

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

MÜTÂLAA MECMUASI

TAHLLÎLÎ FİHRİST, İNCELEME, METİNLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Oğuzhan Davut İSLAMOĞLU

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

T 94385

OCAK – 2000

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ*SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

MÜTÂLAA MECMUASI

TAHLİLÎ FİHRİST, İNCELEME, METİNLER

Oğuzhan Davut İSLAMOĞLU

**Karadeniz Teknik Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü’nce
Bilim Uzmanı (Türk Dili ve Edebiyatı)
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tez’dir.**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 25.01.2000
Tezin Sözlü Savunma Tarihi :15.02.2000**

Tezin Danışmanı : Doç. Dr. Nazan BEKİROĞLU

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Enver OKUR

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Bilal KIRIMLI

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. A. Zafer GÖKÇAKAN

**Ocak – 2000
TRABZON**

0. SUNUŞ

00. Önsöz

1896-1898 tarihleri arasında Selânik'te 92 sayı olarak yayınlanan, içinde edebiyatta yenilikçi pek çok imzanın yer aldığı **Mütâlaa**, dönemin edebî ve fennî birikimi hakkında belirleyici fikirler veren haftalık bir fen ve edebiyat mecmuasıdır.

Biz, bu çalışmamızda **Mütâlaa** mecmuasının genel bir tahlîlini yaparak, mecmuayı dönemi içinde bir yere oturtmayı, imza sahiplerini mümkün olduğunca tanıtmayı, kültürel mirasımızın en azından bir parçasını kütüphanelerin tozlu raflarından çıkarmayı ve en önemlisi **Mütâlaa**'yı sadece Osmanlıca bilenlerin başvuracağı bir kaynak olmaktan çıkarmak amacıyla Lâtin harflerine çevirmeyi ve araştırmacıların hizmetine sunmayı amaçladık.

Çalışmamıza ilk olarak **Mütâlaa** mecmuasının nüshalarını kütüphanelerden temin ederek başladık. Sonraki aşamada mecmuanın bir tahlîlî fihristini çıkardık. Daha sonra ise geniş bir çeviri işine giriştik. Bu arada II. Abdülhamid dönemi basın yayın hayatı hakkında, kaynak kitaplardan, Abdülhamid dönemine ilişkin eserlerden ve süreli yayın kataloglarından bilgi edinerek II. Abdülhamid dönemi şartlarını kavramaya çalıştık. Bir taraftan da **Mütâlaa** mecmuasına emeği geçen imza sahiplerinin hayat hikâyelerine ulaşma yoluna gittik.

Tez danışmanım, tanımaktan ve öğrencisi olmaktan büyük onur duyduğum, her fırsatta; bilimsel çalışma yöntem ve tekniklerini öğrendiğim, bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım hocam, Doç. Dr. Nazan BEKİROĞLU'na teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca metinlerin çevirisinin kontrol edilmesinde yardımlarını esirgemeyen Öğr. Gör. Ömer SELİM'e, metinlerin Farsça ve Arapça kısımlarının okunmasında bana yardımcı olan hocalarım; Yrd. Doç. Dr. A. Hilmi İMAMOĞLU, Yrd. Doç. Dr. Aşkın ASAN ve Yrd. Doç. Dr. Osman Kemal KAYRA'ya da teşekkürlerimi sunarım.

01. İçindekiler

	Sayfa Nr.
0. SUNUŞ	III
00. Önsöz	III
01. İçindekiler	IV
02. Özet	VI
03. Summary	VIII
04. Tablolar Listesi	X
05. Kısaltmalar Listesi	XI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ABDÜLHAMİD DÖNEMİ BASIN HAYATINA GENEL BİR BAKIŞ.....	3
10. Genel Açıklamalar	3

İKİNCİ BÖLÜM

2. MÜTÂLAA MECMUASI	21
20. Süre, Dönem, Gaye	21
21. Dış Yapı, Biçim Özellikleri	26
22. Yazar Kadrosu	27
23. Türler	68
24. Muhtevâ	73

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MÜTÂLAA MECMUASININ TAHLİLÎ FİHRİSTİ	76
---	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. MÜTÂLAA MECMUASININ EDEBÎ METİNLERİ	176
--	-----

5. SONUÇ	790
----------------	-----

KAYNAKÇA.....	791
---------------	-----

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

02. Özet

Mütâlaa, II. Abdülhamid döneminde Selânik şehrinde yayın hayatına başlayan, edebiyatta yenilikçi ve Osmanlıcılık görüşünü benimseyen haftalık bir fen ve edebiyat mecmuasıdır.

Bu çalışmada; II. Abdülhamid dönemi içerisinde yayın hayatına başlayan ve yine bu dönem içerisinde yayın hayatını noktalayan **Mütâlaa** mecmuasının, dönemi içindeki yerinin tespit edilmesi, mecmua etrafında toplanan isimlerin belirlenmesi ve derginin günümüz harflerine kazandırılması amaçlanmaktadır.

Çalışmamızın birinci bölümünde II. Abdülhamid dönemi basın yayın hayatının genel bir panoraması çizilmekle beraber **Mütâlaa**'da ismi anılan ve **Mütâlaa**'nın yayın tarihi ile çakışan belli başlı gazete ve mecmualar tanıtılmaktadır.

Mütâlaa mecmuasının tanıtıldığı ikinci bölümde; mecmuanın yayın süresi, dönemi ve gayesi belirtilmekle beraber haftalık 92 nüsha boyunca sergilediği dış yapı ve biçim özellikleri tarif edilmektedir. Ayrıca mecmuanın yazar kadrosu, -hayat hikâyelerine ulaşabildiğimiz kadarıyla- tanıtılmakta, hakkında bilgi bulamadığımız isimler mecmuadaki takdimleri ile sunulmakta ve **Mütâlaa** mecmuasında yer alan edebi türler ve ağırlık kazanan muhtevalar hakkında bilgiler verilmektedir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde **Mütâlaa** mecmuasının Tahlîlî Fihristi çıkarılarak mecmuada yer alan tüm metinler hakkında açıklayıcı bilgiler ortaya konulmaktadır.

Dördüncü bölümdeyse **Mütâlaa**'nın Fen ve Mütenevvîa bölümü, zaman zaman edebî bölümlere karıştırılan fennî metinler ve mecmuanın Hanımlara Mahsûs Kısmı'nda tefrika edilmekte olan Emine Semiye Hanım'ın "Sefâlet" adlı romanı -yayınlanmış olması nedeniyle- hariç tutularak, mecmuanın edebî değer taşıyan metinleri günümüz harflerine çevrilmektedir. Dönemin birtakım meşhur mecmua ve gazetelerinden zaman zaman yapılan bir kısım alıntılar ise çeviri çalışmamızın kapsamı dışında bırakılmıştır.

Mütâlaa mecmuası, Yeni edebiyatın öncüsü ve temeli olan Servet-i Fünûn mecmuasına yakın muhtevasıyla siyasetten ve güncel hayattan bilinçli olarak uzak durarak, bu yönüyle dönemin diğer mecmualarıyla aynı karakter özelliklerini göstermektedir. Sansürün en yoğun yaşandığı günlerde hükümetle barışık olarak yaşayan **Mütâlaa**, Selânik'te yayımlanmasının getirdiği avantajla II. Abdülhamid sansüründen uzak kalmış; dönemin birçok mecmuası gibi sansür kararıyla değil, mecmuanın imtiyaz sahibi ve müdürü Osman Tevfik Bey'in 1898 yılında İstanbul'da Matbûat Umum Müdürlüğü'ne atanması nedeniyle yayın hayatını noktalamıştır.

03. Summary

Mütâlaa was a weekly scientific and literary magazine which started its publication and appropriated the idea of 'New Literature and Ottomanism' in Selânik in the time of Abdülhamid II.

In this study; It's aimed to make it clear the position of that time of **Mütâlaa** which started its publication in the time of oppression and stopped it in the same time, and to point out people concerning with it and to adapt it to our time.

In the first part of our study, we tell about a panorama of the life of the press and publication in the time of Abdülhamid II and make known same newspapers and magazines that were told about in **Mütâlaa** and were published at the same time as it.

In the second part which **Mütâlaa** is made known in same knowledge is given about the time of its publication and its objective. And also it's told about its characteristics of inner and exterior structures. In addition the writers of the magazine, as long as we know about them, are told and the ones about whom we couldn't find enough knowledge are presented as they were in the magazine, and on the other hand we put forward same information about literary types and content.

In the third part of our study, we examine the Analytical Index of **Mütâlaa** and offer some knowledge about all articles placed in the magazine.

In the fourth part, we translate all these into our letter(language) of today; such as the 'Scientific and Diverse' part of **Mütâlaa**, the technical articles which were confused with the literary parts and also the novel called "Sefâlet" of the lady Emine Semiye, who was discarded, in the part relative to the ladies -because it had been published before- excepting some articles published in a certain famous magazines and newspapers of the time and literary articles.

Mütâlaa showed the same characteristics as other magazines of its time from this point, deliberately getting away from the politics and the daily life with respect to its content and types, in close seriousness to “Servet-i Fünûn” which is considered to be the leader and foundation of New Literature. In the days of the most dense oppression, **Mütâlaa** got faraway from the censorship of Abdülhamid II with the advantage of its publication, not opposing the administration of the oppression but in peace with it; it stopped its publication not being censored but with the fact that Osman Tevfik Bey, the concessionaire and management of the magazine, was appointed to ‘Matbuat General Management’ in İstanbul in 1898.

04. Tablolar Listesi

<u>Tablo Nr.</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa Nr.</u>
1	Birden Çok Eseri Olan Yazarlar.....	34
2	Türlerin Dağılımını Gösteren Tablo.....	72

05. Kısaltmalar Listesi

a.g.e. : adı geçen eser

KTÜ : Karadeniz Teknik Üniversitesi

Nr. : Numara

t.y. : baskı tarihi yok

s. : sayfa

SBE : Sosyal Bilimler Enstitüsü

y.y : baskı yeri yok

GİRİŞ

Mütâlaa mecmuasının tahlîl, inceleme ve çevirisinin amaçlandığı bu çalışmamızın ilk bölümünde II. Abdülhamid dönemi basın yayın faaliyetlerinin genel bir çerçevesi çizilmiş **Mütâlaa**'da adı geçen dönemin belli başlı gazete ve mecmuaları hakkında bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde **Mütâlaa** mecmuası çeşitli yönleriyle tanıtılıp, ulaşabildiğimiz kadarıyla yazar kadrosunun hayat hikâyelerine yer verilmiştir.

Mütâlaa mecmuasının Tahlîlî Fihristinin hazırlandığı üçüncü bölümde mecmuanın tüm metinlerini içeren detaylı bir inceleme yapılmıştır. Tahlîlî Fihrist hazırlanırken şu hususlara dikkat edilmiştir:

1. Mecmuada yer alan ana bölüm başlıkları, büyük harflerle koyu yazılmıştır.
2. Mecmuada yer alan alt bölüm başlıkları, ilk harfleri büyük ve koyu yazılmıştır.
3. Yazarı belirtilmeyen metinlerin başına on adet sıra nokta konulmuştur.
4. Metin başlıkları ("... ") tırnak işareti içinde verilmiştir.
5. Açıklama amacıyla bizim ilâve ettiğimiz bilgiler [...] köşeli parantez işareti içinde verilmiştir.
6. Tefrika edilen metinler için [Geçen sayıdan devam] ve zaman zaman ara verilip devam eden metinler için [..... sayıdan devam] ifâdesi kullanılmıştır.
7. Sona eren metinlerde [Geçen sayıdan devam, bitti] ifâdeleri kullanılmıştır.
8. Çeviri eser yayınlayan yazarların isimleri (Çev. ...) parantez işareti içinde belirtilmiştir.

Son bölümde ise **Mütâlaa** metinleri; "Fen", "Mütenevvîa" ve "Muhâberât-ı Alenîyyetim" bölümleri hariç Lâtin harflerine çevrilmiştir. Bu çeviri çalışması, mecmuanın "Edebiyat", "Hikâye ve Roman Kısım", "Hanımlara Mahsûs Kısım" ve sonraki sayılarda "Şiir" bölümlerindeki edebî metinleri içermektedir. Zaman zaman bu edebî bölümlere

kariştırılan fennî yazılar, teşekkür, takdim ve çeşitli haber notları ve mecmuanın başmuarriri Emine Semiye Hanım'ın mecmuanın hanımlara mahsûs bölümünde tefrika ettiği “Sefalet” romanı hariç tümüyle Lâtin harflerine çevrilmiştir. Ancak mecmuanın edebiyatla ilgili bölümlerinde yeterince edebî değer taşıdığına inanmadığımız bir kısım metinler, çalışmamızın hacminin çok büyük olması nedeniyle sonradan çevirinin kapsamı dışında bırakılmıştır.

Lâtin harflerine çevirme esnasında, Osmanlıca metinlerdeki orijinal imlâya mümkün olduğunca uyulmuştur. Mecmuada zaman zaman yer alan yabancı özel isimler ve kelimeler -doğru yazılışlarını bulabildiklerimiz dışında- Osmanlıca metinlerdeki okunuşlarıyla verilmiştir.

Metinlerde yer alan ve muhtemelen dizgi yanlışlığından kaynaklanan anlatım bozukluklarına dokunulmamış, fakat yanlış kullanıldığını düşündüğümüz noktalama işaretleri yer yer amacına uygun olarak düzeltilmiştir.

Çeviri esnasında az sayıda okunamayan kelimeler köşeli parantez içerisinde soru işareti [?] ile belirtilmiştir.

Eklerde yer alan **Mütâlaa** metinlerinin tezdeki sayfa numaraları metinlere ulaşmak isteyen okuyuculara yardımcı olacaktır. Eklere ayrıca **Mütâlaa** mecmuasının imtiyaz sahibi ve müdürü Osman Tevfik Bey'in elimize geçen birkaç aile fotoğrafının yanı sıra mecmuanın orijinal görünüşünü merak edenler için de mecmuanın birkaç sayfası eklenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. II. ABDÜLHAMİD DÖNEMİ BASIN HAYATINA GENEL BİR BAKIŞ

10. Genel Açıklamalar

İnsan hakları içinde en önemli konunun “Basın Hürriyeti” olduğu bilinmekle beraber, basın hürriyeti diğer hürriyetlerden daha çok kötüye kullanılmaya müsait olduğundan, zararlı da olabilmektedir. Bu nedenle her devlet, basın hürriyetini ortadan kaldırmak için değil, kamu düzenini korumak nedeniyle basın hürriyetini bir düzen altına alarak çeşitli kanunlar çıkarmış ve bu işin peşini bırakmayarak çeşitli tedbirler almıştır.

Bu düşünce nedeniyle; hükümetler, basılmadan önce inceleme yani sansür koyma ve basıldıktan sonra inceleme şeklindeki iki yöntemle basın kanunları çıkarmışlardır. Sansürde zararlı görülen yazılar çıkartılır ya da gazete ve mecmualar kapatılırken, basıldıktan sonra incelenen gazete ve mecmualara ise basın kanunundaki maddelere göre cezalar verilirdi.¹

1839 yılında ilan edilen Tanzimat fermanıyla Avrupa ile sıkı temaslara giren bir kısım gençlerimiz, Batı medeniyetinin müspet ilimleriyle yetişmişler ve sosyal meselelerle uğraşan bir münevver sınıf meydana getirmişlerdi. Fransa inkılâbının da tesiriyle demokrasi, hürriyet, milliyet gibi fikirleri benimseyen bu gençler, bu fikirleri halka yayma yolu olarak basını seçmişlerdir.²

Türk Basın tarihinin bir devresini de II. Abdülhamid dönemi teşkil etmektedir. Türk Basın tarihinin en renkli ve en ilginç döneminin bütün bir 33 yılını dolduran³ Abdülhamid döneminde önemli bir gelişme gösteren basın, birçok bakımdan II. Abdülhamid yönetiminin amaç ve niyetlerinden uzak kalmıştır. Bu nedenle daha Abdülaziz zamanında konulmuş olan sansür muhafaza edilip kuvvetlendirilmiş ve gazetelerden başka hemen bütün basılı şeylere yansıtılmıştır. Önce, gazete ve mecmualara belli ölçüde bir yorum hürriyeti verilmesine

¹ ŞAPOLYO, Enver Behnan, *Türk Gazetecilik Tarihi*, Güven Matbaası, Ankara, 1976, s.264

² a.g.e., s.157

³ ORAL, Fuat Süreyya, *Türk Basın Tarihi*, Yeni Adım Matbaası, s.127

rağmen bu hürriyet çabuk kısıtlanarak çok kez komiklik derecesine varan sıkı bir sansür uygulanmıştır.⁴

Basın hürriyetini kısıtlayan bu sansür, II. Abdülhamid döneminde başlatılan bir uygulama olmadığından, olayları gelişim süreci içinde izleyebilmek için geçmiş yıllarda basınla ilgili yaşanan gelişmeleri gözden geçirmek gerekir.

Türkiye’de basın, doğuş bakımından ne millî bir iktisat hareketinde ortaya çıkmış, ne de bu hareketin politik ifadesi olan fikir matbuatının beşiğinde büyümüştür. Bizde basın, ekonomik olsun, politik olsun her sahada yaratıcı değil, taklitçi, üretici değil, ihtilâlcî bir rol oynamıştır. Basın faaliyetleri içinde edebiyat meseleleri önemli bir uğraş alanı olmuş, basın ile edebiyat el ele yürüdüğünden gazetelerimiz edebî ve ilmî mecmular, mevkuteler arasında yer almıştır. Basın ve edebiyat tarihimizde Şinasi, Ziya Paşa, Namık Kemal ve Ebüzziya Tevfik gibi ilk gazetecilerimizi ilk ediplerimiz olarak da görmemiz bu temayülün bir sonucudur.⁵

Tanzimat öncesi basın faaliyetleri Hicrî 25 Cemaziyelevvel 1247, Milâdî 1 Kasım 1831’de devletin resmi gazetesi olan Takvim-i Vakayi gazetesinin neşriyle başlamıştı. Takvim-i Vakayi kendi dilimizle çıkmakta ve resmi gazetelere tamamen benzemeyip çeşitli haberler de içermekteydi. Takvim-i Vakayi on sene rakipsiz bir halde hükümrân olduktan sonra Vilhaim Çörçil adlı bir İngiliz tarafından yarı resmi Ceride-i Havadis gazetesi çıkar. Matbuat tarihinin böyle bir resmi, bir de yarı resmi organla başlayıp devam etmesi ve bu yıllarda bir de Vakayi-i Tıbbiye adlı yarı resmi ve tamamen meslekî bir gazetenin bulunması elbet bir Matbuat Müdürlüğünün lüzumunu hissettirmemiş ancak şurada burada yabancıların gazete çıkarmaları veyahut teşebbüs etmeleri hükümeti alâkadar etmiştir. Bu nedenle yabancı gazeteler için 1850 tarihinde verilen bir arzuhal ile Babîâlî ve Hariciye Nezareti ilk merci olarak memur edilmişti.

Tanzimat’ın ilânından beş yıl sonra, 1860 yılında Agâh Efendi tarafından “Tercüman-ı Ahval” gazetesi çıkartılır. Tercüman-ı Ahval’in çıkmasıyla beraber şahıslara ait gazeteler çıkmaya başladığından bu devrin matbuat hayatını bu tarihten başlayıp II. Abdülhamid’in

⁴ LEWIS, Bernard, **Modern Türkiye’nin Doğuşu**, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1996, s.185

⁵ İSKİT, Servet, **Türkiye’de Matbuat İdareleri ve Politikaları**, Başvekâlet Basın ve Yayın Umum Müdürlüğü Yayınları, 1943, s.55

Meclis-i Mebusan'ı açmasıyla siyasî rejimin değiştiği 1877 tarihine kadar olan zaman içinde mütalaa etmek durumundayız.⁶

1864 nizamnamesi çıkıncaya kadar Türkçe gazeteler için hükümetten neşir müsaadesi almak için 1857'de matbaalar için neşredilen ilk ana nizamname gereğince matbaa açacaklar Meclis-i Maarif ve Zaptiye Nezareti'nden ve sonra Sadaret'ten izin almaları şartı getirilmişti. Nitekim Ağâh Efendi, Tercüman-ı Ahval gazetesini çıkarmak için evvelâ Maarifi Umumiye Nezaretine başvurmuş, sonra nezaretteki Meclis-i Maarif'ten geçirmiş ve padişah Abdülmecid'in iradesini alarak çıkartabilmiştir.⁷ Bu nizamnameden bir yıl sonra 1858'de matbaalara çeşitli yaptırımlar uygulayan bir ceza kanunun da çıkmasıyla beraber bu nizamname aynı zamanda bir sansür nizamnamesi hükmüne geçmiştir. Yine bu nizamnameye göre ecnebiler de hem açacakları matbaa, hem de basacakları kitaplar için Hariciye Nezareti'nden izin almaya mecbur tutulmuştur. Bu nizamnameye aykırı hareket edenlerin matbaaları hemen kapatılacak ve cezaları ise ceza kanunundaki özel maddelere göre verilecekti. Ancak 1857 Matbaa nizamnamesi matbuat için değildir ve dolayısıyla bir matbuat sansür nizamnamesi olarak göremeyeceğimizi belirtmek gerekir.⁸

1860'da Tercüman-ı Ahval'in çıkmasından sonra Ceride-i Havadis, ayrıca Ruzname-i Ceride-i Havadis adı altında bir gündelik nüsha neşrine başlar. Ancak yirmi yıl kadar matbuat hayatında rakipsiz olarak at oynatan Ceride-i Havadis, Tercüman-ı Ahval'in intişarını bir türlü hazmedemez ve aralarında sürüp gidecek olan bir ihtilâf başlar. O sıralar Ceride-i Havadis'de yazan Münif Paşa ile, Tercüman-ı Ahval'de yazan Şinasi arasında başlayan münakaşalar sırasında Tercüman-ı Ahval'de neşredilen bir bend nedeniyle, hükümetin bu münakaşalardan ürkmesi, o zamanki tedrisat usullerinin tenkit edilmesine tahammül edememesi ve dinî tedris esasları tenkit edildiği için softalardan korkması gibi nedenlerle Türkiye'de ilk defa hükümet tarafından bir gazete, Tercüman-ı Ahval Babîâli'den emir verilerek kapatılır.⁹ Tercüman-ı Ahval'in kapatılmasıyla sonuçlanan bu olay aynı zamanda gazetecilik tarihimizin ilk rekabet olayıdır.¹⁰

⁶ İSKİT, a.g.e., s.56

⁷ a.g.e. s. 7

⁸ a.g.e. s.10-11

⁹ a.g.e., s.11-12

¹⁰ ŞAPOLYO, a.g.e., s.111

Şinasi'nin Tercüman-ı Ahval'den ayrılarak 1861'de Tasvir-i Efkâr'ı tesis etmesi matbuat tarihimiz için bir diğer önemli hadisedir. Çünkü Tasvir-i Efkâr Tercüman-ı Ahval'in yaptığı işi kuvvetlendirdi ve fikir yürütmekte onu gölgede bıraktı. Takvim-i Vakayi'nin neşrinden otuz sene geçmişti ve halk gazete denen şeye biraz alışmış ve kültür seviyesi nispeten yükselmişti. Şinasi de kendini okutmasını biliyordu. Matbuattaki bu gelişmeler üzerine matbuatla devlet arasında münasebeti tanzim eden bir kanuna ihtiyaç duyuldu. Bunun üzerine 1864 yılında ilk Matbuat Nizamnamesi çıktı. 1864 Matbuat Nizamnamesi çıktığında Türkçe olarak Takvim-i Vakayi otuz dört, Ceride-i Havadis yirmi dört, Tercüman-ı Ahval ve Ruzname-i Ceride-i Havadis dört, Tasvir-i Efkâr üç, Ceride-i Askeriye iki, ilk mecmuamız sayılan Vakayi-i Tıbbiye on beş, Mecmua-i Fünûn ile Mirât iki, Mecmua-i Askeriye bir yıldan beri neşredilmekteydi. Ancak oldukça kabarık bir yekûn teşkil eden yabancı dilli gazetelerin 1864'deki durumları meçhulümüzdür. Tercüman-ı Ahval'le Ruzname-i Ceride-i Havadis'in durmayan münakaşaları her ne kadar zararsız olsa da, Tasvir-i Efkâr'da Şinasi hürriyet fikirlerini yayıyordu ve belki de bu sebeple hükümete bir Matbuat Nizamnamesi yapmak lüzumunu hatırlatmıştı.¹¹ Bu nizamnamede pek çok tatil maddeleri vardı ve gazete daima mühim bir idari cezaya maruz kalmak tehdidi altındaydı. Bu ceza temyiz edilemezdi ve gazete sahibinin kendisini müdafaaya salâhiyeti yoktu.¹² O zamanın alelâde resmi bir kalemi olan Matbuat Müdürlüğünün görevleri 1864 nizamnamesiyle gösterilmekte ve bir görevi de tabılarından sonra gazeteleri tedkik etmektir. Bu 1864 Matbuat Nizamnamesi, II. Meşrutiyet devri 1909 senesinde yeni bir matbuat kanunu yapıncaya kadar tam kırk beş yıl gibi uzun bir zaman uygulamada kalmıştır. Ancak II. Abdülhamid mevzuatı bir tarafa bırakarak bir matbuat idare sistemi kurmuştu.¹³ 1877 yılının sonuna kadar matbuatın evvelâ Maarif, sonra Hariciye Nezareti'ne bağlı kaldığı anlaşılmaktadır. 1864 Nizamnamesinin neşrinden sonra geçen üç yıl içinde toplam altı gazete ve mecmua çıkabilmişti. Bunlardan Filip Efendi'nin çıkardığı ancak gazetenin neşriyatını ihtilâlcî kimliğiyle Ali Suavi'nin idare ettiği Muhbir yeni ve hür fikirleri yaymakta ve gerekse hükümeti tenkitte pervasızca hareket etmekteydi. Tasvir-i Efkâr da ise iki yüzüncü nüshasında Avrupa'ya giden Şinasi'nin yerini almış olan Namık Kemal daha ağır başlı yazılarla halkı uyandırmakta ve büyük tesir yapmaktaydı. Namık Kemal'in, Avrupalı fikirlerle mücehhez olarak memleketin ihtiyaçlarına dair yazdığı makalelerde ilk defa kullandığı "milliyet" ve "meşrutiyet" kelimeleri mutlakiyet hükümetine aykırı gelmekteydi.

¹¹ İSKİT, a.g.e., s.14-15

¹² a.g.e., s.17

¹³ a.g.c., s.20-21

Bu sıralarda Muhbir, Girit meselesini fazlaca karıştırması nedeniyle kapatılmış ve Muhbir'in kapatılmasını, Ayine-i Vatan adlı resimli bir gazetyken resimlerinin iptidailiğinden ilgi bulamayarak adını değiştiren Vatan ve Utarit izlemiştir. Bu arada Namık Kemal 1867'de yazdığı "Şark Meselesi" başlıklı yazısı nedeniyle hükümet tarafından muharrirlikten men edilmiştir. Görülüyor ki bu yıllarda gazeteler, hükümetin şimdiye kadar alışmadığı bir şekilde ileri gitmekteydiler ve Sultan ve Sadrazam bu gelişmeleri hazmedememekteydi. Bu hazımsızlık sonucunda beklenen oldu ve Ali Paşa'nın Sadaret'e gelişinin otuz dördüncü günü bir kararname çıktı. 20 Zilkade 1283 (1867) tarihli bu Âli Kararname, uygulamada bulunan 1864 Matbuat Nizamnamesini muvakkaten hükümden durduruyor ve hükümete matbuat hakkında idarî tedbirler alabilmek salâhiyetini veriyordu. Bu Âli Kararnameye göre hükümet; Umumi menfaatler gereğince, her icap ettirdikçe idarî tarikler ve hükmü yürürlükte bulunan Matbuat Nizamnamesi haricinde Millî bir matbuatın esaslarına ait prensipleri tanımamakta inat eden, gazeteleri kapatmak yetkisini alıyordu.¹⁴

Bu kararname muzır bir mukaddime teşkil etmiş ve II. Abdülhamid de bundan istifade ederek idarî surette matbuatın ağzını kapatmıştır. Yine bu nizamnamede nispi bir hürriyetle, gazete ve mecmualar için ne sansür, ne de kefalet için para cezası bulunmuyordu. Nizamname ile matbuatın izin alması da oldukça kolaylaşıyordu. Âli Kararnamenin neşri matbuatın hürriyetini sınırlıyor ve onu kısıkvrak bağlıyordu. Mahallî matbuat üzerine yapılmış olan tazyik Türkiye'de fikrî inkişafı engellerken, bu tahammülsüz durum fikir adamlarının ve bazı gazetecilerin yabancı memleketlere kaçarak orada Sultan ve hükümet aleyhine neşriyat yapmalarına neden oldu. 1865'de Yeni Osmanlılar adıyla meşrutiyeti tesis için gizli bir cemiyet teşekkül etti ve Namık Kemal, Ziya Paşa, Ali Suavi, Agâh Efendi, Mehmet, Reşat ve Rifat Beyler 1867'de Avrupa'ya kaçtılar. Avrupa'ya kaçanlardan ilkin Ali Suavi, Londra'da Muhbir gazetesini, Namık Kemal, Ziya Paşa ve Agâh Efendi muayyen bir gaye ile çıkmış ilk fikir gazetesi Hürriyet gazetesini Yeni Osmanlılar Cemiyeti adına Londra'da çıkarmışlar ve istibdat idaresini, bilhassa Ali ve Fuat Paşaları tenkit etmişlerdir. 1869'da ülkeye dönen Namık Kemal'in ardından 1871'de Ali Paşa'nın ölmesi üzerine Ziya Paşa ve Agâh Efendi'de ülkeye döndüler.¹⁵ 1872 yılında sadrazam olan Midhat Paşa zamanında gazeteler çoğalmaya başlamıştı. Terakki, Basiret, İbret, Hadika, Hakayikulvakayi, Devir, Bedir gibi kuvvetli opinyon ve haber gazeteleriyle Diyojen, Çingiraklı Tatar ve Hayal gibi önemli mizah

¹⁴ İSKİT, a.g.e., s.22-25

¹⁵ a.g.e., s.26-28

gazeteleri çıktı. Âli Kararname hükümden kaldırılmış gibiydi. Bu yıllar içerisinde İbret, Diyojen, Hadika, Sıraç ve Şark gibi gazeteler çeşitli nedenlerle tatile uğratılmış ve kapatılmıştı. Bu gazetelerin bir kısım muharrirleri de çeşitli yerlere sürülmüş ya da tutuklanmıştı.¹⁶ Bu arada Gedikpaşa Tiyatro'sunda Namık Kemal'in Vatan yahut Silistre piyesinin temsilinden dolayı halkın heyecana gelmesi nedeniyle piyeslerin sansürüne ve 1875 yılında memlekette muzır harici propagandalara karşı bir tercüme sansürü uygulanmasına karar verildi. Aynı yıl içerisinde Matbuat Nizamnamesine konan bir maddeyle gazete sahiplerince çıkarılacak başka ilave namıyla neşrecekleri evrakta, tevcihat ve resmi tebligatlar gibi önemli kanunlara dair resmi belgelerin yayınlanmasıyla yetinilerek, zihinleri kurcalamaya müsait makaleler ve asılsız uydurma sözler yayınlanmaması açık açık bildiriliyordu. Aksi halde cezası bir aydan üç aya kadar tatil edilmektir.¹⁷ İş bunlarla kalmayacak ve matbuatın evvelce kendi aleyhindeki neşriyatının intikamını alacak olan Mahmud Nedim Paşa bütün memleketteki gazetelere sansür koyacaktı. Ancak Mahmud Nedim Paşa'nın Sadaret makamını Mütercim Rüştü Paşa'ya bırakması nedeniyle üç gün süren bu sansür kaldırılmıştır.¹⁸

Tanzimat'ın bariz vasfı güya kanunlaşmak ve keyfi hareketlere bir son vermektir. Ancak bu tamamıyla yapılamadı. Hele basın faaliyetlerinde bu hiç gerçekleştirilemedi. Bu yıllar içerisinde uygulanan kitap sansürlerini mecmua sansürü, daha sonraları da bir aralık süren kısa gazete sansürleri takip etti. Bütün bunların arkasından da mizah gazetelerine konan sıkı tedbirler geldi. Böylece bilhassa Abdülaziz devrinde başlayan tazyikler II. Abdülhamid zamanında kemalini bulacaktı.¹⁹

Abdülaziz tahttan indirildikten ve yerine geçen V. Murat da tahtta üç ay kalabildikten sonra 11 Şaban 1293 (31 Ağustos 1876) Perşembe günü II. Abdülhamid padişah oldu. Henüz üç aylık padişahken devam eden matbuat coşkunluğundan şikayet etmeye başlamıştı. II. Abdülhamid, Midhat Paşa ile arkadaşlarının zorla kabul ettirdiği, ancak sonradan tutmadığı Kanunu Esasî yeminini 7 Zilhicce 1293 (1876)'de etti. Bu Kanunu Esasî'nin on ikinci maddesinde "Matbuat kanun dairesinde serbesttir." deniliyordu. Elde mevcut matbuat nizamnamesi 1864 nizamnamesiydi ve henüz o sıkı kanun devam ediyordu. Meşrutiyet

¹⁶ İSKİT, a.g.e., s.30-35

¹⁷ a.g.e., s.41

¹⁸ a.g.e., s.49-50

¹⁹ a.g.e., s.56

matbuata yeni bir serbestlik getirmemişti. Bu yıllar içerisinde matbuat pek coşkundu ve hükümet dışarıda olduğu kadar içeride de zayıftı. Bu nedenle II. Abdülhamid matbuata karşı istediği cepheyi henüz almamıştı ama olup bitenlere, bilhassa mizah gazetelerine kızılıyordu. Daha sonra bunlar hakkında hazırlanan matbuat projesine madde koyacak ve çıkmamalarını bu suretle sağlayacaktı. Fakat, henüz proje mecliste müzakere edilmeden bir hareket yapmak istedi ve bir aylık Sadrazam bulunan Ethem Paşa'ya mizah gazeteleri hakkında 1877 yılında bir tebliğ neşrettirdi. Aynı yıl içerisinde Hayal gazetesinin sahibi Teodor Kasap, hükümetin icraatlarını alaya alan, kısıvrak bağlı bir adam karikatürünün altına "Matbuat kanun dairesinde serbesttir." cümlesini yazdığı için üç yıl hapse mahkûm oldu. 1877 yılında yine Ethem Paşa zamanında neşredilen bir başka resmi tebliğde ise, memleketteki yönetim aleyhindeki dedikoduların bir tarihçesi yapılmakta ve gazete çıkmadan evvelki vaziyetle gazeteler çıktıktan sonraki dedikoduların tesiri mukayese edilmekteydi.²⁰

II. Abdülhamid 4 Rebiyülevvel 1294 (1877) yılındaki Mebusan Meclisi açılış nutkunda Matbuat Kanununun kaleme alınması lüzûmunu resmen ifade ediyordu. Mithat Paşa'dan sonra bu proje padişahın arzusuna göre ikmal olundu. Aynı yıl içerisinde çıkartılan bu kanunun ilk kısmı matbaalara ait emirleri, ikinci bölümü de matbuata ait kısmı içeriyordu. Bu kanuna göre yirmi beş yaşını tamamlayan, hukuku medeniye ve şahsiyesini kendinde kullanma hakkı bulan her Osmanlının gazete ve evrak-ı mevkute neşri hakkı açık açık söyleniyor, fakat çeşitli hükümler şart koşuluyordu. Ecnebi tebaalar Memalik-i Mahrusa'da gazete çıkaramayacaklardı. Gazetede yazılardan, mesul müdür sorumluydu ve gazete altında imzası olacaktı. Heyet-i Mebusandan biri gazete çıkaramaz, gazete çıkarken mebus olanın sorumluluğundaki gazete imtiyazı sakit olurdu. Padişahın zatına ve hukukuna dokunacak sözler ve tabirler kullanılırsa cezası üç yıl bir ay hapisti ve mahkeme bu müddet mahkûmiyetten sonra bir o kadar da medeni hukuktan yetki alarak susturmaya yetkiliydi. Üç kere hapis cezası hükm olunan her gazetenin hükümetin talebi üzerine geçici olarak veya külliyen yürürlükten kaldırması da caizdi. Matbuat vasıtasıyla vukû' bulan cinayet, cürümler ve kabahatler umumi mahkemelerde görülecekti. Ancak bu kanun uygulama sahasına konulamamıştır.²¹ Bu işte başarılı olamayan Abdülhamid için yapacak bir iş kalmıştı; idareden halletmek. O, bu yola sapmaktan sakınmadı ve 1877 tarihinden başlamak üzere hiçbir mizah gazetesine çıkış izni vermedi ve matbuat sütunları 1908'e kadar somurttu. II.

²⁰ İSKİT, a.g.e., s. 64-69

²¹ a.g.e., s.70

Abdülhamid, sonraları görüş tarzını kabul ettirmekte ve isteklerini uygulamakta başarılı oldu. İlkini; milletin parlamento hayatı için henüz hazırlanmamış olduğunu ve Kanunu Esasî'nin şeriata uygun olmadığını ileri sürerek parlamentoyu feshetti. Kanuni Esasî'nin babası sayılan Mithat Paşa ile bir çok mebus ve gazetecileri sürgüne gönderdi. Bu yıllarda zaten mevcut olan kitap sansürünü, aynı yıl içinde gazete sansürü izledi. Ve sonra 1880 yılında Sait Paşa'nın ikinci sadaretinde ve Kâmil Paşa da Maarif Nazırı iken sansür, o zamana kadar zararsız görülen çeşitli süreli yayınlara yayılarak matbuatın işi tamamlanmış oldu.²² 24 Haziran 1294 (1877)'de II. Abdülhamid, İdare-i Örfiye Kararnamesini çıkardı. Bu kararnamenin altıncı maddesinde: "Hükümeti askeriye, evvelâ lüzum görünen eşhasın leylen ve neharen ikametgâhlarını taharriye, saniyen şüpheli ve sabıkalı guruhundan olup tarafı hükümetten ahz ü girift olunanları, idare-i örfiye altına alınan mahalde ikametgâhları olmayan eşhası mahalli ahara tardü teb'ide, salisen ahalinin esliha ve cephanesini toplamaya, rabian tahdişi ezhanı mucip neşriyatta bulunan gazeteleri derhal tatil etmeğe ve her türlü cemiyetleri menetmeye mezdur."²³ hükmü yer almaktaydı. Sait Paşa'nın ikinci sadaretinde ve Kâmil Paşa'nın Maarif Nazırı olduğu 1881 yılında Maarif Nezareti'nin Telif ve Tercüme Cemiyeti ile yine Maarif Nezareti'nin Matbaalar İdaresi birleştirilerek "Encümen-i Teftiş ve Muayene" adlı bir encümen kuruldu. Bir de matbaalar müfettişi bulunan bu encümenin görevi matbaalara nezaret ve süreli yayınlar da dahil olmak üzere bütün kitapları tedkik etmektir. Bu Encümen-i Teftiş ve Muayene açıkça bir sansür heyetidir ve gazetelerden başka her matbuaya ve matbaaya karışmaktadır. Gazetelere gelince Matbuat İdaresi ve Zaptiye Nezareti yeterli gelmektedir. 1885 yılında yapılan bir yenilikle Hariciye Nezareti'ndeki Matbuat-ı Ecnebiye Müdürlüğü, diğer adıyla Matbuat-ı Hariciye Müdürlüğü daha ziyade harici matbuatla alakadardır. 9 Cemaziyülevvel 1305 (1888) yılında bir Matbaalar Kanunu neşredilir ve bu kanunla kitapçılar ve hurufat dökümcüleri de kontrol altına alınır. Bu kanunla matbaalara çok sıkı tedbirler getirilir. Matbaaların açılabilmesi için izin alınmasını, ayrıca matbaalarda basılacak kitapların Maarif Nezareti'nden ruhsat alınmadıkça basılamayacakları belirtilir. Yabancı ülkelerde basılan kitapların ve mecmuaların, İstanbul'da Maarif Nezareti'nde ve taşralarda vilâyetlerden izin alınmadıkça ithal edilmesi yasaklanırken bunlar da sansüre tabi tutulur.²⁴

²² İSKİT, a.g.e., s.76-77

²³ a.g.e., s.78

²⁴ a.g.e., s.79-82

1878 yılında kapatılan Takvim-i Vakayi, Matbuat Müdürü Ahmet Arifi Bey zamanında yeniden bir numara ile intişar edilmiş ancak Felemenk kraliçesine nişan verilmesi haberinde “itâ” kelimesi “hata” şeklinde basıldığından 1892’de yeniden kapatılmıştır. II. Abdülhamid döneminin en büyük gazetelerinden biri de Ahmed Midhat Efendi’nin çıkardığı Tercüman-ı Hakikat gazetesidir. Dönemin en meşhur muharrirleri bu gazetede yazmışlar ve bir çok gazeteci de bu gazetede yetişmişti. Tercüman-ı Hakikat’tan başka Ahmed Cevdet Bey’in İkdam gazetesi 24 Haziran 1894’de çıkmıştı. Ayrıca padişaha yakınlığıyla bilinen Baba Tahir’in 11 Nisan 1893 yılında çıkardığı Malûmat gazetesi dönemin en önemli bir diğer gazetesidir. Bu gazeteler II. Abdülhamid yönetimine karşı mücadele etmediler ve havadis ve fikir gazetesi olarak hayatlarına devam ettiler.²⁵ 4 Cemaziyülevvel 1312 (1894) tarihli bir iradede, tabı veya neşri için padişaha telif veya tercüme şeklinde eser gönderenlerin, bu eserleri önce Maarif Nezareti’nin tetkikine arz etmeleri bildirilmekteydi. Bu tarihten daha bir ay geçmeden, 1305 (1888) tarihli ve matbaalara ait ikinci ana nizamı da fesheden yeni bir Matbuat Nizamnamesi çıktı. 21 Cemaziyülâhir 1312 (1894) tarihli bu nizamname kendinden öncekilerden de sıkı idi ve bu da yine kitapçılara, hurufat dökümcülerine ve gazete dağıtımçılarına yeni tedbirler getiriyordu. Yeni nizamnamede fazlaca, hurufatçıları hakkındaki hükümler daha da genişletilmiş ve sahipleri ecnebi olan matbaa, hurufatçı ve matbaa aletleri dükkanlarının istenildiği zaman teftiş edilmesi hükme konulmuş, taşınabilen dökme hurufat ile donatılmış, bir eserin birçok nüshalarını tabedebilecek küçük makineler için sahipleri tarafından ne için kullanılacağı hakkında imzalı bir beyanname verilmedikçe gümrükten teslim edilmemeleri, yabancı ülkelerden gelebilecek her türlü neşriyatın hususi müsaadeye tabi tutulmaları hüküm altına alınmıştı. Yabancı ülkelerden gelecek çeşitli devlet adamları hakkında herhangi bir hicviye yazılmayacaktı. Kitapçıların teftiş ve araştırılması hususu yabancılara da uygulanmış, bazı cezalar da yükseltilmişti.²⁶ Matbuat ve matbaalar üzerindeki sansür ve şiddet 1894 ve 1896 yılları arasında gazete ve mecmua çıkmamasına neden olmuştur. (Mütâlâa mecmuasının da 21 Safer 1314 (3 Ağustos 1896) yılında çıktığı unutulmamalıdır.) Matbaacılar ve kitapçılar hakkında 6 Rebiyülâhir 1316 (1898) yılında bütün matbaaların Zaptiye Nezareti altında bulundurulması, 9 Mayıs 1316 (1898) tarihli bir tezkirede de matbaa ve kitapçılarda birtakım muzır kitaplar satılmakta olduğundan, matbaalarla kitap satan dükkanlar hakkında teftişatın Maarif ve Dahiliye Nezaretlerince

²⁵ ŞAPOLYO, a.g.e., 166

²⁶ İSKİT, a.g.e., s.86-89

yapılması hakkında bir irade tebliğ olunmuştu. 1319 (1901) yılında Matbuat Müdürü olan İbrahim Hıfzı Bey, gazetelerin hayatını elinde bulundurduğu gibi dönemin en meşhur sansür memuru olmuştu. Vefat edinceye kadar, yani 1323 (1905) tarihine kadar burada kalan Hıfzı Bey, padişahın hayatından, hürriyet ve inkılâp hareketlerinden bahseden gazeteleri kapattırır ya da gazete sansüre uğrayarak beyaz çıkardı.²⁷

Abdülhamid'in ilk defa açtığı Mebusan Meclisi'ni sonradan kapatması ve yönetimini gittikçe arttırması birtakım kimseleri Avrupa'ya kaçarak II. Abdülhamid idaresine karşı neşriyatta bulunmaya sevk etti. Abdülaziz ve Sadrazam Ali Paşa'nın sıkı idaresinden kurtulmak için yurt dışına kaçan Genç Osmanlılar, 1876'da V. Murat'ın tahta çıkışından çok umutlu olarak yurda dönmüşler, ancak üç ay sonra tahttan indirilen V. Murat'ın yerine II. Abdülhamid tahta çıkmasıyla başlayan dönemde baskı rejiminin daha da artması ve özellikle Meclis-i Mebusan'ın kapatılması üzerine yeniden yurt dışına çıkmaya başlamışlardı.²⁸ İstanbul'da İstikbal adlı bir gazete neşretmiş olan Ali Şevkatî, İstanbul'da kapanan gazetesini 1880'de Cenevre'de çıkarmaya başlamıştı. Abdülhamid için ağır kelimeler kullanarak, memleket içinde ihtilâle cüret etmiş ve birçok Türk'ün kanına girmiş olan Ermeni komitacılarının isyanını bastırdığı ve devlet bütünlüğünü muhafaza ettiği için Albert Vandal'ın ortaya attığı "Sultan Rauge" tâbirini²⁹ "Kızıl Sultan" diye yazan Meşveret'in sahibi Ahmet Rıza, gazetesini İsviçre ve Belçika'ya nakleder. Bu sıralarda Tunalı Hilmi de Cenevre'de Ezan gazetesini çıkarır. Murat Bey'in Mizan'ı 1897'de evvelâ Mısır'da, sonra Cenevre'de çıkar. İshak Sükûti ve Abdullah Cevdet İttihat ve Terakki adına Osmanlı gazetesini, Ahmet Rıza Kahire ve Paris'te Türkçe Şûrayı Ümmet ve Prens Sabahattin de Terakki gazetesini çıkarır. II. Abdülhamid yabancı ülkelerde çıkan gazete ve mecmuların kapanmasını istiyordu. Ayrıca İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin kapatılmasını da isteyen Abdülhamid en sonunda 1889 tarihinde bu cemiyeti dağıtmıştı ve mensuplarının bir çoğunu Fizan'a sürmüştü. Ancak İttihat ve Terakki mensuplarının bir kısmı da Avrupa'ya kaçmayı başaramıştı. II. Abdülhamid yabancı ülkelerde çıkan gazete ve mecmuaları çıkaranların bir kısmını para ve rütbe ile kandırarak tekrar memlekete getirirken bazılarını da siyasi kanallar vasıtasıyla ve diplomatik tedbirlerle yerinde rahat bırakmadı. Ancak İstanbul'daki münevverler yabancı posta teşkilatları ve yabancı dostları sayesinde bu gazeteleri gizlice elde

²⁷ ŞAPOLYO, a.g.e., s.166

²⁸ ORAL, a.g.e., s.159

²⁹ AKSUN, Ziya Nur, *Osmanlı Tarihi*, C.4, Ötüken Neşriyat A.Ş., İstanbul, 1994, s.207

ediyor ve bunlar elden ele dolaşıyordu.. II. Abdülhamid yabancı basınına da para kuvveti ile elde etmişti. Mesul müdürlerine ve muharrirlerine nişanlar takdim ederken, çıkan gazetelere de ödenek vermekteydi. Gazetelerde “Hürriyet, İnkılâp, İhtilâl, Yıldız” kelimelerini yazmak yasak edilmişti. Gazetelere padişahın tahta çıkış yıl dönümünü, doğum günlerini ve kandil günlerini yazmak mecburiyeti getirilmişti. Bütün yaşananlara rağmen bu dönem neşriyatının ülkedeki siyasi uyanış hareketi üzerinde tesiri oldu ve ikinci defa Meşrutiyet ilân edilebildi.³⁰ 24 Temmuz 1908 yılında İkinci Meşrutiyet’in ilân edilmesiyle basın hürriyetine geniş haklar yeniden tanınıyordu. Bu haktan faydalanan hürriyet taraftarları, İstanbul’da gazete çıkarmayı hızlandırdılar. Sansürün ortadan kalkmasıyla her köşede bir hatip istibdat aleyhinde nutuklar vermeye başlamış ve İstanbul’da tam bir hürriyet havası esmeye başlamıştı.³¹

İstibdat döneminde siyasi fikir yürütmeler neticesiz kalmış, enformasyonculuk da sansür yüzünden şaşılacak derecede kısırlığa uğramış ve gazeteler halk için ansiklopedik bilgiler veren birer mecmua, yahut edebî birer dergi haline gelmiştir. İstibdat döneminin edebî bir hareketi olan Edebiyat-ı Cedide de bu durumun en açık ispatıdır. 1831 ile 1881 yılları arasında İstanbul’da pek çok gazete ve mecmua neşredilmesine rağmen bu tarihten sonra bunların sayısı azalmıştır. Bunun sebebi II. Abdülhamid sıkı yönetimidir. Gazete adetinin azalması, fakat mevcut gazetelerin biraz daha tekamül etmesi ve halkta kültür seviyesinin biraz daha yükselmesi yüzünden bu tarihten 1908 inkılâbına kadar olan zamanda okuyucu sayısının da arttığını görmekteyiz. İşte yine bu zaman zarfında gazetenin bir sermaye işi olduğu anlaşıldı. İlk zamanlar satışının azlığı gazete sahiplerini korkutmuş ve bazı çarelere baş vurdurmuştur. Bu çareler arasında gazeteyi daha ucuza satmak fikri başta gelmektedir. Bundan başka, gazetenin her sınıf halka ait olduğu ve herkesin istifade ederek satın alması düşünülmüş, gazetecilik dilinin sadeleştirilmesine doğru gidilmiştir. Sonuçta gazetelerin tirajları yükselmeye başlamış ve 1900 yıllarında şikayet edilemeyecek yekûnu bulmuştur. Bizde II. Meşrutiyet’e kadar olan devirde çıkan gazete ve mecmualara bakılınca, matbuatın tekniğinde mütemadiyen inkişaf ve değişiklikler olduğu görülür.

³⁰ İSKİT, a.g.e., s.90-92

³¹ ŞAPOLYO, a.g.e., s.170

Bu devrin şimdiye kadar gördüğümüz ve tetkik ettiğimiz bütün kanun ve nizamlardan başka hususi irade ve emirler olmasına rağmen matbuat ve matbaalara ait işler için çıkmış bir nizamı yoktur.³²

Sansür döneminde yayın hayatında olan ve **Mütâlaa** mecmuasında ismi anılan başlıca dergi ve gazeteler alfabetik sırayla şunlardır:

Asır: Selânik'te 1313/1897-1905 yılları arasında önceleri hafta da üç defa, sonraları her gün yayımlanan gazetedir.³³ İmtiyaz sahibi Abdurrahman Nazif, Müdür ve başmuharriri Osman Tevfik Bey'in kardeşinin damadı olan Fazlı Necib'dir. **Asır** gazetesi sürekliliği, düzenliliği ve haberleri bakımından ayrıca muhtevasıyla dikkati çeker. Fazlı Necib'in hikâye ve romanları **Asır** gazetesinde tefrika edilmiştir.³⁴

Çocuklara Rehber: Mütâlaa mecmuasının, çocuklar için Necib Necati tarafından 1896 yılında yayımlanan ekidir. Çocukların İslâm ahlâk ve terbiyesi içinde yetişmelerini, ilmî ve teknik bilgiler edinmelerini, batılı hayat tarzından örnekler öğrenerek çeşitli marifet ve sanat zevkleri kazanmalarını amaçlayan bir mecmuadır. Büyükler için çıkan gazete ve dergilerin ilaveleri olan ve muntazam yayımlanamayan ve genelde kütüphanelere girmeyen diğer çocuk dergileri gibi kısa ömürlü olmuştur.³⁵

Hanımlara Mahsus Gazete: İbnü'l-Hakkı Tahir Bey tarafından 19 Ağustos 1311 (1 Eylül 1895) - 26 Cemaziyel Evvel 1326 (25 Haziran 1908) yılları arasında İstanbul'da 1-150. sayılar arasında haftada iki kere, 150-612. sayılar arasında da haftada bir resimli olarak çıkarılan gazete aynı zamanda bir kadın ve moda mecmuasıdır.³⁶ Kadın şair ve yazarların eserlerine yer vererek edebiyatımıza önemli hizmetlerde bulunan gazete, iç ve dış haberlerle beraber yeni kitapların tanıtımına da yer verir.

İkdam: Ahmed Cevdet tarafından 5 Temmuz 1894 ile 31 Aralık 1928 yılları arasında 11384 sayı olarak yayımlanan siyasî ve ilmî bir Türk gazetesidir. 14 mart 1910'dan itibaren

³¹ ŞAPOLYO, a.g.e., s.170

³² İSKİT, a.g.e., s.95-96

³³ YALMAN, Ahmed Emin, *Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim*, C.1, [y.y.], [t.y.], s.18

³⁴ *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C.1, Dergah Yayınları, İstanbul, Ocak 1977, s.178

³⁵ a.g.e., s.159

sahibi değişmemekle birlikte yeniden 1 numara verilerek **Yeni İkdâm** adıyla, 26 Şubat 1912'de de Ahmed Mâcid Bey'in müdürlüğünde **İkhtihâm** adıyla yayınlandı. 10 Ağustos 1912'de 5558 numara ile yeniden **İkdâm** adıyla hayatına devam etmiştir. Bu sıralarda sürgünden dönen Ali Kemal 5 Eylül 1912'de **İkdâm**'ın başmuharriri olur. İttihat ve Terakki hükümetlerini şiddetle tenkit eden gazetenin sahibi ve başyazarlarından Ahmed Cevdet, 31 Mart Vakası üzerine 1909'da Avrupa'ya kaçır ve yazılarını bir müddet İsviçre'den gönderir. İkdâm gazetesinin Türk ilim, siyaset ve kültür hayatına büyük hizmetleri olmuştur. Döneminin en değerli yazı kadrosunu bir araya getirerek, -açık ve sade Türkçe'siyle- sade dil davasının öncüsü olur. Başlangıçta 15.000 olan tirajı, 1908'de 40.000'e ulaşan **İkdâm** gazetesi yayın hayatının devamlılığı ve uzunluğu ile dikkati çeken bir gazetedir. Zengin iç ve dış haberlere, ciddi ve seviyeli makalelere, ilmî araştırmalara, hikâye ve roman tefrikalarına sütunlarında yer verir. Ahmed Midhat Efendi'nin *Taaffüf*'ü, Hüseyin Rahmi'nin *İffet* ve *Mutallaka*'sı ile Abdülhak Hâmid'in *Zeynep*'i **İkdâm**'da tefrika edilir. Ayrıca Servet-i Fünûn, Fecr-i Âtî gibi edebî mekteplerde ve Türk Derneği, Türk Ocağı, Türk Yurdu gibi kuruluşlarda Türk milliyetçiliğinin ve Millî Mücadelenin hazırlığını yapacak değerli yazarları kadrosuna alır ve bunları yetiştirir. Gazetenin başlıca yazarları arasında; Ahmed Cevdet, Ahmed Rasim, Cenâb Şehâbeddin, Halid Ziya, Samipaşazâde Sezâi, Abdullah Zühdi, Mustafa Reşit, Hasan Raif, Hüseyin Dâniş, İsmail Avni, Hüseyin Nazmi, Faik Hilmi, Fatma Âliye Hanım, Samih Rıfat, Fikri Lutfü, Hüseyin Kâzım, Ahmet Hikmet (Müftüoğlu), Şehabeddin Süleyman, Hamdullah Suphi, Hüseyin Câhid, Mahmud Sadık, Ahmed Emin Yalman, Burhanettin Yalman, Rıza Nur, Salih Zeki vb. gibi birçok isim vardır.³⁷

Ma'rifet: Türkçe ve Fransızca olarak haftada bir defa İstanbul'da neşr olunan fennî ve edebî bir risâledir. İmtiyaz sahibi Teodosya olan **Ma'rifet**'in Mesul Müdürü Aristovulos Hristidis, Başmuharriri de Ali Muzaffer'dir. Her sayının sonunda Fransızca nüshası bulunan **Ma'rifet**, 1314 yılı Mart ve Ağustos aylarında 16 sayı çıktıktan sonra kapanmıştır.³⁸

Mektep: Kitapçı Karabet tarafından 26 Temmuz 1307 ile 7 Ağustos 1892 tarihleri arasında yayımlanan **Mektep**, önceleri okul çağındaki çocuklara ve gençlere Rüşdiye ve İdadî programlarına bağlı olarak bilgi vermek amacıyla çıkar, ancak karışık bir neşir macerası

³⁷ **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.4, Dergah Yayınları, İstanbul, Temmuz 1981, s.349-350

³⁸ DUMAN, Hasan, **İstanbul Kütüphaneleri Arap Harfli Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu**, 1828-1928, İstanbul Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi İslâm Konferansı Teşkilâtı, İstanbul, 1986

geçirerek edebiyat mecmuası hüviyetine bürünür. Konularını bilhassa Rüşdiye ve İdadî programlarına uygun olarak tarih, coğrafya, dil-edebiyat, matematik ve tabiat bilgisi sahasından alır. Bunlardan ayrı olarak “Ahlâk” başlığı altında çocuklara millî ve manevî değerleri aşılama amacıyla Ahmed Rasim, Mehmed Celal ve Hüseyin Câhid tarafından, mecmuanın edebiyatla ilişkisini sağlayan eğitici ve terbiye edici hikâyeler neşredilir. 1893 yılında İsmail Hakkı tarafından on beş günde bir çıkarılmaya başlanan **Mektep**, okul mecmuası hüviyetini muhafaza etmekle beraber, eski edebiyat taraftarlarının toplandığı bu devrede edebiyata daha çok yer verir. Edebiyata ayrılan sütunlarda bilhassa Andelib (Faik Esad), Sâmi, Muallim Feyzî, Hüseyin Dâniş, Sürûş, Adanalı Ziya, Müstecâbizâde İsmet gibi imzaların eski tarz şiirleri yer alırken, Andelib de mensur şiir, edebî tenkit ve edebiyat hakkındaki nazarî yazılarını yayınlar. **Mektep** mecmuasında bizim edebî ürünlerimiz yanı sıra özellikle Emil Zola ve diğer batılı yazarların roman ve hikâyelerinden tercümeler tefrika edilirken batı edebiyatı hakkında çeşitli bilgiler verilir. Ayrıca Arap ve Şark edebiyatından da örnekler ve tercümelerde yer alır. İkinci devresinin 16. sayısında başta Halid Ziya ve bazı genç edebiyatçıların ayrılmasıyla yönetici kadrosu değişerek, Andelib ve Zeki tarafından çıkarılmaya başlanan **Mektep**, edebiyat sayfalarının çoğalmasına rağmen eski edebiyatla olan bağlılığını koparamaz. 24. Sayıdan itibaren mecmuanın yönetimi Müstecâbizâde İsmet ve Yusuf Ziya’nın eline geçtikten sonra, edebiyat sayfaları dönemin edebiyatını bütünüyle aksettirecek derecede zenginleşir. 11 Ocak 1894 tarihinden itibaren İsmail Hakkı yönetiminde, artık edebî ve fennî bir risâle olan **Mektep**, bu devrenin 27. sayısından sonra yeniden Müstecâbizâde İsmet ve Yusuf Ziya’nın yönetimi ele almasıyla yeni edebiyat giderek ağırlığını hissettirmeye başlar. Daha sonra Servet-i Fünûn mecmuası etrafında meydana gelecek olan edebî akımın ilk mensuplarının ilk eserlerini bu mecmuada neşretmesiyle Servet-i Fünûn estetiği önce **Mektep** mecmuası etrafında teşekkül eder. 20 Eylül 1895 yılında çıkan 39. Sayıdan itibaren mecmua tekrar 1 numaradan haftalık olarak çıkmaya başlayan **Mektep**’te Cenâb Şehâbeddin’in 21. sayıdan itibaren her hafta bir şiiri yayınlanır. Servet-i Fünûn estetiğini ihtiva eden eserleri bünyesinde toplamış şekilde 72. sayıya kadar varlığını devam ettiren **Mektep**, zaman içinde usta sanatkârlarının, Servet-i Fünûn mecmuası etrafında toplanması üzerine bu sayıdan sonra kapanır. Mecmuanın başlıca yazarları arasında İsmail Hakkı, Halil Edib, Faik Esad, Halid Ziya, Necib Âsım, Cemil Zeki, Ahmed Rasim, Rıza Tevfik, Ali Suad, Mehmed Rauf, İsmail Safâ, Sâmi, Menemenlizâde Tahir, Müstecâbizâde İsmet, Andelib, Şeyh Vafî, Hüseyin Sîret, Ziver, Tevfik Fikret, Mehmed Celâl, Sabih Rıfat,

Muallim Feyzi, Ali seydi, Ali Suad, Cenâb Şehâbeddin, Besim, Abdullah Cevdet, Hüseyin Dâniş, Mehmed Âkif, Ali Nâdir vb. gibi isimler yer alır.³⁹

Muktebes: Ebu'r-Reşid Ali Rıza tarafından 14 Ocak 1898 ile 5 Ağustos 1898 yılları arasında İzmir'de yayımlanan haftalık fen ve edebiyat gazetesidir. Felsefe, ahlâk, tarih bahislerine yer veren **Muktebes**'in edebiyat köşelerinde şiirler, gazeller, küçük hikâyeler ve tercümeler de yayımlanır. 12. Sayısında Muallim Naci'nin *Selimiye* 'si basılan gazetenin bazı yazarları arasında Nusret Hilmi, Mahmud Fuad, Süleyman Şefkatî, Mehmed Remzi, Ermenekli Hasan Rüşdü, Ali Fuad, Süleyman Nüzhet, Ahmet Celil gibi isimler bulunmaktadır.⁴⁰

Musavver Malumat: Mehmed Tahir Bey (Baba Tahir) tarafından 1895-1903 tarihleri arasında yayımlanan kapağı resimli ve büyük boy bir mecmua olan **Malumat** döneminin en fazla dikkat çeken resim ve fotoğraflarını yayımlar. Bu sebeple adı **Musavver Malumat** olarak bilinir. Mecmuanın ilk sayfası çoğu zaman padişaha arz-ı şükran ifadeleriyle doludur. O devirde istisnasız bütün Osmanlı ülkesine yayılan **Musavver Malumat**'ta tıp, ahlâk, hukuk, edebiyat, iktisat, tarih, coğrafya, biyoloji, askerlik, maarif, zirâat ve ticaret gibi çok geniş bir sahada, doğu ve batı edebiyatı kültür ürünlerine yer verilirken yeni keşifler ve dünya ahvâline ait bilgiler de yayımlanır. Canlı bir neşriyat hayatının olduğu bir dönemde yayımlanan **Musavver Malumat**'ın görüş ve düşüncelerinin karşısında özellikle Servet-i Fünûn mecmuası yer alır.⁴¹ II. Abdülhamid'in Servet-i Fünûn mecmuasından beklediği özel hizmetleri görememesi üzerine yetiştirilen⁴² ve Yıldız sarayına yakın olmasıyla bilinen Mehmed Tahir'in yeni edebiyat taraftarlarına saldırılarından Edebiyat-ı Cedide hareketi doğmuştur. Ahmed İhsan, Halid Ziya ve Hüseyin Câhid tarafından şiddetli bir şekilde yerilen Mehmed Tahir **Musavver Malumat**'la, Servet-i Fünûn mecmuasıyla rekabet haline girer ve dönemi içindeki İrtika, Bahar, Servet, Resimli Gazete ve İkdam gibi çeşitli mecmualarla beraber büyük bir boşluğu doldurur. Mecmuanın belli başlı yazarları ve şairleri arasında; Ahmed Rasim, Ahmed Muhtar, Ali Rıfat, Müstecâbizâde İsmet, İsmail Safâ, Mehmed Ziya, Rıza Tevfik,, Hasan Asaf, Halil Edib, Ahmed Vefik, Şeyh Vafî, Faik Ali, Ali Kemal; Halid

³⁹ **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.6, Dergah Yayınları, İstanbul, Ocak 1986, s.229-230

⁴⁰ a.g.e., s.439

⁴¹ a.g.e., s.128

⁴² TOKGÖZ, Ahmed İhsan, **Matbuat Hatıralarım**, İletişim Yayınları, İstanbul, Haziran 1993, s.67

Eyyub, Mustafa Sabri, Avram Nazım, Midhat Baharî, İsak Ferara, Tokadizâde Şekib, Üsküdarlı Safî gibi isimler isimler vardır.⁴³

Musavver Terakki: Kirkor Faik Efendi tarafından 6 Mayıs 1897 ile 9 Mayıs 1908 tarihleri arasında İstanbul'da yayımlanan haftalık bir edebî ve fennî resimli gazetedir. Başlangıçta edebî eserlerden ziyade fennî makaleler ve ilmî sohbetlere yer verilmesi, gazetede edebiyatın önemli bir yer tutmasına engel olmaz. Gazetenin edebî bölümlerinde yerli ve yabancı eserlerin tefrikasına, şiirlere, özellikle Fransızca'dan tercüme edilen küçük hikâyelere rastlanır. Cenâb Şehâbeddin'in "*Menâkıb-ı Hicran*" şiiri altıncı yıl, birinci nüshada yayımlanır. Ayrıca gazetede önemli bir yer tutan ve iki yıl boyunca devam eden iki seyahat eseri de bir çok tercümeyle beraber yayınlanır. Gazetenin başlıca yazarları arasında M. Sıtkî, Namık Ekrem, Enis Hakkı, Mehmed Baha, Yusuf Niyazi, Salih Muzaffer, Numan Semih, Ferit Zihni, Ali Semih, İzmirli Ahmet Cemil, Ziya Şakir, Ali Ulvi, Sadî Celâl, Cenâb Şehâbeddin gibi isimler vardır.⁴⁴

Nisvan: Fatma Fahrü'n-nisa tarafından çıkartılmış bir kadın mecmuasıdır.

Resimli Gazete: Karabet Efendi'nin 1891'de çıkardığı fennî, edebî haftalık bir gazetedir. Başlangıçta mümkün olduğu kadar sade bir dille mektep kitaplarında yer alan meseleleri ele alır. Ahmed Rasim'in yazı işleri başkanlığına getirilmesiyle gazete edebî bir mahiyet kazanmaya başlar. Başlıca yazarları arasında Salih Zeki, Yusuf Ziya, Şeyh Vasfi, İsmail Safâ, Mehmed Akif, Ahmed Midhat, Halid Ziya ve Vecihî gibi isimler vardır.⁴⁵

Servet-i Fünûn: Galata'da Rumca yayınlanan Konstantinopolis gazetesi sahibi D. Nikolaidi'nin öğleden sonra çıkarmakta olduğu Türkçe Servet gazetesinde, çevirmenlik yapan Ahmed İhsan Tokgöz, Servet gazetesinin ortadan kalkmasıyla onun fennî eki olarak çıkardığı resimli nüshayı "**Servet-i Fünûn**" adıyla 27 Mart 1891'de çıkarmaya başladı.⁴⁶ İyi bir resimli gazete çıkarmak için matbaasında yeter derecede hazırlığı olmayan Ahmed İhsan, Avrupa'nın çeşitli kentlerinde bir inceleme gezisi yapar ve Avrupa'da edindiği gazetecilik tekniklerini **Servet-i Fünûn**'da uygular. **Servet-i Fünûn**'da o yıllarda çinkoyla basılan ilk resimler

⁴³ **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.6, Dergah Yayınları, İstanbul, Ocak 1986, s.128

⁴⁴ a.g.e., s.449

⁴⁵ ŞAYLAN, Pınar, **Mirsad Mecmuası**, KTÜ-SBE, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Trabzon-1998, s.8

⁴⁶ TOKGÖZ, a.g.e., s.53

neşredilir ve bu resimler büyük ilgi görür. Bu arada Ahmed İhsan, “*Avrupa’da Ne Gördüm*” adıyla Avrupa izlenimlerini **Servet-i Fünûn**’da tefrika etmeye başlar.⁴⁷ 1892’de sayfalarını çoğaltan ve resimlerini güzelleştiren **Servet-i Fünûn**’un ilk yazarı Nabizâde Nazım’dı. Aynı yıllarda Mahmud Sadık, Ahmed Rasim ve Doktor Besim Ömer Paşa’da yazı yazmaya başlarlar.⁴⁸ Recaizâde Ekrem’in korumacılığında yeni bir hayat bulmaya başlayan **Servet-i Fünûn**’a, 1896 yılında Recaizâde Ekrem Tevfik Fikret’i getirir. Tevfik Fikret’in yazı işleri müdürlüğüne getirilmesiyle **Servet-i Fünûn** tam bir edebiyat ve sanat mecmuası hüviyetine bürünür ve Edebiyat-ı Cedide topluluğunun yayın organı haline gelir. Tevfik Fikret’in yazı işlerine getirilmesiyle beraber Cenâb Şehâbeddin, Ali Ekrem, İsmail Safâ, Halid Ziya, Siret, Reşid Bey, Süleymanpaşazâde Sami, Mehmed Rauf, Doktor Suad, Süleyman Nazif, Hüseyin Câhid, Şuayb, Ahmet Hikmet, Hüseyin Kâzım gibi birçok isim **Servet-i Fünûn**’da bir araya gelip Edebiyat-ı Cedide topluluğunu oluştururken başlarında da Recaizâde Ekrem bulunuyordu. **Servet-i Fünûn**, Tevfik Fikret’in olağanüstü ve hünerli yönetimi sayesinde beş yıl içerisinde Türk edebiyatının en önemli mecmualarından biri haline gelir.⁴⁹ Bir süre sonra **Servet-i Fünûn** yazarlarından bazılarının Boer’ler savaşı nedeniyle İngiliz Elçiliği’nde yaptıkları saçma gösteri Edebiyat-ı Cedide topluluğunu allak bullak eder. Mecmuadaki birçok yazar uzak yerlere sürgüne gönderilirken, dünya yüzünde yaşayamayacak derecede dürüst bir mizaca sahip olan Tevfik Fikret de mecmuadan Hüseyin Câhid’e olan küskünlüğü nedeniyle ayrılır. Bir süre sonra yazı işlerini idare etmeye başlayan Hüseyin Câhid’in Fransızca’dan çevirdiği “*Edebiyat ve Hukuk*” adlı makalesinde Fransız kral ve kraliçesinin idamlarına ve Fransız devrimine ilişkin olaylar kamunun gözleri önüne serildiği ve halk ayaklanmaya kışkırtıldığı suçuyla 16 Ekim 1901 yılında **Servet-i Fünûn** kapatılır.⁵⁰ Altı hafta sonra tekrar neşredilmesine rağmen Edebiyat-ı Cedide topluluğunun dağılması nedeniyle kısa zamanda tekrar bir fen mecmuasına dönüşen **Servet-i Fünûn**, daha sonraları “*Uyanış*” adıyla 1944 yılına kadar yayın hayatında kalır.

Tercüman-ı Hakikat: Türk gazeteciliği tarihinde önemli bir yer kazanan **Tercüman-ı Hakikat** Ahmed Midhat Efendi tarafından 1878 tarihinde çıkarılmıştır. Halka okumak zevkini vermiş olan gazetelerin başında, **Tercüman-ı Hakikat** gelmektedir. Orta boyda, fakat zengin yazılarıyla değer taşımakla beraber gazetecilik okulu mahiyetini de aymıştır. Ahmed

⁴⁷ TOKGÖZ, a.g.e, s.57

⁴⁸ a.g.e., s..66

⁴⁹ a.g.e., s.80

Rasim gibi büyük bir gazete muharriri ve Hüseyin Rahmi gibi halk romancısı **Tercüman-ı Hakikat**'tan feyz almışlardır. 1877-1878 Rus Harbi'nin sona erdiği ve Berlin Kongresi'yle Avrupa'daki topraklarımızı kaybettiğimiz en acı günlerde Ebussuud Caddesi'nde çıkmakta olan bu gazete, aksiyon gazetesi olmaktan ziyade bir halk gazetesi olarak çıktı. Roman okuma zevkini de bilhassa bu gazete halka aşılarmıştı. Gazetenin havadisleri de boldu. **Tercüman-ı Hakikat** üç devre geçirmiştir. Birinci devre 1878'e kadar olan kısımdır ki, Ahmed Midhat Efendi, telif ve tercüme olarak birçok romanla, ilmî yazılarını tefrika etmiştir. Ahmed Midhat Efendi durmadan yazmış ve bu sebeple kendisine "Yazı Makinesi" unvanı verilmiştir. **Tercüman-ı Hakikat**'ın ikinci devresi 1883'den 1886 yılına devam etmiştir. Bu dönemde Muallim Naci'nin gazeteye girmesiyle gazetede bir edebî kısım açılmıştır ve edebiyatçılarla uzun yıllar edebî münakaşalar yapılmıştır. Üçüncü devre ise 1886'dan 1888 yılına kadar devam eden kısımdır. Bu devrede Ahmed Midhat Efendi ekonomi ve iktisat konularında yazılar yazmış, bir yandan da coğrafi bilgiler vermiştir. 1908 II. Meşrutiyet yıllarında İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne karşı bağımsız kalan **Tercüman-ı Hakikat** bir süre sonra İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne karşı muhalefete geçer. **Tercüman-ı Hakikat** Ahmed Midhat Efendi'nin Balkan Harbi'nden sonra ölümü üzerine çok yaşamadı ve 1955'de **Tercüman** adı altında yeni bir gazete çıkarıldı.⁵¹

⁵⁰ TOKGÖZ, a.g.e., s.89

⁵¹ ŞAPOLYO, a.g.e., s.145-148

İKİNCİ BÖLÜM

2. MÜTÂLAA MECMUASI

20. Süre, Dönem, Gâye

Mütâlaa mecmuası, Hicrî 23 Safer 1314, Rumî 22 Temmuz 1312 (3 Ağustos 1896) ile Hicrî 5 Muharrem 1316, Rumî 13 Mayıs 1314 (25 Mayıs 1898) tarihleri arasında Selânik şehrinde 92 sayı olarak neşretilmiş, 8 sayfa hacminde haftalık bir mecmuadır.

Yaklaşık iki yıl yayın hayatında kalan **Mütâlaa**, birinci yılında neşredildiği tarihten Hicrî 5 Rebiyülevvel 1315, Rumî 22 Temmuz 1313 (3 Ağustos 1897) tarihine kadar 52 sayı, bu tarihten itibaren mecmuanın kapandığı tarihe kadar olan ikinci yılında ise 40 sayı olarak çıkmıştır.

13 Şubat 1897'de, Miralay Vassos kumandasında iki bin kişilik bir kuvvetin Girit adasını Kral George nâmına işgal etmesi⁵² üzerine Hicrî 23 Zilhicce 1314, Rumî 13 Mayıs 1313 (26 Mayıs 1897) tarihli **Mütâlaa** mecmuasında "Hâsılât-ı umûmiyyesi Girit muhtacîn-i İslâmiyesine terk ve teberru' olunmuştur"⁵³ ifâdesiyle geliri Girit Müslümanlarına bırakılmak üzere bir Nüsha-i Fevkâlade yayınlanmıştır. 18 Nisan 1898/16 Zilkade 1314 Pazar günü resmî bir tebliğ ile "Tamâmiyet-i mülkiye-i saltanat-ı seniyeyle halelden vikayeten, Devlet-i Aliyye'ce bi'l-mukaabele harekât-ı harbiye-i askeriye icrâsına mecbûriyet hâsıl olduğu, muhârebenin kâffe-i mes'ûliyetinin Yunan hükûmetine âit ve râci bulunduğu"⁵⁴ bildirilerek başlayan Osmanlı-Yunan muhârebesi ve sonradan muhârebenin zaferle sonuçlanması nedeniyle mecmuanın çeşitli sayılarında birçok manzume ve nesirler ayrıca neşredilmiştir.

Mütâlaa mecmuasını çıkaran Osman Tevfik Bey, 1866 yılında o zamanki memleketin Batıya açılan başlıca penceresi olan Selânik'te doğdu. Çok uyanık, çok hareketli ve çok iyi bir insan olan Osman Tevfik Bey, Hızır Mehmed Efendi diye tanınan yardımsever bir babanın kızı olan Hasibe Hanım'la evlenir ve yedi çocuk sahibi olur. İyi bir yazının çok makbul

⁵² AKSUN, a.g.e., s.451

⁵³ Nr.42, 23 Zilhicce 1314, 13 Mayıs 1313, (26 Mayıs 1897). s.1

olduğu o yıllarda sanatkâr denilecek kadar iyi bir hattat olduğu pek erken belli olan Osman Tevfik Bey bu güzel yazısı sayesinde henüz on beş yaşındayken Aşar Kalemî'ne memur diye alınır. Daha sonra Vilâyet Muhasebe kalemine geçer. Bir taraftan da İdadî ve Sanayi mekteplerine yazı, Askeri Rüşdiyesinde de yazı ve tarih hocalığı yapar. Askeri Rüşdiyede Mustafa Kemal Atatürk'e hocalık etmek şerefini de kazanan Osman Tevfik Bey 1883 yılında henüz on yedi yaşındayken, aynı yaştaki birkaç arkadaşıyla beraber "Ravza-i Edeb" (Edebiyat Bahçesi) adlı bir edebî mecmua kurarak asıl kendisini çeken meslek olan gazeteciliğe atılır. Ravza-i Edeb'i bir müddet yaşatan Osman Tevfik Bey 1896 yılında **Mütâlaa** adlı haftalık edebî mecmuayı meydana getirir ve o zamanlar yeni edebiyata temel olan Servet-i Fünûn'a yakın bir ciddilik ve değerde olmak üzere iki yıl devam ettirir.⁵⁵ **Mütâlaa**, o sırada "Edebiyat-ı Cedîde"nin başlıca neşir vasıtası olan Servet-i Fünûn'un bir benzeri ve bir yol arkadaşı olur. Tevfik Fikret, İstanbul'daki sansürden geçmeyen yazılarını, sansürün Selânik'te daha hafif olması nedeniyle **Mütâlaa**'ya yollarken Cenâb Şehâbeddin'in, Recaizâde Ekrem'in, Halid Ziyâ'nın ve Hüseyin Câhid'in bir kısım yazıları da **Mütâlaa**'da çıkıyordu.⁵⁶ Bir fen ve edebiyat mecmuası olan **Mütâlaa** 1898 senesinde Osman Tevfik Bey'in İstanbul'da Matbuat Umum Müdürlüğü'ne atanmasıyla 5 Muharrem 1316 (25 Mayıs 1898)'de son bulur.⁵⁷

"Ecsâmın neşv ü nemâsına hizmet eden güneştir. Ervâhın feyzine i'tilâsına medâr olan da mütâlaadır. **Mütâlaa**, hayât ile başlar, memât ile hitâm bulur."⁵⁸ Cümlesiyle başlayan "İfâde-i Meram" yazısında **Mütâlaa**'nın asıl gayesi "En başlıca arzumuz edebîyatın ahlâkımızı takviye edecek, ve fûnûnun ihtiyacımıza hizmet eyleyecek kısımlarını taharrî ve neşr etmektir."⁵⁹ cümlesiyle açıklanmaktadır. Ayrıca, beşeri hayatın eserlerine kendi malımız gibi sahip olma ve istifade etmemiz gerektiği cihetini düşünen **Mütâlaa**; "ulûm-ı beşeriyeyi mahbûs bulundukları sahâif arasından çıkarıp halkın nazarı istifâdesine sevke delâlet etmeyi"⁶⁰ amaçlarken bunun mütâlaayla mümkün olabileceğini ve büyük bir cesaret gerektirdiğini, buna ne vakitlerinin ne de nakitlerinin müsait olmamasına rağmen; insanın, çalışma ve gayretle çok defa kendi iktidarının üstünde kudretler göstermeye yelteneceğini samimiyetle ifade etmektedir.

⁵⁴ AKSUN, Ziya Nur, **Osmanlı Tarihi**, C.4, Ötüken Yayınları, İstanbul 1994, s.453

⁵⁵ YALMAN, a.g.e., s.10-11

⁵⁶ a.g.c., s. 18

⁵⁷ a.g.c., s.30

⁵⁸ Nr.1, 23 Safer 1314/22 Temmuz 1312/ 3 Ağustos 1896, s.2

⁵⁹ Nr.1, s.2

Recaizâde Mahmud Ekrem 8 Ağustos 1312'de İstinye'den gönderdiği mektubunda; "Daire-i temeddünde yaşayan efrâd için hayatın hemen her devresinde mütâlaaya ihtiyaç nasıl mübrem ise mütâlaayı erbâbına teshîl, erbâbını mütâlaaya teşvik ve temsil edecek vesâitin tenevvü' ve tekessürü de o sûrette mühim olduğundan mürebbî-i rûh ü vicdan, müzekkî-i akl ü fikr ü iz'ân olan edebîyat ve fenniyâtta bahsetmek üzere teessüs eden risâle-i aliyyelerinin matbûât-ı Osmaniyye iltihâkı ziyâdesiyle mûcib-i ibtihâc-ı terakki-hâhândır."⁶¹ şeklinde yazmaktadır.

Cenâb Şehâbeddin ise 15 Eylül 1312'de İstanbul'dan gönderdiği ve mecmuanın 10. sayısında yer alan mektubunda "Anladığıma göre risâlenizin meslek-i müttehizi gıpta-resân-ı emsâl olacak derecede nef' ü letâfeti cem' ü mezc etmektir. Eğer böyleyse maa'z-ziyâde muvaffak olduğunuzu bi-hasebi'l-mahviyesiz inkâr etseniz de kârîin-i âdileniz teslim eder."⁶² şeklinde yazarak **Mütâlaa**'nın daha onuncu sayısından itibaren bu amacına ulaştığını adeta teyit ederken aynı sayıdaki "Mütâlaa" başlıklı yazısında ise "Eğer meftûn ve mübtelâsı olmasaydım ben mütâlaadan nefret ederdim. Çünkü mütâlaa ...hayır, tereddüt etmeyeceğim, söyleyeceğim... Çünkü mütâlaa fikrî nâ-mahduttan mahrûm eder de, mahdud içinde hîred ü hâş eder. Çünkü marifet mahdud, cehalet ise nâ-mahduttur. Maa-ma-fih rûh-i insanî için dünyada zevk-i mütâlaadan lezzetli bir şey yoktur."⁶³ şeklinde yazarak mütâlaanın önemine dikkatleri çekmektedir.

Mütâlaa mecmuası, memleketi nazarı dikkate alarak; "Sâye-i füyûzat-vâye-i Hazret-i Zıllu'l-lahi'de yirmi seneden beri husûle gelen âsâr-ı terakki gözümüz önünde tecelli ettikçe kalbimize kuvvet, fikrimize cesaret geliyor."⁶⁴ cümlesiyle halk için faydalı olduğuna kanâat hâsıl ettiği şeylerin neşrine cesaret edeceğini de vurgulamaktadır.

Yine mecmuanın sunuş yazısında **Mütâlaa**'nın edebî amacı; "Edebiyat namı altında bulunacak âsâr rûha bir fâide, bir te'sîr, bir tenvîr te'mîn edecek yolda olmalıdır. Şâyân-ı dikkat bir netice tevli'd eylemelidir. Âşık ma'şûk terennümatı, fecâyî' veya vakâbî'-i şehvaniyye tasvirleri bir ibret-i hâvi olmadığı halde yalnız tarz-ı inşâsı hatırı için enzâr-ı

⁶⁰ Nr. 1, s. 2

⁶¹ Nr. 4, 15 Rebiyülevvel 1314/ 13 Ağustos 1312/ 25 Ağustos 1896, s. 1

⁶² Nr. 10, s. 1

⁶³ Nr. 10, s. 2

⁶⁴ Nr. 1, s. 2

mütâlaayı işgal etmemelidir.”⁶⁵ açıklamasıyla okuyuculara bir fayda temin etmek, çok okuyup az yazmak, çok düşünüp az söylemek prensibinden hareketle gerek nazım da ve gerekse nesir de bir yüksek maksat üzerine tesis olunması gerektiği şeklinde ortaya konulmaktadır.

Aynı zamanda fennî bir mecmua olan **Mütâlaa’nın** fennî amacı; “Fünûna gelince: Bundan da maddeten istifâdenin yolunu düşünmeli ve tatbîk olunacak yerlerini bulmalı ve seçmelidir. Çünkü edeb ve fen, rûh ve cisim gibi müttehid ve mümtezicdir. Kemâl-i insanî bu ikisiyle hasıl olur. Bu ikisiyle yaşar. Biri birinin tekemmülüne hizmet eder.”⁶⁶ şeklinde açıklanmaktadır.

Mütâlaa mecmuasının baş muharriri Emine Semiye Hanım ise Hanımlara Mahsûs Kısımın sunuş yazısında; “Cûlûs-ı hümayun bî-minnet-i makrûn Hazret-i Padişahi rûz-ı firûzundan beri -yeniden yeniye saha-i matbûâta çıkan gazetelerimiz sâye-i âli-i mülûkânelerinde husûl bulan terakkiyât-ı maddiye ve ma’neviyemize bir delil-i kavî ve bu kere neşrine müsâade-i seniyye-i hilâfet-penâhileri erzân buyurulan ‘**Mütâlaa**’ nam risâle-i mevkûte terakkiyât-ı ilmiyemize hâdim olacak o vesâid-i mükemmeleden...”⁶⁷ birisi olduğunu belirtirken “İş bu risâle hanımlara mahsûs ayrı bir kısmı hâvi ve binaenaleyh faydası daha umûmi olacağından emsâline fâik add olunmaya şâyestedir.” demektedir.

Yine Emine Semiye Hanım “Heyet-i tahririyesini an-samim-ül-kalb tebrik ile beraber devam-ı muvaffakiyetini Cenâb-ı Rabb-ı izzetten temenni eder ve hiçbir değerim olmadığı halde Hanımlara Mahsûs Kısım için heyet-i tahrîriyeye iştirâkim hakkında vukû’ bulan davete maa’t-teşekkür icâbetle sa’m ettiği mertebe ifâ-yı hizmette kusur etmeyeceğimi arz eylerim.”⁶⁸ ifâdesiyle mecmuanın matbuat âlemine çıkışını tebrik ederken Mütâlaa’nın Hanımlara Mahsûs Kısım’ının da başmuharrirliğini üstüne almaktadır.

Selanik eşrâfından Hamdibeyzâde Osman Adil Bey yayımlanmasını sabırsızlıkla beklediği Mütâlaa’yı büyük bir beğeni ve zevkle baştan başa okuduktan sonra Selânik

⁶⁵ Nr.1, s.2

⁶⁶ Nr.1, s.2

⁶⁷ Nr.1, s.2

⁶⁸ Nr.1, s.7

şehrinde, gençlerin zihin açıklığı ve terbiyesiyle meşgul ciddi bir eserin neşr ve tesis edilişini bütün Selâniklilerle beraber kutlamaktadır.⁶⁹

Bunların dışında **Mütâlaa** mecmuasının en önemli gayelerinden olan Türk imlâsı, Türk dilinin sadeleştirilmesi ve Yeni Edebiyat gibi konularda hemen hemen bütün yazarlar büyük bir muhabbet ve riâyetle ortak bir dil kullanmaktadırlar.

Türk-Yunan harbi esnasında çıkmakta olan **Mütâlaa** mecmuası her ne kadar siyasî bir gaye taşımasa bile, dönemin iktisadî ve siyasî şartları gereği siyasî bir görüş olarak Osmanlıcılık görüşüne sütunlarında sık sık yer vermektedir. Türk soyunun maddi manevî yönetiminde yükselen ve dünya yüzünde kurduğu en güçlü ve en medeni devlet olan Osmanlının Cihan İmparatorluğu olmasından sonra Rum, Ermeni, Macar, Ulah, Bulgar, Sırp gibi Hristiyanlar, Museviler ve Arap, Arnavut gibi başka ırktan Müslümanlar, İmparatorluk nüfusunun önemli bir kısmını teşkil ederler. Hristiyan ve Musevilere din, dil ve törelerini istedikleri gibi yaşayıp uygulamak serbestliği tanınır. Ticaretle, zanaatla ve tarımla uğraşarak iktisadî üstünlük sağlayan bu azınlıkların, Türklerle aynı hukuku paylaşmalarına rağmen askerlik görevleri olmadığı için nüfusları da giderek artar. Devlet yönetimi, askerlik, memurluk işleri Türklerin veya Türk-İslâm töresiyle yetişmiş olanların hakkıydı. Buna karşılık ticaret, sanayi, büyük tarım gibi sermayeye bağlı işler Hristiyanlarla Musevilerin ellerindeydi. Türk sıfatını ve milliyetçilik ülküsünü kullanmayan Osmanlı Devleti, Türk olmayan Müslüman ve gayrı Müslimleri vatandaş saymamak gibi bir tutum sonucu, devletin kuvvetli olduğu çağlarda büyük bir hoşgörü içinde yaşatılan bu unsurlar, devletin zayıf düşmesiyle cemaat ruhları, örfleri ve bize düşman siyasî milliyetçilikleriyle dert olmaya başlamışlardı. Zamanla bağımsızlığa ulaşan Balkanlı uyruklarımız bizde kalan azınlıklarını kışkırtmaya koyulmaları, din, mezhep birliği ve bazı siyasî sömürgeci emeller uğruna Rusya, Fransa, İngiltere gibi büyük devletlerin de bizdeki Hristiyanlara sahip çıkmaları, (İmparatorluğun son yüzyılında) devletin işini zorlaştırır. Devlet, hem bunları elden kaçırmamak hem de Avrupa'nın şerrinden uzak kalmak için, Türk adını ve "Millet-i hâkime" denilen Türk nüfuzunu büsbütün gizlerken, Reşid Paşa'nın okuduğu Tanzimat Fermanı, Hristiyan uyruklara Avrupa'nın baskısıyla zaten var olan hakları -yeniden- tanır. Özellikle bu fermanın sonra, o zaman için bunun dışında bir siyaset gütmek elimizde olmadığından, apaçık olarak resmî bir Osmanlıcılık siyaseti güdülmeye başlanır. Namık Kemal, Ziya Paşa,

⁶⁹ Nr.3, 8 Rebiyülevvel 1314/6 Ağustos 1312/18 Ağustos 1896, s.2

Abdülhak Hâmid gibi Tanzimat yazarları da Osmanlıcılık siyasetini benimserler ve bir ülkü haline koymaya çalışırlar. Ne var ki, Şinasî, Namık Kemal ve öbür Tanzimatçılar, Osmanlı derken aslında “Millet-i hâkime” olan Türk’ü kastederlerken azınlıklarda Türk yerine Osmanlı sıfatını kullanmaya başlarlar. Namık Kemal, Osmanlı bayrağı altında yaşayan bütün kavimleri tek bir millet sayıyor, ırk, din ve dil ayrılıklarının millet birliğine engel olamayacağını söylüyordu. Bu siyasî millet anlayışı uzun süren II. Abdülhamid devrinde de İslâmcılık ülküsüyle kaynaştırılarak sürüp gitmiştir. Doğrusu, azınlıklar arasında bile Osmanlı ülküsünü benimseyenler ve Türklerle aynı devlet idaresinde yaşamak isteyenler başlangıçta eksik değildir. Fakat, işin içine Avrupa devletlerinin propagandaları ve kavimlerin milliyetçilik hisleri karışınca, azınlıklar birer birer bağımsızlık istemeye, Türklere düşmanlık etmeye ve arkadan vurmaya, Osmanlı birliğini hiçe sayarak kendi ırk ve dinlerine menfaat sağlamaya ve devleti bölmeye koyulurlar. İşte bu azınlıkları ve zaten elimizden çıkmış Hristiyan ülkelerini kontrol altında tutmak için güdülen Osmanlıcılık siyaseti zamanla anlamsız hale gelir.⁷⁰ **Mütâlaa** mecmuası da henüz bu ayrılıkların yaşandığı ilk yıllarında Osmanlıcılık siyasetini benimsemiştir. Hatta mecmuanın harp esnasında çıkmakta olan sunuş yazısında; “Evet, **Mütâlaa** Osmanlıları öyle bir borcun hüsn-i ifâsına davet ediyor ki Osmanlılık nâm-ı celîli o borcun hüsn-i ifâsıyla teâli edecek. Askerlerimiz borçlarını şanlı bir şekilde isbat ettiler. Ahalimizde onlara peyrev olmalıdır. Osmanlılar düşününüz ki bu günkü harekât-ı semihanemiz yarın tarihe, o makes-i edebiyeye geçecek, Osmanlılık kelimesi ‘hamâset’ ve ‘semâhat’ müradifi olduğunu unutmayacağınıza aciz **Mütâlaa** emindir. Yaşasın Osmanlılık!”⁷¹ denilerek Osmanlıcılık ülküsü övülmektedir.

21. Dış Yapı, Biçim Özellikleri

Mütâlaa mecmuası 27x38 cm boyutlarında, birkaç sayfa dışında üç sütûn halinde düzenlenmiştir. Ayrıca bir kapak sayfasına sahip olmayıp, birinci sayfa üstten ¼ oranında bölünerek bir dikdörtgen çerçeve içinde kapak tezyinatı oluşturulmuştur. Mecmuanın kapak tezyinatını oluşturan çerçevenin dışının üst sol tarafında derginin numarası, sağ tarafta “Birinci Sene” ve ortada “Salı” ifâdeleri yer almaktadır.

⁷⁰ KABAKLI, Ahmet, **Türk Edebiyatı**, C.3, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul, Eylül 1990, s. 309-310

⁷¹ Nr.42, “**Nüşa-i Fevkalâde**”, 23 Zilhicce 1314/13 Mayıs 1313/26 Mayıs 1897, s.2

Çerçevenin içinde sol tarafta, “Umûr-ı idare ve tahrîriyyeye mütealîk husûsât için Site Savul 52 numaraya mürâcaat olunur” cümlesinin altında “Sahib-i İmtiyaz ve Müdürü Osman Tevfîk” ifâdesi ve bu ifâdenin hemen altında da “Bir nüshası 1 kuruştur” cümlesi yer almaktadır. Çerçevenin ortasında; kalın, dekoratif ve geometrik bir dizaynla “Mütâlaa” yazısı bulunmaktadır. Çerçevenin sağ tarafında mecmuanın satın alma şartları maddeler halinde: “Bir seneliği Selânik için 50 kuruş / Altı aylık Selânik için 25 kuruş / Bir seneliği sâir mahaller için 62 buçuk kuruş / Altı aylığı sâir mahaller için 32 kuruş” ifâdeleri yer almaktadır. Bu ifâdelerin hemen altında ise “İlânât için ayrıca anlaşılır. Bir nüshası sâir mahaller için 1¼ kuruştur” cümlesi eklenmiştir.

Mecmuanın sadece birinci ve ikinci sayılarında başlığın altında dikdörtgen bir çerçeve içinde: “Mesleğimize muvâfık ihdâ olunan âsâr-ı maa’l-iftihâr kabul ve derc olunur. Neşr edilmeyen evrak iâde olunmaz” cümleleri yazılmıştır. Bu cümleler daha sonraki sayılarda çerçevenin sol köşesindeki yazıların altına alınmıştır. 14. Sayıdan itibaren sol köşedeki bu yazıların altına, “Der-saâdet’te mahall-i tevezî Bâb-ı Âlî caddesinde 32 numaralı Rauf Bey kütüphanesidir” cümlesiyle mecmuanın İstanbul’daki adresi belirtilmektedir.

Mecmuanın tek sütûnluk başlık altı yazısının sol tarafında gün, ay ve yıl sırasına göre o günün Hicrî tarihi, sağ tarafındaysa aynı sırayla Hicrî tarihin Rumî karşılığı verilmektedir. Bu sütûnun ortasında dönemin gazete ve dergilerinin genel tavrı hakkında bilgi veren, “Her hafta Salı günleri neşr olunur fûnûn ve edebiyattan bâhis Osmanlı gazetesidir” cümlesi yer almaktadır.

Mecmuanın diğer sayfalarındaysa sol üst köşede sayfa numarası, ortada mecmuanın adı ve sağ üst köşede “Birinci Sene” ifâdeleri tekrarlanmaktadır. “Birinci Sene” ifâdesi 1-52. sayılara kadar tekrar edilmektedir. 52 ve 62. sayılar arasında bu ifâde “İkinci Sene” olarak değiştirilmektedir. 62 ve 92. sayılar arasındaysa “İkinci Sene” ifâdesi kaldırılarak, bu ifâdenin yerine “Adet ...” ifâdesi kullanılmaktadır.

Mecmuanın kapak tezyinatında yayın hayatı boyunca birçok değişiklik de göze çarpmaktadır. Ancak kapak tezyinatındaki bu değişiklikleri; 1 ve 52. sayılara kadar olan mecmuanın birinci senesini kapsayan değişiklikler ve derginin 53 ve 93. sayılarını kapsayan ikinci senesiyle ilgili değişiklikler olmak üzere iki bölümde ele alabiliriz.

Çerçevenin içinde sol tarafta, “Umûr-ı idare ve tahrîriyyeye mütealîk husûsât için Site Savul 52 numaraya mürâcaat olunur” cümlesinin altında “Sahib-i İmtiyaz ve Müdürü Osman Tevfik” ifâdesi ve bu ifâdenin hemen altında da “Bir nüshası 1 kuruştur” cümlesi yer almaktadır. Çerçevenin ortasında; kalın, dekoratif ve geometrik bir dizaynla “Mütâlaa” yazısı bulunmaktadır. Çerçevenin sağ tarafında mecmuanın satın alma şartları maddeler halinde: “Bir seneliği Selânik için 50 kuruş / Altı aylık Selânik için 25 kuruş / Bir seneliği sâir mahaller için 62 buçuk kuruş / Altı aylığı sâir mahaller için 32 kuruş” ifâdeleri yer almaktadır. Bu ifâdelerin hemen altında ise “İlânât için ayrıca anlaşılır. Bir nüshası sâir mahaller için 1¼ kuruştur” cümlesi eklenmiştir.

Mecmuanın sadece birinci ve ikinci sayılarında başlığın altında dikdörtgen bir çerçeve içinde: “Mesleğimize muvâfık ihdâ olunan âsâr-ı maa’l-iftihâr kabul ve derc olunur. Neşr edilmeyen evrak îade olunmaz” cümleleri yazılmıştır. Bu cümleler daha sonraki sayılarda çerçevenin sol köşesindeki yazıların altına alınmıştır. 14. Sayıdan itibaren sol köşedeki bu yazıların altına, “Der-saâdet’te mahall-i tevezî Bâb-ı Âlî caddesinde 32 numaralı Rauf Bey kütüphanesidir” cümlesiyle mecmuanın İstanbul’daki adresi belirtilmektedir.

Mecmuanın tek sütûnluk başlık altı yazısının sol tarafında gün, ay ve yıl sırasına göre o günün Hicrî tarihi, sağ tarafındaysa aynı sırayla Hicrî tarihin Rumî karşılığı verilmektedir. Bu sütûnun ortasında dönemin gazete ve dergilerinin genel tavrı hakkında bilgi veren, “Her hafta Salı günleri neşr olunur fûnûn ve edebiyattan bâhis Osmanlı gazetesidir” cümlesi yer almaktadır.

Mecmuanın diğer sayfalarındaysa sol üst köşede sayfa numarası, ortada mecmuanın adı ve sağ üst köşede “Birinci Sene” ifâdeleri tekrarlanmaktadır. “Birinci Sene” ifâdesi 1-52. sayılara kadar tekrar edilmektedir. 52 ve 62. sayılar arasında bu ifâde “İkinci Sene” olarak değiştirilmektedir. 62 ve 92. sayılar arasındaysa “İkinci Sene” ifâdesi kaldırılarak, bu ifâdenin yerine “Adet ...” ifâdesi kullanılmaktadır.

Mecmuanın kapak tezyinatında yayın hayatı boyunca birçok değişiklik de göze çarpmaktadır. Ancak kapak tezyinatındaki bu değişiklikleri; 1 ve 52. sayılara kadar olan mecmuanın birinci senesini kapsayan değişiklikler ve derginin 53 ve 93. sayılarını kapsayan ikinci senesiyle ilgili değişiklikler olmak üzere iki bölümde ele alabiliriz.

Çerçevenin içinde sol tarafta, “Umûr-ı idare ve tahrîriyyeye mütealîk husûsât için Site Savul 52 numaraya mürâcaat olunur” cümlesinin altında “Sahib-i İmtiyaz ve Müdürü Osman Tevfik” ifâdesi ve bu ifâdenin hemen altında da “Bir nüshası 1 kuruştur” cümlesi yer almaktadır. Çerçevenin ortasında; kalın, dekoratif ve geometrik bir dizaynla “**Mütâlaa**” yazısı bulunmaktadır. Çerçevenin sağ tarafında mecmuanın satın alma şartları maddeler halinde: “Bir seneliği Selânik için 50 kuruş / Altı aylık Selânik için 25 kuruş / Bir seneliği sâir mahaller için 62 buçuk kuruş / Altı aylığı sâir mahaller için 32 kuruş” ifâdeleri yer almaktadır. Bu ifâdelerin hemen altında ise “İlânât için ayrıca anlaşılır. Bir nüshası sâir mahaller için 1¼ kuruştur” cümlesi eklenmiştir.

Mecmuanın sadece birinci ve ikinci sayılarında başlığın altında dikdörtgen bir çerçeve içinde: “Mesleğimize muvâfık ihdâ olunan âsâr-ı maa’l-iftihâr kabul ve derc olunur. Neşr edilmeyen evrak iâde olunmaz” cümleleri yazılmıştır. Bu cümleler daha sonraki sayılarda çerçevenin sol köşesindeki yazıların altına alınmıştır. 14. Sayıdan itibaren sol köşedeki bu yazıların altına, “Der-saâdet’te mahall-i tevzî Bâb-ı Âlî caddesinde 32 numaralı Rauf Bey kütüphanesidir” cümlesiyle mecmuanın İstanbul’daki adresi belirtilmektedir.

Mecmuanın tek sütûnluk başlık altı yazısının sol tarafında gün, ay ve yıl sırasına göre o günün Hicrî tarihi, sağ tarafındaysa aynı sırayla Hicrî tarihin Rumî karşılığı verilmektedir. Bu sütûnun ortasında dönemin gazete ve dergilerinin genel tavrı hakkında bilgi veren, “Her hafta Salı günleri neşr olunur fûnûn ve edebiyattan bâhis Osmanlı gazetesidir” cümlesi yer almaktadır.

Mecmuanın diğer sayfalarındaysa sol üst köşede sayfa numarası, ortada mecmuanın adı ve sağ üst köşede “Birinci Sene” ifâdeleri tekrarlanmaktadır. “Birinci Sene” ifâdesi 1-52. sayılara kadar tekrar edilmektedir. 52 ve 62. sayılar arasında bu ifâde “İkinci Sene” olarak değiştirilmektedir. 62 ve 92. sayılar arasındaysa “İkinci Sene” ifâdesi kaldırılarak, bu ifâdenin yerine “Adet ...” ifâdesi kullanılmaktadır.

Mecmuanın kapak tezyinatında yayın hayatı boyunca birçok değişiklik de göze çarpmaktadır. Ancak kapak tezyinatındaki bu değişiklikleri; 1 ve 52. sayılara kadar olan mecmuanın birinci senesini kapsayan değişiklikler ve derginin 53 ve 93. sayılarını kapsayan ikinci senesiyle ilgili değişiklikler olmak üzere iki bölümde ele alabiliriz.

Çerçevenin içinde sol tarafta, “Umûr-ı idare ve tahrîriyyeye mütealîk husûsât için Site Savul 52 numaraya mürâcaat olunur” cümlesinin altında “Sahib-i İmtiyaz ve Müdürü Osman Tevfîk” ifâdesi ve bu ifâdenin hemen altında da “Bir nüshası 1 kuruştur” cümlesi yer almaktadır. Çerçevenin ortasında; kalın, dekoratif ve geometrik bir dizaynla “Mütâlaa” yazısı bulunmaktadır. Çerçevenin sağ tarafında mecmuanın satın alma şartları maddeler halinde: “Bir seneliği Selânik için 50 kuruş / Altı aylık Selânik için 25 kuruş / Bir seneliği sâir mahaller için 62 buçuk kuruş / Altı aylığı sâir mahaller için 32 kuruş” ifâdeleri yer almaktadır. Bu ifâdelerin hemen altında ise “İlânât için ayrıca anlaşılır. Bir nüshası sâir mahaller için 1¼ kuruştur” cümlesi eklenmiştir.

Mecmuanın sadece birinci ve ikinci sayılarında başlığın altında dikdörtgen bir çerçeve içinde: “Mesleğimize muvâfîk ihdâ olunan âsâr-ı maa’l-iftihâr kabul ve derc olunur. Neşr edilmeyen evrak iâde olunmaz” cümleleri yazılmıştır. Bu cümleler daha sonraki sayılarda çerçevenin sol köşesindeki yazıların altına alınmıştır. 14. Sayıdan itibaren sol köşedeki bu yazıların altına, “Der-saâdet’te mahall-i tevzî Bâb-ı Âlî caddesinde 32 numaralı Rauf Bey kütüphanesidir” cümlesiyle mecmuanın İstanbul’daki adresi belirtilmektedir.

Mecmuanın tek sütûnluk başlık altı yazısının sol tarafında gün, ay ve yıl sırasına göre o günün Hicrî tarihi, sağ tarafındaysa aynı sırayla Hicrî tarihin Rumî karşılığı verilmektedir. Bu sütûnun ortasında dönemin gazete ve dergilerinin genel tavrı hakkında bilgi veren, “Her hafta Salı günleri neşr olunur fûnûn ve edebiyattan bâhis Osmanlı gazetesidir” cümlesi yer almaktadır.

Mecmuanın diğer sayfalarındaysa sol üst köşede sayfa numarası, ortada mecmuanın adı ve sağ üst köşede “Birinci Sene” ifâdeleri tekrarlanmaktadır. “Birinci Sene” ifâdesi 1-52. sayılara kadar tekrar edilmektedir. 52 ve 62. sayılar arasında bu ifâde “İkinci Sene” olarak değiştirilmektedir. 62 ve 92. sayılar arasındaysa “İkinci Sene” ifâdesi kaldırılarak, bu ifâdenin yerine “Adet ...” ifâdesi kullanılmaktadır.

Mecmuanın kapak tezyinatında yayın hayatı boyunca birçok değişiklik de göze çarpmaktadır. Ancak kapak tezyinatındaki bu değişiklikleri; 1 ve 52. sayılara kadar olan mecmuanın birinci senesini kapsayan değişiklikler ve derginin 53 ve 93. sayılarını kapsayan ikinci senesiyle ilgili değişiklikler olmak üzere iki bölümde ele alabiliriz.

Çerçevenin içinde sol tarafta, “Umûr-ı idare ve tahrîriyyeye mütealîk husûsât için Site Savul 52 numaraya mürâcaat olunur” cümlesinin altında “Sahib-i İmtiyaz ve Müdürü Osman Tevfik” ifâdesi ve bu ifâdenin hemen altında da “Bir nüshası 1 kuruştur” cümlesi yer almaktadır. Çerçevenin ortasında; kalın, dekoratif ve geometrik bir dizaynla “**Mütâlaa**” yazısı bulunmaktadır. Çerçevenin sağ tarafında mecmuanın satın alma şartları maddeler halinde: “Bir seneliği Selânik için 50 kuruş / Altı aylık Selânik için 25 kuruş / Bir seneliği sâir mahaller için 62 buçuk kuruş / Altı aylığı sâir mahaller için 32 kuruş” ifâdeleri yer almaktadır. Bu ifâdelerin hemen altında ise “İlânât için ayrıca anlaşılır. Bir nüshası sâir mahaller için 1¼ kuruştur” cümlesi eklenmiştir.

Mecmuanın sadece birinci ve ikinci sayılarında başlığın altında dikdörtgen bir çerçeve içinde: “Mesleğimize muvâfık ihdâ olunan âsâr-ı maa’l-iftihâr kabul ve derc olunur. Neşr edilmeyen evrak îade olunmaz” cümleleri yazılmıştır. Bu cümleler daha sonraki sayılarda çerçevenin sol köşesindeki yazıların altına alınmıştır. 14. Sayıdan itibaren sol köşedeki bu yazıların altına, “Der-saâdet’te mahall-i tevzî Bâb-ı Âlî caddesinde 32 numaralı Rauf Bey kütüphanesidir” cümlesiyle mecmuanın İstanbul’daki adresi belirtilmektedir.

Mecmuanın tek sütûnluk başlık altı yazısının sol tarafında gün, ay ve yıl sırasına göre o günün Hicrî tarihi, sağ tarafındaysa aynı sırayla Hicrî tarihin Rumî karşılığı verilmektedir. Bu sütûnun ortasında dönemin gazete ve dergilerinin genel tavrı hakkında bilgi veren, “Her hafta Salı günleri neşr olunur fûnûn ve edebiyattan bâhis Osmanlı gazetesidir” cümlesi yer almaktadır.

Mecmuanın diğer sayfalarındaysa sol üst köşede sayfa numarası, ortada mecmuanın adı ve sağ üst köşede “Birinci Sene” ifâdeleri tekrarlanmaktadır. “Birinci Sene” ifâdesi 1-52. sayılara kadar tekrar edilmektedir. 52 ve 62. sayılar arasında bu ifâde “İkinci Sene” olarak değiştirilmektedir. 62 ve 92. sayılar arasındaysa “İkinci Sene” ifâdesi kaldırılarak, bu ifâdenin yerine “Adet ...” ifâdesi kullanılmaktadır.

Mecmuanın kapak tezyinatında yayın hayatı boyunca birçok değişiklik de göze çarpmaktadır. Ancak kapak tezyinatındaki bu değişiklikleri; 1 ve 52. sayılara kadar olan mecmuanın birinci senesini kapsayan değişiklikler ve derginin 53 ve 93. sayılarını kapsayan ikinci senesiyle ilgili değişiklikler olmak üzere iki bölümde ele alabiliriz.

Mütâlaa mecmuasının birinci senesinde 8. sayıdan itibaren mecmuanın sağ alt tarafına “Mecidiye on dokuz kuruş hesabıyla bir nüshası Selânik için 1 kuruştur. Sâir mahaller 1¼ kuruştur” cümleleri yeniden düzenlenerek yazılmıştır.

53. sayıdan itibaren başlayan mecmuanın ikinci senesinde kapak tezyinatının ve ve diğer sayfaların sağ üst köşesinde yer alan “Numara” ibâresi yerine “Adet...” ibâresi kullanılmıştır. Yine çerçevenin sağ alt köşesine abonelik şartlarında “Selânik’te idarehânemizden aldırılmak üzere seneliği 40 / Altı aylığı 20 / Üç aylığı 10 kuruştur. Abone bedeli peşinen alınır” ifâdeleri de eklenerek yeni düzenlemeler yapılmıştır. Mecmuanın sağ tarafındaki satın alma şartlarına “Üç aylığı Selânik için 12 buçuk kuruştur” cümlesi ayrıca eklenmiştir. Satın alma şartlarının altındaki cümlelerde “Mecidiye on dokuz kuruş hesabıyla bir nüshası Selânik için 1 kuruştur, sâir mahaller 50 paradır” şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Çerçevenin sağ üst köşesindeki sonradan değiştirilen “Adet ...” ifâdesi 58. sayıdan itibaren “... Adet” şeklinde değiştirilmiştir. Yine 53. sayıdan itibaren değişen “Her hafta Çarşamba günleri neşr olunur fûnûn ve edebiyattan bâhistir” cümlesiyle mecmuanın yayın gününün değiştiği ilan edilmektedir. Bu ifâde 61. Sayıdan itibaren yalnızca “Her hafta Çarşamba günleri neşr olunur” şeklinde yeniden değiştirilmiştir.

İkinci yılda mecmuanın kapak tezyinatında yapılan en önemli değişiklik ise Hicrî 10 Cemaziyelevvel 1315, Rumî 23 Eylül 1313 (6 Ekim 1897) ve Hicrî 8 Zilkade 1315, Rumî 18 Mart 1314 (30 Mart 1898) tarihleri arasında mecmuanın 61. ve 85. sayılarında başlığın altına Lâtince harflerle dekoratif bir yazıyla “MUTALÉA” yazısı eklenmiştir. 61. sayıdan itibaren kapak tezyinatının sağ üst köşesindeki “Adet ...” ve “İkinci Sene” ifâdeleri satın alma şartlarının altına yani sol alt köşeye “İkinci Sene” ve “Adet ...” sırasıyla alt alta yazılmıştır. Sağ alt köşeyeyse “Nüshası 1 kuruştur” cümlesi eklenmiştir. “İkinci Sene” ifâdesi sonradan “Nüshası 1 kuruştur” cümlesinin üzerine yeniden eklenmiştir. “İkinci Sene” ifâdesi 86. sayıdan itibaren Lâtince yazılan “MUTALÉA” yazısı kaldırılarak bu yazının yerine kullanılmıştır.

Mecmuanın ikinci senesinde yapılan diğer değişikliklerse 69. sayıdan itibaren mecmuanın sol köşesindeki yazı “Umûr-ı idare ve tahrîriyeye mütealîk husûsât için Hükümet Caddesinde Osmanlı Matbaasında Mütâlaa idarehânesine mürâcaat olunur” şeklinde değiştirilmiştir.

Mütâlaa mecmuasının birinci senesinde 8. sayıdan itibaren mecmuanın sağ alt tarafına “Mecidiye on dokuz kuruş hesabıyla bir nüshası Selânik için 1 kuruştur. Sâir mahaller 1¼ kuruştur” cümleleri yeniden düzenlenerek yazılmıştır.

53. sayıdan itibaren başlayan mecmuanın ikinci senesinde kapak tezyinatının ve ve diğer sayfaların sağ üst köşesinde yer alan “Numara” ibâresi yerine “Adet...” ibâresi kullanılmıştır. Yine çerçevenin sağ alt köşesine abonelik şartlarında “Selânik’te idarehânemizden aldırılmak üzere seneliği 40 / Altı aylığı 20 / Üç aylığı 10 kuruştur. Abone bedeli peşinen alınır” ifâdeleri de eklenerek yeni düzenlemeler yapılmıştır. Mecmuanın sağ tarafındaki satın alma şartlarına “Üç aylığı Selânik için 12 buçuk kuruştur” cümlesi ayrıca eklenmiştir. Satın alma şartlarının altındaki cümlelerde “Mecidiye on dokuz kuruş hesabıyla bir nüshası Selânik için 1 kuruştur, sâir mahaller 50 paradır” şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Çerçevenin sağ üst köşesindeki sonradan değiştirilen “Adet ...” ifâdesi 58. sayıdan itibaren “... Adet” şeklinde değiştirilmiştir. Yine 53. sayıdan itibaren değişen “Her hafta Çarşamba günleri neşr olunur fûnûn ve edebiyattan bâhistir” cümlesiyle mecmuanın yayın gününün değiştiği ilan edilmektedir. Bu ifâde 61. Sayıdan itibaren yalnızca “Her hafta Çarşamba günleri neşr olunur” şeklinde yeniden değiştirilmiştir.

İkinci yılda mecmuanın kapak tezyinatında yapılan en önemli değişiklik ise Hicrî 10 Cemaziyelevvel 1315, Rumî 23 Eylül 1313 (6 Ekim 1897) ve Hicrî 8 Zilkade 1315, Rumî 18 Mart 1314 (30 Mart 1898) tarihleri arasında mecmuanın 61. ve 85. sayılarında başlığın altına Lâtince harflerle dekoratif bir yazıyla “MUTALÉA” yazısı eklenmiştir. 61. sayıdan itibaren kapak tezyinatının sağ üst köşesindeki “Adet ...” ve “İkinci Sene” ifâdeleri satın alma şartlarının altına yani sol alt köşeye “İkinci Sene” ve “Adet ...” sırasıyla alt alta yazılmıştır. Sağ alt köşeyeyse “Nüshası 1 kuruştur” cümlesi eklenmiştir. “İkinci Sene” ifâdesi sonradan “Nüshası 1 kuruştur” cümlesinin üzerine yeniden eklenmiştir. “İkinci Sene” ifâdesi 86. sayıdan itibaren Lâtince yazılan “MUTALÉA” yazısı kaldırılarak bu yazının yerine kullanılmıştır.

Mecmuanın ikinci senesinde yapılan diğer değişikliklerse 69. sayıdan itibaren mecmuanın sol köşesindeki yazı “Umûr-ı idare ve tahrîriyeye mütealîk husûsât için Hükümet Caddesinde Osmanlı Matbaasında Mütâlaa idarehânesine mürâcaat olunur” şeklinde değiştirilmiştir.

Mütâlaa mecmuasının birinci senesinde 8. sayıdan itibaren mecmuanın sağ alt tarafına “Mecidiye on dokuz kuruş hesabıyla bir nüshası Selânik için 1 kuruştur. Sâir mahaller 1¼ kuruştur” cümleleri yeniden düzenlenerek yazılmıştır.

53. sayıdan itibaren başlayan mecmuanın ikinci senesinde kapak tezyinatının ve diğer sayfaların sağ üst köşesinde yer alan “Numara” ibâresi yerine “Adet...” ibâresi kullanılmıştır. Yine çerçevenin sağ alt köşesine abonelik şartlarında “Selânik’te idarehânemizden aldırılmak üzere seneliği 40 / Altı aylığı 20 / Üç aylığı 10 kuruştur. Abone bedeli peşinen alınır” ifâdeleri de eklenerek yeni düzenlemeler yapılmıştır. Mecmuanın sağ tarafındaki satın alma şartlarına “Üç aylığı Selânik için 12 buçuk kuruştur” cümlesi ayrıca eklenmiştir. Satın alma şartlarının altındaki cümlelerde “Mecidiye on dokuz kuruş hesabıyla bir nüshası Selânik için 1 kuruştur, sâir mahaller 50 paradır” şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Çerçevenin sağ üst köşesindeki sonradan değiştirilen “Adet ...” ifâdesi 58. sayıdan itibaren “... Adet” şeklinde değiştirilmiştir. Yine 53. sayıdan itibaren değişen “Her hafta Çarşamba günleri neşr olunur fûnûn ve edebiyattan bâhistir” cümlesiyle mecmuanın yayın gününün değiştiği ilan edilmektedir. Bu ifâde 61. Sayıdan itibaren yalnızca “Her hafta Çarşamba günleri neşr olunur” şeklinde yeniden değiştirilmiştir.

İkinci yılda mecmuanın kapak tezyinatında yapılan en önemli değişiklik ise Hicrî 10 Cemaziyelevvel 1315, Rumî 23 Eylül 1313 (6 Ekim 1897) ve Hicrî 8 Zilkade 1315, Rumî 18 Mart 1314 (30 Mart 1898) tarihleri arasında mecmuanın 61. ve 85. sayılarında başlığın altına Lâtince harflerle dekoratif bir yazıyla “MUTALÉA” yazısı eklenmiştir. 61. sayıdan itibaren kapak tezyinatının sağ üst köşesindeki “Adet ...” ve “İkinci Sene” ifâdeleri satın alma şartlarının altına yani sol alt köşeye “İkinci Sene” ve “Adet ...” sırasıyla alt alta yazılmıştır. Sağ alt köşeyeyse “Nüshası 1 kuruştur” cümlesi eklenmiştir. “İkinci Sene” ifâdesi sonradan “Nüshası 1 kuruştur” cümlesinin üzerine yeniden eklenmiştir. “İkinci Sene” ifâdesi 86. sayıdan itibaren Lâtince yazılan “MUTALÉA” yazısı kaldırılarak bu yazının yerine kullanılmıştır.

Mecmuanın ikinci senesinde yapılan diğer değişikliklerse 69. sayıdan itibaren mecmuanın sol köşesindeki yazı “Umûr-ı idare ve tahrîriyeye mütealîk husûsât için Hükümet Caddesinde Osmanlı Matbaasında Mütâlaa idarehânesine mürâcaat olunur” şeklinde değiştirilmiştir.

Mütâlaa mecmuasının birinci senesinde 8. sayıdan itibaren mecmuanın sağ alt tarafına “Mecidiye on dokuz kuruş hesabıyla bir nüshası Selânik için 1 kuruştur. Sâir mahaller 1¼ kuruştur” cümleleri yeniden düzenlenerek yazılmıştır.

53. sayıdan itibaren başlayan mecmuanın ikinci senesinde kapak tezyinatının ve diğer sayfaların sağ üst köşesinde yer alan “Numara” ibâresi yerine “Adet...” ibâresi kullanılmıştır. Yine çerçevenin sağ alt köşesine abonelik şartlarında “Selânik’te idarehânemizden aldırılmak üzere seneliği 40 / Altı aylığı 20 / Üç aylığı 10 kuruştur. Abone bedeli peşinen alınır” ifâdeleri de eklenerek yeni düzenlemeler yapılmıştır. Mecmuanın sağ tarafındaki satın alma şartlarına “Üç aylığı Selânik için 12 buçuk kuruştur” cümlesi ayrıca eklenmiştir. Satın alma şartlarının altındaki cümlelerde “Mecidiye on dokuz kuruş hesabıyla bir nüshası Selânik için 1 kuruştur, sâir mahaller 50 paradır” şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Çerçevenin sağ üst köşesindeki sonradan değiştirilen “Adet ...” ifâdesi 58. sayıdan itibaren “... Adet” şeklinde değiştirilmiştir. Yine 53. sayıdan itibaren değişen “Her hafta Çarşamba günleri neşr olunur fûnûn ve edebiyattan bâhistir” cümlesiyle mecmuanın yayın gününün değiştiği ilan edilmektedir. Bu ifâde 61. Sayıdan itibaren yalnızca “Her hafta Çarşamba günleri neşr olunur” şeklinde yeniden değiştirilmiştir.

İkinci yılda mecmuanın kapak tezyinatında yapılan en önemli değişiklik ise Hicrî 10 Cemaziyelevvel 1315, Rumî 23 Eylül 1313 (6 Ekim 1897) ve Hicrî 8 Zilkade 1315, Rumî 18 Mart 1314 (30 Mart 1898) tarihleri arasında mecmuanın 61. ve 85. sayılarında başlığın altına Lâtince harflerle dekoratif bir yazıyla “MUTALÉA” yazısı eklenmiştir. 61. sayıdan itibaren kapak tezyinatının sağ üst köşesindeki “Adet ...” ve “İkinci Sene” ifâdeleri satın alma şartlarının altına yani sol alt köşeye “İkinci Sene” ve “Adet ...” sırasıyla alt alta yazılmıştır. Sağ alt köşeyeyse “Nüshası 1 kuruştur” cümlesi eklenmiştir. “İkinci Sene” ifâdesi sonradan “Nüshası 1 kuruştur” cümlesinin üzerine yeniden eklenmiştir. “İkinci Sene” ifâdesi 86. sayıdan itibaren Lâtince yazılan “MUTALÉA” yazısı kaldırılarak bu yazının yerine kullanılmıştır.

Mecmuanın ikinci senesinde yapılan diğer değişikliklerse 69. sayıdan itibaren mecmuanın sol köşesindeki yazı “Umûr-ı idare ve tahrîriyeye mütealîk husûsât için Hükümet Caddesinde Osmanlı Matbaasında Mütâlaa idarehânesine mürâcaat olunur” şeklinde değiştirilmiştir.

Mütâlaa mecmuasının birinci senesinde 8. sayıdan itibaren mecmuanın sağ alt tarafına “Mecidiye on dokuz kuruş hesabıyla bir nüshası Selânik için 1 kuruştur. Sâir mahaller 1¼ kuruştur” cümleleri yeniden düzenlenerek yazılmıştır.

53. sayıdan itibaren başlayan mecmuanın ikinci senesinde kapak tezyinatının ve diğer sayfaların sağ üst köşesinde yer alan “Numara” ibâresi yerine “Adet...” ibâresi kullanılmıştır. Yine çerçevenin sağ alt köşesine abonelik şartlarında “Selânik’te idarehânemizden aldırılmak üzere seneliği 40 / Altı aylığı 20 / Üç aylığı 10 kuruştur. Abone bedeli peşinen alınır” ifâdeleri de eklenerek yeni düzenlemeler yapılmıştır. Mecmuanın sağ tarafındaki satın alma şartlarına “Üç aylığı Selânik için 12 buçuk kuruştur” cümlesi ayrıca eklenmiştir. Satın alma şartlarının altındaki cümlelerde “Mecidiye on dokuz kuruş hesabıyla bir nüshası Selânik için 1 kuruştur, sâir mahaller 50 paradır” şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Çerçevenin sağ üst köşesindeki sonradan değiştirilen “Adet ...” ifâdesi 58. sayıdan itibaren “... Adet” şeklinde değiştirilmiştir. Yine 53. sayıdan itibaren değişen “Her hafta Çarşamba günleri neşr olunur fûnûn ve edebiyattan bâhistir” cümlesiyle mecmuanın yayın gününün değiştiği ilan edilmektedir. Bu ifâde 61. Sayıdan itibaren yalnızca “Her hafta Çarşamba günleri neşr olunur” şeklinde yeniden değiştirilmiştir.

İkinci yılda mecmuanın kapak tezyinatında yapılan en önemli değişiklik ise Hicrî 10 Cemaziyevvel 1315, Rumî 23 Eylül 1313 (6 Ekim 1897) ve Hicrî 8 Zilkade 1315, Rumî 18 Mart 1314 (30 Mart 1898) tarihleri arasında mecmuanın 61. ve 85. sayılarında başlığın altına Lâtince harflerle dekoratif bir yazıyla “MUTALÉA” yazısı eklenmiştir. 61. sayıdan itibaren kapak tezyinatının sağ üst köşesindeki “Adet ...” ve “İkinci Sene” ifâdeleri satın alma şartlarının altına yani sol alt köşeye “İkinci Sene” ve “Adet ...” sırasıyla alt alta yazılmıştır. Sağ alt köşeyeyse “Nüshası 1 kuruştur” cümlesi eklenmiştir. “İkinci Sene” ifâdesi sonradan “Nüshası 1 kuruştur” cümlesinin üzerine yeniden eklenmiştir. “İkinci Sene” ifâdesi 86. sayıdan itibaren Lâtince yazılan “MUTALÉA” yazısı kaldırılarak bu yazının yerine kullanılmıştır.

Mecmuanın ikinci senesinde yapılan diğer değişikliklerse 69. sayıdan itibaren mecmuanın sol köşesindeki yazı “Umûr-ı idare ve tahrîriyeye mütealîk husûsât için Hükümet Caddesinde Osmanlı Matbaasında Mütâlaa idarehânesine mürâcaat olunur” şeklinde değiştirilmiştir.

Mecmuanın 1. ve 47. sayıları arasında 8. sayfanın en sonunda yer alan “Selânik Hamidiye Mekteb-i Sanayi Matbaasında tab’ olunmuştur” cümlesiyle belirtilen mecmuanın basım yeri 48. ve 83. sayılar arasında “{Osmanlı Matbaası} Aziz Midhat ve Şürekası Selânik” şeklinde değiştirilmiş, bu not Hicrî 28 Ramazan 1315, Rumî 4 Şubat 1313 (16 Şubat 1898) tarihinde Osmanlı ve Asır Matbaalarının birleşmesiyle “Osmanlı ve Asır Matbaası Şirketi” şeklinde sonradan yeniden değiştirilmiştir.

Mecmua sayfalarında özellikle II. Abdülhamid’in doğum ve tahta çıkış yıldönümlerinde gayet süslü ve işlemeli padişah tuğraları zaman zaman mecmuanın ilk sayfasını süslerken, Ramazan ve Kurban bayramı günlerinde de mecmuanın ilk sayfası yine çeşitli motiflerle ve dekoratif el yazılarıyla süslenmiştir.

Ayrıca mecmuanın 42. sayısı olan Nüsha-i Fevkâlade’nin 5. sayfasında o sıralar devam etmekte olan Girit muhârebesi nedeniyle tam sayfa bir harita yayınlanmıştır.

22. Yazar Kadrosu

Yayın hayatını Selânik’te sürdüren Mütâlaa mecmuasında Selânik ve İstanbul’dan dönemin tanınmış pek çok şâir ve yazarının eserleri neşredilir. Mecmuaya, Selânik’te istibdadın daha az hissedilmesi nedeniyle İstanbul’dan, özellikle de Servet-i Fünûn yazar kadrosu tarafından pek çok eser gönderilmektedir. Burada mecmuanın sahibi ve imtiyaz müdürü, yeni edebiyat taraftarı ve dönemin çağdaş fikirlerini benimseyen Osman Tevfik Bey’in ve ilk sayıdan itibaren baş yazarlığa getirilen Emine Semiye Hanımefendi’nin büyük etkisi vardır.

Mütâlaa’nın başlıca yazar ve şâirleri arasında; Rezaizâde Mahmud Ekrem, Cenâb Şehâbeddin, Tevfik Fikret, İsmail Safâ, A. Nadir (Ali Ekrem), Siret, Hüseyin Suad, Emine Semiye, Latîf, Ali Ulvî, M. Rüşdî, Hüseyin Câhid, Edhem İsmail, İbnü’l-Emin Mahmud Kemal, Hasan Pertev, Ali Remzi, Süleyman Nüzhet, Sadî, Hasan Fehmi, Mehmed Rauf, N. Vecdî, Şerif Necmi, H. Remzi, Hüseyin Hüsnü, Hüseyin Vassâf, N. Sadık ve Nigâr Bint-i Osman gibi dönemin tanınmış pek çok ismi yer almaktadır.

Mecmuada “Mütenevvia” bölüm başlığı altında genellikle kısa makale ve faydalı bilgilerden, zaman zamanda diğer bölümlerde yer alan şiir, mensure, fıkra, hikâye ve çeşitli teşekkür, takdir ve takdim notlarından oluşan isimsiz yazıların adeti oldukça fazladır.

Mütâlaa’da 192 yazar ve şâir ismi yer almaktadır. Bunlardan ancak 79 tanesi mecmuaya en az iki eserle katılmış olan kişilerdir. Bu açıdan bakıldığında, **Mütâlaa**’nın oldukça geniş bir yazar ve şâir kadrosunu yaklaşık iki yıl birleştirmiş bir yayın faaliyeti sergilediğini gösterir.

Mütâlaa’nın ilk sayısından son sayısına kadar aralıksız yazan tek isim Mükâfât-ı İlahiyye” ve “Sefâlet” romanlarını tefrika eden, birkaç hikâye ve mensure denemesi kaleme alan, mecmuaya gelen mektuplara cevap veren ve birçok teşekkür, takdim ve takdir notu karalayan Emine Semiye Hanım’dır. Emine Semiye Hanım her iki romanında da konularını İstanbul’daki seçkin aile tabakalarından aldığı gerçek hayat sahnelerine yer verirken, içki ve kumar yüzünden felakete sürüklenmiş ailelerin dramını ve miras kavgaları sonucu yaşanan acıları dile getirir. Emine Semiye Hanım’ın romanlarında genellikle Romantizmin etkisi hakim olmasına rağmen, az da olsa Fransız Realizminin tesirleri de hissedilmektedir. Romantizmin rağbet gördüğü ve Realizmin yeni yeni tanınmaya başladığı bir devirde yetişmiş olan diğer Servet-i Fünûn romancıları gibi Romantizmin tesirinden birdenbire kurtulamamıştır.⁷² Kendisini tamamiyle Romantizme kaptırmamış olan Emine Semiye Hanım zamanla Realizme yönelerek, içinde yaşadığı çevrenin hayatını vermeye çalışırken aile hayatının önemine dikkatleri çekmeyi amaçlamıştır. Emine Semiye Hanım’ın her iki romanında da vakaların kuruluşu, geliştirilmesi ve konuşmalar normal olmasına rağmen Servet-i Fünûn roman ve hikâyeleri gibi dili ve üslûbu kusurludur.⁷³

Emine Semiye Hanım’dan sonra **Mütâlaa**’da en çok eser veren kişiler, 24 eserle Tevfik Fikret, 18 eserle Sadî Efendi ve Selânik eşrafından Hamdibeyzâde Osman Adil, 16 eserle İbnü’l-Kemal Giritli Süleyman Nüzhet, 13 eserle Ahmed Enverî ve N. Vecdi, 10 eserle Abdi Tevfik, Ali Remzi, Tûrâbî ve 9 eserle Recaizâde Mahmud Ekrem’dir.

⁷² AKYÜZ, Kenan, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1997, s.111

⁷³ a. g. e., s. 113

Mecmuada “Mütenevvia” bölüm başlığı altında genellikle kısa makale ve faydalı bilgilerden, zaman zamanda diğer bölümlerde yer alan şiir, mensure, fıkra, hikâye ve çeşitli teşekkür, takdir ve takdim notlarından oluşan isimsiz yazıların adeti oldukça fazladır.

Mütâlaa’da 192 yazar ve şâir ismi yer almaktadır. Bunlardan ancak 79 tanesi mecmuaya en az iki eserle katılmış olan kişilerdir. Bu açıdan bakıldığında, **Mütâlaa**’nın oldukça geniş bir yazar ve şâir kadrosunu yaklaşık iki yıl birleştirmiş bir yayın faaliyeti sergilediğini gösterir.

Mütâlaa’nın ilk sayısından son sayısına kadar aralıksız yazan tek isim Mükâfât-ı İlahiyye” ve “Sefâlet” romanlarını tefrika eden, birkaç hikâye ve mensure denemesi kaleme alan, mecmuaya gelen mektuplara cevap veren ve birçok teşekkür, takdim ve takdir notu karalayan Emine Semiye Hanım’dır. Emine Semiye Hanım her iki romanında da konularını İstanbul’daki seçkin aile tabakalarından aldığı gerçek hayat sahnelerine yer verirken, içki ve kumar yüzünden felakete sürüklenmiş ailelerin dramını ve miras kavgaları sonucu yaşanan acıları dile getirir. Emine Semiye Hanım’ın romanlarında genellikle Romantizmin etkisi hakim olmasına rağmen, az da olsa Fransız Realizminin tesirleri de hissedilmektedir. Romantizmin rağbet gördüğü ve Realizmin yeni yeni tanınmaya başladığı bir devirde yetişmiş olan diğer Servet-i Fünûn romancıları gibi Romantizmin tesirinden birdenbire kurtulamamıştır.⁷² Kendisini tamamiyle Romantizme kaptırmamış olan Emine Semiye Hanım zamanla Realizme yönelerek, içinde yaşadığı çevrenin hayatını vermeye çalışırken aile hayatının önemine dikkatleri çekmeyi amaçlamıştır. Emine Semiye Hanım’ın her iki romanında da vakaların kuruluşu, geliştirilmesi ve konuşmalar normal olmasına rağmen Servet-i Fünûn roman ve hikâyeleri gibi dili ve üslûbu kusurludur.⁷³

Emine Semiye Hanım’dan sonra **Mütâlaa**’da en çok eser veren kişiler, 24 eserle Tevfik Fikret, 18 eserle Sadî Efendi ve Selânik eşrafından Hamdibeyzâde Osman Adil, 16 eserle İbnü’l-Kemal Giritli Süleyman Nüzhet, 13 eserle Ahmed Enverî ve N. Vecdi, 10 eserle Abdi Tevfik, Ali Remzi, Türâbi ve 9 eserle Recaizâde Mahmud Ekrem’dir.

⁷² AKYÜZ, Kenan, **Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri**, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1997, s.111

⁷³ a. g. e., s 113

Mecmuada “Mütenevvîa” bölüm başlığı altında genellikle kısa makale ve faydalı bilgilerden, zaman zamanda diğer bölümlerde yer alan şiir, mensure, fıkra, hikâye ve çeşitli teşekkür, takdir ve takdim notlarından oluşan isimsiz yazıların adeti oldukça fazladır.

Mütâlaa’da 192 yazar ve şâir ismi yer almaktadır. Bunlardan ancak 79 tanesi mecmuaya en az iki eserle katılmış olan kişilerdir. Bu açıdan bakıldığında, **Mütâlaa**’nın oldukça geniş bir yazar ve şâir kadrosunu yaklaşık iki yıl birleştirmiş bir yayın faaliyeti sergilediğini gösterir.

Mütâlaa’nın ilk sayısından son sayısına kadar aralıksız yazan tek isim Mükâfât-ı İlahiyye” ve “Sefâlet” romanlarını tefrika eden, birkaç hikâye ve mensure denemesi kaleme alan, mecmuaya gelen mektuplara cevap veren ve birçok teşekkür, takdim ve takdir notu karalayan Emine Semiye Hanım’dır. Emine Semiye Hanım her iki romanında da konularını İstanbul’daki seçkin aile tabakalarından aldığı gerçek hayat sahnelerine yer verirken, içki ve kumar yüzünden felakete sürüklenmiş ailelerin dramını ve miras kavgaları sonucu yaşanan acıları dile getirir. Emine Semiye Hanım’ın romanlarında genellikle Romantizmin etkisi hakim olmasına rağmen, az da olsa Fransız Realizminin tesirleri de hissedilmektedir. Romantizmin rağbet gördüğü ve Realizmin yeni yeni tanınmaya başladığı bir devirde yetişmiş olan diğer Servet-i Fünûn romancıları gibi Romantizmin tesirinden birdenbire kurtulamamıştır.⁷² Kendisini tamamiyle Romantizme kaptırmamış olan Emine Semiye Hanım zamanla Realizme yönelerek, içinde yaşadığı çevrenin hayatını vermeye çalışırken aile hayatının önemine dikkatleri çekmeyi amaçlamıştır. Emine Semiye Hanım’ın her iki romanında da vakaların kuruluşu, geliştirilmesi ve konuşmalar normal olmasına rağmen Servet-i Fünûn roman ve hikâyeleri gibi dili ve üslûbu kusurludur.⁷³

Emine Semiye Hanım’dan sonra **Mütâlaa**’da en çok eser veren kişiler, 24 eserle Tevfik Fikret, 18 eserle Sadî Efendi ve Selânik eşrafından Hamdibeyzâde Osman Adil, 16 eserle İbnü’l-Kemal Giritli Süleyman Nüzhet, 13 eserle Ahmed Enverî ve N. Vecdi, 10 eserle Abdi Tevfik, Ali Remzi, Tûrâbî ve 9 eserle Recaizâde Mahmud Ekrem’dir.

⁷² AKYÜZ, Kenan, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1997, s.111

⁷³ a. g. e., s 113

Mecmuada “Mütenevvia” bölüm başlığı altında genellikle kısa makale ve faydalı bilgilerden, zaman zamanda diğer bölümlerde yer alan şiir, mensure, fıkra, hikâye ve çeşitli teşekkür, takdir ve takdim notlarından oluşan isimsiz yazıların adeti oldukça fazladır.

Mütâlaa’da 192 yazar ve şâir ismi yer almaktadır. Bunlardan ancak 79 tanesi mecmuaya en az iki eserle katılmış olan kişilerdir. Bu açıdan bakıldığında, **Mütâlaa**’nın oldukça geniş bir yazar ve şâir kadrosunu yaklaşık iki yıl birleştirmiş bir yayın faaliyeti sergilediğini gösterir.

Mütâlaa’nın ilk sayısından son sayısına kadar aralıksız yazan tek isim Mükâfât-ı İlahiyye” ve “Sefâlet” romanlarını tefrika eden, birkaç hikâye ve mensure denemesi kaleme alan, mecmuaya gelen mektuplara cevap veren ve birçok teşekkür, takdim ve takdir notu karalayan Emine Semiye Hanım’dır. Emine Semiye Hanım her iki romanında da konularını İstanbul’daki seçkin aile tabakalarından aldığı gerçek hayat sahnelerine yer verirken, içki ve kumar yüzünden felakete sürüklenmiş ailelerin dramını ve miras kavgaları sonucu yaşanan acıları dile getirir. Emine Semiye Hanım’ın romanlarında genellikle Romantizmin etkisi hakim olmasına rağmen, az da olsa Fransız Realizminin tesirleri de hissedilmektedir. Romantizmin rağbet gördüğü ve Realizmin yeni yeni tanınmaya başladığı bir devirde yetişmiş olan diğer Servet-i Fünûn romancıları gibi Romantizmin tesirinden birdenbire kurtulamamıştır.⁷² Kendisini tamamiyle Romantizme kaptırmamış olan Emine Semiye Hanım zamanla Realizme yönelerek, içinde yaşadığı çevrenin hayatını vermeye çalışırken aile hayatının önemine dikkatleri çekmeyi amaçlamıştır. Emine Semiye Hanım’ın her iki romanında da vakaların kuruluşu, geliştirilmesi ve konuşmalar normal olmasına rağmen Servet-i Fünûn roman ve hikâyeleri gibi dili ve üslûbu kusurludur.⁷³

Emine Semiye Hanım’dan sonra **Mütâlaa**’da en çok eser veren kişiler, 24 eserle Tefvîk Fikret, 18 eserle Sadî Efendi ve Selânik eşrafından Hamdibeyzâde Osman Adil, 16 eserle İbnü’l-Kemal Giritli Süleyman Nüzhet, 13 eserle Ahmed Enverî ve N. Vecdi, 10 eserle Abdî Tefvîk, Ali Remzi, Tûrâbî ve 9 eserle Recaizâde Mahmud Ekrem’dir.

⁷² AKYÜZ, Kenan, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1997, s.111

⁷³ a. g. e., s. 113

Mecmuada “Mütenevvia” bölüm başlığı altında genellikle kısa makale ve faydalı bilgilerden, zaman zamanda diğer bölümlerde yer alan şiir, mensure, fıkra, hikâye ve çeşitli teşekkür, takdir ve takdim notlarından oluşan isimsiz yazıların adeti oldukça fazladır.

Mütâlaa’da 192 yazar ve şâir ismi yer almaktadır. Bunlardan ancak 79 tanesi mecmuaya en az iki eserle katılmış olan kişilerdir. Bu açıdan bakıldığında, **Mütâlaa**’nın oldukça geniş bir yazar ve şâir kadrosunu yaklaşık iki yıl birleştirmiş bir yayın faaliyeti sergilediğini gösterir.

Mütâlaa’nın ilk sayısından son sayısına kadar aralıksız yazan tek isim Mükâfât-ı İlahiyye” ve “Sefâlet” romanlarını tefrika eden, birkaç hikâye ve mensure denemesi kaleme alan, mecmuaya gelen mektuplara cevap veren ve birçok teşekkür, takdim ve takdir notu karalayan Emine Semiye Hanım’dır. Emine Semiye Hanım her iki romanında da konularını İstanbul’daki seçkin aile tabakalarından aldığı gerçek hayat sahnelerine yer verirken, içki ve kumar yüzünden felakete sürüklenmiş ailelerin dramını ve miras kavgaları sonucu yaşanan acıları dile getirir. Emine Semiye Hanım’ın romanlarında genellikle Romantizmin etkisi hakim olmasına rağmen, az da olsa Fransız Realizminin tesirleri de hissedilmektedir. Romantizmin rağbet gördüğü ve Realizmin yeni yeni tanınmaya başladığı bir devirde yetişmiş olan diğer Servet-i Fünûn romancıları gibi Romantizmin tesirinden birdenbire kurtulamamıştır.⁷² Kendisini tamamiyle Romantizme kaptırmamış olan Emine Semiye Hanım zamanla Realizme yönelerek, içinde yaşadığı çevrenin hayatını vermeye çalışırken aile hayatının önemine dikkatleri çekmeyi amaçlamıştır. Emine Semiye Hanım’ın her iki romanında da vakaların kuruluşu, geliştirilmesi ve konuşmalar normal olmasına rağmen Servet-i Fünûn roman ve hikâyeleri gibi dili ve üslûbu kusurludur.⁷³

Emine Semiye Hanım’dan sonra **Mütâlaa**’da en çok eser veren kişiler, 24 eserle Tefvik Fikret, 18 eserle Sadî Efendi ve Selânik eşrafından Hamdibeyzâde Osman Adil, 16 eserle İbnü’l-Kemal Giritli Süleyman Nüzhet, 13 eserle Ahmed Enverî ve N. Vecdi, 10 eserle Abdi Tefvik, Ali Remzi, Tûrâbî ve 9 eserle Recaizâde Mahmud Ekrem’dır.

⁷² AKYÜZ, Kenan, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1997, s.111

⁷³ a. g. e., s 113

Mütâlaa'da Tevfik Fikret'in 16. Sayıdan itibaren "*Nakş-ı Nazenin*", "*Haluk'un Sesi*", "*Sabah Ezanında*", "*Fırsat*", "*Zer-Rişte*", "*Karlar*" adlı şiirleri Servet-i Fünûn'dan alıntı yapılırken; "*Geçmişte*", "*Belki... Hayır*", "*Hayal-i Hodbîn*", "*Nâdim-i Hayat*", "*Küçük Aile*", "*Bahar-ı Mağmûm*", "*Kılıç*", "*Yenişehir Gazilerine*", "*İki Bayram*", "*Timsâl-i Cehalet*", "*Ah O Geçen Devre-i Hayat*", "*Metrûke*", "*Ey Hâb!*", "*Neşesiz*", "*İnanmak*", "*İncimâd-ı Ruh*" adlı şiirleri neşredilir. İsmail Safâ'yla beraber kaleme aldığı "*Teşyiden Avdette*" şiiriyle beraber mecmuada en çok şiiri neşredilen şairdir. **Mütâlaa**'da bir de Mehmed Tevfik imzasıyla "*Tevhîd*" adlı bir mensuresi yer almaktadır. Fikret'in sanat hayatını: a) Gençlik Şiirleri; b) Olgunluk Çağı (Servet-i Fünûn dönemi ve *Rûbâb-ı Şikeste*); c) II. Meşrutiyetten sonra (1908-1910); d) Son yıllar (1912-1915) olmak üzere dört devreye ayırıp incelediğimizde⁷⁴ **Mütâlaa**'da neşredilen şiirlerinin gençlik ve özellikle olgunluk çağındaki şiirleri olduğunu, ve bu şiirlerde tehlikeli siyasî konulardan uzak kalarak muhteva bakımından iyimser bir tutumla aşk, tabiat, hayal, sanat, musiki, merhamet, ölüm ve dini konulara yer verdiğini görürüz. Fikret'in hayatında önemli bir yeri olan oğlu Haluk'la ilgili bir şiiri de yine **Mütâlaa**'da yer almaktadır. 1896'dan itibaren Fikret'in hayata bakış tarzında yeni yeni görülmeye başlanan derin bir değişiklik meydana gelmeye ve o yıllara kadar hayata, aşka ve Allah'a inanan şâir, yavaş yavaş kötümser olmaya, hayattan şikâyet, sevmemeye, dine karşı kayıtsız, hattâ dinsiz ve Allah'a karşı isyankâr bir tavır almaya başlamasıyla beraber⁷⁵ aynı yılda neşredilmeye başlanan **Mütâlaa**'da yer alan şiirlerinde bu değişik ruh hallerine rastlanmaz.

Mütâlaa'da en çok eser veren imzalardan birisi de çeşitli fennî, zirâî, ahlâkî, sosyal ve edebî konularda çeşitli makale ve mektuplar kaleme alan, *Vanda* ve *Eytâm-ı Şüheda* adlı iki de kitap yayımlayan Selânik eşrafından Hamdibeyzâde Osman Adil'dir. Zaman zaman mecmuadaki çeşitli edebî tartışmalara da katılan Hamdibeyzâde Osman Adil *Vanda* adlı eseriyle büyük ses getirirken, büyük eleştirilere de hedef olur. Hamdibeyzâde Osman Adil, mecmuada bazen Osman Adil ve Hamdibeyzâde Adil isimlerini de kullanır.

Sadî Efendi'nin **Mütâlaa**'da neşredilen 18 eserinin 13 tanesi şiir geriye kalanlarda edebî makale ve fıkralardır. Dönemin meşhur şâirlerinden olan Sadî Efendi'nin şiirleri, "*Terâne-i Hayat*", "*Terâne-i Ruh*", "*Sadî Efendi'nin Cevabı*", "*Nevhât*", "*Gaflet*",

⁷⁴ KAPLAN, Prof. Dr. Mehmet, *Tevfik Fikret*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara-1986, s.12

⁷⁵ a.g.e., s.15

“Kalbinden”, “Düşün”, “Ahlâki Kıtalar”, “Bir Kitâbe”, “Bir Babanın Son Sözleri”, “Gurbettede”, “Kitâbe-i Seng-i Mezar”, “Küçük Bir Mezarın Altından” adlarını taşır. Şiirlerinde genelde metafizik temalar, özellikle ölüm, ahlâk, aşk ve özlem gibi konular işlenir. Ayrıca mecmua sütunlarında Allah’ın birliğini ve yüceliğini övdüğü “Birleyiş” adlı bir mensuresi ve “Lisân Tahsili Ne İçindir” adlı edebî bir makalesi dikkat çekmektedir.

İbnü’l-Kemal Giritli Süleyman Nüzhet, İbnü’l-Kemal Süleyman Nüzhet ve Giritli Süleyman Nüzhet isimleriyle mecmuada en çok eser veren dördüncü kişidir ve 10 şiir ile 6 nesir yazısı kaleme almıştır. “Gazel”, “Tevhîd”, “Tebcîl”, “Şarkı”, “Talî”, “Temenni-i Muhabbet”, “Sana! Sana! Sana!”, “Sanadır Ey Gaddâri-i Ebr-i Seher”, “Kanaryaya”, “Şühedamıza” adlı şiirleri oldukça güzeldir. Şiirlerinde aşk en çok işlenen temadır. Ayrıca “Congourtlar” adlı biyografisi birkaç sayı tefrika edilir. Mecmuada oldukça geniş bir şekilde ele alınan “İstîlâ” kelimesi üzerindeki tartışmalara “İstila’ya Bir Nazar” ve “Mebâhis-i Lisâniye Makalesine Bir Nazar” makaleleriyle Süleyman Nüzhet’te katılır.

N. Vecdi ve Ahmed Enverî 13 adet eserle mecmuaya katılırlarken N. Vecdi şiirleriyle, Ahmed Enverî de şiir, mensure ve makaleleriyle yer almaktadır.

Recaizâde Mahmud Ekrem, yeni edebiyat taraftarı mecmualarda yürüttüğü hamilik görevini **Mütâlaa** mecmuası için de icra etmektedir. Mecmuanın 4. sayısına gönderdiği iltifatnâme, 8. sayıda edebiyatın inceliklerini anlatan çok güzel bir makale takip etmektedir. “Koparma” ve “Bahar-ı Bi-karar” gibi şiirleri Servet-i Fünûn’dan alınarak neşredilen Recaizâde Mahmud Ekrem’in **Mütâlaa**’da “Nakş-ı Nağme-kâr”, “Asker-i Osmâniyan”, “Şehid-ü’l-ezel Rahmet-ullahi Aleyh” ve “Şiir-i Metrûk” adlı şiirleri neşredilir. Recaizâde Mahmud Ekrem’den bir dostuna yazdığı başsağlığı notu da 65. sayıda yer almaktadır.

Dönemin en büyük isimlerinden birisi olan Cenâb Şehâbeddin de **Mütâlaa** sütunlarını onurlandırmaktadır. 10. sayıda yer alan kutlama mektubunda aynı zamanda edebî konulara da yer vermektedir. Yine aynı sayıdaki “Mütâlaa” adlı yazısı düşünmenin güçlüğünü ve ehemmiyetini izah ederken mecmuamızın ismine de telmihte bulunmaktadır. Cenâb Şehâbeddin Mütâlaa’da “Tesir-i Muhîtât” adlı hikâyesinde karısına kabalık eden bir adamın pişmanlık hislerini anlatmaktadır. Yine “Edebiyat Muteahhirîn” adlı edebî makalesinde de

yeni kelimelerin kullanımı üzerinde düşüncelerini belirtmektedir. Servet-i Fünûn'dan “Şita” ve “Ba'de't-telâki” adlı şiirleri alıntı yapılırken “Sevmek İstedikçe” ve “Ba'de-l-gurûb” adlı şiirleri **Mütâlaa**'da yer almaktadır.

Mütâlaa mecmuasının edebî değerini arttıran bir diğer isim de Hüseyin Câhid'dir. Hüseyin Câhid'in 43. sayıdaki “Bizde Edebiyat” makalesini, Fransız-Rus Harbi'nden bir Rus askerinin hatıralarını “*Sahâif-i Tarihiyye*” başlığı altında birkaç sayı tefrika etmektedir. Daha sonra mecmua sütunlarında “*Mühlik İncizâblar*” ve “*Sükût*” adlı iki hikâyesi neşredilen Hüseyin Câhid'in en dikkat çekici makalesi “*Asâr-ı Edebiye Ne Yolda Tenkit Edilir*” adlı makalesidir. 81. sayıda bu makalesine yöneltilen eleştirilere bir de mecbûri cevap vermektedir.

19. yüzyıl sonu Türk kadınının sosyal ve sanatsal açıdan çözümü hususunda dikkat çekici çalışmalar yapılmaktadır. Dönemin öncü kadınları olarak akla ilk gelen isimlerin, kadın basını, kadın dernekleri, kadın hareketleri etrafında yapılan ve yeri geldikçe zikredilen bu sevindirici çalışmalara⁷⁶ **Mütâlaa** mecmuası da katılmakta ve sütunlarında kadın şâir ve yazarlara oldukça geniş yer vermektedir. **Mütâlaa** sütunlarında Emine Semiye Hanım'dan sonra en çok yer alan, adının yanında babasının adını kullanmakla ona olan bağlılığını gösteren ve bu yanıyla da bir ilk oluşturan Nigâr Bint-i Osman'dır.⁷⁷ Nigâr Hanımla Emine Semiye Hanım arasında güçlü bir dostluk olduğu mektuplarından anlaşılmaktadır. Ayrıca Yeni edebiyatın bir kadın kaleminden çıkma ilk şiir kitabı olan ve Müslüman kadınlara yazmak hususunda cesaret veren⁷⁸ “*Efsûs*”un şâiri Nigâr Bint-i Osman'ın **Mütâlaa**'da “*Takvim*”, “*Zevâl-i Ümit*”, “*İnfi'âl*”, “*Gâib*”, “*Ta Ki!*”, “*Cerîyedâr*” ve “*Müessir*” adlı şiirleri neşredilmektedir.

Bu yazar ve şâirlerin dışında Abdi Tevfik, Agâh Paşa, Ahmed Melik, Ali Remzi, Emin Paşazâde Mahmud Kemal, Faik, Fatma Fanrû'n-nisa, H. Fehmi, H. Remzi, Halil Ulvî, Hüseyin Muhiddin, İbnü'l-Seyyid Galib, Mehmed Enisî, Mehmed Serhad, Muallim Hasan Pertev, Nadire, Sadık Vicdani, Tûrâbi mecmuada en çok eser veren diğer isimlerdir.

⁷⁶ BEKİROĞLU, Nazan, *Şâir Nigâr Hanım*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1998, s.14

⁷⁷ a.g.e., s.32

⁷⁷ a.g.e., s.59-60

Tablo: 1
Birden Çok Eseri Olan Yazarlar

Yazar	Nesir	Manzum	Toplam
A. Fehmi (Zaimzâde)		5	5
Abdi Tevfik	10		10
Abdullah		5	5
Abdurrahman Adil		3	3
Abdülhalim Memduh (İzmir'den)	1	1	2
Agâh Paşa		7	7
Ahmed Enverî	12	1	13
Ahmed Medhî	2		2
Ahmed Melik	5		5
Ahmed Midhat	2		2
Ali Nadir		2	2
Ali Remzi (Avrethisarı Malmüdürü)	6		6
Ali Şevki	2		2
Ali Ulvi	3		3
Andelip (Faik)		2	2
Besim (Erkân-ı Harbiye Binbaşlarından)	3		3
Bir Asker	2		2
Cenâb Şehâbeddin	4	4	8
Cudi		2	2
D. K.	2		2
Doktor Cemil Hâvirî	4		4
E. E.	3	1	4
Edhem İsmail (Eczacı)	6	1	7
Emin Paşazâde Mahmud Kemal Bey	3		3
Emine Semiye Bint-i Cevdet	31		31
Faik	4		4
Fatma Fahrü'n-nisa	4		4
Fazlı Necib	2		2

Fikri		2	2
H. Remzi	2	7	9
H. Y.	1	1	2
Halil Mehmed Tevfik	2		2
Halil Ulvi (Gelibolulu)	5	1	6
Hasan Fehmi (Fehmi-Zaimzâde H. Fehmi)		11	11
Hüseyin Câhid	6		6
Hüseyin Muhiddin	4		4
Hüseyin Vassâf (H. V.)	1	1	2
İbnü'l-Emin Mahmud Kemal	4		4
İbnü'l-Kemal Giritli Süleyman Nüzhet	6	10	16
İbnü'l-Seyyid Gâlib (Talebe-i Ulûmdan)	2	6	8
İbrahim Hikmet	2		2
İhsan Fikri	2		2
İsmail Safâ		7	7
İsmet		2	2
Leskovikli Ali Remzi		6	6
Leskovikli Rauf		2	2
M. K. Hâlidî	2		2
M. Kemal (Mekteb-i Terakki Tarihi Tabîi Muallimi)	5		5
M. Mâcid	1	1	2
M. Merâki	2		2
Mehmed Câvid	3		3
Mehmed Emin		2	2
Mehmed Enisi	4		4
Mehmed Rauf	3		3
Mehmed Serhad	5		5
Muallim Hasan Pertev	8		8
Muallime Atiye		2	2
Nâdire (Manastır'dan)	5	4	9
Nâmî	2		2
Nezihî	4		4

Nigâr Bint-i Osman		7	7
Nüzhet Bint-i Veli (Feyz-i Sıbyan Mektebi Muallimelerinden)	3		3
Osman Adil (Hamdibeyzâde Osman Adil Bey)	18		18
R. Y.	3		3
Recaizâde Mahmud Ekrem	3	6	9
Rukiye Hatice (Mekteb-i Terakki Mezunlarından)	4		4
Sadık Vîcdani	3	4	7
Sadî (Sadî Efendi)	5	13	18
Selânikli Tevfik	2		2
Siret		2	2
Şerif Necmi	1	1	2
Terhaleli M. A.	1	1	2
Tevfik Fikret (Mehmed Tevfik)	1	23	24
Türâbî	10		10
Vecdî (N. Vecdî)		12	12
Vefalızâde Suad	2		2
Yekta (Selânik Feyz-i Sıbyan Mektebi Muallimlerinden Şemsi Efendi Kızı)	2		2
Yusuf (Selânik Zirâat Mektebi Mezunlarından)	2		2

Yazar Kadrosu

[?]: Hüseyin,

A. Fehmi (Zaimzâde),

A. Hüsniye (Mekteb-i Terakki Mezunlarından),

A. K.,

A. Rıfki,

A. Şevki,

Abdi Tevfik,

Abdullah,

Abdurrahman Adil, Mütâlaa yazarlarından Selânik’li Avukat Osman Nuri Efendi’nin oğludur. Abdurrahman Adil babası gibi sonradan avukat olmuştur. Babasının şiirlerini “*Tasabbî*” adı altında toplamış ve yazma bir nüshasını İbnü’l-Emin’e vermiştir.⁷⁹

Abdülhak Hâmid, Hekimbaşı Abdullah Molla’nın torunu ve Tahran elçisi Müverrih Hayrullah Efendi’nin oğlu olup 5 Şubat 1851 yılında İstanbul’da babasının Bebek’teki yalısında doğdu. Annesi Kafkasyalı Münteha Hanım’dır. Aile adı Hekimbaşızâde olduğu halde soyadı kanunu çıktıktan sonra, babasının annesi eski Türk Tarhan’larından gelme olduğu için “Tarhan” soyadını almıştır. Beş yaşındayken Bebek Mahalle Mektebi’nde okuma öğrenmeye başlamış, Rumelihisarı’ndaki Rüştîye Mektebi’ne ve daha sonra Robert Kolej’e verilmiş ve Evliya Hoca ve meşhur Tahsin Efendi’den dersler almıştır. On bir yaşındayken büyük kardeşi ve hocası Tahsin Efendi’yle Paris’e gitmiş ve orada Ecole National adlı özel bir okulda bir buçuk yıl öğrenimine devam etmiştir. İstanbul’a geri döndüğünde Amerikan Koleji’ne devam etti ve Bahaeddin Efendi’den özel dersler alan Abdülhak Hâmid on üç yaşında Bâbîâli Tercüme Odasına girmiş, bir buçuk yıl sonra babası ve hocasıyla Tahran’a gitmiştir. İki yıl sonra Elçilik Maiyet memurluğuna tayin edilmiş ve babasının 1866’da ölümü üzerine İstanbul’a dönmüştür. Bir müddet Maliye Nezareti Mektubi Kalemi’nde, ondan sonra Şûrayı Devlet ve Sadâret Mektubî Kalemlerine devam etmiş ve yirmi yaşında Pirîzade ailesinden Fatma Hanım’la evlenmiştir. 1876 yılında Paris Elçiliği İkinci Kâtibi olarak ikinci kez Paris’e gitti. İki buçuk yıl kadar bu görevde kaldı ancak Paris’te bastırıldığı *Nesteren* adlı eseri yüzünden açığa alınarak İstanbul’a dönmek zorunda kaldı. Bundan sonraki yıllarda çeşitli yerlere tayin edilmişse de gitmemiş büyük kardeşi Nasuhi Bey’in yanında ve üç yıl kadar Poti ve Golos şebbenderliğinde bulunmuştur. 1883’de Bombay’a gitti. Karısının

⁷⁹ İNAL, İbnülemin Mahmud Kemal, *Son Asır Türk Şairleri*, C.3, Dergah Yayınları, İstanbul, 1988, s.1262

Yazar Kadrosu

[?]: Hüseyin,

A. Fehmi (Zaimzâde),

A. Hüsniye (Mekteb-i Terakki Mezunlarından),

A. K.,

A. Rıfkı,

A. Şevki,

Abdi Tevfik,

Abdullah,

Abdurrahman Adil, Mütâlaa yazarlarından Selânik’li Avukat Osman Nuri Efendi’nin oğludur. Abdurrahman Adil babası gibi sonradan avukat olmuştur. Babasının şiirlerini “*Tasabbî*” adı altında toplamış ve yazma bir nüshasını İbnü’l-Emin’e vermiştir.⁷⁹

Abdülhak Hâmid, Hekimbaşı Abdullah Molla’nın torunu ve Tahran elçisi Müverrih Hayrullah Efendi’nin oğlu olup 5 Şubat 1851 yılında İstanbul’da babasının Bebek’teki yalısında doğdu. Annesi Kafkasyalı Münteha Hanım’dır. Aile adı Hekimbaşızâde olduğu halde soyadı kanunu çıktıktan sonra, babasının annesi eski Türk Tarhan’larından gelme olduğu için “Tarhan” soyadını almıştır. Beş yaşındayken Bebek Mahalle Mektebi’nde okuma öğrenmeye başlamış, Rumelihisarı’ndaki Rüştîye Mektebi’ne ve daha sonra Robert Kolej’e verilmiş ve Evliya Hoca ve meşhur Tahsin Efendi’den dersler almıştır. On bir yaşındayken büyük kardeşi ve hocası Tahsin Efendi’yle Paris’e gitmiş ve orada Ecole National adlı özel bir okulda bir buçuk yıl öğrenimine devam etmiştir. İstanbul’a geri döndüğünde Amerikan Koleji’ne devam etti ve Bahaeddin Efendi’den özel dersler alan Abdülhak Hâmid on üç yaşında Bâbîâli Tercüme Odasına girmiş, bir buçuk yıl sonra babası ve hocasıyla Tahran’a gitmiştir. İki yıl sonra Elçilik Maiyet memurluğuna tayin edilmiş ve babasının 1866’da ölümü üzerine İstanbul’a dönmüştür. Bir müddet Maliye Nezareti Mektubi Kalemi’nde, ondan sonra Şûrayı Devlet ve Sadâret Mektubî Kalemlerine devam etmiş ve yirmi yaşında Pirîzade ailesinden Fatma Hanım’la evlenmiştir. 1876 yılında Paris Elçiliği İkinci Kâtibi olarak ikinci kez Paris’e gitti. İki buçuk yıl kadar bu görevde kaldı ancak Paris’te bastıracağı *Nesteren* adlı eseri yüzünden açığa alınarak İstanbul’a dönmek zorunda kaldı. Bundan sonraki yıllarda çeşitli yerlere tayin edilmişse de gitmemiş büyük kardeşi Nasuhi Bey’in yanında ve üç yıl kadar Poti ve Golos şehbenderliğinde bulunmuştur. 1883’de Bombay’a gitti. Karısının

⁷⁹ İNAL, İbnülemin Mahmud Kemal, *Son Asır Türk Şairleri*, C.3, Dergah Yayınları, İstanbul, 1988, s.1262

Yazar Kadrosu

[?]: Hüseyin,

A. Fehmi (Zaimzâde),

A. Hüsniye (Mekteb-i Terakki Mezunlarından),

A. K.,

A. Rıfki,

A. Şevki,

Abdi Tevfik,

Abdullah,

Abdurrahman Adil, Mütâlaa yazarlarından Selânik’li Avukat Osman Nuri Efendi’nin oğludur. Abdurrahman Adil babası gibi sonradan avukat olmuştur. Babasının şiirlerini “*Tasabbî*” adı altında toplamış ve yazma bir nüshasını İbnü’l-Emin’e vermiştir.⁷⁹

Abdülhak Hâmid, Hekimbaşı Abdullah Molla’nın torunu ve Tahran elçisi Müverrih Hayrullah Efendi’nin oğlu olup 5 Şubat 1851 yılında İstanbul’da babasının Bebek’teki yalısında doğdu. Annesi Kafkasyalı Münteha Hanım’dır. Aile adı Hekimbaşızâde olduğu halde soyadı kanunu çıktıktan sonra, babasının annesi eski Türk Tarhan’larından gelme olduğu için “Tarhan” soyadını almıştır. Beş yaşındayken Bebek Mahalle Mektebi’nde okuma öğrenmeye başlamış, Rumelihisarı’ndaki Rüştîye Mektebi’ne ve daha sonra Robert Kolej’e verilmiş ve Evliya Hoca ve meşhur Tahsin Efendi’den dersler almıştır. On bir yaşındayken büyük kardeşi ve hocası Tahsin Efendi’yle Paris’e gitmiş ve orada Ecole National adlı özel bir okulda bir buçuk yıl öğrenimine devam etmiştir. İstanbul’a geri döndüğünde Amerikan Koleji’ne devam etti ve Bahaeddin Efendi’den özel dersler alan Abdülhak Hâmid on üç yaşında Bâbîâli Tercüme Odasına girmiş, bir buçuk yıl sonra babası ve hocasıyla Tahran’a gitmiştir. İki yıl sonra Elçilik Maiyet memurluğuna tayin edilmiş ve babasının 1866’da ölümü üzerine İstanbul’a dönmüştür. Bir müddet Maliye Nezareti Mektubi Kalemi’nde, ondan sonra Şûrayı Devlet ve Sadâret Mektubî Kalemlerine devam etmiş ve yirmi yaşında Pirîzade ailesinden Fatma Hanım’la evlenmiştir. 1876 yılında Paris Elçiliği İkinci Kâtibi olarak ikinci kez Paris’e gitti. İki buçuk yıl kadar bu görevde kaldı ancak Paris’te bastıracağı *Nesteren* adlı eseri yüzünden açığa alınarak İstanbul’a dönmek zorunda kaldı. Bundan sonraki yıllarda çeşitli yerlere tayin edilmişse de gitmemiş büyük kardeşi Nasuhi Bey’in yanında ve üç yıl kadar Poti ve Golos şehbenderliğinde bulunmuştur. 1883’de Bombay’a gitti. Karısının

⁷⁹ İNAL, İbnülemin Mahmud Kemal, *Son Asır Türk Şairleri*, C.3, Dergah Yayınları, İstanbul, 1988, s.1262

Yazar Kadrosu

[?]: Hüseyin,

A. Fehmi (Zaimzâde),

A. Hüsniye (Mekteb-i Terakki Mezunlarından),

A. K.,

A. Rıfkı,

A. Şevki,

Abdi Tefrik,

Abdullah,

Abdurrahman Adil, Mütâlaa yazarlarından Selânik’li Avukat Osman Nuri Efendi’nin oğludur. Abdurrahman Adil babası gibi sonradan avukat olmuştur. Babasının şiirlerini “*Tasabbî*” adı altında toplamış ve yazma bir nüshasını İbnü’l-Emin’e vermiştir.⁷⁹

Abdülhak Hâmid, Hekimbaşı Abdullah Molla’nın torunu ve Tahran elçisi Müverrih Hayrullah Efendi’nin oğlu olup 5 Şubat 1851 yılında İstanbul’da babasının Bebek’teki yalısında doğdu. Annesi Kafkasyalı Münteha Hanım’dır. Aile adı Hekimbaşızâde olduğu halde soyadı kanunu çıktıktan sonra, babasının annesi eski Türk Tarhan’larından gelme olduğu için “Tarhan” soyadını almıştır. Beş yaşındayken Bebek Mahalle Mektebi’nde okuma öğrenmeye başlamış, Rumelihisarı’ndaki Rüştîye Mektebi’ne ve daha sonra Robert Kolej’e verilmiş ve Evliya Hoca ve meşhur Tahsin Efendi’den dersler almıştır. On bir yaşındayken büyük kardeşi ve hocası Tahsin Efendi’yle Paris’e gitmiş ve orada Ecole National adlı özel bir okulda bir buçuk yıl öğrenimine devam etmiştir. İstanbul’a geri döndüğünde Amerikan Koleji’ne devam etti ve Bahaeddin Efendi’den özel dersler alan Abdülhak Hâmid on üç yaşında Bâbîâlî Tercüme Odasına girmiş, bir buçuk yıl sonra babası ve hocasıyla Tahran’a gitmiştir. İki yıl sonra Elçilik Maiyet memurluğuna tayin edilmiş ve babasının 1866’da ölümü üzerine İstanbul’a dönmüştür. Bir müddet Maliye Nezareti Mektubi Kalemi’nde, ondan sonra Şûrayı Devlet ve Sadâret Mektubî Kalemlerine devam etmiş ve yirmi yaşında Pirîzade ailesinden Fatma Hanım’la evlenmiştir. 1876 yılında Paris Elçiliği İkinci Kâtibi olarak ikinci kez Paris’e gitti. İki buçuk yıl kadar bu görevde kaldı ancak Paris’te bastırıldığı *Nesteren* adlı eseri yüzünden açığa alınarak İstanbul’a dönmek zorunda kaldı. Bundan sonraki yıllarda çeşitli yerlere tayin edilmişse de gitmemiş büyük kardeşi Nasuhi Bey’in yanında ve üç yıl kadar Poti ve Golos şehbenderliğinde bulunmuştur. 1883’de Bombay’a gitti. Karısının

⁷⁹ İNAL, İbnülemin Mahmud Kemal, *Son Asır Türk Şairleri*, C.3, Dergah Yayınları, İstanbul, 1988, s.1262

Yazar Kadrosu

[?]: Hüseyin,

A. Fehmi (Zaimzâde),

A. Hüsniye (Mekteb-i Terakki Mezunlarından),

A. K.,

A. Rıfki,

A. Şevki,

Abdi Tevfik,

Abdullah,

Abdurrahman Adil, Mütâlaa yazarlarından Selânik’li Avukat Osman Nuri Efendi’nin oğludur. Abdurrahman Adil babası gibi sonradan avukat olmuştur. Babasının şiirlerini “*Tasabbî*” adı altında toplamış ve yazma bir nüshasını İbnü’l-Emin’e vermiştir.⁷⁹

Abdülhak Hâmid, Hekimbaşı Abdullah Molla’nın torunu ve Tahran elçisi Müverrih Hayrullah Efendi’nin oğlu olup 5 Şubat 1851 yılında İstanbul’da babasının Bebek’teki yalısında doğdu. Annesi Kafkasyalı Münteha Hanım’dır. Aile adı Hekimbaşızâde olduğu halde soyadı kanunu çıktıktan sonra, babasının annesi eski Türk Tarhan’larından gelme olduğu için “Tarhan” soyadını almıştır. Beş yaşındayken Bebek Mahalle Mektebi’nde okuma öğrenmeye başlamış, Rumelihisarı’ndaki Rüştîye Mektebi’ne ve daha sonra Robert Kolej’e verilmiş ve Evliya Hoca ve meşhur Tahsin Efendi’den dersler almıştır. On bir yaşındayken büyük kardeşi ve hocası Tahsin Efendi’yle Paris’e gitmiş ve orada Ecole National adlı özel bir okulda bir buçuk yıl öğrenimine devam etmiştir. İstanbul’a geri döndüğünde Amerikan Koleji’ne devam etti ve Bahaeddin Efendi’den özel dersler alan Abdülhak Hâmid on üç yaşında Bâbîâli Tercüme Odasına girmiş, bir buçuk yıl sonra babası ve hocasıyla Tahran’a gitmiştir. İki yıl sonra Elçilik Maiyet memurluğuna tayin edilmiş ve babasının 1866’da ölümü üzerine İstanbul’a dönmüştür. Bir müddet Maliye Nezareti Mektubi Kalemi’nde, ondan sonra Şûrayı Devlet ve Sadâret Mektubî Kalemlerine devam etmiş ve yirmi yaşında Pirîzade ailesinden Fatma Hanım’la evlenmiştir. 1876 yılında Paris Elçiliği İkinci Kâtibi olarak ikinci kez Paris’e gitti. İki buçuk yıl kadar bu görevde kaldı ancak Paris’te bastırıldığı *Nesteren* adlı eseri yüzünden açığa alınarak İstanbul’a dönmek zorunda kaldı. Bundan sonraki yıllarda çeşitli yerlere tayin edilmişse de gitmemiş büyük kardeşi Nasuhi Bey’in yanında ve üç yıl kadar Poti ve Golos şehbenderliğinde bulunmuştur. 1883’de Bombay’a gitti. Karısının

⁷⁹ İNAL, İbnülemin Mahmud Kemal, *Son Asır Türk Şairleri*, C.3, Dergah Yayınları, İstanbul, 1988, s.1262

hastalığı nedeniyle 1885’de İstanbul’a dönerken ölen zevcesinin cenazesini Beyrut’ta bırakan Hâmid, tanzimat edebiyatının en lirik şâiri ve hâmidâne şiirin en kuvvetli mümessili olan “*Makber*” adlı uzun mersiyesini yazmış ve Beyrut valisi bulunan kardeşinin yanında bir müddet kaldıktan sonra İstanbul’a dönmüştür. Aynı yıl Elçilik Başkâtibi sıfatıyla Londra’ya gitti. İki yıl sonra *Zeynep* ve *Finten* adlı eserleri yüzünden memuriyetten yeniden azledilerek İstanbul’a çağrılmış ve artık eser yazmamak şartıyla rütbesi ve maaşı yükseltilerek Elçilik İkinci Müsteşarı olarak yeniden Londra’ya gönderilmiştir. Hâmid, Meşrutiyet’in ilânına kadar eser neşredememiştir. 1897 Türk-Yunan Harbi sırasında şehit çocuklarına yardım için çıkarılan Servet-i Fünûn’un fevkalâde nüshasında “*Hediye-i Sâl*” ve “*Ordu-yu Hümayun’da Bir Şâir*” adlı iki manzumenin kendi imzasıyla basılmasına izin verilmiştir. Kitapları gizli basılır ve gençler arasında kapışılarak okunurdu. İlk karısının ölümünden beş yıl sonra Londra’da Nelly Cloowar adlı bir İngiliz kıızıyla evlenmiş, 1895’de Lahey Elçisi olup iki buçuk yıl kaldıktan sonra elçilik birinci Müsteşarı olarak tekrar Londra’ya gitmiştir. Madrid, Brüksel elçiliklerinde de bulunmuş olan Hâmid ikinci karısının ölümü üzerine İstanbullu Cemile Hanım’la, ondan sonra da Belçikalı Lucienne Hanımla evlenmiştir. 1912’de Brüksel elçiliğinden ayrılan Hâmid bir müddet Âyân Meclisi Âzalığına seçilmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra emekliye ayrılan Hâmid 1927 yılında İstanbul Mebusu olarak meclise girmiştir. 12 Nisan 1937’de İstanbul Maçka’da ölen ünlü şâir, Zincirlikuyu mezarlığına defnedilmiştir. Abdülhak Hâmid’in kitap halinde basılmış eserlerinden; *Macera-yı Aşk*, *Sabr ü Sebat*, *İçli Kız*, *Duhter-i Hindu*, *Nazife*, *Sardanapal*, *Nesteren*, *Divaneliklerim –Yahut- Belde*, *Sahra*, *Garâm*, *Liberte*, *Tarık –yahut- Endülüis Fethi*, *Tezer –yahut- Melik Abdurrahman Salis*, *Eşber*, *İbni Musa –yahut- zatülcemal*, *Bir Sefilenin Hasbihali*, *Bunlar Odur*, *Makber*, *Ölü*, *Hacle*, *Zeynep*, *Finten*, *İlhan*, *Bâlâ’dan Bir Ses*, *Validem*, *Turhan*, *İlham-ı Vatan*, *Mektuplar*, *Tayflar Geçidi*, *Abdüllah-üs-Sagir*, *Yadigâr-ı Harb*, *Ruhlar*, *Arziler*, *Yabancı Dostlar* ve *Hakan* en meşhurlarıdır. Bunların dışında *Hep veya Hiç* adlı bir şiir mecmuasıyla *Cümümü Aşk* ve *Kamuni’nin Vicdan Azabı* adlı eserleri basılmamıştır. *Hayat Hatıraları* ve ölümüne yakın *Halk ve Şâiri Gazup* adlı eserleriyle ölene kadar kalemini elinden bırakmamıştır. Kırk kadar eserinde üç dört bin kadar tutan edebî nesirle otuz iki binden fazla mısra bırakmış olan Hâmid 86 yılı geçen ömrüne ve Batı’daki benzerlerine göre memleketin fikir hayatına çok büyük katkıda bulunurken, vatan, hürriyet ve millet sevgisini, sosyal hamlelerin ve ilerlemelerin tohumlarını gerek kendi nesline gerekse kendinden sonrakilere yazılarıyla telkin etmiş, Türk edebiyatına hem şekil, hem muhteva bakımından pek çok yenilik getirmiştir. Hâmid hayatı daima sevmiş ve ölümü çok düşünmüştür.

hastalığı nedeniyle 1885’de İstanbul’a dönerken ölen zevcesinin cenazesini Beyrut’ta bırakan Hâmid, tanzimat edebiyatının en lirik şâiri ve hâmidâne şiirin en kuvvetli mümessili olan “*Makber*” adlı uzun mersiyesini yazmış ve Beyrut valisi bulunan kardeşinin yanında bir müddet kaldıktan sonra İstanbul’a dönmüştür. Aynı yıl Elçilik Başkâtibi sıfatıyla Londra’ya gitti. İki yıl sonra *Zeynep* ve *Finten* adlı eserleri yüzünden memuriyetten yeniden azledilerek İstanbul’a çağırılmış ve artık eser yazmamak şartıyla rütbesi ve maaşı yükseltilerek Elçilik İkinci Müsteşarı olarak yeniden Londra’ya gönderilmiştir. Hâmid, Meşrutiyet’in ilânına kadar eser neşredememiştir. 1897 Türk-Yunan Harbi sırasında şehit çocuklarına yardım için çıkarılan Servet-i Fünûn’un fevkalâde nüshasında “*Hediye-i Sâl*” ve “*Ordu-yı Hümâyûn’da Bir Şâir*” adlı iki manzumenin kendi imzasıyla basılmasına izin verilmiştir. Kitapları gizli basılır ve gençler arasında kapışılarak okunurdu. İlk karısının ölümünden beş yıl sonra Londra’da Nelly Cloowar adlı bir İngiliz kıızıyla evlenmiş, 1895’de Lahey Elçisi olup iki buçuk yıl kaldıktan sonra elçilik birinci Müsteşarı olarak tekrar Londra’ya gitmiştir. Madrid, Brüksel elçiliklerinde de bulunmuş olan Hâmid ikinci karısının ölümü üzerine İstanbullu Cemile Hanım’la, ondan sonra da Belçikalı Lucienne Hanımla evlenmiştir. 1912’de Brüksel elçiliğinden ayrılan Hâmid bir müddet Âyân Meclisi Âzalığına seçilmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra emekliye ayrılan Hâmid 1927 yılında İstanbul Mebusu olarak meclise girmiştir. 12 Nisan 1937’de İstanbul Maçka’da ölen ünlü şâir, Zincirlikuyu mezarlığına defnedilmiştir. Abdülhak Hâmid’in kitap halinde basılmış eserlerinden; *Macera-yı Aşk*, *Sabr ü Sebat*, *İçli Kız*, *Duhter-i Hindu*, *Nazife*, *Sardanapal*, *Nesteren*, *Divaneliklerim –Yahut- Belde*, *Sahra*, *Garâm*, *Liberte*, *Tarık -yahut- Endülü’s Fethi*, *Tezer -yahut- Melik Abdurrahman Salis*, *Eşber*, *İbni Musa -yahut- zatülcemal*, *Bir Sefilenin Hasbihali*, *Bunlar Odur*, *Makber*, *Ölü*, *Hacle*, *Zeynep*, *Finten*, *İlhan*, *Bâlâ’dan Bir Ses*, *Validem*, *Turhan*, *İlham-ı Vatan*, *Mektuplar*, *Tayflar Geçidi*, *Abdullah-üs-Sagir*, *Yadigâr-ı Harb*, *Ruhlar*, *Arziler*, *Yabancı Dostlar* ve *Hakan* en meşhurlarıdır. Bunların dışında *Hep* veya *Hiç* adlı bir şiir mecmuasıyla *Cümümü Aşk* ve *Kamuni’nin Vicdan Azabı* adlı eserleri basılmamıştır. *Hayat Hatıraları* ve ölümüne yakın *Halk* ve *Şâiri Gazup* adlı eserleriyle ölene kadar kalemini elinden bırakmamıştır. Kırk kadar eserinde üç dört bin kadar tutan edebî nesirle otuz iki binden fazla mısra bırakmış olan Hâmid 86 yılı geçen ömrüne ve Batı’daki benzerlerine göre memleketin fikir hayatına çok büyük katkıda bulunurken, vatan, hürriyet ve millet sevgisini, sosyal hamlelerin ve ilerlemelerin tohumlarını gerek kendi nesline gerekse kendinden sonrakilere yazılarıyla telkin etmiş, Türk edebiyatına hem şekil, hem muhteva bakımından pek çok yenilik getirmiştir. Hâmid hayatı daima sevmiş ve ölümü çok düşünmüştür.

hastalığı nedeniyle 1885’de İstanbul’a dönerken ölen zevcesinin cenazesini Beyrut’ta bırakan Hâmid, tanzimat edebiyatının en lirik şâiri ve hâmidâne şiirin en kuvvetli mümessili olan “*Makber*” adlı uzun mersiyesini yazmış ve Beyrut valisi bulunan kardeşinin yanında bir müddet kaldıktan sonra İstanbul’a dönmüştür. Aynı yıl Elçilik Başkâtibi sıfatıyla Londra’ya gitti. İki yıl sonra *Zeynep* ve *Finten* adlı eserleri yüzünden memuriyetten yeniden azledilerek İstanbul’a çağrılmış ve artık eser yazmamak şartıyla rütbesi ve maaşı yükseltilerek Elçilik İkinci Müsteşarı olarak yeniden Londra’ya gönderilmiştir. Hâmid, Meşrutiyet’in ilânına kadar eser neşredememiştir. 1897 Türk-Yunan Harbi sırasında şehit çocuklarına yardım için çıkarılan Servet-i Fünûn’un fevkalâde nüshasında “*Hediye-i Sâl*” ve “*Ordu-yu Hümayun’da Bir Şâir*” adlı iki manzumenin kendi imzasıyla basılmasına izin verilmiştir. Kitapları gizli basılır ve gençler arasında kapışılarak okunurdu. İlk karısının ölümünden beş yıl sonra Londra’da Nelly Cloowar adlı bir İngiliz kızıyla evlenmiş, 1895’de Lahey Elçisi olup iki buçuk yıl kaldıktan sonra elçilik birinci Müsteşarı olarak tekrar Londra’ya gitmiştir. Madrid, Brüksel elçiliklerinde de bulunmuş olan Hâmid ikinci karısının ölümü üzerine İstanbullu Cemile Hanım’la, ondan sonra da Belçikalı Lucienne Hanımla evlenmiştir. 1912’de Brüksel elçiliğinden ayrılan Hâmid bir müddet Âyân Meclisi Âzalığına seçilmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra emekliye ayrılan Hâmid 1927 yılında İstanbul Mebusu olarak meclise girmiştir. 12 Nisan 1937’de İstanbul Maçka’da ölen ünlü şâir, Zincirlikuyu mezarlığına defnedilmiştir. Abdülhak Hâmid’in kitap halinde basılmış eserlerinden; *Macera-yı Aşk*, *Sabr ü Sebat*, *İçli Kız*, *Duhter-i Hindu*, *Nazife*, *Sardanapal*, *Nesteren*, *Divaneliklerim –Yahut- Belde*, *Sahra*, *Garâm*, *Liberte*, *Tarık -yahut- Endülüüs Fethi*, *Tezer -yahut- Melik Abdurrahman Salis*, *Eşber*, *İbni Musa -yahut- zatülcemal*, *Bir Sefilenin Hasbihali*, *Bunlar Odur*, *Makber*, *Ölü*, *Hacle*, *Zeynep*, *Finten*, *İlhan*, *Bâlâ’dan Bir Ses*, *Validem*, *Turhan*, *İlham-ı Vatan*, *Mektuplar*, *Tayflar Geçidi*, *Abdüllah-üs-Sagir*, *Yadigâr-ı Harb*, *Ruhlar*, *Arziler*, *Yabancı Dostlar* ve *Hakan* en meşhurlarıdır. Bunların dışında *Hep veya Hiç* adlı bir şiir mecmuasıyla *Cümümü Aşk* ve *Kamuni’nin Vicdan Azabı* adlı eserleri basılmamıştır. *Hayat Hatıraları* ve ölümüne yakın *Halk* ve *Şâiri Gazup* adlı eserleriyle ölene kadar kalemını elinden bırakmamıştır. Kırk kadar eserinde üç dört bin kadar tutan edebî nesirle otuz iki binden fazla mısra bırakmış olan Hâmid 86 yılı geçen ömrüne ve Batı’daki benzerlerine göre memleketin fikir hayatına çok büyük katkıda bulunurken, vatan, hürriyet ve millet sevgisini, sosyal hamlelerin ve ilerlemelerin tohumlarını gerek kendi nesline gerekse kendinden sonrakilere yazılarıyla telkin etmiş, Türk edebiyatına hem şekil, hem muhteva bakımından pek çok yenilik getirmiştir. Hâmid hayatı daima sevmiş ve ölümü çok düşünmüştür.

Eserlerinin konularını bu ölüm düşüncesi, içtimaî fikirler, uyanma, değişme ve ilerleme endişeleriyle vatan, hürriyet ve milliyet heyecanları gibi konular oluşturmuştur.⁸⁰

Abdülhalim Memduh (İzmir'den Abdülhalim Memduh), 19. Asır sonlarına şöhret kazanmış şâir ve muharrirlerden olan Abdülhalim Memduh; 1866 senesinde İstanbul'da doğmuş olup kaza kaymakamlarından Ali Ragıp Bey'in oğludur. Zarif, zeki ve edebiyata düşkünlüğüyle tanınmış olan Abdülhalim Memduh; ilk tahsilinden sonra biraz lisân mektebi ve hukuk okuduktan sonra Hariciye Nezareti'nde kâtiplik vazifesine başlamış, Murat Bey'in Mizan gazetesinde muharrirlik yaparken politik sebeplerle suçlandırılarak evvelâ Konya, sonra Trablusgarb'a sürülmüş, ve yolda İzmir'e oradan da İskenderiye'ye gitmiştir. Tekrar İzmir'e dönmesine müsaade edilmişse de bu defa oradan Avrupa'ya kaçmıştır. Beş yıl Tunus, Fransa ve İngiltere'de yaşamış, 1905 yılında İngiltere'nin Folkeston şehrinde vefat etmiş, cenazesi Mısırlı Mustafa Fazıl Paşa'nın kızı Prenses Nazlı tarafından vasiyeti üzerine Tunus'a götürülüp arzu ettiği bir tepede gömülmüştür. *Tarih-i Edebiyyat-ı Osmaniyye* adlı 134 sayfalık eseri 1887 yılında basılmıştır. Edmon Fazi ile birlikte meydana getirdiği *Fransızca Türk Şiirleri Antolojisi* isimli 282 sayfalık eseri de ölümünden az sonra, 1905'de Fransa'da basılmıştır. *Tasvir-i Vicdan*, *Tasvir-i Hissiyyat*, *İğbirar*, *İclâl*, *Abdülhalim Memduh*, *Viyana Muhasarası* ve *Bürhan* adlarını taşıyan, küçük şiir mecmularından başka hece vezni ile yazılmış *Bedriye* ve *Nalân* isimli küçük piyesleri de vardır.⁸¹

Abdülkadir,

Abdülkerim Hâdî,

Abdülmecid Fehmi,

Abonelerden Biri,

Agâh Paşa (Jandarma Kumandanı), Osman Agâh Paşa Trabzon valisi Hazinedarzâde Osman Paşa'nın Kavasbaşı Mustafa Ağa'nın oğludur. 1831 yılında Trabzon'da doğdu. Tahsilini bitirdikten sonra 1849 yılında Kitabet mesleğine girdi. Gönüllü olarak katıldığı Asakırı Bahriye ile beraber İstanbul'a geldi. Gemi hocalığı ve kalyon kâtipliği hizmetlerinde bulundu. 1852 yılında çıkan Rus muharebesinde devletten ve İngiltere hükümetinden gümüş madalyalar aldı. Sakız'a gittikten sonra Kitabet ve Hesap vazifeleriyle terfi ederek Midilli'ye gönderildi. Midilli'de bulunduğu sırada Cezayir Valisi olan Hüsnü Paşa'ya katılır ve onun delaletiyle binbaşı rütbesiyle Fırka-i Zabtiye Âzalığına, daha sonra Hüdavendigâr, Hicaz, Pürzevin vilayetleri Alay Beyliği yapar. 1877 yılında İstanbul'da

⁸⁰ **Türkiye Ansiklopedisi**, C.1, Yıldız Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş., Ankara-1956, s.29-31

Meclis-i Fırka Âzâlığında, sonra da Van, Bitlis, Erzurum, Diyarbakır, Kosova, Halep, Selânik, Manastır, Ankara Alay Beyliklerinde ve Kumandanlığında bulunur. Miri miran rütbesini kazanır. 1906 yılında vefat eden Agâh Paşa, Hacı Bayram-ı Veli türbesinin civarındaki kabristana gömüldü. *Bülbülhâme* adındaki risalesi adını verdiği eserinde divan şiirlerini toplamıştır. Bu şiirler basılamamıştır. Bazı şiirlerini içeren 18 sayfalık bir risale Ankara’da basılmıştır. Şiirleri hakimâne ve mutasavvıfânedir. Hayatı askerlikle geçmesine rağmen, şiirle uğraşan birçok kişiden daha güzel şiirler söylemiştir.⁸²

Ahmed Enverî,

Ahmed Kellâmi,

Ahmed Medhî,

Ahmed Melik,

Ahmed Midhat, İstanbul’da, Tophane’de 1844 yılında doğmuş olup Bezaz Hacı Süleyman Ağa’nın oğlu olan Ahmed Midhat Efendi; küçük yaşta yetim kalmış, mahrumiyetler içinde yaşamış, bir aralık Mısır Çarşısında aktar çıraklığı dahi yapmış kıymetli bir gazeteci ve roman muharriridir. Ahmed Midhat Efendi, Tophane’deki Sıbyan Mektebi’ne girmiştir. İki yıl sonra ağabeyinin Niş’e tayin edilmesi üzerine Rüştîye tahsiline orada devam etmiştir. Midhat Paşa tuna valisi bulunduğu sırada Rusçuk’ta Mektubî Kalemine girmiş, zekası ve çalışkanlığı Midhat Paşa’nın dikkatini üzerine çekmeye ve sevgisini kazanmayı başaran Ahmed Midhat Efendi; -evvelce ismi yalnız Ahmed’den ibaretken- Midhat Paşa tarafından kendi ismi ilâve edilerek Ahmed Midhat diye anılmıştır. Vazifesini yaparken bir taraftan da Cami dersleri, bazı memurlardan Fransızca dersi almıştır. Ahmed Midhat Efendi’nin Tuna gazetesinde Midhat Paşa tarafından takdir edilen yazıları intişara başlamış, Midhat Paşa’nın Bağdat valiliğine tayini üzerine Ahmed Midhat Efendi de Bağdat’a gitmiştir. Bağdat’ta hem Zevra adındaki vilâyet gazetesini idare, hem de Fransızca’sıyla umumî kültürünü arttırmak için durmadan çalışmış ve ağabeyinin vefat etmesi üzerine aile yükü omuzlarına yüklenmiştir. Bağdat’taki kazancının yetersizliği sebebiyle işini bırakıp İstanbul’a geri dönerek “Ceride-i Askeriye” başmuharrirliğine getirilmiştir. Bu sırada evinde kurduğu bir matbaada, yazdığı kitapları, ailesiyle birlikte bizzat basıp aktarlara satarak geçinmeye başlayan Ahmed Midhat, o sırada “Dağarcık” adında bir mecmua ile birlikte “Devir” ve “Bedir” gazetelerini neşretmişse de bir müddet sonra kapatmak zorunda kalmıştır. Dağarcık’ta çıkan “*Duvar dan Bir Ses*” başlıklı yazısı dine aleyhtar görülen Ahmed Midhat Efendi; Namık

⁸¹ Türkiye Ansiklopedisi, C.1, s.33

⁸² İNAL, a.g.e., C.1, s.48

Kemal, Ebüzziya Tevfik ve diğer kişilerle birlikte, 1873 yılında Rodos'a sürülmüştür. Rodos'da kaldıkları üç yıl içerisinde hem romanlarını yazmış, hem de Ebüzziya ile birlikte "Medrese-i Süleymaniye" isminde bir ilk mektep açarak eğitim yapmış ve eğitimde o zaman göre yeni sayılabilecek birçok yöntemler uygulamıştır. Üç yıl sonra İstanbul'a dönünce, tekrar matbuat hayatına intihap eden Ahmed Midhat Efendi; *Üssü İnkılâp* isminde neşrettiği eserin II. Abdülhamid tarafından beğenilmesi üzerine devletin resmi gazetesi olan "Takvim-i Vekayi" ile yine devlete ait olan Matbaa-i Âmire müdürlüğüne tayin olunmuştur. Ahmed Midhat Efendi'nin gazetecilik şöhreti 1878 yılında intişara başlayan günlük Tercüman-ı Hakikat gazetesindeki yazıları ile artmış, edebî kısmı damadı olan Muallim Naci tarafından yazılan bu gazete sayesinde Ahmed Midhat Efendi Ahmed Rasim ve Hüseyin Rahmi gibi meşhur romancılarımızın da yetişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Ahmed Midhat Efendi; matbuat hayatında çalışırken 1885 senesinde Karantinalar Başkâtipliği, 1895'te Meclis-i Umur-u Sıhhiye İkinci Reisliği gibi devlet hizmetleri de yapmış ve bâlâ rütbesine terfi ettirilmiştir. 1888 yılında Stokholm'de toplanan Sekizinci Müsteşrikler Kongresine katılan Ahmed Midhat Efendi, bu vesileyle Avrupa'da kaldığı üç buçuk ay zarfında, *Avrupa'da Bir Cevlân* adlı eserini hazırlamıştır. Meşrutiyet İnkılâbından sonra İstanbul Darülfünûnunda tarih, Darümuallimat'ta pedagoji dersleri okutmuş, fahri olarak ifa etmekte olduğu Darüşşafaka ders nâzırlığı sırasında, 1912 yılında, bir gece aniden vefat etmiştir. İri vücutlu, ablak çehreli, büyük sakallı ve babacan tabiatlı bir zat olan Ahmed Midhat Efendi, yazılarında münevver kütleden ziyade geniş halk kütlesine hitap eden bir dil kullanmıştır. Geniş bilgisi okumaya değer birçok yazıları olan Ahmed Midhat Efendi; "Dağarcık" ve "Kırkambar" isimlerini taşıyan mecmualarından başka kısmen tercüme, kısmen telif olarak türlü konularda yüz elliye yakın eser vermiştir. Bunlardan tarihe ait olanları arasında *Mufasssal Osmanlı Tarihi*, *Kâinat*, *Hace-i Evvel*, *Zübdet-ül-Hakayık*, *Tarih-i Edebiyat* anılmaya şayandır. Rodos'da sürgünken yazdığı roman ve hikâyelerinde *Hasan Mellâh Hüseyin Fella*, *Dünyaya Yeniden Geliş –Yahut- İstanbul'da Neler Olmuş* gibi eserleri kendisine büyük bir şöhret sağlamıştır. Daha sonra da *Felâhın Beyle Rakım Efendi*, *Paris'te Bir Türk*, *Yeryüzünde Bir Melek*, *Dürdâne Hanım*, *Demir Bey*, *Esrar-ı Cinayet*, *Gürcü Kızı*, *Gönüllü*, *Jön Türk* isimli eserleri büyük önem taşımaktadır. Yazıları ansiklopedik bir karakter taşıyan, halkın kültür seviyesini yükseltmeye çalışan Ahmed Midhat Efendi'nin tatlı bir anlatış ve külfetsiz bir üslûba sahip oluşu; ona öğretmek istediklerini kolayca anlatabilmek imkânını veriyordu.⁸³

⁸³ Türkiye Ansiklopedisi, C.1, s.92-93

Ahmet İhsan Bey (Tokgöz), 1868 yılında Erzurum’da doğmuş olup; Kastamonulu Tokgözoğlu ailesinden muhasebeci Ahmed Halil Bey’in oğlu olan Ahmed İhsan Bey, kıymetli bir fikir adamı, muharrir ve gazetecidir. İlk ve orta tahsillerini babasının memuriyetlerle bulunduğu İşkodra ve Şam’da yapmış, 1887’de Mekteb-i Mülkiye’den mezun olmuştur. Hariciye Nezareti Tercüme kaleminde devlet memuriyetine başlayan Ahmed İhsan Bey, gazetecilik ve matbaacılığı memuriyete tercih ederek devlet hizmetinden ayrılmış, “Şafak” isminde bir risale tesis ederek altı ay neşretmiştir. 1889 yılında neşre başladığı “Umran” risalesini bir buçuk yıl idame edebilmiş ve 1889 yılında Âlem matbaasını kurmayı başarmıştır. Kendisine ülke çapında şöhret kazandıran “Servet-i Fünûn” mecmuasını bu matbaayı kurduktan bir yıl sonra neşre başlayan Ahmed İhsan Bey; mecmuasının sayfalarını Edebiyat-ı Cedide cereyanlarına açmış ve Servet-i Fünûn büyük önem kazanan bir mecmua olmuştur. 1908 Meşrutiyet İnkılâbını takip eden günlerde, Servet-i Fünûn’u günlük gazete haline getirmiştir. Bu ismi “Uyanış” olarak değiştirmiş ve aynı isimle neşriyatına devam etmiştir. Ahmed İhsan’ın resmi memuriyet hayatı birkaç sene devam etmiş ve bu arada Ticaret Mektebi Coğrafya Hocalığına, 1912’de de Beyoğlu Belediye Reisliği’ne getirilmiştir. 1931 senesinde Ordu mebusu olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne giren Ahmed İhsan; 1942 yılında vefat etmiştir. Ölümüne kadar mebusluk sıfatını ve “Uyanış” mecmuasını neşre devam etmiştir. Ahmed İhsan’ın ülkeye yaptığı büyük hizmetler arasında “Servet-i Fünun” başta olmak üzere yazdığı birçok edebî ve coğrafi eser ve seyahatnameler anılmaya değerdir. Ülkede ve Avrupa’da çeşitli seyahatler yapan Ahmed İhsan Bey, 1891 yılında Avrupa’ya yaptığı ilk seyahatinde kaleme aldığı *Avrupa’da Gördüklerim* adlı kitabı ile neşriyatına başlamıştır. Bu eserini meşhur Fransız muharriri Jules Verne’in romanlarını ilk defa Türkçe’ye çevirmesi takip etmiştir. Ahmed İhsan’ın bu tercümeleri *Seksen Günde Devr-i Âlem*, *Gizli Ada*, *İki Sene Mektep Tatili*, *Ravayvay Adası*, *Arzdan Kamere Seyahat*, *Merkezi Arza Seyahat*, *Balonla Seyahat*, *Deniz Altında Seyahat* isimlerini taşımaktadır. Ayrıca çeşitli müelliflerden Türkçe’ye elli kadar kitap çevirip neşretmiş, *Haver*, *Ülfet* ve *Birinci Dünya Harbi’nde İstanbul’a göç eden Beyaz Ruslarla ilgili Haraşo* isimlerindeki romanlarını kitap halinde basmış, iktisat ve diğer konulara ait eserler de vücuda getiren Ahmed İhsan’ın *Matbuat Hatıraları* isimli eseri Türkiye matbuat hayatı için kıymetli ve tarihi bir eserdir.⁸⁴

Ahmed Rasim, İstanbul’un Sarıgözel mahallesinde 1865 yılında doğmuş olup, Kıbrıslı Menteşoğlu ailesinden posta memuru Bahaeddin Efendi’nin ikinci zevcesi Nevber

⁸⁴ Türkiye Ansiklopedisi, C.1, s.90

Hanım'ın oğlu olan Ahmed Rasim, daha doğmadan babasının annesini boşayarak İstanbul'dan ayrılması sebebiyle, başka hiçbir geliri olmayan ve bir evlatlık olarak büyümüş olan annesi tarafından fakirlik içinde ve annesini büyütmüş olanların yardımlarıyla büyütülmüş, kudretli bir muharrir ve gazetecidir.⁸⁵ Ahmed Rasim, baba sevgisini ve baba otoritesini tanımadığından hayatındaki üç kadın olan annesi, siyahî sütüne ve Dilfeza Kalfa'nın koruyuculuğunda yaramaz bir çocukluk devresi geçirmiştir. Sofular'daki Mahalle Mektebi'nde öğrenime başlayan Ahmed Rasim, çeşitli nedenlerle taşınmak zorunda kalan annesini takip ederek Tezgaççılar Mahalle Mektebi'ne, Çukurçeşme Mektebi'ne ve Hafız Paşa Mektebi'ne gitmiştir. Hafız Paşa Mektebi'ndeyken halasının eşi ve hamileri Miralay Mehmed Bey'in konağında Yakup Hoca adlı birinden özel olarak yazı ve Arapça dersleri almış,⁸⁶ Miralay Mehmed Bey'in ölümünden sonra 1876 yılında Darüşşafaka'nın yetimler kısmına kaydettirilmiştir. Geleneksel bir yaşayış tarzımıza uygun bir terbiye sisteminin hüküm sürdüğü bu okulda, dinî bilgiler yanında klasik edebiyat bilgileri de okutulur. Ahmed Rasim 1883 yılında Darüşşafaka Mektebi'ni birincilikle bitirdikten sonra Posta ve Telgraf Nezareti'nde bir memurluğa girmiş, ancak disiplinli ve sürekli çalışmaya alışık olmadığı için bir sene sonra istifa ederek, Darüşşafaka sıralarında büyük bir heves duyduğu gazetecilik hayatına atılmış ve Ceride-i Havadis gazetesine mütercim olmuştur. Bu arada ilk tercümesi Tercüman-ı Hakikat gazetesinde neşredilir. Daha sonra sırasıyla Saadet, İkdam, Sabah, Malûmat, Servet, Servet-i Fünûn, Tanin, Hak ve Tasvir-i Efkâr gazetelerinin muharrirliklerini yapmakla beraber birçok mecmualarda da yazıları ve şiirleri çıkmış, risaleler, tercümeler ve telif eserler de vermiştir. Bir senesi hariç hayatını tamamıyla matbuata veren ve çok çeşitli mükemmel malûmata sahip olan Ahmed Rasim, yüzü aşkın değerli eser meydana getirmiş, bu eserlerinin hemen hepsi; geniş kültürü ve çok güzel Türkçe'siyle daima büyük bir takdir toplamıştır. 1927 senesinde milletvekili seçilmiş, 21 Eylül 1932 tarihinde İstanbul'da Heybeliada'da ölmüştür. Devrinin yaşayış tarzlarını, göreneklerini, geleneklerini, inanışlarını bütün incelikleriyle işleyen yazıları yanında aynı zamanda mizahi karakterdeki yazıları da ciddileri gibi, sağlam bir görüş ve anlayışın eseridir.⁸⁷ Bir çok edebî türde eserler veren Ahmed Rasim *Gecelerim*, *Eski Maceralardan Fuhş-ı Atik*, *Matbuat Hatıralarından*, *Muharrir*, *Şâir*, *Edib* adlı hatıra kitapları yanı sıra *İlk Sevgi*, *Bir Sefilenin Evrak-ı Metrûkesi*, *Endişe-i Hayat*, *Güzel Eleni*, *Leyâl-i İztırab*, *Mehâlik-i Hayat*, *Meşakk-ı Hayat*, *Tecârib-i*

⁸⁵ Türkiye Ansiklopedisi, C.1, s.96

⁸⁶ AKTAŞ, Doç. Dr. Şerif, *Ahmet Rasim*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara-1987, s.8-10

⁸⁷ Türkiye Ansiklopedisi, C.1, s.96

Hayat, Mevl-i Dil, Afife, Mektep Arkadaşım, Nümune-i Hayal, Tecrübesiz Aşk, Biçare Genç, Gam-ı Hicran, Sevd-i Sermedî, Asker Oğlu, Nâkâm, Ülfet, Hayat-ı Hakikiye Sahnelerinden. Belki Ben Aldanıyorum, İki Güzel Günahkâr ve İki Günahsız Sevdâ gibi hikâye ve romanlar da yazmıştır. Bunların dışında *Külliyyât-ı Sa'y ü Tahrir; Makalât ve Musahabât, Külliyyât-ı Sa'y ü Tahrir, Menakıb-ı İslâm, Şehir Mektupları, Tarih ve Muharrir, Cidd ü Mizah, Eşkâl-i Zaman, Güllip Ağladıklarım, Muharrir Bu Ya*, gibi fıkra ve makaleleri, *O Çehre, Kitabe-i Gam* gibi mensureleri, *Arapların Terakki-i Medeniyesi, Eski Romalılar, Tarih-i Muhtasar-ı Beşer, Terakkiyat-ı İlmiye ve Medeniye, Resimli ve Haritalı Osmanlı Tarihi (4 cilt), İstibdattan Hâkimiyet-i Milliyeye (2 cilt), İki Hâtırat Üç şahsiyet* gibi tarihi eserler ve daha birçok seyahat, monografi ve tercüme eserler vermiştir.⁸⁸

Ali Kemal, İstanbul'da 1867 yılında doğmuş olup, tahsilini İstanbul, Paris ve Cenevre'de yapmış olan Ali Kemal, kudretli kalemiyle tanınmış bir Türk muharriridir. Siyasi faaliyetlerinden dolayı 1889'da Halep'e sürülmüş, oradan Avrupa'ya kaçarak 1908 Meşrutiyet İnkılâbına kadar İkdâm gazetesinde neşredilen tarihî ve edebî yazılarıyla şöhret kazanmış, Meşrutiyet'in ilânını müteakip İstanbul'a dönerek Hürriyet ve İtilâf Fırkasına girerek İttihat ve Terakki Fırkasına hücum eden yazılarını yine İkdâm gazetesinde neşretmiş, ayrıca kendisi Peyam adlı bir gazete de çıkarmaya başlamıştır. Birinci Dünya Harbini takip eden Mütareke yıllarında, Damat Ferit Paşa Kabinesinde Maarif ve Dahiliye Nâzırlıklarında bulunmuş, gazetesini Dikran Kelekyan'ın Sabah gazetesıyla birleştirerek Peyam-ı Sabah adıyla neşretmeye devam etmiştir. O sıralar Millî Mücadele hareketlerini parçalamak için yazdığı çok ağır yazılar nedeniyle, 1922 senesinde mahkeme edilmek üzere Ankara'ya getirilmekteyken İzmit'te halk tarafından linç edilerek öldürülmüştür. *Bir Safha-i Tarih, Rical-i İhtilâl, Çölde, Bir Sergüzeşt, Fetret, Paris Muhasebeleri, Tarih-i Siyasî, Raşit Müverrih Mi?, Şâir Mi?, Sorbon Datülfünûmunda Edebiyyat-ı Hakikiyye Dersleri*, Ali Kemal'in başlıca basılmış eserlerindendir.⁸⁹

Ali Nadir,

Ali Remzi (Avrethisarı Mal Müdürü),

Ali Rıza (Kaymakam-ı Kaza),

Ali Ulvî,

Andelib (Faik), (Mehmet Faik Esat Andelip) İstanbul'da 1873 senesinde doğmuş olan Andelib tanınmış bir Türk şâiridir. Asıl adı Mehmet Esat olup, şiirlerinde Faik ve Andelib

⁸⁸ AKTAŞ, a.g.e., s.177-180

⁸⁹ Türkiye Ansiklopedisi, C.1, s.164

adlarını kullanır. Hususî şekilde tahsil görerek Arapça ve Farsça öğrenmiş, yeni ve eski edebiyat çıgırlarının birbirleriyle şiddetli mücadele devresine tesadüf eden hayatında eskiliğı koruyarak ruh ve şekil bakımından eski nazma uygun örnekler vermek suretiyle mücadelede eskilerin tarafını iltizam etmiştir. Hazine-i Fünûn, İrtika, Mektep gibi dergilerin yazı işlerinde bulunan Mehmet Esat, 1902 senesinde ölmüştür. Telif ve tercüme bütün yazılarını *Sabah-ı Hayatım*, *Gül Demetleri*, *Arapların Hikâyat-ı Şâirânesi* ve *Bir Demek Çiçek* adlı eserlerinde toplamıştır.¹

Arif İbn-i Cemal (Abonelerden),

Asâkir-i Şâhâne Efrâdından Boru-yı Zirî İbrahim Edhem,

Bahriyeli Mustafa,

Besim (Erkân-ı Harbiye Binbaşlarından),

Beşiktaşlı Münir,

Beylerbeyli İbrahim (Etibbâ-yı Bahriyyeden),

Bint Kemal Giritli Fatma Şevket,

Bir Asker,

Bir Gönüllü,

Cenâb Şehâbeddin, Manastır'da 1870 yılında doğmuş olup Plevne'de şehit olan Binbaşı Şahabettin Bey'in oğlu olan Cenâb Şehâbeddin, Edebiyat-ı Cedide devrinin Tevfik Fikret ve Halid Ziya gibi başlıca üstatlarından birisidir. Eyüp Askeri Rüştîyesi'nden çıkarak Askeri Tıbbiye'ye girmiş ve Hekim Yüzbaşı olarak mezun olduktan sonra hükümetçe Paris'e gönderilerek dört yıl sonra dönmüştür. Bir müddet askeri hekimliklerde, bir müddet de İzmir, Konya ve Ankara Sıhhiye Müfettişliklerinde bulunmuş, karantina hekimliği ile Hicaz, Yemen, Suriye, Adana ve Irak'a gitmiş, bu vesileyle Mısır ve Hindistan seyahatlerinde de bulunmuştur. 1908 İnkılâbından sonra Sıhhiye Meclisi İkinci Reisliği ve Umumi Müfettişliği gibi vazifelerde bulunmuş, 1914 yılında Darülfünûn'da Fransızca ve Türk Edebiyatı dersleri vermiş, siyasi gazetecilikte tuttuğı meslek yüzünden Darülfünûn'dan ayrıldıktan sonra resmi bir vazifeyle uğraşmamış, Bakırköy'deki evinde 1944 yılında ölmüştür. Cenâb, henüz mektepte iken şiirler yazmaya başlamış, gazellerini ve küçük tercümelerini "Saadet" ve "Şafak" gibi mecmua ve gazetelerde neşre başlamıştı. Paris'te edebiyatla uğraşmaya devam eden Cenâb, bir yandan da Fransız ediplerinden bazılarıyla tanışmıştır. Döndüğü zaman önce "Mektep" sonra "Servet-i Fünûn" mecmualarında neşredilen şiirleri yepyeni konuları, bambaşka imajları, şekilleri ve ahenkleriyle büyük bir dikkat ve rağbet uyandırmıştır.

¹ Türkiye Ansiklopedisi, C.4, Yıldız Matbaacılık ve Gazetecilik T. A. Ş., Ankara, 1957, s. 129

Nazımda Fikret'ten daha ince ve daha seyyal olmakla beraber manzumeleri onun gibi her bakımdan mükemmel sayılamadığı için Fikret'in "Rûbab-ı Şikeste"si neşredildikten sonra, kendi şiirlerini toplayarak beklenen şiir mecmuasını neşretmekten çekinmiştir. Nesirleri ahenk ve cümle kuruluşundaki başkalık bakımından devrinin hemen bütün kalem sahiplerinden üstündür ve bir nesirdeki başarısıyla bir çığır açmıştır. Türkçe sentaksın Avrupalaşmasına çok uğraşmış ve bu yolda birçok muharrirlerimize örnek olmuştur. Cenâb Şehâbeddin'in basılmış eserleri, gençlik şiirlerini içeren küçük bir şiir mecmuası olan *Tamat, Hac Yolları, Avrupa Mektupları, Afak-ı Irak, Evrak-ı Eyyam, Nesr-i Harp ve Nesr-i Sulh, Tiryaki Sözleri* isimlerini taşımaktadır. Bunlardan başka *Yalan, Körebe ve Küçük Beyler* isimlerini taşıyan üç küçük piyesi de neşredilmiştir. Cenâb'ın basılmamış eserleri arasında dil, gramer ve sentaks tetkiklerine ait olanlarla Fransızca'dan Türkçe'ye "S" harfine kadar yazdığı lûgat kitabı gibi epeyce önemli olanları vardır.²

Cudi, (Cudi Efendi) Selânik Askeri Rüştiyesinde Türkçe dersi hocalığı yapan Cudi Efendi yüksek kalitede bir şairdir. Birkaç şiir kitabı olan Cudi Efendi Selânik mecmua ve gazetelerinde birçok şiir neşretmiştir.³

Çalılı Ömer Efendizâde Ahmed Tahir,

D. K.,

Dıramalı Muhiddin (Jandarma Mülazım-ı Evvelî),

Doktor Cemil Hâvirî,

Doktor Ş. Kâmil,

E. E.,

E. S.,

Ebu'l-Reşad Ahmed,

Edhem İsmail (Eczacı Edhem İsmail),

Edibe,

El-Dâ'i [?],

Emine Hadiye Bint-i Ömer,

Emine Semiye Bint-i Cevdet Paşa, (Emine Semiye Hanım) Meşhur tarihçi Ahmet Cevdet paşa'nın kızı ve Fatma Aliye Hanım'ın küçük kardeşi olan Emine Semiye Hanım 1868 senesinde İstanbul'da doğdu. Emine Semiye edebî yazılarıyla şöhret kazanmış bir kadın edibimizdir. Evinde tahsil yaptıktan sonra Paris ve İsviçre'de psikoloji ve sosyoloji dersleri

² Türkiye Ansiklopedisi, C.1, s.561-562

³ YALMAN, a.g.e., s. 28

alır ve Hanımlara Mahsûs Gazete’de küçük yazılar neşrine başlar. Daha sonra İstanbul’da ve kocası Reşit Paşa ile birlikte bulunduğu şehirlerde gazetelerde hikâyeler, tefrikalar, romanlar ve pedagojiye ait eserler neşreder. Kocasından ayrıldıktan sonra ömrünün son senelerine kadar Anadolu’nun çeşitli merkezlerinde, İstanbul ve Edirne mekteplerinde Türkçe hocalığı yapar. 1944 senesinde vefat eden Emine Semiye Hanım’ın *Sefalet* adlı romanı basılmıştır.⁴

Enverî,

F. K.,

F. Y.,

Faik,

Fatma Fahrü’n-nisa,

Fazlı Necib, Selânik’te 1863 yılında doğan Fazlı Necib, Abdurrahman Nazif Bey’in oğludur. Selânik’te çıkardığı *Asır* adlı gazete ve çeşitli tercüme ve yazılarıyla tanınmış muharrirlerimizdendir. Selânik’te ilk ve orta tahsilini bitirdikten sonra bir zaman avukatlık yapan Fazlı Necib İstanbul gazetelerine Selânik mektupları yazmak suretiyle yazarlığa başlamıştır. 1896’da *Asır Gazetesi*’ni kurarak 1909’a kadar idare eden Fazlı Necib o tarihte Matbuat Müdürü olmuş ve üç yıl sonra emekliye ayrılmıştır. Son zamanlarında Tütün Rejisinde Şube Müdürlüğü yapmış ve 1932 de ölmüştür. Hayır Cemiyetlerinde faaliyetler gösteren Fazlı Necib, gramere ve coğrafyaya ait mektep kitaplarından başka *Bir Gençliğin Güzari*, *Canî mi- Masum mu?*, *Dilâver Yine Orada*, *Sevdayı Medfun*, *Pervin Şık*, *Dört Mevsim*, *Garip Aileler*, *Dehşetler İçinde*, *Türk Kızı*, *Menfi*, *Saraylarda Mecmunlar*, *Külhani Edipler*, *Küçük Hanım*, *Muhacir* adlı hikâyeleri; *Roz ve Ninet*, *Gerdanlık*, *Familya Çocukları*, *Arsen Lüpen*, *Valdeyi Arayınız*, *Bir Genç Kızın Jurnalı*, *Japonya Seyahatnameleri* adlı tercümeleri ve *Aile Bütçesi*, *Aile Sofrası*, *Aile Eğlencesi* adlı risaleleri basılmıştır.⁵

Fikri,

Gazi Giray (Kırım Hanı Tatar Gazi Giray Han), Devlet Giray Han’ın oğlu olup 9 Ocak 1545 yılında doğmuş olan Tatar Gazi Giray Han 20 yılda iki kere Kırım hanlığı yapmış 1600 yılında ölmüştür. Saz eserleriyle sözlü eserleri günümüze kadar gelmiş ve çok sevilmiştir. En meşhur eserleri *Gerdaniye Arazbâr*, *İki Adet Mahur*, *Muhelif-i Irak*, *Şed-i Araban*, *Hüzzam* ve *Beyati Araban Peşrevi ile Hüzzam Şed-i Araban* saz semaisinden ibaret

⁴ Türkiye Ansiklopedisi, C.2, s. 247

⁵ a. g. e., s.318

on adet saz musikisi eserleri Gazi Giray Han'ın muktedir ve zarif bir bestekâr olduğunu göstermektedir.⁶

H. Remzi,

H. Y.,

Hafız Atıf Bey,

Hâkî,

Halil Mehmed Tevfik,

Halil Ulvî (Gelibolulu Halil Ulvî),

Hamdi Bey, (Ahmed Hamdi Bey) Yenibahçe'de Gureba Hastanesi Tabibi İsmail Bey'in oğlu olan Hamdi Bey, 1850 yılında İstanbul'da doğdu. Darülmâarif ve Mahrec-i Aklam'dan 1871 yılında mezun oldu. Fatih müderrislerinden Şakir ve Bingazlı Şeyh Ahmed Şetvan Efendi'lerin derslerine devam etti. Hariciye Mektubi Kalemî'ne girdi. İmtihanla Kuleli Askeri İdadisinde Kitâbet muallimliği ve Belediye Dairesi Kontrol Baş Kitâbetliği görevlerinde bulundu. Aksaray'da Medrese-i Edebiye adıyla bir özel mektep tesis edip senelerce idare etti. Dahiliye Matbuatı Sansür memurluğuna girdi ve çeşitli rütbeler aldı. 1916 yılında Çamlıca'da vefat etti. Hamdi Bey, Türk, Acem ve Arap edebiyatına vakıf, güzel şiir söyleyen birisiydi. Şiirleri basılmış değilse de gazete ve mecmualarda hayli intişar etmiştir. Muallim Naci, Tercüman-ı Hakikat'ın edebiyat kısmını idare ettiği sıralarda Hamdi Bey'e "Nazımülhiken" ünvanını verdiğinden o namla hatırlanırdı.⁷

Hasan Fehmi (Fehmi-Zaimzâde H. Fehmi), 1878 yılında Varna'da doğan Zaimzâde Hasan Fehmi Bey Oflu keresteci Zaimzâde Midhat Efendi'nin oğludur. Edebî eserleri ve tercümeleriyle tanınmış muharrirlerimizdendir. İstanbul'da Mühendishane'de okurken sıhhi sebeplerle ayrılmış ve Hariciye Kalemlerine devam ederken serbest fikirle olmak suyuyla önce Fizan'a, sonra Trablusgarb'a sürülmüştür. Oradan Mısır'a kaçmış ve Viyana'ya giderek hukuk ve iktisat tahsil etmiştir. Dönüşte Mısır Komiseri Gazi Ahmet Muhtar Paşa'nın mahiyetinde çalışmıştır. 1911'de Tebriz Başşehbenderi, ondan sonra Dahiliye Hususî Kalem Müdürü olan Hasan Fehmi Bey, bir gün vazifesi başında yüksek sesle şarkı söyleyerek delirdiğini göstermiş, hastaneye kaldırıldıktan on beş gün sonra, 1915 senesinde ölmüş, Fatih türbesi bahçesinde gömülmüştür. Arapça'ya ve birkaç Batı diline vâkıf olan Hasan Fehmi Bey, İngilizce'den *Çar*, Almanca'dan *Devlet-i Aliye'nin Zaaf ve Kuvveti*, İtalyanca'dan *Deha Nedir?* adlı eserleri tercüme ederek Kahire'de bastırmıştır. *Hacle-i Ebkâr* isimli manzum eseri

⁶ Türkiye Ansiklopedisi, C.5, s.279

de İstanbul'da basılmıştır. *Elem ve Sitem* adlı şiir mecmuasıyla Geothe'den tercüme ettiği *Egmond*" dramı basılmamıştır.⁸

Hâverî,

Hayati (Mekteb-i Terakki Mezunlarından),

Hidayet Nazmi (Mekteb-i Terakki'den),

Hüsameddin,

Hüseyin Câhid, 7 Aralık 1875'de Balıkesir'de doğdu. Ali Rıza Efendi'nin oğlu olan Hüseyin Câhid, ilk tahsilini Aksaray'da Yakup Ağa Mahalle Mektebi'nde yaptı. Sekiz yaşında babasının tayini üzerine Serez'e gitti ve orada Askeri Rüşdiye'yi bitirdi. Yetişmesinde aile çevresinin rolü büyüktür. Okuma zevkini dinî ve tasavvufi eserlere meraklı olan babası ile gazeteye ve siyasete ilgi duyan annesinden aldı ve küçük yaşta Ahmed Midhat Efendi'nin eserlerini okudu. On üç yaşında annesiyle beraber İstanbul'a geldi ve Türbe'deki Der-saâdet İdadî-i Mülkîsi'ne girdi. Bu yıllarda romana olan merakı gittikçe artan Hüseyin Câhid, çeşitli Fransız romancılarını okumaya başlamıştı. Ahmed Midhat'ı taklit ederek yazdığı *Nadide*'yi 1891'de yayınladı. 1893'de İdadiyi bitiren yazar Beşir Fuad, Namık Kemal, Ahmet Rıza ve Mizancı Murat gibi isimlerle tanışmıştı. 1893'de Mülkiyeye girdiği yıllarda Fransızca romanları asıllarından tercüme etmeye çalışıyordu. Bu yıllarda tanıdığı Bourget ve Zola'ya hayran olmuştu. Hüseyin Câhid bu tesirler altında hürriyetçi, II. Abdülhamid yönetimi aleyhtarı, batı kültürüne bağlı, dinî ölçülerden uzak ve idealist bir karakter geliştirdi. Edebî ilk eserleri Mektep mecmuasında neşredildi. 1896'da Maarif Nezareti Mektubî Kalemi Hulefâlığı'na tayin edildi. Mektep mecmuasında Cenâb ve Mehmed Rauf'la tanışmış olan Hüseyin Câhid, 1896'da *Röneka* adlı hikâyesiyle Servet-i Fünûn topluluğuna katıldı. Ayrıca Mütâlaa mecmuasında, Tarîk, Sabah ve Saadet gazetelerinde de yazmaktaydı. Servet-i Fünûn topluluğuna mensup olarak, Edebiyat-ı Cedide Kütüphanesi'nin kurulmasında ve Servet-i Fünun mecmuasında topluluğun sanat ve edebiyat görüşlerini açıklayan ve müdafaa eden polemikler ve estetikle ilgili yazılar yazmak gibi iki önemli görev yerine getirmiştir. Hüseyin Câhid bu edebî topluluğun sözcüsü durumuna gelmiştir. Tevfik Fikret'ten sonra kısa bir müddet Servet-i Fünûn mecmuasının yazı işlerini yürüten Hüseyin Câhid, 1901'de Fransızca'dan tercüme ettiği "*Edebiyat ve Hukuk*" adlı yazısı yüzünden derginin kapatılmasına ve edebî faaliyetlerinin sona ermesine neden olur. Fransız edebiyatından Pierre Loti'nin *İzlanda Balıkçıları* ve *Madam Krizantem'i*, Maupassant'ın

⁷ İNAL, a.g.e., C.1, s.536

⁸ *Türkiye Ansiklopedisi*, C.6, Yıldız Matbaacılık ve Gazetecilik T. A. Ş., Ankara, 1958, s. 269

hikâyeleri, Lamartine'in *Graziella*'sı yaptığı bazı çevirilerdir. 1901'de Vefa İdadîsi Müdür Muavini oldu. Sonra Der-saâdet İdadî-i Mülkî-i Şâhânesi'nde kitabet ve Fransızca dersleri verdi ve 1906'da Mercan İdadîsi Müdürü oldu. Dilbilgisi ve sözlük çalışmalarına da başlamıştır. Bu konudaki ilk kitabı *Türkçe Sarf ve Nahiv* 1908'de yayınlanır. 1908'den sonra büründüğü değişik hüviyetini ömrünün sonuna kadar devam ettirir. Daima siyasetin ve siyasî meselelerin içinde bulunur ve İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin en amansız savunucularından biri olur ve edebiyatı tamamen bırakır. Meşrutiyet'in ilânı üzerine İkdâm ve Servet-i Fünûn'da yazmaya başladı. Tanin gazetesinin kurulması üzerine Fikret ve Hüseyin Kazım'la birlikte bu gazete de çalıştı. Fikret ve Hüseyin Kazım'ın ayrılmasıyla bütün mesaisini Tanin'e verdi. İkdâm'da İttihatçılar aleyhinde yazan Ali Kemal'le mücadeleye girdi ve 1908'de partinin ilk seçimlerinde İstanbul milletvekili seçildi. Daha sonra Meclis-i Mebusan Reisi, Düyun-ı Umumiye Dayınler Vekili olmuş ve bütün vazifeleriyle Türkiye'nin siyasi hayatında tesirli ve hareketli bir rol oynamıştır. Mütareke yıllarında İttihatçı olduğu için İngilizler tarafından Malta'ya sürülmüş, burada üç yıl kalmış ve eserler tercüme etmiştir. Cumhuriyet devrinde İstiklâl Mahkemeleri'nde yargılanmış ve bir aralık siyasî hayat ve neşriyattan uzak tutulmuştur. Tek başına çıkardığı Fikir Hareketleri adlı mecmuayı uzun yıllar çıkarmış, siyasete tekrar döndükten sonra Tanin gazetesini yeniden neşre başlamış ve Basın Birliği Reisliği'ne seçilmiştir. 1948'de itibaren Ulus gazetesi başyazarlığı görevini 1957'de ölümüne kadar devam ettirmiştir. Başlıca eserleri; *Nadide*, *Hayal İçinde*, *Hayat-ı Muhayyal*, *Hayat-ı Hakikiye Sahneleri*, *Niçin Aldatırlarmış*, *Edebî Hatıralar*, *Türkçe Sarf ve Nahiv*, *Kavgalarım*, *Talât Paşa*, *Benim Görüşümle Olaylar-1,2,3,4*, *Seçme Makaleler*, *Siyasal Anılar*'dır.⁹

Hüseyin Hüsnü,

Hüseyin Muhiddin (Makam-ı Vilâyet Yaverası'ndan Jandarma Mülazım-ı Evveli ve Yaver-i Hazret-i Vilâyet-penâhi)

Hüseyin Suad,

Hüseyin Vassâf (H. V.),

Hüsnü (Arman Sloster Mütercimi),

İbnü'l-Emin Mahmud Kemal (İnal), (Emin Paşazâde Mahmud Kemal Bey) Sultan II. Abdülhamid mutasarrıflarından, Sadrazam Yusuf Kâmil Paşa'nın mühürdarı Mehmed Emin Paşa'nın ve Hamîde Nergis Hanım'ın oğlu olarak, 1870 senesinde İstanbul'da dünyaya geldi. Resmi öğrenimi düzenli değildir. Süleymaniye'deki Şehzâde Mekteb-i Rüşdiyesi'ni

⁹ Büyük Türk Klasikleri, C.10, Ötüken Neşriyat A.Ş., İstanbul, 1990, s.104-106

bitirdikten sonra bir müddet Mekteb-i Mülkiye'ye devam ettiyse de mezun olamadı. Mekteb-i Hukuk'un derslerine dinleyici olarak devam etti. Aynı şekilde dinî bilgilerini ilerletmek maksadıyla bazı medrese ve cami derslerini takip etti. İbnü'l-Emin'in asıl kültürü hususî olarak aldığı derslerinden gelir. Çocukluğundan itibaren Mehmed Akif'in babası müderris İpekli Tahir Efendi'den Arapça okudu. Ayrıca yine devrinin iyi hocalarından Farsça, İran Edebiyatı, Fransızca ve hat dersleri aldı. İçinde doğduğu ve ölümüne kadar ayrılmadığı baba evi bu kültür ve mâlûmâtının gelişmesinde büyük rol oynar. Süleyan Nazif'in "Dârü'l-Kemâl" adını verdiği, Emin Paşa Konağı veya Sarı Konak diye meşhur olan bu ev devrin başta devlet adamları olmak üzere âlimleri, mûsikîşinasları, şâirleri, edipleri, hattatları bu konağın müdavimleri idiler. İbnü'l-Emin bu çevrede devrin pek çok meşhur şahsiyetini tanıdığı gibi onların ilmî sohbetlerini, musiki fasıllarını dinleyerek büyüdü. Pek gençken gazete ve mecmualarda yazmaya ve Babîâlî kalemlerine devama başlayan İbnü'l-Emin'in ilk resmi görevi Sadâret dâiresinde Vilâyât-ı Mümtâze ve Muhtâre Kalemî memurluğudur. (1889) Daha sonra sırasıyla şu görevlerde bulunmuştu: Sadâret Mektubî Kalemî (1892), Vilâyât-ı Sitteyi Teftiş ve Islahat Komisyonu (1895), tekrar Sadâret Mektubî Kalemî (1896), aynı kalemin müdürü (1908), Müdevvenât Müdürü (1914), Takvim-i Vekayi Müdürü (1921), Divan-ı Hümayun Beylikçiliği (1922), Düyûn-ı Umûmiye (1922), Evsâik-i Târihiyye tasnif Heyeti Reisi (1924), Türk ve İslâm Âsârı Müzesi Müdürü (1927). Aynı zamanda kurulmasında önemli rol aldığı bu müzenin müdürlüğünden 1936'da emekliye ayrıldı. İbnü'l-Emin Mahmud Kemal, bu görevlerin dışında milletlerarası bazı ilmî kongrelerin ve Türk Tarih Encümeni'nin de üyesiydi. Ayrıca Kütüphaneler Tasnif Komisyonu ve İslâm Ansiklopedisi Müşâvirliği'nde bulunmuştur. 24 Mayıs 1957'de ölen İbnü'l-Emin, Merkezefendi'deki âile kabristanına defnedilmiştir. Çocuk denecek yaşta yazı hayatına atılan İbnü'l-Emin'in ilk makalesi "*Ömr-i Beşer*" adını taşır ve Tarîk gazetesinde çıkmıştır. Daha sonra senelerce Tercümân-ı Hakikat, Resimli Gazete, Asır, Mütâlâa ve Beyânü'l-Hak gibi gazete ve dergilerde din, ahlâk, hikmet, edebiyat, tarih gibi değişik konularda yazar. Hayatı boyunca şiirle meşgul olan İbnü'l-Emin'in bu şiirlerinden büyük bir kısmı şaka ve hiciv mahiyetindedir. Diğer şiirleri divan şiiri tarzının 19. Asırda devam eden örnekleri karakterindedir. Bir ara roman ve hikâye yazmaya da heves etmiş, ilk olarak, Namık Kemâl'in *Cezmi*'sini taklit ederek yazdığı *Sabih* adlı romanı, sansürce mahzurlu görülerek toplatılmış ve pek çok nüshası imhâ edilmiştir. Bundan başka dergilerde kalan *Rahşan* adlı âşıkane bir hikâyesi ve mecmuamızda da tefrika edilen *Bir Yetimin Sergüzeşti* adını taşıyan hissî bir hikâyesi daha vardır. Basılmış olan başlıca eserleri *Ravzat-ü'l-Kemâl*, *Hulâsa Ziraat*, *Hulâsa*

*Ticaret, Ahlâk, Sabih, Kemâlü'l-Hikme, Kimâlü'l-İsme, Menâfi'ü's-Savm, Kâmil Paşa'nın Sadâreti ve Konak Meselesi, Tarihçe-i Evkaf ve Terâcim-i Ahvâl-i Nuzzar, Son Asır Türk Şairleri, Osmanlı Devrinde Son Sadrazamlar, Son Hattatlar, Hoş Sadâ'dır.*¹⁰

İbnü'l-Kemal Giritli Süleyman Nüzhet,

İbnü'l-Seyyid Gâlib, (Talebe-i Ulûmdan),

İbnü'l-Şâkir Ra'na,

İbrahim Hikmet,

İhsan Fikri,

İsmail Recep,

İsmail Safâ, 1867'de Mekke'de doğdu. Medrese tahsilini Trabzon'da yapmış, birçok defa Divan Efendiliği'nde bulunmuş, Hicaz Mektupçuluğu'na tâyin edilmiş olan Trabzonlu Mehmet Behçet Efendi'nin oğludur. Çocukluğu Mekke'de uçsuz bucaksız kum çölleri arasında geçen İsmail Safâ, bu yılların izlerini bazı şiirlerine aktarmıştır. 1878'de babasının ölümüyle ailesiyle İstanbul'a yerleşir. Şiir zevkini babasından almış olan İsmail Safâ, kardeşi Vefa ile beraber babasının şiirlerini istinsah etmişti. Bu suretle Arapça ve Farsça'yı Gülistan'ın mânâsını anlayacak kadar ilerleten iki kardeş, İstanbul'da Dârüşşafaka'nın ikinci sınıfına alındılar. İsmail Safâ, Avrupaî esaslara göre kurulan bu okulda Namık Kemal'in eserlerini ve mücadelelerini, Midhat Paşa davası gibi devrin siyasî olaylarını ve Ekrem ile Nâci'nin münakaşalarını yakından takip etti. İsmail Safâ'nın bu yıllarda Nâci tesirinde yazdığı gazelleri, 1884-1885 yıllarında Safâ imzasıyla Tercümân-ı Hakikat'te yayımlanır. 1885'te Dârüşşafaka'yı bitiren şâir, Muallim Nâci'nin çalıştığı Saâdet, Mürüvvet, Mecmua-i Muallim'de şiirlerini neşretmeye devam eder. İsmail Safâ şiirleriyle yakından ilgilenen ve zaman zaman onlara takrizler ve nazîreler yazan Muallim Nâci'yle dostluğunu ilerletir. İsmail Safâ Dârüşşafaka'yı bitirince Evkaf Nezâreti Masârifat Kalemi'nde, Posta ve Telgraf Nezâreti'nde çalıştı. Mülkiye ve Vefa İdâdîlerinde edebiyat dersleri okuttu. 1888'de Hicaz'a gitti. Dönüşünde hasta olan kardeşi Vefa'yı görmek için İzmir'e uğradı ve halit Ziya ile tanıştı. Bu tesirle mensur şiirler yazmaya başladı. 27 Mart 1891'de çıkan Mirsad dergisini idare etti ve bu vesileyle Fikret, Ahmet Hikmet, Ali Ekrem gibi gençlerle tanıştı. Ayrıca Maârif dergisinin bir ara yazı işlerini idare eden İsmail Safâ Mektep, Malûmât, Mütâlaa gibi zamanın bütün dergilerinde yazıyordu. Maârif dergisinde şiirlerinden başka "Mülâhazât-ı Edebiye" adlı musahabeler de yazdı. 1896'da "Yâr ile Hasbıhal" adlı şiiriyle Servet-i

¹⁰ Büyük Türk Klasikleri, C.10, s.334-335

Fünûn'da da yazmaya başladı. Bir ara sıhhati bozulan İsmail Safâ hava değişimi için gittiği Midilli'nin tabiat güzelliklerinden etkilenerek yazdığı şiirini Servet-i Fünûn'a gönderdi. İstanbul'a döndükten sonra şiir ve musahabelerine Resimli Gazete, Pul, Malûmât ve Servet-i Fünûn'da yayımlamaya devam etti. 1900'de Boerlerin İngilizlerle yaptıkları hürriyet mücadelesinde İngilizler lehine bazı siyasî hareketlere karıştığı için tevkif edilir ancak bir müddet sonra serbest bırakılır. Fakat bu arada Servet-i Fünûncuların, İsmail Safâ'nın evinde toplanmaları dikkati çekti ve Sivas'a sürüldü. Ailesi ile beraber Sivas'a giden İsmail Safâ'nın hastalığı Sivas'ın sert ikliminde ilerler ve 24 Mart 1901'de ölür. Başlıca eserleri; *Sümûhat*, *Huz mâ Safâ*, *Mensiyat*, *Mevlid-i Pederi Ziyaret*, *Mülâhazât-ı Edebiyye* ve ölümünden sonra *İntak-ı Hakk'ın Tahmisi*, *Mağdûre-i Sevda*, *Hissiyât*'dır.¹¹

İsmet, (Abdi İsmet Ulukat), Avukat Mustafa Faik Efendi'nin oğludur. 1883 yılında Selânik'de doğdu. Sofyalı oğulları denilen bir aileye mensuptur. Selânik'te Rüştîye ve İdadi tahsillerini bitirdikten sonra "Sen Jan Batist dö Lasal" isimindeki Fransız mektebinde üç yıl okuyup mezun oldu. Darülmuallimin'de imtihan edilerek Rüşdî muallimi saniliği belgesini aldı ve Rüşdiye mektebinde Farsça ve Fransızca dersleri vermeye başladı. Daha sonra istga ederek İstanbul'da dışçı mektebinde bir iki yıl dışçılık yaptı. Selânik'e tekrar döndüğünde Feyziye İdadisi'nde Türkçe, Edebiyat ve Tarih okuttu. Sonrasında müdür yardımcılığı görevinde bulundu. 1913 yılında Selânik Hukuk Mektebi'nde başladığı hukuk tahsilini İstanbul Hukuk Mektebi'nde bitirdi. Feyziye İdadisi erkek ve kız kısımları. Umumi Müdürlüğü'ne tayin edildi. Küçük yaşlardan beri şiirle uğraşan İsmet, ilk olarak Muallim Naci ve Mehmed Celâl'i taklid ederek şiirler yazar. Daha sonra Hâmid'i taklit etmeye çalışır. On altı yaşında yazdığı "Hadi" isimli manzum bir piyesi Hâmid'i taklit etmeye çalıştığını göstermektedir. Bu zamandan sonra Servet-i Fünûncuların arasına katılan İsmet, yeni edebiyatçıların sadık bir üyesi olur. Selânik'te çıkan Mütâlâa mecmuasında on altı yaşında itibaren şiirleri çıkmaya başlayan İsmet için "Çocuk Şâir" derler. Bir arkadaşıyla "Çocuk Bağçesi" mecmuasını çıkarır. Bu mecmua çocuklar için değil, maksadı gizlemek için konulan bir isimdi. İsmet, İstanbul'da çıkan Mecmuai Edebiye, Halka Doğru ve Selânik'te çıkan Genç Kalemler ve Nefir mecmualarında, ayrıca Rumeli, Balkanlar, Selâmet, Balâbet ve Yeni Asır gazetelerinde şiirler yazar. Şiirlerinin büyük bir kısmı bir yangında yanması nedeniyle şiirlerini kitap haline getiremez. Bunların haricinde *Türkçe Kavaid*, *Sümer Ülkerleri*, *Hacı*

¹¹ Büyük Türk Klasikleri, C.10, s.13-14

Yaşar Ağa Hastanesi, Dünya Nasıl Batacak gibi eserleri basılmıştır. *İki Yetim, Kayıplar, Güneş, Hased* gibi birkaç basılmamış eseri daha vardır.¹²

K. T.,

Kerim,

Kerime,

L. B.,

Latîf,

Leskovikli Ali Remzi,

Leskovikli Rauf,

M. [?],

M. K. Hâlidî,

M. Kemal (Mekteb-i İdadî Tarihi Tabîi Muallimi),

M. M.,

M. Mâcid,

M. Merâkî,

M. Remzi,

M. Rüşdî,

M. S.,

M. Sabri Eyyubî,

M. Sadık, (Mehmed Sadık)

M. Saffet,

M. Tevfik İsmet,

Mahmud Ekrem (Selânik Rüş-i Askerisi İkinci Sene Şakirdânından),

Mahmud Şemseddin,

Makbule Leman, (Fatma Makbule Leman) İstanbul, Beşiktaş'ta 1865 yılında doğmuş

olan Makbule Leman Beşinci Sultan Murad'ın saray memurlarından Hacı İbrahim Efendi'nin kızıdır. On dokuzuncu asır sonlarında bazı şiirleri ve yazılarıyla tanınmış kadın ediplerimizdendir. Dahiliye Müsteşarlığı'nda bulunmuş ve bazı şiirler de yazmış olan Fuat Bey'in karısı olan Makbule Leman Hanım, hususî hocalardan ders alır ve Hanımlara Mahsûs Gazete'de bir kısmı manzum ve çoğu mensur yazılar neşreder. Ahlâka ait yazılarından dolayı kendisine o zaman kadınlara mahsûs olan şefkat nişanı verilir. Son on dört senesi sürekli

¹² İNAL, a.g.e., C.4, s.2148-2149 -

hastalıklarla geçen Makbule Leman 1898 senesinde İstanbul'da Göztepe'de vefat eder ve Eyüb'e gömülür. Yazılarının bir kısmını "Makesi Hayal" adıyla bir risalede toplayan Makbule Leman'ın bu yazılarıyla diğer bazı parçaları ve onun için gazetelerin yazdıkları ile hakkında söylenen mersiyeler bir araya toplanarak aynı isimle yeniden basılır.¹³

Manastırlı M. [?],

Mazhar (Yanya Adliye Sermüstantiki),

Mehmed [?],

Mehmed Câvid, (Mehmet Cavit Bey) Selânik'te 1875 senesinde doğmuş olan Mehmed Câvid, 1908 Meşrutiyet inkılâbından sonra Maliye Nazırlığında bulunmuş, ekonomiye ait eserleriyle ve kuvvetli hitabetiyle tanınmış ilim ve siyaset adamlarımızdandır. Rüşdiye tahsilini Selânik'te bitirdikten sonra İstanbul'a gelerek Mülkiye İdadisi'ne girmiş ve Mülkiye mektebinden 1896 yılında çıkar. Kısa müddetlerle Ziraat Bankası'nda, Maarif Nezareti Kalemlerinde, Darülmuallimin Maliye Muallimliğinde bulunduktan sonra Selânik'e gidip "Mekteb-i Tefeyyüz" adlı hususî bir mektebin müdürü olur. Aynı yıllarda İttihat ve Terakki Cemiyetinde Meşrutiyet inkılâbı için çalışır ve 1908 İnkılâbından sonra açılan Osmanlı Meclisine Selânik mebusu olarak girer. Bütçe Encümeni mazbata muharriri olmuş, kuvvetli natıkasıyla, zekâsı ve maliye meselelerindeki bilgisiyle az zamanda büyük bir şöhret kazanarak Maliye Nazırlığına getirilir. İttihat ve Terakki Cemiyetinin başlıca isimlerinden biri olduğu için birçok hücumlara uğrayan Mehmed Câvid, parti mücadelelerine iştirak eder. Arada mebusluktan ve kabineden çekilmeye, hatta memleket dışına çıkmaya mecbur kalmakla beraber Selânik ve bir aralık Muğla mebusluğunda, birkaç defa Maliye Nazırlığında, Düyunu Umumiye Osmanlı Dâyinleri Vekillğinde, Mülkiye Mektebi ve Darülfünûn İktisat ve Maliye muallimliklerinde bulunur. 1926 senesinde, Atatürk'e karşı İzmir'de tertip edilen suikastta bilgisi ve yardımı olmak suçundan dolayı İstiklâl mahkemesi tarafından Ankara'da mahkûm edilerek idam edilir. Okuttuğu iktisat derslerine ait kitapları basılmıştır. Ahmet Şuayip ve Rıza Tevfik ile beraber neşrettikleri "Ulûmu İktisadiye ve İctimaiye Mecmuası"nda değerli makaleleri vardır. Hatıraları Tanin gazetesinde tefrika edilmiştir.¹⁴

Mehmed Emin, (Mehmet Emin Yurdakul) Aslen Sarıyer civarında Zekeriya köyünden olan Mehmed Emin 1869 senesinde Beşiktaş'ta doğmuş ve milliyet için çalışırken açık Türkçe manzumeleriyle çığır açmış bir şâirimizdir. Beşiktaş Askeri Rüşdiyesi'ni bitirdikten sonra İdadiye girmişse de bitirmeden çıkmış, bir ara Hukuk Mektebi'ne devam

¹³ Türkiye Ansiklopedisi, C.2, s.316

etmesine rağmen tahsili daha ziyade hususî kalmıştır. Sadaret Evrak Kalemi'ne maaşsız olarak devam ederken "Fazilet ve Asalet" ismiyle 1890'da bastırıldığı risaleyi Sadrazam Cevat Paşa'ya takdim etmesi üzerine 700 kuruş maaşla Rüşumat Mektupçu Kalemi Müsevvitliğine, bir müddet sonra da Rüşumat Evrak Müdürlüğü'ne tayin edilir. 1897'deki Yunan Harbi esnasında neşredilen "*Türkçe Şiirler*" isimli küçük kitabıyla tanınmaya başlar. Bu eserindeki manzumeler halk diliyle Türkçülüğün heyecanını ve idealini haykırdığı için yeni bir çıkışın müjdecisi olur. Mehmed Emin şiirleriyle olduğu kadar çeşitli makaleleri ile de milliyetçilik cereyanının gelişmesi ve yayılması için uğraşır. 1908 İnkılâbından sonra Mehmed Emin, Erzurum ve Trabzon Rüşumat Nazırlığından Bahriye Nezareti Müsteşarlığı'na geçer. Bir aralık Hicaz Vali Vekili olduktan sonra Musul Mebusu ve Şarkikarahisar Mebusluğunda bulunur. İstanbul Mebusu iken 14 Ocak 1944 yılında İstanbul'da ölür ve Balmumcu'daki Yeni mezarlığa gömülür. *Kıvılcımlar ve Yıldırımlar* isimli eseri vatan ve milliyet şâirlerinin seçme yazılarından tercüme olunmuş parçaları içerir. Mehmed Emin, divan edebiyatıyla hiç uğraşmaz ve aruz vezniyle belki bir satır bile yazmaz. Fakat halk edebiyatını ve başka dillerdeki halk şiirlerini merakla tedkik eder. Manzumelerinde şiir özü zayıf, sanatkârlık kuvveti çelimsiz olmakla beraber, edebiyatımızda milliyet aşkını büyük bir samimiyet ve heyecanla terennüm eder. Basılmış eserleri: *Fazilet ve Asalet*, *Türkçe Şiirler*, *Türk Sazı*, *Turana Doğru*, *Zafer Yolunda*, *Mustafa Kemal*, *İsyân*, *Dante'ye Sesler* isimlerini taşır.¹⁵

Mehmed Enisî,

Mehmed Kemal (Cum'a-i Bilâ-Muhakeme-i Bidâyet Başkâtibi),

Mehmed Necdet,

Mehmed Nuri, (Görice Muhasebecisi)

Mehmed Rauf, Kütahya'dan askerlik vesilesiyle İstanbul'a gelmiş bir Anadolulunun oğlu ve annesi Çerkez olan Mehmed Rauf 1874 senesinde İstanbul'da doğmuş, meşhur eserleri arasındaki Eylül romanı sebebiyle Eylül muharriri olarak tanınmış Edebiyat-ı Cedide romancılarındandır. Rüştiyede okurken romanlardan ve gördüğü tiyatrolardan heveslenerek piyes ve roman yazmak tecrübelerine girişmiş, on iki yaşlarında *Denaet yahut Gaskonya Korsanları* adıyla çocukça bir cinayet hikâyesi meydana getirmiştir. Deniz okuluna girip tahsili biraz ilerleyince, hele Fransızca ve İngilizce öğrenerek batı romanlarını okumaya başlayınca modern romancılığa heves etmiş ve o zaman henüz İzmir'de bulunup hikâyeleriyle tanınmaya başlayan Halid Ziya ile mektuplaşarak onun teşvikini kazanmıştır. Halid Ziya

¹⁴ Türkiye Ansiklopedisi, C.4, s. 124

¹⁵ a.g.e., C.4, s.127

Uşaklıgil'in delâletiyle İzmir'de Hizmet gazetesinde bastırıldığı *Düşman* adlı hikâye Rauf'un ilk neşredilen eseridir. O yıllarda İstanbul'da Resimli Gazete, Mektep gibi haftalık mecmularda Rauf'un da birkaç hikâyesi çıkmıştır. Mehmed Rauf, Mektep Gazetesi'ni çıkaran Hüseyin Câhid, Mehmed Cavit ve Cenâb Şehâbeddin ile tanışmış ve Cenâb'ın hekimlik vazifesiyle Hicaz'a gitmesi üzerine bir aralık Mektep Gazetesi'ni idare etmiştir. 1896 yılında Halid Ziya'nın delâletiyle İkdâm Gazetesi'nde *Garamı Şehap* isimli romanı tefrika edilir. Ondan sonra yine Halid Ziya tarafından Tefvîk Fikret ile tanıştırılarak Edebiyat-ı Cedide ailesine katılır. Genç deniz subayı 1901 senesinde Servet-i Fünûn tatil edilinceye kadar mensur şiirler, romanlar, hikâyeler ve edebî tenkitler neşrederek, tanınır. Bunlardan *Eylül* romanı ile *Siyah İnciler* isimli mensur şiirleri ayrı bir kitap halinde basılır. 1908 Meşrutiyet İnkılâbına kadar, ötekiler gibi, susmak zorunda kalan Mehmed Rauf, bu inkılâp üzerine büyük bir faaliyetle tekrar yazmaya başlar ve çeşitli gazete ve mecmualarda eserler neşreder. Bir aralık *Zambak* adıyla imzasız neşrettiği pek açık ve çirkin bir hikâyeden dolayı mahkemeye verilir, bundan dolayı askerlikle münasebeti kesilerek ondan sonra yalnız kalemiyle geçinmek zorunda kalır. Çoğunun değeri hayli zayıf olan bir çok roman ve hikâye yazar. Bir de aylık on iki nüsha kadar kadınlara mahsûs "Mahasin" adlı bir mecmua çıkarır. Sonra "Süs" adlı haftalık bir gazete kurmuş ve bu gazetenin adıyla bir de yıllık neşreder. Son yılları hastalık ve geçim sıkıntılarıyla mücadele halinde geçmiş ve 1932 senesinde ölmüştür. Başlıca eserleri; *Siyah İnciler*, *Ezhar*, *Sonbahar* (Mensur Şiirler), *Eylül*, *Genç Kız Kalbi*, *Menekşe*, *Karanfil* ve *Yasemin*, *Böğürtlen*, *Ceriha*, *Define*, *Kan Damlası*, *Son Yıldız*, *İhtizar*, *Aşıkâne*, *Kâbus*, *Kadın İsterse*, *Harabeler*, *Halâs* (Roman), *Son Emel*, *Bir Aşkın Tarihi*, *Dağlar Arasında*, *Aşk Kadını*, *Gözlerin Aşkı*, *Safo ve Karmen*, *Pervaneler Gibi*, *Eski Aşk Geceleri*, *Binbir Buse*, *İlk Temas*, *İlk Zevk*, *Ferdayı Garam* (Küçük Hikâyeler), piyes olarak *Pende* ve *Cidal*, *Yağmurdan Doluya*, *Sansar*, *Ferdi* ve *Şürekâsı* ve edebî tenkit olarak *Onlar ve Bizimkiler*'dir.¹⁶

Mehmed Serhad,

Menemenlizâde Tahir (Menemenlizâde Mehmet Tahir), 1863 yılında Adana'da doğdu. Sadaret Telgraf Kalemi Müdürü Haşim Habib Bey'in oğludur. Pek küçük yaşta İstanbul'a getirilen Tahir Bey, Mektebi Mülkiyeye girer ve 1883 yılında mezun olur. Aynı yıl Şurayı Devlet Tanzimat Dairesi'ne maaşsız olarak devam eder. Sonra Ticaret Nezareti Terceme-i Fünûn Kalemi'ne memur olur. Muhtelif tarihlerde Şurayı Devlet Dahiliye Dairesi Mülazımlığında, Adana, Aydın, Selânik Maarif Müdürlüklerinde, Mektebi Mülkiye Kitabeti Resmiye ve Darülfünûn İlm-i Ahlâk muallimliklerinde bulundu. Son olarak Maarif Nezareti

¹⁶ Türkiye Ansiklopedisi, C.4, s.137

Mektubî ve Mühimme Kalemleri müdürlüklerinde bulunur. 1903 senesinde kırk yaşlarında iken birdenbire vefat ederek Üsküdar'da Karacaahmet Türbesi civarına gömülür.¹⁷ Edebiyat kaidelerinden bahseden *Osmanlı Edebiyatı* adlı eseriyle, *Elhan* isimli şiir mecmuası, *Yâdi Mâzi* ve *Osmanlı Coğrafyası* adlı eserleri basılmış, *Gayret* isimli bir de risale çıkarmıştır. “Güneş” ve “Haver” adlı mecmualara da makaleler yazmıştır. Mehmet Tahir’in *Elhan* adlı mecmuası çıktığı zaman Recaizâde Ekrem onu teşvik için *Takdir-i Elhan* isimli küçük bir risale yazmış ve bunda Muallim Naci ile arkadaşlarının mesleklerini şiddetle tenkit etmiştir. Naci de ona karşılık “Demdeme” adlı ağır alayları muhtevi küçük bir kitap çıkarmış, hatta bu kitapta Recaizâde’yi mahkemeye başvurmayla sevk edecek kadar ağır kelimeler kullanmıştır.¹⁸

Mısırlı Tayyibzâde Ahmed Hidayet,

Miralay Mehmed Nuri,

Muallim Hasan Pertev,

Muallime Atiye,

Muallime Sabriye,

Mustafa Bahri,

Mustafa Hâmid,

Mustafa Sirya,

Müftüzâde Mehmed,

Mükerrem,

Mülazım Ragıp Rıfkı,

N. K.,

N. Vecdi,

Nâdire (Manastır’dan),

Nâdire,

Nâmî,

Nâzım Paşa, (Mehmet Nâzım Paşa) Üsküdar’da 1840 yılında doğmuş olup Akşehir kaymakamı Şakir Efendi’nin oğlu olan Mehmet Nâzım Paşa, valiliklerde bulunmuş, şiirleriyle ve bazı eserleriyle tanınmış fikir adamlarımızdandır. Rüştiyeden sonra hususî hocalardan dersler okumuş, Adliye memurluklarıyla devlet işine girerek 1878’de Ziya Paşa’nın Adana valiliğinde mektupçusu olmuş, sonraları Halep ve Kastamonu mektupçuluklarında, mersin, Kayseri Mutasarrıflıklarında bulunmuş, Rumeli Beylerbeyi rütbesiyle paşa olarak Diyarbakır,

¹⁷ İNAL, a.g.e., C.4, s.1855

¹⁸ Türkiye Ansiklopedisi, C.4, s. 155

Halep, Konya ve Sivas valiliklerinde bulunmuş, Selânik'in son valisi olmuş, 1926 yılında Kadıköy'de ölmüş ve Karacaahmet'e gömülmüştür. Mevlevî tarikatına mensup olan Mehmet Nâzım Paşa'nın basılmış eserleri şunlardır: *Bir Muhataba*, *Yeknazar*, *Nizam'ül-Has Tercümesi*, *Ahid Şehriyari*, *Tercüman-ı Esrar-ı Tevhit*, *Kerbelâ* ve bazı Arapça kasidelerin şerhi. Büyük bir cilt teşkil edecek derecede olan şiirleri kitap şeklinde basılmıştır. Manzumeleri divan şiiri tarzında ve kuvvetlidir.¹⁹

Nazire Bint-i Hasan (Mekteb-i Terakki Mezunlarından),

Nedim, İstanbul'da 1681 yılında doğmuş olup Merzifonlu Kadı Mehmet Efendi'nin oğlu ve Kazasker Muslihiddin Efendi'nin torunu olan Nedim; Diyan edebiyatımızın en güzide altı şahsiyetinden birisi, şiirin en zarif ve nüktedan bir şâiridir. Kara Çelebi ailesine mensup ve soyunda birçok kazasker geçmiş olan Nedim, medrese tahsili yaptıktan sonra müderrislik ve kadılık yapmıştır. Zamanının Sadrazamı Silahtar Ali Paşa'nın himayesine mazhar olan Nedim, 1713-1715 seneleri arasında yazdığı nükteli şiirlerle ün yapmaya başlamıştır. Daha sonra Nevşehirli Damat İbrahim Paşa, Nedim'e daha fazla iltifat göstermiş ve onu Mahmud Paşa Kadılığı'nı tayin etmiştir. Bu sayede, Lale devrinin her safhasındaki eğlencelere katılma fırsatı bulmuş, kaside, şarkı ve şiirlerinde o devri en güzel şekilde tasvir etmiştir. Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın 1730 ihtilâlinde katledilmesi ve Sultan III. Murat'ın tahttan indirilmesi sırasında asilerden saklanmak için evden eve geçtiği sırada damdan düşerek öldüğü sanılmaktadır.²⁰

Nermi,

Nesim,

Nezihi, (Saffet Nezihi), 1871 yılında İstanbul'da doğmuş olan Saffet Nezihi, en meşhur romanına rağmen "Zavallı Necdet Muharriri" diye tanınan muharrirlerimizdendir. Asıl adı Lûtfî'dir. Yazılarında kullandığı müstear ismiyle tanınmış olan Saffet Nezihi, Galatasaray Lisesi'nde okumuş, 1908 İnkılâbından önce "İkdam, Servet-i Fünûn, Haftalık Malûmat'ta edebiyata dair makaleler, romanlar ve hikâyeler neşretmiştir. *Zavallı Necdet* ve *Hanım Mektupları* gibi eserleri basılmıştır. 1908'den sonra da çeşitli gazetelerde, bilhassa aylık "Resimli Kitap'ta makaleler ve o zamanki Mebusan Meclisine ait tenkit ve hiciv eseri olan *İzah* ve *İstizah* isimli bir piyes neşretmiştir. Bir aralık Bedestende mücevhercilikle uğraşmış, ticarete epeyce para kazanmış olmakla beraber sefahat yüzünden servetiyle beraber

¹⁹ Türkiye Ansiklopedisi, C.4, s.133

²⁰ Türkiye Ansiklopedisi, C.1, s.90

sıhhatini ve muharrirlik kabiliyetini de kaybederek adeta unutulmuştur. 1939 senesinde Bakırköy Hastanesi'nde ölmüş ve Bakırköy mezarlığına gömülmüştür.²¹

Nigâr Bint-i Osman, 1856 yılında doğmuş olup Macar Osman Paşa'nın kızı olan ve şiirlerini Nigâr Bint-i Osman diye imzalayan Nigâr Hanım, edebiyatımızın yenileşme devrinde duygulu şiirleriyle tanınmış bir şâirimizdir. Osman Paşa, 1848 Macar İhtilâli'nden sonra Türkiye'ye sığınan Macarlardan olup asıl ismi Farkas Sandor'dur. 1855-56 Kırım Muharebesi'nde Serdar-ı Ekrem Ömer Paşa'nın yaveri sıfatıyla orduda bulunmuş, sonra Müslüman olarak Osman Nihalî ismini almıştır. Ömrünün sonuna kadar Harbiye'de hocalık etmiştir. Babası musikiyle meşgul olan, annesi hafızasındaki birçok şiiri okumaktan haz duyan Nigâr Hanım, güzel sanatlara karşı ilk meylini bu aile çevresinde almış. Ebül'-Lisân Şükrü Efendi'den Türkçe, Arapça ve Farsça dersleri almış, Fransızca'yı Kadıköy'deki Fransız Kız Mektebi'nde öğrenmiştir. Almanca ve Rumca da bilen Nigâr Hanım, doğu ve batı musikisiyle de uğraşmıştır. Pek genç yaşta evlenmişse de evlilik hayatında mesut olamamıştır. Yazılarındaki daimi melâl, bu aile sadetsizliğinin izidir. On dört yaşlarında şiir yazmaya başlamış, ilk yazısı da bir kaza ile ölen kardeşine ait bir mersiye olmuştur. Kitap şeklindeki ilk eseri, 1886'da neşredilen birinci *Efsus*'tur. Bunun ikincisi 1890'da çıkmıştır. 1896 yılında *Nizan* ve 1900'da en güzel eseri olan *Aksisedâ* çıkmıştır. *Elhan-ı Vatan* adlı küçük kitabı da harplerden doğmuş tahassüsleri toplayan son eseridir. İlk manzumeleri zayıf olan Nigâr Hanım'ın Aksisedâ'daki yazıları nisbeten daha düzgündür. Nâzım dilinde, en çok Recaizâde Mahmud Ekrem'in tesirinde kalmıştır. Nigâr Hanım, Fransız edebiyatından romantikleri sevmiş, bizim edebiyatımızda da divanlarla epeyce meşgul olmuştur. Kemal, Hâmid ve Ekrem devrine intisap etmiştir. Yazılarında Fikret ve Cenâb'ın açtıkları yeniliklerden çok az hissedar olmuştur. Hele sonraki edebî yenilikleri, terkipsiz, sade Türkçe'yi ve nazımda hece veznini tamamıyla yadırgamıştır. Yaşayışında hayli aristokrat bir çeşni olduğu gibi edebiyat anlayışında da bu hal vardır. 1908 İnkılâbından önce Türkiye'deki harem, selamlık âdetine rağmen Nigâr Hanım, Hisar'daki sayfiyesiyle Şişli'deki konağında yerli ve yabancı şiir mensuplarının ziyaretlerini kabul eder, âdetlerinde Avrupalılaşmış, fakat zevklerinde Şarklı bir Türk hanımı olarak tanınmıştır. Tanzimat'tan sonraki edebiyatımızın en meşhur ilk kadın şâiri olan Nigâr Hanım, giyinişiyle kibar muhitlerde örnek olmuş, Türk kadınlığının yaşayışındaki tekâmül bakımından ilk içtimaî örneklerinden biri olmuştur. 1918 yılında

²¹ Türkiye Ansiklopedisi, C.1, s.94-95

İstanbul'da ölmüş, Rumelihisarı'ndaki Kayalar mezarlığında, babasıyla annesinin mezarı yanında gömülmüştür.²²

Nino,

Nuri, Osman Nuri Efendi, Cevahirci lâkabıyla anılan Derviş Ali Ağa'nın oğludur. 1842 yılında Selânik'te doğdu. Hususî surette biraz okuduktan sonra hükümet hizmetine girdi. Selânik'te Telgraf ve sonradan Tapu kâtibi olur. Bir müddet kereste ticaretiyle uğraşır. Daha sonra Manastırda imtihan edilerek avukatlığa başlar. Manastırda Mahkeme Reisi olan Hersekli Arif Himket Efendi'nin meclisine devam eder. Hikmet, bazen Nuri'den bahseder ve tuhaf nazımlarını okuyup gülerdi. *Hayri Bey Kütüğü* isimli 1882'den 1921'e kadar doğacak kızların isimleri ve velâdet tarihlerini göstermek üzere bir kütük tertip etmiş ancak kaybolmuştur. 14 Haziran 1903'de Viyana'da vefat etti. Bir hayli manzumesi olan Nuri'nin naşı Selânik'e naklolundu.²³

Nüzhet Bint-i Veli (Feyz-i Sıbyan Mektebi Muallimelerinden),

Osman Adil (Hamdibeyzâde Osman Adil Bey),

Osman Hasib,

Osman Hilmi,

R. Y.,

Rahmetullah,

Rasim (Edirne Eşrafından),

Rasim (Erkân-ı Harbiye Miralayı),

Rauf Zâti,

Recaizâde Mahmud Ekrem, Takvim-i Vekâyi Nâzırı ediplerden Recai Efendi'nin oğlu olup 1846 yılında İstanbul'da doğmuş olan Recaizâde Mahmud Ekrem 19. Asır sonlarında edebiyatımızın yenileşmesinde büyük hizmetleri olan edip ve şâirlerimizdendir. Beyazıt Rüştîyesi'de okuduktan sonra Harbiye İdadisi'ne girmişse de Harbiye'ye geçmeden askerlikten ayrılarak Hariciye Mektupçu Kalemine verilmiş, Fransızca'yı da orada öğrenmiş ve Namık Kemal ile tanışarak edebiyata heves etmiştir. 1868'de Şûrayı Devlet Âza Muavinliği'ne 22 yaşında tayin edilmiştir. Ekrem Bey, zamanına göre büyük bir yenilik taşıyan *Talim-i Edebiyat* adlı eseriyle edebiyatımıza hizmet etmiştir. Ekrem Bey bir yandan da Galatasaray Lisesi ile Mülkiye Mektebi'nde edebiyat dersleri de vermiştir. Bu derslerden ve *Talim-i Edebiyat* adlı kitabı sayesinde kendisine "Üstad-ı Ekrem" lâkabı verilmiştir.

²² Türkiye Ansiklopedisi, C.4, s. 302

²³ İNAL, a.g.e., C.3, s.1263

Gençleri yeni ve hür fikirlerle yetiştiren Ekrem'in bu dersleri II. Abdülhamid idaresince hoş görülmemiş ve yalnız Şûrayı Devletteki işine devam etmek zorunda kalmıştır. Servet-i Fünûn'da toplanan gençlerin başında da Recaizâde Ekrem bulunmuş ve Muallim Naci gibi edebiyat muhafazakârlarıyla uğraşmıştır. 1908 İnkılâbı olunca Ekrem Bey önce Evkaf, sonra Maarif Nâzırı ve Âyan Âzası olmuştur. 1914 yılında ölünce Göksu kabristanında oğlu Nejad'ın yanına gömülmüştür. Manzum eserleri *Nağme-i Seher*, *Yadigârı Şebap*, *Naçiz*, *Pejmürde*, *Şemsi* isimli küçük risalelerle üç kısımdan oluşan *Zemzeme*'dir. Mensur eserleri *Müntehabat Mecmuası*, *Mes Prisons* tercümesi, *Takrizat*, *Tefekkür* ve iki ciltten oluşan *Nejad-ı Ekrem*'dir. Hikâye ve tiyatro olarak *Afife*, *Anjelik*, *Atala*, *Çok Bilen Çok Yanılır*, *Muhsin Bey*, *Araba Sevdası* isimli eserleri vardır. *Talim-i Edebiyat*'tan başka edebî tetkik ve tenkit mahiyetinde *Kudemadan Birkaç Şâir* ve *Takdir-i Elhan* isimli iki küçük eseri Recaizâde'nin edebî bilgisinin kuvvetli delilleridir.²⁴

Remzi Hamza,

Remzi,

Rukiye Hatice,

S. R.,

Sabih Nuri,

Sabire Bint-i Halim (Feyz-i Sıbyan Mezunlarından),

Sadık Vicdani, Ebu Rıdvan Mustafa Sadık Vicdanî, Kastamonu İstinaf mahkemesi baş kitâbetinden müteakid Zağfranbolu Mustafa Sadık Efendi'nin oğludur. 29 Teşrinisani 1864'de Zağfranbolu'da doğdu. Kastamonu Rüştî Mektebi'nde iki yıl okudu. Babasının kalemine girdi. Zabıt Kâtibi, Bidayet Âza Mülâzımı olduktan sonra Vilâyet Mektubî Kalemi Sermüsevidliğine, sonra da Mümeyyizliğine tayin olundu. Ahmed Mahir Efendi'nin derslerine devam eden Sadık Vicdanî hocasından diplomayla beraber "Ebu Rıdvan" lâkabını da aldı. Kastamonu'da Telgraf Başmüdürü bulunan bir casusun, saraya gönderdiği jurnal üzerine Diyarbakır Mektubi Mümeyyizliğine naklolunduysa da gitmek istemediğinden Görice Tahrirat Müdürlüğüne tayin edildi. Üç yıl sonra Kosova vilâyeti İdare Meclisi Başkitâbetine, çeşitli tarihlerde Basra, Manastır, Trabzon, Ankara ve Bursa vilâyetleri mektupçuluklarına, en sonunda da Aydın Tasfiye Komisyonu Âzalığı'na tayin edildi. 21 Teşrinievvel 1939 yılında vefat eden Sadık Vicdanî Merkez Efendi Kabristanına defnolundu. Mektupçu iken vilâyet resmi gazetelerin muharrirliklerini ifâ etti. İstanbul'da ve vilâyetlerde münteşir gazete ve

²⁴ Türkiye Ansiklopedisi, C.5, s.10

mecmualara dinî, ahlâkî, içtimaî makaleler ve manzumeler yazdı. Manzumelerinden bazılarını içeren *Perişan, Nağamat-ı Vicdaniye, Berk-i Kaza, Tomarı Turuk-ı Aliyye ve Hazreti Muhammed Niçin Çok Evlendi* gibi basılmış, basılmamış, büyük ve küçük 34 eseri vardır. Nazım ve nesirde kuvvetli bir kaleme sahip olan Sadık Vicdanî ciddi eserler yanında mizahi eserler de vermiştir.²⁵

Sadî (Sadî Efendi), Harputlu Hacı Hafız Efendi'nin oğludur. Küçük yaşında İstanbul'a geldi. Tahsilini bitirdikten sonra Selânik'te Mektebi Osmanî Müdüriyetine tayin oldu. Bir müddet sonra bu görevinden ayrıldı ve Drama ve Siroz sancaklarında polis komiserliğinde bulundu. Siroz'da birkaç sene eğitimle meşgul oldu. Üsküb Hapishanesi Müdürlüğü ve Nüfus Kitabeti gibi hizmetlerde bulundu. Kosova vilayeti içinde Senice Tedrisat Müdürlüğü'ne tayin oldu. Balkan Harbi esnasında Senice Kasabası Sırpıllar tarafından işgal olunması üzerine tutuklandı. Altı ay tutuklu kaldıktan sonra kaçmayı başarak İstanbul'a geldi. Senice'nin işgalinde kaybolan eşinin İzmir'de olduğunu öğrenerek İzmir'e gitti. Darümuallimata muallim oldu. Özel dersler de vererek geçimini temin etti. 1916'da İzmir'de kalp hastalığından vefat etti. Vaktiyle "Deli Şâir" imzasıyla Tercüman-ı Hakikat gazetesine şiirler yazdı. Selânik'te intişar eden Asır ve Mütâlâa gazetelerinde aile manzumeleri, Çocuklara Rehber isimli risalede ve Ceride-i Sofide şiirleri neşredildi. Selânik'te "Gonce-i Edeb" ve Üsküb'de "Yıldız" unvanlı iki edebî mecmua da neşretti. *Açık Türkçe* adında alfabeye dair bir risalesi de vardır.²⁶

Selânikli Mehmed Şemseddin (Umûm-i Erkan Harbiyesi Harita Kısmında Müstahdem),

Selânikli Nüzhet Efendi,

Selânikli Tevfik,

Siret, (Hüseyin Siret Özveren) İstanbul'da 1872 yılında doğmuş olup Zaptiye mektupçuluğunda bulunmuş Süleyman Mazhar Bey'in oğlu olan Siret; Servet-i Fünûn edebiyatının en ince şâirlerindendir. İlk tahsilinden sonra Mülkiye İdadisinden mezun olmuş, Moda'daki Frenler Mektebi'ne iki yıl devam etmiş, Servet-i Fünûn mecmuasının açtığı Edebiyat-ı Cedide çıkırına katılarak eskiden Hamdullah Siret olan ismini Tevfik Fikret'in ricasıyla Hüseyin Siret'e çevirmiştir. Nitekim Tevfik de; Hüseyin Siret'in ismine uygun olmasını temin için kendi ismine Fikret kelimesini ilâve etmiş, bu şekilde Edebiyat-ı Cedide ailesi arasındaki samimiyet ve tesanüde güzel bir örnek verilmiştir. 1908 Meşrutiyet

²⁵ İNAL, a.g.e., C.3, s.1561-1562

²⁶ a.g.e., s.1556-1557

İnkılâbından önce Hariciye Nezareti Mektubi Kalemi'nde ve Nafia Nezareti Tercüme Odası'nda çalışmış, II. Abdülhamid zamanında görevinden alınmıştır. Meşrutiyet'in ilânından sonra Hüdavendigâr-Bursa- vilâyeti mektupçuluğunda Süleyman Nazif'in halefi olmuş, Dahiliye Nezareti Matbuat Müdürlüğü'yle Evrak Müdürlüğü'nde, Hariciye Nezareti Mektupçuluğunda bulunmuş, daha sonra Hariciye Matbuat Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir. Fakat II. Abdülhamid devrinde olduğu gibi Meşrutiyet devrinde de İttihat ve Terakki Cemiyeti muhalefeti nedeniyle bir müddet Avrupa'da yaşamak zorunda kalmış, Cumhuriyet döneminde yurda dönmüş ve Darüşşafaka edebiyat öğretmenliği yapmıştır. Hüseyin Siret'in şiirleri *Leyal-i Grizan* ve *Bağ Bozumu* adını taşıyan iki kitapta toplanmış, *Anadolu Mektupları* isimli makaleleri de Mecmua-i Ebuzziya'nın 1908'den sonraki nüshalarında neşredilmiştir.²⁷

Suad Bin Necib,

Şerif Necmi (Dedeâğaç'tan Şerif),

Şeyh Ferdi,

Şükrü Efendi,

T. Necdet,

T. Rauf,

Terhaleli M. A.,

Tevfik Fikret (Mehmed Tevfik), Asıl adı Mehmed Tevfik olan Servet-i Fünûn hareketinin lideri Tevfik Fikret, 1 Ocak 1867 yılında İstanbul'da doğdu. Babası Hüseyin Efendi Çankırı'nın Çerkeş kazasından Ahmed Ağa'nın oğludur. Annesi Hatice Refia Hanım, Sakızlı muhtedî bir Rum ailesinin kızıdır. Fikret, önce Mahmudiye Valide Rüştîyesi'ne verildi. Bu okulun kapatılmasından sonra Galatasaray Sultanîsi'ne devam etti. Fikret, Fransızca ve Fransız edebiyatıyla beraber, Muallim Naci, Muallim Naci, Muallim Feyzi ve Recaizâde Ekrem'den edebiyat dersleri gördü. Onların tesiriyle şiir yazmaya başlayan Tevfik Fikret, 1888'de Galatasaray Sultanîsi'ni birincilikle bitirdikten sonra, Babıali iştişare odasına memur olur ve bir sene sonra muavinliğe yükseltilir. Aynı zamanda Ticaret Mekteb-i Ali'sinde Fransızca ve Hüsn-i Hat dersleri de vermeye başlar. Bu arada dayısının kızı Nâzıma Hanım'la evlenir. İsmail Safâ'nın çıkardığı Mirsad mecmuasının "*Tevhid*" ve "*Sitâyîş-i Hazret-i Padişahi*" konularında açtığı şiir ve nesir müsabakasını kazanarak dikkatleri üzerine çeker. Arkadaşları Hüseyin Kâzım ve Ali Ekrem'le Malûmat mecmuasını çıkarmaya başlar. Müsabaka iye Galatasaray Sultanîsi'ne Türkçe öğretmeni olarak giren Fikret, maaşından

²⁷ Türkiye Ansiklopedisi, C.3, s.105

kesinti yapılırca istifa eder ve beş yüz kuruş aylıkla Robert Kolej'e girer.²⁸ Dârülmualimîn ve Darülfünûn Türk edebiyatı öğretmenliklerinde de bulunur. Tevfik Fikret'in hayatını Servet-i Fünûn'dan evvel (1867-1896), Servet-i Fünûn'da (1896-1901), II. Meşrutiyet'e kadar (1901-1908) ve II. Meşrutiyet'ten Sonra (1908-1915) gibi dört döneme ayırıp inceleyebiliriz. 1880-1890 yılları arasında olan genç şâir Tevfik Fikret, okuldaki klasik edebiyat öğretiminin tesirinde taklit ve nazire şiir denemeleri verir. Bir yandan da okuldaki Fransızca ve Fransız edebiyatı öğretmeninden Batı edebiyatını da tanıyan Tevfik Fikret, Recaizâde Mahmud Ekrem'in Galatasaray'a edebiyat öğretmeni olmasıyla eski Türk şiiri zevkinden kurtulup Batı şiirine yönelir. Yeni edebiyatın lideri Recaizâde Ekrem'in tesiri onun edebî hayatının en kuvvetli çizgisini oluşturur. Aynı okulda edebiyat öğretmenliği yapan eski edebiyat taraftarlarının lideri Muallim Naci'yi de tanıyan Tevfik Fikret, iki lider arasında doğrudan doğruya bir karşılaştırma yapmak fırsatını bulur ve Ekrem ve Hâmid'in sürekli tesirleri altında, Batı edebiyatının en güçlü temsilcilerinden biri olur.²⁹ 1896 yılında Recaizâde Ekrem'in tavsiyesi üzerine 7 Şubat 1896 tarihli ve 256 sayılı nüshasından sonra Ahmed İhsan'ın çıkarttığı Servet-i Fünûn mecmuasının başına getirilir ve Servet-i Fünûn'u birinci sınıf bir edebiyat mecmuası seviyesine yükseltir. Servet-i Fünûncular mecmuada neşrettikleri 1900-1901 yılında kitap haline getirirler ve 1900 yılında Fikret de *Rûbab-ı Şikeste*'yi bastırır. Bu sıralar Servet-i Fünûncular arasında bazı dargınlıklar ve kırgınlıklar baş gösterir Ali Ekrem, H. Nazım, Sami Paşazâde Sezai ve Menemenlizâde Tahir Servet-i Fünûn'dan ayrılır. Aynı yıl bilinmeyen bir sebepten mecmuanın sahibi Ahmed İhsan'la araları açılan Fikret'te yazı işleri müdürlüğünü bırakır. Servet-i Fünûn'u bir süre Hüseyin Câhid idare ettiyse de, Fransızca'dan tercüme ettiği bir makale yüzünden mecmua kısa bir süreliğine kapanır. Ancak Mehmed Sadık tarafından tekrar neşredilen Servet-i Fünûn eski canlılığını kaybeder. Fikret, 1905'de Aksaray'daki babasından kalma konağı satarak, Robert Kolej'in duvarına bitişik, planlarını kendisinin çizdiği ve "Aşîyan" adını verdiği evi yaptırır. Aşîyan'ın, Fikret'in ruhî değişikliğinde ve II. Meşrutiyet'ten sonra şiirlerinde anlattığı dünya görüşünün teşekkülünde büyük tesiri olur. 1901 yılında yazılan, fakat II. Meşrutiyet'in ilanına kadar yayınlanmayarak elden ele dolaşan "Sis" adlı şiiri, Fikret'in sanat hayatında olduğu kadar, içinde yaşadığı topluma karşı takındığı tavırda da derin bir değişikliği ifade eder. Fikret, bu şiirinde sonsuz bir nefret duygusuyla İstanbul'a lânetler yağdırır. Aynı nefret duygusu içinde II. Abdülhamid'e karşı bir suikast hazırlayan Ermeni komitacılarını da *Bir Lahza-i Teahhur* adlı

²⁸ KAPLAN, Prof. Dr. Mehmet, *Tevfik Fikret*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1986, s.7-8

²⁹ AKYÜZ, Kenan, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1997, s. 95

şiiirinde över. Bu sıralarda Selânik ihtilâl teşkilatına mensup bazı şahıslarla temas ederek, milleti rejim aleyhine teşvik eden “*Millet Şarkısını*” kaleme alır. 1908 inkılâbını büyük bir sevinçle karşılayan ve onu şiiirleriyle öven Fikret, inzivasından çıkarak arkadaşlarıyla barışır ve yeni bir fikir hareketine girişerek, Hüseyin Câhid ve Hüseyin Kâzım’la birlikte adını kendisinin koyduğu Tanin gazetesini çıkarır. Bu gazetenin ilk sayısında “*Rüicü*” adlı şiiiriyle, “*Sis*”deki kötümser tutumundan kurtulup, iyimser bir hal alır. İttihad ve Terakki cemiyeti, Fikret’i Maarif Nâzırı yapmak isterse de o, bu teklifi kabul etmez. Kendisini seven öğrencilerinin teşebbüsüyle Galatasaray Sultanîsi müdürü olur. Galatasaray Sultanîsî’nde yaptığı yenilikler üzerine kendisi hakkında bazı dedikodular çıkarılır. Dedikoducuları mektepten uzaklaştırmak isteyen Fikret, Maarif nazırıyla arası açılınca istifa eder. Birkaç kere daha aynı okulda çalışan Fikret, her seferinde çeşitli sebeplerle istifa etmek zorunda kalır. Sabah ve Tanin gazetelerinde kendi hakkında çıkan yazılar üzerine tekrar Amerikan Koleji’ne sığırır. Bazı şiiirlerinde din ve tarih aleyhinde sözler sarfetmesi, İttihat ve Terakki mensuplarını hicveden şiiirler yazması, oğlu Haluk’un din ve uyruk değıştirmesi, o tarihten itibaren Fikret aleyhinde birçok yayına sebep olur. Tanin’in İttihat ve Terakki’nin yarı resmî organı haline gelmesi Hüseyin Câhid’le aralarının açılmasına ve Fikret’in bu gazeteden de ayrılmasına sebep olur. Aynı yıl (1910) Fikret, Darülfünûn ve Darülmuallimin’deki vazifeleri ile II. Meşrutiyet’ten sonra girdiğı çeşitli cemiyetlerden de istifa eder. 1912’de Meclis-i Meb’usan’ın kapatılması üzerine “*Doksan Beşe Doğru*” ile “*Hân-ı Yağma*” şiiirlerini yazar. Fikret, Osmanlı Devleti’nin I. Dünya Savaşına girmesinin ve savaşın karşısındaydı. Ancak, Osmanlı Devleti’nin savaşa girmesi üzerine, acı bir alayı ihtiva eden “*Sancak-ı Şerif Huzurunda*” adlı şiiirini yazar. 1905 yılında imzasız ve tarihsiz olarak çıkan ve elden ele dolaşan “*Tarih-i Kadîm*” şiiiri hakkında Mehmed Akif 1914 yılında Fikret’i küçültücü mısralar yazar ve Fikret’e “zangoç” der. Fikret, Akif’in bu tenkidine kızarak dinsizliğı, hatta din alaylıklarını cesken göstereen “*Tarih-i Kadîm Zoul*” adlı şiiirini yazar. Aynı yıl

V.,

Vefalızâde Suad, (Selânik Zirâat Mektebi Muallimlerinden)

Vehbizâde M. Rüşti,

Ve-mine't-Tevfik

Vitalis, (Selânik Zirâat Müfettişi ve Zirâat Mektebi Müdürü)

Y. Hasan.,

Y. S.,

Y. T.,

Yegâne,

Yekta (Selânik Feyz-i Sıbyan Mekteb-i Muallimlerinden Şemsi Efendi Kızı),

Yusuf (Selânik Ziraat Mekteb-i Mezunlarından),

Zehra,

23. Türler

Mütâlaa mecmuası içindeki türlerin dağılımını görebilmek için öncelikle mecmuanın bölümlerinden bahsetmek faydalı olacaktır.

Mütâlaa mecmuası; “Edebiyat”, “Fen”, “Mütenevvîa”, “Hanımlara Mahsûs Kısım”, zaman zaman “Muhaberât-ı Alenîyyetim”, “Muktebesat”, Şuunat” ve “Şiir” gibi ana bölümlerin yanı sıra, “Hikâye ve Roman Kısım”, “Musahabe”, “Bend-i Mahsûs”, “Şundan Bundan”, “Mütâlaa Tefrikası” ve “Bilmece Kısım” gibi alt bölümlerden oluşmuştur.

Mütâlaa mecmuasının ana eksenini oluşturan “Edebiyat” bölümü içerisinde genelde Türk Dili ve sadeleştirilmesi, Türk imlâsı, eski ve yeni edebiyat, edebiyat tarihi, edebî eleştiri, edebiyat ve felsefe, edebiyat ve güzel sanatlar, metafizik, ahlâk, hukuk, kadın ve çocuk eğitimi gibi konularda çeşitli makale, fıkra, sohbet, mensure, mektup ve eleştiri yazıları yanı sıra birçok şiir, şiir tahlilleri ve nadiren de çeşitli hikâye denemeleri yer almaktadır.

Mütâlaa mecmuasının ikinci derecede önemli bölümlerden biri de “Fen” bölümüdür. Fen bölümünde ağırlıklı olarak fen, tıp, zirâat, askeriye, botanik, iktisat, kimya, astronomi, madencilik, coğrafya ve meteoroloji gibi alanlarla ilgili makaleler ve fıkralar yer almaktadır. Fennî, tıbbî, askerî ve zirâî yazılar genellikle o yıllarda yapılan icât ve keşiflerden hareketle kaleme alınmıştır. Zirâatın modernleştirilmesi ve askerî gelişmelerin takip edilmesi mecmuada ağırlıklı olarak işlenen fennî temalardandır. Ayrıca o yıllar içerisinde devam etmekte olan Kuzey ve Güney Kutbuyla ilgili coğrafi keşiflerde mecmuada özenle takip edilmektedir. Sağlıkla ilgili tıbbî yazılar da birçok sayı boyunca tefrika edilirken bu konularda halkın ve özellikle kadınların bilgilendirilmek istendiği anlaşılmaktadır.

Mecmuada yer alan en geniş ana bölümlerden bir diğeri de “Mütenevvîa” bölümüdür. Bu bölümde genellikle faydalı bilgilere, teknolojik gelişmelerle ilgili kısa haberlere, felsefî ve hikmetli sözlere, tıbbî, hukukî ve zirâî yazılara, kadınların terbiye ve eğitimine, çeşitli haber, teşekkür, takdir ve takdim notlarına kadar pek çok kısa ve uzun makale, fıkra, gezi yazısı, mektup, biyografi ve notlar yer almaktadır. Bu yazılardan bazıları soru-cevap şeklinde kısa yazılardır.

Mütâlaa mecmuasının edebî değer taşıyan bölümlerinin başta gelenlerinden biri de “Hanımlara Mahsûs Kısım” adlı bölümdür. Mecmuanın başmuharriri Emine Semiye Hanım’ın büyük gayretleri ve teşvikleri sonucu Selânik içinden ve Selânik dışından birçok tanınmış veya tanınmamış kadın yazar ve şâirin eserleri bu bölümde yer almaktadır. Bu kadın şâir ve yazarlardan Nigâr Bint-i Osman, Makbule Leman, Fatma Fahrü’n-nisa, Fatma Aliye Hanım gibi tanınmış isimlerin eserlerinden başka, Selânik Feyz-i Sıbyan Mektebi muallimelerinden ve Selânikli bazı tanınmış aile kızlarından çeşitli şiirler, mensureler, hikâye denemeleri ve mektuplar ayrıca yayınlanmıştır. Mecmuada yer alan bu bölüm sayesinde kadınlara ve genç kızlara edebiyat zevk ve beğenisi aşıl原因arak bayanların da edebiyat sahasında ürün vermeleri amaçlandığı anlaşılmaktadır.

Hanımlara Mahsûs Kısım’da Emine Semiye Hanım’ın 1-24. sayılar arasında *Mükâfât-ı İlahiyye* ve 25-92. sayılar arasında da *Sefâlet* adlı iki romanı tefrika edilmektedir. Bu iki tefrika roman mecmuada en uzun süre devam eden yazılardır. Yalnız *Sefâlet* romanının tefrikası, derginin kapanması nedeniyle, bitirilememiştir. Emine Semiye Hanım’ın bu bölümde yer alan diğer kadın yazar ve şâirlerle mektuplaşmaları ayrıca dikkati çekmektedir. Hanımlara Mahsûs Kısım’da kadın ve çocuk sağlığı, cilt bakımı ve modayla ilgili makale ve fıkralar da yer almaktadır.

Mecmuada zaman zaman yer alan “Muhaberât-ı Aleniyyetim” bölümünde ise mecmuanın bazı abonelerine, Selânik’in çeşitli ileri gelen büyüklerine ve bürokratlarına mecmuaya gösterdikleri teveccüh ve ilgiden dolayı edilen çeşitli teşekkür ve haber notları yer almaktadır.

Mütâlaa mecmuasında nadiren görülen “Muktebesat” bölümünde, zamanın Servet-i Fünûn, Tercüman-ı Hakikat, Mekteb gibi mecmua ve gazetelerden özellikle Ahmed Midhat Efendi, Tevfik Fikret ve İsmail Safâ gibi şâir ve yazarlardan bazı makale ve şiirler alıntı yapılarak yayınlanmaktadır. Yine bu bölümde, İbnü’l-Kemal Giritli Süleyman Nüzhet Bey’in bir yazısıyla, Nedim’in ve Abdülhak Hâmid’in bir şiir yer almaktadır.

Mecmuanın 70. sayısından itibaren “Edebiyat” bölümünün yerini “Şiir” bölümü alır. Bu bölümde aşk, vatan sevgisi, kahramanlık, tabiat, hastalık, ölüm, ayrılık ve peygamber efendimize övgü konulu şiirler yanında bazı nesir yazıları da görülmektedir.

“Şuunat” bölümü mecmuanın yalnızca 83. ve 84. sayılarında yer alan faydalı bazı bilgilerin verildiği bir bölüm olarak mecmuada yer almaktadır

Mecmuanın en çok dikkat çeken alt bölümlerinden biri “Mütenevvîa” bölümünde yer alan “Hikâye ve Roman Kısmı”dır. Bu alt bölüm hemen hemen mecmuanın bütün sayılarında devam eder. Hikâye ve Roman Kısmı’nda Alexandre Dumas Fils’den Ahmed Melik’in çevirisiyle *Mektup Cüzdanı* adlı romanı ve Mehmed Rauf’un *Şemsiyenin Altında* romanı tefrika edilir. Yine bu bölümde Ahmed Melik, İbnü’l-Emin Mahmud Kemal, Cenab Şehâbeddin, Ali Remzi, Mehmed Rauf, Mazhar, Hüseyin Câhid, Halil Ulvi ve Abdi Tevfik’in çevirisiyle Paul Borje’den birçok hikâye tefrika edilmektedir. Bu hikâyeler mecmuanın edebî bir mecmua olması yönünde önemli bir katkı sağlamaktadır.

Mecmuanın önemli alt bölümlerinden “Musahabe” adlı alt bölümde, o sıralar devam etmekte olan Türk-Yunan harbi nedeniyle Osmanlı askerlerinin kahramanlıklarını ve zaferlerini öven çeşitli fıkra ve şiirler ağırlıklı olarak kaleme alınmaktadır. Ayrıca bu sayfalarda Avrupa ülkelerinin; başta İnsan Hakları hakkındaki çifte standarttı, Yunanlılara karşı olan sevgileri ve Avrupa diplomasisi şiddetle eleştirilirken, Avrupa ülkelerine karşı bir İslâm Birliği kurulması düşüncesi savunulurken bir yandan da Osmanlılık görüşü işlenmektedir.

Mecmuanın ilk sayılarında yine “Mütenevvîa” bölümünde yer alan “Bend-i Mahsûs” alt bölümünde genel olarak zirâî makaleler ele alınarak modern tarım teknik ve yöntemleri hakkında çiftçiler bilgilendirilmek istenmektedir.

Hanımlara Mahsûs Kısım’da yer alan “Bilmece Kısmı” mecmuanın yalnızca 1. ve 2. sayılarında alt bölüm olarak işlenmek istenmesine rağmen devamı getirilememiştir.

Mecmuanın “Mütenevvîa” bölümünün bir diğer kısa bölümü de 87, 88 ve 89. sayılarda yer alan “Şundan Bundan” adlı alt bölümdür. Bu bölümde de faydalı bilgiler ve teknolojik gelişmeler hakkında notlar vardır.

Yine Mütenevvia bölümünde yer almakta olan alt bölümlerden bir diğeri ve sonuncusu ise 70. sayıdan itibaren “Tefrika” ve “Mütâlaa Tefrikası” başlıklarıyla yer alan alt bölümdür. Bu bölümde çevirisini Giritli Süleyman Nüzhet’in yaptığı *Emma* adlı bir romanla beraber askerî, ahlakî ve iktisadî konularla ilgili çeşitli makale ve fıkralar tercüme edilerek tefrika edilmektedir.

Tablo: 2

Türlerin Dağılımını Gösteren Tablo

Türler		Tercüme
Bilmece	6	
Biyografi	5	
Çeşitli Notlar	283	
Edebî Makale	34	
Eleştiri	34	
Faydalı Bilgi	84	
Fennî Makale	114	1
Fıkra	61	5
Gezi Yazısı	6	
Hatıra	6	2
Hikâye	31	5
Hikmetli Söz	26	
Hitâbet	3	1
Kıssa-Menkıbe	1	
Mektup	49	4
Mensure	25	3
Müfred	1	
Önsöz	3	
Roman	2	2
Sohbet	45	
Şiir	224	
Tiyatro Metni	1	
TOPLAM	1044	23

24. Muhtevâ

Mütâlaa’nın “Edebiyat”, “Hikâye ve Roman Kısım”, “Hanımlara Mahsûs Kısım” gibi bölümlerinin edebî bölümlerini oluşturması ve mecmuada oldukça geniş bir alan kaplaması, ayrıca “Muktebes” bölümünde dönemin meşhur gazete ve mecmualarından alınan edebî makale ve şiirlerin bulunması ve sonradan bir de “Şiir” bölümü açılması nedeniyle edebiyat ağırlıklı olduğunu söyleyebiliriz. Mütâlaa’da yer alan 1044 yazının 585 tanesi edebiyatla ilgilidir. Bu yazıların büyük bir bölümünü çeşitli roman tefrikaları ve 36 adet küçüklü büyüklü hikâye tefrikaları oluşturmaktadır. Mecmuada başta başmuharrir Emine Semiye Hanım’ın *Mükâfât-ı İlahiyye* ve *Sefâlet* adlı iki romanının tefrikası yanı sıra, 47. sayıdan itibaren Mehmed Rauf’un *Şemsiyenin Altında* romanı ve 2. sayıdan itibaren çevirisini Ahmed Melik’in yaptığı Alexandre Dumas Fils’in *Mektup Cüzdanı* adlı romanı tefrika edilmektedir. Mecmuada oldukça hacim kaplayan bir diğer tefrikada İbnü’l-Emin Mahmud Kemal Bey’in *Bir Yetimin Sergüzeşti* adlı yetim kalmış bir çocuğun çektiği eziyet ve sıkıntıları anlatan uzun hikâyesidir. İbnü’l-Kemal Giritli Süleyman Nüzhet de *Emma* adlı bir tercüme romanla mecmuadaki bu tefrikalar arasına katılır.

Mecmuada yer alan bu roman ve hikâye tefrikalarında genelde içki, kumar ve başka kadınlar için ailelerini terk eden insanların düştükleri acıklı haller, öksüz veya yetim kalmış, fakir ve verem hastası insanların çektikleri sefâlet ve sıkıntılar, zengin ama iyi bir aile terbiyesi almamış, mirasyedi insanların şımarık yaşamları gibi konular işlenir. Bu konuların yanında köyden kente yerleşen insanların medeniyetten habersiz olmaları nedeniyle ortaya çıkan mizahî olaylarda mecmua sütunlarında hikâye edilmektedir. Roman ve hikâyelerde en çok işlenen bir diğer konu da güzel kadınlar etrafında dönen karşılıklı ya da karşılıksız aşk maceralarıdır. Çeviri roman ve hikâyelerde de genelde aynı konular işlenirken mutlu ve huzurlu bir aile yaşamının önemi üzerinde durulur. Bütün bunların yanında hikâyelerin birinde işlenen ilginç bir konu da güzelliğin insanın başına açtığı ürkütücü felakettir. Mecmuada yer alan birkaç alegorik eserde de içtimaî dersler verilmektedir.

Mecmuada yer alan hikâye ve romanlarda da Servet-i Fünûn döneminde görülen teknik gelişmeler hissedilir. Bu dönemde edebiyatımıza giren kısa hikâyelere de mecmua sütunlarında yer verilmektedir. Hikâye ve romanlarda sosyal hayat tasvir edilirken gerçek hayat sahneleri işlenir. Hikâye ve romanlarda genelde aynı tiplerle karşılaşırken, tip

yaratmada, tasvir ve portrelerde başarı sağlanır ve konular genelde seçkinler arasından alınır.³¹ Kadınlar mecmuadaki hikâye ve romanların genelde baş kahramanlarıdır ve olaylar kadınlar etrafında gelişmektedir. Kadınlar hemen hemen bütün hikâye ve romanlarda, mutsuz ve sorunlu evlilikleri nedeniyle geliştirdikleri güçlü kişilikleri ve ailelerine bağlılıklarıyla karşımıza çıkmaktadır. Genelde güzel ve ilgi çekici tipler olmalarına rağmen, sıkıntı, belâ, hastalık, yoksulluk ve yalnızlıkla mücadele etmek zorunda kalırlar. Bu mücadelelerinde inançlı, sevecen, samimi ve dost canlısıdır.

Hikâye ve romanlarda özellikle şahıs ve mekan tasvirleri sanatlı ve süslüdür. Bu nedenle roman ve hikâyelerin dili ve üslubu kusurludur. Estetik nedeniyle Arapça ve Farsça kelime ve tamlamalar geniş ölçüde kullanılmıştır. Ayrıca hikâye ve romanların imlâsı da son derece bozuktur.³²

Mecmuada yer alan birçok edebî makalede ise genellikle Türk ve Batı edebiyatları, eski ve yeni edebiyat, Osmanlı ve Avrupa matbuatı, Osmanlı imlâsı, Türk Dili imlâsının hazırlanması ve sadeleştirilmesi, edebiyat kelimesi, edebiyat tarihi, edebi eleştiri, edebiyat ve tiyatro ilişkileri, eski eserler ve okumanın önemi gibi konular ele alınmaktadır. Dil ve imlâ hakkındaki makaleler son derece dikkat çekici ve edebiyat tarihimiz açısından değer taşıyacak niteliktedir. Teknikte ve sanatta ortaya çıkan yenilik nedeniyle kendisini korumaya çalışan eski edebiyatımızla kendisini kabul ettirmeye ve üstün kalmak için eskiyi yıkmaya çalışan yeni edebiyatımız etrafında şekillenen tartışmalar mecmuaya ayrı bir renk katmaktadır.³³ Ayrıca “istilâ” kelimesinin yapı ve anlam olarak kullanım özellikleri hakkındaki imlâ tartışmaları da mecmuada yer alan diğer bir renkli tartışmadır. Bu meselelerde lüzumsuz ama renkli tartışmalara neden olan şey, eski ve yeni edebiyat taraftarlarının iyi, güzel ve doğruyu yalnızca eskide veya yenide aramaları ve öyle zannetmelerinden kaynaklanmaktadır.³⁴

Mütâlaa’nın edebî bir mecmua olmasının en büyük nedenlerinden biri de çok geniş bir yer işgal eden şiirlerdir. Mecmuada yer alan şiirlerde, ferdiyetçi sanat anlayışı şiire egemen olduğundan genelde kişisel duygu ve hayaller, aşk, sevgilin güzelliği, tabiat, çocuk eğitimi, aile hayatı, kahramanlık, ahlâk, ölüm ve metafizik gibi konular ele alınırken, Batı

³¹ TUNCER, Yrd. Doç. Dr. Hüseyin, *Servet-i Fünun Edebiyatı*, Akademi Kitabevi, İzmir, 1995, s.15

³² a.g.e., s.16

³³ OKAY, Orhan, *Sanat ve Edebiyat Yazıları*, Dergâh Yayınları, Haziran, 1990, s.71

³⁴ a.g.e., s.72

edebiyatından alınan sone ve terzerima gibi bazı nazım türleri de denenmektedir. Şiirlerde müstezat yaygın ölçüde kullanılırken kalıplaşmış vezinlerin dışına çıkıldığı, şiirlerde cümlelerin istenilen uzunluk ve kısalıkta olduğu ve şiirlerin nazım şekilleri bakımından modernleştiği görülmektedir.³⁵ Tevhîd, Allah, ölüm ve metafizik konulu şiirlerde genelde Arapça ve Farsça kelime ve tamlamalar nedeniyle ağır bir dil kullanılırken, tabiat, çocuk eğitimi, kahramanlık ve bazı aşk şiirlerinde sade bir Türkçe kullanma gayreti de hissedilmektedir.

Mütâlaa'da edebiyatın ardından muhteva olarak fenniyât gelmektedir. Farklı konulardaki pek çok makale ile Batı'daki bilimsel gelişmeler okuyucuya aktarılır. Bu fennî makalelerde özellikle zirâî, askeri, tıbbî, coğrafi ve seyahat araçlarındaki gelişmeler takip edilmektedir. "Hayat-ı Nebâtât", "Meskürât", "Fennî Tedavi – Musîkinin Cümle-yi Asabiyeye Tesiri", "Şeker İlleti", "Musâhabe-i Zirâiye", "Ma'lûmat-ı Tıbbiye", "Bir Topun Kuvveti", "Kutb-i Şimâli ve Nansen", "Kutb-i Cenûbiye Seyahat", "Röntgen Şiâ'ının Yeni Bir Tatbîk-i Mühimi ve Verem Hastalığının Tahfif-i Şedîdi", "Meşrubat-ı Küuliyyenin Kuvve-i Hazmiyeye Te'sîri", "Meşrubat-ı Küuliyyenin Ef'âl-i Hayatiyyeye Te'sîri", "Seretânın Tezâyüdü", "Havanın Tesahhun ve Teberrütüne Ormanların Te'sîri", "Elektriğin Mermilerin Mahreklerine Te'sîri", "Mebâhis-i Askeriyye-Fennî Askerî", "Kolera Aşısı", "Elektriğin Garip Bir Tatbîki Daha", "Meteoroloji Terakkiyatı" vb. gibi birçok başlık altında son bilimsel gelişmeler ve genel kültürü artırıcı bilgiler verilmektedir.

Mütâlaa'da dönem mecmularının genel tavrı devam ettirilir ve "Mütenevvia" başlığı altında imzalı ve imzasız yüzlerce makale ve fıkrada faydalı bilgiler verilerek halk eğitime çalışılır. Bu bölümde de bazı fennî, zirâî ve tıbbî gelişmelere sık sık yer vermekle beraber kadınların ve çocukların terbiye ve sağlıkları üzerinde önemle durulmaktadır.

Mecmuanın "Muktebesat" bölümünde "Mesâil-i Mühimme-i Nisvâniye", "Es-Lisân-ı Türkî" gibi Ahmed Midhat Efendi'nin makaleleri Tercüman-ı Hakikat gazetesinden, İsmail Safâ'nın "Kuşlardan" adlı şiiri, Tefvîk Fikret'in "Nakş-ı Nazenin" şiiri ve "Tevhîd" adlı mensuresi Servet-i Fünûn mecmuasından alıntı yapılarak yayınlanmıştır.

³⁵ TUNCER, a.g.e., s.13

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MÜTÂLAA MECMUASININ TAHLÎLÎ FİHRİSTİ

Nr.1, 23 Safer 1314 / 22 Temmuz 1312 / 3 Ağustos 1896

....., “Arz-ı Şükrân ve Tahdîs-i Ni’met”, [Derginin çıkışıyla ilgili izin yazısı], s. 1

Ve-mine’t-Tevfik, “İfâde-i Meram”, [Derginin çıkış amacı] , s.2-3

EDEBİYAT

Emin Paşazâde Mahmud Kemal Bey, “Edebiyat”, [Edebiyat kelimesi ve edebiyat hakkında açıklamalar], s.3

FEN

....., “Fünûn”, [İlim ve fennin önemi; ilim, fen ve sanat ilişkileri], s.3-4

Selânik Zirâat Müfettişi ve Zirâat Mektebi Müdürü Vitalis, “Hayat-ı Nebâtât”, [Bitkiler hakkında inceleme], s.4

....., “Beyaz ve Esmer Ekmekler ”, [Ekmeklerin besin değerleri hakkında], s.4

MÜTENEVVİA

Ahmed İhsan Bey, “Kırk Günde Devr-i Âlem”, [Seyahat araçlarındaki gelişmeler], s.4-5

....., “Ağaçlar ve Sâika”, [Ağaçlara isabet eden yıldırımlar hakkında inceleme], s.5

....., “Franklin’in Hikemiyyâtı”, [Felsefî ve hikmetli sözler], s.5

Bend-i Mahsûs

....., [Küçük esnafların ticari faaliyetleri hakkında inceleme], s.5-6

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ahmed Melik), “Mektup Cüzdanı”, [Roman, Evli bir kadınla aşğının mektuplaşmaları], s.5-6

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MÜTÂLAA MECMUASININ TAHLÎLÎ FİHRİSTİ

Nr.1, 23 Safer 1314 / 22 Temmuz 1312 / 3 Ağustos 1896

....., “Arz-ı Şükrân ve Tahdis-i Ni’met”, [Derginin çıkışıyla ilgili izin yazısı], s. 1

Ve-mine’t-Tevfik, “İfâde-i Meram”, [Derginin çıkış amacı], s.2-3

EDEBİYAT

Emin Paşazâde Mahmud Kemal Bey, “Edebiyat”, [Edebiyat kelimesi ve edebiyat hakkında açıklamalar], s.3

FEN

....., “Fünûn”, [İlim ve fennin önemi; ilim, fen ve sanat ilişkileri], s.3-4

Selânik Zirâat Müfettişi ve Zirâat Mektebi Müdürü Vitalis, “Hayat-ı Nebâtât”, [Bitkiler hakkında inceleme], s.4

....., “Beyaz ve Esmer Ekmekler”, [Ekmeklerin besin değerleri hakkında], s.4

MÜTENEVVİA

Ahmed İhsan Bey, “Kırk Günde Devr-i Âlem”, [Seyahat araçlarındaki gelişmeler], s.4-5

....., “Ağaçlar ve Sâika”, [Ağaçlara isabet eden yıldırımlar hakkında inceleme], s.5

....., “Franklin’in Hikemiyyâtı”, [Felsefi ve hikmetli sözler], s.5

Bend-i Mahsûs

....., [Küçük esnafların ticari faaliyetleri hakkında inceleme], s.5-6

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ahmed Melik), “Mektup Cüzdanı”, [Roman, Evli bir kadınla aşığının mektuplaşmaları], s.5-6

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MÜTÂLAA MECMUASININ TAHLİLÎ FİHRİSTİ

Nr.1, 23 Safer 1314 / 22 Temmuz 1312 / 3 Ağustos 1896

....., “Arz-ı Şükrân ve Tahdîs-i Ni’met”, [Derginin çıkışıyla ilgili izin yazısı], s. 1

Ve-mine’t-Tevfik, “İfâde-i Meram”, [Derginin çıkış amacı] , s.2-3

EDEBİYAT

Emin Paşazâde Mahmud Kemal Bey, “Edebiyat”, [Edebiyat kelimesi ve edebiyat hakkında açıklamalar], s.3

FEN

....., “Fünûn”, [İlim ve fennin önemi; ilim, fen ve sanat ilişkileri], s.3-4

Selânik Zirâat Müfettişi ve Zirâat Mektebi Müdürü Vitalis, “Hayat-ı Nebâtât”, [Bitkiler hakkında inceleme], s.4

....., “Beyaz ve Esmer Ekmekler ”, [Ekmeklerin besin değerleri hakkında], s.4

MÜTENEVVİA

Ahmed İhsan Bey, “Kırk Günde Devr-i Âlem”, [Seyahat araçlarındaki gelişmeler], s.4-5

....., “Ağaçlar ve Sâika”, [Ağaçlara isabet eden yıldırımlar hakkında inceleme], s.5

....., “Franklin’in Hikemiyyâtı”, [Felsefî ve hikmetli sözler], s.5

Bend-i Mahsûs

....., [Küçük esnafın ticari faaliyetleri hakkında inceleme], s.5-6

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ahmed Melik), “Mektup Cüzdanı”, [Roman, Evli bir kadınla aşğının mektuplaşmaları], s.5-6

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MÜTÂLAA MECMUASININ TAHLÎLÎ FİHRİSTİ

Nr.1, 23 Safer 1314 / 22 Temmuz 1312 / 3 Ağustos 1896

....., “Arz-ı Şükrân ve Tahdîs-i Ni’met”, [Derginin çıkışıyla ilgili izin yazısı], s. 1

Ve-mine’t-Tevfik, “İfâde-i Meram”, [Derginin çıkış amacı] , s.2-3

EDEBİYAT

Emin Paşazâde Mahmud Kemal Bey, “Edebiyat”, [Edebiyat kelimesi ve edebiyat hakkında açıklamalar], s.3

FEN

....., “Fünûn”, [İlim ve fennin önemi; ilim, fen ve sanat ilişkileri], s.3-4

Selânik Zirâat Müfettişi ve Zirâat Mektebi Müdürü Vitalis, “Hayat-ı Nebâtât”, [Bitkiler hakkında inceleme], s.4

....., “Beyaz ve Esmer Ekmekler ”, [Ekmeklerin besin değerleri hakkında], s.4

MÜTENEVVİA

Ahmed İhsan Bey, “Kırk Günde Devr-i Âlem”, [Seyahat araçlarındaki gelişmeler], s.4-5

....., “Ağaçlar ve Sâika”, [Ağaçlara isabet eden yıldırımlar hakkında inceleme], s.5

....., “Franklin’in Hikemiyyâtı”, [Felsefî ve hikmetli sözler], s.5

Bend-i Mahsûs

....., [Küçük esnafların ticari faaliyetleri hakkında inceleme], s.5-6

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ahmed Melik), “Mektup Cüzdanı”, [Roman, Evli bir kadınla aşığının mektuplaşmaları], s.5-6

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MÜTÂLAA MECMUASININ TAHLÎLÎ FİHRİSTİ

Nr.1, 23 Safer 1314 / 22 Temmuz 1312 / 3 Ağustos 1896

....., “Arz-ı Şükrân ve Tahdîs-i Ni’met”, [Derginin çıkışıyla ilgili izin yazısı], s. 1

Ve-mine’t-Tevfik, “İfâde-i Meram”, [Derginin çıkış amacı], s.2-3

EDEBİYAT

Emin Paşazâde Mahmud Kemal Bey, “Edebiyat”, [Edebiyat kelimesi ve edebiyat hakkında açıklamalar], s.3

FEN

....., “Fünûn”, [İlim ve fennin önemi; ilim, fen ve sanat ilişkileri], s.3-4

Selânik Zirâat Müfettişi ve Zirâat Mektebi Müdürü Vitalis, “Hayat-ı Nebâtât”, [Bitkiler hakkında inceleme], s.4

....., “Beyaz ve Esmer Ekmekler”, [Ekmeklerin besin değerleri hakkında], s.4

MÜTENEVVİA

Ahmed İhsan Bey, “Kırk Günde Devr-i Âlem”, [Seyahat araçlarındaki gelişmeler], s.4-5

....., “Ağaçlar ve Sâika”, [Ağaçlara isabet eden yıldırımlar hakkında inceleme], s.5

....., “Franklin’in Hikemiyyâtı”, [Felsefî ve hikmetli sözler], s.5

Bend-i Mahsûs

....., [Küçük esnafın ticari faaliyetleri hakkında inceleme], s.5-6

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ahmed Melik), “Mektup Cüzdanı”, [Roman, Evli bir kadınla aşğının mektuplaşmaları], s.5-6

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye Bint-i Cevdet, “İfâde-i Mahsûsa”, [‘Hanımlara Mahsûs Kısım’ adlı bölümün takdim yazısı], s.7

Emine Semiye Bint-i Cevdet Paşa, “Mükâfât-ı İlahiyye”, [Roman, İki kız kardeşin acılarıyla dolu evlilikleri], s.7-8

....., “Öksüz”, [Hikâye, Üvey babasıyla yaşayan küçük bir kızın eziyet dolu yaşamı], s.8

....., “Bilmecelerimiz”, [Dergiden okuyucularına bilmeceler], s.8

Nr. 2, 1 Rebiyülevvel 1314 / 30 Temmuz 1312 / 11 Ağustos 1896

....., “Teşekkür”, [Mütâlaa’nın yayımı nedeniyle Selânik ve Asır gazetelerinin tebriklerine teşekkür], s.1

EDEBİYAT

Latîf, “Edeb ve Edebiyat”, [Edeb ve edebiyat ilişkileri hakkında inceleme], s.1-2

FEN

Vitalis, “Hayat-ı Nebât-İntâş”, [Tohumlar hakkında inceleme], s.2-3

....., “Garip Yağmurlar”, [Amerika kıtasında meydana gelen büyük yağmurlar], s.3-4

....., “Fırtınaların Menşe-i Elektrikisi”, [Elektirik fırtınaları hakkında inceleme], s.4-5

....., “Cümel-i Hikemiyye”, [Felsefi ve hikmetli sözler], s.5

Hikâye ve Roman Kısım

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ahmed Melik), “Mektup Cüzdanı”, [Geçen sayıdan devam], s.5-6

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye, “Mükâfât-ı İlahiyye”, [Geçen sayıdan devam], s.6-7

....., (Çev. Selânik Feyz-i Sıbyân Mektebi Muallimlerinden Şemsi Efendi Kızı Yekta), “Allah”, [Allah’ın azamet ve büyüklüğü hakkında düşünceler], s.7

....., “Öksüz”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

Bilmece Kısmı

Mekteb-i Terakki Mezunlarından Nazire Bint-i Hasan, [Mektup, İlk sayıdaki bilmecelere verilen doğru cevaplar], s.8

....., “Bu Haftaki Bilmecelerimiz”, [Geçen sayıdan devam], s.8

MUHÂBERÂT-I ALENİYYETİM

....., [Sekiz adet teşekkür, takdir ve haber yazısı], s.8

Nr. 3, 8 Rebiyülevvel 1314 / 6 Ağustos 1312 / 18 Ağustos 1896

....., “Sergi”, [Dergide açılacak ‘Sergi’ adlı bölüm hakkında düşünceler], s.1

EDEBİYAT

Osman Adil Bey, [Mektup, Derginin yayınıni tebrik ve Osmanlı imlâsı hakkında], s.2-3

....., “Mütâlaa”, [Osman Adil Bey’in mektubuna teşekkür notu], s.2

Latîf, “Edeb ve Edebiyat”, [Geçen sayıdan devam], s.2-3

....., (Çev. Ali Ulvî), “Mehtaplı Bir Gecede Deniz Perileri”, [Hikâye, Hayalindeki deniz perileri tarafından cezbedilen bir gencin intiharı], s.3

....., “Teşekkür”, [Servet-i Fünûn mecmuasına teşekkür notu], s.3

FEN

....., “Barometre İş’ârâtı”, [Barometrelerin kullanımı hakkında inceleme], s.3-4

....., “Meskürât”, [Alkollü içkiler hakkında inceleme], s.4-5

Bend-i Mahsûs

Selânik Zirâat Mektebi Mezunlarından Yusuf, [Tarımda verimliliğin artırılması hakkında düşünceler], s.5-6

MÜTENEVVİA

....., “Cümel-i Hikemiyye”, [Geçen sayıdan devam], s.6

....., [Çeşitli konularda kısa notlar], s.6-7

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ahmed Melik), “Mektup Cüzdanı”, [Geçen sayıdan devam], s.6

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye, “Mükâfât-ı İlahiyye”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

Edibe, “Küçük Melek”, [Şiir, Bir annenin küçük kızına duyduğu sevgi], s.8

MUHÂBERÂT-I ALENİYYETİM

....., [Sekiz adet teşekkür, takdir ve haber yazısı], s.8

Nr. 4, 15 Rebiyülevvel 1314 / 13 Ağustos 1312 / 25 Ağustos 1896

EDEBİYAT

Recaizâde Mahmud Ekrem, “İltifatnâme”, [Mütâlaa’nın neşrini kutlama yazısı], s.1

Emin Paşazâde Mahmud Kemal, “Âsâr-ı Eslâf”, [Eski eserlerden yararlanma yolları hakkında düşünceler], s.1-2

....., [Hz. Ai’nin bir hutbesinden cümleler], s.2-3

Andelib, “Feverân-ı Teessür”, [Şiir, Kitâbe-i Seng-i Mezar], s.3

FEN

Zirâat Müfettişi ve Zirâat Mektebi Müdürü Vitalis, “Hayat-ı Nebâtât”, [2. sayıdan devam], s.3-4

....., “Yeni Bir Mikyâs-ı Kesâfet”, [Yeni icat edilmiş bir yoğunluk ölçer], s.4-5

....., “Fenn-i Tedavi”, /Musîkinin Cümle-yi Asabiyyeye Tesiri/, [Müziğin sinir hastalıkları tedavisinde kullanılması], s.5

Bend-i Mahsûs

....., “Pirinçlerimiz”, [Pirinç tarımının geliştirilmesi hakkında düşünceler], s.5-6

Sergi

....., [Selânik’te açılacak yeni bir dokuma fabrikasının ilânı], s.6

....., [Geçen sayıdaki ‘Sergi’ adlı bölümden devam], s.6

MÜTENEVVİA

....., “Tebrik”, [Selânik bürokratlarının dergiye gösterdikleri ilgiye teşekkür], s.6

....., [Argon ve Helyum gazlarının icadı hakkında not], s.6-7

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ahmed Melik), “Mektup Cüzdanı”, [Geçen sayıdan devam], s.7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye, “Mükâfât-ı İlahiyye”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

....., (Çev. Muallim Şemsi Efendi Kerimesi Yekta), “Bulut ile Çiçek”, [Yakıcı güneşten solmak üzere olan bir çiçeğin yağmur yağdırmayan bir buluta sitemi], s.8

MUHÂBERÂT-I ALENİYYETİM

....., [Yedi adet teşekkür, takdir ve haber yazısı], s.8

Nr. 5, 22 Rebiyülevvel 1314 / 20 Ağustos 1312 / 1 Eylül 1896

....., “Cülûs-ı Hümâyûn Mes’adet-i Meşhûn Hazret-i Zıll-ullahî”, [II. Abdülhamid’in tahta çıkışını kutlama yazısı], s.1

....., “Cülûs-ı Şevket-makrûn Hazret-i Padişâhî”, [Şiir, II. Abdülhamid’e övgü], s.2

EDEBİYAT

Sadî Efendi, “Terâne-i Hayat”, [Şiir, Hayatın acı, keder ve üzüntüleri], s.2

FEN

Zirâat Müfettişi ve Zirâat Mektebi Müdürü Vitalis, “Hayat-ı Nebâtât”, [Geçen sayıdan devam], s.3

....., “Susamak”, [Susuzluk hakkında inceleme], s.3-4

....., “Mülhüz'den”, /Mektub-ı Mahsûs/, [Mektup, Fransa'dan gönderilmiş bir seyahat incelemesi], s.4-5

Bend-i Mahsûs

Avrethisarı Malmüdürü Ali Remzi, “Sa'y ü Gayret”, [İşsiz, avare insanların topluma kazandırılması hakkında inceleme], s.5-6

MÜTENEVVİA

Selânik Zirâat Mektebi Mezunlarından Yusuf, [3. sayının ‘Bend-i Mahsûs’ bölümünden devam], s.6

....., “Nev-icât Bir Vapur”, [Paris'te yeni yapılan hızlı bir vapur], s.7

....., “Şeker İleti”, [Şeker hastalığı tedavisi için geliştirilen bir yöntem], s.7

Hikâye ve Roman Kısmı

....., “Hikâye-i Müntehâbe”, /Nedâmet/, [Hikâye, Metresi uğruna karısını ve çocuğunu terkeden bir adamın pişmanlığı], s.7-8

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye, “Mükâfât-ı İlahiyye”, [Geçen sayıdan devam], s.8

MUHÂBERÂT-I ALENİYYETİM

....., [Yedi adet teşekkür, takdir ve haber yazısı], s.8

Nr. 6, 29 Rebiyülevvel 1314 / 27 Ağustos 1312 / 8 Eylül 1896

EDEBİYAT

N. Vecdî, “İstiğrâk”, [Şiir, Allah’a övgü], s.1

İbnü’l-Emin Mahmud Kemal, “İzâh-ı Maksat”, [Eski eserler ve bilimsel değerleri hakkında düşünceler], s.1-2

FEN

R. Y., “Hava - Buhar”, [Su buharı ve nemden kaynaklanan atmosfer olayları], s.3

....., “Viyana’dan Mektub-ı Mahsûs”, [Mektup, Sağlıklı ve mutlu yaşamla ilgili Avrupa’da geliştirilen yeni yöntemler hakkında inceleme], s.3-4

Eczacı Edhem İsmail, “Usûl-i Tedâvi”, [Temiz hava ve güneşin hastalıkların tedavisinde kullanılması], s.4

Bend-i Mahsûs

....., “İpekçilik”, [İpek böceği yetiştiriciliği ve Avrupa’da tekstil sanayi hakkında inceleme], s.4-5

El-Dâ’i [?], “Aynen Varaka”, [Tramvay şirketlerinin yapısı hakkında düşünceler], s.5-6

MÜTENEVVİA

Nâmî, “Paris’te Ulûm-i Siyâsiye Mekteb-i Husûsîsi”, [Fransa’da açılan siyaset okulu hakkında inceleme], s.6-7

....., [Kömürün elektrikle elmas haline getirilebilmesi icadı hakkında], s.7

....., [Brüksel’de fakirlere verilen bir çeşit hizmet hakkında], s.7

Hikâye ve Roman Kısmı

Ahmed Melik, “Hikâye-i Müntehâbe”, /Nedâmet/, [Geçen sayıdan devam], s.7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye, “Mükâfât-ı İlâhiyye”, [Geçen sayıdan devam], s.8

MUHÂBERÂT-I ALENİYYETİM

..... [Dokuz adet teşekkür, takdir ve haber yazısı], s.8

Nr. 7, 6 Rebiyelâhir 1314 / 4 Eylül 1312 / 16 Eylül 1896

EDEBİYAT

Ahmed Melik, “[?]”, [Türk dili imlâsının hazırlanması hakkında inceleme], s.1-2

FEN

Zirâat Mektebi ve Zirâat Mektebi Müdürü Vitalis, “Hayat-ı Nebâtât”, [Geçen sayıdan devam, bitti], s.2-3

....., “Selânîk İklimi”, [Selânîk ikliminin tarıma etkileri hakkında inceleme], s.3-4

Bend-i Mahsûs

Osman Adil, “Musâhabe-i Zirâiye”, [Tarımın geliştirilmesi hakkında inceleme], s.4-5

....., “Hakaret Reddolunur Muhayyirdir”, [Mütâlâa ve Asır gazetesi arasındaki Mütâlâa’da yayınlanan bir makale üzerine çıkan tartışmalara cevap], s.5-6

MÜTENEVVİA

....., “Bal Madeni”, [California-Senbernar mağaralarında bulunan bal madeni], s.6

....., “Cümel-i Hikemiyye”, [3. sayıdan devam], s.6

Hikâye ve Roman Kısmı

Ahmed Melik, “Hikâye-i Müntehâbe”, /Nedâmet/, [Geçen sayıdan devam, bitti.], s.6-7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye Hanımefendi, [Kız okullarının açılmasına teşekkür], s.7-8

Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye, “Mükâfât-ı İlahiyye”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 8, 13 Rebiyülâhir 1314 / 10 Eylül 1312 / 22 Eylül 1896

EDEBİYAT

Recaizâde Ekrem, [Mektup, Edebiyatın incelikleri hakkında], s.1-2

Ahmed Enverî, “İğfâl”, [Şiir, Sevgiliye sitem], s.2

Muallim Hasan Pertev, “Hakikat”, [Gerçeklik hakkında düşünceler], s.2

....., “Dâi-ül-kelb Telkihâtı”, [Pasteur’ün vefâtı nedeniyle kuduz ve kuduz aşısı hakkında inceleme], s.2-3

....., “Selânik İklimi”, [Geçen sayıdan devam], s.3

Eczacı Edhem İsmail, “Viyana’dan Mektub-ı Mahsûs”, [Mektup, Viyana-Panabitkom müzesinden izlenimler], s.3-4

Y. S., “Mektup: [?]”, [Mektup, Musîkinin sinir hastalıkları tedâvisinde kullanılmasıyla ilgili makale hakkında], s.4-5

Avrethisarı Malmüdüdü Ali Remzi, “Fıkra-i Muhayyile”, [Hikâye, Köylü bir gencin köylü bir genç kıza ilginç evlilik teklifi], s.5-6

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ahmed Melik), “Mektup Cüzdanı”, [4. sayıdan devam], s.6-7

R. Y., “A’mâk-ı Ebhâr, İrtifâ’-ı Cibâl”, [Dünyadaki denizlerin derinlikleri ve dünyadaki

Nr. 9, 20 Rebiyülâhir 1314 / 17 Eylül 1312 / 29 Eylül 1896

EDEBİYAT

Cudi, "Gazel", [Şiir, Sevgiliye övgü], s.1

....., "Diğer", [Şiir, Bahar sevgisi], s.1

Ahmed Medhî, "J. J. Rousseau'nun", [Mektup, J. J. Rousseau'dan derslerine katılmak isteyen bir öğrencisine mektup], s.1

FEN

....., "Selânik İklimi", [Geçen sayıdan devam], s.2

....., "Biranın Mazarrâtı", [Biranın sağlığa zararları hakkında inceleme], s.2-3

MÜTENEVVİA

Ahmed Melik, "İlm-i Habr Hakkında Ma'lumât-ı Tarihiyye", [Medeniyetin gelişmesine hizmet eden bilginler], s.3

Eczacı Edhem İsmail, "Viyana'dan Mektub-ı Mahsûs", /Seyn Bron Kasrı/, [Geçen sayıdan devam], s.4

Eczacı Edhem İsmail, "Ma'lûmat-ı Tıbbiyye", [Yanıklar ve diş ağrıları için hazırlanabilecek ilaçlar hakkında notlar], s.4-5

Bend-i Mahsûs

....., "Teşhîr-i Cibâl ü Bilâd", [Avrupada ağaçlandırma çalışmaları], s.5-6

Hikâye ve Roman Kısmı

Osman Adil, "Hikâye-i Müntehabe", /Gözlük/, [Hikâye, Gözleri iyi görmeyen bir gencin tesadüfen gözlük kullanmaya başlaması], s.6-7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

....., "İ'tizâr" ['Mükâfât-ı İlahiyye' adıyla yayımlanan romanın 7.sayıda noksan çıkması hakkında özür], s.7

Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye, “Mükâfât-ı İlahiyye”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

MUKTEBESAT

Ahmed Midhat, “Mesâil-i Mühimme-i Nisvâniye”, [Tercümân-ı Hakikat gazetesinden alıntı], s.8

Nr. 10, 27 Rebiyülâhîr 1314 / 24 Eylül 1312 / 6 Ekim 1896

EDEBİYAT

Cenâb Şehâbeddin, “Mektub-ı Makale-i Edebiyye”, [Mektup, Derginin yayımını kutlama mektubu], s.1

Cenâb Şehâbeddin, “Mütâlaa”, [İlim, fen ve edebiyatın ilerlemesinde okuma, tenkit ve düşünmenin önemi], s.1-2

....., “Mütâlaa”, [Cenâb Şehâbeddin’in makalesi hakkında düşünceler], s.2

Cudi, “Nev-i Lâtîf”, [Şiir, Allah’a övgü], s.2

Faik, “Bir Hüsn İçin”, [Şiir Sevgiliye övgü], s.3

FEN

....., “Kutb-i Şimâlî ve ‘Nansen’”, [Kuzey Kutbunu keşif çalışmaları], s.3-4

....., “‘Antiseptik’ Mendiller”, [Antiseptik ilaçların kullanımı], s.4-5

....., “Yemekte Su İçmek”, [Su ya da sulu içecekler içmenin faydaları], s.5

....., “Bir Topun Kuvveti”, [Ateşli silahların fırlatma kuvvetlerinin ölçülmesi], s.5

MÜTENEVVİA

Selânik Zirâat Mektebi Mezunlarından Yusuf, “Çiftçilere”, [Ekinlerde görülen ‘Sürme’ hastalığının ortadan kaldırılması], s.5-6

....., “Nâne (Na’nâ)’nin Havâssı”, [Nanenin haşerelere karşı kullanılması], s.6

....., “Odaları ‘Dezenfekte’ Etmek Hakkında Kolay Bir Usûl”, [Avrupa’da keşfedilen yeni bir dezenfekte yöntemi], s.6

....., “Dünyanın En Büyük Tüneli”, [Amerikanın Colorado eyaletinde yapılmakta olan tünel hakkında], s.6

Eczacı Edhem İsmail, “Yeni Bir Üzüm Asması”, [Fransa’da keşfedilen yeni bir asma fidanı], s.6

Hikâye ve Roman Kısmı

İbnü’l-Emin Mahmud Kemal, “Bir Yetimin Sergüzeşti”, [Hikâye, Yetim kalmış bir çocuğun başına gelen acı ve sıkıntı dolu olaylar], s.6-7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nigâr Bint-i Osman, “Takvim”, [Şiir, Zamana sitem], s.7-8

Ser-muharrire Emine Semiye, “Mütâlaa”, [Nigâr Bint-i Osman Hanım’ın şiirini tebrik], s.8

Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye, “Mükâfât-ı İlahiyye”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 11, 5 Cemaziyelevvel 1314 / 1 Teşrin-i evvel 1312 / 13 Ekim 1896

EDEBİYAT

Osman Hilmi (Çorum’dan), “Bir Manzara”, [Şiir, Doğa sevgisi], s.1

Leskovikli Rauf, “Bûy-ı İsmet”, [Şiir, Sevgilinin güzelliği, masumluluğu ve temizliğine övgü], s.1

N. Vecdî, “Hüsn-i Zî-hayat”, [Şiir, Sevgilinin güzelliklerine övgü], s.1

Rahmetullah, “Lisân-ı Edeb Hakkında Birkaç Söz”, [Milletlerin ahlâk ve lisanının edebiyat sayesinde düzeltilebileceği hakkında düşünceler], s.1-2

....., “Terbiye-i Evlâd-ı İnâs”, [Kız çocuklarının terbiye ve eğitimi hakkında düşünceler], s.2-3

FEN

....., “Kutb-i Şimâli ve ‘Nansen’”, [Geçen sayıdan devam], s.3-4

....., “‘Röntgen’ Şiâ-i ve (Edison)’un Bir İhtirâ’-ı Cedîdi”, [Röntgen ışınlarının özel kullanım alanları], s.4-5

....., “Kutb-i Cenûbiye Seyâhat”, [Güney kutbuna yapılan seyahat hakkında not], s.5

....., “Mösyö Fizov’un Vefâtı”, [Fransız bir âlimin vefâtı hakkında not], s.5

Bend-i Mahsûs

Osman Adil, [Fakir aile çocuklarına yardım derneği kurulması hakkında öneri], s.5-6

MÜTENEVVİA

Erkân-ı Harbiye Miralayı Rasim, “Gelin Odaları”, [Süslü gelin odaları hakkında düşünceler],6-7

....., “Fonoğraf Vasıtasıyla İzdivâç”, [Amerika’da uygulanan bir evlilik yöntemi], s.7

Hikâye ve Roman Kısmı

....., “Noksan Terbiye”, [Hikâye, Bir zengin çocuğunun serbest yaşamı], s.7-8

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye, “Mükâfât-ı İlahiyye”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 12 , 12 Cemaziyelevvel 1314 / 8 Teşrîn-i evvel 1312 / 20 Ekim 1896

EDEBİYAT

H. Remzi, “Nâğme-i Teessür”, [Şiir, Sevgilinin acımasızlığı], s.1

H. Remzi, “O Bigâne-i Sevda”, [Şiir, Sevgilinin ilgisizliği], s.1

Hüseyin Hüsnü, “İmlâ Bahsi”, [Türk imlâsının sadeleştirilmesi hakkında inceleme], s.1-2

....., “Matbuat-ı Nefise”, [Faik Esat Bey’in (Andelib) şiir yeteneğine övgü], s.2

....., “Terbiye-i Evlâd-ı İnâs”, [Geçen sayıdan devam], s.2-3

....., “Tashîh”, [11. sayıdaki bazı baskı hataları hakkında düzeltme], s.3

FEN

....., “‘Röntgen’ Şiâ-înin Yeni Bir Tatbîk-i Mühimi ve Verem Hastalığının Tahfif-i

Şedîdi”, [Röntgen ışınlarının verem hastalığı tedavisinde kullanılması], s.3-4

Etibbâ-yı Bahriyyeden Beylerbeyli İbrahim, “İslâmiyet, Tabâbet-i Hazıra, Etibbâ-yı İslâmiye”, [İslâmiyet, tıp ve müslüman tıp âlimleri hakkında inceleme], s.4

....., “İhtirâat-ı Cedîdeden”, [Yeni icat edilen ve kendi kendine yanabilen bir gaz lambası], s.4-5

....., “Fotoğrafın Üzerine Yazı Yazmak”, [Fotoğraf üzerine yazı yazmak tekniği], s.5

Hikâye ve Roman Kısmı

İbnü’l-Emin Mahmud Kemal, “Bir Yetimin Sergüzeşti”, [10. sayıdan devam], s.5-6

....., “Noksan Terbiye”, [Geçen sayıdan devam], s.6-7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye Bint-i Cevdet, “Şu Asr-ı Terakkide Muharrerât-ı Faziletimizin En Kıdemlisi”, [Mektup, Makbule Leman Hanım’a dergide yazması hakkında teklif mektubu], s.7

Makbule Leman, [Mektup, Emine Semiye Hanım’ın teklifine teşekkür], s.7

Emine Semiye Bint-i Cevdet, [Makbule Leman Hanım’ın mektubuna teşekkür], s.7-8

Emine Semiye Bint-i Cevdet, “Mükâfât-ı İlahiyye”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 13, 19 Cemaziyelevvel 1314 / 15 Teshrîn-i evvel 1312 / 27 Ekim 1896

EDEBİYAT

Sadî, “Terâne-i Ruh”, [Şiir, Allahın kudreti karşısında insanın hayreti], s.1

Sabih Nuri, “Der-saadet’ten Varid Bir Makale...”, [Türk ve batı edebiyatları hakkında inceleme], s.1-3

....., “Mütâlaa”, [Sabih Nuri Bey’in makalesine teşekkür notu], s.3

Mustafa Sirya, “Evlâd Muhabbetine Dâir Bir Tebriknâmeden Müstahrec”, [Evlâd sevgisinin yüceliği hakkında düşünceler], s.3

....., “Terbiye-i Evlâd-ı İnâs”, [Geçen sayıdan devam], s.3-4

FEN

Etibba-yı Bahriyyeden Beylerbeyli İbrahim, “İslâmiyet, Tebâbet-i Hazıra, Etibba-yı İslâmiye”, [Geçen sayıdan devam, bitti.], s.4-5

....., “Mütâlaa”, [Beylerbeyli İbrahim Bey’in makalesine teşekkür], s.5

....., “Yine Kutb-i Şimâli”, [Kuzey Kutbunu keşif çalışmaları], s.5

MÜTENEVVİA

....., “Saatler Meselesi”, /Alafranga mı Alaturka mı?/, [Yabancı ve yerel saatlar hakkında inceleme], s.5-6

Hikâye ve Roman Kısmı

İbnü’l-Emin Mahmud Kemal, “Bir Yetimin Sergüzeşti”, [Geçen sayıdan devam], s.6

....., “Noksan Terbiye”, [Geçen sayıdan devam, bitti.], s.7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye Bint-i Cevdet, “Mazrûf-ı Elem”, /Ser-Bâln-i İstırâb Olan Bir Zevce Lisanından/, [Evli bir kadından kocasına sitemler], s.7-8

Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye, “Mükâfât-ı İlahiyye”, [Geçen sayıdan devam], s.8

MUKTEBESAT

İsmail Safâ, “Kuşlardan”, [Şiir Mektep Risalesi’nden alıntı], s.8

....., “Mütâlaa”, [Şiir, Kıt’a], s.8

Nr. 14, 26 Cemeziyelevvel 1314 / 22 Teşrîn-i evvel 1312 / 3 Kasım 1896

EDEBİYAT

Recaizâde Mahmud Ekrem, “Koparma”, [Şiir, Servet-i Fünûn’dan alıntı], s.1

Agâh Paşa, “Âdem”, [Şiir, İnsanın yüceliği], s.1

Agâh Paşa, “Âlem”, [Şiir, Ziya adlı bir şairin gazeline nazire], s.1

Hafız Atıf Bey, [Gazel], s.2

FEN

R. Y., “Foto Çinkoğrafya”, [Fotoğraf baskısı hakkında bilgi], s.2

....., “‘Demir Kapılar’ Kanalı”, [Su kanalları ve Tuna nehri üzerinde yapılmakta olan kanal hakkında inceleme], s.2-3

Bend-i Mahsûs

....., “Zahâirimizin Revâcı ve Amerika Buğdayları”, [Kaliteli buğday üretimi ve ticareti hakkında inceleme], s.3-4

MÜTENEVVİA

Osman Adil , “Doktorlar”, [Doktorlar hakkında düşünceler], s.4-5

Cenâb Şehâbeddin, “Te’sîr-i Muhîrât”, [Hikâye, Karısına kabalık eden bir adamın pişmanlığı], s.5-7

İbnü’l-Emin Mahmud Kemal, “Bir Yetimin Sergüzeşti”, [Geçen sayıdan devam], s.7

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ahmed Melik), “Mektup Cüzdanı”, [8. sayıda eksik çıkan baskının devamı], s.7-8

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

....., “Teessüf”, [Merhum Cevdet Paşa’nın eşinin vefâtı hakkında başsağlığı], s.8

....., “İ’tizâr”, [Emine Semiye Hanım’ın annesinin vefâtı nedeniyle romanının yayımlanamaması hakkında özür], s.8

Emine Semiye, “Müstağrak-ı Neşât”, [Mesut bir kadının kocası hakkındaki hisleri], s.8

Nr. 15, 3 Cemaziyelâhir 1314 / 29 Teşrîn-i evvel 1312 / 10 Kasım 1896**EDEBİYAT**

Hâkî, “Tarih-i Edebiyata Bir Nazar” [Edebiyat tarihinin önemi hakkında inceleme], s.1

....., “Ahhabımızdan Bir Zât-ı Âlîkadrin Vaktiyle Şâir-i Şehîr Sadî Efendiye Yazdığı Mektuptur”, [Mektup, Dergide yazma isteği hakkında], s.1-2

Sadî, “Sadî Efendi’nin Cevabı”, [Şiir, Aldığı mektuba övgü], s.2

Ali Remzi, “Hazin”, [Şiir, Çevrenin verdiği hüznü], s.2

N. Vecdî, “İlk Bûse”, [Şiir, Sevgiliye duyulan ilk aşk, ilk heyecan], s.2

Ahmed Enverî, “Elvâh-ı Hayat”, [Sevgilinin eşsizliği hakkında düşünceler], s.2-3

FEN

....., “Asetilen Gazı”, [Asetilen gazının keşfedilmesi ve aydınlatmada kullanılması], s.3

Ş. Y., “İşret”, [Medeniyet ve sağlık ilişkileri], s.3-4

MÜTENEVVİA

R. Y., “Bir Muhavere”, [Yabancı saatların yerel saatlara çevrilmesi hakkında iki kişi arasında geçen konuşma], s.4-5

Hikâye ve Roman Kısmı

Cenâb Şehâbeddin, “Te’sîr-i Muhîrât”, [Geçen sayıdan devam], s.5-6

İbnü’l-Emin Mahmud Kemal, “Bir Yetimin Sergüzeşti”, [Geçen sayıdan devam], s.6-7

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ahmed Melik), “Mektup Cüzdanı ”, [Geçen sayıdan devam], s.7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye, “Mükâfât-ı İlahiyye”, [13. sayıdan devam], s.8

Nr. 16, 10 Cemaziyelâhir 1314 / 5 Teşrîn-i sâni 1312 / 17 Kasım 1896

EDEBİYAT

Sadî, “Nevhât ”, [Şiir, Bir anneden ölen kızına ağıt], s.1

Hüsameddin, “Kıt’a”, [Şiir, Aşk hakkında bir dördlük], s.1

Ali Remzi, “Aceb Kimdir?”, [Gazel], s.1

Hâkî, “Tarih-i Edebiyata Bir Nazar”, [Geçen sayıdan devam, bitti.], s.1-2

FEN

İhsan Fikri, “Ateş İnsanı Yakar mı?”, [Mektup, Ateşle yapılan sihirbazlık gösterileri], s.2-3

....., “Mütâlaa”, [İhsan Fikri’nin mektubuna cevap], s.3-4

....., “Levsiyum”, [Gaz memesi imalatında kullanılabilecek yeni bir cisim], s.4

Doktor Ş. Kâmil, “İşret”, [Geçen sayıdan devam], s.4-5

MÜTENEVVİA

....., “Tebrik”, [Selânik Gazetesinin ilk yıldönümünü kutlama yazısı], s.5

....., “Usûl-i Cedîde-i Zirâat Nedir?”, [Tarımda verimliliğin artırılması için yeni icat edilen sapanların ve kaliteli tohumların kullanılması], s.5-6

Hikâye ve Roman Kısmı

İbnü’l-Emin Mahmud Kemal, “Bir Yetimin Sergüzeşti”, [Geçen sayıdan devam], s.6-7

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ahmed Melik), “Mektup Cüzdanı”, [Geçen sayıdan devam], s.7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nigâr Hanım, “Zevâl-i Ümit”, [Şiir, Sona eren ümitler], s.7

Kerime, [Mektup, Emine Semiye Hanıma tebrik], s.7-8

Emine Semiye, [Kerime Hanımın mektubuna teşekkür], s.8

Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye, “Mükâfât-ı İlahiyye”, [Geçen sayıdan devam], s.8

MUKTEBESAT

Tevfik Fikret, “Nakş-ı Nazenin”, [Şiir, Servet-i Fünûn’dan alıntı], s.8

Nr. 17, 17 Cemaziyelâhir 1314 / 12 Teşrîn-i sâni 1312 / 24 Kasım 1896

EDEBİYAT

F. K., “İntikâd”, [Makale, Edebiyatta eleştirinin önemi], s.1-2

....., “Mütâlaa”, [F. K.’nın makalesine teşekkür ve derginin ilerki sayılarında açılması düşünülen tenkit bölümü hakkında not], s.2

Agâh Paşa, [Şiir, Gazel], s.2

Ahmed Enverî, “Bu Bir Hayal Değil Hakikat İdi I”, [İki sevgilinin karşılaşması], s.2

N. Vecdî, “Bûse-i İftirâk”, [Şiir, Orman kenarında buluşan iki sevgilinin tasviri], s.2

Ali Ulvî, “Uzlet Perisi”, [Hikâye, Tabiatın sessizliğini izleyen bir kızın, küçük bir kızı vahşi hayvanların saldırısından kurtarma hayali], s.3

FEN

....., “Şihâb Yağmuru”, [Yıldız yağmurları hakkında inceleme], s.3-4

....., “Meşrubat-ı Küliyyenin Kuvve-i Hazmiyyeye Tesiri”, [Alkollü içkilerin mideye verdiği zararlar hakkında inceleme], s.4-5

MÜTENEVVİA

....., “Tebrik”, [Bursa’da yayımlanmaya başlanan ‘Fevâid’adlı derginin yayımını kutlama notu], s.5

....., [Cenova limanı yakınlarında görülen yaralı büyük bir balina], s.5

....., “Kalbur Makinaları”, [Tohum saçma makinaları], s.5

Hikâye ve Roman Kısmı

Hüseyin Vassâf, “Cezâ-yı Amel”, [Hikâye, Karısını ve çocuklarını terketip hizmetçisiyle evlenen bir adamın aldanışı], s.5-7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Rukiye Hatice, [Mektup, Emine Semiye Hanım’a övgü ve teşekkür], s.7-8

Emine Semiye, [Rukiye Hatice Hanım’ın mektubuna teşekkür], s.8

....., “Ninni”, [Şiir, Bir anneden çocuğuna ninni], s.8

Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye, “Mükâfât-ı İlahiyye”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 18 , 25 Cemaziyelâhir 1314 / 19 Teşrîn-i sâni 1312 / 31 Aralık 1896

EDEBİYAT

Sadî, “Gaflet”, [Şiir, Ölüm], s.1

N. Vecdî, “Ninni”, [Şiir, Ninnilerin hoşluğu, güzelliği], s.1

....., “Felsefe”, [Mektup, Sabih Nuri Bey’in 13. sayıdaki yazısı hakkında düşünceler],
s.1-3

FEN

....., “Uçmak Makinası”, [Uçmak için yapılan ilk denemeler], s.4-5

MÜTENEVVİA

....., “Kalbur Makinaları”, [Geçen sayıdan devam], s.5-6

Hikâye ve Roman Kısmı

İbnü’l-Emin Mahmud Kemal, “Bir Yetimin Sergüzeşti”, [16. sayıdan devam], s.6-7

Alexsandre Dumas Fils (Çev. Ahmed Melik), “Mektup Cüzdanı”, [16. sayıdan devam],
s.7-8

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye, “Mükâfât-ı İlahiyye”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 19, 3 Recep 1314 / 26 Teşrîn-i sâni 1312 / 8 Aralık 1896

EDEBİYAT

Agâh Paşa, [Şiir, Gazel], s.1

Sadî, “Kalbinden”, [Şiir, Kalpten duyulan hisler], s. 1

Ahmed Enverî, “Bu Bir Hayal Değil Hakikat İdi III”, [17. sayıdan devam], s.1-2

Ahmed Kellâmi, “Bir Mektup”, [Mektup, Şeyh Ferdi’nin bir bestesi hakkında düşünceler], s.2

Şeyh Ferdi, “Kâr-ı Natık”, [Şiir, Bir aşk şarkısı], s.2

....., “Mütâlaa”, [Şeyh Ferdi’nin şiirine teşekkür], s.2

Halil Ulvî, “Muhayyel Fıkralar”, [Fıkra yazı türü hakkında düşünceler], s.2-3

Rauf Zâti, “Felsefe”, [Geçen sayıdan devam], s.3-4

FEN

....., “Meşrubat-ı Küliyyenin Ef’âl-i Hayatiyyeye Tesiri”, [Alkollü içkilerin hayat faaliyetlerine etkileri hakkında inceleme], s. 4-5

....., “Ahvâl-i Şems Hakkında Yeni Bir Fikir Daha”, [Güneş üzerindeki lekeler ve güneş yüzeyindeki gaz patlamaları], s.5

....., “Nebâtâtta Tebdil-i Cinsiyet”, [Bitkilerin türemesi], s.5-6

MÜTENEVVİA

....., [Londra’da yapılmakta olan büyük bir küre inşaatı], s.6

Mahmud Şemseddin, [Kağıtların sarı renge boyanması hakkında], s.6

Hikâye ve Roman Kısım

İbnü’l-Emin Mahmud Kemal, “Bir Yetimin Sergüzeşti”, [Geçen sayıdan devam], s.6-7

Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye, “Mükâfât-ı İlahiyye”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

MUKTEBESAT

Ahmed Midhat, “Es-Lisân-ı Türk-î”, [Tercümân-ı Hakikat gazetesinden alıntı], s.8

Nr. 20, 10 Recep 1314 / 3 Kânûn-ı evvel 1312 / 15 Aralık 1896

EDEBİYAT

....., “İhtâr-ı Mahsûs”, [Dergiye gönderilecek eleştiri yazıları ve dergide açılması düşünülen ‘İntikâd’ adlı bölüm hakkında], s. 1

....., “Şiirin Feryadı”, [Şiir hakkında düşünceler], s. 1-2

N. Vecdî, “Yandı...”, [Şiir, Sevgilinin gelmesini bekleyiş], s. 2

Nermi, “Şedâid-i Dehre Uğramış Bir Genç Lisanından”, [Şiir, Gençliğin geçiciliği], s. 2

....., “Mütâlaa”, [Nermi’nin şiiri hakkında tahlili düşünceler], s. 2-3

Zaimzâde Hasan Fehmi, “Tıfl-ı Nâim”, [Şiir, Uyuyan bir çocuğun güzellikleri], s. 3

....., “Mütâlaa”, [Zaimzâde Hasan Fehmi’nin şiiri hakkında tahlili düşünceler], s. 2-3

Sadî, “Lisân Tahsili Ne İçindir”, [Yabancı dil öğreniminin nasıl olması gerektiği hakkında düşünceler], s. 3-4

FEN

....., “Yine Röntgen Şu’âi”, [Röntgen ışınları ile yağmur yağdırılması ve körlerin tedavisinde röntgen ışınlarının kullanılması], s. 4-5

MÜTENEVVİA

Osman Adil, “Cemre Hastalığı”, [Koyunlarda görülen bazı hastalıkların tedavisi hakkında inceleme], s. 5-6

....., “Biyonefezanis Yahut ‘Amel-i Hayr’ Cemiyeti”, [Selânik’te yeni açılan iki hayır cemiyetinin toplumsal ve kültürel faaliyetleri hakkında inceleme], s. 6-7

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ahmed Melik), “Mektup Cüzdanı”, [18. sayıdan devam], s. 7-8

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye, “Mükâfât-ı İlahiyye”, [Geçen sayıdan devam], s. 8

Nr. 21, 16 Recep 1314 / 10 Kânûn-ı evvel 1312 / 22 Aralık 1896

EDEBİYAT

....., “Takrîzât”, [Recaizâde Ekrem Bey’in ‘Tâlim-i Edebiyat’ adlı eserini takdim ve takdir yazısı], s.1

T. Fikret, “Haluk’un Sesi”, [Şiir, Servet-i Fünûn’dan alıntı], s.1

....., “Mütâlâa”, [T. Fikret Bey’in şiiri hakkında tahlili düşünceler ve şâirliğini takdir yazısı], s.1-2

Leskovikli Rauf, “Sanatkâr”, [Şiir, Sanat sahibi insanlara övgü], s.2

....., “Mütâlâa”, [Leskovikli Rauf Bey’in şiiri hakkında tahlili düşünceler], s.2-3

Sadî, “Birleş”, [Allah’ın varlığına ve birliğine övgü], s.3

Ahmed Enverî, “Şitâ”, [Kış aylarının güzellikleri hakkında düşünceler], s.3

Nino, (Çev. Gelibolulu Şevket), “Muharrîre-i Meşhûre Matmazel Nino’nun Marki de Visaryo’ya Yazdığı Bir Mektubun Tercümesi ”, [Mektup, Kadınlar ve erkekler hakkında düşünceler], s.3-4

Selânik Rüşd-i Askerîsi İkinci Sene Şakirdânından Mahmud Ekrem, “Sa’y ü Gayret”, [Şiir, Tembel ve çalışkan iki insanın karşılaştırılması], s.4

....., “Mütâlâa”, [Mahmud Ekrem’in şiiri hakkında tahlili düşünceler], s.4

FEN

....., “Seretânın Tezâyüdü”, [Kanser hastalığının ortaya çıkması ile ilgili istatistiki bilgiler hakkında inceleme], s.4-5

....., “Telgraf Süratı”, [Haberleşme alanındaki gelişmeler hakkında inceleme], s.5

MÜTENEVVİA

....., “Avrupa’da Talâk”, [Avrupa’da boşanmanın kanunlarla düzenlenmesi hakkında inceleme], s.5-6

....., “Tiyatro”, [Tiyatro-edebiyat ilişkileri ve tiyatronun ahlâk üzerine etkileri], s.6

....., [Buhar kuvveti], s.6

....., [Amerika'da; sanayi, tarım ve ticaret mallarının ve hizmetlerinin fiyatları hakkında hazırlanan istatistikler hakkında inceleme], s.6

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ahmed Melik), "Mektup Cüzdanı", [Geçen sayıdan devam], s.7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Rukiye Hatice, "Bir Perişan Musâhabe", [Mektup, Dergiden çeşitli konularda istek ve dilekler], s.7-8

Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye, "Mükâfât-ı İlahiyye", [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 22 , 23 Recep 1314 / 17 Kânûn-ı evvel 1312 / 29 Aralık 1896

EDEBİYAT

Fikri, "Bana Öyle Gelir", [Şiir, Sevgilinin güzelliği], s.1

....., "Mütâlâa", [Fikri Bey'in şiiri hakkında tahlili düşünceler], s.1

Nuri, [Şiir, Gazel], s.1

....., "Mütâlâa", [Nuri Bey'in gazeli hakkında tahlili düşünceler], s.1-2

....., "Vanda", [Osman Adil Bey'in yeni eserinin tanıtımı], s.2

Hamdibeyzâde Osman Adil, "Vanda'nın Mukaddimesi", [Osman Adil Bey'in 'Vanda' adlı eserinin önsüzü], s.2-3

FEN

....., "Seyyal Hayvanı", [Tıp alanında yapılan bir keşif hakkında düşünceler], s.3-4

....., "Kolera Aşısı", [Kolera aşısının icadı], s.4

....., "Barometrede Azim Bir Tenezzül", [Barometre işaretlerinin anlamları], s.4

MÛTENEVVİA

Vefâlızâde Suad, "Zirâat", [Tarımda bilimsel gübre kullanımı], s.4-6

....., [Selânik'te 'Çocuklara' ismiyle yayımlanacak bir çocuk dergisini kutlama yazısı], s.6

Hikâye ve Roman Kısmı

İbnü'l-Emin Mahmud Kemal, "Bir Yetimin Sergüzeşti", [19. sayıdan devam], s.6-7

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ahmed Melik), "Mektup Cüzdanı", [Geçen sayıdan devam], s.7-8

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye, "Mükâfât-ı İlahiyye", [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 23, 30 Recep 1314 / 24 Kânûn-ı evvel 1312 / 5 Ocak 1897

EDEBİYAT

....., "Üdebâ-yı Benâmımızdan Bir Zât-ı Âlî Tarafından Lûtfen İhdâ Buyurulmuştur", [Eski ve yeni edebiyatlarımız hakkında düşünceler], s.1-2

....., "Mütâlaa", [Yukarıdaki yazı hakkında takdir yazısı], s.2

Cenâb Şehâbeddin, "Şitâ", [Şiir, Servet-i Fünûn'dan alıntı], s.2

....., "Mütâlaa", [Cenâb Şehâbeddin Bey'in şiiri hakkında tahlîli düşünceler], s.2

N. Vecdî, "Son Bûse", [Şiir, Sevgiliye veda], s.2-3

Sadî, "Düşün", [Şiir, Tabiatın güzellikleri], s.3

Ebu-l Reşad Ahmed, "Mektup", [Mektup, 'Şiirin Feryadı' adlı makale hakkında düşünceler], s.3

....., "Mütâlaa", [Ebu-l Reşad Ahmed'in mektubu hakkında düşünceler], s.3

FEN

....., "Röntgen Şu'âî ve Korseler", [Korse takmanın zararları], s.3-4

....., "Tahte-l-bahr Yeni Bir Sefine Daha", [Denizaltılar hakkında inceleme], s.4

Selânik Mekteb-i İdâdisi Tarih-i Tabî'i Muallimi M. Kemal , "Niçin Ziya Sevilir", [Güneş ışınlarının yaşam üzerindeki etkileri], s.4-5

MÜTENEVVİA

....., “Şimşir Yaprakları ve Gübre Fûrûhtı”, [Şimşir yapraklarının gübre olarak kullanılması ve gübre satışları hakkında inceleme], s.5-6

Hikâye ve Roman Kısmı

İbnü’l-Emin Mahmud Kemal, “Bir Yetimin Sergüzeşti”, [Geçen sayıdan devam], s.6-7

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ahmed Melik), “Mektup Cüzdanı”, [Geçen sayıdan devam], s.7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nigâr Bint-i Osman, “İnfi’âl”, [Şiir, Zamana ve hayata sitemler], s.7

Emine Semiye, “Mütâlaa”, [Nigâr Bint-i Osman Hanım’ın şiirine teşekkür], s.7

Mekteb-i İdâdi Tarih-i Tabîi Muallimi M. Kemal, [Mektup, ‘Hanımlara Hıfz-üs-Sıhhat’ adlı eserin takdim yazısı], s.7-8

....., “Hanımlara Hıfz-ı Sıhhat-İki Söz”, [Hanımların sağlık konusundaki görevleri], s.8

Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye, “Mükâfât-ı İlahiyye”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 24, 9 Şaban 1314 / 31 Kânûn-ı evvel 1312 / 12 Ocak 1897

EDEBİYAT

Fikri, “Garâbet-i Hiss”, [Şiir, Sevgilinin hayali], s.1

....., “Mütâlaa”, [Fikri’nin şiiri hakkında tahlili düşünceler], s.1

Çalılı Ömer Efendizâde Ahmed Tahir, “Fuzûlî’ye Pey-revlik”, [Şiir, Gazel], s.2

....., “Mütâlaa”, [Ahmed Tahir Bey’in gazeli hakkında tahlili düşünceler], s.2

N. Vecdi, “Tahattur Et”, [Şiir, İki sevgilinin ilk karşılaşmasını hatırlatma], s.2

....., “Muhabbet”, [Aşk hakkında felsefi ve edebi düşünceler], s.2-3

FEN

....., “Mâi Güneş”, [Güneşin istisnai olarak mavi görülmesi hakkında inceleme], s.3-4

....., [Işıқта mektupların görülmemesi için tedbirler], s.4

Mekteb-i İdâdi Tarih-i Tabîi Muallimi M. Kemal, “Bazı Hayvanların Müddet-i Hayatîyelerine Dâir Bir Kaç Söz”, [Hayvanların ömürleri hakkında inceleme], s.4

Makam-ı Vilâyet Yaverasından Jandarma Mülâzım-ı Evveli Hüseyin Muhiddin, “Havanın Tesahhun ve Teberrütüne Ormanların Tesiri”, [Ormanların havaya etkileri], s.4-5

MÜTENEVVİA

Selânik Zirâat Mektebi Muallimlerinden Vefâlızâde Suad, “Zirâat”, [Gübre çeşitleri ve verimli gübre kullanımı], s.5-6

....., “Bir Te’lîf-i Bihîn”, [Muallim Edhem Bey’in bir eserinin yayımını takdir yazısı], s.6

....., “Şimşir Yapraklarının Sûret-i İsti’mâlî”, [Tarlalarda zararlı otların yok edilmesi], s.6-7

Hikâye ve Roman Kısmı

İbnü’l-Emin Mahmud Kemal, “Bir Yetimin Sergüzeşti”, [Geçen sayıdan devam], s.7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Feyz-i Sıbyân Mektebi Muallimelerinden Nüzhet Bint-i Veli, [Mektup, Dergide yayımlanan ‘Perişan Musâhabe’ adlı makale hakkında düşünceler], s.7-8

Selânik Mekteb-i İdâdi Tarih-i Tabîi Muallimi M. Kemal, “Kadınlara Hıfz-üs-Sıhhat”, /Güzellik/, [Geçen sayıdan devam], s.8

Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye, “Mükâfât-ı İlahiyye”, [Geçen sayıdan devam, bitti], s.8

Nr. 25, 16 Şaban 1314 / 7 Kânûn-ı sâni 1312 / 19 Ocak 1897

....., “Vilâdet-i Bâhir-ül Saâdet Cenâb-ı Zıll-ullahî”, [II. Abdülhamid’in doğum gününü kutlama yazısı], s.1

....., “Vilâdet-i Pür-meymenet Hazret-i Veliyy-ün-niam”, [Şiir , II. Abdülhamid’e övgü], s.2

EDEBİYAT

Hâverî, “Nazîre”, [Şiir, Müstecâbîzâde İsmet ve Sâmiî Beyefendilerin gazeline nazire], s.2

....., “Mütâlaa”, [Hâverî’nin nazîresine övgü], s.2

N. K., “Bir Levha”, [Bir manzara tasviri], s.2

....., “Muhabbet”, [Geçen sayıdan devam], s.2-4

FEN

....., “Elektriğin Garip Bir Tatbîki Daha”, [Şimşeklerden elektrik üretimi ve elektriğin tarımda kullanılması], s.4

MÜTENEVVİA

Hamdibeyzâde Osman Adil, “Kadınlarımıza Terbiye”, [Mektup, Kadınların eğitilmesi ve geçmişten günümüze başarılı kadınlar hakkında inceleme], s.4-7

....., “Tashîh”, [Geçen sayıdaki ‘Zirâat’ adlı makaledeki baskı hatalarının düzeltilmesi], s.7

Hikâye ve Roman Kısmı

İbnü’l-Emin Mahmud Kemal, “Bir Yetimin Sergüzeşti”, [Geçen sayıdan devam], s.7

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ahmed Melik), “Mektup Cüzdanı”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Selânik Mekteb-i İdâdi Tarih-i Tabî’i Muallimi M. Kemal, “Hanımlara Hıfz-üs-Sıhhat”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 26, 23 Şaban 1314 / 14 Kânûn-ı sâni 1312 / 26 Ocak 1897

EDEBİYAT

M. Mâcid, “Aşk”, [Şiir, Sevgiliye duyulan aşk], s.1

....., “Mütâlaa”, [M. Mâcid’in şiiri hakkında tahlili düşünceler], s.1

Sadî, “Ahlâki Kıt’alar”, [Şiir, Güzel ahlâklı olmak hakkında dörtlükler], s.1

Ahmed Enverî, “Kitâbe-Lâ Mevcûdu İllâ Hu”, [Bir mezar taşından güzel sözler], s.1

N. Vecdî, “Mestî-i Nûşîn”, [Şiir, Aşk sarhoşluğu], s.2

İbnü’l-Seyyid Gâlib, “Çalışalım Ey Talebe-i Ulûm”, [Eğitim-Öğretimin Türkçe yapılması ve eğitimin edebiyatla ilişkisi], s.2-3

....., “Muhabbet”, [Geçen sayıdan devam], s.3-4

FEN

....., “Yeni Hâmûtlar”, [Yeni at koşumları hakkında not], s.5

....., “Elektriğin Mermilerin Mahreklerine Tesiri”, [Elektriğin top mermilerine etkisi], s.5

MÜTENEVVİA

....., “Kuş Yemi”, [Kuş yemi tarımı], s.5-6

Hikâye ve Roman Kısmı

İbnü’l-Emin Mahmud Kemal, “Bir Yetimin Sergüzeşti”, [Geçen sayıdan devam, bitti.], s.6-7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

....., [Emine Semiye Hanım’ın ‘Sefâlet’ adlı yeni romanını takdim yazısı], s.7

Selânik İdâdisi Tarih-i Tabî’i Muallimi M. Kemal, “Hanımlara Hıfz-üs-Sıhhat”, [Geçen sayıdan devam], s.7

Mekteb-i Terakki Mezunlarından Rukiye Hatice, “Mektep Hatıraları”, [Hatıra, Öğrencilik yıllarından], s.7-8

Emine Semiye Bint-i Cevdet, “Sefâlet”, [Mektup, Yeni romanı hakkında Nigâr Hanım’a takdim yazısı], s.8

Emine Semiye Bint-i Cevdet, “Sefâlet”, [Roman, Kaderin sefaletle sürüklediği genç bir kadının yaşamı], s.8

Nr. 27, 30 Saban 1314 / 21 Kânûn-ı sâni 1312 / 3 Subat 1897

....., “Teşekkür”, [Mütâlaa’nın ilk cildinin tamamlanması hakkında teşekkür yazısı], s.1

EDEBİYAT

Tevfik Fikret, “Geçmişte”, [Şiir, Geçmişteki güzel günlerin hatıraları], s.1

Agâh Paşa, [Şiir, Hüsnü Paşa’nın na’ına tahmîs], s.1-2

N. Vecdî, “Muâşaka-i Dihkânî”, [Şiir, Çobanla sevgilisinin buluşması], s.2

Ahmed Rasim, “Yunan Neşâid-i Âşıkânesinden”, [Atasözü değerindeki yunan aşk manzûmelerinden örnekler], s.2

FEN

....., “İlel-i Sâriyyenin Vesâit-i Sirayetleri’ ve Tahta Kehleleri - Sivrisinekler”, [Bulaşıcı hastalıkların bitlerle ve sivrisineklerle bulaştırılması], s.2-3

....., “Aşîr-i Saat ve Muhît-i Daire Taksimâtı”, [Saatların onda birlik sistemle yeniden düzenlenmesi], s.3-4

Jandarma Mülâzım-ı Evveli Dıramalı Muhiddin, “At Üzerinde Nasıl Teneffüs Etmeliyiz”, [Binicilik teknikleri hakkında inceleme], s.4-5

MÜTENEVVİA

....., “İmlâ Meselesi”, [Fransızca öğretimi ve Türk imlâsı hakkında inceleme], s.5

Hikâye ve Roman Kısım

Yanya Adliye Ser-Müstantiki Mazhar, “Hikâye-i Müellime”, [Hikâye, Elem verici bir namus savaşı], s.6

Nâdire, [Mektup, ‘İmlâ Bahsi’ adlı makaleyi takdim yazısı], s.6

Nâdire, “İmlâ Bahsi ”, [Türk imlâsı hakkında yazılanlar hakkında düşünceler], s.6

Emine Semiye, [Nâdire Hanım’ın mektubuna ve makalesine cevap], s.6-7

Nüzhet Bint-i Veli, [Eğitim-öğretim görmüş ve görmemiş kızlar hakkında düşünceler], s.7

M. Kemal, “Hanımlara Hıfz-üs-Sıhhat”, [Geçen sayıdan devam], s. 7-8

Şükrü Efendi, “Ah Min-el-mevt”, [Şiir, Ölüm], s.8

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 28, 7 Ramazan 1314 / 28 Kânûn-ı sâni 1312 / 9 Şubat 1897

EDEBİYAT

Recaizâde Ekrem, “Nakş-ı Nağme-kâr”, [Şiir, Servet-i Fünûn’dan alıntı],

Leskovikli Ali Remzi, “Açıl”, [Şiir, Gazel],

....., “Mütâlâa”, [Ali Remzi’nin gazeli hakkında tahlili düşünceler],

Mükerrem, “Gidiş O Gidiş”, [Şiir, Sevgiliden ayrılış], s.1-

....., “Mütâlâa”, [Mükerrem Bey’in şiiri hakkında tahlili düşünceler], s.2

FEN

..... “Dâ-ül-kelb-i Kâzib ‘Yalancı Kuduz’”, [Köpeklerde görülen sinir hastalıklarının kuduza benzetilmesi hakkında inceleme], s.2-3

MÜTENEVVİA

Selânikli Tefvik, “Tao Mezhebi”, [Tao mezhebi hakkında inceleme], s.3-

....., “Kuş Yemi”, [26. sayıdan devam], s.4-

Hikâye ve Roman Kısım

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ahmed Melik), “Mektup Cüzdanı”, [25. sayıdan devam], s.5-

Mazhar, “Hikâye-i Müellime”, [Geçen sayıdan devam], s.6

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Fatma Fahrü’n-nisa, “Selânik’te Bulunan Ahavât-ı Dine Ramazan Hediyesi”, [Ramazan ayı ve orucun yararları], s.7-

Emine Semiye, [Fatma Fahrü’n-nisa Hanımefendinin makalesine teşekkür],

Yegâne, “Hemşireme”, [Şiir, Kız çocuklarının okuması],

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam],

Nr. 29, 14 Ramazan 1314 / 4 Şubat 1312 / 16 Şubat 1897

....., “Teşekkür”, [Derginin 1. cildinin tamamlanması hakkında gelen tebriklere teşekkür yazısı], s.1

EDEBİYAT

Cum’a-i Bilâ-Muhakeme-i Bidâyet Baş Kâtibi Mehmed Kemal, [Merhum Hacı İzzet Paşa’nın gazeline tahmîs],

T. Fkret, “Belki.. Hayır!”, [Şiir, Sevgiliye sesleniş],

Mehmed Sadık, [Şiir, Hayatın kederli görünüşü],

Mehmed Necdet, “Bir İki Doğru Söz”, [Tevfik Fikret ve Cenâb Şehâbeddin Beylere yapılan tarizler hakkında düşünceler], s.2-

....., “Mütâlâa”, [Mehmed Necdet Bey’in makalesi hakkında düşünceler],

Gustave Tevene, (Çev. Ali Ulvî), “İki Nam-zed”, [İki nişanlı sevgilinin ve bulundukları yerin tasviri],

....., “Vanda”, [22. sayıda tanıtılan kiap hakkında düşünceler], s.3

FEN

....., “Buğday Fiyatının İstikbâli”, [Buğday fiyatlarının düşmesi hakkında düşünceler],

....., “Vesâit-i Tenvîriyenin Kıymet-i Sıhhiyyeleri”, [Aydırlatma cihazlarının insan sağlığına etkileri], s.4-5

MÜTENEVVİA

....., “Yeni Mecmua”, [İstanbul’da yayımlanması düşünülen dergiyi takdim yazısı], s.5

....., “Cevelân”, [Karagöz ile tiyatro ilişkiler ve Selânik’teki tiyatro kumpanyaları], s.5-6

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ahmed Melik), “Mektup Cüzdanı”, [Geçen sayıdan devam], s.6-

Mazhar, “Hikâye-i Müellime”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Manastırdan Nâdire, “Çocuğuma”, [Şiir, Bir bebeğin annesinde uyandırdığı hisler],

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam],

Nr. 30 , 21 Ramazan 1314 / 11Şubat 1312 / 23 Şubat 1897

EDEBİYAT

T. Fikret, “Sabah Ezanında”, [Şiir, Servet-i Fünûn’dan alıntı], s. 1

N. Vecdî, “Teâküs-i Enzâr”, [Şiir, Bir çobanın aşkı], s. 1

A. Rıfki, [Şiir, Tatlı, güzel hayaller], s. 1

....., “Mütâlâa”, [A. Rıfki’nın şiiri hakkında tahlili düşünceler], s. 1

A. Şevki, “Sefâlet”, [Fakir ve hasta bir çocuğun yaşadığı yoksulluğun tasviri], s. 1-2

....., “Bir Musâhabecik”, [Basın dünyasındaki çalışmaların yeterince takdir edilmemesi hakkında düşünceler], s.2-4

FEN

....., “Hummâ-yı [?]Sürûmı”, [Ateşli hastalıkların tedâvisi hakkında inceleme], s.4

....., “Kalbur Makinesinin Fevâidi”, [Kalbur makinesinin faydaları], s.4

MÜTENEVVİA

....., “Teessüf”, [Ahmed Melik Bey’in babasının vefâtı hakkında başsağlığı], s.4

Hamdi, “Eşrâf-ı Hândândan Saadetlü Hamdi Bey Efendi Hazretleri Tarafından Varid Olmuştur”, [26. sayıda yayımlanan ‘Kuş Yemi’ başlıklı yazı hakkında düşünceler], s.5

....., “Mütâlaa”, [Hamdi Bey’in yazısı ve kuş yemi tarımı hakkında düşünceler], s.5-6

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexandre Dumas Fils, (Çev. Ahmed Melik), “Mektup Cüzdanı”, [Geçen sayıdan devam], s.6

Mazhar, “Hikâye-i Müellime”, [Geçen sayıdan devam], s.6-7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nigâr Bint-i Osman, “Gâib”, [Şiir, Aşk acısı], s.7

Nâdire, [‘Vefâ’ isimli eserinin takdim yazısı], s.7

Nâdire, “Vefâ”, [Hikâye, Ailesinden okumak için ayrılan bir gencin yaşamı], s.7-8

Emine Semiye, “Mütâlaa”, [Nâdire Hanım’ın hikâyesini ve yeteneğini takdir yazısı], s.8

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

MUHÂBERÂT-I ALENİYYETİM

....., [Altı adet teşekkür, takdir ve haber yazısı], s.8

Nr. 31, 28 Ramazan 1314 / 18 Subat 1312 / 2 Mart 1897**EDEBİYAT**

T. Fikret, “Hayâl-i Hodbîn”, [Şiir, Geçmişteki güzel hayaller ve sevgili], s. 1

N. Vecdî, “Şâir”, [Şiir, Âşık bir şâirin hislerinden], s. 1

....., “Musâhabecik”, [Edebiyat ve edebiyatçılar hakkında], s. 1-2

A. Şevki, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s. 2-3

FEN

....., “İrvâ ile Def-i Taaffün”, [Şehir sularının temizlenmesi], s. 3-4

İhsan Fikri, [Mektup, Barutu kimlerin icât ettiği hakkında soru], s. 4

....., “Mütâlâa”, [İhsan Fikri’nin mektubundaki sorunun cevabı], s. 4

....., “En Eski Dar-ül-Fünûn Hangisidir?”, [Dünyanın en eski üniversitesi hakkında inceleme], s. 4

....., “Ektiposkop”, [Oyuk cisimleri kabartılı gösteren bir alet hakkında not], s. 4-5

MÜTENEVVİA

....., “Tebrik”, [Adil Bey’in çalışmalarını kutlama yazısı], s. 5

....., “Teessüf”, [Selânik Hamidiye Mekteb-i Sanayi Matbaası Ser-Mürettibinin vefâtı hakkında başsağlığı], s. 5

....., “Zuvidreze Körfezi”, [Hollanda’nın kuzeyinde yer alan deniz seviyesinden alçak bölgelerin doldurulması hakkında inceleme], s. 5

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ahmed Melik), “Mektup Cüzdanı”, [Geçen sayıdan devam], s. 5-6

Mazhar, “Hikâye-i Müellime”, [Geçen sayıdan devam], s. 6-7

HANIMLARA MA HSUS KISIM

Emine Semiye, “Menfâatlı Musâhabe”, [İsrafa kaçmadan giyinme yolları], s.7

M. Kemal, “Hanımlara Hıfz-üs-Sıhhat”, [27. sayıdan devam], s.7-8

Nâdire, “Vefâ”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 32, 13 Şevvâl 1314 / 4 Mart 1313 / 16 Mart 1897

....., [Mütâlaa’nın her türlü haber ve resimli çıkması hakkında izin isteği], s.1

....., “İ’tizâr”, [Derginin teknik nedenlerle bir hafta yayımlanamaması hakkında özür], s.1

EDEBİYAT

Agâh Paşa, [Şiir, Hüsni Paşa’nın ikinci na’atına tahmîs], s.1

T. Fikret, “Nâdim-i Hayat”, [Şiir, Hayattan duyulan pişmanlıklar], s.2

Ali Remzi, “[?]’i Hissiyât”, [Şiir, Gece, mehtap ve sevgili], s.2

İbnü’l-Emin Mahmud Kemal, “Teessüf”, [30. sayıdaki Ömer Paşazâde Mehmed Bey’in vefâtı hakkında başsağlığı ve ölümü üzerine ölüm hakkında düşünceler], s.2-3

M. Merâkî, [Mektup, 30. ve 31. sayıdaki A. Şevki imzalı hikâyenin Emil Zola’dan alındığı hakkında not], s.3

A. Şevki, “Mütâlaa”, [M. Merâkî Bey’in mektubuna cevap], s.3-4

MÜTENEVVİA

Edirne Eşrafından Rasim, [30. sayıda yayınlanan ‘Kuş Yemi’ tarımı hakkında düşünceler], s.4

....., “Mütâlaa”, [Rasim Bey’in yazısına teşekkür], s.4

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ahmed Melik), “Mektup Cüzdanı”, [Geçen sayıdan

devam], s.4-5

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nâdire, [Şiir, Baynam tebriki], s.5

Emine Semiye, “Mütâlaa”, [Nâdire Hanım’ın bayram tebrikine teşekkür], s.5

Nâdire, “Vefâ”, [Geçen sayıdan devam], s.5

Emine Hadiye Bint-i Ömer, “Bir Hatıra-i Müteessife”, [Hatıra, Gençlik yıllarından kederli bir hatıra], s.5-6

Emine Semiye, “Mütâlaa”, [Emine Hadiye Hanım’ın yazısına teşekkür], s.6

Rukiye Hatice, “Neticesiz Bir Muhabbet”, [Hikâye, Köyden kente gelen getirilen bir gencin kent yaşamına ayak uyduramaması], s.6-7

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

M. Kemal, “Hanımlara Hıfz-üs-Sıhhat”, [27. sayıdan devam], s.8

Nr. 33, 20 Sevvâl 1314 / 11 Mart 1313 / 23 Mart 1897

....., “Rica-yı Mahsûs”, [Abone bedellerinin posta pulu olarak gönderilmesi hakkında not], s.1

EDEBİYAT

T. Fikret, “Küçük Aile”, [Şiir, Fakir bir aile ve yeni doğan çocuk], s.1

Sadî, “Takdir -Teşekkür”, [Emine Semiye Hanım’ın çalışmalarını takdir ve teşekkür yazısı], s.1

Hamdibeyzâde Osman Adil, [Mektup, ‘Vanda’ adlı eserde yapılan yanlışlıklar hakkında inceleme], s.1-2

FEN

....., “Mebâhis-i Askeriyye - Fenn-i Askeri”, [Dergide askeri konularla ilgili bir bölüm açılacağı hakkında not], s.2

Erkân-ı Harbiye Binbaşlarından Besim, “Mebâhis-i Askeriyye - Ordu-yı Hümâyûnla Yunan Ordusu”, [Osmanlı ordusuyla Yunan ordusunun karşılaştırılması hakkında inceleme], s.2-3

....., “Bir Keşf-i Mühim”, [Toprağın aşılınması], s.3-4

MÜTENEVVİA

Beşiktaşlı Münir, “Goril”, [Afrika kıtasında yaşayan büyük bir maymun cinsi], s.4-5

Hikâye ve Roman Kısmı

Mazhar, “Hikâye-i Müellime”, [31. sayıdan devam], s.5

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ahmed Melik), “Mektup Cüzdanı”, [Geçen sayıdan devam], s.5-6

A. K., “Veda-yı Müebbed”, [Hikâye, Verem hastası genç bir aşğın hisleri], s.6-7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

M. Kemal, “Hanımlara Hıfz-üs-Sıhhat”, [Geçen sayıdan devam], s.8

....., “Tebrik”, [Binbaşı Besim Bey’e verilen nişân hakkında teşekkür], s.8

Nr. 34, 27 Şevvâl 1314 / 18 Mart 1313 / 30 Mart 1897

MUKTEBESAT

Mehmed Tevfik, “Tevhîd”, [Allah’ın birliğine övgü], s.1

EDEBİYAT

Sadî, “Bir Kitâbe”, [Şiir, Ölmüş küçük bir kızın mezar taşından], s.1

Sadî, “Bir Babanın Son Sözleri”, [Ölüm döşeğindeki bir babanın son sözleri], s.1-2

N. Vecdî, “Mehcûr Emel”, [Şiir, Unutulmuş arzular], s.2

Asâkir-i Şâhâne Efradından Boru-yı Zirî İbrahim Edhem, “Tatlı Bir Hatıra”, [Tabiatın

koynunda geçen birkaç mutlu saat], s.2-3

....., “Mütâlaa”, [İbrahim Edhem Bey’e yazısı için takdir ve teşekkür yazısı], s.3

....., “Bir Musâhabe”, [Bahar ve baharın getirdiği güzellikler hakkında düşünceler], s.3

FEN

....., “Koza Tohumlarını Uyandırmak Usûlü”, [İpek böceği tarımı], s.3-4

....., “Şimâl Kurutan Hastalığı”, [İpek böceği tarımında görülen bir dut hastalığı], s.4

MÜTENEVVİA

Mehmed Câvid, “Mecbûriyet-i Tahsîl”, [Mecburi eğitim ve öğretim hakkında inceleme], s.4-5

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ahmed Melik), “Mektup Cüzdanı”, [Geçen sayıdan devam], s.5-6

Mazhar, “Hikâye-i Müellime”, [Geçen sayıdan devam], s.6-7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nigâr Bint-i Osman, “Ta Ki!”, [Şiir, Aşk ızdırabı çeken bir gönlün şikayetleri], s.7

Emine Semiye, [Nigâr Hanım’ın şiirine övgü ve teşekkür yazısı], s.8

Nâdire, “Vefâ”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 35, 4 Zilkade 1314 / 26 Mart 1313 / 7 Nisan 1897

....., “Nüsha-i Fevkalâde” , [Tercümân-ı Hakikat gazetesinin özel sayısını tebrik yazısı], s.1

....., “Musâhabe”, [34. sayıdaki ipek böceği tarımı hakkında düşünceler], s.1-3

MÜTENEVVİA

....., “Bursa Meşhûdatından Merâkîd-i Şerîfe”, [Bursa’daki Osmanlı Sultanlarının türbeleri hakkında inceleme], s.3-4

....., “Bursa Kaplıcaları”, [Bursa kaplıcalarının özellikleri], s.4-5

Umûm-i Erkan Harbiyesi Harita Kısımında Müstahdem Selanikli Mehmed Şemseddin, “‘Arizona ve Colorado’ Asâr-ı Atîkası Hakkında Ma’lûmât-ı Mücmele”, [Arizona ve Colorado eyaletleri ve tarihçeleri hakkında inceleme], s.5

Hikâye ve Roman Kısım

Mazhar, “Hikâye-i Müellime”, [Geçen sayıdan devam, bitti.], s.5-6

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Fatıma Fahrünnisa, [Mektup, Dergiye gönderdiği tercüme fıkra hakkında takdim], s.6

Madam La-Baron de Dizasizniyac, (Çev. Fatma Fahrü’n-nisa), “Bir Tesâdüf ”, [Kibir hakkında düşünceler], s.6

Emine Semiye, “Mütâlâa”, [Fatma Fahrü’n-nisa Hanım’ın mektup ve tercümesine cevap], s.6-7

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

M. Kemal, “Hıfz-ı Sıhhat-i Vech ”, [Cild bakımı hakkında inceleme], s.8

Nâdire, “Vefâ”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 36, 11 Zilkade 1314 / 1 Nisan 1313 / 13 Nisan 1897

....., “Girit İânesi ve Hamiyyet-i Millîyye”, [Girit halkı için toplanacak yardım paraları hakkında not], s.1

EDEBİYAT

K. T., “Bir Hâtıra-i Sabâvet”, [Şiir, Bir çocukluk hatırası], s.1-2

Vehbizâde M. Rüşdü, “Bir Emel”, [Şiir, Sevgiliye duyulan özlem], s.2

Sadî, “Gurbetzedede”, [Şiir, Gurbetten vatana duyulan özlem], s.2

T. Necdet, “Bahar”, [Bahar mevsiminin insanda uyandırdığı güzel duygular], s.2

Abdi Tevfik, “Seyf û Kalem”, [Kılıç ve kalemin gücü hakkında karşılaştırmalı düşünceler], s.2-3

FEN

....., “Anadolu Menâbi’-i Hârreleri”, [Anadoludaki sıcak su kaynakları ve kaplıcaları hakkında inceleme], s.3-4

....., “Ba’de-mâ Trenlerin Müsâdemesine Mahal Kalmayacak”, [Amerika kıtasındaki ilginç bir tren kazası hakkında inceleme], s.4-5

MÜTENEVVİA

....., “Telefon Başında Bir Köpek”, [Köpeklerin sadakat ve zekalarından bir örnek], s.5

....., “Dâimi Posta Pulu”, [Bir çeşit posta pulu sahtekarlığı hakkında not], s.5-6

....., “Açlığa Tahammül”, [Açlık ve susuzluk hakkında inceleme], s.6

....., “Çiceklere Muhafaza Etmenin Usûlü”, [Çiçek demetlerinin uzun süre korunması], s.6

Ali Remzi, “Tarîh-i Tabîi Kastor”, [Kunduz], s.6-7

Hikâye ve Roman Kısım

Ali Remzi, “Hata-yı Mâder”, [Hikâye, Evinden ve yurdundan ayrı bir gencin hazin ve zor yaşamı], s.7-8

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

....., “Yine Bir Hamiyyet-i Osmâniye”, [Selânik’te açılacak olan yataklı bir hastane hakkında not], s.8

Nr. 37, 18 Zilkade 1314 / 8 Nisam 1313 / 20 Nisan 1897

....., “İ’tizâr”, [Teknik nedenlerden çıkan hatalar hakkında özür], s. 1

EDEBİYAT

T. Fikret, “Bahâr-ı Mağmûm”, [Şiir, Baharın bile neşelendiremediği gamlı bir gönül], s. 1

Sadî, “Kitâbe-i Seng-i Mezâr”, [Şiir, Genç bir gelinin mezar taşı], s. 1

D. K., “Serhada Giderken”, [Asker uğurlama törenleri üzerine tasvirler], s. 1-2

FEN

....., “Anadolu Menâbi’-i Hârreleri”, [Geçen sayıdan devam], s. 2-3

....., “Keh-rübâ Nedir?”, [Elektrik ileten değerli bir maden hakkında inceleme], s. 3-4

MÜTENEVVİA

....., “Bir Milyar Ne Demektir”, [Bir milyanın altın, gümüş ve kâğıt para olarak değeri hakkında istatistiki bir inceleme], s. 4

....., “Musîkinin Hîn-i Seyâhata Fâidesi”, [Meksika’da, bir müzisyenin sanatı sayesinde eşkiyalardan kurtuluşu üzerine düşünceler], s. 4

....., “Hayvanlarda Tesâül”, [Köpeklerin insanlarla iletişim kurmaları], s. 4-5

....., “Seyyâh-ı Meşhur Nansen ve 13 Adeti”, [Ünlü bir seyyahın 13 sayısı ile ilgili garip tesâdüfleri ve uğursuz sayılamayacağı hakkındaki düşünceleri], s. 5-6

....., “Takdîr-i Hamiyyet”, [Girit için yardım parası toplayan komisyona teşekkür], s. 6

....., “Bir Teberru’-ı Maârifperverâne”, [Bir koleksiyon bağışını takdir ve teşekkür], s. 6

Hikâye ve Roman Kısmı

Paul Borje, (Çev. Abdi Tevfik), “Fedâkâr-ı Muhabbet”, [Hikâye, Birbirine yeniden kavuşan iki kardeşin hikâyesi], s. 6-7

Ali Remzi, “Hatâ-yı Mâder”, [Geçen sayıdan devam], s.7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

Nâdire, “Keşkûl-i Pedest Bir Masum”, [Şiir, Fakir, küçük bir çocuğun tasviri], s.8

Emine Semiye, “Mütâlaa”, [Nâdire Hanım’ın şiirine övgü], s.8

Nâdire, “Vefâ”, [36. sayıdan devam], s.8

Nr. 38, 25 Zilkade 1314 / 15 Nisan 1313 / 27 Nisan 1897

....., “Müsâbaka-i Edebiye”, [Türk edebiyatında görülen büyük gelişmeler nedeniyle dergide açılacak yeni bölüm hakkında takdim yazısı], s.1

EDEBİYAT

Kırım Hanı Gazi Giray, “Kelâm-ül-Mülûk Mülûk-ül-Kelâm”, [Şiir, Hükümdar sözlerinden], s.1

Tevfik Fikret, “Kılıç”, [Şiir, Bir kılıcın devlet yönetimi hakkında düşündürdükleri], s.1-2

Jandarma Kumandanı Agâh Paşa, [Şiir, Vatan sevgisi], s.2

Bir Gönüllü, “On Üç Yaşında Bir Gönüllü Lisanından”, [Şiir, Küçük bir gönüllü askerin vatan sevgisi], s.2

D. K., “Serhad Boyunda”, [Hitâbe, Sınır boyundaki askerlere söylenen bir nutuk], s. 2

M. K. Hâlidî, “Musâhabe”, [Sohbet, Edebiyat yeteneği hakkında düşünceler], s.3-4

FEN

Abdi Tevfik, “Saçların Beyazlanması”, [Bir gecede beyazlayan saçlar hakkında düşünceler], s.4

MÜTENEVVİA

Mehmed Câvid, “Hukuk-ı Düvel Nokta-i Nazarından Muhâceret”, [Amerika kıtasına göçler ve milletlerarası ilticaların kanunlarla düzenlenmesi hakkında inceleme], s.4-5

Edhem İsmail, “Meydan-ı Muhâberede Köpekler”, [Almanya’da meydan savaşlarında kullanılmak üzere eğitilen köpekler hakkında inceleme], s.5

....., “Çocuklara Rehber”, [Çocuklar için yayımlanan bir kitabı takdim yazısı], s.5

Hikâye ve Roman Kısmı

Paul Borje, (Çev. Abdi Tevfik), “Fedâkâr-ı Muhabbet”, [Geçen sayıdan devam], s.5-6

Ali Remzi, “Hatâ-yı Mâder”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nâdire, “Vefâ”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 39, 2 Zilhicce 1314 / 22 Nisan 1313 / 4 Mayıs 1897

EDEBİYAT

Tevfik Fikret-İsmail Safâ, “Teşyî’den Avdette”, [Şiir, Askere uğurlanan gençler], s.1

Musâhabe

....., [Osmanlıcılık düşüncesi ve işgal altındaki Girit müslümanlarına yardım edilmesi hakkında düşünceler], s.1-2

Abdi Tevfik, “Derd-i Nihâni”, [Gizli dert çeken bir gönül], s.2-3

Abdi Tevfik, “Fıkra-i Ahlâkiyye - Müdâfâ’-i Nâmus”, [Hikâye, Namusunu korumak için cinayet işleyen bir kadının hikâyesi], s.3-4

FEN

....., “Mikropsuz Hayat Kâbil midir?”, [Sterilizasyon hakkında inceleme], s.4

Abdi Tevfik, “Balıklarda Hafıza Var mı?”, [Balıkların hafıza kuvvetleri hakkında inceleme], s.4-5

MÜTENEVVİA

....., “Tebrik”, [‘Musavver Malumat’ adlı siyasi bir derginin yayımını tebrik yazısı], s.5

....., “Rusya’nın Sibirya Hatt-ı Kebîri”, [Sibirya’da inşa edilen tren yolu], s.5-6

....., “İhtirâat-ı Cedîde”, [Deniz altından çekilen telgraf kaplıları], s.6

....., “Şûûnât-ı Coğrafiyye”, [Rusya’nın büyük şehirlerindeki nüfus yoğunluğu hakkında istatistiki bir inceleme], s.6

Hikâye ve Roman Kısmı

Ali Remzi, “Hatâ-yı Mâder”, [Geçen sayıdan devam], s.6-7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Hissiyât-ı Mukaddese”, [Vatan sevgisi hakkında düşünceler], s.7-8

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nâdire, “Vefâ ”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr . 40, 9 Zilhicce 1314 / 29 Nisan 1313 / 11 Mayıs 1897

....., “Nüşhâ-i Fevkalâde”, [Derginin Girit’teki müslümanlara yardım için basılacak özel sayısı hakkında not], s.1

Musâhabe

....., “Avâze-i Zafer”, [Osmanlı askerlerinin kahramanlıkları ve insanlıkları hakkında düşünceler], s.1-2

Tevfik Fikret, “Yenişehir Gazilerine”, [Şiir, Osmanlı askerlerinin cesaret, kahramanlık, adalet ve vatan sevgisi], s.2

İsmail Safâ, “Gazileri İstikbâl”, [Şiir, Servet-i Fünûn’da alıntı], s.2

Terhaleli M. A., [Mektup, Yazdığı beyitlerin yayımlanması hakkında not], s.2

Terhaleli M. A., “Ömrüm”, [Şiir, Manevi değerler uğrunda feda edilecek bir ömür], s.2-3

Abdi Tevfik, “Bir Mecnûn Gönüllü”, [Yaralı bir askerin vatan sevgisi], s.3

Abdi Tevfik, “Müdâfâ’-i Nâmus”, [Geçen sayıdan devam], s.3-4

FEN

....., “Aferin ‘Julvern’ Yahut Bir Sefîne-i Havâiye”, [Amerika’nın çeşitli eyaletlerinde görülen uçan cisimler, ufolar hakkında inceleme], s.4-5

....., “Penomatoför”, [Maden ocaklarındaki tehlikeli gazlardan korunmayı sağlayan bir alet hakkında], s.5-6

MÜTENEVVİA

....., “Zirâimize”, [Bağlarda görülen bir hastalık hakkında inceleme], s.6

Abdi Tevfik, “Lôsiför”, [Kibritlerin daha kolay yanması hakkında not], s.6

Hikâye ve Roman Kısmı

Ali Remzi, “Hatâ-yı Mâder”, [Geçen sayıdan devam], s.6-7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

M. Kemal, “Hanımlara Hıfz-üs-Sıhhat”, [35. sayıdan devam],

Nr. 41, 16 Zilhicce 1314 / 6 Mayıs 1313 / 18 Mayıs 1897

....., “Nüşâ-i Fevkalâde”, [Derginin Girit’teki müslümanlara yardım için basılacak özel sayısı hakkında not], s.1

EDEBİYAT

Recaizâde Mahmud Ekrem, “Asker-i Osmâniyân”, [Şiir, Osmanlı askerleri], s.1-2

Tevfik Fikret, “İki Bayram”, [Şiir, Zafer sevinci], s.2

[?], “Vatan”, [Şiir, Vatan sevgisi], s.2

Musâhabe

....., “Avrupa’da Taâssub-ı Dini”, [Avrupa devletlerinin Yunanistan’a verdikleri destek hakkında düşünceler], s.2-3

Ahmed Midhat, “Osmanlı Matbûâtı ve Bazı Matbûât-ı Avrupaiyye”, [Tercümân-ı Hakikat gazetesinden alıntı], s.3-4

Talebe-i Ulûmdan İbnü’l-Seyyid Gâlib, “Hayret!”, [Şiir, Allah’ın kudreti karşısında insanın şaşkınlığı], s.4

Mehmed Nuri, “Bahâriyye”, [Şiir, Bahar mevsimi], s.4

Hâkî, “Bir Muharririn Vazîfesi Nedir?”, [Yazarlık mesleği ve bir yazarın sorumluluğu hakkında düşünceler], s.4-5

FEN

....., “Meteoroloji Terakkiyâtı”, [Meteoroloji biliminin önemi hakkında inceleme], s.5-6

MÜTENEVVİA

....., “Hayvanatta Muvâfakat-ı Efkâr”, [Hayvanlar arasında iletişim hakkında inceleme], s.6-7

Hikâye ve Roman Kısmı

Ali Remzi, “Hatâ-yı Mâder”, [Geçen sayıdan devam], s.7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nigâr Bint-i Osman, “Cerîha-dâr”, [Şiir, Servet-i Fünûn’dan alıntı], s.7

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nâdire, “Vefâ”, [39. sayıdan devam], s.8

Nr. 42, 23 Zilhicce 1314 / 13 Mayıs 1313 / 26 Mayıs 1897

Nüşa-i Fevkalâde

..... , “Bazı Refikamıza”, [Girit’te yardıma muhtaç müslümanlar için basılan bu sayının içindekilerin naklinden feragat edilmesi hakkında not], s.1

....., “Osmanlılara”, [Girit’te Yunanlılarla işbirliği yapan Hristiyanlar ve Osmanlıcılık düşüncesi hakkında inceleme], s.1-2

Recaizâde Ekrem, “Şehid-ül-ezel Rahmet-ullahi Aleyh”, [Şiir, Eski şehitlerin kahramanlıkları], s.2

İsmail Safâ , “‘Milone’Değil ‘Abd-ül-ezel’ Geçiti”, [Şiir, Eski askerlerin kahramanlık ve şehitlik destanları], s.2-3

A. Nadir, “Bir Tazmîn”, [Şiir, Dünyanın zahmet ve eziyetlerinden şikâyet], s.3

Cenâb Şehâbeddin, “Sevmek İstedikçe”, [Şiir, A. Nadir Bey’in ‘Bir Tazmin’ adlı şiirine cevap], s.3

Tevfik Fikret, “Timsâl-i Cehâlet”, [Şiir, Cehaletin verdiği korku], s.3

Sîret, “Son Katre”, [Şiir, Sevgilisinden ayrılarak aşkının büyüyeceğine inanan bir gencin hisleri], s.3

Hüseyin Suad, “Ma’sûka-i Hayalime”, [Şiir, Hayali bir sevgiliye duyulan aşk], s.3-4

Musâhabe

....., “Avrupa Niçin Yunanı Sever”, [Avrupa devletlerinin Osmanlı üzerindeki çıkar ilişkileri hakkında düşünceler], s.4-5

Selânikli Tevfik, “Almanlara Teşekküratımız”, [Almanlarla olan askeri ilişkilerimiz hakkında düşünceler], s.5-6

Mehmed Câvid, “Harb”, [Savaş hakkında düşünceler], s.6

Bir Asker, “Bir Mektup”, [Mektup, Girit’te Yunanlılar karşısında gösterilen

kahramanlıklar ve düşmanın korkaklığı hakkında], s.6-7

Emine Semiye, “Bir Gecelik Gelin”, [Hikâye, Evlendikten bir gün sonra eşini askere gönderen bir genç kızın hikâyesi], s.8

....., “Teşekkür”, [Girit’teki yardıma muhtaç müslümanlar için basılan bu sayının kâğıdını bağışlayan kâğıtçıya teşekkür], s.8

Nr. 43, 1 Muharrem 1315 / 20 Mayıs 1313 / 1 Haziran 1897

....., “Teşekkür”, [Geçen hafta Girit müslümanlarına yardım için yayımlanan özel sayıya gösterilen ilgi hakkında], s.1

Musâhabe

....., “Medeniyet İçinde Vahşet”, [Avrupanın insan hakları konusundaki ikiyüzlülüğü], s.1-2

EDEBİYAT

Tevfik Fikret, “Ah O Geçen Devre-yi Hayat”, [Şiir, Geçmişten hatıralar], s.2

İbnü’l-Emin Mahmud Kemal, “Muzafferiyât-ı Osmâniye”, [Girit’te kazanılan askeri başarılar ve Osmanlı askerlerinin yüceliği hakkında düşünceler], s.2-3

....., “Âlem-i Edebiyata Bir Nazar .”, [Edebiyat dünyasındaki ilerleme ve yeniliklerin eski edebiyatçılarca hoş karşılanmaması hakkında düşünceler], s.3-4

Ahmed Enverî, “Hayal İçinde Hakikat”, [Bir gencin yaşadığı çevre hakkında kurduğu tatlı hayaller], s.4

Hüseyin Câhid, “Bizde Edebiyat”, [Yeni Türk edebiyatı ve sanatçıları hakkında düşünceler], s.4-6

Hikâye ve Roman Kısmı

Ali Remzi, “Hatâ-yı Mâder”, [41. sayıdan devam], s.6-7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Paşazâde Yusuf Bey’in Kerimesi Teflike Nusret, “Bir Valdenin Evlâdlarına Hitâbı ”, [Çocuklarını askerdeki babaları ve vatan için dua etmeye gönderen bir annenin sözleri], s.7

Emine Semiye, “Mütâlaa”, [Tevfike Nusret Hanım’ın yazısını takdir notu], s.7

Emine Semiye, “Sefâlet”, [41. sayıdan devam], s.8

Nâdire, “Vefâ”, [41. sayıdan devam], s.8

....., “Tarihçe-i Zafer”, [Derginin Girit müslümanlarına yardım için yayımlanan özel sayısının başarısı hakkında kutlama notu], s.8

Nr. 44, 8 Muharrem 1315 / 27 Mayıs 1313 / 8 Haziran 1897

Musâhabe

....., “Flemenizm”, [Avrupa’da gelişen yunanlılık sevgisi hakkında düşünceler], s.1-2

EDEBİYAT

E. E., “Bir Saatlik Bir Sergüzeşt ‘Edebî’”, [Şairlik yeteneği olmadan, sadece okunan şeylerin etkisi altında yazılan şiirler hakkında düşünceler], s.2-3

....., [Mektup, Şehid bir Osmanlı askerinin üzerinde bulunan bir mektup], s.3

Hüseyin Câhid, “Sahâif-i Tarihiyye”, [1870 Fransa-Almanya savaşı hakkında bir Rus askerinin hatıralarından], s.3-5

FEN

....., “Dâfi’-i Harîk”, [Yangından etlilenmeyen maddeler hakkında inceleme], s.5

....., “İlkbahar”, [İlkbahar yağmurları hakkında inceleme], s.6-7

Hikâye ve Roman Kısmı

Ali Remzi, “Hatâ-yı Mâder”, [Geçen sayıdan devam], s.6-7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nâdire, “Kıt’a”, [Şiir, Çocuk dergisi hakkında dörtlük], s.7

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

Nâdire, “Vefâ”, [Geçen sayıdan devam], s.8

MUHÂBERÂT-I ALENİYYETİM

....., [Altı adet teşekkür, takdir ve haber yazısı], s.8

Nr. 45, 15 Muharrem 1315 / 3 Haziran 1313 / 15 Haziran 1897

Musâhabe

....., “El-hak [?]”, [Osmanlı düşmanı Avrupa basınının Yunanlılara olan hayranlıkları hakkında inceleme], s.1-2

EDEBİYAT

Tevfik Fikret, “Metrûke”, [Şiir, Terkedilmiş bir kadın], s.2

Osman Hasib, “Gözler ki”, [Şiir, Sevgilinin hülyalı gözleri], s.2

İbnü’l-Seyyid Gâlib, “Vâlikesinin Elini Öptükte”, [Şiir, Cepheye gönderilen gençlere annelerinden birkaç söz], s.2

....., “Bir Küçük Tashîh”, [İkdâm gazetesinde çıkan ‘Envâr-ı İslâmiyet’ adlı makale hakkında düzeltme], s.2-3

M. S., “Harp Cüzdanı”, [Savaş nedeniyle yapılan bir tren yolculuğundan notlar], s.3-4

Kaymakam-ı Kaza Ali Rıza, “Teşekkürnâme”, [Bir İtalyan zırhlısına Girit’te verilen teşekkürnâme], s.4

Y. T., “İki Misafir”, [Hayatın zevkleri ve faniliği hakkında düşünceler], s.4-5

FEN

....., “Yeni Alman Topları”, [Almahya’da geliştirilen geri tepmesiz toplar hakkında inceleme], s.5-6

....., “Fahm-i Kalsiyumun Yeni Bir İsti’mâli Daha”, [Calsium gazının tarım ve bağcılıkta kullanılması hakkında inceleme], s.6

MÜTENEVVİA

....., “Bir Muvaffakiyet-ı Fenniye”, [Gazlarla ilgili yeni bir gelişme hakkında not], s.6

....., “Kutb-ı Şimâliye”, [Kuzey Kutbu’na balonla yapılan yeni bir seyahat denemesi], s.6-7

Hikâye ve Roman Kısmı

Ali Remzi, “Hatâ-yı Mâder”, [Geçen sayıdan devam], s.7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nigâr Bint-i Osman, “Müesser”, [Şiir, Aşkın insana verdiği dokunaklı hal], s.7

....., “Tashîh”, [Geçen sayıdaki ‘Sefâlet’ adlı romandaki baskı hataları hakkında düzeltme], s.7-8

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nâdire, “Hemşirelerimize Müjde”, [Edebiyatçı Ressam-ı Şehîr Kemal Bey’in Selânik’e geliş haberi], s.8

Nr. 46, 22 Muharrem 1315 / 10 Haziran 1313 / 22 Haziran 1897

Musâhabe

....., “Yalan”, [Avrupa devletleri ve Yunanlıların Osmanlı devleti hakkındaki yalanları üzerine düşünceler], s.1-2

EDEBİYAT

Talebe-i Ulûmdan İbnü’l-Seyyid Gâlib, “Osmanlıca Lisânımız Türkçeleşemez mi?”, [Osmanlı dilinde ve edebi eserlerde Türkçe’nin yaygınlaştırılması hakkında düşünceler], s.2-3

Hamdibeyzâde Adil, “‘Muhrib-i Medeniyet’ mi?”, [Savaşın yıkıcı gücü hakkında düşünceler], s.3-4

Ahmed Enverî, “Ne İçin? Bilemem!”, [İnsanda hayret uyandıran konular hakkında çeşitli düşünceler], s.4-5

M. S., “Harp Cüzdanı”, [Geçen sayıdan devam], s.5-6

FEN

....., “Hülâsa - Bir Madde-i Mühimme”, [Çekirge sürüleriyle mücadele], s.6

....., “Ağaçtan Şeker”, [Şeker kamışı ve selüloz içeren ağaçlar], s.6

....., “Zekâ-yı Hayvânî”, [Kendisini veterinere tedavi ettiren yaralı bir köpeğin ilginç hikâyesi], s.6-7

Hikâye ve Roman Kısmı

Ali Remzi, “Hatâ-yı Mâder”, [Geçen sayıdan devam, bitti.], s.7-8

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

MUHÂBERÂT-I ALENİYYETİM

....., [Altı adet teşekkür, takdir ve haber yazısı], s.8

Nr. 47, 29 Muharrem 1315 / 17 Haziran 1313 / 29 Haziran 1897

....., “Ricâ-yı Mahsûs”, [Abonelerin aboneliklerini yenilemeleri hakkında not], s.1

Musâhabe

....., “Mübalâğa mı?”, [Avrupa diplomasisi hakkında düşünceler], s.1-2

EDEBİYAT

Sîret, “Yalnızca”, [Şiir, Sevgiliyle yapılacak bir gezintinin hayali], s.2

M. Rüştü, “Terennüm-i Rûh”, [Şiir, Kederli bir ruhun sözleri], s.2

....., [Adil Bey hakkında takdir notu], s.2-3

Osman Adil, “Ferdâ-yı Harîk”, [Mektup, Yangında yanan kitaplar hakkında duyulan üzüntü], s.3

M. K. Halidî, “Ben.. Dirîğ Bedbahtım!..”, [Başkasını seven bir kadına aşık bir gencin düşünceleri], s.3-4

Sadık Vîcdânî, “Nefs”, [İnsanoğlunun yaratılış sebebi ve nefis hakkında dinlenen bir vaazdan hatırlananlar] s.4-6

....., “Mütâlaa”, [Sadık Vîcdânî Bey’in yazısına teşekkür notu], s.6

FEN

Erkân-ı Harbiye Binbaşlarından Besim, “Mebâhis-i Askeriyye”, [İlim ve fennin askeri alanlarda kullanılması hakkında inceleme], s.6

Abonelerden Biri, “Arıcılıktan Bir Bahis”, [Mektup, Arıların üremesiyle ilgili bir soru], s.6

....., “Mütâlaa”, [Arıların üremesiyle ilgili sorunun cevabı], s.6-7

Hikâye ve Roman Kısmı

Mehmed Rauf, “Yarıda Bırakılmış Bir Romanın İlk Bâbı”, [Roman, Kendisini fakirliğinden dolayı bitmiş, tükenmiş olarak gören kederli bir gencin yaşamı], s.7-8

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

MUHÂBERÂT-I ALENİYYETİM

....., [Altı adet teşekkür, takdir ve haber yazısı], s.8

Nr. 48, 6 Safer 1315 / 24 Haziran 1313 / 7 Temmuz 1897

Musâhabe

....., “İttihâd-ı İslâm”, [Avrupa devletlerine karşı İslâm Birliği’nin sağlanması hakkında düşünceler], s.1-2

EDEBİYAT

Recaizâde Ekrem, “Bahar-ı Bi-karar”, [Şiir, Servet-i Fünûn’dan alıntı], s.2

M. S., “Harp Cüzdanı”, [46. sayıdan devam], s.2-3

Halil Ulvî, “Bir Muhâvere”, [Şiir, İki kişi arasındaki karşılıklı konuşmalar], s.3-4

FEN

Erkân-ı Harbiye Binbaşlarından Besim, “Mebâhis-i Askeriyye”, [Geçen sayıdan devam], s.4-5

....., “Motoskop”, [Fotoğrafçılıkla ilgili gelişmeler hakkında inceleme], s.5

....., “İkinci Müvellid-ül humûza”, [Oksijen gazı hakkında inceleme], s.5

MÜTENEVVİA

....., “Buzun Fiyatı”, [Selânik’teki buz fiyatları hakkında inceleme], s.6

....., “Meşrûbât-ı Çiğnemeli mi...”, [Sıvıların hazmedilmesi hakkında inceleme], s.6

....., “Bir Sûrat-i Hârikulâde”, [Amerikada icat edilen hızlı trenler], s.6

....., “Tebrik”, [Hakkı Efendi’nin Mekteb-i Sanayi müdürlüğüne atanmasını kutlama yazısı], s.6

....., “Tevzî’-i Mükâfât”, [Feyz-i Sıbyân Mektebinde dağıtılan ödüller], s.6

Hikâye ve Roman Kısmı

Mehmed Rauf, “Yarıda Bırakılmış Bir Romanın İlk Bâbı”, [Geçen sayıdan devam], s.6-

7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

....., “Bir Müsâbaka”, [Bayanlar için düzenlenen bir makale yarışması], s.8

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

MUHÂBERÂT-I ALENİYYETİM

....., [Altı adet teşekkür, takdir ve haber yazısı], s.8

Nr. 49, 13 Safer 1315 / 1 Temmuz 1313 / 13 Temmuz 1897**EDEBİYAT**

Tevfik Fikret, “Ey Hâb!”, [Şiir, Uyku ve rüya], s.1

Tevfik Fikret, “Neşesiz”, [Şiir, Ümitsizlik ve neşesizlik], s.1

Sadî, [47.sayıdaki ‘Ferdâ-yı Harîk’ adlı mektup hakkında düşünceler], s.1-2

Sadî, “Elfâz-ı Mütешâkile ve Mütecâniseden”, [Birbirine benzeyen aynı kalıptaki beyitlerden örnekler], s.2

....., [Biyografi, Hafız Abdülezel Paşa], s.2

Sadık Vicedâni, “Şehid-i Ferîd”, [Şiir, Şehit Hafız Abdülezel Paşa’ya övgü], s.2-3

FEN

Erkân-ı Harbiye Binbaşlılarından Besim, “Mebâhis-i Askeriyye”, [Geçen sayıdan devam], s.3-4

....., “Yılan Sokmasına Garip Bir Deva”, [Yılan zehirlemelerine karşı ilginç iki tedâvi yöntemi], s.4

MÜTENEVVİA

....., “Tevzî-i Mükâfât”, [Mekteb-i Terakki Mektebinde dağıtılan ödüller hakkında not], s.4

....., “ ‘Say-ı Keyani’ Nehrinin Keşâdı”, [Çindeki nehirlerin ticaret amacıyla kullanılması hakkında inceleme], s.5

....., “Yirmi Dört Saatlik Katran”, [Belçika istasyonlarında saat katranlarının 24 parçaya ayrılması hakkında not], s.5

Hikâye ve Roman Kısmı

Mehmed Rauf, “Yarıda Bırakılmış Bir Romanın İlk Bâbı”, [Geçen sayıdan devam, bitti], s.5-6

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

....., “Bir Mûsâbaka”, [Bayanlar için düzenlenen makale yarışmasına Emine Semiye Hanım’ın katılmaması hakkında not], s.6

Emine Semiye, “Kuru Bir Menekşe Demetçiği Yahut Afif Bir Kızın Hissiyât-ı Âşıkânesi”, [Hikâye, Nişanlısından uzun süre ayrı kalan bir genç kızın nişanlısına kavuşması], s.6-8

Emine Semiye, “Sefâlet” , [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 50, 20 Safer 1315 / 8 Temmuz 1313 / 20 Temmuz 1897

EDEBİYAT

Cenâb Şehâbeddin, “Ba’de-l-gurûb”, [Şiir, Akşam sessizliği], s.1

Zaimzâde A. Fehmi, “Serdâbe-i Nisyân”, [Şiir, Unutulmuş saray sofaları], s.1

Osman Adil, [Mektup, 47. sayıda yayımlanan ‘Ferdâ-yı Harîk’ adlı mektubu hakkında yazılanlara cevap], s.1

....., “Mütâlaa”, [Osman Adil Bey’den özür], s.1

Hamdibeyzâde Osman Adil, “Gazete - El sine-i Ecnebiyye”, [Gazetecilik tarihi, Avrupa ve bizde gazetecilik ve yabancı dil öğretimi konularında inceleme], s.1-4

İbnü’l-Emin Mahmud Kemal, “Takdîr ve Beyân-ı Mütâlaa”, [47. sayıdaki ‘Nefs’ adlı makaleyi takdir ve nefis hakkında düşünceler], s.4-6

FEN

Erkân-ı Harbiye Binbaşlarından Besim, “Mebâhis-i Askeriyye”, [Geçen sayıdan devam], s.6-7

MÛTENEVVİA

....., “Nevzadın Sütü”, [Çocuklara içirilecek sütlerin kaynatılması hakkında not], s.7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

....., “Müsâbaka”, [48. sayıda bayanlar için açılan makale yarışmasının sonuçları ve birinci olan makale], s.7-8

Vesime Bint-i Ahmed, “Mehcûre”, [Terk edilmiş bir kadının hisleri], s. 7-8

....., “Tashîh”, [49. sayıdaki ‘Kuru Bir Menekşe Demetçiği yahut Afif Bir Kızın Hissiyât-ı Aşıkânesi’ adlı yazıdaki baskı hatalarının düzeltilmesi] s.8

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 51, 27 Safer 1315 / 15 Temmuz 1313 / 27 Temmuz 1897

EDEBİYAT

İbnü’l-Kemal Giritli Süleyman Nüzhet, “Şühedâmıza”, [Şiir, Şehitlerimize övgü], s. 1

İbnü’l-Seyyid Gâlib, “İntibâh”, [Şiir, Uyanma], s. 1

Cenâb Şehâbeddin, “Edebiyat ‘Müteahhirîn’”, [Yeni kelimelerin kullanımı], s.1-3

....., “ ‘Voltaire’in Bir Mektubu’ ”, [18. asırdan bir ahlâk örneği], s.3-4

....., [Şiir, Kıta], s.4

Suad-Bin Necib, “Bir Levha-i Hazîn ‘Yahut’ Kafiye Tecrübesi ”, [Şiir, Tabiatın koynundan acı ve tatlı manzaralar], s.4

....., “Mütâlaa”, [Suad Bey’in şiirine övgü], s.4

Halil Mehmed Tevfik, “Terâcim-i Ahvâl”, [Biyografi, Râgıp Paşa’nın yaşamı, siyasi ve edebi kişiliği], s.4-5

FEN

Erkân-ı Harbiye Binbaşlarından Besim, “Mebâhis-i Askeriyye”, [Geçen sayıdan devam], s.5-6

....., “Toprağın Telkîhi Üzerine Yeni Tecrübeler Daha”, [Sunî gübreler], s.6

....., “Bizim İçin Bir Teselli”, [Nadasa bırakılan topraklar], s.6-7

MÜTENEVVİA

....., “Tahta Kehlelerini Telef Etmek”, [Tahta bitlerinin yok edilmesi], s.7

Hikâye ve Roman Kısmı

V., “Ölelim”, [Tiyatro, Evli bir kadınla aşığının konuşmalarından örnekler], s.7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

....., “İ’tizâr”, [50. sayıdaki bazı baskı hataları hakkında özür ve düzeltme], s.8

Nr. 52, 5 Rebiyülevvel 1315 / 22 Temmuz 1313 / 3 Ağustos 1897

....., “Arz-ı Şükran ve Mahmidet”, [Derginin yayımının ilk yılını tamamlamasına övgü ve teşekkür yazısı], s.1

EDEBİYAT

Zaimzâde A. Fehmi, “Hayal ve Hakikat”, [Şiir, Sevgiliden ayrılış], s.2

M. [?], “Hülya”, [Şiir, Nûr-ı Osmaniye’den alıntı], s.2

Osman Adil, “Musâhabe-i Edebiyye”, [Türk imlâsı ve Türk imlâsının uğradığı tahribatlar hakkında düşünceler], s.2-5

Ahmed Enverî, “Felsefe Kırıntıları”, [Hayatın zorluklarına ve mihnetlerine katlanmak hakkında düşünceler], s.5-6

FEN

Erkân-ı Harbiye Binbaşlarından Besim, “Mebâhis-i Askeriyye”, [Geçen sayıdan devam], s.6-7

....., “TelsizTelgraf”, [Telsiz telgrafın icâdı], s.7

....., “İnsan Teri”, [İnsan terinin zehirli etkileri], s.7

Hikâye ve Roman Kısmı

Mehmed Rauf, “Şemsiyenin Altında”, [Roman, İlk kez âşık olun genç bir kızın hikâyesi], s.7-8

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 53, 13 Rebiyülevvel 1315 / 30 Temmuz 1313 / 11 Ağustos 1897

....., “İhtar”, [Derginin artık Çarşamba günleri çıkacağı hakkında not], s.1

....., “Tahdîs-i Nimet”, [Derginin yayımının ikinci yılı nedeniyle padişaha övgü ve teşekkür yazısı], s.1

EDEBİYAT

Sadık Vîcdânî, “Tazmîn-i Matla’ Muallim-i Merhûm ”, [Şiir, Allah’ın birliğine inanç], s.1

Hüseyin Suad, “Uzaktan”, [Şiir, Uykudaki sevgilisini hayal eden bir aşığın hisleri], s.1-2

Zaimzâde A. Fehmi, “Zalâm”, [Şiir, Karanlık], s.2

....., “Musâhabe-i Edebiye”, [52. sayıdaki Osman Adil Bey’in aynı başlıklı makalesi hakkında düşünceler], s.2-3

Erkân-ı Harbiye Binbaşlarından Besim, “Mebâhis-i Askeriyye”, [Geçen sayıdan devam], s.4-5

....., “Azot ve Bir Keşfi Mühim”, [Azotun canlı hayatı için önemi ve yeni bir keşif], s.5

MÜTENEVVİA

Hamdibeyzâde Osman Adil, [Mektup, Askeri bir hastaneden izlenimler], s.5-7

Hikâye ve Roman Kısmı

Mehmed Rauf, “Şemsiyenin Altında”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

....., “Abonelerimize”, [Abone bedellerinin ödenmesi hakkında hatırlatma], s.8

Nr. 54, 20 Rebiyülevvel 1315 / 6 Ağustos 1313 / 18 Ağustos 1897

EDEBİYAT

Zaimzâde A. Fehmi, “Kalp Kalbe”, [Şiir, Sevgilinin kalbine sesleniş], s.1

....., “Musâhabe-i Edebiyye”, [Edebiyatımızdaki değişme ve gelişmeler, eski ve yeni edebiyat hakkında düşünceler ve bu konularda Tevfik Fikret’in bir şiiri], s.2-3

Ahmed Enverî, “Felsefe Kırıntıları”, [52. sayıdan devam], s.3

Abdurrahman Adil, “Nevmîd”, [Şiir, Ümitsizlik], s.3-4

FEN

....., “Bir Tedbir-i Musîb”, [Avrupa’da yeni doğmuş bebeklerin sağlık kontrolünden geçirilmesi ve kontrol ettirilmesi hakkında inceleme], s.4

....., “Telsiz Telgraf Nasıl Oluyor?”, [Telsiz telgrafın çalışma sistemi], s.4-6

MÜTENEVVİA

....., “Halyeman’ın Elektrikli Lokomotif”, [Elektrikli lokomotifin icadı], s.6

....., “Tebrik”, [İzmir’de yayımlanan ‘İzmir’ adlı derginin yayımını tebrik yazısı], s.6

....., “Tebdil-i Mekân Eden Baca”, [Amerka’da nakledilebilen bir fabrika bacası], s.6

....., “Peterhof Şatosu”, [Rus Çarı Büyük Petro’nun inşa ettirdiği şato], s.6-7

Hikâye ve Roman Kısmı

Mehmed Rauf, “Şemsiyenin Altında”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 55, 27 Rebiyülevvel 1315 / 13 Ağustos 1313 / 25 Ağustos 1897

....., “Kelâm-ül-mülûk Mülûk-ül-Kelâm”, [II. Abdülhamid’den Mabeyn-i Hümâyûn Başkâtibine taltifnâme], s. 1

....., “Sûret-i Münîfe-i Nutk-ı Hemâyûn Hazret-i Hilâfetpenâhi”, [II. Abdülhamid’in Yunan Harbi’nin zaferle sonuçlanması üzerine söylediği nutuk], s. 1-2

EDEBİYAT

İbnü’l-Seyyid Gâlib, “Na’t”, [Şiir, Hz. Muhammed’e övgü], s.2-3

Tevfik Fikret, “Fırsat”, [Şiir, Servet-i Fünûn’dan alıntı], s.2

....., “Musâhabe-i Edebiyye”, [Yabancı tabirlerin kullanımı hakkında düşünceler], s.2-3

Leskovikli Ali Remzi, “ ‘Üstâd Ekrem’e Nazire’ Muhammes”, [Şiir, Recaizâde Ekrem’in şiirine nazire], s.3

FEN

....., “ ‘Andre’ Avdet Edecek mi?”, [Balonla Kuzey Kutbuna seyahat edecek olan İsveçli seyyah hakkında düşünceler], s.3-4

Doktor Cemil Hâvirî , “Selânik Hıfz-üs-sıhha-i Umûmiyesinden Bir Parça”, [Selânik’teki genel sağlık uygulamaları hakkında inceleme], s.5-6

MÛTENEVVİA

....., “Teşhir-i Cibâl”, [Ağaçların korunması ve ağaçlandırma çalışmaları], s.6-7

Hikâye ve Roman Kısmı

Mehmed Rauf, “Şemsiyenin Altında”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 56, 3 Rebiyûlahir 1315 / 19 Ağustos 1313 / 31 Ağustos 1897

....., “Cûlûs-ı Hümâyûn Meyâmin-i Makrûn Hazret-i Zıll-ullahî”, [II. Abdülhamid’in tahta çıkışının yirmi ikinci yılını kutlama yazısı], s.1-2

EDEBİYAT

T. Fikret, “Zer-Rişte”, [Şiir, Servet-i Fünûn’dan alıntı], s.2

T. Rauf, “Sengîn Kelimât Artık Dil ve Canımıza Tak Etti”, [54. sayıdaki ‘Felsefe Kırıntıları’ adlı makalenin üslûbu hakkında düşünceler], s.2-3

....., “Mütâlâa”, [T. Rauf Bey’in makalesinin yayınlanması hakkında not], s.3

FEN

....., “Göz Bir Fotoğraf mıdır?”, [Fotoğraf makinesi ve göz arasındaki benzerlikler], s.4-5

Doktor Cemil Hâvîrî, “Selânîk Hıfz-üs-sıhha-i Umûmiyesinden - Hava Bahsi”, [Temiz havanın insan hayatı için önemi], s.5

MÛTENEVVÎA

....., “İpekçilik”, [Avrupa’daki ipek böceği tarımındaki gelişmelerin Osmanlı ipek böcekçiliğine etkileri], s.5-6

....., “Bir Teşebbüs-i Hayr”, [Mekteb-i Feyz-i Sıbyan’daki yeni gelişmeler], s.6

Hikâye ve Roman Kısmı

Mehmed Rauf, “Şemsiyenin Altında”, [Geçen sayıdan devam], s.6-7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Feyz-i Sıbyan Mezunlarından Sabire Bint-i Halîm, “Bir Öksüz Kızın Saadeti”, [Hikâye, Öksüz bir kıza yapılan iyilik], s.7-8

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

....., “Musavver Terakki Gazetesi”, [Musavver Terakki gazetesinin yayımını tebrik yazısı], s.8

Nr. 57, 11 Rebiyûlahir 1315 / 27 Ağustos 1313 / 8 Eylül 1897

EDEBİYAT

....., “Padişahım Çok Yaşa”, [‘Padişahım Çok Yaşa’ terkibi hakkında düşünceler], s.1-2

İbnü’l-Seyyid Gâlib, “Tebrîk-i Cûlûs Meyâmin-i Me’nûs Sultan Abdülhamid Han Sâni-i Bî-Müdânî”, [Şiir, II. Abdülhamid ve Osmanlılara övgü], s.2

Mehmed Serhad, “Muhabbetin-1”, [Sevgiliye iltifatlar], s.2

Ahmed Enverî, “Felsefe Kırıntıları”, [54. sayıdan devam], s.3

FEN

....., “Altın Madenleri”, [Altın damarlarının keşfedilmesi ve işletilmesi], s.3-4

Doktor Cemil Hâvirî, “Selânik Hıfz-üs-sıhha-i Umûmiyesinden - Hava Bahsi”, [Geçen sayıdan devam], s.4-5

....., “Balonla Kutba Gitmek Yeni Bir Şey midir?”, [Balonla kutba seyahat denemeleri], s.5

MÜTENEVVİA

....., “Vöslau Hatıratı”, [Viyana seyahati hatıraları], s.5-6

Muallim Hasan Pertev, “Mekâtib-i İbtidaiyyede İdare Sandıkları”, [Çocukların ahlâki ve bilimsel eğitimleri hakkında inceleme], s.6-7

....., “Almanya’da Müsta’merât Hevesi”, [Almanya’nın sömürgecilik düşünceleri], s.7

Hikâye ve Roman Kısmı

Mehmed Rauf, “Şemsiyenin Altında”, [Geçen sayıdan devam, bitti.], s.7-8

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

MUHÂBERÂT-I ALENİYYETİM

....., [Dokuz adet teşekkür, takdir ve haber yazısı], s.8

Nr. 58, 18 Rebiyûlahir 1315 / 3 Eylül 1313 / 15 Eylül 1897

EDEBİYAT

Nâzım Paşa, “Tevhîd”, [Şiir, Allah’ın birliği, gücü ve kudretine övgü], s.1

İsmail Safâ, “İlhâmî’nin Şiiri”, [Şiir, Şairin küçük oğluya ilgili hisleri ve hayalleri], s.1-2

Mehmed Serhad, “Ona-2”, [Sevgili için duyulan güzel hisler], s.2

Mısırlı Tayyibzâde Ahmed Hidayet, “Namus”, [Namus kavramı hakkında inceleme], s.2-3

Muallim Hasan Pertev, [Mektup, Derginin önceki sayılarında açılan makale yarışmalarının devamı hakkında düşünceler], s.3

....., “Mütâlâa”, [Muallim Hasan Pertev’in mektubuna cevap ve dergide ‘Hissiyatın En Şedidi En Ulvîsi Hangisidir?’ konulu yeni bir yarışma açıldığı hakkında not], s.3

FEN

....., “Rekabet-i Fennîye Neticesi”, [Gelişen medeniyet ve rekabet ilişkileri], s.3-4

Nezihi, “Hayatın Tarif-i Fennisi”, [Hayatın anlamı hakkında düşünceler], s.4-5

Doktor Cemil Hâvirî, “Selânik Hıfz-üs-sıhha-i Umûmiyesinden - Hava Bahsi”, [Geçen sayıdan devam, bitti.], s.4-5

MÜTENEVVİA

....., “Tebrik”, [Servet-i Fünûn dergisi müdürü Ahmed İhsan Bey’in ödüllendirilmesi hakkında kutlama yazısı], s.6

....., “Hatıra-i Zafer”, [Selânik’li Asımzâde Halil Rafet Efendi’nin yayımlanacak eserini takdir notu], s.6

....., “Vöslau Hatıratı”, [Geçen sayıdan devam], s. 6

Halil Mehmed Tevfik, “Terâcim-i Ahvâl”, [Biyografi, Seyyid Mehmed Paşa’nın yaşamı ve ilmi faaliyetleri hakkında inceleme], s. 6 - 7

Hikâye ve Roman Kısmı

Hüseyin Câhid, “Mühlik İncizâblar”, [Hikâye, Geçmişin acı hatıraları arasında birbirini seven iki gencin hikâyesi], s.7-8

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 59, 25 Rebiyûlahir 1315 / 10 Eylül 1313 / 22 Eylül 1897

EDEBİYAT

İbnü’l-Kemal Giritli Süleyman Nüzhet, “Kanaryaya”, [Şiir, Kafesteki kuşa sesleniş], s.1

Abdurrahman Adil, “Hakikat”, [Şiir, Gerçeklik], s.1

Abdurrahman Adil, “Hasbihâl”, [Şiir, Dertlerden şikâyet], s.1

....., “Musâhabe-i Edebiyye”, [Klasikler hakkında inceleme], s.1-2

FEN

Erkân-ı Harbiye Binbaşlarından Besim, “Mebâhis-i Askeriyye”, [53. sayıdan devam], s.2-3

....., “Selânik Hıfz-üs-sıhha-i Umûmiyesinden-Meskürât Bahsi”, [Alkollü içkiler], s.3

MÜTENEVVİA

....., “Vöslau Hatıratı – Viyana”, [Geçen sayıdan devam], s.4-5

....., “Tohum Yok Ne Yapalım”, [Buğday tohumu eksikliği], s.5-6

Halil Mehmed Tevfik, “Terâcim-i Ahvâl”, [Biyografi, Nev’îzâde İtâî’nin yaşamı, sanatı ve edebi kişiliği hakkında inceleme], s.6

....., “Selânik Postası”, [Seyanik yapılan sosyal ve kültürel etkinlikler], s.6-7

Hikâye ve Roman Kısmı

Hüseyin Câhid, “Mühlik İncizâblar”, [Geçen sayıdan devam, bitti.], s.7-8

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 60, 3 Cemaziyelevvel 1315 / 17 Eylül 1313 / 29 Eylül 1897

EDEBİYAT

Cenâb Şehâbeddin, “Ba’de-t-telâkî”, [Şiir, Servet-i Fünûn’dan alıntı], s.1

Ahmed Enverî, “Musâhabe-i Edebiyye”, [‘Felsefe Kırıntıları’ adlı makalelere Asır ve Ma’lûmat dergilerince yapılan ta’riz ve tenkitlere cevap], s.1-2

FEN

Erkân-ı Harbiye Binbaşlarından Besim, “Mebâhis-i Askeriyye”, [Geçen sayıdan devam], s.2-3

Doktor Cemil Hâvirî, “Selânîk Hıfz-üs-sıhha-i Umûmiyesinden - Meskûrât Bahsi”, [Geçen sayıdan devam], s.3

Mekteb-i İdâdî Tarih-i Tabî Muallim-i Kemal, “İlm-i Nebâtât”, [Botanik bilimi], s.4

MÛTENEVVÎA

....., “Vöslau Hatıratı”, [Geçen sayıdan devam], s. 4 - 5

Muallim Hasan Pertev, “Sanayi-i Dahiliyye”, [Sanayimizin canlandırılması ve geliştirilmesi hakkında düşünceler], s.5-6

Mustafa Bahri, “Selânîk Postası”, [Geçen sayıdan devam], s.6-7

Hikâye ve Roman Kısmı

Gelibolulu Halil Ulvî, “Fedâkâr Kız”, [Hikâye, Zengin ve asaletli bir kızın fakir sevgilisi için verdiği mücadeleler], s.7-8

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 61 , 10 Cemaziyelevvel 1315 / 24 Eylül 1313 / 6 Ekim 1897

EDEBİYAT

Ulvî, “Mütâlaa’ya Bir Nazar”, [60. sayı hakkında inceleme], s.1

Osman Adil, [‘Eytâm-ı Şüheda’ adlı romanının yayımı için II. Abdülhamid’den izin ve teşekkür yazısı], s.2-3

Mekteb-i Terakki’den Hidayet Nazmi, “Bu da Bir Şiir-i Enfes-i Diğer”, [Hayattan çeşitli tasvirler], s.3-4

....., “Mütâlaa”, [Hidayet Nazmi Bey’in yazısına teşekkür yazısı], s.5

Nezihi, “Vezâif-i Ebeveyn”, [Anne ve babanın görevleri], s.5

MÜTENEVVİA

....., “Vöslau Hatıratı”, [Geçen sayıdan devam], s.5-6

Mustafa Bahri, “Selânik Postası”, [Geçen sayıdan devam], s.6-7

....., “Bir Hediye-i Behiyye”, [Emine Semiye Harımefendi’den hediye], s.7

....., “Tebrik”, [İbrahim Hakkı Beyefendi’ye kutlama yazısı], s.7

....., “Rehber-i Hesâb”, [Ahmed Sermet Efendi’nin ‘Rehber-i Hesâb’ adlı eserini tebrik notu], s.8

Hikâye ve Roman Kısmı

Gelibolulu Halil Ulvî, “Fedâkâr Kız”, [Geçen sayıdan devam], s.8

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 62, 17 Cemaziyelevvel 1315 / 1 Teşrin-i evvel 1313 / 13 Ekim 1897

EDEBİYAT

S. R., “Şevkâ-yı Tenhâyi”, [Şiir, Yalnızlıktan şikayet], s.1

Ali Remzi, “Üstâd Ekrem’e Nazire”, [Şiir, Recaizâde Ekrem Bey’in bir şiirine nazire], s.1

İbnü’l-Kemal Giritli Süleyman Nüzhet, “Congouartlar”, [Fransız edebiyatından Congouart kardeşlerin ölümü üzerine inceleme], s.1-2

Mehmed Sermed, “Sahâif-i Mazîden”, [Çocukluk anılarından-1], s.2-3

Abonelerden Arif İbn-i Cemal, [Derginin 60. ve 61. sayılarındaki tartışmalar ve tefsîr hakkında düşünceler], s.3-4

Doktor Cemil Hâvîrî, “Selânik Hıfz-üs-sıhha-i Umûmiyesinden”, [60. sayıdan devam], s.4

MÜTENEVVİA

....., “Vöslau Hatıratı”, [Geçen sayıdan devam], s.4-5

Muallim Hasan Pertev, “Selânik-Dedeâğaç Hattı Üzerinde Bir Cevalân”, [Gezi yazısı, Selânik-Dedeâğaç arasında bir gezintiden izlenimler], s.5-6

Nezihi, “Rövayal’da Bir Akşam”, [Bir akşam gezintisinden izlenimler], s.6-7

Hikâye ve Roman Kısmı

Gelibolulu Halil Ulvî, “Fedâkâr Kız”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

....., “Osmanlı Matbaası”, [Yeni açılan matbaa hakkında not], s.8

Nr. 63, 24 Cemaziyelevvel 1315 / 8 Teşrin-i evvel 1313 / 20 Ekim 1897

EDEBİYAT

....., “Allâme-i Bi’l-heves”, [Şiir, Çok bilmişler], s.1

Sa’di, “Küçük Bir Mezarın Altında”, [Şiir, Mezardaki bir kız çocuğundan annesine sesleniş], s.1

Ahmed Enverî, “Cahil-i Âlim”, [Âlimler hakkında inceleme], s.1-2

Enverî, “İlâve ”, [Eserleri hakkında yapılan itirazlara cevap] , s.3

İbnü’l-Kemal Giritli Süleyman Nüzhet, “Congouartlar”, [Geçen sayıdan devam, bitti.], s.3-4

FEN

Erkân-ı Harbiye Binbaşlarından Besim, “Mebâhis-i Askeriyye”, [60. sayıdan devam], s.4

Doktor Cemil Hâvirî, “Selânik Hıfz-üs-sıhha-i Umûmiyesinden”, [Geçen sayıdan

devam], s.4-5

MÜTENEVVİA

....., “Vöslau Hatıratı”, [Geçen sayıdan devam], s.5-6

Muallim Hasan Pertev, “Selânik-Dedeâğaç Hattı Üzerinde Bir Cevlân - İkinci Mektup”, [Geçen sayıdan devam], s.6-7

Hikâye ve Roman Kısmı

Gelibolulu Halil Ulvî, “Fedâkâr Kız”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 64, 1 Cemaziyelahir 1315 / 15 Teşrin-i evvel 1313 / 27 Ekim 1897

....., “Rica-yı Mahsûs”, [Abone ücretlerinin yatırılması hakkında hatırlatma notu], s.1

İbnü'l-Kemal Giritli Süleyman Nüzhet, “Sanadır Ey Gaddâri Ebr-i Seher”, [Şiir, Sevgiliye yalvarış], s.1

Nezihi, “Bedîa”, [Dikkatsizlikten yapılan küçük hataların vahim sonuçlarına bir örnek], s.1-2

FEN

Erkân-ı Harbiye Binbaşlarından Besim, “Mebâhis-i Askeriyye - İttifâk-ı Müselles ü Müsenna Kuvâ-yi Askeriyeleri”, [Geçen sayıdan devam], s.2-3

Doktor Cemil Hâvirî, “Selânik Hıfz-üs-sıhha-i Umûmiyesinden”, [Geçen sayıdan devam, bitti.], s.3-4

MÜTENEVVİA

....., “Vöslau Hatıratı”, [Geçen sayıdan devam], s.4-5

Muallim Hasan Pertev, “Selânik-Dedeâğaç Hattı Üzerinde Bir Cevlân - Üçüncü Mektup”, [Geçen sayıdan devam], s.5

Hikâye ve Roman Kısmı

Gelibolulu Halil Ulvî, “Fedâkâr Kız”, [Geçen sayıdan devam], s.5-6

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Fatıma Fahrünnisa, “Yazık Değil mi?”, [Hikâye, Sigaranın zararları], s.6-8

Emine Semiye, “Mütâlaa”, [Fatıma Fahrünnisa Hanımefendi’nin hikâyesini takdir yazısı], s.8

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 65, 8 Cemaziyelahir 1315 / 22 Teşrin-i evvel 1313 / 3 Kasım 1897

....., “Rica-yı Mahsûs”, [Abone ücretlerinin yatırılması hakkında hatırlatma notu], s.1

Recaizâde M. Ekrem, “Mektup”, [Mektup, İbrahim Hakkı Bey’in Kızkardeşi Ayşe Hanım’ın vefâtı hakkında başsağlığı], s.1

Sadık Vîcdânî, “Şiir”, [Şiir, Aşk ızdırabı], s.1

Sadık Vîcdânî, “ [?]Mücerred Bir Ferd-i Beşeri”, [Vefât eden küçük oğlu üzerine düşünceler], s.1-2

Mehmed Serhad, “Aliye ile Pederî”, [Hikâye, Kızının doğumunda eşini kaybeden bir adamın kaybettiği eşine ve yadigârına olan sevgisi], s.2-4

MÜTENEVVİA

....., “Tebrik”, [Süleyman Beyefendi’ye kutlama yazısı], s.4

....., “Vöslau Hatıratı”, [Geçen sayıdan devam], s.4-5

Muallim Hasan Pertev, “Selânik-Dedeâğaç Hattı Üzerinde Bir Cevlân-Dördüncü Mektup”, [Geçen sayıdan devam], s.5-6

Doktor Cemil Hâvîrî, “Selânik Hıfz-üs-sıhha-i Umûmiyesinden 3-İslâhhane Bahsi”,
[Geçen sayıdan devam], s.6

Hikâye ve Roman Kısmı

Gelibolulu Halil Ulvî, “Fedâkâr Kız”, [Geçen sayıdan devam], s.6-7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

....., (Çev. Mekteb-i Terakki Mezunlarından A. Hüsniye), “Yüz Dilberliği-Adel”,
[Hikâye, Çok güzel yüzlü bir kadının güzelliği yüzünden mahvolan yaşamı], s.8

Nr. 66 , 15 Cemaziyelahir 1315 / 29 Tesrin-i evvel 1313 / 10 Kasım 1897

Sadî, “Bir Köylü Kızın Gönüllü Olarak Harbe Gitmiş Yavuklusuna”, [Şiir, Özlem], s.1
Ulvî, “Söyleniş”, [Ahmed Enverî Bey’in ‘Felsefe Kırıntıları’ adlı makaleleri hakkında
düşünceler], s.1-2

FEN

....., “Selânik’te ‘Mildiau’ ”, [Bağlarda görülen bir mantar hastalığı], s.2-3
....., “İlm-i Ahvâl-i Semâdan Bir Nebze”, [Astronomi bilimindeki ilerlemeler], s.3-4
M. Saffet, “Kevâkib Nasıl Vezn Edilir?”, [Yıldızlar arası uzaklıklar ve gezegenlerin
ağırlıkları], s.4-5
Doktor Cemil Hâvîrî, “Selânik Hıfz-üs-sıhha-i Umûmiyesinden”, [Geçen sayıdan
devam, bitti.], s.5

MÜTENEVVİA

....., “Vöslau Hatıratı”, [Geçen sayıdan devam], s.5-6
Muallim Hasan Pertev, “Selânik-Dedeâğaç Hattı Üzerinde Bir Cevalân-Beşinci
Mektup”, [Geçen sayıdan devam], s.6-7
Miralay Mehmed Nuri, “Cünûd-ı Zafer-i Mev’ûd Hazret-i Zill-ullahiden Bir Neferin

Tecârîbi”, [Bir Osmanlı askerinin şişeden bardak yapması], s.7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

....., (Çev. Mekteb-i Terakki Mezunlarından A. Hüsniye), “Yüz Dilberliği-Adel”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 67, 22 Cemaziyelahir 1315 / 5 Teşrin-i sâni 1313 / 17 Kasım 1897

İbnü’l-Kemal Giritli Süleyman Nüzhet, “Sana! Sana! Sana!”, [Şiir, Sevgilinin güzelliği], s.1

Hasan Fehmi, “Sahra-i Süryân”, [Şiir, Şam çölleri], s.1

Hüseyin Câhid, “Sükût”, [Hikâye, Dul bir kadınla bir gencin ilişkisi], s.1-4

FEN

....., “Selânîk’te ‘Mildiau’ ”, [Geçen sayıdan devam], s.4-5

MÛTENEVVÎA

....., “Vöslau Hatıratı”, [Geçen sayıdan devam], s.5

Muallim Hasan Pertev, “Selânîk-Dedeâğaç Hattı Üzerinde Bir Cevalân-Altıncı Mektup”, [Geçen sayıdan devam], s.5-6

....., “Tebrik”, [‘Şark’ adlı gazetenin yayımını kutlama yazısı], s.6

Hikâye ve Roman Kısmı

Gelibolulu Halil Ulvî, “Fedâkâr Kız”, [65. sayıdan devam], s.6-7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

....., (Çev. Mekteb-i Terakki Mezunlarından A. Hüsniye), “Yüz Dilberliği-Adel”,

[Geçen sayıdan devam, bitti.], s.8

....., “Mütâlaa”, [Derginin yeni fiyatı hakkında not], s.8

Nr. 68, 29 Cemaziyelahir 1315 / 13 Teşrin-i sâni 1313 / 25 Kasım 1897

Dedeâğaç’tan Şerif Necmi, “Harâb Olmuş Bir Vücûd. Tûrâb Olmuş Bir Cesed. Yeni Doğmuş Bir Kevkeb”, [Şiir, Makberden düşünceler], s.1

Hamdibeyzâde Osman Adil, “Musâhabe”, [Sohbet, Sanayimizin canlandırılması ve geliştirilmesi], s.1-5

Ahmed Enverî, “Arz-ı Merâm”, [66. sayıdaki ‘Söyleniş’ adlı makaleye cevap], s.5-6

MÜTENEVVİA

....., “Vöslau Hatıratı”, [Geçen sayıdan devam], s.6-7

Muallim Hasan Pertev, “Selânîk-Dedeâğaç Hattı Üzerinde Bir Cevlân-Yedinci Mektup”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Bint Kemal Giritli Fatıma Şevket, “Düşündüğüm”, [Şiir, Sevgilinin güzelliğine iltifatlar], s.8

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 69, 7 Recep 1315 / 19 Teşrin-i sâni 1313 / 31 Kasım 1897

....., “Münderecât”, [Bu sayının içindekiler], s.1

....., “Kârîin-i Kirâma”, [Dergiden okuyucularına], s.1

Recaizâde Ekrem, “Şiir-i Metrûk”, [Şiir, Unutulmuş eski bir şiirden dizeler], s.1

Tevfik Fikret, “İnanmak”, [Şiir, Gurbette duyulan yalnızlık ve inanç], s.1-2

Ali Remzi, [Mektup, Üstâd Ekrem’e nazire], s.2

....., (Çev. Faik), “Eski Bir Mektuptan Bir İki Fıkra”, [Kadınlar hakkında bazı

düşünceler], s.2-3

MÜTENEVVİA

....., “Vöslau Hatıratı”, [Geçen sayıdan devam], s.4

Muallim Hasan Pertev, “Selânik-Dedeâğaç Hattı Üzerinde Bir Cevalân”, [Geçen sayıdan devam], s.4-5

Muallim Hasan Pertev, “Za’f-ı Beşer”, [İnsanın zayıflıkları hakkında düşünceler], s.5-6

Hüseyin Muhiddin, “Bahr-ı Baltıktan Bahr-ı Siyâha Bir Kanal”, [Rusya’nın Baltık Denizi ve Kara Deniz arasında yapmayı düşüğü kanal hakkında inceleme], s.6

....., [Tütün tüketimi üzerine bir istatistik], s.6

....., “Şehir Postası”, [Selânik şehrinden çeşitli haberler], s.6-7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

....., (Çev. Giritli Süleyman Nüzhet), “Emma”, [Roman, Orta yaşlı bir kadının aşk macerası], s.7-8

MUHÂBERÂT-I ALENİYYETİM

....., [Dokuz adet teşekkür, takdir ve haber yazısı], s.8

Nr. 70, 14 Recep 1315 / 26 Teşrin-i sâni 1313 / 8 Aralık 1897

....., “Münderecât”, [Bu sayının içindekiler], s.1

ŞİİR

Giritli Süleyman Nüzhet, “Temenni-i Muhabbet”, [Şiir, Sevgiliye yalvarış], s.1

N. Vecdî, “Hüdâ’nın İmdâdî”, [Şiir, Hasta bir kadına gelen yardım], s.1

Abdülkerim Hâdî, “Tetebbuât-ı Leylieden Musâhabe”, [Sohbet , Birkaç arkadaşın

edebiyat ve edebi artışmalarla ilgili gece sohbetleri], s.1-2

Selanikli Nüzhet Efendi, “Bir Hakikat Kalmasın Allah’ım Nihân”, [Dergilerde çıkan imlâ hataları hakkında düşünceler], s.3-4

Abdülkadir, “İki Söz”, [Aldatılan köylüler hakkında düşünceler], s.4

Şerif Necmi, “Mütâlaa”, [Düşünmenin önemi hakkında inceleme], s.4-5

Doktor Cemil Hâvîrî, “Selânik Hıfz-üs-sıhha-i Umûmiyesinden-Tanzîfât Bahsi”, [Belediye tarafından yapılan temizlik işleri], s. 5

....., “Vöslau Hatıratı”, [Geçen sayıdan devam], s.4

Türâbî , “Şehir Mektubu-1”, [Mektup, Dergideki yazılara yapılan olumlu ve olumsuz tenkitlerin niteliği hakkında düşünceler], s.6-7

Tefrika-2

....., (Çev. Giritli Süleyman Nüzhet), “Emma”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 71, 21 Recep 1315 / 3 Kânûn-ı evvel 1313 / 15 Aralık 1897

....., “Münderecât”, [Bu sayının içindekiler], s.1

Mehmed Emin, “Şehid Yahut Osmanın Yüreği”, [Şiir, Bir şehidin vatan sevgisi], s.1

İbnü’l-Kemal Giritli Süleyman Nüzhet, “Mebâhis-i Lisâniyye Makalesine Bir Nazar”, [‘Ma’lûmât’ adlı dergideki ‘Mebâhis-i Lisâniyye’ makalesi hakkında düşünceler], s.1

Fazlı Necib, [Mektup, ‘İstilâ’ fiilinin anlamları ve kullanım yerleri hakkında düşünceler], s.2

....., “Mütâlaa”, [Fazlı Necib Bey’in yazısını kutlama yazısı], s.2

Hüseyin Muhiddin, “9100 Metre İrtifâa Balon ile Seyâhat”, [Balonla 9100 metre yükeğe çıkılması hakkında inceleme], s.2-3

MÜTENEVVİA

Faik, “Yine Zirâat”, [Tarımda ilerleme çareleri], s.3-5

Ahmed Medhî, “Vöslau Hatıratı”, [Geçen sayıdan devam, bitti.], s.5-6

Muallim Hasan Pertev, “Selânik-Dedeâğaç Hattı Üzerinde Bir Cevlân-Dokuzuncu Mektup”, [69. sayıdan devam], s.6

Doktor Cemil Hâvirî, “Selânik Hıfz-üs-sıhha-i Umûmiyesinden-Tanzîfât Bahsi”, [Geçen sayıdan devam, bitti.], s.5

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

Tefrika-3

....., (Çev. Giritli Süleyman Nüzhet), “Emma”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

....., “Tebrik”, [Tercüman Nazmi Efendi’ye verilen nişanı kutlama yazısı], s.8

Nr. 72, 28 Recep 1315 / 10 Kânûn-ı evvel 1313 / 22 Aralık 1897

....., “Münderecât”, [Bu sayının içindekiler], s.1

Osman Adil , “ ‘İstîlâ’ Üzerine Bir İki Söz”, [Genç edebiyatçıların dili ve ‘İstîlâ’ kelimesi hakkında düşünceler], s.1-2

A. Nadir, “Vasiyet”, [Şiir, Servet-i Fünûn’dan alıntı], s.2-3

İbnü’l-Kemal Giritli Süleyman Nüzhet, “Tâli”, [Şiir, Talih], s.3

Mustafa Hamid, “Hissiyât-ı Mâderâne”, [Anelik hissinin yüceliği], s.3-4

MÜTENEVVİA

....., “Vodine’de Bir Hatve-i Terakki”, [Vodine kasabasında yapılan ve yapılabilecek fabrikalar hakkında inceleme], s.4-5

Türâbî, “Şehir Mektubu ”, [Sohbet, Selânik şehrinden çeşitli haberler], s.5-8

Mütâlaa Tefrikası-4

....., (Çev. Giritli Süleyman Nüzhet), “Emma”, [Geçen sayıdan devam], s. 7-8

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s. 8

....., “Tebrik”, [Fahrü’n-nisa Hanımefendi tarafından çıkarılan ‘Nisvan’ adlı gazeteyi kutlama yazısı], s. 8

Nr. 73, 5 Şaban 1315 / 17 Kânûn-ı evvel 1313 / 29 Aralık 1897

....., “Münderecât”, [Bu sayının içindekiler], s. 1

ŞİİR

Şerif Necmî, “Mi’râciye”, [Şiir, Hz. Muhammed’in miracına övgü], s. 1

İbnü’l-Kemal Giritli Süleyman Nüzhet, “İstilâya Bir Nazar”, [Tartışma konusu olan ‘istilâ’ kelimesi hakkında düşünceler], s. 2

Halil Ulvî , “Mükâfat”, [Maddi ve manevi ödüllendirmeler hakkında düşünceler], s. 2

J. J. Rousseau, (Çev. [?]), “Felsefe, Ahlâk, Akâid”, [Memleketinden kovulan genç bir İtalyanın hayat mücadelesi ve mutluluk sırrı], s. 3

FEN

Hüseyin Muhiddin, “Kar Yalnız Beyaz Olmaz”, [Kırmızı kar hakkında], s. 3-4

MÛTENEVVİA

....., “Tebrik”, [Doktor Nurullah Bey’e verilen rütbeyi kutlama yazısı], s. 4

Bend-i Mahsûs

Remzi Hamza, “Zirâat”, [Köylülerin eğitilmesi ve tarımsal gelişmelerden haberdar edilmeleri], s. 4-5

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Muallime Sabriye, “Moda Belâsı”, [Moda çılgınlığı hakkında düşünceler], s.6-7

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

Mütâlaa Tefrikası-5

....., (Çev. Giritli Süleyman Nüzhet), “Emma”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

Nr. 74, 12 Şaban 1315 / 24 Kânûn-ı evvel 1313 / 4 Ocak 1898

....., “Münderecât”, [Bu sayının içindekiler], s.1

Türâbî, “Şehir Mektubu-3”, [Sohbet, Hayattan çeşitli diyaloglar], s.1-2

Hüseyin Câhid, “Asâr-ı Edebiyye Ne Yolda Tenkîd Edilir”, [Edebi eleştirinin nasıl yapıldığı hakkında inceleme], s.3

Ahmed Enverî, “Yine Fiil-i İstilâ”, [Mektup, ‘İstilâ’ kelimesinin anlamı üzerinde yapılan tartışmalar hakkında düşünceler], s.3-4

Mehmed Enisî, “Genç Gemici”, [Hikâye, Kalbi kırık genç bir gemicinin deniz yolculuğu], s.4-6

MÜTENEVVİA

J. J. Rousseau, (Çev. [?]), “Felsefe, Ahlâk, Akâid”, [Geçen sayıdan devam], s.3

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

....., “Tebrik”, [Midhât Efendi ve İshak Tevfik Bey’e verilen rütbeleri kutlama yazısı], s.8

Nr. 75/1, 16 Şaban 1315 / 28 Kânûn-ı evvel 1313 / 9 Ocak 1898

....., [II. Abdülhamid’in doğum gününü kutlama yazısı], s.1-2

ŞİİR

T. Fikret, “Karlar”, [Şiir, Servet-i Fünûn’dan alıntı], s.2

A. Remzi, “Bütün Bunlar Bir Şiirdir”, [Hayatın içinden çeşitli tasvirler], s.2–3

FEN

Hüseyin Muhiddin, “Hava-yı Nesîmînin Tabakât-ı Âliyyede Terkîbî”, [Gökyüzünün katmanları], s.3

Türâbî, “Şehir Mektubu-4”, [Sohbet, II. Abdülhamid’in doğum gününü kutlama notu ve çeşitli konularda görüşler], s.1-2

Zehra, “Muallime Sabriye Hanımefendi’ye”, [Mektup, ‘Moda Belası’ adlı makale hakkında düşünceler], s.4

Nr. 75/2 , 19 Şaban 1315 / 31 Kânûn-ı evvel 1313 / 12 Ocak 1898

ŞİİR

Hasan Fehmi, “Senin Bûsen”, [Şiir, Aşk], s.5

Hamdibeyzâde Osman Adil, “Mütâlaa Ceride-i Edebiyyesine”, [Derginin son sayılarında ‘İstîlâ’ kelimesi üzerinde yapılan tartışmalar hakkında düşünceler], s.5-8

Mütâlaa Tefrikası-6

....., (Çev. Giritli Süleyman Nüzhet), “Emma”, [73. sayıdan devam], s.7-8

Nr. 76, 26 Şaban 1315 / 7 Kânûn-i sâni 1313 / 19 Ocak 1898

ŞİİR

Y. Hasan, “Eserin Şahsı Şahsın Eseri”, [Şiir, Edebi eserlerin niteliği], s.1

İbnü’l-Kemal Süleyman Nüzhet, “Şarkı”, [Şiir, Aşk şarkısı], s.1

Fehmi, “Sarı Tül İçinde”, [Şiir, Sevgilinin hayali], s.2

FEN

Doktor Cemil Hâvirî, “Berberler”, [Berberlerde bulaşan cilt hastalıkları], s.2

....., “Vilâyet-i Maârif Müdürüyet-i Aliyyesinden Tebliğ Buyurulmuştur”, [Okul çağındaki çocukların yeni düzenlenen Ali Paşa Mektebine kaydettirilmesi hakkında not], s.2-3

....., “Mütâyaa”, [Ali Paşa Mektebi’nin eğitim-öğretime başlaması hakkında kutlama yazısı], s.3

....., “Muktebes”, [İzmir’de ‘Muktebes’ adıyla yayımlanan fenni ve edebi derginin yayımını kutlama yazısı], s.3

A. Remzi, “Köprülü’den Mektup”, [Mektup, Tarımla ilgili yayımlanan makaleler ve darı tarımının nasıl yapılacağı hakkında düşünceler], s.3

....., “Tuhaf Sergüzeştler”, [Tercümân-ı Hakikat’tan alıntı], s.3-4

Türâbî, “Şehir Mektubu-4”, [Sohbet, Çeşitli konularla ilgili görüşler ve haberler], s.4-5

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

E. S., “Nemide”, [Hikâye, Zengin bir aile kızıyla fakir bir gencin aşkı], s.5-6

Manastırlı M. Şükriye, “Yine Moda”, [Muallim Sabriye Hanım’ın ‘Moda Belası’ hakkındaki makalesi hakkında düşünceler], s.6-7

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

Mütâlaa Tefrikası-7

....., (Çev. Giritli Süleyman Nüzhet), “Emma”, [73. sayıdan devam], s.7-8

Nr. 77, 4 Ramazan 1315 / 14 Kânûn-i sâni 1313 / 26 Ocak 1898

....., “Rica-yı Mahsûs”, [İkinci senenin birinci altı aylık abone bedellerinin yatırılması hakkında not], s.1

İbnü’l-Seyyid Gâlib, “Ramazan-ı Mağfiret-nişân ve Na’t-ı Hazret-i Mahbûb-ı Yezdan”, [Şiir, Ramazan-ı Şerife ve Hz. Muhammed’e övgü], s.1

İbnü’l-Kemal Giritli Süleyman Nüzhet, “Tebcîl”, [Şiir, Ağırılama], s.1

ŞİİR

A. Fehmi, “Yedekçi”, [Şiir, Yük taşıyan bir atın tasviri], s.2

A. Remzi, “ ‘Metrûkât-ı Şebâbım’dan Bir Gazel”, [Şiir, Gençlik şiirlerinden bir gazel],
s.2

FEN

Faik, “Photothérapie -Tedâvî-i Bil-ziyâ”, [Işınlarla tedavi], s.2-3

Doktor Cemil Hâvîrî, “Berberler”, [Geçen sayıdan devam], s.4

MÜTENEVVİA

Zirâat Müfettişi ve Zirâat Mektebi Müdürü Vitalis, “Darı Zirâatı”, [Geçen sayıdan
Hamza Remzi’nin mektubuna cevap], s.4

Türâbî, “Şehir Mektubu”, [Sohbet, Çeşitli konularla ilgili görüşler ve haberler], s.5-6

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

E. S., “Nemide”, [Geçen sayıdan devam], s.6-7

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

Mütâlâa Tefrikası-8

....., (Çev. Giritli Süleyman Nüzhet), “Emma”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

Nr. 78 , 11 Ramazan 1315 / 21 Kânûn-i sâni 1313 / 2 Subat 1898

İbnü’l-Kemal Süleyman Nüzhet, “Tevhîd”, [Şiir, Allah’ın birliğine övgü], s.1

ŞİİR

Fehmi, “Paul-Virginia Romanındaki Virginia’ya”, [Şiir, Virginia için duyulan üzüntüler], s.1-2

H. Remzi, “ ‘Metrukât-ı Şebâbım’dan-Hasta!”, [Şiir, Aşk hastalığı], s.2

MÜTENEVVİA

Emil Zola, (Çev. Mehmed Câvid), “Alfons Düde’nin Mezarı Üstünde Emil Zola’nın İrâd Ettiği Nutk”, [Nutuk, Fransız romancı ve şair Alfons Düde’nin edebi dehası hakkında düşünceler], s.2–3

Ali Kemal, “Paris Muhabirimizden”, [İkdam Gazetesi’nden alıntı], s.3-5

Türâbî, “Şehir Mektubu-Musâhabe”, [Arap kalfa ile halk türkülleri ve yeni edebiyatçılar hakkında konuşmalar], s.5-6

....., “Tebrik”, [Donanma-yı Hümayun Amiral Yaveri Mehmed Enis Bey’in terfisini kutlama yazısı], s.6

Mütâlaa Tefrikası-9

....., (Çev. Giritli Süleyman Nüzhet), “Emma”, [Geçen sayıdan devam], s.6-7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

E. S., “Nemide”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 79, 18 Ramazan 1315 / 28 Kânûn-i sâni 1313 / 9 Şubat 1898

....., “İhtâr-ı Mahsûs”, [İkinci senenin birinci altı aylık abone bedellerinin yatırılması hakkında hatırlatma notu], s.1

İsmail Receb, “Na’t-ı Şerif”, [Şiir, Hz. Muhammed’e övgü], s.1

....., “Mütâlaa”, [İsmail Receb’in şiirini takdir yazısı], s.1

ŞİİR

Fehmi, “Kumlu Sahilde”, [Şiir, Sevgilinin vefasızlığı], s. 1

H. Remzi, “Makber-i Cananda Yek Dem-i Tefekkür”, [Şiir, Ölen sevgilinin mezarı başında], s. 1-2

FEN

Nâmî, “Zekâvet”, [Zeka hakkında inceleme], s. 2-3

MÜTENEVVİA

Mehmed Enisî, “Avrupa Hatıratım’dan Müfrezdir”, [Fransa’da düzenlenen geleneksel karnavallardan izlenimler], s. 3-4

....., “Tebrik”, [Yeni açılan iki ilkokulun açılışını kutlama yazısı], s. 4

Türâbî, “Şehir Mektubu”, [Sohbet, Çeşitli konularla ilgili görüşler ve haberler], s. 4-6

....., “Letâif”, [Güldürücü, kısa, güzel ve hoş diyaloglar], s. 6

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

E. S., “Nemide”, [Geçen sayıdan devam, bitti.], s. 6-7

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s. 7-8

....., (Çev. Giritli Süleyman Nüzhet), “Emma”, [Geçen sayıdan devam], s. 8

Nr. 80, 28 Ramazan 1315 / 4 Şubat 1313 / 16 Şubat 1898

....., “Osmanlı ve Asır Matbaaları”, [Osmanlı ve asır matbaalarının birleşmesini kutlama yazısı], s. 1

ŞİİR

Abdülhalim Memduh, [Şiir, Gazel], s. 1

H. Fehmi, “Sular Çekildikten Sonra”, [Şiir, Deniz kenarında bir âşık], s. 1

A. Remzi, “ ‘Metrukât-ı Şebâbım’dan: Şiir-i Perişan”, [Şiir, Gönlü perişan eden istekler], s.2

[?]: Hüseyin, “Bir Mülâzaha”, [Kederli durumlar ve kederli insanlar hakkında düşünceler], s.2

FEN

M. Sadık, “Musâhabe-i Fenniye”, [Servet-i Fünun’dan alıntı], s.2-4

MÜTENEVVİA

Mehmed Enisî, “ ‘Avrupa Hatıratım’dan Müfrezdir”, [Geçen sayıdan devam], s.4-5

Türâbî, “Şehir Mektubu-9”, [Sohbet, Çeşitli konularla ilgili görüşler ve haberler], s.5-7

Türâbî, “Letâif”, [Geçen sayıdan devam], s. 7

....., “Tebrik”, [Demiryolu ikinci muavinine verilen nişanı kutlama notu], s. 7

....., (Çev. Giritli Süleyman Nüzhet), “Emma”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 81, 9 Şevvâl 1315 / 18 Şubat 1313 / 2 Mart 1898

....., “Arz-ı Ma’zeret”, [Derginin Ramazan Bayramı nedeniyle bir hafta yayımlanamaması hakkında özür], s. 1

Hüseyin Câhid, “Mecburi Bir Cevap”, [74. Sayıdaki ‘Asâr-ı Edebiyye Ne Yolda Tenkit Edilir’ adlı makalesi hakkında Ma’lûmat’ta yapılan eleştirilere cevap], s.1-3

ŞİİR

H. Fehmi, “Meyne Şiirler”, [Şiir, Hayatın içinden yalanlar], s.3-4

İsmail Safâ, “Hatıra-i Mukaddese”, [Şiir, Servet-i Fünûn’dan alıntı], s.4

Abdullah, [Şiir, Yağmurlu havada çalışmak zorunda kalan bir çocuğun tasviri], s.4

[?]: Hüseyin, Bir Mülâhaza”, [Geçen sayıdan devam], s.4-5

MÜTENEVVİA

Mehmed Enisî, “ ‘Avrupa Hatıratım’dan Müfrezdir”, [Geçen sayıdan devam, bitti.], s.5-7

....., (Çev. Giritli Süleyman Nüzhet), “Emma”, [Geçen sayıdan devam], s.7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Mekteb-i Terakki Mezunlarından Hayret, “Saâdet Nedir?”, [Zenginlik ve mutluluk hakkında düşünceler], s.7-8

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 82, 16 Şevvâl 1315 / 25 Subat 1313 / 9 Mart 1898

....., “İhtar-ı Mahsûs”, [Dergiden ayrılan Abdi Tevfik Efendi’nin dergiye tekrar geri dönmesi ve yazılarına devam edeceği hakkında not], s.1

....., “Teessüf”, [Kosova Defterdarı Mustafa Tevfik Bey’in eşinin vefâtı hakkında başsağlığı], s.1

ŞİİR

Sadık Vicedâni, “Tahmîs”, [Şiir, Beşleme], s.1

A. Fehmi, “Yazmadan Evvel”, [Şiir, Dünyayı izlemek], s.1

Abdullah, [Şiir, Tabiatın koynunda gezinti], s.1

....., (Çev. Abdi Tevfik), “Muhabbet Mektuplarım”, [Victor Hugo’dan gençlik

mektupları hakkında düşünceler], s.2

MÜTENEVVİA

....., “Umûm Küre-i Arz Üzerindeki Kuvâ-yı Askeriyye”, [Dünyadaki orduların askeri kuvvetleri hakkında istatistiki inceleme], s.2-3

Abdi Tevfik, “Bir Rüya-yı Müdhiş”, [İnsanın kendi işini kendi görmesi hakkında bir örnek], s.3-4

Yaver-i Hazret-i Vilâyet-penâhi Hüseyin Muhiddin, “Jimnastik”, [Jimnastiğin sağlık açısından önemi], s.4-5

Doktor Cemil Hâvirî, “Çiçek”, [Çiçek hastalığı], s.5

M. M., [Eski edebiyat ve yeni edebiyatın karşılaştırılması], s.6

FEN

Bir Asker, “Mebâhis-i Askeriyye”, [Fransız deniz kuvvetleri hakkında istatistiki inceleme], s.7

....., (Çev. Giritli Süleyman Nüzhet), “Emma”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 83, 23 Şevvâl 1315 / 4 Mart 1314 / 16 Mart 1898

ŞİİR

Tevfik Fikret, “İncimâd-ı Ruh”, [Şiir, Ölüm], s.1

Tevfik İsmet, “Emel”, [Şiir, Tabiat], s.1

Eczacı Edhem İsmail, “Terâna”, [Şiir, Hayat üzerine nağmeler], s.1

M. M., “Edebiyât-ı Atfika-Edebiyât-ı Cedîde, Yenileri-Eskileri”, [Geçen sayıdan devam], s.2

L. B., [Mektup, Yeni edebiyat hakkında düşünceler], s.2-3

Muallim Hasan Pertev, “Tolstoy”, [Tolstoy ve Tolstoy’un bir hikâyesi üzerine], s.3-4

FEN

....., “[?] Fotoğrafi”, (Telgrafla resim almak), [Balonla Askeri fotoğraflar çekilmesi],
s.4

İbnü’l-Kemal Süleyman Nüzhet, “Suların Mâi-ül-bahr İlâvesiyle Tazfiyesi”, [Suların mikroplardan arındırılması], s.4-5

ŞUÛNAT

....., “Buz Kıran Vapuru”, [Rusya’da yapılmakta olan buz kıran vapuru], s.5
....., “İmâl-i Meskûkât”, [Alkollü içki imalâtı hakkında bir istatistik], s.5
....., “2000 Franga Bir Düzine Yumurta”, [Nesli tükenmekte olan bir kuş yumurtası],
s.5

MÛTENEVVÎA

İzmir’den Abdülhalim Memduh, [Mektup, Dergide yayınlanan bir gazelin kendisine ait olduğu hakkında tekzib], s.5

....., “Mütâlaa”, [Abdülhalim Memduh Bey’in mektubuna cevap], s.5

Yaver-i Hazret-i Vilâyet-penâhi Hüseyin Muhiddin, “Jimnastik”, [Geçen sayıdan devam], s.5-6

....., (Çev. Giritli Süleyman Nüzhet), “Emma”, [Geçen sayıdan devam], s.6-7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

....., “Aile Eczanesinin Çocuklara Ait Kısmı”, [Çocuk ilaçları hakkında bilgi], s.8

Nr. 84, 30 Şevvâl 1315 / 11 Mart 1314 / 23 Mart 1898

....., “İhtâr-ı Mahsûs”, [Erkân-ı Harbiye Binbaşlarından Besim Bey’in çevirisi], s. 1

ŞİİR

Eczacı Edhem İsmail, “Difteri”, [Şiir, Hasta bir çocukla annesinin tasviri], s. 1

Muallim Hasan Pertev, “Tolstoy”, [Geçen sayıdan devam], s. 1-2

....., “Bahar Postası”, [İlkbaharın gelişi], s. 2-3

FEN

Abdi Tevfik, “Balonlu Bir Dağ Şimendiferi”, [Lokomotifle eklenen balonla dağların zirvesini inceleme], s. 3-4

MÜTENEVVİA

Yaver-i Hazret-i Vilâyet-penâhi Hüseyin Muhiddin, “Jimnastik”, [Geçen sayıdan devam, bitti.], s. 4-6

Mütâlaa Tefrikası-1

Fon Felabest, (Çev. Erkân-ı Harbiye Binbaşlarından Besim), “Zabit-i Kaşif Kolu ve Süvarinin Vezâif-i Sevk-ül-Ceyşiyesi ”, [Süvari birliklerinin strateji görevleri hakkında inceleme], s. 4-5

....., “Tebrik”, [Ahmed Enverî Bey’in kaymakamlığa terfi edilmesini kutlama yazısı], s. 6

....., “Posta Pulları ve Pul Koleksiyonu”, [İzmir’li Ahmed Ra’fet Bey’in eserini takdim yazısı], s. 6

ŞUÛNAT

....., “Farelerden Kurtulma Çaresi”, [Ayciçeği tohumlarının fare kapanlarında kullanılması], s. 6

Hikâye ve Roman Kısmı

Paul Roje, (Çev. Abdi Tevfik), “Çehâz”, [Hikâye, Köylü bir gençle şehirli bir kızın evliliği], s.6-7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, [Selânik merkez hastanesine yardım edenlere kutlama notu], s.7

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

Eczacı Edhem İsmail, “Aile Eczanesi”, [Evde yapılabilecek ve kullanılabilecek ilaçlar hakkında bilgi], s.8

Nr. 85, 8 Zilkade 1315 / 18 Mart 1314 / 30 Mart 1898

MUSAHABE

İbrahim Hikmet, “Kanun ve Vicdân”, [Sohbet, Kanunlar ve vicdan arasındaki ilişkiler], s.1-2

ŞİİR

Remzi, “Nazire”, [Şiir, Sa’di Bey’in şiirine nazire], s.2

Bahriyeli Mustafa, [Şiir, Sevgilinin eziyetlerinden şikâyet], s.2

Muallim Hasan Pertev, “Tolstoy”, [Geçen sayıdan devam], s.2-3

MÜTENEVVİA

....., “Hizmetçilerin İlgası”, [Hizmetçilerin kontrolü hakkında düşünceler], s.3

....., “Büyük İkrâmiye Kurbanları”, [Büyük ikramiye kazananların uğradığı bazı felaketlerden örnekler], s.3-4

İbrahim Hikmet, “Kadınlar Erkeğe Faik midir?”, [Kadın ve erkek arasındaki maddî ve manevî üstünlük ilişkileri hakkında bir inceleme], s.4

Mütâlaa Tefrikası-2

Fon Felabest, (Çev. Erkân-ı Harbiye Binbaşlarından Besim) “Zabit-i Kaşif Kolu ve Süvarinin Vezâif-i Sevk-ül-Ceyşiyesi”, [Geçen sayıdan devam], s.4-5

....., “Ma’rifet”, [İstanbul’da yayımlanan ‘Ma’rifet’adlı dergiyi tebrik], s.5

Hikâye ve Roman Kısmı

Paul Roje, (Çev. Abdi Tevfik), “Çehâz”, [Geçen sayıdan devam], s.5-7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

MUHÂBERÂT-I ALENİYYETİM

....., [On dört adet teşekkür, takdir ve haber yazısı], s.8

Nr. 86, 15 Zilkade 1315 / 25 Mart 1314 / 6 Nisan 1898

....., “Ricâ-yı Mahsûs”, [Derginin ikinci ve birinci yıl abone bedellerini yatırmayanlara hatırlatma notu], s.1

MUSAHABE

Faik, “Osmanlı Lisânı”, [Sohbet, Osmanlıca dili], s.1-2

İsmail Safâ, “Peder-i Tam”, [Şiir, Servet-i Fünûn’dan alıntı], s.2

Cudi, [Şiir, Gazel], s.2

Abdullah, “Babasız Kız”, [Şiir, Babasını kaybeden bir kızın tasviri], s.2

M. Sabri Eyyubî, “Bir Münevverenin Feryadı”, [Şiir, Talihsizliğe uğramış bir hayat], s.2-3

M. Tevfik İsmet, “Ninni”, [Şiir, Ninni], s.3

M. Remzi, “Münâcât”, [Şiir, Allah’a yalvarış], s.3

EDEBİYAT

Arman Sloster [?] Hüsnü, “Mesâhib”, [Hayatın talihsizlikleri ve kederleri hakkında düşünceler], s.3-5

Mütâlaa Tefrikası-3

Fon Felabest, (Çev. Erkân-ı Harbiye Binbaşlarından Besim), “Zabit-i Kaşif Kolu ve Süvarinin Vezâif-i Sevk-ül-Ceyşiyesi”, [Geçen sayıdan devam], s.4-5

FEN

....., “Garip Tecrübeler”, [Yılan, akrep zehirlenmelerine karşı serum], s.5-6

....., “Şundan Bundan”, [Çeşitli sebzelerin yetiştirilmesi hakkında bilgiler], s.6

....., “Maden Kömüründen Şeker”, [Maden kömüründen elde edilen yan ürünler], s.6

....., “Ma’rifet ”, [İstanbul’da yayımlanan Ma’rifet adlı fenni ve edebi dergiyi takdir ve tavsiye yazısı], s.6

Doktor Cemil Hâviri, “Hıfz-üs-Sıhha-i Umûmiyeden Bir Yaprak. Kuzu Eti”, [Kuzu etinin insan sağlığına zararlı etkileri], s.6-7

Muallim Hasan Pertev, “Tolstoy”, [Geçen sayıdan devam, bitti.], s.7

Hikâye ve Roman Kısmı

Paul Roje, (Çev. Abdi Tevfik), “Çehâz”, [Geçen sayıdan devam, bitti.], s.8

MUHÂBERÂT-I ALENİYYETİM

....., [Dokuz adet teşekkür, takdir ve haber yazısı], s.8

....., “İ’tizâr”, [‘Sefâlet’ romanının bu sayıda yayımlanamaması hakkında özür], s.8

Nr. 87, 22 Zilkade 1315 / 1 Nisan 1314 / 13 Nisan 1898

ŞİİR

F. Y., “Gül Şeklinde Aşk”, [Şiir, Sevgiliye edilen iltifatlar], s.1

Mehmed Emin, “Yetim Çocuk Yahut Ahmed’in Kalgısı”, [Şiir, Cephedeki babasından

haber alamayan bir çocuğun tasviri], s.1

....., “Mütâlaa”, [Mehmed Emin Bey’in şiirini takdir notu], s.1

E. E., “Çoban”, [Şiir, Kırları ve koyunları çok seven bir çobanın tasviri], s.1-2

....., “Mütâlaa”, [E. E.’nin Türkçe şiirini takdir yazısı], s.2

A.Remzi, “Zavallı Feride”, [Hikâye, Sevdiğiyle evlendirilmeyen bir genç kızın hazin hikâyesi], s.2-3

MÜTENEVVİA

Mehmed Serhad, “Müşâhedât-1”, [Selânik’ten gözlemler], s.3-5

Mütâlaa Tefrikası-4

....., “33 Günde Devr-i Âlem”, [Seyahat araçlarındaki teknolojik gelişmeler hakkında inceleme], s.5

Fon Felabest, (Çev. Erkân-ı Harbiye Binbaşlarından Besim), “Zabit-i Kaşif Kolu ve Süvarinin Vezâif-i Sevk-ül-Ceyşiyesi”, [Geçen sayıdan devam], s.4-5

Şundan Bundan 9

....., “Elvan Çiçekler”, [Çiçekleri değişik renklere boyama tekniği], s.6

....., “Uçurtmaların Müziği”, [Uçurtma çeşitleri], s.6

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Mekteb-i Terakki Mezunlarından Neyyire Hüdâyi, “Kitâb-ı Hayattan Bir İki Sahne-Hayret Hanım Hemşireme”, [Hayat ve ölüm hakkında çeşitli düşünceler], s.6-7

Emine Semiye, “Sefâlet”, [85. sayıdan devam], s.7-8

....., “Tebrik”, [Erkân-ı Harbiye Binbaşlarından Sermet Bey’in terfisini kutlama notu], s.8

Muallim Hasan Pertev, “Dedeâğaçtan Mektup”, [Mektup, Dedeâğaç seyahatinden izlenimler], s.8

Nr. 88, 29 Zilkade 1315 / 8 Nisan 1314 / 20 Nisan 1898

Victor Hugo, (Çev. Mehmed Enisî), “Kızıma”, [Mektup, Victor Hugo’dan kızına], s.1

ŞİİR

H. V., “Onun Kalbini”, [Şiir, Sevgiliden af dileme], s1-2

Kerim, “Fakir Çocuk”, [Şiir, Yetim ve fakir bir çocuğun tasviri], s.2

....., “Kabristan-ı Aileyi Ziyaret”, [Hayat ve ölüm hakkında düşünceler], s.2-3

FEN

H. Y., [Fen-sağlık ilişkileri ve mikroplardan uzak durma yolları], s.3-4

....., “Mütâlaa”, [H.Y.’nin makalesi hakkında eleştiri], s.4-5

Mütâlaa Tefrikası-5

Fon Felabest, (Çev. Erkân-ı Harbiye Binbaşlarından Besim), “Zabit-i Kaşif Kolu ve Süvarinin Vezâif-i Sevk-ül-Ceyşiyesi”, [Geçen sayıdan devam], s.4-5

MÜTENEVVİA

Edvar Labolay, (Çev. [?]), “Benjamin Franklin’in Ahlâk ve İktisat Üzerine Tatbikatı”, [Benjamin Franklin’den ticari ahlâk üzerine düşünceler], s.5-6

Şundan Bundan

....., “Yeni Vapurlar”, [Amerika’da yeni icat edilen hızlı vapurlar], s.6

....., “Köpekler”, [Avrupa, Grörland ve Alaska’da yük taşıyan köpekler], s.6

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

Muallim Hasan Pertev, “Edirne Mektubu”, [Mektup, Edirne seyahatinden izlenimler], s.8

MUHÂBERÂT-I ALENİYYETİM

....., [Altı adet teşekkür, takdir ve haber yazısı], s.8

....., [‘Mufasssal Sarf-ı Arabi’ ve ‘Bir Gencin Mektupları’ adlı iki adet kitap tanıtımı],
s.8

Nr. 89, 6 Zilhicce 1315 / 15 Nisan 1314 / 27 Nisan 1898

....., “İd-i Saîd-i Adhâ”, [Kurban bayramı tebriği], s. 1

MUKTEBESAT

İbnü’l-Kemal Süleyman Nüzhet, [Mektup, Yabancı eser türçemeleri], s.1-2

Abdülhak Hamid, “Zamâne-i Ab”, [Şiir, Okyanus], s.2

Nedim, [Şiir, Gazel], s.2

ŞİİR

Nesim, “Riyâh”, [Şiir, Rüzgârlar], s.2

M. Tevfik İsmet, “Hazin Bir Hatıra”, [Şiir, Gece ve geceleyin artan dertler], s.3

İbnü’l-Kemal Süleyman Nüzhet, [Şiir, Gazel], s.3

....., “Kabristan-ı Aileyi Ziyaret”, [Geçen sayıdan devam], s.2-3

MÜTENEVVİA

....., “Tebrik”, [Vilayet-i Maârif Müdürü Reşit Bey’e verilen rütbeyi kutlama yazısı],
s.4

Mütâlâa Tefrikası-6

Fon Felabest, (Çev. Erkân-ı Harbiye Binbaşlılarından Besim), “Zabit-i Kaşif Kolu ve Süvarinin Vezâif-i Sevk-ül-Ceyşiyesi”, [Geçen sayıdan devam], s.4-5

Edvar Labolay, (Çev. [?]), “Benjamin Franklin’in Ahlâk ve İktisat Üzerine Tatbikâtı”,
[Geçen sayıdan devam], s.5-6

....., “Bir Şey Değil”, [İbnü’l Kemal Süleyman Nüzhet Bey’in şiir dergisi yayımlaması hakkında kutlama notu], s.6

....., “Çocuklara Rehber”, [Mütâlaa’nın ‘Çocuklara Rehber’ adlı ekinin birinci yılını tamamlamasını kutlama yazısı], s.6

Şundan Bundan

....., “Feylesof Kadınlar”, [Almanya’da okula yazılan kadınlar], s.6

....., “Yeşil Zeytin”, [Yeşil zeytinlerin renginin ve kokusunun korunması], s.6

....., “Deniz Yılanı”, [Büyük deniz yılanları], s.6

....., “Meyvesiz Reçeller”, [Reçellerde meyve esanslarının kullanılması], s.6

....., “Kâğıt Üzerine Bahçe”, [Çiçek tohumlarına isim yazılması], s.6-7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Muallime Atiye, “Yaprak”, [Şiir, İlkbaharda açan yapraklar], s.7

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.7

Muallim Hasan Pertev, “Edirne Mektubu”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

MUHÂBERÂT-I ALENİYYETİM

....., [Beş adet teşekkür, takdir ve haber yazısı], s.8

....., “İ’tizâr”, [Derginin kurban bayramı nedeniyle bir hafta yayımlanamaması hakkında özür], s.8

Nr. 90, 20 Zilhicce 1315 / 29 Nisan 1314 / 11 Mayıs 1898

MUKTESEBAT

Menemenlizâde Tahir, “Bir Hazin Temâşâ”, [Şiir, Tabiattadaki değişiklikler], s.1

ŞİİR

Abdullah, “Mülk-i Yemin”, [Şiir, Aşk Kölesi], s.1

....., “Bitmeyen Aşk”, [Şiir, Ayrılık acısı], s.1-3

M. Tevfik İsmet, “Bir Leyl-i Mukammerde”, [Şiir, Mehtaplı bir gecenin hissettirdikleri], s.3

Mehmed Enisî, “Kabristân-ı Aileyi Ziyaret”, [Geçen sayıdan devam], s.3-4

MÜTENEVVİA

Edvar Labolay, (Çev. [?]), “Benjamin Franklin’in Ahlâk ve İktisat Üzerine Tatbikâtı”, [Geçen sayıdan devam], s.4-6

Mütâlâa Tefrikası - 7

Fon Felabest, (Çev. Erkân-ı Harbiye Binbaşlarından Besim), “Zabit-i Kaşif Kolu ve Süvarinin Vezâif-i Sevk-ül-Ceyşiyesi ”, [Geçen sayıdan devam], s.4-5

E. E., “Kırlangıç”, [Kırlangıçlar hakkında inceleme], s.6

....., “Bayram”, [Hikâye, İki arkadaşın bayram günü], s.6-7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

İsmet, “Çiçek”, [Şiir, Çiçeklerin güzelliği], s.7

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

Muallim Hasan Pertev, “Edirne Mektubu”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 91, 27 Zilhicce 1315 / 6 Mayıs 1314 / 18 Mayıs 1898

ŞİİR

Fehmi, “Sensiz”, [Şiir, Sevgiliye sesleniş], s.1-2

Abdûlmecid Fehmi, “Levm-i Fecr-i Bahar”, [Şiir, Sabahın ilk saatleri], s.2

Mülazım Râgıb Rıfki, “Bir Öksüzün Neva-yı Tahassürü”, [Şiir, Öksüz bir çocuğun yalvarışları], s.2

....., “Köpüklü Adalarda”, [Şiir, Bulutlar], s.2

Ahmed Enverî, “Felsefe Kırıntıları”, [Allah’ın birliği hakkında felsefi düşünceler], s.2-3

Mehmed Serhad, “Müşâhedât”, [Yayla ve çoban hayatı hakkında gözlemler], s.3-4

MÜTENEVVİA

Fazlı Necib, “Musâhabe-i Nisâ’iyye – İrzâ’-ı Etfâl”, [Asır gazetesinden alıntı], s.5

Mütâlaa Tefrikası – 8

Fon Felabest, (Çev. Erkân-ı Harbiye Binbaşlarından Besim), “Zabit-i Kaşif Kolu ve Süvarinin Vezâif-i Sevk-ül-Ceyşiyesi”, [Geçen sayıdan devam], s.4–5

Edvar Labolay, (Çev. [?]), “Benjamin Franklin’in Ahlâk ve İktisat Üzerine Tatbikâtı”, [Geçen sayıdan devam], s.6

....., “Bayram”, [Geçen sayıdan devam], s.6–7

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

Muallim Hasan Pertev, “Edirne Mektubu”, [Geçen sayıdan devam], s.8

Nr. 92, 5 Muharrem 1316 / 13 Mayıs 1314 / 25 Mayıs 1898

ŞİİR

Sadık Vîcdânî, “Tahmîs”, [Şiir, Beşleme], s.1

Fehmi, “Kadın Kahkahası”, [Şiir, Hayatı alaya alan kahkahalar], s.1–2

Abdullah, “Gül-bün-i Ranâ”, [Şiir, Gül bahçeleri], s.2

H. Remzi, “Bir Gazelcik – Ey Gonçe-i Nev-bahâr-ı İsmet”, [Şiir, Baharın ilk gülleri], s.2

İbnü’l-Şakir Ra’na, “Kuş”, [Kuşlar hakkında güzel düşünceler], s.2

MÜTENEVVİA

Müftüzâde Mehmed, “Terâcim-i Ahvâl”, [Biyografi, Lâyihî Mustafa Çelebi Sirazî ve Kadî Mustafa Efendi Sirazî’nin yaşam öyküleri], s.2–3

Fazlı Necib, “Musâhabe-i Nisâ’iyye – İrzâ’-ı Etfâl”, [Geçen sayıdan devam alırtı], s.3–4

Mütâlaa Tefrikası – 9

Fon Felabest, (Çev. Erkân-ı Harbiye Binbaşlarından Besim), “Zabit-i Kaşif Kolu ve Süvarinin Vezâif-i Sevk-ül-Ceyşiyesi ”, [Geçen sayıdan devam], s.4–5

E. E., “Güvercin”, [Güvercinlerle haberleşme ve güvercinlerin hızları], s.5

Edvar Labolay, (Çev. [?]), “Benjamin Franklin’in Ahlâk ve İktisat Üzerine Tatbikâtı”, [Geçen sayıdan devam], s.6

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

İsmet, “Evlâdıma”, [Şiir, Çocuk sevgisi], s.6

Muallime Atiye, “Bir Muallimenin Son Vedâi”, [Şiir, Öğrencilerine veda eden bir öğretmenin hisleri], s.6-7

Emine Semiye, “Sefâlet”, [Geçen sayıdan devam], s.7-8

....., “Ricâ-yı Mahsûs”, [İkinci sene abone bedellerinin yatırılması hakkında hatırlatma yazısı], s.8

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. MÜTÂLAA MECMUASININ METİNLERİ

Nr. 1

Arz-ı Şükrân ve Tahdîs-i Ni'met

Bütün osmanlılar için mebde'-i feyz ve terakki olan yevm-i cülûs meyâmin-i me'nûs Hazret-i Pâdişâhiden beri mazhariyetiyle mübâhi olduğumuz envâ'-ı niâm ve eltâf-ı celîleden hiç birinin, hiçbir vakitte şükrünü ifâya kâdir olamayacağımızı itiraf eyleriz.

Şark ve garbın mekâdîr-şinâsân-ı ehl-i irfânı vücûd-ı bihbûd hümâyunları bir mevhîbe-i ilahiyye olan, zât-ı ulviyyet-sımât Hazret-i tâc-dâriye senâ-hân olmaktadırlar.

Sevgili padişahımız Sultan Gazi Büyük Abdülhamid-i Sâni Efendimiz Hazretlerinin terakki'-i maârif husûsunda mütemadiyen ibrâz ve ibzâl buyura geldikleri teshîlât ve teşvîkâtı uyûn-ı şükrân ile görerek, efkâr-ı münevvere-i Cenâb-ı Zıllu'l-lahiden iktibâs-ı feyz-i mesai ile, o eser-i celîlle imtisâli vezâif-i mahmidetten addederiz.

Hazret-i padişahın açtı cülûs-ı mülke

Yeni bir devr-i terakki, yeni bir devr-i sürûr.

Terakkiyât-ı hazıra-i Osmâniyemizin berâhîn-i meşkûresinden biri de mülkûn her cihetinde envâr-ı ulûm ve fûnûnun suver-i muhtelifede vasıta-i neşr ü ta'mîmi olan cerâid ve resâilin tabakât-ı sâfileyi böyle tenvîr edecek sûrette zîb-âver sâha-i intişâr olmasıdır.

"Mütâlaa" namıyla bugün âlem-i neşriyatta arz-ı vücûd edecek olan şu risâle de maârifte acizâne bir vesile-i hizmet olmak maksadıyla tesis etmiştir.

Envâr-ı teveccühât-ı kudsiyyet-âyât-ı Hazret-i Zıllu'l-lahi ile müstenîr olması için âmâl ve niyyât-ı cihân-dâriye muvâfık bir sûrette terakkisine gayret edileceği gibi, neşri husûsuna lutfen müsâade-i seniyye-i Hazret-i Padişahi şeref-sünûh buyurulmasından dolayı uhde-i abîdanemize tertip eden farîza-i mahmidet ve şükrânı hakkıyla edâyâ kendimizde iktidâr ve istitâat mefkûd olduğundan rızâ-yı meyâmin-i irtizâ-yı Hazret-i Veliyyü'n-niam-ı a'zamiye muvâfık müesser sadâkat ibrazına sa'y ile istizâde-i feyz-i nazar-ı hümâyun-ı mülûkâneye muvaffakiyetimizi Cenâb-ı Feyyâz-ı Hakiki'den istidâ ve daima vird-i zebân-ı sadâkat-nişânımız olan da'vât-ı bi-l-hayr izdiyâd-ı ömr ve âfiyet-i cihân-kıymet-i Padişahiyi ber-vech-i âtî zemzeme-i ihlâs-ı intimâ ile arz-ı bârigâh-ı akdes-i Hüdâ eyleriz.

Padişahım taht-ı âlî-i bahtın üzre dâim ol: Eyledin neşr-i maârifle bu mülkü müstefid
Âsmânda lem'a-pâş oldukça nûr-ı âf-tâb: Eyledin bast-ı avârifle bu halkı feyz-yâb

(s.1)

İfâde-i Merâm

Ecsâmın neşv ü nemâsına hizmet eden güneştir. Ervâhın feyzine i'tilâsına medâr olan da mütâlaadır. Mütâlaa, hayât ile başlar, memât ile hitâm bulur. Evet, hayât ile başlar; bir tıfl-ı nev-zâdın bile vâlidesinin ilk sesini işitmesi, ninnisini tatlı tatlı dinlemesi, envâra ibtidâ göz açması, karanlıkta kalınca ıztırâb göstermesi, aydınlığı görünce sevinmesi, etrafına bakarak tebessüm etmesi, etrafındaki çehreleri gördükçe aşinalık göstermesi, her birine lisan-ı hal ile bir şeyler söylemeye çalışıyor gibi sadâlar çıkarması o küçük dimağın kendine mahsûs mütâlaalarından başka bir şey değildir. İşte bu minval üzere insan büyüdüğü mütâlaası da büyür. Her ne görürse her ne işitirse onu anlamaya, ondan bir şey istihrâc etmeye nefsinde bir arzu hisseder. Nazar-ı mütâlaasından defaât ile geçmiş olan şeyleri tekrar müşâhededen lezzet alamaz olur. Görecek, işitecek başka şeyler arar, yahut sathî bir nazarla görmüş ve anladım zannetmiş olduğu şeyleri ilmin delâletiyle yeniden nazar-ı mütâlaaya alır. Onlarda hayret-bahş-ı ukûl nice esrar, âsâr müşâhede etmeye başlar. Sonra etrafı ihâta eden âsâr nazarında o kadar büyür, o kadar ulviyyet kesb eder ki müddet-i ömrünce yalnız bir şeyin tetkikiyle uğraşsa bir insan için onda sermaye-i mütâlaa olabilecek âsârın tükenmeyeceğine kanaat hasıl eder. Nihayet kendi aczini bi'l-fi'l müşâhede ederek kemâl-i kudret-i Hakk'a hayran olur kalır. İşte rûhun i'tilâsına medâr olan şey bu hayret-i âlimânedir.

Demek oluyor ki dest-i kudretle pîş-gâh-ı enzâr-ı ibretimize konmuş olan mütâlaa-i amîkaya şâyân bir kitâb-ı âlîdir. Eslâfımız bu kütüphâne-i âlemi nazar-ı tetkikten geçirerek keşf ü istihrâc ettikleri maânîyi ilm ü fen namıyla evrak üzerine sebt etmişler. Kitap hayatı, sahâif-i mükevvenâtı ileride mütâlaa edecek olan bizim gibi mübtedilere kendi ömürlerini bahş edercesine teshîlâtta bulunmuşlar. Bu teshîlât henüz münkati' olmayıp muâsırlarımız dahi mütâlaât-ı hayâtîyelerini ahlâka yadigâr etmekte ber-devamdırlar. İşte silsile-i ulûm-ı beşeriyye bu mütâlaât-ı müteselsileden teşkil edegelmektedir.

Eslâf ü muâsırının bu kıymetdâr yadigârlarından istifâde edemeyenler beşeriyyetin derece-i ibtidâ'yesinde bulunan insanlarla müsavidirler. Bi'l-akis selefın ömr-i âlimânelerini kendi hayatlarına zammetmiş olanlar fazl-ı takaddümden sarf-ı nazar olundukta ilmen daha

yüksek basamaklarda görünürler. Bunun içindir ki şu zamanda nev'-i benî âdem taban tabana zıt iki fırka şeklinde yaşamaktadırlar. Hayatlarını mektepler, kütüphâneler arasında imrâr edenler medenî ve insan-ı kâmil namını aldıkları gibi, eslâfın âsâr-ı mazbûtasından bî-haber yaşayanlar bedevî yahut vahşi namıyla uyku içinde solumadadırlar.

Medenin hayatı ıztırâbla, bedevinin ki rahatla geçtiğine dâir olan sözler yalnız eş'ârdır; insaniyetin takip ettiği kemâlât yolu değildir. Bedevi, bu sadeliği ile yalnız metâib-i zihniyeden âzâde olabilir. Lâkin rûhundaki mahdûdiyet-i insaniyetin müsta'id olduğu kemâlâtın fi'ile çıkmasına mâni' olduğu için doğupta nutk etmeden vefat eden etfâlden ve beşeriyetin işe yaramaz azâsından ve zâyi'âtından addolunur. Medeni, izdihâm içinde yaşar müsâdemat-ı menâfi' çok vakit onu ezer. Lâkin etrafına ulûmdan çekmiş olduğu hudûd onun hayatını taarruzdan masûn bir hale koyarak maîşet-i âliyye içinde ve menâfi' sûretinde tecelli eden şuaât-ı ulûm-ı beşeriyeye dahilinde ta'kîb-i hayat eder. Kemâlât-ı beşeriyeyi müşâhede etmek lezzetiyle rûhunda hasıl olan i'tilâ onu te'sîr-i mezâhimden vâreste kılar.

Hülâsa madem ki insanız, âsâr-ı hayât-ı beşeriyeyi kendi malımız gibi tasarruf ve bundan istifâde etmeliyiz. Bu da mütâlâa ile olabilir.

Bu ciheti düşünerek ulûm-ı beşeriyeyi mahbûs bulundukları sahâif arasından çıkarıp halkın nazar-ı istifâdesine sevke delâlet etmeyi kurduk. Lâkin ne büyük cesaret! Buna ne vaktimiz müsait, ne de naktimiz.

İnsanın himmeti çok defa kendi iktidârının fevkinde kudretler göstermeye yeltenir. Bizim bu halimizde o kabildendir.

Lâkin yalnız başımıza bu işi der-uhde edersek haddimizi tanımamak gibi bir küstahlık irtikâb etmiş olacağımızı fark etmez değiliz.

Memleketimizi nazar-ı dikkate aldık. Sâye-i füyûzat-vâye-i Hazret-i Zıllu'l-lahi'de yirmi seneden beri husûle gelen âsâr-ı terakki gözümüz önünde tecelli ettikçe kalbimize kuvvet, fikrimize cesaret geliyor.

Lisân-ı Arabî miftâhıyla açılacak hazâin-i ulûmun miftâhdarları bulunduğu gibi Fransızca anahtarlarıyla küşâd olunacak ma'rifetin anahtarlarını taşıyan adamlarımız da az değildir.

Yalnız bunlara ve anahtarları isti'mâl etmek zamanının tamam bu zaman olduğunu söylemekten ve onları böyle faideler bir yolda çalıştırmaya çalışmaktan başka bize bir iş kalmamıştır.

Bu hayırlı niyet ile şu risâlenin imtiyâzını istihsâle teşebbüs ettik, fikir ve niyetimiz hayr olduğu için sühûletle muvafık olduk. Ancak şehrimizde bir kütüphânenin bulunmayışı

muharrirlerimizin i'tizârını reddedemeyeceğimiz derecede haklı gösteriyor. Binde bir derecede kütüb-i lâzîmenin tedârikine ise servet-i şahsiyyemiz kâfi görünmüyor. "Hepsine dest-res olunamayan şeyin hepsini de terk etmek lazım gelmez." Kâide-i külliyesine binâen ileride tadrîc ile tedarik etmek üzere şimdilik nezdimizde mevcûd olan kütüb-i kalîleden istihrâc edebîleceğiz. Halkımız için faydalı olduğuna kanâat hâsıl edeceğimiz şeyleri "Mütâlaa" namındaki şu nâciz varak-pâreye derc edeceğiz.

Hal ü maksadımızı arz ettik. Bu maksad-ı hayra iştirâk etmek arzusunda bulunan ashâb-ı iktidâr gerek tercüme, gerek te'lîf tarîkiyle vücuda getirecekleri ciddi ve faydalı eserleri lutfen ihdâ buyururlarsa Mütâlaa'yı ve onun zımnında erbâb-ı mütâlaayı ihya buyurmuş olurlar.

En başlıca arzumuz edebiyatın ahlâkımızı takviye edecek, ve fûnûnun ihtiyacımıza hizmet eyleyecek kısımlarını taharrî ve neşr etmektir.

Edebiyat namı altında bulunacak âsâr rûha bir fâide, bir te'sîr, bir tenvîr te'mîn edecek yolda olmalıdır. Şâyân-ı dikkat bir netice tevîd eylemelidir. Âşık, ma'sûk terennûmatı fecâyi' veya vakâbi'-i şehvaniyye tasvirleri bir ibret-i hâvi olmadığı halde yalnız tarz-ı inşâsı hatırı için enzâr-ı mütâlaayı işgal etmemelidir.

Şairlerimiz istidâtsiz değillerse de karîhaları mahdûd ve mütâlaât-ı ilmiyyeleri gayrı kâfi görüldüğünden tabiatlarını vaktinden evvel isti'mâl ettikleri için kendilerinin yorulmalarına mukabil kârilerine bir fayda temin etmek şerefinden mahrûm kalıyorlar.

Tanzîm-i eş'âra hasr edecekleri zihn ü vakti evvelâ lüzumu kadar âsâr-ı celîle-i mütâlaasına vakf etmelidir. Çok okuyup az yazmalı, çok düşünüp az söylemelidir. Fâide ve te'sîr bu misûllü âsârda daha ziyâdedir. Gerek nazım, gerek nesir bir maksad-ı âlî üzerine tesis olunmalıdır. Teksîr-i sevâd, isrâf-ı midâd kârie lezzet, kâtibe şöhret vermez.

Fûnûna gelince: Bundan da maddeten istifâdenin yolunu düşünmeli ve tatbîk olunacak yerlerini bulmalı ve seçmelidir. Çünkü edeb ve fen, rûh ve cisim gibi müttehid ve mümtezicdir. Kemâl-i insani bu ikisiyle hasıl olur. Bu ikisiyle yaşar. Biri birinin tekemmülüne hizmet eder.

İşte buralarını nazar-ı dikkatten uzak tutmayarak yazılan yazılar Mütâlaa'ya şâyân görülüyor. Hevâiyât, sadâiyât; 'edebiyat' dediğimiz mekteb-i celîlin elifbası sanatına bile girmeye layık değildir.

'Edeb ve edebiyat' ne demek olduğunu iler ki nüshalarda teşrîh edeceğiz.

Ve-mine't-Tevfik

EDEBİYAT

Mektûbî-i Sadâret Azamı Hulefâ'-yı Kirâmından Emin Paşazâde İzzetlû Mahmud Kemal Beyefendi tarafından ihda buyurulmuştur.

“EDEBİYAT”

Edebiyata dair pek çok âsâr-ı ceyyide mevcut olduğu halde o vadide tekrar hame-rân bahis ve makâl olmayı zevâidden add edenler bulunabilir.

Lâkin bu gibi mesâil-i müfideden ne kadar bahs olunsa hakikat bir derece daha inkişâf eylemiş olacağı için o yolda imlâ-yı sahâif zevâidden değil, fevâidden ma'dûd olmak lazım gelir.

Edebiyat namı işitilince (efâil ve tefâile) tatbikan söylenmiş iki beyit, yahut müsecca üç satır yazı der-hatır edilmesin. Rindâne şehvet-perestâne bir gazelle dem-sâz, tıflâne üç sözle nağme-perdâz olanlar mezbele-i cehalette kendilerine hem-dem bulabilirlerse de gülşen-i edebde hem-zebân bulamazlar.

“Edebiyat edebden müştaktır.” Hakîkatine kâil olan üdebâ' meselâ hürmeti şer'an, üdebâ'-i sabit olan bintü'l-anbın tavsîfât-ı nekbet-âveriyle mâl-a-mâl bulunan bir manzûme-i rindâneyi edebiyat namına hiç bir vakitte kabul etmezler.

Edebiyat ki mühezzib-i ahlâk, münevver-i efkâr, bir bedreka-i saâdetdir, o nam-ı muhtereme nisbetle tanzîm ve enzâr bu resîdegâna takdim edilen bir şiir-i rindâneye ki bi-t-tabî arzu-yı visâl-i duhter-i riz ile pîr-i mugana baş eğmek muğ-beçe-i bâde fûrûşa kavuk sallamak usûlünü ta'lîm ve ezhân-ı kârîni tesmîm edecektir. Edebiyattan maksûd olan me'âni-i tağbîr, edebiyatı bî-edeblikle tefsir etmek değil midir?

“Doldur kadehi getir şarabı” zemzeme-i mestânesiyle taleb edilen âb-ı şerer-engizin zevk-i idrâk sözüyle en muhterem sayılan adamlar bile şetm ü sebb ve belki ser-şârî-i sahbâ-yı cinnetle katl ü darb olduğu halde halat-ı bed-mestâneden bâhis ve ind-i evvel-ü'l edebde envâ'-ı hacle bâ'is olan o şi'r-i habâset-âmûz nasıl edebiyat namını ihrâza sezâ, edebiyata ne sûretle (bedreka-i tarîk-i Hüda) ünvanına ahrâ olur?

Nev'-i beşerin yekdiğeriyle hüsn-i ülfet etmesi levâzım-ı esâsiye-i insaniyeden ma'dûd bir fi'l-i mahmûd iken bu hasîse-i müstahsene-i izâle ve tabiat-ı beşeriyeyi der-geh-i redâete imâle eden piyâleyi bezm-i germâ-germ-i muâşerete neşe-bahş-ı yegâne add eylemek, o

nokta-i nazardan âhenk-sâz-ı şevk ü tarab olmak kanûn-ı edebe nasıl muvâfık ve bu halde edebiyat ismi müsemmasına ne vecihle mutâbık olur?

Dem-i hûş-yâride mazhar-ı hürmet enâm olmakta iken sâika-i mesti ile esvâk ve pazarda düşüp kalkarak ve ser-i azîzini duvardan duvara çalarak mashara-i ahabb, ta'bîr-i sahihle mel'abe-i kilâb olmak edebe müstenid bir hareket ise o manzara-i kerîheyi rengin kelimât, dil-nişîn ta'bîrât ile tavsîf etmek ve erbâb-ı edebî ırkrîz-i hicâb ve vakf-ı ıztırâb eden o hal-i rezalet iştimalî (Sakinâme) ünvanıyla bir manzûmede tecessüm ettirmekte edebiyata âit bir keyfiyet midir?

Şu sûrette hâdim-i ahlâk olan edebiyat hâdim-i bünyân-ı ahlâk olmaz mı?...

“İnne asaruna tedullu aleyna fenzuru badena ilel âsâr” meâlince madem ki her türlü ahvâl âsârdan istidlâl olunacaktır, madem ki şu revâk-ı bî-sütunda “sözden payidâr bir ber-güzer” yoktur; ahlâkın minnet ve şükranını celb edebilecek, insanı mezarında da garîk-i ezvâk-ı cavidâni eyleyecek âsâr-ı muhalde tedvînine sarf-ı cel-i gayret ve edebiyat namını bî-ney ve meye tahsîs etmeyip ezhân-ı şebâbî tenvir ve uyûn-ı im'ânî karîr edecek mebâhis-i ciddiye tahrîrine himmet etmek lâzımdır.

Şu fânî dünyanın hangi halinde bekâ var? Hayât bir nehr-i sehl-ül-mürur gibi girdâb-ı fenâya insibâb eder, insanlar dem-be-dem mezâr-ı ademe şitâb ediyor. Binâenaleyh insan yâd-ı cemilini hafıza-i ahlâfa nakş edecek, ebnâ-yı nev'ini rûhuna rahmet-hân eyleyecek esbâbî istihzâr ve “hayr-ül-nas min yenfi'-ül-nas” sırr-ı celîline mazhariyyete bezl-i sa'y-ı bî-şümâr eylemelidir.

Bir zehre-i behîştî gibi kulûb-ı bedâyi' bir sitâne bahş-ı inşirâh eden gül çehreler -ki şu serâçe-i mînâ-renkte neşât-resân-ı kalb-i hazînidirler- bir nigâh-ı mahmûrâneleriyle en metin gönülleri cezb, akl ü şu'ûrumuzu selb ederler, o meh-cebînler ilkbaharın en şa'sa'alı, en mükevkeb bir leyl-i safâ-füzûnunda hissiyât-ı rakîka erbâbını cennete girmişte ferîştelerle behm-âğûş-ı muhabbet olmuşcasına bir takım tahayyülât-ı sevda-perestâneye sevk, ta'bîr-i vâzihla ifâza-i zevk ederler. Ah, her bahar bir hazâna inkılâb, bâd-ı sarsar memât-ı gülbün-i hayatı harap eyler.

Tarâvet-i nev-civânî pâmâl-i huyûl-i nâtüvânî olur.

Bülbüller susar, güller solar, şiş'e-i rindân kırılır, cam-ı serşâr dökülür. Derd-i humâr insanı hayatından bizâr eder, o hal ile beşer bilâ-ihdiyâr hafre-i gâhre girer, âlâm-ı nedâmet sabah-ı haşre kadar sürer...

İnsan odur ki kendisini nef'-i nas ile hayr-ül-nas eder, bir başka zevk ile istînâs eder.

Bir sözle ibkâ-i nam etmek, şehrah-ı fazilete gitmek ne büyük saâdetdir. Şu tarf-ı feyzin sâlikleri elbette bahtiyârân-ı erbâb-ı fazilettir.

Hâyide bir mazmûn bulmak için kıymetli zamanları ifnâ, şehvet-âlûd bir gazel söylemek için kendini imhâ eylemek pek büyük gaflettir. Mütecâsirleri şâyân-ı ta'n ü mezemmettir.

Edebiyatı mekârim-i ahlâkın hâdim-i yegânesi bilmelidir, bu dâire haricindeki kıyl ü kâfi, makâl-i bî-meâli sahîfe-i hatırdan silmelidir.

Bir timsâl-i cemâli -vehhâb-ı kudretin îdâ'-ı mehâsindeki kemâlini enzâr-ı bedâyi'-i şinâsânda tecessüm ettirmek için- tavsîf eylemelidir. Şiiri bu fikirle söylemeli, nesri bu maksatla yazmalıdır.

Yoksa sine-i cânânı, gaddâr-ı meh-veşânı tahrîk-i şehvet, îkâ'-i habâset için vasf ü senâ, edebiyat namını o misüllü halât-ı müstehceneye feda etmemelidir.

İşte şu dakikaya nasb-ı nazar-ı ibtisâr ile bî-lutfihî teâlâ "Mütâlaa" mızın sahâif-i edebîyesi:

"Ahlâfına edîbâne bir eser bırakanlar mâhiyet-i insaniyesini hayât-ı ebediyye ile insaniyyete hizmet için istihlâf etmiş olurlar."

Hikmetine muvâfık âsâr-ı ceyyide ile imlâ edildiğini görerek iftihâr ve alî kadr-ü'l istitâ'a bizde o yolda tedvîn-i âsâra sarf-ı yârâ ve iktidâr ederiz.

Tevfîk Allah' tan, ikdâm bizdendir...

(s.3)

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils'den:

MEKTUP CÜZDANI

-1-

Julienne'den Leydi'ye

Lyon Fî 18

Lyon'a vasıl olduğum zaman saat akşamın entisi idi. Bu azimetimin ne esbaba mebni olduğunu bilirsiniz değil mi? Refika-yı seyahatim cümleten kemal-i şetâret ve memnûniyetle birlikte yemek yiyorlar!. Ben zavallı ben ise otelin odalarından birine, soğuk, kuvvet-âميز hücrelerinden birine girmiş bulunuyorum. O odada da -ki duvarlarında zâirlerinin mahzûniyet, meyûsiyet yalnızlıktan mütehasıl teessürât-ı vicdaniyeleri menkuştur- sizi düşünmekte, size hitaben şu satırları karalamaktayım!

Ben pek çok seyahatlerde bulundum. Akraba, dost. Buna manend-i deha birçok kıymettar zatlar arkamda bıraktım. Hiç mükedder, me'yûs olmadım. Netice-i seyahatimde yollarda çekilen ıstırâbı, meşakkatı azimetimin, kalbimde hasıl eylediği rikkati, teessürü az zaman içinde unuttur giderdim. Ah!. Fakat bu defa ki seyahatim evvelkilerine makis olamıyor!. Geride bıraktığım mahlûk-ı latîf için kalbimde gayr-ı kabil iltiyâm-ı cerihalar açıldığını hissediyorum.

Zavallı!. Sevgili muhibbe!. Size bu türlü şeyleri yazan ben miyim? Onların kâffesi hakiki, ciddi midir? Yekdiğerimizden ayrılmamaklığı ahd ü peyman eylemiş iken şimdi bir hicran-ı ebedi içinde dem-güzâr olduğumuz sahih midir? Biz -ki birbirimizi, tanıştığımız, sevmek bahtiyarlığına nâil olduğumuz o yevm-i mukaddesde hasıl olan hiss-i muhabbetle seviyoruz. Bu iftirâkın mecbûriyetini ihtar eden siz olduğunuzu tefekkür ettikçe, hissiyatıma idrâkâtıma velhasıl kâffe-yi havasıma inanamayacağım geliyor! Ah!. Bakınız!. Zaman olur ki fikrimi, bu tasavvurât-ı garip önünde tahaccür etmiş sanırım!. İşte o zaman gözlerimi, bizim bu teessürümüzden zerre kadar müteessir olmayan eşyaya, etrafımızı muhit olan cansız!.. Ruhsuz eşyaya doğru açarım!.

Yaşadığımı, dünyada bulunup bulunmadığımı kendi kendimden suâl eder, niçin yaşıyorum? Diyerek nefsimi bilâ-ihhtiyar felaketlere, musibetlere uğranmak töhmetiyle mahkûm ediyorum!

Hayatın ne kadar serî-üz-zevâl olduğunu, bir sene bir ay sonra.. Hatta yarın bile ölebilmek ihtimalinin mevcudiyetini tefekkür eylediğim vakitler kendi kendime derim ki: “Hayatımı niçin bu kadar muazzez görüyorum?”, “İstikbâlimi neden bu kadar düşünüyorum?”

Benim şu tahayyülâtım gibi dünyaya, hayata değerinden fazla ehemmiyet verip de, bilahare hayatlarından, vücutlarından eser kalmamış, mezar-ı ademe girmiş ne kadar insanlar vardır, ki son saatlerinde ettikleri hataları, fikirlerinin adem-i isabetini, hayatın değersizliğini, ehemmiyetsizliğini anlayarak nâdim pişman olmuşlardır!

Hal böyle iken şu dünyada yine en ziyade sevdiğim, perestiş ettiğim sizsiniz! Zihnime bu türlü fikirler ilkâ eyleyen; şimdi benden yüz karih uzak mesafede bulunduğu halde hitap edecek olursam feryatlarımdan müteessir olarak bana cevap verecek olan yine sizsiniz! Mektuplarını sinemde -kalbimin ikinci bir meskeni add eylediğim için- hıfz ü sıyânet eylediğim yine sizsiniz! Beni seven, onu bana ihtar eden, muhabbetini, aşkı, delâil-i

müteaddide ile isbat eden yine sizsiniz! Aşkınızın, muhabbetinizin bir tecrübesi olmak üzere beni gurbetlere, sizden uzak mahallere sevk eyleyen yine sizsiniz!

Bana söyleyiniz: Hangi sebab-i ma'kûl, hangi fikr-i müthişten dolayı hiss, kalbe galebe eder de acı bir hakikatsizlik karşısında “Evet! Bu doğrudur!” der.

Ne garip hal! Bu ıztırâb, bu meşakkat içinde yine başka bir lezzet, bir safa, bir mahzûziyyet buluyorum: Bana deseler ki; “Onu unutmak ister misin?” cevap verirdim ki; “Hayır, istemeyeceğim!” Niçin? Zira, ıztırâb, yeis-i hayatın, dünyanın acı bir numûnesidir!.

Sizi unutmak sizden uzak bulunduğum için artık müteessif dil-hûn olmamak, uğrunuzda ölürüm tehlikesine düşür olmaksızın sizi, bir gün gelip de görmek, ah! Bu bir denâet değil midir? Hayatımın en leziz en kıymetli hatıratının, sevmekte bir hazz ve lezzetle görmekte olduğum yadigarımın mahv ü perişanisi demek değil midir?

İztırâbım, ye's ve küdür sükûn bulacak yerde bilakis tezâyüdde. Hem daimi bir tezâyüddedir! Her gün, her saat ne kadar baîd bulunacak olursak bile -yine yekdiğerimize bu iftiraktan, feleğin bu hissizliğinden hasıl eylediğimiz me'yûsiyyeti, hüznü, iştiyâki nakl etmeyi arzu ediyorum!

Ne zaman ki pek hakiki, ciddi, mümtedd, kavî, şedîd, muhrık olan şu ıztırâbın sadece bir arzudan ibaret bulunduğunu tefekkür ederim. O zaman etrafımızı muhît olan eşyadan zerre kadar bir tebeddül, tagayyür, inkılâb müşahade edemem! Dünya yine eskisi gibi döner! Siz yaşıyorsunuz! Ben sağım! Beni seviyorsunuz!.. Size perestîş ediyorum! Yekdiğerimizle sevecek, eğlenecek daha pek çok zamanlarımız senelerimiz mevcut! O halde biz niçin bu kadar me'yûs oluyoruz? Bu me'yûsiyet neden neş'et ediyor?

Bu sözleri bir zamanlar siz söylemişsiniz! Şimdi ise kendi sözlerinden dolayı biz, ümitsiz iki rûh değil miyiz? O sözler ki âlem-i diğerde yaşayan, yahut hissiz, kalpsiz bulunan bir adamın karşısında söylenirse ma'nâdan, teessürde âri zannolunur, neden ibaret idiler? Ne oldular? Onlar söylenmiş miydi? Hafızamdan gayrı bir mahalde onlardan eser bulunur mu? Onlara verdiğim ma'nâyı şamil midirler? Nasıl olur, ki rüzgârın, zamanın alıp sürükleyeceği gayri maddi bir şey... Yani yalnız bir kelime bir söz, bir hiss-i mahsûs ile telaffuz ve tekellüm olduğu halde bir top küllesinin bile mahv ü harap eylemekte aciz bulunduğu bir kalbi ateşler içinde yakıp kavuruyor!.. O sözler, ki müterekkib bulunduğu hurûfâtın tebeddül ve tagayyürüyle ihtimal ki şahs-ı âhirin meserretini, hoşnudiyyetini istilzâm eder!..

Bakınız!. Ben henüz tarîk-i seyahatimin nısfını kat' eylememiş olduğum halde kuvvetim, kudretim, mecalim, dermanım nokta-i intihâba varmıştır! Allah aşkına olsun! Bana yazınız! Bu hallerin, bu sergüzeşterin hayâlât, vehhâm kabilinden olduğunu, beni görmeyi arzu eylediğinizi bana bildiriniz! Zira bu emrinize nasıl itaat, nasıl inkıyâd eylediğimi kendi kendimden sual ediyorum da, hayretler, velehler içinde kalıyorum! Neyyir-i istikbalim necm-i ümidim, sizken indimde cihanın, istikbalin ne değeri kalır? Ah!. Hatırınıza geliyor mu? Bize geldiğiniz zamanlar güzel müsamereler tertip, âşıkâne, samimâne hasbihaller ederek şömineye doğru o mini mini ayacıklarınızı uzatırdınız da ben, o ayakları -soğuktan üşümüş kuşlar gibi- yerlerde yuvarlayarak ellerim içinde saklardım! O zamanlar iftirâktan hiç bahsedilmiyordu. O zamanlar ocağın ziyalarıyla müstenîr olarak saatlerce birbirimizin yüzüne bakar, tebessüm eylerdik de tasavvurâtımızı, tefekkürâtımızı şerh ü izâha mahal görmezdik! Zirâ, düşüncelerimizi bilirdik. Temâşâ-yı cemâlinizle kâm-yâb olduğum dakikalar hayatımı o derecede mes'udiyyetle imlâ ederdi ki ertesi gün sizi gördüğüm vakit kendimi sizden hiç ayrı bulunmamış kıyas ederdim!

Eyvah!. Ben artık o güzel tahayyülâtınızı dinlemek şerefinden mahrum kalacağım! O güzel gisû-yı dil-âvizinizin âbilem önünde tanzim eylediğini göremeyeceğim! Omuzlarıma ittikâ' eylediğinizi artık hissedemeyeceğim! Kapımın önünde ba'de-l-vedâ' saatlerce muhâvere, mukâleme eylemek için artık vakit bulamayacağım!

Hayır!. Hayır!. Hakiki, şedîd bir aşk öyle bir dakikacık zarfında insanın zihninden, hatırasından hak olunamaz, kalbinden çıkarılamaz! Hayır! Bu türlü tahayyülât artık hakikat rengini almıştır. Kalbimizde tevlid etmiş olan hissiyâtı o kadar hüvel-engiz bir sûrette mahv ü ifnâya çalışmak, bir tıfl-ı nevzâdı öldürmek derecesinde bir gaddarlık, insafsızlık değil midir? Bundan başka pederimin arzularını size ifhâm eden ben değil miyim? Mektubumda bu satırları okurken -o vakte kadar sizden gizlediğim için- hayret edecek misiniz? Ben burada ne yapıyorum? Neyle meşgul bulunuyorum? Bunu sizden suâl ediyorum! Bu seyahati ihtiyar etmezsem, sizi bir daha görmeyi arzu edersem artık sizi bulmak, tatlı sözlerinizi işitmek kabil olamayacağımı söyleyen, beni tehdit eden siz değil misiniz? Emirlerinize itâat edersem dostluğunuzu, dâimi, lâ-yezâl olan muhabbetinizi bana bahş eyleyen yine siz değil misiniz? İşte ben elimden geleni icraya gayret ettim. Fakat daha ilk tecrübede, mebd-i seyahatimde yoruldum, bî-tüvân kaldım. Sizden merhamet, af talep ediyorum!. Şu kâğıdı alıp mütâlaa edeceğiniz zaman sizde benim şu fedakarlığımın, kudretim, kâbiliyetimin, iktidârımın fevkinde bir fedakarlık olduğunu anlayacaksınız değil mi? Artık avdete müsaâde ettiğinizi

bana yazacak.. Buradan azimetimin ne kadar müşkil olduğunu göreceksiniz değil mi? Yekdiğerini ebediyen görmeyeceği zannında bulunan iki sevda-zede için mülâkâtın ne kadar meserretler, saadetler tevlîd edeceğini tasavvur ediniz! Ohh! O zaman ettiğimiz bu deliliklere, tıflâne hareketlere kim bilir ne kadar güleceğiz.. Kim bilir, birbirimizi ne kadar şedîd bir hiss-i muhabbetle der-âğuş edeceğiz, seveceğiz! Yalnız bir kelime!.. Size itâat ettim. Bundan sonrada edeceğim. Fakat bundan fazla bir şey kuvvetimin haricindedir. Ohh! Bana söyleyiniz! Beni halâ sevdiğinizi, avdetime intizârda bulunduğunuzu bana yazınız. Ben ki sizi hayatımdan, canımdan velhasıl dünyada mevcut kâffe-i eşyadan daha ziyade severim, bu lutfunuza intizâr eylemekteyim. “Hayatım size mevkûftur.”

“Julienne”

Mâba’dı var

(s.5-6)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

İfâde-i Mahsûsa

Ulûm ve fûnûnün vasıta-i intişârı olan matbûâtın ehemmiyeti hakkında tûl ü dirâz bahsetmek zâiddir. Bir memlekette intişâr eden cerâid ve resâilin taaddüd ve tenevvü’ü o memleket ahalisinin terakkiyât-ı medeniyesine bürhân-ı kâtı’dır.

Cûlûs-ı hümayun bî-minnet-i makrûn Hazret-i Padişahi rûz-ı firûzundan beri -yeniden yeniye saha-i matbûâta çıkan gazetelerimiz- sâye-i âli-i mülûkânelerinde husûl bulan terakkiyât-ı maddiye ve ma’neviyemize bir delil-i kavî ve bu kere neşrine müsâade-i seniyye-i hilâfet-penâhileri erzân buyurulan “Mütâlâa” nam risâle-i mevkûte terakkiyât-ı ilmiyemize hâdim olacak o vesâid-i mükemmeleden biridir.

İş bu risâle hanımlara mahsûs ayrı bir kısmı hâvi ve binaenaleyh faydası daha umûmî olacağından emsâline fâik add olunmaya şâyestedir.

Heyet-i tahririyesini an-samim-ül-kalb tebrik ile beraber devam-ı muvaffakiyetini Cenâb-ı Rabb-ı izzetten temenni eder ve hiçbir değerim olmadığı halde Hanımlara Mahsûs Kısım için heyet-i tahririyeye iştirâkim hakkında vukû’ bulan davete maa-t-teşekkür icâbetle se’m ettiği mertebe ifâ-yı hizmette kusur etmeyeceğimi arz eylerim.

Şimdilik risâlemizin tefrika kısmına derc olunmak üzere ‘Mükâfât-ı İlahiyye’ isminde bir roman tahrîrine mübeşşeret ettim. İşte birinci kısmını takdim ediyorum. Hüsn-i itmâmda inşallah muvafık olurum.

Vemin-e'l-lahi't Tevfik
Emine Semiye Bint-i Cevdet
(s.7)

Kuvve-i irfân ve meziyet-i edebîye cihetiyle zamanımızın fahr-ün-nisâsı olan Emine Semiye Hanımefendi Hazretlerinin ‘Mütâlâa’nın Hanımlara Mahsûs Kısmı’nın ser muharrirliğini lutfen der-uhde buyurmuş olmaları risâlemiz için pek büyük bir şereftir. Bu lutf-ı âliye karşı arz min ü şükrân eder ve muâvenet-i kalemiyede devamlarını temenni eyleriz.

MÜKÂFÂT-I İLAHİYYE

Birinci Kısım

İki Hemşirenin Tâli’i

1876 sene-i milâdiyesinde Cezayir sahilinden Marsilya’ya gidecek olan bir beğlik vapuru beyaz dumanını savurarak birkaç saate kadar azimet edeceğini ilân ediyordu. Mareşal François de Kourage’ın etbâ’ı şuraya buraya koşarak eşyaları vapura nakletmeye çalışıyorlar, iki güzel kızda asma kütüklerinin yeşil yaprakları arasında ufka medd-i nazar ederek konuşuyorlardı.

Juliette on dört yaşında kumral gözlü bir kız olup yeşilimsi bir renkte görünen denizle evrâk-ı zümrüdinin inzimâm-ı aks-i elvânı arasında kesb-i letâfet eden yeşil gözlerinin nigâh-ı müşkül-pesendânesi hüsn ü ânını tezyîd ederek, tavr-ı mütefekkirânesi ise pek âkile ve müdebbire olduğunu imâ ediyordu.

Alice hemşiresi Juliette’ten iki yaş küçük ve daha sarışın olup semâvî sâfe-i ma’tûf olan gözlerinin mâisindeki nihrîrler güya asma yapraklarının gölgesinden hasıl olmuş gibi görünürdü. Tavrında bir çeviklik müşâhede olunur ve nazar-ı müessirânesinden âteşin-mizâc olduğu anlaşılıyordu.

Velhasıl bu hemşirelerin ikisi de güzel ve latîf olup büyüğün muamelesinden zekâveti küçüğün nazar-ı sâfiyânesinden husûmeti müstebân oluyordu.

El ele vermiş oldukları halde nasb-ı nazar ettikleri noktadan i'râzla birbirinin gözü içine bakarak içlerini çektiler.

Büyüğü -Alice, birkaç saat sonra şu vapur bizi baktığımız noktadan geçirecek.

Alice -Hem de vatanımıza kadar îsâl edecek.

- Ah memleketimiz!

Alice -Kavuşmayı çok arzu ediyor musun?

Juliette -Sen etmez misin?

Alice -Elbet ederim... Ah hemşire kalbimde ne kadar garip bir sevinç var!

Juliette -Hemşireciğim ben de aynı sûrette... Bir kere vatanımıza akrabamıza kavuşsak!

Alice -Pek az müddet kaldı! Juliette! Pederimiz bizi burada gelin etmeyeceğini söylüyordu. Aklına geliyor mu?

Juliette kızarak küçük hemşiresine cevap vermedi. Fakat her ikisinin de yanakları mahcubiyetten humret istilâ etmekle beraber gözlerinde de şu'le-i meserret nümâyân oldu. Ümid-i istikbâlleri müteveccih-i azîmet oldukları noktada ictima' ediyordu...

Alice safvet-i kalbi icâbı olarak serbest tavırlı bulunduğundan biraz sonra ref'-i hicâbla Juliette'in ellerini sıkıp:

- Ah hemşireciğim! Saadet ve ikbâl bizi Paris'te bekliyor, dedi.

Juliette hemşiresine cevap vermeyip mahcubâne bir tebessümle mukâbele etti.

Alice -Lâkin buradan ayrılacağız diye niçin müteessir oluyoruz?

Juliette -Çünkü bırakıp gidiyoruz, belki bir daha görmeyeceğiz.

Alice -Zaten görmek arzusunda mıydın?

Juliette -Öyle ama şu mevki'nin letâfetine müncezib olduğumuzdan tabîi olarak mahzun oluyoruz!

Alice etrafına bakarak gözleri doldu. Safiyâne bir tavırla: Hakkın var! Burada ne güzel oynardık! Eğer muallimemizin ders gürültüsü olmasa daha memnûn olacak idik ya! Dedi. Juliette'inde gözleri yaşararak:

Alice! Bir gün olacak ki şu mahalli arayacak ve ders hakkında olan tekâsülünü acıyacaksın!

Şu dem-i sabâvet gelir, geçer tahsili de bırakmaya gelmez. Zirâ sonra iyi çalışamazsın, dedi. Alice, talihinden emin olduğunu imâ edecek bir tavırla:

Mâba'd-ı var

(s.7-8)

Öksüz

Hazânın kulûb-ı âşıkâneye irâs-ı hüzn ü keder eden, garip menazırının yine başkaca bir tesiri vardır... Hazân, nur-ı nazarı sönmüş bir duhter-i felekzedeye, rengi latîfi solmuş bir ma'sûka-i nâ-ümide benzer.

Bahar, tabiatın bir levha-i safâ-bahşası ise hazân onun bir sûret-i şairânesi olabilir.

Kuşların, bahara karşı söyledikleri teraneler... Bir meclis-i tareb-efzânın rindâne gazellerine teşbîh olunursa hazâna karşı edilen feryat ve figanlar müteverrim bir kızın vâveylâ-yı tesir ve tahassürünü andırır..

Ah!. O manzara ne garip ne hüzn-âverdir!.

Zaman gelir hilye-i hazıra ile müzeyyen olan ağaçlar, çiçekler, libâsı hazin-i asfara bürünür. Fıtratın tabiata ihsan buyurduğu rengi zümrridîn mehcûr-ı canan olan bir âşık-ı zârın çehre-i mağmûmı gibi sararır.. Bülbülün neşve-i bahş-ı kulûb olan nagamât-ı âşıkânesi ah ü vaha girye ü zâra münkalib olur.

On dördüncü bahar hayatına kadar sakinâne bir ömür süren... Mevcüdâtın düçâr olduğu tebeddül ve tagayyüre ehemmiyet vermeyerek kendini dehrin infi'âlât-ı can-güdâzından masun zanneyleyen bir kızcağız. Sadme-i can-sûz felekle kiryve-i sefâlet ve felâkete düşmüş, bir hafta içinde pederini ebediyen kayıp eylemiş idi.

O sabah, büyükçe bir bahçeye nazar olan odasından tabiatın böyle bir dem-i rikkat âverinde ahz eylediği menazır-ı garibeyi seyreyliyordu. Yaprakların sonbaharın mühlik rüzgârına karşı titreye titreye sükûtunu seyreyledikçe gönlüne garip bir elem müstevli oluyor, bir sene evvel yine böyle bir günde uğradığı felâket-i hânümân-sûzı teemmül ederek iri mâî gözlerden akan hararetili taneler yanakları üzerinde âteşin mecralar teşkîl eyleyerek yuvarlanıyordu.

Bir taraftan da pederi makamına kâim olan bir şahs-ı bed-asıldan gördüğü cefâlara, hakaretlere, eziyetlere, diğer taraftan da kendisini hakikatli, şevkatli bûselerle büyüten anacığının giribânına sarılan maraz-ı müdhişin gayr-ı kabil-niyâm bir hal kesb eylediğine ağlıyordu!.

O kızcağız bir melek idi... Vechinde, nâsiyesinde bir nur-ı asâlet nümâyân oluyordu. Hazin nazarı, sarışın çehresi bir gonce-i nev-şükuftenin hulkî bir teessüre daimi bir tefekküre mâlikiyetini isbat eyliyordu.

Dehrin en takat-fersa acılarına, ıztırâblarına bir gayret-i merdâne ve namuskârâne ile göğüs gererek refika-i hayatını semere-i bahar-ı ömrünü evvelden beri görerek alışmış

bulundukları saâdât-ı dünyeviyyeden hamrum etmemeye gayret eden pederinin henüz gençken pââmâl-i zevâl olduğunu düşünen zavallı Yegane şimdi olanca muhabbetini vâlidesine, canı, rûhu gibi sevdiği vâlideciğine hasreylemiş idi.

Mâba'd-ı var

(s.8)

Nr. 2

EDEBİYAT

Edeb ve Edebiyat

Edeb -kâmusun beyanına göre- zarâfet ve usluluk, ki nâs ile kavlen ve fi'len lutf-ı muâmele ve hüsn-i münâvele eylemekten ibarettir.

Seyyid-i Şerif'in Ta'rîfât'ında münderec ta'rife nazaran, her türlü hatadan sakınmayı mûcib olan şeyi bilmektir.

Lisanımızda ise şu vech ile terâdüf eder:

Edeb ve terbiye. Edeb ve iffet. Edeb ve namus. Edeb ve haya. Edeb ve arz. Edeb ve haysiyet. Edeb ve fazilet. Edeb ve irfan. Edeb ve iz'ân. Akıl ve edeb. İlim ve edeb. Edeb ve ma'rifet vesâire gibi.

Edeb, mutlaka ma'nâ-yı hüsnî câmi bir kelime olduğundan hüsn ü kubh ile tavsîf ve izâfeti zâid kalırsa da bazen 'Hüsn-i Edeb', 'Sû-i Edeb' ve 'İsâet-i Edeb' tabirlerine tesadûf olunduğu vardır. Bu halde 'Edeb' kelimesi terbiye manasına alınır ki terbiyenin iyisi ve fenası olabilir. Yahut edebde der-kâr olan tefâvüde nazaran hüsn, derece-i kemâlini sû' veya isâeti terk ve adem-i riâyet-i müş'ir olur.

İmdi edeb, insana ihtisas eden sıfat-ı mâdihadan olup bunun mukteziyâtına riâyetle söylenen ve yazılan kelâm 'Kelâm-ı Edebi' veya 'Eser-i Edebi' namını alır. Sonra bunun mevsûfunu terk ile 'Edebiyat' denilir ki 'Âsâr-ı Edebiye' demek olur.

Bâlâdaki tarifinde beyan olunan her türlü hatadan ihtirâz tabirine gelince: Bu hata ya lafızda olur ya ma'nâda bulunur. Veyahut fikir ve maksatta görünür. Lafızda olan hatadan ihtirâz edebilmek için bir takım fenleri bilmek lazım gelir, ki o da o eser-i edebînin mensup olduğu lûgat, iştikâk, nahv, me'ânî, beyan ve nazım ise arûz ve kavâfidir.

Fikir ve maksatça olan kusurlardan kurtulmak için terbiye ve âdâb-ı umûmiyeyi, kavânin ü ahlâk ve adât-ı mer'iyeyi tanımak ve riâyet eylemek iktizâ eder. Hulâsa bir eser-i edebî

vücuda getirmek pek çok ma'rifede mütevakkıftır, ki o ma'rifet ne nispette tevessü', terakki, taammuk ederse onun mahsulü olan eserde o nispette âlî ve şâyân-ı kabul olur.

Her asrın edebiyatı o asrın derece-i ma'rifetine, nezâket ve terbiyesine bürhândır. Bazı dahiler müstesna olduğu halde umumiyetle yazılmış olan âsâr mütâlaa olundukta o asrın ahlâk ve etvârı hakkında sonradan gelenlere bir fikir verir.

Bazıları bulundukları asrın mukteziyâtına tabiatıyla yalnız onu tasvir ile iktifâ etmiş ve ender olarak zuhûr eden bazı dahiler ise lisâna, efkâra bir teceddüd bahşetmiş olduğunu gösterir.

Bundan bir asır evvel yazılan âsâr ile şimdi yazılmakta olan âsâr mukâyese olursa pek büyük bir fark müşâhede olunur. Bu fark bu kadarla kalmayacak, ilim ve ma'rifet, insanların tabiatlarındaki dikkat ve zarâfet ilerledikçe tevessü' edip gidecektir.

'İfâde-i Merâm' da ima ettiğimiz vech ile edebiyatın terakkisi, terakkiyât-ı umûmiyeye tâbî' bulunduğu edebiyat ile uğraşmak isteyen erbâb-ı isti'dâd, bulunduğu asrın meâsir-i terakkisinin derecâtına -icmâlen olsun- bir vukûf hâsıl etmeye çalışmalıdır. Yoksa bundan birkaç asır evvel daha iyisi söylenebilmiş olan gazeller, manzûmeler bu asrın terakkisiyle mütenâsib düşmeyeceği gibi ahlâf nazarında da kemâlât-ı hâzıramızı tebyîn edemeyeceğinden beyhûde bir zahmet sayılır.

Bizim bu sözümler işini bilen, mesleğin ehemmiyetini takdir eyleyen, ihtiyacını tanıyan ve hakikaten asr-ı hâzırın kemâlâtıyla mütenâsib eser-i âlî vücuda getiren kâmiller için değildir. Henüz şebâbının bidâyetinde bulunup tahsil ve mütâlaaya sarf edeceği zamanları nev-heveslik sâikasıyla abesiyâtattan add olunabilecek eş'âra sarf eden çocuklar veyahut o derecede tahsili mahdûd kalmış daha yaşlı heveskârlar içindir.

Bundan heveskârân-ı edebiyatın kesr-i şevkine çalıştığımız anlaşılmasın. Onları kâmiller sırasına geçirmek, asrımızın derece-i terakkisini nazar-ı ehemmiyete aldirmek ve bu asırda yaşadıklarını terk edecekleri eserlerle ahlâfa ispat ettirmek fikr-i hayr-i hâhisinde bulunuyoruz. Bu fikirde isabetimizi munsifâne düşünenler tasdik ederler sanırız.

Maa-mâ-fih bir insan tekemmül edinceye kadar sâkit duramayacağından terakkisini mûcib olan esbâbı istihzâr ve tenşîre çalışmakla beraber, bir taraftan da mahsûl-i fikrini tahrîr ve neşr etmekten çekinmemelidir. Hem de bunun bir büyük faydası vardır ki eserinin tahsîn olunduğunu gördükçe şevki ve isti'dâdına itimâtı artar. Veyahut hayr-hâhâne ihtâr ve tashîhe uğrayarak ikmâl-i noksan eder. Zaten yazmakta terakki yazmakla hâsıl olur.

Böyle cidden terakki arzusunda bulunan gençlerimiz için sahâifimiz her zaman güşâde olunduğu gibi, his olunabilecek derecede terakkisini gördüğümüz erbâb-ı kalemin gazete üzerine alenen tahsîn ve teşvikini kendimize bir vazîfe biliriz.

İfâde-i Merâm'daki sadâiyât, devâiyât sözü kendilerini abesle iştigalden ve eski mazmûnları vezin ve kafiye altına alarak yeni bir şey söyledim zannına düşüp de şeh-râh-ı terakkiyi takip edememek nakızasından sakınmalarını arzu ettiğimizi anlatmak maksatından ileri gelmişti.

Nesir için pek çok zemin bulunduğu gibi, nazım için de pek çok levhalar meydandadır. Bunları birer levhâ-ı ibret haline tahvîl ederek kâripleri tatlı tatlı okutturmak, onları düşündürmek, ağılatmak, sevindirmek hasılı kelâm beni nev'inin kulûbuna tesir bahş etmek erbâb-ı kalem için ne büyük şereftir.

Kâinâtın batını hakikat, zahîri bir şi'r-i latîftir. Bunu evvelâ güzelce okumalı, hissetmeli sonra tasvir-i beyân eylemelidir. Bazısı sâkit, bazısı velvele-engizdir. Her iksini de iyi dinlemeli, iyi tercüme etmelidir. Bu istimâ', bu tercüme herkesin dikkat ve isti'dâtına tâbidir. Herkesin dinleyip anladığını tashîhe takbîhe diğerinin hakkı olamaz. Ancak hakk-ı edebe riâyetten ayrılmamalıdır.

Şurasını da hatırdan dûr tutmayalım ki, ulûm-ı beşeriye isti'dât mahsûlû olup, isti'dât-ı ulûmdan tevellüd etmez. Bu cihetle Cenâb-ı Hakk'ın ihsân-ı mahzû olan fart-ı isti'dât ve hüsn-i tabiat, ulûma her zaman müftekir değildir. Bu hal edebiyatta en ziyade hükm-fermâdır. Binlercesini ta'dâddan sarf-ı nazar edelim.

Bâdiye-nişîn olan ve mektebe gittiği efsane kabilinden bulunan meşhur Mecnûn-ı Âmiri'nin namına mukayyed öyle eş'âr-ı âlîye ve nezâhet-perverâniye tesadûf olunur ki bu günkü günde bile meziyât-ı edebîyenin en yüksek derecesini hâiz görünüyor. Ez cümle. Nazarım ki ağıyâra temas ile televvüs ediyor, onu göz yaşlarıyla tathîr etmedikçe vech-i canana taalluku lâıyk mıdır? Meâlinde olan şu beyit gibi:

“Ve keyfe yera leyli bî-ayn-i erâr-behâ
“Sevveyha vemâ tâhhartehâ bi'l-medâmî”

“Ravza-i mutahhara iştiyâkıyla söylenmiş”

Al yine bir cezbe-i sâ mân rıbâ
Şimdi dile arz-ı haramdan sabâ

Ravza ki yüz sürmeye yoktur yüzüm
 Nefsim elinden sana çoktur sözüm
 Artmadadır bâr-i sakîl-i günah
 Ümmetin içre benim en rû-siyah

Elimde eğer yoksa da hayr-ül a'mel
 Merhametinden yine kesmem emel

Sensin o şehin-şeh mülk-i vücûd
 Menba'-ı lutf ü kerem ü bahr-ı cûd

Pâyına yüz sürmek ile Cebrail
 Buldu Hüda'dan şerefi bî-misîl

Tâc-ı serv serverî hayl-i rüsûl
 Râh-ber-i gum-şüd kân-ı sübûl

Gerçi beşer sûretin ettin kabul
 Bulmadı mahiyetine kimse yol

Hatt-ı rûhun âyet-i nûn-ve'l-kalem
 Hâk-i derin tuhfe-i hâcc-ül-harem

Pertev-i envâr-ı rûhun ve'd duhâ
 Lem'a-i esnân-ı şerifin sühâ

Hûrda şerâbı ki Hakk âmihte
 Cür'a-i ân der dil-i mâ-rihten

Tut elimi lutf ile kaldır beni
 Cür'a-i can bahşana kandır beni

Namını andıkça bilir Kird-gâr
Ra'se gelir cismime bî-ihyâr

Mâye-i mihrin bana ayn-ü'l-hayât
Bâb-ı selâmın dahi keyf-ü'n-necât

Kevser ü cennet bana arz-ı harem
Geldi dile şevk-i hirâm-ı harem

Ruhuna binlerce salavat-ı selâm
Tâ be kıyamet ola her subh ü şâm

Latîf

(s.1-2)

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils'den:

MEKTUP CÜZDANI

-2-

Leydi'den Julienne'e

Paris Fî 18

Dostum! Benden şu kâğıda yazılmasını arzu ettiğiniz kelimeyi yazamayacağım. Madem ki bu müşkül tecrübenin, bu mukâvemetsiz iftirâkın ilk kademesini atmış bulunuyorsunuz; onda son dereceye kadar sebât, devam elzemdir. Bu iftirâktan dolayı benim de sizin gibi me'yûs, mahzun olmadığımı ihtimal vermiyor musunuz? Sabre delim. Metin olalım azizim. Bir gün gelip de görüşeceğimiz zaman bana çok teşekkürler edeceksiniz. Evet! Şimdiye kadar geçen, olan şeylerin kâffesi hakîkidir, sahîhdir. Zira yekdiğerimizi sevdiğimiz halde biz, şimdi iftirâk mecbûriyetinde bulunuyoruz. Fakat hayât dediğimiz şu ömr-i kasîr içinde pek müthiş zaruretler, ihtiyaçlar mevcut olduğu gibi, size söyleyip de ehemmiyetten ârî zanneylediğiniz sözlerde dahi pek acı hakikatler mündemidir.

O hakâiki size söylerken pek ziyade kuvvete, sabra, tahammüle ihtiyaç görmüş idim. Zira o sözlerle kendi saâdetimi, istikbâlimi, sizin saâdet ve istikbâlinize feda etmiş bulunuyordum.

Fakat beni dinleyiniz. Artık her şeyi hakkıyla düşünelim, güzelce muhâkeme edelim. Cesaretiniz, def'aten baş gösterecek olan şüphelere, tereddütlere galebe edemeyecek kadar zaafiyet peyda eylediği zaman şu mektubumu nazar-ı mütâlaadan geçiriniz.

Yirmi beş yaşındasınız! Ben ise otuzundayım. Yani sinnim sizden bir misl-i fazladır. Evet, zira on sene sonra siz yine genç bir erkeksiniz. Ben ise o zaman öyle bir sinne vasil olacağım ki, o yaş da bulunan bir kadın için aşk, muhabbet masharalık, bedbahtlık, küstahlık add olunur.

Serbest değilim. Bulunduğumuz şu hey'et-i ictimâiye içinde bir familyaya, bir aileye merbûdum. Hal böyle iken, ben, sizin için kalbimde sakladığım ihtisâsâtı zevcime nasıl söyleyebilirim? Sizi olanca aşkımla, muhabbetimle sevdiğim gibi ona da hiç olmazsa hürmete, riâyete mecbûr değil miyim? Çünkü, pek muhtelif, şedîd hissiyatın taht-ı tesirinde bulunan kadınlar zaman olur ki, ehemmiyetsiz add eyledikleri şeylerden dolayı pek ziyade halecâna düçâr olurlar; hal-i asabiyetlerini derece-i ifrâta vardırırlar. Bazen de en hissi, en rakîk, en hüzn-engiz ahvâlden bile zerre kadar tesir, infi'al göstermezler. Binâenaleyh ben size fevkâlâde bir meftuniyyet, meclubiyyet gösteriyor isem de zevcime –sâirlerince inkisâm tasavvur olunmayan- bir hürmet, bir riâyat, bir fedâkârlık ibrâzını da vecibe-i zimmet add eylerim. Size olan meyl ü alâkâmin bir derece-i tâkat-sûzda olduğunu itirâf eylediğim için zevcimi, ailemi terk ederek arkanızdan koşmak revâ mıdır? Bir tanecik mahsûl-i muhabbetimin, yâdigâr-ı hayatımın sebab-i vücûdu olan pederinin hakkımdaki merhametini, şefkâtini, muhabbetini, iltifâtını nevâzişini âlemin nazar-ı nefret ve istihkârına tercih eylemek insaniyet midir? Ben o nevâzişin, o muhabbetin cüz'iyetini bilirim. Fakat bu dünyada bir kadın için en birinci emel, muhabbetin ifrâtına değil, ciddiyetine mazhariyettir. Zevcimin beni sizin kadar sevmediğini, gençliğinizin, tarâvetinizin, kıskançlığınızın, onda mevcût olmadığını da bilmez değilim. Halbuki bugün onu terk eylemek, ondan firar etmek lazım gelecek olur ise o zavallı -gönülleri kurtlar tarafından yavaş yavaş kemirilerek çürüyen ağaçlar gibi- aheste aheste, hazin hazin mahv olup gideceğini, onun tahlîs-i hayatı için fedâ-yı nefis eylemek icâb eder ise canımın sizi düşünme düşünme mülk-ül-mevte teslimi muktezî olacağını hatırdan çıkarıyor musunuz?

Zevcime, son nefesime kadar, fedâkâr, hayr-hâh kalacağım!

Sizi de darbe-i ahîrine kadar kalbimde bir yadigâr makamında hıfz eyleyeceğim. Nedâmet bahsine gelince, ben artık sizi ebediyyen görmemeyi ahd ederek nefsimi bin türlü gazaplara ukûbâta düçâr eylediğimi söylersem, bu kadar izâhât kifâyet eder sanırım. Maddi bir hayatın, ma'nevi ıztırâblar, ölümler içinde bulunmasını Cenâb-ı Hakk'a karşı talep olunacak afların, merhametlerin izhâr edilecek nedâmetlerin, bir nümûne-i bâhiresi değil midir?

Biz, şu dünyada zaten ayrı olarak yaratılmışız. Hissiyâtımızı da daima gizli tutmak mecbûriyetindeyiz. Zira zevcim henüz gençtir. İnşallah daha pek çok seneler yaşayacak güzel, ferahlı ömürler sürecektir. İnşallah daha pek çok seneler yaşayacak güzel, ferahlı ömürler sürecektir. Emin olunuz ki, kâmilin niçin sizin olmadığımı tefekkür ederek me'yûs, muztarib kaldığım zamanlarda bile bu râbita-i medeniyyeden halâs olmak çarelerini asla hatırıma getirmemişimdir.

Ben zenginim, siz ise fakirsiniz. Hiç olmazsa şu cemi'yet-i beşeriyye içinde bir mevki'-i mümtâz işgâl eylemek mecbûriyetindesiniz. Ben sevdiklerime karşı: "Zararı yok, zengin değil miyim? Onunla geçinir, gideriz " diyen kadınlardan değilim. Siz de bir kadının kalbinden, muhabbetinden mâ'adâ bir şeyi kabul etmeye tenezzül edecek erkeklerden değilsiniz.

Halce, mevki'ce olan şu adem-i mutâbakanın gençlikte, fikrin hevâ ü hevese tâbî bulunduğu bir zamanda ehemmiyeti yoktur. O zaman bir kadın sevdiğini şa'saasız, ziynetsiz bir odada görecektir olsa bile o miskin ana en mutantan, en müdebdeb kâşânelerden, saraylardan daha ferahlı, daha şen görünür. Fakat seneler ilerledikçe ihtiyâcât-ı hayatiye dahi o nisbette tezâyüd eder.

Siz, şâyân-ı iftihâr, medâr-ı imtisâl bir ehliyet, bir dirâyete mâliksiniz. Lâkin o dirâyeti o meziyeti tevsî' için yegane medâr olan selâmet-i zihinden mahrumsunuz. Ondan güzel muvaffakiyetler, nâfi' semereler iktidâf etmeyi arzu ederseniz, acele etmeyiniz. Fırsata intizâr ediniz.

Ben bulunduğum şu âlem-i tenhâ-i içinde sizin bir aile reisi olduğunuzu, saâdet-i dünyeviyyeye mazhariyet emrinde her türlü vesâit-i müstahsene ve namuskârâneye teşebbüs ve tevessül eylediğinizi görerek bahtiyar olmak isterim.

Familyanızı, te'âliniz refâh-ı hal ile saâdeti dünyeviyyeye nâiliyediniz husûsunda bin türlü fedakarlıklar icrâsından geri durmayan ailenizi unutmayınız!. Onlara bu nimetin bu iyiliğin kıymetini takdir eylediğini delâil-i maddiye ile ispata sa'y ediniz.

Velhasıl dostum, bir gün gelecek ki, fikrinizin tebeddülâtı cihetiyle hayrette kalacak, benim teskin ve idaresinden aciz kalacağım muhabbet-i hakîkiye,istirâhat-ı beytiye, meşâgil-i mühimmeden dolayı mecbûr bulunacağız hizmetlerinden ileri geldiğini suâl eyleyeceksiniz de o zaman kalbinizin, rûhunuzun boş kalan, müstenir olmayan cihetlerini tenvir ve imlâya adem-i kifâyetim sebebiyle her ikimizde müteessir, me'yûs kalacağız.

Ama siz diyeceksiniz ki “Muhabbet-i hakîkiyeye mazhar olan bir kadın böyle muhâkemelerde bulunamaz.” Bilakis dostum, muhabbet-i istifâde-i şahsiyede, enâniyette aramayan sevdiğini mahazâ kendi nefsi için seven bir kadın işte böyle muhâkemelerde bulunur. Cenâb-ı Hakk bizim gibi âciz, zayıf mahlûklara fedâ-yı nefis için mukâvemeti, inhizâmı müşkül bir kuvvet, fedâkârlık, hayr-hâhlık ile bir ihtiyac-ı harîs ihsân buyurmuştur. Biz, kadınlar musibetlere, felâketlere kemâl-i tevekkül ile teslim olur, itâat eyleriz. İçimizde en leziz, en rûh-perver olan muhabbetin, en kıymetli olan hatıratının kederlere, cefalara mübeddel olduğunu görmemiş hemen kimse yok gibidir.

Sizi düşündüğüm vakitler fikrimde pek garip tasavvurlar geçerdi. O zaman hakikâten pek kışkanç, pek harîs idim. Bir harekette bulundum. Evrâkınızı karıştırdım. Mektuplarınızdan yalnız bir tanesini okudum. O mektup pederiniz tarafından gönderilmiş idi. Hakkınızda çoktan beri tasavvur eylediği bir izdivâcın müzâkeresi zımında sizi Marsilya'ya davet ediyordu. İşte, ben sizin saâdet ve bahtiyârınızı, küşâyış-i ikbâl ve istikbâlinizi, familyanızın meserrât-ı azime ve bî-nihâneye mazhariyetini tebşîr eyleyen bir mektubu çaldım. Ne büyük muvaffakiyet! Evet, Azizim! Zirâ ben böyle mukaddes bir irtibât ile nâil olacağınız mes'ûdiyet-i aile,istirâhât-ı beytiyeyi tevlid edemezdim. O zaman siz, bu teklif-i meşrû'ı kabul etmemiştiniz. Hissiyâtınızın galeyanı, efkârınızın teheyycü sebebiyle meseleyi güzelce muhâkeme edememişsiniz. Bu hal-i şiddet sizi dâire-i mes'ûdiyetinin külliye haricinde bulunduruyordu. İstikbâlinizi ayaklar altında çiğnetiyordu. Pederinizin ye'sini, ıztırâbını, hüznünü mûcib oluyordu. Şimdi bu cihetleri güzelce teemmül ediniz de biraz insâf eyleyiniz. Size söylediklerim, bana zımnen ifhâm eylediğiniz ahvâlin sıhhatini ispat etmek, kendim gibi sizi de metin, şecî', fedâkâr kılmak, sevmeye layık olmadığınızı zann ettirecek kadar muhabbet ibraz eylemek için değil midir?

Mâba'd-ı var

(s.5-6)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

MÛKÂFÂT-I İLAHÎYYE (Mâba'd)

Müellifesi : Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye

Birinci Kısım

İki Hemşirenin Tâli'i

- Şu demleri niçin arayayım? Ben bahtiyar olmaya layık bir kız değil miyim? Tahsile gelince daha küçüğüm vaktim var, dedi.

Juliette hemşiresinin bu sözlerini nazar-ı musahhihânesiyle tashih etmek emelinde bulundu.

Akşamın saat on biri idi ki hemşirenin râkib olduğu vapur bahr-ı sefidin köpüksüz dalgaları arasında yuvarlanarak Marsilya yolunu tutmuştu.

Bundan iki sene sonra Paris'te Mareşal François de Kourage'ın konağında ikinci defa olarak mükemmel bir cemi'yet icrâ olunuyordu.

Juliette bir sene ikdâm pederi gibi şanlı bir askerle izdivâc eylemiş; Alice, ertesi sene hemen Fransızlarda nadiren vukû' bulduğu üzere henüz on dört yaşını ikmâl eder etmez tezevvüc eylemişti.

Alice'in talihine Vikont (Albert de Britaine) namında asil fakat cühelâdan şımarık büyümüş bir delikanlı düşmüştü .

Biçâre Alice daha ilk gününden Albert de Britaine'in şımarıklığını, münasebetsizliğini anlamışsa da nikâhları olup bitmiş olduğundan iş işten geçmişti.

Juliette cidden mesut olmuştu. Alice'in bir ümidi vardı ki o da zevcinin henüz pek genç olmasından tashih-i ahvâl ederek tahsile de sa'y ü gayret eyleyebilmesi idi.

Heyhât!

Ma'zûr-ül hüsn olan kızcağızın talihi gayrı müsait bulunup zevci günden güne işret ve kumara mübtelâ olmuştu.

Alice'in bir kızı, dert sene sonrada bir oğlu dünyaya gelmişti. Şefkatli vâlide artık bütün amâl-i istikbâlini evlatlarından bekleyerek terbiyeleriyle meşgul olmuş ve zevcinin isrâfât-ı kabîhasına kemâl-i metanetle göğüs vermekte bulunmuştu.

Alice'in terhîn edebilecek mücevherâtını da elde bırakmamış olduğundan Albert 'Bana şu kadar para vereceksin' diye gayûr ü sabûr zevcesinin üstüne yürüdü.

Alice her ne kadar nakd-i mevcudu olmadığını mülâyemetle beyân etmişse de Albert "Ben seni bir mareşal kızı diye aldım bulacaksın." Deyince, bî-çâre kadın "Mademki beni servet için almışsın bu ana kadar fenalığına katlandığım zamana acırım. Bu günden itibaren senden müteneffirim" diye mukâbele eyledi.

Zevci bî-magz, ispirotlu şeylerle de kafayı dumanlatmış olduğundan insaniyetli mahlûkayı "Şimdi odamdan çıkmalısın, bir daha da adım atmayacaksın." diye bağırarak odasından tard eyledi.

Alice o günden sonra bir hânede bulundukları halde zevcinden ayrı yaşamaktaydı.

Albert ziyâde sarhoş olduğu bazı geceler Mareşal François de Kourage'ın servet-i azîmesini sayıklıyordu. Bu hal büsbütün Alice'in soğumasını mûcib olmuştu.

(s.6)

Allah

(Fransızca'dan mütercemdir.)

Yeri ve göğü halk eden, kâinât içinde bulunan bi'l-cümle ecsâma şu intizâm-ı mu'ciz-kârâneyi bahş eyleyen Cenâb-ı Hakk'tır. Hayatı, memâtı veren odur. Her şeyin mebd-i; her şeyin nihâyeti yine odur.

Gök, güneş, deniz, el-hâsıl bu kâinât içinde bulunan bi'l-cümle ecsâm onun azametine birer bürhândır. İşte tulû' eden şu güneşe bakınız.

Hatve hatve yükseliyor, mahlukâtın hangisi onun şu'âtından kendini gizleyebilir?...

Bu fezâ-yı bî-nihâyede uçuşan kuşlar, bu vâsi' araziye istila eden hayvanlar, onun büyüklüğünü bize gösterir. Biz ona karşı bir zerre kadar bile kalamayız.

Düşününüz: Ne vakitten beri bu arazi üzerinde yaşamaktasınız? Bunca zamandan beri bir kerecik olsun güneşin tulû'ı için bir zaman tahdîd ve şafağın ağarması için bir ceht tayin edebildiniz mi?... Aydınlığın mahrecini, karanlığın gizlendiği yeri bilir misiniz?... Kar nerededir? Yağmur nerede iskân ediyor?... Onun arza bu kadar seri' düşmesini kim emrediyor?... Yıldırıma şu korkunç ve dehşetli sadâyı veren kimdir?... Sabahları arz üzerine

olan ve hareketimize mücâzât edecek olan “Cenâb-ı Hakk” olduğunu ve iki cihanda feyz-yâb olmak için onun o emrine itâat ve inkıyâd etmet lazım olduğunu derk eylersiniz.

Selanik Feyz-i Sıbyân Mekteb-i Muallimlerinden Şemsi Efendi Kerimesi Yekta

(s.7)

Öksüz

“ Geçen Nüşadan Devam ”

Yegane ağlıyor, ağladıkça pederinin etvâr-ı melekânesi hatırına geliyordu.... Evvelleri kudûm-ı baharı tebşir eden bülbüller gibi neşeli olan o vücûd-ı nazikter şimdi pek sâkit idi... Zaman olur, denize nazır pencere önüne geçerek nazarını muntehâ-yı ufuktan kemâl-i heybet ve azimetle arz-ı endâm-ı ihtîşâm eyleyen dağlara atf eder, iri mâî gözleri yaşla dolardı.

Semânın deryâ-yı simîne aks ettirdiği reng-i latif-i laciverdi o zavallının kâffe-i azâsını heyecana getirirdi. Bir istiğrâk-ı âşıkâne ile menâzır-ı ulviyye-i tabiatı seyir eyledikçe rengi bî-nazîri tebeddülât-ı ârızıyeye düçâr olurdu.

Akşam olup da onu pederinin eve avdet eylediğini gördüğü zaman vâlikesini düşünür, o zâlimin bitmek tükenmek bilmeyen tekdîrlerinden, ta’zirlerinden günden güne sönmeye başlayan o bî-çârenin ne hallere giriftâr olacağını düşünerek mahzûn olurdu.

Mes’ûdiyet-i aile, istirâhat-ı beytiye nokta-i nazarından değil ancak hevesât-ı nefsâniye ve şehvât-ı hayvaniyesini teskin eylemek fikriyle te’hil etmiş olan bu adam.. Zevcesinin artık düçâr olduğu maraz-ı mühlikten tahlîs-i giribân edemeyeceğini anlayınca, bir bahâne bularak bir daha hâne isine avdet etmemiş, refikâsını, kerime ve acemi bir cariye ile yapayalnız bırakmış idi.

Bir gece Yegane vâlikesiyle beraber odanın bir köşesine çekilmiş, maziye dair hasbihale dalmıştı. Zavallı kadıncağzın rengi kâmilten solmuş, vücûdu pek kadîd olmuştu. Ara sıra asabi bir ra’şeye mübtelâymış gibi titrer, güya müthiş bir vakıa hatırlıyormuş zann olunurdu. Acaba neden titriyordu. Ne için ikide bir de gözlerini kapıya doğru çeviriyordu. İşte Yegane bunları bir hiss-i derûri ile anlıyordu. O bî-çâre, zevcinin sarhoş olarak geleceğini, işiteceği zehirli sözlerin kalbinde hâsıl edeceği tesirâtı düşünüyordu.

O sırada sokak kapısı şiddetle çalındı. Titreyerek yerinden kalktı. Kapıyı açtı. Mücadele daha kapı açılır açılmaz baş gösterdi. İleride zuhûr edecek vekâi’-i müthişeyi bir hiss-i kabl-el-vukû’ ile anlamış gibi Yegane’de titiriyor, gözleri bir türlü kapıdan ayrılmıyordu. Oda

kapısı açıldı. O sefil adam içeriye girdi. Kan çanağına dönmüş gözleriyle Yegane'ye hain hain baktı. Mindere oturdu. Zevcesi de bir kenara çekildi.

Aralarında derin bir sükûnet icrâ-yı ahkâm eyliyordu. Bir müddet sonra zavallı kadıncağız bu sükûtu ihlâl ederek zevcine; 'Bir şey yemeyecek misin?' dedi.

- Sana yemekten, içmekten bahseden oldu mu? Sen şu miskin çocuğunla yedin içtin ya!. Senin gibi karıya, onun gibi evlada mâlik olmaktan ise ölmek daha evlâdır! Sen ahlâkta kadınlar kocalarını mesut etmek için değil, dünyada onlara cehennem azabı çekertmek için halk olunmuşlar!. Hele sen!. Kendin kifâyet etmiyormuş gibi bir de şu...

- Allah için olsun çocuğumu tahkir etme!. Bana çekmek, nüfûzun câri olabilir. Şu bî-çâre masumdan ne istiyorsun? Eğer ona verdiğin bir lokma ekmeği çok görürsen onu da istemem. Cenâb-ı Hakk kerimdir.

- Hanımefendi!. Hikmet-perdâzlığa mı, yoksa bâlâ-pervâzlığa mı başladık? Bu hakîmâne sözleri kimden ta'lim ettiniz? Eski zevcinizin feylesof olduğunu işitirdim acaba bu efkâr-ı feylesofâne ondan mı size intikâl etti? Garip şey!.

Muhâvere yavaş yavaş mücadele rengini kesb ediyordu. Humârın zihnine îrâs eylediği sekteden dolayı sarhoş ne söylediğinin farkında değildi. Bî-çâre kadıncağız ise, çekmekte olduğu âlâm-ı takat-fersâdan artık bıkmış usanmış olduğundan ya herifi yola getirmek, yahut külliyen ayrılarak istirâhat-i kalp ile yaşamak istiyordu. Sarhoş lakırdı anlar mı? Vicdansıza merhametten, insaniyetten bahsetmek, ona vicdanın ne demek olduğunu tarif eylemek gibi müşkil değil midir? Fakat tahammül artık son dereceyi bulmuş olduğundan talihsiz vâlîde her şeyi gözüne alarak tekrar söze başladı:

- Siz zevclik, zevcelik vezâifinin neden ibaret olduğunu bilir misiniz? Bir erkek familyasına zevcliğe layık muamele de bulunmalıdır. Taht-ı nikâhında isem esirin değilim! Sen zevc değil adeta bir cellatsın. Yüreğimi parçalamak, beni dâğdâr edecek sözler söyleyerek ağlatmak sana tabiat-ı sâniye olmuş! Mazlûmiyetin göz yaşlarını görmek sana bir komedyâ seyretmek gibi latif geliyor!. Ahh!.. Dünyada senin gibi erkeklerin seyyiâtına uğrayarak perişan olmuş kim bilir ne kadar aileler vardır. Zirâ siz bir ailenin bânisi değil, muharribisiniz. Kalpleriniz, hissiyatınız zulüm ve i'tisâf doludur. Muhabbet, insaniyet sizin için efsane kabilindendir.

- Artık sözleriniz hezeyân ile karışmaya başladı. Kabahat sende değil ya!. Benim gibi ağzı var dili yok erkekler daima karılarının elinde alet gibi isti'mâl olunurlar. Kadın! Kadın!. Yüzüme dikkatlice bak!. Artık hezeyânın bini aştı. Aklını başına al!. Yoksa seni tepelerim.

Erkeklerin kadınlardan tekdir görmeleri ne garip şeydir!. Fakat ben şimdiye kadar kadınlar elinde esir olmadığım gibi bundan böyle de olmak niyetinde değilim. Efkârımı layıkıyla izâh edebilir miyim? Bana karşı hiddetle lâkırtı söylemek haddinin haricindedir. Yoksa..

- Efkârınızı layıkıyla anladım. Fakat emin olunuz ki maksadınıza hiçbir vecihle muvâfakat, efkârınıza hiçbir sûretle iştirâk edemeyeceğim. Cenâb-ı Hakk büyüktür. Onun yâb-ı kerimine sığmıyorum. Çocuğumla beni tabîi aç öldürmez.

Bu cevap üzerine sarhoş fena halde hiddetlendi:

- Sen de, kızın da her ikiniz de yerin dibine geçin Her zaman şu sefil, miskin çocuğu ortaya koyarak güya beni tehdit etmeye çalışıyorsun. Zararı yok tehdidâtınızın neticesini şimdi anlarsınız, diyerek Yegane'ye doğru hareket etti. Sendeleyle sendeleyle kolundan tutarak ayağa kaldırdı. Gözlerindeki berk-i hiddet öksüz kızcağızı lerzân ediyordu. “Kalk! Sana diyorum, miskin!” diyerek yüzüne gözüne şiddetle bir tokat çarptı. Zavallı Yegane “Anneciğim! Beni kurtar.” diye feryada başlamış idi.

O sırada bir sayıha-i canhırâş işitilmişti!. Yegane bir tarafta hasta, vâlidesi de diğer tarafta bayılmış yatıyordu.

M. K.

(s.7-8)

Nr. 3

EDEBİYAT

Mehtaplı Bir Gecede Deniz Perileri

(Fransızca'dan)

Dalgalar; açık, ıssız sahili okşayarak âşıkâne çalkalanıyor.

Mâh-ı münevver, fezâ-yı bî-intibâ-yı lâciverdinin bir taraftan arz-ı didâr ediyor, genç seyyah, emvâcın sahilde sürükleye sürükleye biriktirip teşkil eylediği beyaz kum tepelerinden biri üzerinde uzanmış, kuvve-i müfekkiresinin icat ettiği binlerce hayâlât-ı şebâbeti, deryanın nâ-mütenâhi ufuklarına kadar temdîd ediliyordu.

Güzel deniz perileri -güyâ vücûdlarının beyazlık ve tenâsübünü göstermek için- baştan ayağa kadar ince bir tüle sarılmış oldukları halde ihtifâkâhları olan denizden çıkarlar, muhterizâne ve hafif hatvellerle uyumuş zanettikleri genç seyyaha doğru yaklaşıyorlar.

Biri, zarif şâyikasının tüyleriyle garip bir sûrette vücûduna dokunur, bir diğeri kılıcının kayışını, eski zaman şövalyelerinin miğferlerine benzeyen sivri başlığını muayene eder.

Bir üçüncüsü, gözleri lem'a-pâş, dudakları mütebessim bir halde gencin kılıcını kınından çıkarır, parlak çelikten ma'mûl bu alet-i câriha üzrine ittikâ ederek aşk ile memzûc bir hayretle güzel delikanlığı mütâlaa eder.

Bir dördüncüsü seyyâhın etrafında ötede beride terennüm eder ve pek hafif bir sadâ ile:

“Ah! Ey şükûfe-i şebâbet! Senin ma'sûkan olmaya nasıl can atmayayım?” kelimelerini mırıldanır.

Bir diğeri müştâkâne ve şehvet-engiz bir harâretle delikanlının elini takbîl eyler. Bir başkası evvelkisini taklid etmek ister. Bir müddet mütereddid kalır. Nihayet o da cesaretlenerek ateşin dudaklarını, gencin dudaklarına hafifçe temas ettirir.

Uyur zannedilen, daha doğrusu uyumak taklidini kemâl-i mahâretle icrâ eden delikanlı ise, bunları tevhiş etmemek için gözlerini açmamaya gayret eder. Kameran soluk ziyâsı altında kendisini -rahatça der-âğuş edilmesi için- dilber peri kızlarının sîmîn kolları arasına terk eder.

Ali Ulvî

(s.3)

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils'den:

MEKTUP CÜZDANI

Mütercimi : Ahmed Melik

Bana: “Efkârınızı, mütâlaâtınızı hangi mizân-ı müthişte vezn ettiniz de bu neticeye destres oldunuz.” diyorsunuz. Yarabbi! Ne garip suâl! O fikirler, o mütâlaalar basr-ı basîret karşısında duran eşya-yı maddiyenin irâ'e eylediği bir mantık sathı neticesi değil midir? Bir defa bu husûs hakkında ihtiyâr eylediğim fedâkârlıkların kat'iyetini, ciddiyetini fi'len ispat için uğradığım müşkülât nazar-ı insâfa alınır ise hakikat derhal meydana çıkar. Ben size her zaman söyledim: Azizim!.. Bir familyaya malikiyet, sizi her türlü muhabbetlerle sevebilmek hakkını hâiz bir zevceye nâiliyet elzemdir. Korkmayınız.. Bir gün gelir sizde zevcenizi şefkatle seversiniz. Zirâ ne kadar iddiâ edilirse edilsin, insan şu dünyada kalbini yalnız bir kişiye teslim eder.

Biz, her şeyi iki rûh-ı âlî, iki kalb-i sâfî gibi serbestâne, âkılâne, sâfiyâne bir sûrette icrâ edelim. İftirâkımız, iki aşğın sahte iftirâkına makis olamaz. Aramızda ne nifak ne adâvet vardır. Bir mecbûriyet hiss etmemiş olsaydık muhabbetimizde devam edebilirdik. Bundan böyle yekdiğerimizden ne kadar uzak bulunsak biz yine rûiyeti gayr-ı kâbil, erimesi imkânsız bir zincir-i muhabbetle bend olmuşuzdur. Bu da aşkımızın, sevdamızın bir yâdigâr-ı mütekâbili, bir hürmet-i müştereki, ikmâl olunmuş bir vazîfenin bir netice-i müstahsenesidir!

Artık burada mektubuma hitâm vermeye müsâade ediniz. Cesaret dostum!. Bana ekseriya mektup yazınız. Efkârınızı, teessürâtınızı bildiriniz. Göreceksiniz ki saâdet size pek kolaylıkla gelecektir.

Her ne olursa olsun -sizde bilirsiniz ki- benim kadar hayır-hâh, benim kadar sadık bir dostunuz yoktur.

Leydi

“ Üçüncü Mektup ”

Julienne'den Leydi'ye

Lyon, Gece saat sekiz....

Eyvah!. Leydi!. Siz artık beni sevmiyorsunuz. Yarabbi ne söylüyorum! Sanki evvelleri sevmiş miydiniz? Heyhât!.. Bana muhabbetiniz olsaydı böyle canlar yakacak, yürekler paralayacak bir mektup göndermezsiniz. İhtiyâcât-ı hayatiyye, zarûriyât-ı dünyeviyyeyi -yalnız istifâde-i şahsiyenizi düşünerek- bu kadar bârid bir sûrette yazan kalemin hangi parmaklar tarafından tahrik edildiğini düşünüyorum da yeisimden, kederimden çatlamak derecesine geliyorum. Allah aşkına olsun!. Ateş kalbinize bu kadar müsterihâne, sâkitâne bir sûrette serpmiş olduğunuz soğuk gülleri nereden topladınız? Ah!. Bu fedâkârlığın bana karşı bir hizmet, bir vazîfe olduğunu ihbâr ediyorsunuz. Zararı yok arzunuz yerini bulsun, ben buna da teşekkür ederim.

Leydi! Benim mesut, bahtiyar olacağımı söylüyorsunuz. Halbuki ben bu bahtiyarlığa akıl erdiremediğim gibi, şüpheden de kendimi alamıyorum. Artık sizin saâdetiniz için duâya, niyâza mahal yoktur. Kalbinizde memnûniyetten, meserretten eser göremezseniz onları tasavvuratınızda bulabilirsiniz.

Julienne

(s.7)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

MÛKÂFÂT-I İLAHİYYE (Mâba'd)

Müellifesi: Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye

İkinci Kısım

-1-

Hayât-ı Dûzahî

Vikont Albert de Britaine'ın Fransız kibârından ise de pederi medyunen vefat etmiş olduğundan çend-i nefer olan evlâdına davalı bir malikânededen başka bir şey bırakmamıştı. Albert ise kendinden evvel işret belasıyla vefat eden biraderleri gibi iş ve güç ile meşgul olmayıp kumardan müstefid olmak ister. Halbuki, ayık bulunamamasından daima kaybedip zevcesinin mücevherât vesâiresini itlâfa çalışıyordu. Alice zevcinin ahvâl-i nâ-sezâsını peder ve mâderinden saklayarak mücevher takmamak için balolara gitmez, bedbahtlığını duyurmamak için kimse ile görüşmez olmuştu. Ziyâde sevdiği bir teyzesi vardı ki derdini yalnız ona açar o da evlatları kadar sevdiği Alice'i nesâyih-i mâderânesiyle tesliye etmeye gayret ederdi.

Alice zevcinin isrâfâtından bazı defalar çocuklarına iktizâ eden şeyleri almaktan aciz kalır pederinin birçok lutfuna mukâbil fazla para istemekten de teeddüb eder, nihayet teyzesine mürâcâata mecbûr olurdu. Teyzesi Madam La Baron de Veriyet Alice'i pek ziyâde sevdiğinden yalnız tesâyihle iktifâ etmeyip kesesini de takdim ederdi. Ne çare ki bî-çâre kadının iktidâr-ı maliyesi Vikont Albert gibi bir sefihin sarfiyât-ı isrâfkârânesine kifâyet edecek bir derecede değildi. Zevci mütefevvâ Baron de Veyiyet pek sehî ve fukara-perver bir zat olup her acıdığına ihsân ede ede zevcesini eski evladıyla beraber zarûrette bırakıp terk-i hayât eylemişti. Madam La Baron zevcinden tevâris eden senevi dert bin beş yüz frankla birde oturdukları hâneye malik olup bu kadar cüzî bir servetle oğlu Levayal'ın mektep masrafını, kızı Angel'ın cehâziyini nasıl ihtihzâr eyleyeceğini düşünüyordu. Düşünecekti. Zevci gibi kendisi de ziyâde cömert olduğundan birkaç para bir tarafa koymaya muktedir olamıyordu. Maa'mâ-fih elde avuçta ne varsa satıp savurmak oğlu Levayal'ı yetiştirerek mekâtib-i âliyyeden birine koymaya muvaffak olmuştu. Angel daha küçük olduğundan "Allah kerimdir" diyerek onun içinde müteselli oluyordu. Mütedeyyine ve gayet âlicenâb olan bu teyze mezâyıkada bulunduğu halde Alice gibi bir kibar kızına

mu'âvenetten de geri duramıyordu. Alice'in sarhoş ve kumarbaz zevcinden çektiklerini yalnız o biliyor, genç kadına yalnız o cesaret vererek sabır ve tahammülünü arttırıyordu.

Alice teyzesine minnettar olarak çektiği işkencelere kuvve-i beşerin haricinde bir metanetle tahammül ediyordu.

Kader zavallı Alice'e bir hayât-ı dûzahâne ihzâr etmiş olduğundan ciğer paresi kızı sekiz yaşını itmâm ettiği gece bir haftadan beri esîr-firâş olduğu hastalıktan rehâ-yâb olamayarak terk-i hayât eyledi.

Bu darbe-i nâgehâni Alice'i fena halde ezip harap etmiş olduğundan artık zevcinin harekât-ı gaddarânesini gizleyemedi. Pederinin nezdine gidip bundan böyle Albert de Britaine ile geçinemeyeceğini kattiyen beyan eyledi.

Albert kerimesinin vukû'-ı vefatıyla büsbütün işrete dalmış ve bu halini ihfâ için pederinden mevrûs harap ve davalı bir çiftliğine çekilmişti.

Altı ay sonra Paris'e tekrar geldi. Daha doğrusu bî-tâb ü tüvân olduğu halde getirdiler. Büyük hemşiresi Secondin'in nezdinde yatağa düştü.

Albert'in kendinden büyük iki hemşiresi olup biri bâlâda zıkr olunduğu üzere Secondin diğeri Briette tesmiye olunurdu. Secondin sûretâ şen ve latifeci gibi görünürse de siretâ beni nev'inin bed-hâhı olup muzır bir canavar gibi herkese fenalık etmek isterdi. Zaten uzun ve ensiz siması da ahlâk-ı mazmûmasına bir bürhân-ı celî idi.

Briette ağır meşrepli ve terbiyeli olup bir kimse hakkında fenalık etmeyi niyet bile etse akılsızca davranmayıp hemşiresi gibi kendini rezil etmezdi.

Secondin zahiren gelinini sahâbet edip başına ekşimiş olan sefiye Albert'i yine Alice'e belâ etmenin çaresini taharri ediyordu. O çareyi de buldu. Alice'in pederine eski bir muhibbini gönderip rica ettirdiler. Ricanın beş on defalar tekrarı nihayet Albert'in de gelip af talep etmesi Mareşal de Kourage'ın merhametini celb edip kerimesi Alice'e zevciyle barışması için kat'î bir emir verdi.

Kumar, işret ve zevcesinin malını itlâftan el çekmek şartıyla Alice tekrar zevcinin hânesine gitti. "Huy canın altındadır" derler. Ne kadar doğru bir sözdür. Altı ay sonra harekât-ı sabıkasına ve yine Alice'i rencide etmeye başladı.

Mâba'dı var

(s.7-8)

Küçük Melek

Küçük melek! Tebessüm et ki vech-i zî sabâhatın
Sürûşa gıpta-bahş olur, canana neşveler saçar.
Nazargehimde hiç kalır o demde hande-i bahar.
Bedî'idir o mertebe şu hal-i pür-letâfetin!

Küçük melek tekellüm et; zebân-ı zî fesâhatın
Sühan serâ-yı şiidir, edib-i hoş beyân gibi.
O tatlı tatlı nağmelerde sanki bûlbûlân gibi.
Müesser ol kader senin o şiir-i pür-belagatın.

Hulâsa-i meâlisin kızım kitâb-ı kudretin.
Beyâna sığmıyor senin nikât-ı rûh-perverin.
Gıda-i rûhudur, evet; o nüktelerde mâderin!
Sözün latîf şiidir edibe-i tabiatın!

Edibe

(s.8)

Nr. 4

EDEBİYAT

Üstâd-ı mükerrem edib atûfetlü Ekrem Beyefendi Hazretlerinden aldığımız iltifâtnâmedir ki aynen derc-i sahîfe-i iftihâr eyledik.

Ma'ârif-perver Efendimiz Hazretleri,

“Mütâlaa” nam-ı hakikat ârâsı altında neşrine ibtidâr buyurulan risâle-i nefsiyenin 1 ve 2 rakamlı nüshaları lutfen taraf-ı ahkeriye gönderilmiş olduğundan kemâl-i min ü şükrân ile mütâlaa olundu.

Daire-i temeddünde yaşayan efrâd için hayatın hemen her devresinde mütâlaaya ihtiyaç nasıl mübrem ise mütâlaayı erbâbına teshîl, erbâbını mütâlaaya teşvik ve temsil edecek vesâitin tenevvü' ve tekessürü de o sûrette mühim olduğundan mürebbî-i rûh ü vicdan.. Müzekkî-i akl ü fikr ü iz'ân olan edebiyat ve fenniyâtın bahsetmek üzere teessüs eden

risâle-i aliyyelerinin matbûât-ı Osmâniyeye iltihâkı ziyâdesiyle mûcib-i ibtihâc-ı terakki-hâhândır.

Nezd-i ârifânelerinde muhtaç-ı beyân değildir ki neşr-i âsâr-ı mevkûte gibi devamlı işler menâfi'-i umûma müte'allik teşebbüsât-ı hayriyenin i'tinâyâ layık olanlarından ma'dûd olduğu hayatiyetiyle bunda şart-ı a'zâm ve ehemmi-i hüsnîyet olup tayin ve takib-i meslek ise ondan sonra düşünelecek bir keyfiyettir. Çünkü bidâyet-i emirde çizilen bir hatt-ı hareketin takibinde ümit olunan muvaffakiyetin hasıl olamayacağı bi'l-ahere teyakkun edilince menâfi'-i hakikiye-i âmme merkez-i maksûduna mûsil olacak şeh-râh-ı savaba udûl ü intikâli ihtâr ve esbâbını ihzâr edebilecek mahzâ hüsn-i niyettir.

Birinci nüshasında takip etmek istediği meslek hâss-ü'l-hass infirâdın fevâid ve zevâidini bir dereceye kadar ifrât-perverâne bir hiss-i iltizâmkârı ile isbat ve tebyîne hasr-ı merâm etmiş gibi görünen risâle-i aliyyelerinin âmâl ve efkâr-ı mahsûsas-ı -her kavl ü fi'le medâr-ı hakk ü hakikat ve müstelzim ü i'tidâl ü hikmet olan -hüsn-i niyete arz-ı mütâvaat ve ırkıyâddan rû-gerdân olamayacağını nüshâ-i sâniyesinde mûnderic ifâdât-ı nısfetkârâne ve izâhât-ı hakâyıkcûyâne temin ve tebşir ediyor. Muharririn fazlasının kifâyet-i ilmiyye ve kudret-i kalemiyelerine ise eserleri şahittir.

Binâenaleyh âlem-i neşriyatta ilâ mâ-şâ-Allah bir devam olarak mûnderecât-ı nefise ve müfidesiyle erbâbını bi-hakkın hursend ü sûd-mend etmesi eltâf-ı ilahiyeden mesûl ve mâ'mûl olan Mütâlâa aliyyelerinin bir şekl-i zî-bâda kisve-pezir-i intibâ' ve intişâr ü uyûn ârâ-yı i'tibâr oluşunu acizâne ve halisâne tebrik ile kesb-i fahr eder ve hakk-ı ahkeride temâdi-i iltifât ve maârif-perverlerini temenni eylerim. Emr ü kerem-zât vâlâ-yı inâyetkârilerindir.

İstinye - Recaizâde Ekrem

8 Ağustos 1312

(s.1)

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexandre Dumas Fils'den:

MEKTUP CÜZDANI

Mütercimi: Ahmed Melik

“Dördüncü Mektup”

Yine Julianne'den Leydi'ye,

Sabah saat beş vapurda.

Size yazmış olduğum mektuptan dolayı beni affediniz. Rica ederim bu kabahatimi çok görmeyiniz. Sizi o derece seviyorum ki ne yapacağımın bende farkında olamıyorum, size fenalık ettiğimi bile düşünüyorum. Artık beni affettiğiniz değil mi? Bana o mektubu tahrir ederken sizin de pek me'yus, mahzûn olduğunuzu öğrenmeye muvaffak olabilecek miyim? Nasıl olabilir; sizi bir sevda-yı tâkat-sûz ile sevmekte olduğum halde yazdığınız o muharrik kelimeler; o âteşin cümleler derûnundaki ıztırâbınızı, kederinizi mütâlâa eylememiş mi zannediyorsunuz? Bunu ikrâr ediniz. Korkmayınız. Bu itirâfâtınızı su-i istimâl edecek değilim. Fakat Allah aşkına olsun!.. Bu hareketinizle pek büyük bir fedakarlık ihtiyâr eylediğinizi bana yazınız; beni daima sevdiğinizi, bu iftirâktan müteessir olduğunuzu, sözünüzle kalbiniz beyninde bir irtibât, münasebet mevcut olmadığını, o kalb-i pâkın her zaman beni yanınıza davet etmek üzere feryat eylediğini bana yazınız, bildiriniz.

Ah! Ben ne kadar bedbahtım!.. Bundan sonra sizi görmek şerefinden mahrum kalacağım. Marsilya'ya gidiyorum. Beni, hiç tanımadığım bir familyaya takdim edecekler. Şahsını, ahlâkını, etvârını bilmediğim bir kıza nişanlayacaklar. O kız ihtimal ki beni hiç sevmeyecek. İhtimal ki daha şimdiki halde bile gönlünde başka bir erkeğin muhabbeti mevcuttur. Hangi hakka istinâden ben sizi terk ederek bu kıza ibrâz-ı muhabbet gibi bir denâeti bir zâtı kabul edebilir miyim? Onun akrabası, taallukâtı bu irtibâtı kararlaştırmışlar; bakalım o, bu karar-ı garibe kalben rıza gösterecek midir? Bakalım sevdiğinizi beyandan geri durmadığınız şu zavallı ben, bu kız için zevcinizin sizin üzerinizde hasıl eylediği tesirden daha müessir bir nüfuz icra edebilecek miyim? Ah!.. Evet!. Ben bu kıızı sevemiyorum. İleride de sevmeyeceğim. Bu izdivâç karar-gir olursa ona acımdan, merhamet etmekten başka bir lûtufta, bir fedakârlıkta bulunamayacağım.. Ah! Beni kardeşi gibi telakki ederek elimden tutsa da: "Rica ederim benimle izdivâç etmeyiniz." dese. Yarabbi! Ne saâdet, ne bahtiyarlık! Bundan dolayı beni müttehim, kabahatli add etmeyecek, sizi görebilmek şerefinden mahrûm kılmayacaksınız, değil mi? İşte Leydi! Benim şimdiki halde yegâne ümidim, başlıca istinâtgâhım yalnız bu noktadır. Fakat bir sebep-i mücbir, bir emr-i şer' üzerine ben bu kadın ile akd-ı râbıta-i muâşeret ederek bir zaman sonra bana ihânet ederse, hey'ât-ı ictimâiyye ondan intikam almak için beni serbest bırakacak!. Yarabbi!. Ne adalet!. Düşününüz, o

bana hakiki, ciddi bir muhabbet gösterecek olursa bu daha çirkin bir hareket olacak. O zaman ben zalimâne bir sûrette düçâr-ı mücâzât edilmiş bulunacağım. Yahut da gözlerimi yumarak, bende bulamayacağı mes'ûdiyetleri, diğerlerinde aramasına müsaade gösterecek olursam ben şu dünyanın, en ahmak, en deli, en namussuz insanları gibi telakki olunmayacak mıyım? Hakikat!. Şu kavânin-i medeniye ne garip ahkâmı muhtevidir. O zavallı mahluk, ne yaptı, ne gibi fena bir harekette bulundu ki onu gönlü, kalbi diğerinde olan bir erkeğin esiri ediyorlar?

O bedbaht, vâsıl olabilirsem, dem-i şeyhûhatımda bana mâlik olabilecektir.

Kalbimin, mâzinin hatırât-ı latîfe ve halât-ı müessifesi içinde bî-tâb ü tüvân kaldığı; fikrimin iğfâlât-ı nefsâniyeden dolayı artık büsbütün kesb-i za'fiyyet edeceği zamanlar, o da kendi uğrunda henüz bahar-ı ömründe iken kara topraklara giden sevgilisi için ağlamak, dua etmek salâhiyetini hâiz olmayacak mıdır?

Hal böyle iken o zavallı, sana şu mektubumu karaladığım esnada, Paris'ten gelecek olan nişanlısı için refikalarından biriyle kim bilir neler konuşur; fikrime muhalif, kim bilir ne tasavvurlarda bulunur. İşte Leydi! Meseleyi biraz münsifâne muhâkeme ediniz de bizim için, yahut benim için, biraz da o bî-çâre kızcağız için beni düşünmeye mecbûr olunuz.

Vapurda, rûfikâ-yı seyahat meyânında, hissime muhalif öyle adamlar vardır ki kimi domino oynuyor, kimi de hevâ ü hevesten bahsediyor. Eğer saâdet hissiz olmaktaysa, onlar dünyanın en bahtiyar adamları demek olur. Fakat kim bilir!. Onlar da ihtimal ki bir zamanlar benim gibi muztarib idiler de, şimdi böyle hissiz görünmeleri bir netice-i mâziyeden ibarettir. Acaba bir gün bende şu yaşatıcı ölüme; şu ölmüş hayata vâsıl olabilecek miyim?

Mâba'dı var

(s.7)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

MÜKÂFÂT-I İLAHÎYYE (Mâba'd)

Müellifesi: Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye

İkinci Kısım

-1-

Hayât-ı Dûzahî

Alice birkaç defalar şikâyet etmişse de pederi arada evlat bulunduğu ve kıyl ü kâle mahal verilmemek lazım olduğu için kızına sükût-ı tahammül emrini vermişti.

Alice zevcinden cidden nefret ediyor, Albert ise bunu bildiği halde zevcesinin hayatını zehirlemek için başına musallat olup gece gündüz ihtirâ' ettiği münâzaa ile meşgûl bulunuyordu.

Alice pederinin sayesinde müzâbakadan kurtulup teyzesine olan borcunu da tesviye etmişti.

Madam La Baron de Veyiyet mektepten çıkıp memuriyet almış olan oğlu Levayal ile beraber taşraya gitmiş, üç ay sonra da hayli zamandır müptela olduğu hastalığı teşeddüd ederek avdet eylemişti. Bî-çâre kadın! Dışinden tırnağından arttırdığı parayı uğrunda sarf ederek meydana getirdiği oğlunun ekmeğini müsterihâne yemeye muvaffak olamayıp eyyâm-ı hayatının sonlarına erişmişti.

Alice borçlarından bizâr ve hal-i marazdan nâle-kâr bulunan sevgili teyzesinin imdadına yetişip hayatından ümit-bahş olacak kelimâtla gönlünü alır ve tabîbler celbiyle tedavisine mukayyed bulunurdu.

Pederden küçücük yetim kalan bahtsız Angel Alice'in tesliyet-âmiz sözlerine aldanarak vâlidesinin mübtela olduğu marazın tehlikesini derk edemiyordu.

Günden güne hastanın fenalaşmasından oğlunu haberdar etmek icap etmişti. Levayal derhal Paris'e avdetle anasını ümitsiz bir halde gördü.

Levayal âfil, âlicenâb, merhametli bir gençti. Vâlidesinin tahsili uğrundaki fedakârlığını bilip takdir eder ve ona mukâbil tekemmül parasını esirgemeyerek yola sarf ederdi. Halbuki Levayal'in kazancı ancak kayıt işlerine kifayet edecek kadar olup pederinin bıraktığı ve vâlidesinin ettiği borçları te'diyeye de çalıştığından refâh-ı hal ile yaşayamıyorlardı.

Alice teyzesinin vefatından bir gün evvel yanında bulunuyordu. İnsâniyet-şi'âr kadın! Gözlerini Alice'e nasb edip:

- Bak halimi görüyor musun? Cenâb-ı Hakk seni iki cihanda azîz ü muhterem etsin!.. Sevgili Alice, Levayal ve Angel sana Tanrı emanetidir. Artık Allah'a ısmarladık, dedi.

Alice söz söylemeye muktedir olamayıp ağlayarak kendisini odadan dışarıya attı. Angel Alice'in müteselliyâne nesâyihine mukâbil bu hal-i müteesirânesini görünce esbâbını suâle cesaret edemeyip boynunu büktü.

Alice bükâsını teskin ettikten sonra teyzesinin odasına girerek gitmek için müsaade istedi. Zira zevcinin huysuzluğundan hiçbir yerde kalamazdı.

Madam La Baron: "Kızım sözlerimi unutma!" demiş, Alice'te kabulü meş'ar bir nigâh-ı hüznîyâne ile teyzesini temin edip çıkmıştı.

Meğer bu nigâh son bir nigâh-ı veda imiş!

Alice ertesi günü Angel'i kolları arasına alıp vâlidesinin vefatından dolayı emr-i ilahiye itâatten başka çare olmadığını ifhâma çalışıyordu.

-3-

Levayal vâlidesinden kalan dert bin beş yüz frangı, konağın kirasını te'diye-i deyn etmek üzere Alice'e havale ve lâzım gelen teşekkürâtını sûret-i sahihânede ifâ ederek hemşiresini alıp yine mahal-i memuriyetine gitti.

Alice birçok gavâil ile meşgul ve pek çok ıztırâbât-ı rûhâniye ile müteessir olduğu halde yine teyzesinin vasiyetini unutmayıp iki sene zarfında tekml borçlarını ödedikten sonra da bin sekiz yüz frank kadar terâküm ettirebildiği parayı görüşmeye gelmiş olan Angel'ın eline teslim etti.

Levayal gayret ve istikâmeti sebebiyle amirlerinin hüsn-i teveccühlerini celp ederek ilerliyordu. Ara sıra tahvil-i memuriyet ettikçe Paris'ten geçerek Alice'i ziyarette kusur etmiyor ve Vikont Albert'ten de hüsn-i kabul görüyordu. Bunun başlıca sebebi ise Secondin'in Fortuna ismindeki kızını bu zeki ve çalışkan gence tezevvüc etmekte.

Albert pek çok defalar: "Fortuna ile izdivâc etmesi için Levayal'a yaz. O senin sözünden çıkmaz." diye zevcesini icbâr etmişse de Alice içinden: " Benim canımın yandığı el vermedi de şimdi Levayal'ın canını yakacağım De Britaine silsilesinden bir kızı teyzezâdeme tezvîc edeyim. Allah göstermesin!" diye söylenerek zevcinin ihbârâtını sükûtle geçiştirirdi. Levayal bir sene içinde onlara iki kere misafir olmuştu. Albert fırsatını fevt etmeyerek hemşirezâdesini teklif etti.

Levayal'ın sükûtle mukâbele etmesi pek garip düşmüştü.

- 4 -

Secondin Alice'in kerimesi hakkındaki teveccühsüzlüğünden dil-gîr olup aleyhinde bulunmaya başladı. Zaten bir meseleden dolayı da araları bozulmuştu. Bu da nakli lazım gelen ayrıca bir hikâyedir. Şöyle ki: Secondin hemşiresi Briette ile de geçinemez ve daima aleyhinde çirkin bühtânlarda bulunarak âleme kendini maskara ederci. Pederlerinin emektarlarından birinin kızı olan Passiance tarîk-i dalâlete düşüp sû'-i şöhret kazanmıştı. Maşûklarından birini de zehirlemiş olduğu tevâtüren efvâh-ı nâsda gezdiğinden eski dostları bile selam vermez olmuşlardı.

Alice bunca mezâhime katlana katlana sıhhati haleldâr olmuş pederi de kendisini tebdîl-i hevâ için Versailles'e göndermişti. Passiance orada Alice ile komşu olmuştu.

Alice küçük görünmesi Briette'den incinmemiş olduğundan ona Secondin ile birlikte çok fenalık etmiş olan Passiance'a sû'-i şöhretinden de ictinâb ederek iâde-i ziyaret etmedi. Albert büyük hemşiresinde Passiance'ın anasına tesâdüfle Alice'e dair olan şikâyetleri...

Mâba'dı var

(s.7-8)

Nr. 5

EDEBİYAT

Terâne-i Hayat

Hayat bence bir büyük kaza-yı nâgehân idi
 Cenin idim, enin idim, cihan bana nihân idi
 Fakat ne hoştu âlemim serâ-yı dil-güşâda ben
 Benim güzîde-i et'imem o pare pare kan idi
 Cihana geldim ağladım cihanı görmeden henüz
 Gözüm açılmadan benim sirişk-i gam-feşân idi
 Neden bu ağlayış aceb sebep ne âh ü nâleye
 Dehân-beste göz yumuk, gönül de pür-figân idi
 Ne sun'î vardı gönlümün, nedir kabahatim benim
 Ne derdi vardı dîdemin ki dem-be-dem revân idi
 Beşikte lerzelerde ben, kımât içinde sım sıkı
 Esir-i bend olan benim zayıf ü nâ-tüvân idi
 Ben ağladıkça mâderim verirdi süt dehânıma
 Beni basardı bağına o yâr mihribân idi

Emekleme zamanları o tatlı tatlı çırpınış
 Dem-i hayât-ı nev, safâ-nümûd çeşm ü can idi
 Gıdıklatırdı mâderim gülerdi güldürürdü o
 Cihan gözümde sû-be-sû behişt-i câvidan idi
 Bekâya münhasır fakat husûl-i matlabım yine
 O tane tane gözyaşım bana birer lisan idi
 Sadâlarım la münfehim olurdu sözlerim hele
 Tahassüsüm, tecessüsüm garib-i dâsitân idi
 Benim o ilk tekellümüm ana, baba, mama gibi
 Yarım yarım telaffuzum ne hoş, ne hoş beyân idi
 Ana baba dedikçe ben öper, kuçaklar, okşatır
 Benim pederle mâderim benimle şâd-mân idi
 Yavaş yavaş gıda ile vücûd buldu iktidâr
 Elimdeki oyuncağım gözümde bir cihan idi
 O zevk ü şevk ile koşuş, o sıçrayış, o oynayış
 Aman aman ne hoş idi ne tatlı bir zaman idi
 Zaman tahavvül eyliyor, emel tebeddül eyliyor
 Konuldum ah, mektebe bu sühan-gam-resân idim
 Belalı bir muallimin elinde bir esir idim
 O tünd-i çehre, genç nazar, mahûf, bî-aman idi
 Bütün gün onda diz çöküp oturmaktan ne anlarım
 Geçen zamanlarım bana o vakt için ziyan idi
 Firara firça-yâb olur gehî temâruz eylerim
 Sahih mazeretlerim, hakikâten yalan idi
 Tahassürüm, teessürüm sokakta koşmak, oynamak
 Belaya katlanır mı dil bununla kâm-rân idi
 Fakat tahavvül etti hal-i emel dolandı gayrete
 Görüldü sa'y ü gayretim o günkü imtihan idi
 O dâr-ı feyze ben veda edince ağladım yine
 Nedendi ağlayış o gün sürûrdan nişân idi
 Dem-i şebâb âteşin emel değışti dil-hazin
 Melek bakışlı bir peri nikâbdan ayân etti

Seher, bulut, çiçek, hazan aman ne tatlı bir emel
 Elemli, gamlı gönül garib-i name-hân idi
 Geçerdi gündüzüm, gecem hafî hafî figân ile
 Emellerim, hayallerim bütüh o hüsn-i ân idi
 O bî-vefâ o dil-şiken beni düşündürürdü hep
 Terâne-i subh idi gönül zaman-ı unfuvân idi
 Değiştî git gide emel tefeyyüz etmek istedim
 Tefeyyüzüm, temeyyüzüm cihanda sayt ü şan idi
 Derin derin düşünceler tabasbusât-ı ber-taraf
 Netice-i tefeyyüzüm medâr-ı in ü ân idi
 Ziyaret eyledim hele mekâbir-i ekâbiri
 Ümit! Onda rahmet-i cenâb-ı müsteân idi
 Bu manevi teessürât içinde dalmışım garip,
 O yerde hem-zebân olan benimle kudsiyân idi
 Ne söyledi, ne anladım; ne söyledim, ne anladım
 Ne anladımsa söylerim o genc-i şâykân idi
 Bu girye, nâle bitmiyor ümit, emel tükenmiyor
 Şu pîr-i ra'şedâra bak! O dünkü nev-cevân idi
 Bu günde başka bir emel yavaş yavaş sürüklüyor
 Hazan resîde, gam-nümâ, latîf-i gülîstân idi
 Yine emel, yine o ben, yine o ten, yine o göz
 Hep ağlamak, hep ağlamak bahar idi, hazan idi
 Tahattur eyler ağlarım, tefekkür eyler ağlarım
 Çocukluğum zamanları ne tatlı bir zaman idi
 Teessür eyler ağlarım, tekeddür eyler ağlarım
 Terâne-senc-i şevk idim zaman-ı unfuvân idi
 Geçen zamanı yâd ediş! Terâne-i hayattır
 Hayât bence bir kaza-yı nâgehân idi

Sadî

(s.2)

Hikâye ve Roman Kısmı

HİKÂYE-İ MÜNTAHABE

Nedâmet

Gece!.. Saat sekiz. Her tarafı zulmet bürümüş, kâinât müstağrik-i sükûn ü sükût olmuş, mevcûdât uykuya dalmış. Yalnız bir vücut, pek muazzez, pek muhterem bir vücûd henüz uyumamıştı. Bir hayli zamandan beri içine girilmediğinden hali üzre duran yatağına müştakâne, mütehassirâne nazarlar atf eder, sokakta cüz'i bir hareket hiss edecek olur ise hemen pencereye koşar birinin gelip gelmediğine dikkat ederdi. Fakat o gürültünün, bir kedinin koşmasından, yahut tahtanın gıcirtamasından mütevellid olduğunu anlayınca mahzûn olur. Gözleri dolardı. O vücûd-ı nazik-ter Cazibe namında genç bir kadıncağızdır. İntizâr eylediği adamda zevcidir.

Aradan bir hayli vakit geçti. Alâim-i fecr nümâyân olmaya başladı. Hâlâ bir eser yoktu. Nevmi'd zevce artık uykusuzluğa tahammül edemeyerek yatağına girdi. İztırâb ile uyumaya başladı. Bir hareket!.. Ah!.. Yalnız bir hareket onu uykudan uyandırdı. Hamile idi. İlk defa olarak çocuğu karnında oynamıştı. Uyuyamadı. Kalktı, umûr-ı beytiye ile iştigâle başladı. Artık gereği gibi sabah olmuş, herkes uyanmıştı. Sokaklardan ayak sesleri, satıcı sadâları işitiliyordu. Bir müddet daha güzâr etti. Saat ikiye takarrüb eyliyordu. O sırada sokak kapısı çalındı. Cazibe acele ile açmaya koştu. Bî-çâre zevci geldi zannetti. Birde kapı aralık olur olmaz, dışarıdan bir kâğıdın uzatıldığını görünce şaşırdı. Ale'l-acele zarfın üzerine göz gezdirdi. Zevcinin yazısını tanıyınca hemen açtı, okudu. Keşke, okumasaydı. Yıldırımla vurulmuşa dendü. Bayıldı... O, mektup değil, zevci tarafından gönderilmiş bir talâknâme idi.

Zavallı Cazibe bin kişinin ağûş-ı şehvetine atılmış, bin kişinin silsile-i gâhhâr-ânesine uğramış, bin sarhoşa nedimelik etmiş âşifte için terk olunmuştu. Zevcinin bu ibtilâsını bildiği halde namus belası için sabreyler; onu, düştüğü şu varta-i hevl-nâkden, şu girdab-azim-i felaketten halâs eylemek çarelerini taharri ederdi. Halbuki muvaffak olamadıktan başka bu uğurda varı yoğu, hulâsa hâne-i pederden getirdiği bi'l-cümle eşya-yı kıymettârı dahi mahv ü heba eylemişti. Bu kadar fedakarlığa karşı -bu sebep- izhâr olunan şu denâetkârâne muameleden son derece müteessir oldu. Hüngür hüngür ağlamaya başladı. Bu sûretle biraz teessürâtını ta'til eyledikten sonra... aklı başına geldi. Ne yapacağını, kime müracaat

edeceğini bilmiyordu. Çünkü o yeni vefat ettikten başka, memuriyetle taşrada bulunan bir zattan mâada, akraba olarak kimsesi kalmamıştı. Hânesinde küçükten beri elinde büyüdüğü ihtiyar dadısından başka ferd-i âferîde yoktu. Cümlesi dağılmışlardı. Bu kadıncağız hanımını pek ziyade severdi. Bir derecedeki iktizâ ederse canını bile fedadan çekinmezdi...

Cazibe derin bir tefekküre dalmış, istikbâl nazarında pek mahûf bir manzara arz eylemekte bulunmuş idi.

Gece hulûl eyledi. Cazibe bir şey yemeksizin yatağına girdi. Gözlerini kapar kapamaz zihnini müthiş vehimler sarar, karşısına müz'ic hayaller gelirdi. Biraz uyuyacak olursa girdaplara düşer, uçurumlardan uçar gibi korkunç rüyalar görerek uyanırdı. Saat altı yediye kadar yatakta yuvarlandı durdu. Nihayet derince bir uykuya daldı. Sabah şafak sökmeye, erbâb-ı mesâlih birer birer işleri başına gitmeye, satıcılar bağıra bağıra sokaklardan geçmeye başladığı zaman Cazibe'nin gözleri kapalı kaldı. Bedbaht kadıncağız -sanki hiçbir sadmeye uğramamış gibi- çehre-i tâb-nâkında bir ibtisâm, fakat hazin bir ibtisâm nümâyân oluyordu. Biraz sonra o çehre-i ibtisâm-nümûn, tatlı, hafif bir pembe renkten, hazin sarı bir renge münkalib oldu. Sema kadar tatlı, sevda kadar rûh-perver olan mavi gözlerinden yine yaşlar boşanmaya başladı. Güya, gumûm-ı dünya, tecemmu' edecek bir mahal bulamamış da, onun o nazik, o rakîk kalbini merkez-i ittihâz eylemişti. Vücudunda dermandan, kuvvetten eser kalmamıştı. Yavaş yavaş kalktı, yüzünü gözünü yıkadı. Biraz teselli-yâb olur ümidiyle dadısını çağırdı. Bî-çâre vukû'-ı halin kâffesini -şimdiye kadar kalbinden başka mahremi olmadığı halde- yana yakıla anlattıktan, kendisi için yeniden tehhül imkanı olmayıp ancak dünyaya getireceği evladı için yaşamak istediğini söyledikten sonra ilâveten dedi ki:

- Dadıcığım!.. Eğer muvâffakat edersen oturduğumuz şu evi kiraya verir, senin Üsküdar'daki ufak hânene nakleder; hem şu evin, hem de Mahmut Paşa'daki dükkanın icârıyla beraber geçiniriz, olmaz mı? Nasıl rıza gösterir misin?

- Derhal cevab-ı muvâffakat aldı. Efendizâdesinden başka şu dünyada kimsesi olmayan ihtiyar kadın, bu musibetli hengâmdada hanıma sadık, mutî olduğunu dili dendüğü kadar anlattı. Birkaç gün sonra oturdukları hâneyi iki buçuk lira mukâbilinde kiraya vererek Üsküdar'a nakl eylediler...

Mâba'dı var

(s.7-8)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

MÜKÂFÂT-I İLAHİYYE (Mâba'd)

Müellifesi: Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye

İkinci Kısım

-1-

Hayât-ı Dûzahî

dinleyince: “Zevcemi bir daha ağzınıza almayınız, o mukaddes bir kadındır.” diyerek takdir eylemiş onun üzerine melun karı: “Ağzıma mı almam! Ben ona ecdadının işitmediği sözleri söyleyeceğim.” diyerek münâzaaya yol açmış, nasıl ise orada Albert’in bir iyi damarı tutmuş olduğundan zevcesini müdafaada ileriye varmış ve akşama hânesine avdette hepsini anlattıktan maadâ Passiance’i mukaddemâ kendisine vermek istediklerini, respâyeye iki hasebiyle olmadığını, hatta birkaç ay evvel hemşiresi Secondin’in hânesinde iki gece yarısı gelip odasını vurmuş olduğunu kendisi ise öyle bir rezilenin yüzüne bakmaya tenezzül etmeyeceği cihetle tard etmiş olduğunu yegân yegân hikâye eyledi.

Bunun üzerine Alice’te Albert’i büyük hemşiresinin nezdinde gece kalmaktan men etti.

Albert münasebetsizliği icabıyla zevcesinin kendisini gece kalmaktan men eylediğini Secondin’e söylemiş Secondin’de öfkelenerek küplere binmişti.

Alice büyük görümcesinin etvâr-ı bârdânesinden münfa’il olarak bir daha hânesine adım atmamaya yemin etti.

Ondan sonrada Secondin Passiance ile gece gündüz beraber bulunup Alice’e nispet veriyor ve Albert’i her gördüğünde zevcesi aleyhinde söylemedik söz bırakmıyordu.

Albert hatanın kendi boşboğazlığında olduğunu ferâmûşla fitne uyarak Alice bî-çâresine hatırı ü hayale gelmedik cefaları reva görmeye başladı.

Alice hastalanarak yatağa düştü. Üç sene zarfında edilen tedavi semeresiz kalarak iyileşemedi. Hastalığı esnasında pederinden gelen hekim ve ilaç paralarını zevci elinden almak için münâzaa eder ve bazen def-i bela için gelen parayı verir Albert’te soluğu meyhânelerde alırdı.

O paraları Alice de birtakım semmli edviyeye verecekti. Lâkin eczacının göndereceği zehirler bir hastayı hal-i sıhhate iade edecek, meyhânececinin içireceği ispirotolar ise bir ailenin hayatını zehirleyecekti.

Albert ufak kadehle kanmadığı için konyağı bardakla içerdi. İşte zevcesinin saâdeti, oğlunun istikbâli o bardağın içinde çabalayarak gark oluyordu.

- 5 -

Passiance vicdansız bir kadındı. Albert'ten yüz bulamayınca Secondin'in zevcine göz atıp onu iğfâle şitâb eyledi. Beş altı ay sonrada Secondin'in zevciyle beraber firar eyledi. Bu vakıa-i rezilâne Secondin'i gayet dil-hûn etmiş ve iki kızla meydanda kalmış olduğundan büyük kızı Fortuna Levayal gibi âlîcenâb bir zevce malik olursa ailece müzâyakadan kurtulacağını nakl edip geliniyle barışmaya karar verdi.

"Meğer Alice'in kabahati yokmuş. O hain Passiance bir külâh kapmak niyetiyle Alice'in aleyhinde bulunurmuş, ben de gelinime bi-gayr-ı hakk cefa ettiğim için Allah başıma bu beliiyeyi verdi.

Âlîcenâb gelinciğim gelsin de barışalım, yahut müsâade etsin de ben geleyim." diye Albert ile haber gönderdi.

Alice: "Burası biraderinin hânesidir, buyursun. Hizmette kusur etmem. Fakat benim onun hânesine ayak atmamın ihtimali yoktur." diye cevap gönderdi. Bunun üzerine Secondin gelini hakkında azim bir bugz ve kin hâsıl etti.

Alice günden güne zayıf düşmekte olduğundan tabîblerin tensîbi üzerine Fransa'nın cenûb tarafına gitmek mecbûriyetinde bulundu. Sarhoş zevci ve ferzend-i yegânesi Konistan ile beraber tabiplerin tavsiye ettikleri (...) kasabasına azimetle muvakkaten orada ihtiyâr-ı ikâmet eyledi.

Albert gece gündüz içerek yatıyor, bî-çâre Alice mevki'in letâfet-i hayat-bahşâsından müsterihâne istifade edemiyordu. Yerlilerden birkaç insaniyet-perver madam genç hastanın etvâr-ı nazikâne ve muamele-i müstakîm-ânesini bi'l-kadr ziyaretine şitâb ile memleketlerine hangi hasta gelmiş ise şifa-yâb olduğunu beyan ederek Alice'i tesliye ediyorlardı. İçlerinde genç ve zevci yüzünden bedbaht bir madamla yirmi yaşlarında bulunan bir matmazel Alice'in muhabbe-i sâdıkalrı sırasına geçmişti. Alice bedbaht kadınla dertleşir kendisini eğlendirmeye çalışan şen kızcağızın sözlerinden de hoşlanırdı.

Mâba'dı var

(s.8)

Nr. 6

EDEBİYAT

İstiğrâk

-1-

Gûşımda in'ikâs-ı nevâ-yı ane'l-muhît
 Kalbimde aks-i sadâ-yı ane'l-muhît
 Rûhumda inbisât-ı safâ-yı ane'l-muhît

“Yarab, kemâl-i neşve-i tesirin ettirir
 Zerrât-ı bî-muhîte nidâ-yı (ane'l-muhît)”

-2-

Bir lem'a çeşm-i ibrete pertev-nisâr olur
 Bir zerre ser-i hikmete âyînedâr olur
 Nâ-çîz katre rahmet ile cilve-bâr olur

“Yarab, kemâl-i neşve-i tesirin ettirir
 Zerrât-ı bî-muhîte nidâ-yı (ane'l-muhît)”

-3-

Ey! Zübde-i hakâyık-ı ekvân olan beşer,
 Aç çeşm-i ibtisârı bu ekvâna kıl nazar
 Bir âlem-i hikem gibi her zerre cilve-ger

“Yarab, kemâl-i neşve-i tesirin ettirir
 Zerrât-ı bî-muhîte nidâ-yı (ane'l-muhît)”

-4-

Bilmem ki cisimlerde nedir rûh-ı pür-safâ
 Encümde, mihr ü mehte nedir mâye-i safâ
 Eflâk devreder, niçin olmaz sükûn-nümâ

“Yarab, kemâl-i neşve-i tesirin ettirir
Zerrât-ı bî-muhîte nidâ-yı (ane'l-muhît)”

-5-

Bir noktadır kitâb-ı ledünden bu kâinat
Olmuş o nokta ma'ni-i ser-i ulüvv-zât
Ol noktadan zuhûr ediyor hep tecelliyât

“Yarab, kemâl-i neşve-i tesirin ettirir
Zerrât-ı bî-muhîte nidâ-yı (ane'l-muhît)”

N. Vecdî

(s.1)

Hikâye ve Roman Kısmı

HİKÂYE-İ MÜNTAHABE

Nedâmet (Mâba'd)

Tafsîl eylediğimiz vukûattan takriben dert sene kadar bir zaman mürûr eylemişti ki Beyoğlu'nun dar, çıkmaz bir sokağının nihayetinde kâin küçük, viran bir hânenin üst kadında fevkalâde bir şemâdet işitilmekte idi. Bir kadın bağıra bağıra:

- Beyefendi!. Paranızın tükeneceğini bildiğiniz halde niçin beni metresliğe aldınız? Ben sizin eğlenmeniz mi, yoksa hizmetçiniz miyim? Birçok zamandan beridir, üstüme bir kat elbise, ayağıma bir çift potin almak; bazı akşamlar tiyatroya, baloya giderek biraz eğlenmek şöyle dursun, borçlulara bile beş para veremiyorsunuz. Hizmetçilerimiz birer birer kaçtılar. Aşçımızda savuştu, gitti. Ben mutfağa inerek yemek pişirmeye mecbûr oluyorum. Haydi buna da bir şey demeyelim. Altı, yedi günden beridir peynir, ekmekten başka bir şey yemiyoruz. Ev sahibesi kira için beni tazyîk ediyor. Artık bu yoksulluğa tahammül edemeyeceğim. Ben yarın başımın çaresine bakacağım, siz ne yaparsanız yapın...

Diyor, bir erkekte müsterhimâne, niyâz-mendâne bir sadâ ile şunları söylüyordu:

- Mariciğim! Beni bu kadar üzme!. Allah için olsun bu kadar tazyîk etme! Ne yapayım. Elimden geleni dirîğ ettim. Cümlesini senin hatırın için feda ettim. Bu kadar senedir, beraberce yaşayıp gidiyoruz. Bu müddet zarfında hiddetini, infi'âlini mûcib bir harekette

bulundum mu? Ne istedin de almadım. Nereye gitmeyi arzu ettin de götürmedim? İnsaf et de söyle... Şimdi servetim külliye mahvoldu. Fakir düştüm. Bu da senin için değil midir? Artık böyle bir mevkide beni terk edip gitmek zannedersem muvâfık-ı merhamet ve insaniyet değildir.

Sefil! Para için iffetini satan bir âşıfteden merhamet, insaniyet talep ediyor!.. Hiç düşünmüyor ki o misalli fûrû-mâye kadınların hissi donmuş, yüreği taş kesilmiştir.

Mâba'dı var

Ahmed Melik

(s.7)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

MÜKÂFÂT-I İLAHİYYE (Mâba'd)

Müellifesi: Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye

İkinci Kısım

-1-

Hayât-ı Dûzahî

Alice hânesinde devam eden müz'ic tahammül-güzâr ahvâlden bîzâr olup, ekseri vaktini üst taraflarında bulunan latif bir ormanlıkta geçirirdi. Çam ağaçları altında hava-yı sâfi teneffüs ettikçe sadrı genişler ve elindeki kitabın mütâlaasıyla bedbahtlığını unutmaya çalışıyordu. Bazen muhibbeleri de yanına gelerek etrafını kuşatırlar, tatlı musâhabâtla âlâm-ı derûnunu bir zaman-ı muvakkat için ta'dîl ederlerdi. Alice henüz genç olduğundan ıztırâbât-ı rûhâniye ve cismâniyesine biraz ziyade metanetle mukavemet edebîlip havanında yardımı sayesinde bahara tesadûf etmiş kuru fidanlar gibi yeniden hayât bulmaya ve vech-i hazininde güller açılarak ve sıhhati eski hal-i letâfeti iade olunmaya başlamış idi. Yalnız gündüzleri müsterihâne vakit geçirdiği ormandan akşamları hânesine avdette Albert'in sarhoşlara mahsus olan abûs çehresi genç kadının enzâr-ı beşûş-ânesine ilişince dudaklarındaki handeler derhal zâil olup buz gibi donardı.

O çehresizliğe inzimâm eden muhakkirâne sözler Alice'in neşesini tamamıyla kaçırrı, bunun üzerine Alice'te bi'z-zarûre me'yûsen odasına kapanırdı. Albert gündüz akşama kadar uyur gecede sabaha kadar içtiğinden zevcesi ve hânesi halkı bir ayık vaktini göremezlerdi. Bazen o derecede içerdi ki meşrubatı midesi almayarak tıkanır, ve bu

tıkanıklıkla küçüklüğünde müptela olduğu İspazmoz illeti üstüne gelir, o zamanlar müteaddid tabibler celbine mecbûr olunurdu. Tedavi edildiği birkaç günler esnasında Alice'in merhamet ve şevkatına minnettâr kalırsa biraz iyileşince âlicenâb zevcesinin ayaklarını öpüp "Alice: Beni mazur gör. Bir daha içmeyeceğim." diyerek hem af talep eder, hem de içkiye tövbe eylerdi. Bu hal ise ancak iktisâb-ı âfiyet edinceye kadar devam ederdi.

Zevcinin tehzîb-i ahlâk edeceğinden ümitsiz olan Alice çektiklerini artık çekemez olmuştu. Eğer hemşiresi Julianne güzel bir numûne olmasaydı, izdivaç yüzünden bahtiyarlık kâbil olamayacağını iddia ederek bütün ricâli tahkîr edecekti. Halbuki eniştesinin muamele-i hatır-nüvâzânesi, zevcesi ve çocukları hakkındaki muhabbeti onu böyle bir iddia da bulunduramazdı.

Alice, ekseriya muhibbelerini ziyarete gider ve onların ziyaretlerini kabul eder olduğundan Albert'i akşam üstü içmek için yataktan kalktığı zaman görebilirdi. Albert zevcesinin kayıtsızlığından serzenişte bulunmayıp ancak para istediği zaman verilmez ise nizâ' ederdi. Ona meskürât ile para lazımdı. Alice evde bulunmuş bulunmamış vazifesi değildi. Nahîf vücûdu öyle bir hale gelmişti ki kumarı canından ziyade sevdiği halde birkaç defa husûsi mahallerde oynarken tahammül edemeyerek bayılmış, hâne sahibi tarafından bir arabaya konularak gönderilmişti. Git gide yataktan çıkmaya da mecali kalmayıp bütün gün yatar, geceleri biraz canlanarak kalkıp gezinebilirdi. O zaman da önüne zevcesi mi hizmetçisi mi her kim tesadûf ederse ehemmiyetsiz bir bahâne ile kavgaya başlardı.

- 7 -

Alice altı ay kadar tebdîl-i hava ettikten sonra Paris'e avdet eylemişse de fitne-engiz Secondin'in iğfâlâtına kapılan Albert muâmelât-ı gayr-ı lâıkasından müteessir olarak yine yatağa serilmişti. Bu hal altı ay kadar devam etmiş sonunda yine geldiği kasabaya gönderilmişti. Artık zevce-i hakk-nâ-şinâsın ezâsına tahammül etmeyip ondan uzaklaşır ve fakat aklı başında olduğu vakit yine ona nasihat ettiyse de Albert büyük hemşiresinden aldığı talîmat üzerine artık zevce-i mağdûresine hiç de serfûrû etmeyip her bir haline itiraz eder, Alice'te: "Ben senden nefret ediyorum. Eğer evladım olmasa senin ile bir gün beraber yaşayacak değilim." demek cüretinde bulunurdu. Bereket versin ki Albert cebîn bir adam olduğundan Alice'i darba kalkışamazdı. Zevc ile zevce artık yüz göz olup birbirlerini saymıyorlardı.

Albert zevcesinin elini ilcâ-yı muhabbetle eline almak teşebbüsünde bulunmuyor ancak Alice'in avucunda paraları şakırttığı gün o eli tehâlükle tutmak istiyordu. Zevc ile zevceyi barıştıran o sarı maden Albert'in gözüne genç kadının lâtif ve zerrin saçlarından daha hoş görünüyordu.

Albert nasihatle değil, para ile biraz yola geliyordu.

Bu haller Alice gibi sahîbe-i idrâk bir kadını düşündürüyor zevcinden kâmilan soğumasını mûcib oluyordu.

Mâba'dı var

(s.8)

Nr. 7

Hikâye ve Roman Kısmı

HİKÂYE-İ MÜNTAHABE

Nedâmet (Mâba'd)

- 2 -

Ah!.. O insandan şefkatten, kalpten eser olsaydı, ziyâ-yı şemse mukabil inkişâfa başlayan gül-gonciler gibi taze,onlar gibi nazik; o gül-gonciler üzerinde, tabiatın en sevdalı zamanlarında uşşâka şi'r-i hakikat ilhâm eden bülbüller gibi has olan zevcesini terk ederde güle nispet zakkuma, bülbüle nispet baykuşa şebîh bir âşiftenin esir-i aşkı hâdim-i âmâli olur muydu? Böyle insaniyetten, zevciyetten, muâşeretten velhasıl kâffe-i huzûzât-ı dünyeviyeden mahrum olarak hayvanlar gibi ömür süren, bir saniyelik bir zevk için hânümânını viran, evlat-ı ıyâlini sefil ü ser-gerdân eden zevceler, zevc değil canavar, canavardırlar.

Bir kere nazar-ı im'ân önüne alınsın: Familyasını hâmil olarak terk ettiği ve dert seneden beri sefilâne, serseriyâne bir ömür sürdüğü halde o sefil dâm-ı iğfâlâtına tutulduğu sâhireden bir türlü ayrılmak istemiyor, kalbi tahaccür eden o mekkâreden merhamet talep ediyordu. İşte Mucib Bey bu tabiatta, bu meşrepte bir adamdı.

Ertesi gün beyimiz daha uykuda iken Marie kalkmış, elbisesini giyerek -bir daha gelmemek üzere- çıkıp gitmişti. O, daha birkaç gün evvel eşyasını beyin haberi olmaksızın başka bir hâneye naklettirmişti.

Mucib Bey uyandı. Geceki kavgayı, her zamanki muârazaları gibi gelip geçici şeylerden zannediordu. Fakat metresini evde bulamayınca ciddiyetini anlamıştı. Kûteh-bîn erkek!. Bir

fahişenin muhabbet gibi hasâil-i ulviyeden mahrum olduğunu, onların gösterdikleri ca'li teessürler, nümâyişlerin mahaza para koparmak için olduğunu muhakeme edecek kadar hassa-i temeyyüzde, kuvve-i müfekkireye mâlik değildi. Bir derecede ki Marie'nin firarını bir cilveye, bir istiğnâ-yı âşıkâneye haml eyleyerek onun mutlaka avdet edeceğini zannediyordu.

Hem vakit geçirmek, hem de biraz def'î gam etmek fikriyle evden çıkarak Galata'ya indi. Pis, murdar, eşhâs-ı rezile ictimâ'gâhı olan meyhânelerden birine girdi. Hüsn-i idare edildiği sûrette bitmek tükenmek bilmeyen servet-i azîmesinden bâkî kalan birkaç kuruşu da orada bıraktı. Sonra çıktı. Avareler gibi akşama kadar تنها sokakları dolaştı. Eve avdet eylediği zaman artık ortalık kararmış, herkes yerli yerine çekilmişti. Kapıyı Marie'nin açacağını zannederken ev sahibesini görünce suâl etti:

- Mari halâ gelmedi mi?

- Hayır!

- Acayip!

- Bunda taaccübe şâyân bir şey yok. Kız açlığından mı ölecek? Hem beyefendi bilmiş olunuz ki bu geceden sonra kapım size külliye mesdûd bulunacaktır. Yarın ale's-sabah eşyanızı çıkarmazsanız, hükümete müracaat eder, cebren çıkartırım.

Bu söz sarhoşun beynine zehirli bir ok gibi tesir eyledi. Kadına hiddetli hiddetli baktıktan sonra içeriye girdi, odasına çıktı.

O zamana kadar her şeyi hoş gören, cereyan-ı tabiisine terk eden Mucib Bey bu sadme üzerine ne yapacağını şaşırdı. Hayli müddet bir çare-i tesviye düşündü. Zaten hiçbir şeyi muhakemeye iktidârı kalmayan fikri, bir buhrân-ı azim içinde kaldı. İşte o vakit, her türlü muhabbete, her türlü şefkate şâyân olan zevcesini bi-gayr-ı hakkın terk eylediği için son derecede “nedâmet” etti.

O geceyi, azâb-ı cehennemden bin kat beter ıztırâblar içinde geçirdi. Gözüne bir saniye bile uyku girmede. Dünyada bulunmaktan ise ölmeyi, beynine bir kurşun sıkmayı tasvîm etti. Me'yûsiyetinden midir, nedâmet ettiğinden midir, nedendir bilmem, bu adam o dakikada seyyiattan beri idi.

Şimdi yalnız bir arzusu kalmıştı. O da bu kadar fenalıklar ettiği, cevri, ezâ çektiirdiği zevcesini -uzaktan olsun- bir kere görmektir.

Ölüme muntazır caniler gibi sabahı bekliyordu. Ertesi günü daha kendi davranmazdan evvel sahabe-i hâne odayı vurdu. İhtârât-ı sabıkasını tekrar eyledi.

Mucib artık kattiyen intiharı kararlaştırmış olduğundan hâne derûnunda bulunan eşyasını birkaç lira mukâbilinde kadına terk ederek hemen evden dışarı fırladı. Doğruca mağazanın birine girerek bir revolver satın aldı. Oradan Galata'ya, köprü vasıtasıyla İstanbul'a geçti. Gariptir ki bu adam Marie ile akd-ı rabita-i ülfet eyledikten o güne kadar tam dert sene mürûr eylemiş olduğu halde bir kerecik olsun İstanbul'a geçmek ehîbbâsıyla görüşmek hatırına gelmemişti. Köprüden bir arabaya binerek Aksaray'a gitti. Uzaktan mâtemi bir manzara arz eden hânesini görünce gözlerinden bir seylâbe-i âteşin boşanmaya başladı. Bin müşkülât ile cebr-i nefis ederek yanı başındaki bakkaldan Cazibe'nin orada ikâmet edip etmediğini suâl etti. Üsküdar'da dadısının hânesine nakl eylediklerini haber alınca o âşiyâne-i hicran-numûne bir son nazar-ı elveda' atf ederek Üsküdar'a müteveccihen hareket etti.

- 3 -

Siyah cârına sımsıkı bürünmüş, çehresini kalın bir peçe ile setr etmiş olan genç taze bir kadın kabristâna "Karacaahmet'e" doğru gidiyordu. Vakit, henüz erkendi. Şiddetle vezân olan bir lodos rüzgârı ortalığı alt üst ediyor, buram buram düşen kar sokakları gayr-ı kabil-i mürûr bir hale getiriyordu. O genç kadın, bu sakın, hicri sokaklar içinde yapayalnız dolaştığı zaman nazar-ı dikkat ondan kırk elli kadem kadar geriye tevcih olunduğu halde bir erkeğin onu takip eylediği derhal görülüyordu. Tam dert yol ağzını teşkil eden bir caddeye geldiği zaman bî-çare hatun rüzgârın şiddetinden karlar içinde yuvarlanacaktı. Peçesi uçtu. Cârı târumâr oldu. Ah!. O siyah, kalın peçenin setr eylediği çehreyi görmüş olsaydınız, emin olunuz, şiddet-i teessürünüzden sizde göz yaşlarınızı zaptedemezsiniz. Dermansız vücudunun cüzî bir ıztırâba bile tahammülü kalmamış iken o, yine muttasıl çabalıyor, rüzgâra mukavemete, soğuğa galebeye çalışıyordu. Bin müşkülât ile muvaffak olabildi. Yoluna devama başladı.

Bu kadıncağz nereye gidiyordu biliyor musunuz? Henüz bir hafta evvel, kara topraklara gömdüğü sevimli yavruğunun mezarını ziyarete gidiyordu. Nihayet kabristâna vasil oldu. Mezarlar içinden, serviler arasından geçerek evladının kabrini gördü. Orada şu kelimeler yazılıydı:

"Zair! Şuracıkta gunûde-i hâk-i rahmet olan yavrucak pek şâyân merhamettir, kimsesizdir!. Pederinden bile görmediği bir kelime-i rahmeti bari siz olsun dirîğ etmeyiniz. Yazıktır!."

Kabristânın manzara-i kasvet-âmizi böyle bir zamanda bir kat daha peydâ-yı zulmet eylemiş, âfâka ser çeken serviler husûle getirdikleri iniltili iniltili sadâlar tüyleri ürpertecek derecede kesb-i dehşet etmişti. Bu hal b-îçare vâlideyi korkutuyordu. Bir aralık tilâvet-i Kur'an-ı Kerim'le meşgul oldu. Sonra sükût etti. İçin için ağlamaya, yüzünü gözünü evladını setr eden topraklara sürmeye başlamıştı. O sırada, mezaristân içinden şiddetle akseden bir revolver sadâsını müteakip bir cism-i sıkletin yere yuvarlandığı hiss olundu. Bir sadâ, şu kelimeleri telaffuz etti: “Cazibe, beni affet!.. Nedâmet ettim, merhamet!” dedi.

Fart-ı helecânından, şiddet-i havf-ı vahşetinden hemen bayılma derecesine gelen Cazibe bu sadâ üzerine bir sayha-i canhırâş çıkardı. Hemen o tarafa koştu. Gözüne çarpan manzara pek müthişti. Bundan dert sene mukaddem bi-gayr-ı hakkın kendisini tatlik eylediği, malını mülkünü Beyoğlu'nun “Vur patlasın.” alemlerinde mahv eyleyerek cümlesinin mûcib-i sefaleti, nihayet-ül-emr oğlunun da sebep-i vefatı olan zevci MucibBeyi al kanlar içinde görmüş, tanımıştı. Mütehayyir kaldı. Kendisinden ayrıldığı günden bu ana kadar Üsküdar'a ayak atmamış olan zevcinin öyle bir saatte, öyle bir havada mezaristânda bulunmasının, esbâbını keşfedemedi. Adalet-i ilahiyye yerini buldu!..

Ahmed Melik

(s.6-7)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

MÛKÂFÂT-I İLAHİYYE (Mâba'd)

Müellifesi: Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye

İkinci Kısım

-1-

Hayât-ı Dûzahî

O sene Levayal bir iş zımnında Paris'e gitmekte olduğundan Albert'in bulunduğu kasabadan geçmek ve teyzezâdesinin nezdinde iki gece kalmıştı. Albert misafirine ikram ederek hemşirezâdesi Fortuna'yı teklif etmişti.

Levayal'ın sükûtu canını sıktığından odasına çekilerek konyak bardağına sarıldı. Levayal hemşire-i manevîyesine tevcih-i hata ile: “Alice! Galiba zevciniz bana gücendi. Ne yapayım ki geçirmekte olduğun şu hayât-ı dûzahî göz önünde dururken Britaine familyasından kız

almaya cesaret edemem.”, dedi. Alice’in gözleri yaşararak: “Hakkın var Levayal! Buna bende razı olamam. Teyzeciğimin hîn-i vefatında bana ihale ettiği vazîfe-i himâyetkârâneyi hüsn-i ifâ için terbiyeli bir aile kızıyla izdivaç etmeni tensîb ederim. Bununla beraber Fortuna fena bir kızda değildir. Arzu ettiğin halde ileride beni mesûl etmemek şartıyla onunla tezevvüc edebîlirsin.”, diye mukâbele etti. Levayal ret makamında başını sallayarak: “Asla!”, dedi.

Levayal azimet ettikten sonra Albert’in çapkınlığı derece-i tahammülü aştı. Hatta zevcesinin odadan çıktığını görmüş olsa bin türlü tacîzâtta bulunurdu. Bî-çâre kadın gürültüye bâis olmamak için nadiren sokağa çıkar muhibbelerini de seyrek kabul eder oldu.

O aralık pederinden gelen bir haber üzerine Alice ailesiyle Paris’e avdet etti. Ertesi sene tabîblerin tavsiyesiyle yine (...) kasabasına gelmişse de başında bir belâ-yı mübrem olan Albert’i de tabîi bersber getirmiş olduğundan tamamıyla i’âde-i sıhhat edemiyordu.

- 8 -

Alice sokağa çıksa töhmet, eline bir kitap alsa kabahat, biraz gülse terbiyesizlik, ağlasa haksızlık add olunur ve bütün gün kendisini haşlamak için ara sıra yatağından kalkan zevc-i gaddarının münâzaasından bîzâr olarak genç yaşında hayatından bile vazgeçiyordu. Bütün gün odasına kapanır, müsâdif-i nazarı olan gayet fakir bir aile hânesini akşama kadar seyre daldardı.

Alice’in ikamet ettiği köşkeğiz bir fukara köyünde kâin olup havasının safvet ve ciyâdetine mebni kiralanmıştı. İşte daima karşısında gördüğü o kulûbe-i fakirâne bedbaht kadının ikâmetgâhına nisbetle mesûde bir ailenin hacle-gâh-ı muhabbetiydi. Bu aile bir çift bahtiyar zevc ile zevceden teşekkül edip zevc akşama kadar ormanlıkta av ile zevcede bî-kâr çamaşırı yıkamakla meşgul olurdu.

Erkek biraz yakışıklıcaysa da, kadın çirkin iri dağ adamı gibi bir şeydi. Bütün gün çamaşır yıkar, akşam takarrüb edince ortalığı toplar, en yeni fistanını giyer, sonra sofrayı evin önündeki çayırılığa kurardı. Zevc gelir, getirdiği yemeği zevcesinin -eğer varsa- ihzâr ettiği bir sahan yemeğin etrafına kesip kor, bir şişe şarap ve bir tabak salata ilavesiyle güle eğlene akşam ta’âmını ederler. Bazen kendileri gibi fakir bir iki rençber ve dülgeri de sofralarına misafir olarak kabul ederlerdi. Yemekten sonra hepsi bir ağızdan şarkı çağırıp bazen de neşeli gâhgâhalarla dağları çınlatırlardı. O kulübedeki sürûr ve saâdet, Alice’e fena bir sûrette tesir edip onların temaşasıyla beraber hüngür hüngür ağlayarak:

- Ah, bende şöyle bir fakirin zevcesi olaydım da bahtiyar bulunsaydım!", diyerek servetten nefret edip fakra gıpta-keş olurdu.

Alice bu temennisinde pek haklıydı. Mücevherâtının birçoğu satılıp kumara verilmiş, bazıları da terhîn edilerek meyhânecinin borcu ödenmişti. Pederinin gönderdiği paralar ise bütün gün zevci ile kendi arasında tatsızlığı mûcib oluyordu. Alice hânesinde işide geldiği kavga, gürültüden; sarhoş öğürtüsünden bıkip usanmış, dünyasından ikrâh etmişti.

Mahbeste ikmâl-i müddet eden bir mücrime güzel sesli refikın halâs ma'nâsını ifhâm eden ilahileri teğanni etmesi o mücrimi nasıl müteessir ederse külbe-i sefilânedeki hoş âvâzelerde aynı sûrette Alice'i müteessir ediyordu. Evet! Alice'de kaderin zindan-ı felakete atmış olduğu bir mahkumuydu. Evet! Bî-günah ve masum olduğu halde âlem-i zevciyette meşakkat çekmek beliiyesine giriftâr olmuştu. Sâdik bir zevce ve şefkatli bir vâlidenin işkenceler içinde imrâr-ı hayât etmesi adalet-i rabbâniye mugâyir olduğundan bunun sonunda elbette bir mükâfât-ı ilahiyye zuhûr edecekti.

İşte Alice komşularının teganniyât-ı şevk-âverânelerini istimâ' ettikçe telkinât-ı maneviye ile mebhût kalıp felâket-i halini unuttur, bir zevk-i rûhâniyle mest olup: "Allah'ım! Rahimsin.", derdi.

Mevsim-i safi o fakir-ül-hal lâkin mesut ailenin temâşâsıyla geçirip Paris'e avdet edeceği gün yaşarmış gözlerini kulübelerine atfedip: "İstemiş olsaydım nakden size muavenet ederek her ikinizi de çalışmaktan men ederdim. Lâkin, Hayır! Çalışarak sa'yınızın semeresi olan bir lokma ekmekle katığınızı yekdiğerinizin gayretini takdir ederek âfiyetle tenâvül ediniz de ten-perverlikle saâdetinizin kıymeti indinizde per-hevâ olmasın!

Ey, teveccühümden haberdar olmayan dostlarım! Size bir iyilikte bulunabilirsem, oda Allah daima kollarınıza kuvvet ihsân eylesin, saâdetinizi daim etsin, duasıdır.", dedi.

Mâba'dı var

(s.8)

Nr. 8

EDEBİYAT

Üstâd-ı a'zam-ı edeb atûfetlü Ekrem Beyefendi Hazretlerinin heyet-i tahrîriyemize inâyet ve ihsân buyurdıkları bir mektub-ı edibâneleridir ki bazı dekâyık-ı edebîyeyi hâvi olmak hasebiyle tezyîn-i sûtûn eyliyoruz.

Kadir-dân-ı zî-irfân Efendimiz Hazretleri!

Mütâlaa heyet-i tahrîriyesi namına olarak istâr ü ihsân buyurulan iltifâtname-i nâmîyi mütâlaa ile karîrû'l-ayn-ı mübâhât oldum.

Bunda nefs-i hakîraneme râci' olarak münderec olan cümle-i cemîle-i taltîfeye liyâkat-ı mevhûme-i kem-terânemi muvakkir değil âlem-i neşriyatta hâiz bulunduğum kademe-i hürmet manâsını müş'ir dahi olsa yine pek çoktur.

Bu taltîfâni bezl etmekten heyet-i muhteremenin emel-i mahsûsu bendenizi mahrûr-ı gurur edip sermestâne söylendirmek veyahut lisân-ı şükranımı pîç ü tâb acz ü ıztırâba düşürmek ise bunların ikisi de hasıl olmuş demektir. Şu kadar ki fikir ve beden rehîn-i herem ü elem olduktan sonra böyle müşkil bir imtihana çekilmemeliydim.

Bu bir latîfedir ammâ latîf ü naziktir

Latîf olunca letâif de bir güzelliştir.

Hakikat-i halde ise dil-şikâr sözlere, o hatır-ı karîb nevâzişlere mukâbele-i âcizânem şundan ibarettir.

Heyet-i fazılanın hâver-i fikri enverinden lâmia-zâ-yı zuhûr olan o azvâ-i rengâreng-i iltifât her nereye mün'atıf olursa olsun güneş gibi yine kendi ulüvv-i ka'b-ı kemâline delâlet eder.

Beriki şeylerden dolayı o kadar teessüfle mükedder-ü'l-hass olmak becâ mıdır? İnsaniyet bâkî oldukça hakk-ı marifet zâyî, şân-ı edeb zâil olmaz. Bendeniz de o şeylerin vukûa geleceğini pek iyi bildiğim için cevaplarını da evvelden vermiştim. Hele bendeniz için zât-ı âlîleri gibi kadir-şinâsân erbâb-ı irfân ve vicdan taraflarından böyle samimi iltifâtlara nâiliyetten büyük mükâfât-ı edeb mi olur?

Evet! Edebiyatta hadimîn-i pâkîze sıfatı gibi edîb olmak olmak iktizâ eder. Yalnız şu noktayı hatırdan çıkarmamalıdır ki mahsûlât-ı fikriyeden bir ilim ve fenni doğrudan doğruya ta'lîme mahsus şeyler ayrıldıktan sonra geride kalanlar içinde şerâit-i hüsn-i beyânı hâiz ve âdâb ü ahlâk itibarıyla enzâr-ı âlimeye vaz'ı câiz olan her şey edebiyattan ma'dûddur. Âdât ve muâmelât-ı beşeriyenin hattı-zatında çirkin ve şâyân-ı esef bazı ahvâlini velev ki bir tarz-ı şâirânede olsun tasvir ve tarif eden âsâr-ı kalemiyyeyi asabiyet-i âdâb-ı tezvîc edemezken

neticesindeki faydaya binaen felsefe-i ahlâk tecvîz eder. Bazı eserler dahi ahlâken hiçbir faydayı müntic olmadığı ve asabiyet-i âdâbın dâire-i müsamahasından hariçte bulunduğu halde mücerret sanatın bir numûne-i kemâli olmak haysiyetiyle mazhar-ı kabul ve itibar olur.

Bazı erbâb-ı tetkik (mutlak güzel) olmak şartıyla her bir eser-i sanatın -velev ki bir dereceye kadar perde-bîrûnâne olsun- doğrudan doğruya değilse de temâşâ-yı bedâiy' ve nefâise me'lûfiyyet tabiattaki gızzeti, mizaçtaki şiddet ve huşûneti izâleye medar olduğundan dolayı bi'l-vasıta ahlâk-ı insaniyece hüsn-i tesirine kâil olurlar. Buna mebni olmalıdır ki sanâiyi'-i nefise mahsûlatından olan birtakım açık saçık dil-rübâ tasvirlerin, nâzenin heykellerin meşherler, divân-hâneler gibi mevâki'-i umûmiye ve husûsiyede teşhirlerine milel-i mütemeddine ukâlası rıza göstermişlerdir. Çünkü onlarca kemâl-i sanatı arz eden bir levhâ-i tasvir-i zührenin her temâşâ-gir-i bedîa-şinâs üzerinde hasıl edeceği tesir şeyn-i behîmiyyete muvâfık tekazâ-yı şehvet değil, şân-ı insaniyete layık tecellâ-yı hayrettir.

Biz o kadar ileri gitmeyiz. Fakat malûm dakika-şinâsileridir ki sanâiyi'-i nefisenin eşref ü alâsı olan şiir ve edebîn nazar-ı fen ü hikmette mûsikiden, resimden, heykeltıraşlıktan ve hatta mimarlıktan bir farkı yoktur. Hepsî de rûhun tevelluât ü tahassüsâtına, nefsin tevakkuât ü temâyülâtına hakâyıkıyla dakâikiyle zemin zemin, zaman zaman, nevbet be nevbet cilve-gâh olmakla mütemeyyizdir. İlâhi nağme, rûhânî bünyâd, şûh resim, dil-rübâ heykel olduğu gibi şiirin, edebîn de ilahisi, ulvisi, latîfi, hazini, şûhu şâtırânesi olabilir ve hatta bir makale-i edebîyede, bir kaside içinde bu evsâfın çok defa ictimâi görülür.

Âsâr-ı makbûle-i edebîyede vücûdu lazım olan saffet-i ciddiyet ise bunların yalnız mevzûlarında aranmak kâfi değildir. Sûret-i tasnî' ve te'liflerinde de aranmalıdır.

Eser vardır ki mevzû' itibariyle âlîdir, ahlâkidir. Hatt-ı zatında nâfi olması lazım gelir. Hayfâ ki sanatın güzel eserlere has olan nikât ve dakâyıkından mahrum olduğu için rûha müessir ve hatta müsmir değildir.

Garâmiyyât husûsuna gelince: Bugün eser yazmak hevesinde bulunan bütün gençlerimizin her nedense meşk-i taklid ittihâz ettikleri garp edebiyatını şöyle bir tarafa bırakalım. Arap ve acemin asırlardan beri bunca fesahâsına, belîğâsına, bunca ashâb-ı ilim ve kemâline, bunca erbâb-ı hamâset ü kiyâsetine medâr intâk-ı rûh ve vicdan olan garâmiyyât-ı asilâneyi edebiyattan nasıl hariç turalım? Temâyülât-ı umûmiyeyi birkaç şâirin, edibin arzu-yı velâyet-pesendânesi dâiresine çekip kasr etmek layık ve belki vacip bile olsa kâbil midir. Maksud-ı âcizânem hiç kimsenin rey ve fikrini cerh etmek değildir. Bendeniz de bu cihete ait hatıramı arz etmek isterim.

El-hasıl bendenizce edebiyatın suver-i gayr-ı mütenâhiye-i tecelliyâtını birkaç sûrete hasr ü tahdîd ile erbâb-ı heves ve istidâdı rehîn-i hayret ve tereddüt etmekten ise risâle-i aliyyelerine kabûl ve derc buyurulacak âsâr-ı şiiirîye ve nesriyenin intihâbında iltizâm-ı ciddiyet buyurulmak efdaldır.

Risâle-i aliyyeniz üslûp ve eskârca hiçbir lutfu, hiçbir faydası olmayan âdiyâta sahâif kabulünde mahal vermez ve on derdüncü asr-ı hicrîde Selanik gibi maârif ve sanâyi’-i hazıracı mağbût ekser-i büldân olan bir şehir-i dilârada intişâr ettiğini ve bu asıra layık edebiyatın nasıl edebiyat olması iktizâ edeceğini pîş-i nazar-ı dikkat ve hikmetinden uzak bulundurmazsa beyn-el-emsâl ihrâz-ı mevki temâyüz etmesi tabîdir zannederim.

Bendeniz şu aciz halimle heyet-i fâzılâya arz-ı muavenet edebîlir miyim? Maa-mâ-fih edebiyata ve buna sûret-i ciddiyede hâdim olan erbâb-ı kemâlâta muhabbet ve hürmet-i mahsûsam kadîm-i kavimdir. Binaenaleyh gavâil-i in ü andan aman buldukça, âlâm-ı cismâniyem meydan verdikçe emr-i âlînizi infâzen bazı naciz eserler takdirimle kesb-i mefharet ve mazhar olduğum teveccühât-ı irfân-perverlerine ispat-ı liyâkat etmeye çalışırım.

Recaizâde Ekrem

(s.1-2)

İğfal

-1-

Zülf-i anber-nisâr yeni ey mâh
Okşadıkça sabâ latif latif
İhtizâz eyliyor o nûr-ı siyâh
Cebhen üstünde -bak- hafif hafif

-2-

Oldum. Ey yâr! Hüsnüne meftûn
O güzellik kimi esir etmez
Beni öldürdü ah!.. Derd-i derûn
Sevdiğim hiç tegâfûlün bitmez.

-3-

İtimât eyle aşkıma ey yâr!
Sana dil-dâde ah!.. Pek çoktur.
Herkes eyler muhabbetin izhâr
Ben gibi can-fedâ fakat yoktur!

-4-

Meylime incizâbıma gayet
Hiç yoktur ki: Ben seni severim
Ağlarım! Gizli gizli ey afet!
Aşkımın şahidi sirişk-i terim!

-5-

O peri çehre böyle râm olarak
Kendini attı lâne-i yâre!
Mugfilin maksadı tamam olarak
Ağlıyor şimdi vâh! Bî-çâre!

Kitâb-ı Hayât'tan: Ahmed Enverî
(s.2)

Alexsandre Dumas Fils'den:

MEKTUP CÜZDANI

Mütercimi: Ahmed Melik

“Beşinci Mektup”

Leydi'den Juliette'e

Dostum! İstifâ-yı kusur etmezden -yani mektubunuzu almazdan evvel ben sizi affetmiştim. Hakikat! Size verdiğim nasihatların mûcib olacağı ahvâli düşündüğüm vakitler hasıl olacak teessürât-ı ma'kûseyi, yaralanmış bir aşğın sertliklerini, ekşiliklerini daha evvelden keşfetmemiş idim zannedersiniz?

Aşkınızda şiddet, hiddet, galeyan olmazsa ne ehemmiyeti olur? Sevdiğini gücendirip ricasına, niyazına biraz istiğnâ göstermezsem muhabbetimin ne değeri kalır.

Bunlarla beraber; gönderdiğiniz ikinci mektup beni mesrûr, memnûn eyledi.

Cesaret azizim!. Cesaret! Göreceksiniz müşkil zannettiğiniz şu tecrübe, tasavvur ve tahayyülünüzün fevkinde kolaydır.

Kalb-i insan, daima tebeddüle, tagayyüre, ihtiyaca zarûrete tahsis kılınmıştır.

Fütûr etmeyiniz. Dünya dediğimiz şu kedûret-hâne-i âlemde de bir hengâm-ı yeis ve fütûr vardır. Ne zaman ki fikir bizim gibi me'yûs, muztarib, nâdim olan yahut bir gün gelip zevâl-pezir-i fena olacak olan insanlara ircâ' edilirdi, dünyanın, bizim şu hal-i esef iştimâlimizden, zerrece müteessir olmadığını görerek iftihar etmek isterim. Bundan böyle o çocuğa, mahzûniyetimi görerek müteessir olan, ve hal-i teessüründen beni daha şedîd bir hiss-i muhabbetle der-agûş eden o yavrucağa haset etmeyeceksiniz değil mi? Zirâ, hüznümü, ıstırâbımı gördükçe bir edâ-yı masûmâne ile bana: "Vâlideciğim! Sizi pek müteessir görüyorum. Ağlıyorsunuz, göz yaşlarınızı siliniz. İstemem ki onları babam görsün.", diyor.

Sevimli melek! Şimdi mışıl mışıl uyuyor. Bu mektubumu onun yatağı ucunda karalıyorum. Hissiyâtınıza iştirak, arzularınıza ittibâ husûsunda gönlümün izhâr eylediği cesaret ve metânete galebe çalmak sizi uzaktan idare eylemek için onun mevcûdiyetine ihtiyaç-ı şedîd hissetmekteyim. Bundan böyle kalbimin boş kalan yerlerini ona olan muhabbetimle imlâya gayrek edeceğim. Zira, eyvâh! Pederine karşı bir türlü ibrâz edemediğim aşk ve muhabbeti kâmilten evladıma terk etmek istiyorum ki, buda muhabbetli bir vâlideadın için en mukaddes bir vazîfedir.

Mektubuma hitam vermezden evvel, azizim, size karşı tayin eylemiş olduğum şu mevki-i cedid hakkında -vazîfe-i maderânenin müsait olduğu sûrette- daha birkaç söz söylemeyi münasip add ederim. Bu kâğıdım Marsilya'ya vâsıl olduğunuz nişanınızı gördüğünüz zaman yedinize vâsıl olacaktır. Sizde bilirsiniz ki her iki cihetin ailesi, bu izdivacın bir an evvel karar-gir olmasını arzu ediyorlar. Sizi istikbâle daha şimdiden hazırlanan o parlak saadetler içinde bana da ufacık bir mahal tefrik eylediğinizi o züccâtı âlemlerin sûret-i güzârını -dostluk şanından olduğu için- bana tafsilen bildireceğinizi isbat ediniz. Anlıyor musunuz?

Beni her şeyden haberdar eylediler. Bu temenniyatım is'âf olunursa kendi aileniz meyânında bulunmuş, onların meserrâtına iştirak eylemiş kadar bahtiyar addedeceğim. Nişanlığınıza takdim eyleyeceğiniz ufacık hediyelerin tarafımdan irsâlini arzu ediyor musunuz? Kemâl-i edeb ve hicâb ile beni yâd ü ihtâra vesile olacak cansız, rûhsuz bir maddenin karşınızda bulunmasını olsun tasavvur-ı indimde değeri bulunmaz bir nimet, bir saadettir.

Ahmed Melik

(s.6-7)

İki Su Ördeği İle Yine Suda Yaşayan Bir Kaplumbağa

İki ördek ile bir kaplumbağa şitânın şedîd soğuklarına, müthiş rüzgârlarına arz-ı sîne-i mukâvemet ederek bir gölde bir dâire-i uhuvvet, bir mastaba-i muâşeret teşkil eylemişlerdi.

Aralarında gayr-ı kâbil-i inhilâl bir imtizâc bir ittihâd hasıl olmuştı. Şitânın şiddeti geçmiş sayfin harâreti gelip çatmıştı. Üç ahabbın melce'leri olan buhayrenin suları tedricen çekilmeye başlamış ve nihayet kurumuştu. Erkek ve dişi ördekler nakl-i mekâna karar vermişlerdi. Kaplumbağa refâkatin müeyyed, müebbed bir sûrette kalmasına çare-cû olmalarını rica eyliyordu. Hiss-i şefkat ve rikkat dişi ördekte galeyân ederek şu sûretle beyân-ı rey eyliyordu:

Şu yakındaki ormandan kuvvetlice bir dal koparıp onu gagalarımıza alırız. Sonra kaplumbağa da gerek pençeleri ve gerek ağzıyla dala sarılır.

Böylece âminen menzil-i maksûda şitâbân oluruz. Ancak, ihtara ihtiyaç yoktur ki kaplumbağayı bu halde görenler hakkında türlü türlü güft-gûlarda bulunacaklardır. Bunlara karşı kattiyen şakşağa etmemek lazımdır. Kaplumbağa sûret-i seyahat, şart-ı hareketi maa-l-memnûniye kabul edince yola revan ollundu. Bu üç refik-i seyahât sanki bir derya-yı şevk ü safâda şenâverlik ediliyorcasına memnûn ve münbasit idiler.

Bir köy üzerinden geçiyorlardı. Bu sırada köy mektebi azat edilmiş çocuklar hânelerine avdet ediyorlardı. Bir iki haşarı çocuk birden bire şu garip kafiyei gördüğünde sürekli gâhgâhalar, alaylı alkışlar etmeye, onlara iktifâen diğer çocuklarda şakşaka-zen istihfâf ve istihzâ olmaya başlarlar. Ördekler bu nâ-savtı hakareti lâhutilere tesiri olmadığını göstermek üzere süzülerek uçuyorlar. Bu sayede i'tilâ eyledikçe kendisini âlî kıyas eylemekte bulunan kaplumbağa da çocuklara cevap vermeden ayrılırsa namus ve haysiyeti şikest olmuş bulunacağını düşünüyordu. Nihayet etfâli dihkâna zebân hiddetini açıp: "Utanmazlar" der ve derhal daldan kurtulup aşağıya düşerek bin parça olur.

Hisse: Zemin ve zaman gözetilmeyerek söylenen sözler daima büyük muhataralara meydan açar.

Selâmet-ü'l-insan fî-hızf-ü'l-lisân

Feyz- i Sıbyân Muallimelerinden Nüzhet

(s.7-8)

MÜKÂFÂT-I İLAHİYYE (Mâba'd)

Müellifesi: Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye

İkinci Kısım

-1-

Hayât-ı Dûzahî

Alice, bu sözleri içinden söyleyip arabaya binmek için kulübenin önünden geçerken çirkin zevce ellerini çamaşır leğeninden çıkarıp onu edibâne bir şekilde selamladı. Alice redd-i selam ederken söz söylememişse de gözlerindeki asâr-ı hayr-hâhîden fakire müteessir olup ıslak eliyle gözlerini silmeye mecbûr oldu.

Birbirine suâl ediyorlardı. On altı sene evvel iki hemşşire yine el ele vererek ümit ve istikballerine tebessüm ediyorlardı. Şimdi ise hal-i hazırın dehşetinden yapacaklarını unutup hüzn ü bekâ içinde bulunuyorlardı. On altı seneden beri sabâvet şebâbete devr etmiş. Şimdi o parlak zaman ise matemle örtünmüştü.

Üçüncü Kısım

Bir Masûmenin Teessüratı

-1-

Bazı çocuklar büyüklerden daha hassas olur. Juliette'in küçük kızı Antelijance de pek zeki ve hassas bir çocuk olduğundan etvâr-ı harikulâdesiyle dikkati celbederdi.

Büyük pederinin mekân-ı ebtiyesine götürüldüğü günse büyükler kadar izhâr-ı teessüf eylemişti.

O yevm-i felakette Juliette ile Alice'in nazarında, dünya sehâb-ı kederle örtülmüş, ümit ve istikbâlleri zulmet içinde kalmıştı. Şatodaki izdihâmdan herkesteki telaştan kimse kimseyi tanımıyor, akraba ve taallukâtın feryad ü figanları duvarlara aksettikçe güya o metin bina bile inleyerek sahibi için ilân-ı matem ediyordu.

Mareşalin ulüvv-i cenâb ve sahâveti birçok fakir ailelerin medâr-ı taayyüş ve refahları olduğundan haber-i vefatını işitip gelen bu ibkânın: "İşte şimdi bîkes kaldık! İşte şimdi çocuklarımız yetim oldu!" diye haykırıp saçlarını yolmaları ne hazin manzaralar teşkil eyliyordu.

Hayır dünya yine o dünya! Bizde halâ içinde yaşıyoruz. Şu kadar ki pederimiz bu âlem-i faniyi değiştirmiş, bizde onu yolundan alıkoymak fikr-i vâhiyesiyle figân ederek perişan olmuşuz. Emr-i ilahiye karşı koymak iktidâr-ı beşerin haricinde olduğunu nasılsa unutuyoruz, diye söylendiği esnada Juliette'in avaz-ı canhırâşânesi Alice'in figânıyla karışıp dehşetli bir manzara hasıl etmişti. İşte o zaman Alice hemşiresinin kolundan çekerek:

- Gel, hemşire gel! Şu felaket ocağında ıssız bir mahale gizlenelim. İşte senin yatak odan orada. Pencereden bakarak pederimize son vedamızı ifâ ederiz, dedi. Juliette hemşiresinin bu sözü üzerine:

- Hakkın var! Gidelim kendi kendimize ah edelim! Bu muvahhiş sadâlar bizi ürkütüyor. Hiç olmazsa diğerlerinin matemini görmeyelim, deyip hemşiresiyle odaya dahil oldular. Juliette'in küçük kerimesi Antelijance Konistan'ın tevellüdünden sekiz ay sonra dünyaya gelmişse de ondan gürbüz ve gayet akıllı bir kızcağızdı. Vâlidesiyle teyzesi yatak odasına giderlerken arkalarına takılıp birlikte odaya girmişti. Vâlidesi çocuğun feryadından bizâr kalıp:

- Biz buraya haykırmaksızın ağlamaya geldik. Böyle bağırıp çağırıcaksan başka yere git! Diye tevbîh eyledi. Çocuk:

- Hayır anneciğim! Hiç ses çıkarmayaçağım! Büyük babamı götürürlerken görmek isterim, deyip köşe penceresinin önüne büzüldü.

Şato içinde ne heybetli ve acıklı manzaralar meşhûd oluyordu. Sokak kapıları ardına kadar açılmış, müteaddid kimseler girip çıkıyor, herkesin çehresi hüzn ü matemle pûşide görünüyordu.

Mareşali şatodan Paris'teki husûsi mezarlığa götürmek için Saine nehrinden geçmek icabediyordu. Mareşal zaman-ı hayatında inşa ettirdiği ufak bir iskeleden kendi istambotuna râkib olurdu. Vefatı günü dahi orada siyah boyalı ufak bir vapur bulunuyordu ki bu vapur mareşalin cenazesini diğer bir yakaya nakledecekti.

Alice, köşe penceresinden o vapura bakıp:

- Ah! Bu vapur! Babacığımızı bizden ebediyen ayıracak, götürecekt!.. Ey reng-i matemle mülevven olan vapur. Göz yaşlarımız senin siyah boyanı izâleye kâfi ise sende o reng-i gumûmdan tecerrüd edince pederimizi bize hayyen îâdeye muktedirsən yaklaş... Kaynar gözyaşlarımızla seni yıkayalım! Diye söylenerek ağlıyordu.

Mâba'dı var

(s.8)

Nr. 9

EDEBİYAT

Gazel

Onun yüzünde muncelî şebâbetin tarâveti
 Odur bugün güzelliğın fesâhatı, belâğatı

Lebinde hande mevc-zen, gözünde işve lem'a-pâş
 O hüsn-i zî-hayata müntesib baharı, cenneti

Sevilmenin tarîkini düşünmedir bütün işi
 Tecemmülü, tezeyyünü, tekellûf-i kıyâfeti

Birer belîğ-i şi'rdir gözümde her nümâyîşi
 Sükûn-ı zî-letâfeti, hırâm-ı pür-şetâreti

Açılsa pe-der tam olur, kapansa mihr-i muhabbeti
 Ne hoştur ol mehin tulû' û ihtifâ'-yı tal'ati

Cemâl-i zülf pûşuna perestîş eyleyip geçer
 Sabahımın sabâhatı, leyâlimin letâfeti

O olmasa cihân gözümde lafz-ı bî-meâldir
 Onunladır hemen benim hayatımın halâveti

Cudi

(s.1)

Diğer

Bahar geldi çiçekler tebessüm etti yine
 Meâl-i şi'r-i tabiat tecessüm etti yine

Havada mücmereler gezdirir sürûş-ı bahar

Meşâmm-ı cana safâlar tenessüm etti yine

Cibâl ü deşt bütün meşher bedâyi’dir

Letâfet üzere letâfet teressüm etti yine

Giyip mehâsinin ezhâr-ı zî-hayât gezer

Mesirelerde güzeller tevessüm etti yine

Tenezzühü severim Cûdîyâ bu mevsimde

Bahar geldi çiçekler tebessüm etti yine

(s.1)

Hikâye ve Roman Kısmı

Hikâye-i Müntahabe

Gözlük

Neler çektiğimi ben bilirim!.. Mecmû’-ı talebesi otuz çocuktan, tekmîl dâiresi kışta tavanı basık bir kuûttan, yazda kabrasına sâika isabetle muattal bir ağılın küçük câmi’in haricinden ibaret olan mektebe ilk girdiğim sene; bir kalbur samanı ziyade olana gösterilen riâyette hikmetini iyi takdir eden Hoca Efendi karyemizde -Çakır Timur Ağa- diye sahib-i nüfus bulunan babamın hatırına mürââten en ileri rahleye yerleştirmiş ve derslerime pek itina etmekte bulunmuştu.

Vakta ki şehirden Hoca Efendi’nin hocalığı tecvîz edilmeyerek yerine şehirli bir efendi gönderildi. Mektebin hali bütün bütün değişti. Rahleler kalktı, yerine ruganlı sıralar kondu. Hoca Efendi’nin erkân-ı şiltesi kendisine iâde olundu. Makamına bir “kürsü” kâim edildi. Ma’hûd şilte altında bulunan kızılıcak değnekleri, yanında duran falaka, duvara çakılan iri başlı çivilere, mâilen istinâd ettirilen uzun sırik kırılıp, yakılıp yerine itinayla açılmış bir kurşun kalemle dert yaprakdan ibaret bir defter-i bedel tutuldu. Ve bu tecemmülâta ilaveten koğuşun bir köşesine birde siyah tahta yerleştirildi.

İlk günler, yeni bir gayretle mektebe kemâl-i rağbetle gitmekte, o güzelim sıralar üzerinde oturunca cennette zann etmekteydik, fakat bu da çok sürmedi. Yeni hocamız levh-i mukkadderât gibi önümüzde durup ne yazıldığı belli olmayan karatahtaya ufak tefek şeyler imlâ etmeye, ta’lîm için fıkralar yazmaya başladı. Bizde güya oraya yazılanlara bakıp kopya

edecektik. Fi'l-hakika arkadaşlarım oradan defterlerini karalayabilirlerdi. Halbuki, tahkaya neler yazılıp çizildiğini fark edemiyordum ki kopya edebileyim.

Bunu muallim efendiye anlatamıyordum. Daha doğrusu, ilk önce esbâbını bende ta'yîn edemiyor, ve arkadaşlarımla başka bir hilkatte olduklarına hükmediyordum. Bir halde ki çok geçmeden sınıfın birinci sırasından, sınıf başılığında son sırasına sürülüp dümencisi oldum.

Hoş ki yalnız sınıfta değil, ben cami havlisinde top vesâire oyunlarında da hiçbir zaman hedefi bulamaz, iyi oynayamazdım.

Nitekim sonraları artık kimse beni oyuna kabul etmez olmuştu ve adım “Çolpa Mehmed” konmuştu.

Böylece haftalar, aylar, yıllar mürûr etti. Refiklerim sınıf geçti ben kaldım. Bi'n-nihâye bende bütün bütün okumak sevdasından geçtim. Yaşım on derdû buldu. Ben adeta bir delikanlı olmuşum. Semtimizdeki hanımlar benden kaçır, bende artık serbestçe komşuya geçip Zehra ile ulu orta görüşemezdim.

Zehra ile pek sevişirdik. O, Adem'den kaçtı sonra da benden kâmilten yüz çevirmemişti. Ekser akşamları sığırları sulamaya götürdüğü zaman pınar başında birleşir, saatlerce sevişirdik. Fakat garip değil mi? Bilmen neden, Zehra'yı akşamları gurûbdan sonra iyi teşhis edemezdim. Ve ekser üstündeki örtünün reng-i delâletiyle tanıyarak takip ederdim. Hatta bir iki defa Zehra ile aynı renkte çarşafa bürünen yabancıların odur hülyasıyla arkasına düşmüş ve “Ah! Zehracığım. Dur gözüm!..” diye nida edince tekdir işiterek -süt dekmüş kedi gibi- mahcûb ve hırâsân -geri denmiş ve bin hayıflar etmişim. Fakat daha acıklısı var. Birgün çiftten denüyordum. Hava kararmış, alaca karanlıklaşmıştı. Bizim semte gelince karşıdan Zehra'nın penceresinde bir gölge görür gibi oldum. İçim hopladı. Kendi kendime mutlak odur dedim. Zirâ, ekseriya akşamları ya kapı önünde veya evin şeh-nişininde beni beklemek o hakikatli kızın bence malum olan i'tiyâdlarındandı. Biraz daha yaklaşıncı sağ elimdeki çekili öküzlerin yularını sol elime alarak serbest kalan yed-i yeminimle kendisini daha doğrusu gölgesini bir bûse irsâliyle selamladım. Ve ne olacağı erbâbının mechûlü bulunmayan bir iki kelimât-ı âşıkâne ile te'yît ettim.

Yarım saat geçmeden komşu Hâlid Ağa, pederi kapıya çağırdı ve -hiddetli, şiddetli bir şeyler anlattı, gitti. Biraz sonra babam yanıma yaklaşarak: “Sen ne vakitten beri elin karısına, kızına tasallut etmeyi, söz atmayı öğrendin?” suâl-i mukaddimesiyle cevaba meydan bırakmaksızın bana bir pâk kötek attı.

Meğer Zehra diye selamladığım komşunun halası Hüdaverdi Monla değil miymiş!...

Ve bu ilk defası olmayıp şimdiye kadar birçok kereler Zehra'dır zannıyla bu taşkınlıklar tekrar etmiş de 'Zavallı ihtiyarın artık ihtiyarı elinden giderek " yeğenine şikâyet etmiş.

Bu bana iyi bir ders oldu. Haftalarca acısını unutamadım. Vak'anın şüyû'ıyla meydan bulan kıyl ü kâl de üstüne hürmet!...

Bundan sonra artık fikrimde ne Zehra kaldı ne kimse. Zaten burnumun ucundan ilerisini göremeyen gözlerimi tarlada sabanımın demirinden sokakta çarığının sivrisinden öteye ayıramaz oldum.

Bu sırada babam köyümüze muhtar oldu. Ve, pek iyi hatırlıyorum birgün, çünkü o gün tarihiye-i hayatımda zerrin-i hutût ile yazılacak ikinci devre-i intibâhın mukaddimesi olmuştu. Şehirden tahsilât için genç bir zat geldi. Bizim evde misafir oldu. Bakâyâ toplayacaktı. Akşam yemekten sonra hesap görmek için sofaya serdiğim kilimler üzerine murabba'-nişin oldular. Bu zât heybesinden kocaman bir kumkuma, bir iki kalem, bir kalemtraş, bir kâğıt mikrâzı, bir mukatta, bir defter, bir daha defter, bir tütün kutusu, peştamal büyüklüğünde renkli bir mendil ve en sonra kapağı arslan ağzı gibi açılır kırmızı meşinden, mercan balığına benzer bir şey daha çıkardı. Bunları birer birer etrafına dizdi. Ben o kuvvetin pîş-revinden beri babamın pîşinden ayrılmıyordum. O anda da bir köşeye çekilmiş, garibâne bir dikkat, bizim köylülere mahsûs safdilâne bir hayretle bir yandan o hokkabaz şapkası kadar eşya püsküren (mu'ciz-nümâ) heybeye, diğer taraftan ömrümde vücudundan bile istibâh etmediğim o kırmızı mahfazaya nekrân oluyordum.

Hurşit Ağa -o zâtın ismidir- nihayet zaten elinden bırakmadığı kırmızı mahfazayı açtı. Ve kemâl-i itinayla içerisinden ince yassı çerçevelerine cam geçirilmiş iki taraflarına ucu kavislendirilmiş birer sap takılmış ufak terazi gibi tuhaf bir şey çekti, çıkardı. Ve bir sahte vakar ile kaşını, gözünü oynatarak camları burnu üzerine, kuyruk ucları da kulakları arkasına yerleştirip işe koyuldu.

Ertesi sabah kalktığımda Hurşit Ağa ile babam dışarı çıkmışlardı. Bende gecedan beri zihnimi yoran hatta rüyama bile gelen mahfazayı arîz ve amîk seyr ü tetkik için yukarı sofaya şitâb ettim ve minder üzerinde bularak gözüme taktım.

Allahım neler görüyorum? Karşımdaki eşya sanki o çerçeveye merbûtmuş gibi camlar gözüm hizasına gelince pîş-i enzârımda bir defa dalgalandı, hali değişti, başkalaştı! Hacimleri küçüldü, muntazam bir şekil, mazbût bir sûret aldı. Doğruca pencereye koştum, sokağa baktım, etrafa göz gezdirdim. Memleketimi tanıyamadım. Gelen geçenlerin bayram arifesindeymiş gibi hallerinde bir ibtisam gördüm. Belki öyle değildi de ben öyle

görüyordum. Artık kırmızı kuşakları mintanlarının levn-i sefidiyle birleşerek, mevcelenerek ta boğazlarına kadar çıkmıyor. Feslerindeki yeşil yazma omuzlarına gelişi güzel atılan renkli mendilin elvânına karışarak başları karnaval maskelerine benzemiyordu. Her biri hal-i tabî'isinde görünüyordu.

Ya dağlar, bayırlar! O letâfete baktıkça gaşy olur. O kadar güzel olduğuna inanmak istemiyordum!...

Gözüm önünde birçok tabakalar teşkil eden o şeffaf bulut camların iânesiyle müntefî' olmuş her şey berrak, saf, yaratıldığı gibi kat'i bir renk ve halet almıştı. Doğdum doğalı çağılığını işitip kendisini hayal meyal görebildiğim çağlayan nazar-ı istiğrâkımda nurlar saçarak ispat-ı vücûd etti. Nebeân ettiği nokta-i bâlâ-terinden ki, ufkumuzu dâiren medâr-ı ihata eden o gülнар, çam gibi eşcâr-ı nadiresiyle bir hasâret-i dâimede bulunan cibâl-i müteselsilede beyaz mermer tabakaları keff-ne yığınlarıyla o nazar-ı riba yeşillik arasında letâfetine doyulmaz bir tezat peyda ediyordu. Su menba'ından âdi bir sür'atle çıkıp taştan taşta deküldükçe sür'ati artmakta, çağılışı ziyadeleşmekte ve o billur-ı sûtûnu rüzgârın sevgiyle yanlarından uçuşan köpükler ve güneşin in'ikâsıyla bârika-nümâ-yı zuhûr olup miyâh-ı sâkıtanın temevvücât-ı şâkuliyyesini takiben hafif hafif dalgalanarak rengin bir hale şeklini alan müteaddid kavs-i kuzehler arasında, âşiyâne-i pederden mütefekkirâne çıkıpta tepenin eteğinde sevdâlisini görmekle şetâretkârâne sayha-zen olarak ağıuş-ı yâre şitâb eden duhter-i vefâ-perverin işvebâzâne hırâmı esnasında nesimin pîrâhenin eteklerini havalandırarak nazar-ı bedâyi'-perestâne arzettiği gözler kamaştıran sâk-ı simînini andırıyordu.

Ovalara baktım. Meralar, çayırılar yeşil zemin üzerinde mütebessimâne baş kaldıran sad-hezâr mütelevvin, mütenevvi' ezhârıyla, hasada yaklaşan mezralar nazar-firîb bakışları zerrin elvanıyla bir enmûzec-i letâfet, letâfeti hakkıyla tasvir edilemez bir meşher-i bedâyi'-i sun' û kudret!

Ah, artık bu kıymettar şeyi almak emeli kalbimi istila eylemişti. Kendi kendime mecmû' varımı yoğumu hesap ediyordum. Bayramlıklarımdan cem'-i iktisât ettiğim kara beşlikler bence kâfi görünmüyordu. Nihayet bir çift öküz satacak icabederse üzerine bir buzağı verecek onu alacaktım.

O anda kapı açıldı. Hurşit Ağa ile babam gelmişlerdi. Babam aşağıda kaldı. Hurşit Ağa yalnızca yukarı çıktı.

Aceleten her şeyi yerli yerine koydum ve istikbâllerine koştum. Fakat, aklım fikrim kendimce “Cennet Penceresi” namını verdiğim o bâzice-i letâfet-nümâda ve onun sözünü açmak için vesile aramaktaydı. Nihayet sabredemedim. Damdan düşercesine: “Ağa Efendi, bu şeyin adı nedir?”, dedim.

- (Unfla) Gözlük! dedi.

- Gözlük mü? Kendi kendime gözlük, gözlük... Analık, babalık denildiğini işittim ama gözlük gibi bir isim olduğunu bilmiyordum.

Canım sıkıldı.. Tahsildar ağanın benimle eğlendiği âşikârdı. Biraz daha geçti. O kadar dalmıştım ki yine gayrı ihtiyari:

- Rica ederim bunun adını söyleyiniz! Dedim. Pek müsterhimâne tavır almıştım.

- Gözlük dedik ya!

- “Biraz daha cesaretle” Gözlük ne demek olacak?

- Ne demek olacak: İnsan iyi görmezse gözüne taktığı bir şey! Sen yaşta bir çocuk gözlüğün ne olduğunu öğrenmeye neden muhtâç olsun?

Artık sabredemeyerek:

- Ah! Ben hiç görmüyorum. Rica ederim bunu bana veriniz. (Heyecanla) Size bir öküz, bir inek, birde buzağı vereyim...

Neyse, uzun tutmayalım yarım saat sonra bizim kasîr-ül-basar Hurşit Ağa'nın yedek gözlüğünü takınmış, dünyalara sahip olmuşçasına bir şevk-i tıflâne ve bir gurûr-ı sâfiyâneyle köy içirisini dolaşıyordum.

İki gün sonra tekrar mektebe girdim.

Oradan ikmal-i tahsil için şehirde yeni açılan rüştiye mektebirne gönderildim ve tahsili itmâm ile köye avdetimde, şimdi artık bî-kârda örtüsünün rengine koşmaktan şeh-nişinde baba halasının gölgesine arz-ı perestişten kendimi kurtardığım Zehra ile nişanlandık ve düğünümüzü bizim çiftçilerin nisbeten işsizce zamanına tesadüf eden bal panayırında icrâ edilerek visâl-i yâr ile şirin-mezâk oldum.

Osman Adil

(s.6-7)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

“Mükâfât-ı İlahiye” ser-levhasıyla neşredilmekte olan romanın mâba’dı 8 numaralı nüshamızda noksan tertip edilmiştir.

Yedi numaralı nüshamızda munderic mâba’dan sonraki kısmı bu nüshamızda derc edildiği maa-l-itezâr arz olunur.

MÜKÂFÂT-I İLAHİYYE (Mâba’d)

Müellifesi: Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye

İkinci Kısım

-1-

Hayât-ı Dûzahî

Alice, bu sözleri içinden söyleyip arabaya binmek için kulübenin önünden geçerken çirkin zevce ellerini çamaşır leğeninden çıkarıp onu edibâne bir halde selamladı. Alice, redd-i selam ederken söz söylemişse de gözlerindeki âsâr-ı hayr-hâhidan fakire müteessir olup ıslak eliyle gözlerini silmeye mecbûr oldu.

-2-

Alice’in arabası yokuşu inerken hizmetkârları diğer arabaya binmekteydi. Fakire yine çamaşırlarıyla iştigâle başladı. Yarım saat sonra kibar Alice trenin birinci mevki’inde gizlice ağlıyor, avdan avdet eden zevce biraz yiyecek tedariki için çamaşırını yüzüstü bırakan fakire ise zevcini hüsn-i kabul ile tebessüm ediyor ve bu tebessümler çirkin simasına halâvet-bahş oluyordu.

Dünya hali acayıptır. Bedbahtı servet ü sâ mân bahtiyar edemiyor, mes’ûdu da fakr ü fâka korkutamıyor.

Saâdet-i zevciyet hazâin-i cihan ile satın alınmaz çünkü o bir hediye-i ilahiyedir, çünkü o bir nimet-i ma’neviyedir.

Bir zevcin ezası zevceye bütün ezvâk-ı âlemi unutturmuş, diğer bir zevcin muhabbeti ise zevceye sa’y ü ameli öğretmiş. Biri böyle bir saâdete nâil olmak için mal ve mülkünü fedaya hazır, diğeri saâdetin devamı ve bekâsı için halinden bin bedter sefaletе kâil!.. Dünya! Ah, Dünya! Ne garip tezatlar izhâr edersin!

Alice tebdil-i hava için gittiği mahalden Paris'e avdetle pederinin konağına yakın bir apartman kiralamıştı. Bundan maksadı mümkün mertebe zevcinin şerrinden emin olmak için pederine yakın bulunmaktı.

O sene mevsim-i şitâ mu'tedil bir sûrette geçti. Alice'in ahvâli sıhhiyesi de mûcib-i memnûniyet bir haldeydi. Albert işrete olan ibtilâsını nihayet dereceye vardırıarak taâm etmek adetini kaldırmış ve gıda-yı nev'isi iki şişe konyak, iki beğlikte biradan ibâret olmuştu. Açlıktan baygınlık geldikçe bir parça ekmekle sardalya, havyar, peynir gibi tuzlu acı şeylerle ölmeyecek kadar gıda alırdı.

Alice zevcini sevmiyorsa da hakkında azim bir merhamet hissediyordu. Bazen bir parça pirzolayı eliyle götürüp Albert'e takdim eder ve yemesi için ettiği ısrarlar üzerine gözlerini nîm açan sarhoşdan: "Teşekkür ederim. Oraya bırakınız, ben kalkarım, yerim." cevabını alırdı.

Albert gerek zevcesini ve gerek hizmetçilerini odasını temizlemekten de men edip mezbele içinde yatmaktaydı. Karyolasının altı müteaddid şişelerle memlû olup öteye beriye dekülmüş olan sardalya parçalarıyla akşam sabah konulduğu halde el sürülmeden tekrar alınan yemek trapezi üzerinde odanın sıcağından ekşiyecek yemeklerden hasıl olan koku ve vücûdundan tebâhhur eden müskirâtın râyiha-i kerihesi, odasını girilmez bir hale koymuştu.

Alice birkaç defalar zevcinin odasını temizlemek teşebbüsünde bulunmuşsa da bunun neticesi: "Benim odama kimse el sürmeyecek!" diye haykırmak ve zevcesinin ısrarı üzerine onu kolundan tutup odadan dışarıya atmak oldu. Zavallı kadın! Zevcini ne manen ne de maddeten ıslah edemeyeceğine kattiyen hükmetti. Ondan sonra zevcini görmek iktizâ ettikçe mendiliyle burnunu tıkayıp odasına öyle girdi.

O zaman on yaşında bulunan oğlu Konistan, babası gibi asabi ve hastalıklı bir çocuktur. Belyyesinin pederine olan müşâbeheti, bazı cihetle vâlidesinin ahlâkına mâlik olmasıyla ta'dîl olunabilip yoksa pek fena ve çekilmez bir çocuk add olunacaktı.

Alice elinden geldiği kadar oğlunu ta'lîm ve tahsîle sevk ediyorsa da çocuğun emrâz-ı asabiyesi ve pederinin mümânaatı onu da çalışmaktan mahrûm ediyordu.

Zavallı vâlide! Evlâd-ı yegânesinin Albert gibi cahil ve şımarık kalmaması için bir taraftan Konistan'a ilaçlar içirerek iâde-i sıhhatına çalışıyor diğer taraftan da şifâhen ahlâki dersler vererek terbiyesine cehd ü ikdâm ederdi. Alice'in sa'y ü gayreti semeresiz kalıyordu. Zira, Albert: "Oğlum benim gibi terbiye olmalıdır. Benden ziyade öğrenip de ne olacak. Alice'in

malûmatı neye yaradı!” diyerek ve tabibin verdiği perhiz hilâfında çocuğa yedirmedığı şey bırakmayarak hem fikrini hem de midesini ifsâd ediyordu.

Mâba’dı var

(s.7-8)

Nr. 10

EDEBİYAT

Şâir-i şehîr izzetlü Cenâb Şehâbeddin Beyefendi’nin lutfen gönderdikleri mektup ve makale-i edebîyeyi ber-vech-i zîr-i zîver sûtûn eyleriz.

Edib-i İrfân-penâh Efendimiz Hazretleri,

Neşrine himmet buyurduğunuz risâle-i nefisenin birinciden yedinciye kadar olan nüshalarını lutfen bendenize göndermişsiniz. Bu iltifatınızın şerm-sârî olduğumu itiraf ederim. Zîver-i dest-i’zâzım olan nüshaları baştan başa okudum. Birinci nüshadaki ifâde-i mahsûsada -min gayr-ı haddin efâil ü tefâil ile şakalaşanlar sırasında bulunduğum cihetle-hisse-i âcizâneme okkalıca taşlar buldum. Maa-mâ-fih ifâde o kadar edeb ve nezâhatı müştemil ki içindeki suhûr-ı itirâz bile birer güher-dâne-i istitrâd meziyetini almış. Anladığıma göre risâlenizin meslke-i müttehizi gıpta-resân-ı emsâl olacak derecede nef’ ü letâfeti cem’ ü mezc etmektir. Eğer böyleyse maa-z-ziyâde muvaffak olduğunuzu bi-haseb-il-mahviyesiz inkâr etseniz de kârîin-i âdileniz teslim eder.

Risâlenizin namına gelince: Bu benim pek sev... hâ! Sahih, lutfen makale-i melfûfemi okurda eğer ki risâlenizin muhteviyât-ı mu’tâdesi olan âsâr-ı nefise ile yan yana duramayacak kadar mahrûm-ı meziyettir. Mecmûanızın ni’met-i mihmân-nüvâzânesinden hisse-yâb buyurur musunuz?

Bâkî takdimiyle mübâhî olduğum hissiyât-ı halisiyyet-kârânemin tenezzülen kabulünü rica ederim efendimiz hazretleri.

İstanbul Fî 15 Eylûl sene 1312 - Cenâb Şehâbeddin

(s.1)

Mütâlaa

Mütâlaa... Bunu nasıl anlatabileceğim? Yine kâmuslara, kitaplara mı mürâcaat edeyim? Mütâlaa'yı tarif etmek için de mütâlaaya mı mecbûr olacağım? Hayır, öyle olmayacak! Kitaplar, kâmuslar, müellifler, feylesoflar, şöyle bir çekilsin: Benim rûh ve fikrim için 'mütâlaa' neyse ben işte yalnız onu söyleyeceğim.

Bir ma'şûka ki altı bin yaşında olan insaniyetin altı bin seneden beri teşne olduğu lezâiz-i rûhiyenin hepsini va'd ediyor da hiçbir va'dine incâz etmiyor, rûhunuzun zülf-i ihtiyârını bâzû-yı teshîrine dolamış, sizi fen ü edeb, cevâhir ü a'râz, hikâyât ü tevârîh arasında üftân ü hayran gezdiriyor. İşte mütâlaa budur!

Eğer mübtelâ-yı mütâlaa iseniz her akşam bir kitap açarken -ma'şûkanızın serâçe-i mahremiyetine giryormuşsunuz gibi- rûhunuzda nâ-şekîbâne bir lerze-i iştiyâk hissederseniz, kendi kendinize dersiniz ki: "Buradan mest ü muvaffak avdet edeceğim. Dudaklarımda rabtsız zabtsız teşekkür cümleleri bulunacak. Bir sürûr-ı bî-nihâyenin gül-gûn kanatları üstünde uçar gibi rûhum mâverâ-yı sehâb-ı zevâhirde pûyân olacak..." sonra... sonra hazin bî-tâb-âne bir sesle Mütâlaa'ya "Es-sevda" dediğimiz zaman anlarsınız ki bu belki öteki, şu henüz yapraklarını kesmediğiniz kitabı okuduktan sonra mümkün olabilecek. Eğer âşık-ı mütâlaa iseniz bunu hergün böyle tekrar edersiniz; buna her sabah böyle başlarsınız, bunu her zaman böyle bitirirsiniz.

Bu ibtidâ ile intihâ arasında, eğer güzelse pek kısa, eğer çirkinse pek uzun hülyâlar geçireceksiniz. İki satır arasında serî-üz-zevâl bir saâdet, iki mısra beyninde batın-ül cereyân bir devr-i fûtûr göreceksiniz.

Okuyunuz, okuyunuz! Her mütâlaada rûhunuza iki damlacık ümitle birlikte bir bârân-ı inkisâr boşanacak. Kalbiniz emvâc-ı tefekkürât arasında bütün hazâin-i tâb ü hayatını dekerek çırpına çırpına aradığı sahil-i hakikata bedel bir girdab-ı tahayyürün ka'r-ı târikinden başka birşey bulamayacak.

Siz okurken, meşale-i hakikat -bir şâibe-i hûnîn gibi- ebedi sehâbeler arkasında mütehekkimâne sizi temâşâ edecek; pür zahm ü hûn olan nâhun taharriyatınızın bir sehâbe sanarak taarruz ettiği perde-i mechûliyetin bir mânia-yı âhenîn olduğunu anlayacaksınız. Her cidâl-i mütâlaadan mağlûben avdet edeceksiniz. Her mütâlaa akabinde son nazarınızı -bir mezara tevdî' edilen bir dem'a-i teessür, yahut bir kuru çiçek gibi- son satıra tedfîn ettikten sonra rûhunuzu, o kitab-ı ebedi-i lâ-yetenâhâyı açacak olursanız orasını yine tehî ü dehâ doğrusu yine perakende arzularla meşhûn-ı iştihâ bulacaksınız.

Okudukça anlayacaksınız ki her medeniyet bir bina tesis etmiş, fakat bir bina tesis etmek için bir diğerini hedm eylemiştir. Hiçbir şey bu kadar ki râyiha-i enkazdan âri olsun. Dağılan anâsır başka bir şekl üzere tekrar toplanır. İşte terakki bu, teceddüd budur.

Okudukça öğreneceksiniz ki hakikatla muhâsama ederken bâlâ-yı bürc-i hayalden a'lâ-yı âvaze-i galibiyet eden insaniyet, te'mîn-i dâd ü iffet yolunu cenk ü silahla bulmuş, beşeriyetin mâlikâne-i tabiîsi olan rû-yı arz-ı hesap ve hendeseyle değil, tig ü tüfenkle taksim olunur.

Mütâlâa bize anlatır ki beşeriyet hem cüz', hem küldür. Bir insan nazar-ı tevâzu'unu ne tarafa tevcih ederse etsin kendisinden kâmil, kendisinden âli bir mevcûd göremiyor. Kendisinden başka bir mevcûd göremiyor ki bütün cihana istiâb eden rûh-ı a'zamın kendi rûhunda da ihtizâz ü nabazânını hissedebilsin. Maa ma-fih insaniyetin yine insaniyetle mücadelesi gibi bir garibeyi de yine insaniyetten başka tabiatın hiçbir kıtasında göremiyor. Hedef-i keşmekeş insaniyet tereddüdât içinde hakikat, mücâdelât içinde rahat, infi'âlât arasında hikmet aramak dâiyesiymiş.

Mütâlâa bize öğretir ki fikret insaniyetin hem cerîhası, hem merhemidir.

Tarih okuyalım. Âlem hangi yaşta, hangi devirdedir, öğrenemeyiz, biz pek erken mi geldik, pek geç mi gelmişiz, anlayamayız! Okumadan neyi biliyorsak yine onu biliriz. Yani, biz hiçbir şeyi ikmâl edecek değiliz.

Fen mi? Evet, fen günden güne tevessü' ediyor. Elektrik, fikirden şedîd bir sûratla bir kutuptan diğerine uçuyor. Buhar bizi âlemin bir ucundan öteki ucuna uçuruyor. Evet, serkeş-i tabiat bir iki sırrını daha ifşâ etti. Fakat, bütün bu muvaffakiyât-ı fenniye şimdiye kadar gelen insâl-i beşeriyenin aldandığını, binâenaleyh bizimde aldanmakta olduğumuzu; yarın, bir daha açmamak üzere gözlerimizi kapadığımız zaman rûhumuzda bulacağımız şeyin bitmez tükenmez galatât ve hatâyâdan ibaret olacağını anlatmaktan başka neye yaradı? Zirâatın terakkisi, insaniyetin bir kısmını kırıp geçiren açlığı defedebildi mi? Sanayinin tekemmülü beşeriyetin üzerinden çıplak kalmak tehlikesini kaldırabildi mi? Ma'lûmât-ı tabîyenin tezâyüdü emrâz ü âlâmın ve nihayet intizâr ü memâtın tehir ve teciline çare mi buldu?

Edeb mi? Şüphe yok ki o da değişiyor, başkalaşıyor. Fakat, Homeros zamanından beri - manzum ve mensur- feryat eden bu kadar bin şairden hangisi bir güzelliği layıkıyla tarif edebilmiştir? Var, birçok mesâlik-i edebîye var. Klasizm, Romantizm, Natüralizm, Realizm, Dekadanizm, Sembolizm ve nihayet Zotizm, Fomisterizm!

Felsefe mi oda durmuyor ilerliyor. Fakat, Epikuros ve Zenon zamanlarından beri henüz nasibe-i beşer tayin olunamadı. Eğer birçok mezâhib-i felsefiye vardır: Stoizizm, Sensüalizm, Animizm, Materyalizm, Pozitivizm, İndividüalizm, Kollektivizm ve nihayet Absürdizm, Şarlatanizm...

Evet, dedim ya, mütâlaa bir ma'sûkadır. Fattan, muğfil bir ma'sûka ki sizi dâmân-ı muhabbetine bağlamış, sürüklüyor. Size her akşam göz kırparak, gülerek: "Yarın!" diyor, yarın! Bunu ancak ba'dehu nâ-mütenâhi-i ebediyette bulabileceksiniz. Evet, bir ma'sûka ki âmâl ve ihtirâsâtınızı, hayal ve ihtiyârınızı kendisine hasr etmiş, sizi karşısında zânû bir zemin-i acz ü temennâ görmek hoşuna gidiyor. Siz uykusuz kaldıkça o eğleniyor. Sizin gözlerinize yaş geldikçe onun gözlerine lem'a-i sürûr ü tebessüm geliyor. Bir ma'sûka ki size bütün güzelliklerini anlatmış, fakat hiçbirini göstermemiştir. Ağlayınız, yalvarınız mülâzemet-i âşıkânenizde bir Werther, bir Romeo, bir Mecnûn sebatı gösteriniz. O zaman ma'sûkanız size yalnız gül-gün tırnaklarını gösterir, o da rûhunuzu paralamak için! O müthiş Dalila aşığının saçlarını kesmekle iktifa etmez. Elyâf-ı rakîka-i rûhunu bulmak ister. O insafsız, Manon aşığını aldatmaz, fakat öldürür. Ona nispetle Kleopatra, Junon, İzabu De Baviure, Ninon De Lanfilu, Markiz De Pumpador bütün o güzel, bütün o merhametsiz kadınlar hem pek rahîm ü şefik, hem de, eyvah! Hem de pek çirkin kalırlar. Çünkü onun hüsnü hakikat, insaniyetin min-el-ezel meftun olduğu hakikattir. Çünkü onun zevk ü sâlimi hiç olmazsa ebedidir.

Eğer meftûn ü mübtelâsı olmasaydım ben mütâlaadan nefret ederdim. Çünkü mütâlaa.. Hayır! Tereddüd etmeyeceğim, söyleyeceğim. Çünkü, mütâlaa fikri nâ-mahdûddan mahrûm eder de mahdûd içinde hurd ü hâş eder. Çünkü, ma'rifet mahdûd, cehaletse nâ-mahdûddur.

Maa-mâ-fih rûh-ı insani için dünyada zevk-i mütâlaadan lezzetli bir şey yoktur. İşte gözümün önünde kırmızı ciltli yeni bir kitap duruyor, hemen şu makaleyi vaz'-ı imza eder etmez, onu açacağım.

İşte mütâlaa hakkındaki fikir ve hissimi yazdım. Kârîin ister bunu bir hicviye, ister bir methiye gibi kabul etsin... Bana kalırsa bu bir hakikatnâmedir.

Cenâb Şehâbeddin

(s.1-2)

Nev'-i Latif

Ey zümre-i sürûş likâ âdemi neseb

Ey matlâ'-ı mehâsin-i kudret-nümâ-yı Rabb

Vahşetle münkesif görünen çehre-i hayât
Siz lutfedip de sürmeseniz gaze-i tarab

Bir muncemid sükûta mübeddel olur cihan
Sizler vücûda olmasanız bâis-i şegab

Hep sizsiniz medârı bütün arzuların
Fısk ü salâh âleme hep sizsiniz sebeb

Her hale biz fakat buluruz müstaidi sizi
Sizlerce müktesebdir o kim bizce müntahab

Biz bekleriz fazileti sizden garîbdır
Bizden ederseniz onu ümit siz aceb

Bir keşmekeşte kaldı meziyyât-ı merd ü zen
Mühmel bıraktı tıflı da ihmâl em ü eb

Hürmet size meziyet merdânedir bize
Şefkat nasıl ki bizlere sizlerce müstehab

Siz hilkaten latif ü melâik-i şiyemsiniz
Bir gülsünüz ki rayihanız ismet ü edeb

Agûş-ı pâkinizde yatan tıfl-ı nev-hayât
Enfâsınızla neşr edecek lem'a yâ leheb

Bir şâir-i bedîa-i müessir ne hoş demiş
İbdâ'-ı fikr ederken o berk'-güşâ-yı şeb

Elbet sizin faziletiniz iktizâ eder
Esmârimız olursa bizim hâiz-i âreb

Cudi

(s.2)

Bir Hüsn İçin

-1-

Ey kisve-i edeble tahallî eden melek!
Meshûr-ı ibtisâmınız oldum bu şeb sizin.
Lûtf eyleyin tebessümünüzde devam edin
Ey nev-bahar-ı ömrümü tezyin eden çiçek!

-2-

Bilmem aceb hayal midir mâyeniz sizin?
Yoksa sabah-ı vasl'da mı buldunuz vücûd?
Her haliniz cihana verir nağme-i sürûd!
Bir subh-ı nev-bahar mıdır dâyeniz sizin?

-3-

Bir şi'r-i dil-firîbsiniz, sehl-i mümteni'
Güya ki bâr-ı nûrusunuz fikr-i şâirin;
Ya nokta-i kemâlisiniz rûh-ı sâirin
Zirâ bütün metâlib olur sizde müctemi'

-4-

Sizsiz tecessüm etiremem ben hayalimi:
Eş'ârı sizsiniz bana ilhâm eden melek,
Esrârı sizsiniz bana ifhâm eden melek,
Âşıkı mıyım? Anlayamam kendi halimi!

Faik

(s.3)

Hikâye ve Roman Kısmı

Bir Yetimin Sergüzeşti

Kârîne

Geçen sene düçâr olduğum emrâz-ı asabiye'nin tedavisi için sonbaharda etibbânın tavsiyesi ve bir zat-ı âli-kadrin daveti üzerine (M....) kaplıcalarına gitmiştim.

Vapurda -yalnız namının Lebib Bey olduğunu haber verebileceğim- bir zatla görüştüm ki o da mezkûr kaplıcaya gidiyormuş.

Meziyât-ı beşeriyeyi her türlü tabirâtla nefis-i keriminde cem' etmiş olan böyle bir zât-ı muhteremle teşerrûf edeceğimi bi-t-tabî bilmezdim. Bu cihetle eğlenmek, vakit geçirmek için yanıma birkaç cilt kitapla -bir mecmûa-i bedâ'î' itlâkına ahrâ olan- (...) cerîde-i edebîyesinin bir hayli nüshalarını almıştım.

Lebib Bey bir gün kitaplarımı karıştırdı, (...) gazetesini bulunca bir tavr-ı hazin ile: "Bu gazeteyi tamamıyla okudunuz mu?", dedi. Bu ana kadar mükerreren nazar-ı mütâlaadan geçirdiğimi, ale-l-husûs cümle-i münderecâtından bulunan (Lebib) imzalı ve "Yetim İdim..." ünvanlı makaleyi belki yüz defa okuduğumu söyledim.

Bir âh-ı serd çekti. Gözleri doldu. Dedi ki:

- Bu makaleyi yazan kimdir bilir misiniz?
- Hayır, bilmiyorum.
- Mutlaka öğrenmek arzu eder misiniz?

Bir hüsn-i teessürle yazılmış olan o makaleyi ne vakit okusam müteessir olurdum. Binâenaleyh bu bâbda ma'lûmât verirse cidden müteşekkir kalacağımı söyledim.

"Makale benimdir. Sergüzeştimi hikâye edeceğim. Gerçi bir yetimin sergüzeşti insanı dil-hûn ederse de zımnında bir fâide-i ibret olduğu için hikâyemin canınızı sıkmayacağından eminim." mukaddimesiyle söze başlayarak hakikaten bir levh-i ibret-amîz teşkil eden tercüme-i hal-i hazinini ber tafsîl bana hikâye ettikten sonra: "Şu söylediğim sözler bir kâğıt üzerine alınsa garip bir roman hâsıl olur değil mi? Âsâr-ı nefisenin umûmu cidden vukû' bulmuş bir vakı'a-i müellimeden müteşekkik değil iseler bile yine vukû'ı muhtemel olan vekâyı-i garibeden ibarettir. Halbuki onlar tahayyül ettikleri vak'aları hakikatle yek renk göstermek için it'âb-ı zihn eder. Günlerce uğraşırlar. Bizim için zihin yormaya, günlerce çalışmaya da hâcet yok. Eğer tashîhini der-uhde ederseniz sergüzeştimi yazarım. Şayet nazmını da müteessir ederseniz, beklemeyin..."

Fikrini, teşebbüsünü takdir ile beraber tashîh meselesine kattiyen yanaşmadım. Mahzûn bir kalbin feryad-ı gayr-ı ihtiyârisi olan böyle bir esere, sahîh-ül-vukû' bir hikâyeye karışmak, kalem karıştırmak o eserin hâiz olduğu kıymeti, gönüllere bahşedeceği hüsn-i tesiri ihlâl etmekten başka bir şeye yaramayacağını anlattım.

Bey, (Bir Yetimin Sergüzeşti) ser-levhâsıyla -bana hikâye ettiği vekâ'yi- aynen yazdı. Fakat tashîhi için yine ısrara başladı.

Ben, bu hikâyenin ancak üç dert kelimesini tashîh ettim...

Tekrar edeyim, neşrine delâlet eylediğim bu hikâye bir vak'a-i muhayyeleden ibaret değildir. Sahihen vukû' bulmuştur ki eşhâsından ekseri henüz ber-hayattadır.

Kârîin! Şu sergüzeşti okuyunuz. Siz de benim gibi hem müteessir, hem de ibret-pezir olursunuz.

İstanbul , 1 Ağustos 1312-İbnü'l- Emin Mahmud Kemal

Yetim idim...

Feleğin bin türlü elemlerine bin türlü sitemlerine hedef olan vücûd-ı zayıfım -bir ummân-ı belâ-nişânda mevce-hâr-ı pîç ü tâb olan kazazedeler gibi- hayret ve meskenet âleminde dakika be dakika reh-rev-i girdâb-ı mugân olurdu. Tâli'-i vâj-gûnun âlâm-ı hurd-sûzıyla bî-çâre gönlüm:

“Nâr eyledi her unsurumu sûziş-i mihnet”

“Ateş dekülür su yerine didelerimden”

Meal-i âteşînini her türlü tabirâtıyla âlem-i hayalden cihân-ı misâle çıkarır, en sengîn kalbleri bile hal-i perişanıma, nâle-i yetimâneme giryebâr-ı melâmet ederdi.

Âlemde ne kadar hissiyât-ı rakîka varsa Cenâb-ı Hakk yetim denilen o bî-çâre ma'sumun kalb-i hazîninde cem' ediyor.

Mevsim-i bedî'-i rebî'de sîmürg-ı âteşîn-tal'atıyla küre-i zemini nümûne-nümâ-yı behişt-i berrin ettikçe murgân-ı çemen bir nağme-i vecd-perver, bir girive-i cazibe-âverle hem ahenk-i çeng ü ergonun, kelekler ezvâ-i mihr-i cihan-ârâye karşı bast-ı ecniha-i inbisât ile şevk-resân-ı târem-i nîl-gûn olurlardı.

Ben o tulû'-ı feyzâ-feyzdende, o serd-i rûh-efzâdan da müteessir olur, hazin hazin ağlardım.

Bir dîbâ-yı hadrâ' üzerine serpilmiş rize-i elmas, dâne-i mürvârîd gibi o sâhe-i zümürüdinde parlayan şebnemleri eşk-i dîdeme teşbîh eder, ağlardım. Nasıl ağlamayacağım

ki feyz-i nesîm-i nev-bahar ile gıpta-bahş-ı firdevs-i a'lâ olan gülzâr gözlerime bir âlem-i hârhâr sûretinde görünürdü.

Ötede bir gonce-i şehride, beride bir lâle-i şehlide gözüme ilişir, daha açılmadan solan, baharı görmeden hazana yüz tutan o ezhâr-ı galiye-bârı kendi hayât-ı bedbahtâneme benzetir, ağlardım.

Şâhid-i zerîbift-pûş doğsun, ef'ide-i zevk-perestân pür-hurûş olsun. Bülbüller ötsün, güller açılsın, jaleler saçılsın, mürgân-ı cennet hamûş olsun... Dâr-ül-zalâm gönlümün neyyirini, gülîstân-ı hayatımın andelibîni olan pederle maderden mahrum, nâle-senc-i gumûm olduktan sonra benim için şu revâk-ı bî-sütunun gülzârına, hezârına bakarak neşve-mend rahîk-i hubûr olmak, çehre-i meyûsânemde âsâr-ı dehşet nesârını izhâr eden enîn-i can-güdâzı hande-i inbisâta tebdîl etmek kâbil midir?

Yetim idim... Yetimlik, ne dil-şikâf söz, ne idrâk-sûz tabir!.

Ah mâh-tâb bize tabidir, yetimlerin kalbi gibi mahzundur, hüzn-efzâdır.

Mehtaplı gecelerde küre-i zemin bir reng-i hazin içinde görünür. Derd-i âzmâyân-ı cihan o fevâre-i sîmînde müşâhede ettikleri reng-i mâtemiyi ahzân-ı kalbiyelerine tercümân addederler.

Mağmûm gönüllerden çıkan dûd-ı ah -diğer bir şûle-i lem'ân efrûza tekabülle- tebâh olmaz.

Kalplerde -şiddet-i teessürle incimâd eden- zehr-âb-ı ahzân bir nehr-i hurûşân gibi dem-â-dem cereyân eder. Hilken mahzun yaratılanlar tabiatın da en hazin demlerini arar, ağlar, ağlamakla müteselli olur.

Yetimler gibi hüznün misâl-i müşahhısı olan bî-çârelerde bi-t-tabî' mâye-i teselliyi göz yaşlarında bulurlar. Her katresi dakîka-bînân avâlimi lerzenâk-ı dehşet eden o eşk-i hûnin ile der-i dillerine devâ-sâz olurlar. Ezvâk-ı bahar ile sermest-i sahbâ-yı safâ olan şâir:

Erdi yine ürd-i behişt oldu hevâ anber-sirişt

Âlem behişt ender behişt her kûşe bir bağ-ı irem

Gül devr-i ayş eyyâmıdır zevk ü safâ hengâmıdır

Âşıkların bayramıdır bu mevsim-i ferhûnde-dem

Oldu hevâ anber sirişt her köşe bir bağ-ı irem

Zevk ü safâ hengâmıdır bu mevsim-i ferhunde dem

Neşidesiyle zemzeme-sâz-ı şevk ü şegaf olduğu zaman benim gibi –âğûş-ı mâdere mukâbil hufre-i mesâibe giren, eb-ı müşfikin cenâh-ı merhametine sığınacağı yerde âlemin pâ-y-ı tahkîri altında ezilen,

“Havada yaprağa dendürdü rüzgâr beni”

“Hazana muntazırım ömrümün baharında”

sürûduyla nâlezen-i yeis ü fütûr olan -zayıf, alîl, mahzun bir yetimi, bir belâ-d’ideyi hayalinden geçirmiş olsaydı: “Âlem behişt ender behişt” yerine ne diyeceğini yine ben bilirim.

Dâr-ü’s-sühen-i ıstırâb, âteş-gede, âbişteğâ, belâ, menba’-ı devâhî, cehennem, hufre-i nîrân...

Ah o feci demleri, o devr-i felâketi niçin yad ettim, iltiyâm-pezîr olan bir yarayı niçin tahriş eyledim.

Off Rabbim!..

Söyletmeyin ki sığmaz takdire ısdırâbım
Bî-çâreyim, yetimim bir hânümân-harâbım
Dehrin elinde güya bâzîçedir vücûdum
Fevkindedir hayalin hırmân û iktizâyım
Dünyaya geldiğimden bin kere nâ-dim oldum.
Ya Rabb! Nedir günahım şâyeste-i azâbım
Allah için ecel gel artık teehhür etme
Kurtar beni hayattan kurtar bu son cevabım.

Mâba’dı var

(s.6-7)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Ser-firâzân-ı muharrerâtımızdan ismetlü Nigar Hanımefendi Hazretleri tarafından ihsan buyurulmuştur.

Takvim

Neşeden vardır nasibim bî-ribâ bir lahzacık

Ref’ ederken her seher herbirini takvivimin

Eyliyorken çeşm-i canı rûşenâ bir lahzacık
 Beklerim ama yine ben mergini takvimimin
 Bir felaketmend rûzun geçtiğinden hep haber
 Verdiğinden ben onu ta'ziz ederken her seher
 Mahvını bilmem niçin mahzun gönül dâim diler?
 Gayet sâl olduğunda bence var mı bir ümit
 Güldürür mü kalb-i meyûsum benim yevm-i cedîd?

Ey geçen yıllar! Benim âlâmımı tezkâr edin
 Lûtfunuzdan istiâne etmeye geldim bugün
 Lâ-yuadd-ı dert dilim ahlâfa ihtar edin
 Gördünüz siz çekdiğim âlâm ü ahzânı bütün
 Ey sinîn! Ebkemsiniz mazi midir ya isminiz?
 Yadınız var da sizin yoktur demek ki cisminiz
 Sahîfe-i tarihe mi merkûm ancak sizin resminiz?
 Eyleyim min ba'd ol kanuna ben de imtisâl
 Hâme-i nâcizim olsun tercümân-ı bî-hemâl!

Ey enîsim, ey refîkim, ey vefâdârım kalem!
 Anlayan biri varsa sensin benim vicdanımı
 Sa'y edersin şerha-ger olsun dahi aciz rakam
 Nakledip kurutsa ka'r-ı dildeki ahzânımı
 İnhirâf etme sakın azminden ey âlî semîr,
 Terk ile yese düşürme ey enîs-i bî-nazir
 Çünkü oldum ben sana kayd-ı hayât ile esir
 Melce' ü me'vâ-yı hasmısın, penâhımsın benim
 İstinâd-gâh-ı dilim, hal-i iktinâhımsın benim!

Nigâr Bint-i Osman

(s.7-8)

MÜKÂFÂT-I İLAHİYYE (Mâba'd)

Müellifesi: Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye

İkinci Kısım

-1-

Hayât-ı Dûzahî

Bahar geldi. Güllerin kokusu, bülbüllerin terânesi cennetten nişân vererek Alice'in geçirmekte olduğu hayât-ı dûzahâneği ta'dile çalışıyordu.

Bedbaht kadın; iki aydan beri rahatsız bulunan pederinin nezdine her gün gidiyor ve konağın azim bahçesinde letâfet-i baharî temâşâyâ dalıyordu.

-10-

Mareşal François de Kourage'ın konağı Paris'te hâric-i şehir sayılan kibar mahallesinde gayet vâsi' bir bahçeyi şâmil muntazam bir binaydı.

Konağın ön tarafı Sen Nehri'ne, arka ciheti bahçeye nazır olup binanın ortasında bulunan cesim bir salon Mareşalin kendisine mahsustu.

Mareşal salonun bahçeye nazır olan cihetinde bir sedir üstünde nîm uzanıp bahçenin letâfetine ara sıra nasb-ı nigâh ediyordu.

Alice yine birgün mu'tâd pederinin nezdini girip Juliette'in on dert yaşında bulunan kerimesinin üst tarafında oturdu. Peder gözlerini Alice'e dikti. Arada bir hafidesine bakıyordu. Hastanın âsâr-ı zeka saçılan gözlerinde rikkat ve muhabbet müşâhede olunuyor, ama kızına ve hafidesine doya doya bakmak istemiyor, yetmiş senelik saf ve pak bir ömrün son günlerine eriştiğine delâlet ediyordu.

Alice, baharın letâfetinden bahsetti. Pederi mağmûmâne bir nazarla kızını gözden geçirdi. Hafidesine de tatlı fakat hazin bir nigâh attı. O aziz ve muhterem peder, kızına baktıkça siyeh-kâm-ı şebâbette muktezâ-yı tâli' olarak hazana uğramış bir hüsnün bakiyesi arasında gezilen âsâr-ı kudûreti mütâlâa edip o bedbahtın zalim istikbâlini düşünüyor, hafidesine nasb-ı nazarla sehhar içinde bir nev-bahar müşâhede ederek teemmülât-ı meyûsânesini ta'dile çalışıyordu.

Alice bunun farkına vardığı için pederinin; "Albert ne halde?" suâline "Pek iyidir." cevabını verip hastanın bozulmamasını iltizâm eyledi.

Alice, birkaç gün sonra pederinin nezdine girdiğinde hastayı pek halsiz bulmuştu. Peder gelen bir mektubun imzasını okuyamadığından; "Alice, şu imzayı bana oku." emrini verdi.

Alice pederinin emrini ifa etmekle beraber mektubu tutan o muhterem ellerin titremesinden kalbi sarsıldı. Göz yaşlarını göstermemek için kendini dışarıya attı. Juliette ile görüştüğünde; “Pederimiz!” dedi. Juliette ağlayarak; “Za’findan korkuyorum!” cevabını verdi.

Bir hafta daha geçmişti. Albert, yeni bir huysuzluk daha peyda edip; “Oğlumla bir odada yatacağım.” diye her gece münâzaa etmeye başladı.

Alice, sarhoşa oğlunu tabî’i emniyet edemeyeceğinden dadısını beraber yatırırđı. Albert içmeye kalktıkça çok içtiğini görüpte söylenir fikriyle dadıyla kavgaya başlar, mükemmel bir dayaktan sonra kapı dışarı atardı. İletli bir sarhoşla Konistan gibi zayıf ve asahi bir çocuğun beraber yatması tıbben ve aklen câiz görülemediğinden Alice, zevci sızdıktan sonra bir takarrüble Konistan’ı odasına alırsa da Albert gece yarısı uyanınca zevcesinin odasını tekmeleyerek çocuğu alıp cebren odasına götürürdü.

Bir gece ziyade mest olup sızmış, Konistan’da yavaşça dadısının yatağına alınmıştı. Gece yarısı Albert uyanıp çocuğu tekrar odasına almış ve biraz sonra oğlunun üstüne düşmüşü. Bî-çâre çocuk bu darbe-i nâgehâniden fena halde ürküp bir süre “Hay” diye gözlerini açmışsa da yedi senede güç hal ile tahlîs-i giribân edebildiği İspazmoz illet-i müthişesi derhal çocuğu istilâ eylemişti. Bundan Albert de korkup; “Eyvah! Evladımın başını ezdim.” diye figâna başladı.

Alice, bu yeni felâketi duyunca şefkât-i mâderânesi galeyâna gelip Albert’e:

- Nihayet evladımı öldürdün ha! Diye haykırdı. Albert fena halde meyûs olmuş, hemen konyak bardağından istimdâd eylemişti. Bî-çâre vâlide, dizleri üstünde buz gibi donmuş kalmış olan ciğer-paresinin cesed-i bî-rûh şeklini alan vücûduna bakarak ağlıyordu.

Alice, dert saat sonra açılmış olan oğlunun ağzındaki köpükleri silmekte iken Albert giyinmiş eline revolverini almış olduğu halde karşılarına dikilip:

- Alice, benden müfârekat edecekmişsin. Mahkemeye istid’â etmişsin. Sana bunları her kim öğretiyorsa onu öldüreceğim, deyince hasta çocuğu tedavi ile meşgul olanların hepsi şaşırıp kaldı.

Albert’in gözleri irileşmiş âsârı dehşet saçmakta bulunmuştu. Havf ü hirâstan hiç kimsenin nutka mecali kalmamıştı.

Albert sözünü bitirince hemen sokağa fırladı.

Arkasından hizmetkârları koşmuşlarsa da akşama kadar şehir içinde bir cevelândan sonra polislerin mu’avenetiyle hânesine iâde olundu.

Albert altı yedi aydan beri kapıdan dışarıya çıkmadığı halde meskürâtın harîc-i tahammül bir derecede isti'mâli beynini alt üst etmiş ve bu keşmekeş ile kuvvetlenerek akşama kadar koyması epeyce asâbını gevşetmiş olduğundan akşam hânesine gelince sakin bulunuyordu. Alice, görümcelerine telgraf çekerek celb etmiş olduğundan Albert hânesine avdet ettiği zaman kendisini kalabalık içinde buldu. Lâkin o aralık biraz dinlenmek için yatmış olan zevcesini göremeyince; "Eyvah! Alice öldü. Onu ben öldürdüm." diye hangui hangui ağlamaya başladı. Zavallı marîz! Revolverle birini vurduğunu iddia ediyor, fakat ölenin kim olduğunu bilmiyordu. Alice'i göremeyince onu öldürmüş olduğuna zâlib oldu.

Mâba'dı var

(s.8)

Nr. 11

EDEBİYAT

Bir Manzara

Bir subh-ı latîf idi baharı
Bülbüller olurdu nağme-pirâ
Tuttumda kenar-ı cûybârı
Ahengini eyledim temâşâ
İnmişti zemine sanki cennet?
Etrafta mevc vururdu envâr!
Güya ediyordu hande îsâr
Yapraklara gizlenen letâfet

Mir'at-ı dilin silindi jengi
Aksetti kulûba başka bir zevk
Ya Rab! Ne bu zevk içindeki şevk
Erbâb-ı gamın değişti rengi

Estikçe sabâ açıldı güller,
Ezhâr ile hep donandı eşcâr
Eşvâka mübeddel oldu ekdâr!

Leb-rîz-i sürûr îdi gönüller

Çorum'dan Osman Hilmi

(s.1)

Bûy-ı İsmet

- 1 -

Ey hüsnünün kemâline canlar dayanmayan!
 Kimdir bakıp da hüsnüne aşkınla yanmayan!
 Ey ibtisâmı müjde-i ervâh olan güzel!
 Hiç var mı bî-bahalığına bir inanmayan?
 Nutkun getirdi gûşuma bin uhrevi gazel,
 Mutlak gelir sükûtun ile nezdime ecel.
 Elbette öldürür beni nazın, tegafülün,
 Yok bunda çünkü zerrece sun'un tekâsülün

- 2 -

Hayran olursa çok mu çemenler hırâmına?
 Bülbül revâ gelirse leb-i gonce-fâmına;
 Bağ-ı baharı andırıyor sûretin senin,
 Lâkin nedir müşâbih olan ibtisâmına?...
 Cennet revâyihiyle muhammer mi gül-tenin?
 Yoktur bu rütbe hoş kokusu çünkü gülşenin.
 Ben acizim kemâlini tasvirden bugün
 İlhamı gelse zihnime şâirlerin bütün.

- 3 -

Canlar saçılma minnet ile reh-güzârına;
 Kâfi değil bu hüsne göre iftihârına.
 Bir kem-terîn nigâhına bin dide muntazır,
 Hayran olursa çok mu cihan iktidârına;
 Âşıkların visâline efkârı münhâsır,
 Şâir hele hayaline her an da müftakır.

Ey vech-i sâfi matla’-ı eşvâk olan peri!
Kim anlasın o câzibe-i râz perveri?...

- 4 -

Bir lem’a-i tebessümüne bin ziyâ fedâ!
Bir lahzacık tahayyülüne bin safâ fedâ!
Hüsnün unutturur bana dünya azabını
Hüsnün ki mihr ü mâh-ı semâdır ona fedâ!
Bazen de arttırır dilimin ıztırâbını
Zihnimde cem’ edince onun her hesabını,
Mağlup olur o anda gönül ye’s ü mihnete
Başlar hayal-i pâkine karşı hitâbete.

- 5 -

Gösterme kendini seherin iltifâtına!
Âşıkların zevâl getirme hayatına.
Hıfz et vücud-ı nâzikini gonceler gibi
Rağmen, açılma, dest-i havanın sebâtına,
Bil kendini cihanda bulunmaz güher gibi,
Elden ele dolaşma sakın sîm ü zer gibi...
Pejmürde hal olup dekülür zîb ü ziynetin:
Ey gonce mahv olursa eğer bûy-ı ismetin!...

Leskovikli Rauf

(s.1)

Hüsn-i Zî-hayât

Çeşm-i kebûd-fâmı semâvâta mün’atıf,
Ebr-i sefid-reng e bürünmüştü bir melek;
Bir hüsn-i zî-hayât, tarâvetli bir çiçek;
Bir zübde-i mehâsin-i fitrat, melek-likâ.
Mahmûl-i dûş-i nâzı olup keyf-i mâ-ittifak
Dağınktı, mevczen idi zer-târ-ı keyvân.

Gül-rûhlarında mündemic ol hande-i şafak,
 Kaküllerinde mevcelenen hüsn-i insicâm,
 La'l-i lebinde gizli olan nûr-ı ibtisâm,
 Aks-i fer-i kamer ile bulmuştu incilâ
 Bedr-i münir vechi de olmuştu ayân.
 Etmezdi nûr-ı hüsnünü deycûr-ı münhasıf.
 Mermer-i sanem sanırdı gören; vaz'î dil-rübâ
 Bir cism-i zî-sükûn idi, rûzunda beste-leb;
 Güya zemine düşmüştü bir peri bu şeb
 Dalmıştı vâlihâne temâşâyâ, fikrete
 Ulvîyet-i avâlimi, eb'âdî, fûshati.
 -Bir kudret-i bedîa-yı hâvîydi ahterân!-
 Kesret içinde seyr ile esrâr-ı vahdeti
 Şeb-tâbdan nücûma kadar hepsi yek sadâ,
 Güya lisân-ı hal ile tehlîl-i kibriyâ
 Eyler görünce, daldı hemen bir sükûnete,
 Nâ-gâh tatlı zemzeme, bir lahn-ı pür-figân
 Pür ihtizâz etti semâvâtâ i'tilâ.

N. Vecdi

(s.1)

Lisân-ı Edeb Hakkında Birkaç Söz

Ulûm ve fûnûn, efrâd-ı beşerin heyet-i ictimâiyyeye karşı ifâsına medyun oldukları hidemâtın icrâsını teshîl eden vesâittir ki hüsn-i isti'mâl olunmadığı takdirde netâyic-i ma'kûse ve müteallimenin zuhûrunu ve bu sûretle ashâbının mes'ûliyetini dâîr olur.

İlm-i edeb demek olan edebiyatın dahî fevâid-i kesire ve mühimme istihsâline hâdim bir vasıta olduğu müsibet ve vakâyi'-i târihiyye ile müdellel iken teessüf olunur ki bu kıymettar vâsıta bizde sû-i isti'mâl olunmakta ve netâyic-i vâhimesi görülmektedir.

Tehzîb-i ahlâk ve ıslâh-ı lisân gibi her biri bir kavmin bekâ ve terakkisini temin eden halâtın husûlüne vâsıta olabilen edebiyat zaten müşevveş olan lisânımızı daha ziyâde teşevvüşten gayrı bir semere vermemiştir. Şu ahvâli nazar-ı dikkate alanlar bir hakîmin: "Edebiyat, kizb ü dürûğ; müdâhâne ve riâyâ eseridir." kavline inanacağı geliyor. Maa-mâ-fih

bu gibi ahvâl-i müteessifenin izâlesine hizmet edecek yani ahlâk ve lisânımızı tehzîb ve ıslâh eyleyecek en mükemmel vâsita yine edebiyattan başka bir şey değildir.

Bir fi'l-i kabîhi ve onun netâyic-i müteellimesini müesser bir lisân-ı edeb ile tasvir eden bir tiyatro veyâhûd bir romanın kalbimize ilkâ edeceği teessürden daha kuvvetli bir mürebbi tasavvur olunabilir mi?

Diğer taraftan lisânımızı ıslâh emrinde -agrâz-ı şahsiyeden ârî olarak- cereyan edecek mübâhasât-ı edebîye kakdar müesser, ciddi bir vâsita bulunabilir mi?

Bütün Avrupa hükûmâtını bir râh-ı terakkiye sülûk ettiren ve bu sûretle onları bir hal-i temeddün ve saâdete îsâl eyleyen vâsita edebiyatın on ikinci asırda başlayan terakkisinden başka bir şey değildi.

İngiltere'de on sekizinci asırda zuhûr eden ve Santimantalizm tesmiye olunan usûl-i te'lîf sayesinde dereke-i ahlâkî bozulmuş olan İngilizler tehzîb-i ahlâk etmişler bu sûretle bir tarîk-i terakki ve saâdete nâil olmuşlardır.

Yine o asırda ahlâk bozukluğu son dereceye varmış olan Fransa'da bir devr-i teceddüd açanların ileri gelenlerinden Voltaire ve Rousseau gibi eâzımın öyle bir zamanda efkâr ve ahlâk-ı umûmiyeye karşı isti'mâl ettikleri dehşetli silah, bir kalem parçasından başka bir şey değildi.

Almanya'da havâs ve avâmın sefâhata dalıp da Fransız lisânıyla konuşmayı zarâfet ve o lisân ile eser yazmayı mahâret addederek fezâil-i ahlâkiyelerini kaybettikleri misillû lisânlarını da mahvettikleri bir sırada Goethe ve Schiller gibi iki edib-i a'zâmın himmeti yetişerek Almanları bir felâket-i müthişenin vukû'undan halâs etmiştir.

Hemcinsini eşya-yı âdiye gibi alıp satmaktan ibaret olan esir ticaretinin lağvı husûsunda efkâr-ı insaniyetkârâneyle bu fi'l-i mekrûhun aleyhine sevkeden vâsita bir Amerikalı kadının yazmış olduğu bir romandan ibaretti.

İşte şu vukûât-ı tarihiye ile sâbit oluyor ki bir kavmin ahlâk ve lisânını ıslah için en mükemmel vâsita edebiyattır.

Edebiyatın fevâit-i mühimmesi bunlardan ibaret değilse de bizce nazar-ı dikkate alınması lazım gelen şu iki husûsu cümlesinden ehem olduğundan edebiyattan en evvel ve en ziyâde ahlâk ve lisânımızın ıslahı faydasını anlamaya mecbûr olduğumuz âşikâr ve erbâb-ı kalemimizin en ziyâde bu husûsa sarf-ı makderet eylemeleri lüzûmu bedîdardır.

Rahmetullah

(s.1-2)

Hikâye ve Roman Kısmı

Noksan Terbiye

-1-

Kış gelmiş; soğuklar, yağmurlar, karlar baş göstermişti.

İstanbul, bir setre-i siyâha bürünmüş gibi, kesîf sisler muzlim bulutlarla bir manzara-i hazinâne arz eyliyordu.

Şiddetle esmekte olan poyraz ile dâima bir cihete sevk olunan karlar dar, gayr-ı muntazam, pis sokak köşelerinde azîm yığınlar teşkil ediyordu.

Boğaziçi'nden köprüye inerek sisten dolayı yavaş yavaş, ihtirâz ve tereddütle hareket eden şirket vapurlarının bir gemiye veyâhûd da bir şilebe çatmamak için çıkardıkları acı acı sadâlar sâmiayı tahriş eyleyecek bir sûretteydi.

Sabahları, Rumeli postasını icrâ eden şirket vapurlarından “...” numaralı vapur bin müşkülât ile, hatta üç dert halat kopararak köprüye yanaştığı sırada, iki refik herkesten evvel dışarıya fırlamak üzere vapurun küpeştesine tecemmu' eden halkı dürtme kakma ile bî-zâr etmekte, aralarında şu muhâvere cereyan etmekteydi.

- Hay canına! Bu kadar soğuk, dumanlı havada; fırtınalı sisli bir günde vapurun bu kadar kalabalık olduğunu hiç görmemiştim. Hele şu miskin, şu sünepe ihtiyara bak! Sakalı ağarmış; beli iki büklüm olmuştâ halâ böyle havalarda İstanbul'a iniyor. Adam sende! Âlem bizim nemize lazım... Haydi!. Nuri Bey!. Arkadaş!. Şu önündeki herifi biraz dürtüverde çabuk çıksın. Zirâ öyle donuyorum ki hiç sorma!. Beyoğlu'na bir kapağı atsak; kadehi dert kuruşluk konyaktan birkaç tane yuvarlasak, o zaman güzelce ısınırız. Haydi beyim çabuk ol!.

Nuri Bey önde, Hurşit tesmiye olunan bu adam da arkada olduğu halde, ikiside alelacele köprüye çıkarak Beyoğlu'na teveccüh etmişlerdi.

-2-

Kuruçeşme'de ikâmet etmekte olan Nuri Bey an-asıl kibar, haysiyetli, zengin bir familyaya mensûbsa da henüz sekiz yaşındayken pederi vefat ederek vâlidesinin taht-ı terbiyetirde bulunmuştu. Vâlidelerin evlatlarına gösterdikleri muhabbet-i müfritenin ne kadar feci', dil-dûz vak'alar intâc eylediği cümlelerin malûmudur.

Bu Nuri Bey dahi on yaşına vâsıl olduğu halde tahsiline, terbiyesine zerre kadar ehemmiyet verilmeyerek gece gündüz uşak makûlesinden bir takım âdi adamlar, tulumbacılarla düşüp kakmasına ne vâlidesi, ne akrabası ses çıkarmamışlardı. Daha on beş

on altı yaşlarındayken işrete, selamlıkta birtakım tulumbacılarla çalgı çaldırıp eğlenmeye başlamış olduğundan artık tashîh-i ahlâk etmesinden ümit münkatı' olmuştu. Vâlidesi yegâne oğlunun her dediğini icrâda kusur etmeyen o gâfil vâlîde bu halleri gördükçe pek ziyâde muhtarib olmaktaysa da artık iş işten geçmiş, Nuri Bey'i tarîk-i müstakîm-i selâmete çevirmek zamanı elden kaçırılmıştı. Bundan başka küçük bey haftada birkaç gecelerde Beyoğlu'nda kalmayı i'tiyâd edinmişti. Sabahlara kadar rezilâne, serseriyâne bir halde umûmhâneleri dolaşıyor, bu halden lezzet buluyordu! Hurşit dediğimiz adam da Kuruçeşme'nin en babayiğit dayılarından, efelelerinden, bizim Nuri Bey'in de en aziz kafadarlarındandı.

Havanın yağmurlu, karlı, sisli olmasını bir fırsat-ı gayr-ı müterakkıbe addeyleyen beyimiz Hurşit'i hemen bir uşak vâsıtasıyla celb ettirerek efkâr ü merâmını ona beyan etmişti. Hurşit hiç böyle tekliflerden kaçır mı ya? Derhal verilen karar üzerine o gün beş vapuruyla köprüye ayıttılar. İşte o gün vapurdan acele ile çıktıklarını hikâye eylediğimiz iki arkadaş Nuri Bey ile Hurşit idiler.

-3-

Vapurdan çıkıp Beyoğlu'na teveccüh eyledikleri zaman Nuri Bey refikine diyordu ki::

- Nasıl, Baba Hurşit!. Meymunlu'ya mı, yoksa Direkli'ye mi girelim? Hem aç karnına nasıl konyak içilir ya! Biraz kafaları tutsüleyelim; karnımızı doyuralım. Ondan sonra konyak partisi yaparız olmaz mı? Sen ne dersin?

- Ben ne diyeceğim beyim! Pekala, bilirsiniz ki ben ne tarafa çekilirse o tarafa giden takımdanım. Sanki benim de karnım zil çalıyor ya! Öyle ise gel şu Galata'daki Meymunlu'ya girelim. Oranın [?] pek senâ ediyorlar. Bakalım dedikleri kadar var mı?

Ma'bâdı var

s.7-8

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

MÜKÂFÂT-I İLÂHÎYYE (Mâba'd)

Müellifesi: Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye

İkinci Kısım

Hayât-ı Dûzahî

Albert Alice'in odasına girip onu pür-hayât görünce ayaklarına kapanıp:

- Alice, tekrar mı dirildin? Halime acı da beni affet! Ber korkuyorum! diye tazarru' eyledi.

Albert'e oğlu takdim edildiğinde ürkerek onu der-âguş edemedi.

Hemşiresi Beriye'nin zevci tabîbdi. Hastayı ba'de-l-muâyene:

- İşret vücudunu bitirmiş, kalb ve dimâğ buhran içinde. Bu ikisi onu öldürmeye kâfidir.

Eğer Madam Alice müsâade ederse alıp evime götürüyüm orada tertibim üzere yedirip içireyim, tedavi edeyim, dedi. Alice de teşekkürler eyledi.

Ertesi sabah Alice pederinin fenalaştığı sebebiyle hemen gelmesini müş'ir haberi alınca Albert'in küçük hemşiresi nezdine gitmesini isti'câl eyledi.

Ne çare ki Alice'in çilesi daha dolup tamam olmamış!... Albert'in:

- Bir gece büyük hemşiremin hânesinde kalayım da sonra küçük hemşireme giderim, diye ısrar etmesi Madam Beriye'nin de Alice'in de canını sıkmışsa da yarı mecnun bir halde bulunan Albert'i ikna kâbil olmadı.

Albert büyük hemşiresine azimet ettiği gün Alice'te oğlunu alarak pederinin konağına gitti.

-11-

O sene âlem için pek latîf bir sûrette geçen bahar, De Kourage familyası için mevsim-i nekbet halini almıştı.

Kış bahçesinin kapıları açılmış, giren yok! Limonlar ağaçları altına serilmiş, toplayan bulunmuyor! Pencerele sarılan güllerin üstünde ötüşen bülbüllerin nagamât-ı şevk efzâsına iltifat eden görünmüyor. Güya ki tabiat çiçekleri mükerrer hastanın tabutunu donatmak için yetiştiriyor; bülbüller ise feryâd-ı matemi ta'lim için ötüşüyor; bâlîn-i ihtizâra uzanmış pederin etrafında hizmetle meşgul olan evlât û ahfâd salondan geçmeye mecbûr oldukça şu tezyînât-ı tabîyyeye ağlayarak atf-ı nazar edip âsâr-ı sürûr-ı baharı hem-hal nekbetleri gibi görüyorlar. Konakta hüküm-fermâ olan ye's ve keder, sakinlerine ezvâk-ı cihânı tamamıyla unutturmuş.

Alice nezd-i pedere geldiğinin haftasında ezilip kalmış olduğu felaket arasında müstağrak beht û gayret olan hayât-ı dûzâhânesi hatta mevcûdiyetini bile unutmuştu! Zirâ sevgili babacığı ebediyen âlem-i fâniye veda eylemişti.

Konağı temelinden sarsan avâze-i matem Juliette ile Alice’i şaşırtmış olduğundan el ele tutuşup: “Kardaşıçığım. Ne yapalım?” diye birbirine suâl ediyorlardı. On altı sere evvel iki hemşire yine el ele vererek ümit ve istikbâllerine tebessüm ediyorlardı. Şimdi ise hal-i hazrın dehşetinden yapacaklarını unutup hüzn-ü bekâ içinde bulunuyorlardı. On altı seneden beri sabâvet şebâbete devretmiş, şimdi o parlak zaman ise matemle örtünmüştü.

Üçüncü Kısım

Bir Ma’sûmenin Teessürâtı

Bazı çocuklar büyüklerden daha hassas olur.

Juliette’in küçük kızı Anteljanis’de pek zeki ve hassas bir çocuk olduğundan etvâr-ı hârikulâdesiyle dikkate celb ederdi.

Büyük pederinin mekân-ı ebedisine götürüldüğü gün ise büyükler kadar izhâr-ı teessüf eylemişti.

O yevm-i felakette Juliette ile Alice’in nazarında dünya sehâb-ı kederle örtülmüş, ümit ve istikbâlleri zûlmet içinde kalmıştı! Şatodaki izdihâmdan herkesteki telaştan kimse kimseyi tanımıyor, akraba ve taallûkâtın feryat ve figanları duvarlara aksettikçe güya o metin bina bile inleyerek sahibi için ilân-ı matem ediyordu.

Mareşalin ulüvv-i cenâb ve sehâveti bir çok fakir ailelerin medâr-ı taayyüş ve refahları olduğundan haber-i vefâtını işitip gelen bu ibkânın: “İşte şimdi bîkes kaldık! İşte şimdi çocuklarımız yetim oldu!” diye haykırıp saçlarını yolmaları ne hazin manzaralar teşkil eyliyordu.

Alice:

- Off! Bu dünya ne kadar fena bir dünyaymış. Acaba dünya mı değişti?

Hayır dünya yine o dünya! Bizde halâ içinde yaşıyoruz. Şu kadar ki pederimiz bu âlem-i faniyi değiştirmiş, bizde onu yolundan alıkoymak fikr-i vâhisiyle figân ederek

Mâba’dı var

(s.8)

Nr. 12

EDEBİYAT

Nağme-i Teessür

Göz yaşları katre katre lerzân!

Sevilir gam-ı aşkı çeşm-i giryân!
 Hissim kurudu, melûl ü zârım!
 Bir makbere girdi nev-baharım!...
 Öldürdü demek şu tâli’-i saht,
 Sağlıkta beni edince bedbaht
 Muzlim görünür bana hayatım
 Ben muntazır-ı dem-i memâtım!...

Remzi, ki belîğ-i ter-zebândır,
 Derd-i sihriyle nâtüvândır!
 Hicrânzede, giryebâr-ı bimâr!
 Gönlüm gam-ı aşka aşiyandır!
 Ey yâr, dedim, bahar-ı hüsnün
 Reşk-âver-i hûri-i cinândır!
 Gülhânde-i vâpesini ey vah!..
 Bildim ki zevâle tercemândır!
 Bildim ki şu macera-yı sevda
 Muhrik, acı, bir derin figândır!

Târik-i mezara dendü güya
 Nâsût, bu mahşer-i belâya!
 Zulmü, sitemiyle çarh-ı bî-dâd
 Mahvetti beni dirîğ, feryâd!
 Pîşimdeki kûh-sâr-ı muzlim!
 Dünya mı? O mev’id-i mezâlim!
 Artık bana “Elveda” etti
 Âmâl-i şebâb, hepsi bitti!
 Ger olmasa intihar-ı isyan
 Eylerdi sükût ömr-i nâlân!

H. Remzi

(s.1)

O Bîgâne-i Sevda

Bir nigâhla beni eylemedi şâd henüz!
 İhtizâz etmede rûhumdaki feryâd henüz!
 Subh-ı evvelde o çân-ı neşeye benzer gülüşü,
 Ağlarım! Ben neye ey Hâlik ezdâd henüz?
 Gönlümü kıldı o mahmûr-ı tebessümle harâb,
 Bakmadı halime bir kere o bî-dâd henüz!
 Yâre zevk-âver olurmuş sihri nâlelerim!
 Olmadım girye ile nevhadan âzâd henüz!
 Kûh-ı aşkımda hâzânımla baharım birdir!
 Görmedi köhne cihân ben gibi Ferhat henüz!
 Beni virane-dil etti o sühen-gû gözler
 Ah! Remzi niçin olmadı âbâd henüz?

H. Remzi

(s.1)

İmlâ Bahsi

Bu günlerde matbûât-ı Osmâniyeyi işgâl eden mesâilin biri ve belki en mühimi lisânımızın ıslahı kaziyesidir. Lisânımızın cidden ıslaha muhtaç olduğu epeyce bir zamandan beri hissedilmiş ve bu husûsa dair arasıra memlekete hizmetle mükellef olan cerîdelerde bazı mütâlaât der-meyân kılınmış olduğu halde el'ân bir netice-i hüsnîye kesb-i iktirân edememesi yani lisânımızın ihtiyacıyla mütenâsib bir kâide-i sâlîme ve mazbûtanın meydana konulamaması nasıl mûcib-i teessûf ise erbâb-ı iktidârımızın halâ şu mühim meseleye nazar-ı bî-kaydi ile bakmaları da o derece şâyân-ı telehhüftür.

İkdâm, vesâir cerîdeler bu husûsa dair yazmış ve yazmakta bulunmuş oldukları makâlât-ı müfide ile epeyce enzârı celb etmiş ve tenvîr-i ezhâna vâsıta olmuş oldukları lisân hakkındaki mütâlaâtın cerîdelerin bir kısm-ı mühimmini işgâl etmesiyle müsbet bulunduğundan kendilerini böyle bir fi'l-i hayra tavassut ettiklerinden dolayı ezher cihet tebrik etmekle beraber iş bu maddenin bir an evvel bir hüsn-i neticeye kesb-i iktirân eylemesi arzusunu da bir türlü izhâr etmekten kendimizi alamıyoruz.

Eslâfımız lisân-ı edeb ve şerîat olmak ve gayet vâsi' bulunmak cihetiyle tahsîl-i lisân-ı Arab ile iktifâ ederek lisân-ı mâderzâdları olan Osmanlıcaya pek de ehemmiyet

vermezlerdi. İşte bunun içindir ki şu son zamanlar istisna edildiği halde lisânın rûhu mesâbesinde olan ne bir sarf kitabı yapıldı ne de bir lugât-ı Osmâni husûle getirilebildi! Eslâfımızın lisânımız hakkında bu derece lâ-kayd davranmalarına esef-hân olmamak elde değildir; fakat şurasını da düşünelim ki bugün lisânın ıslah olunması yani bir kâide-i muntazama altına alınması hakikaten derece-i vücûbda bulunduğu ve bu ihtiyaç herkesçe hissedildiği halde erbâb-ı iktidârın sırf mâ-hasal gayret etmemesi ahlâfımızın bizi hamîyetsizlikle ithâm, lanetle yâd eylemelerine bâdi olacaktır.

Bugün bir şâirin veya bir müellif-i muktedirin yazacağı bir manzûme, bir roman veya bir fen kitabının memlekete edeceği hizmet lisânın ıslahı husûsunda bir çare taharrisiyle meşgul olan ve nihayet herkesi şu teşettüt-i imlâdan kurtaran bir muharrir-i gayûrun edeceği hizmetten pek dûn bir mertebede kalacağını kim inkâr edebilir?

Cevdet Paşa merhûm lisânımıza bir kâide vaz' etti; bir müddet o kâideye tebaiyyet edildi. Her iki şeyin bidâyet halinde görülen nekâyısı bunda da görüldü. Tedrici bir sûrette ıslahı iktizâ ederken o cihete gidilmedi, herkes bildiği gibi yazmaya başladı.

İşte şu nazar-ı teessüfle gördüğümüz imlâsızlık husûle geldi. Şimdi lisânımızın tarz-ı tahrîri o derece çığırından çıktı ki imlânın ıslahı taraftarı olup kendisince bir kâide ittihâz eden bir muharririn bile aynı makalesinde aynı bir kelimenin birkaç türlü tahrîr olduğu çok defalar görülmüş ve görülmekte bulunmuştur. Mesela öteden beri yazagelmekte olduğumuz "طوغرى" kelimesi طوغرى , طوغرو , دوغرى , دوغرو gibi birkaç şekli sûrette aynı makalede yazarlar az değildir. Bunların biri -ki fikrimce telaffuz olduğu gibi doğru- kabul olunmalı, diğerleri kûşe-i nisyâna atılmalıdır.

Lisânımızı işgâl eden maddenin biri de lisân-ı Arabîden aldığımız kelimeleri hem Türkî hem Arabî tasarrufâtı üzere isti'mâl etmekliğimizdir. Mesela (suâl şâir teshîl ilh...) kelimelerini aynıyla isti'mâl ettiğimiz gibi bunları (es'ile şuarâ teshîlât) sûretinde de kâide-i Arab üzere cem'lendirerek kullanıyoruz. Bununsa lisân tahsîlini pek ziyade işgâl eylediği azâde-i kayd ve iştibâhtır. Bu gibi kelimelerin yalnız müfredleri alınıpta Türkçe kâideye tab'ian cem'lendirilmeleri cihetine gidilmiş olsaydı bugün ne kâide vaz'ında o derece düçâr-ı müşkülât olur, ne de alınan kelimelere ecnebi nazarıyla bakardık. Mesela bâlâda arz ettiğimiz suâl şâir teshîl kelimelerinin Arabî cem'lerini lisânımızda isti'mâl etmemiş olsaydık bir mübtedîye bu kelimelerin cem'leri bir kelimeyle ifâde edilmiş olurdu. Halbuki Arabî cem'lerini talebeye tefhîm etmek uzun bir müddet tevaggulla mütevakkıftır. Bu herkesçe müsellemdir.

Her ne hal ise madem ki şimdi bu kelimeler alınmış ve isti'mâl edilmekte bulunmuştur, bunları terk etmek mümkün olamayacağından böylece isti'mâl etmeye ve nukat mümkün mertebe Tükçeleştirmeye gayret etmeliğimiz lâzımdır.

Diğer cihetten lisânımızın avâm-ı nâsın anlayacağı bir sûrete girmesine kelimât-ı Garbiye isti'mâlinden başka mâni olan diğer bir sebep daha vardır ki o da Arabî ve Fârisî kâideleri üzere terkîb-i izâfî ve vasflerin isti'mâlidir. Hele tetâbu'-ı izâfât lisânî bütün bütün Tükçelikten çıkarıyor. Bununla beraber kâide-i Arabîye ve Fârisîye üzere gerek terkîb-i izâfî ve gerek terkîb-i vasfînin bugün adem-i isti'mâli mümkün olamayacağından her halde kullanmaya mecbûruz. Fakat bu mecbûriyet su-i istimâl edilmemeli. Terâkîb-i Arabîye ve Fârisîye mümkün mertebe azalmalı, yerlerine Türkçe terkîbler kâim olmalıdır ki lisânımız elfâz gürültüsünden kurtulsun; havâs ü avâm lisânları mümkün mertebe yek-dîğerine takrîb edilerek Türkçemiz sadeleştirilebilsin!

Hüseyin Hüsnü

Mâba'dı var

(s.1-2)

Hikâye ve Roman Kısmı

Bir Yetimin Sergüzeşti (Mâba'd)

Ebnâ-yı cinsine muâvenet bî-çâregâne merhamet, ulüvv-i cenâb, sıdk ü vefâ gibi birçok hasâis-i âliyye ile mekârim-i ahlâkta hakikaten kesb-i imtiyâz, şu cihan-ı fanide bir yâd-ı cemîl ihrâz eden pederim Rahmi Bey terk-i kâr ü bâr-ı hayât ettiği zaman ben henüz on yaşımıydım.

Kânun-i sâninin en müthiş günlerinden birinde bir sabah mektebe gitmek için hazırlanmıştım. Mütemâdiyen nüzûl eden berf-i kâinata bir câme-i sefid-fâm ilbâs etmiş, her yerde bir sükûn-ı amîk hüküm- fermâ olmuştu.

İki aydan beri esîr-i firâş-ı ıztırâb olan zavallı babacığımın ber mu'tâd elini öpmek için odasına girdiğimde vâlidemin hazin hazin ağlamakta olduğunu gördüm.

Bî-çâre adam tâb ü takattan kesilen zayıf elleriyle işaret etti. Mezardan zerre kadar farkı olmayan yatağının bir kenarına oturdum. Dakikalarca mahzûn mahzûn yüzüme bakarak gayet dil-sûz bir tavırla; "Lebib, talihsiz çocuk..." diyebildi.

Bir vak'a-i facianın karîb-ül-vukû' olduğunu ihtâr eden sâı hitâh-ı derd-âoîn hana son

Mahvoldum, bittim... Vâlidem derhal üzerime atılarak beni sinesine bastı. Sefer-i ahrete hazırlanan bir muhterem babayı, bir yar-ı vefâdârı teşyî' ediyordu.

Vâlideciğim lâhutîleri de cezbe-nâk edecek bir savt-ı hazin ile Kur'ân-ı Kerîm tilâvetine başladı. Bir vaz'-ı masûmâne ile bende kendisine pey-rev oldum. Beş on dakika sonra pederim muhteşiz bir sadâ ile; "Kadın bana hakkını helal et. Allah senden razı olsun... Lebib, yavrum Cenâb-ı Hakk sana da acısın... Ya Rabb vahdâniyetine sığındım. Bana da, şu iki bî-çâreye de merhamet buyur..." dedi. Müteâkiben o mukaddes vücûdu firdevs-i a'lâya revân oldu. Eyvah... Sanki kıyamet koptu. Gökler zemine indi, kâinat herc ü merc oldu. Güya ki meleklerde âlem-i tabiat da bizim hal-i perişanımıza ağıldı.

Ben bir hal-i istiğrâka düçâr olmuşum. Gözlerimi açtığım anda na'ş-ı pederi hâmil olan tabutun kapımızdan çıkarıldığını gördüm. Yanardağlar gibi galeyân ederek, gözlerimden bir eşk-i tufân-ı hayyiz boşanarak cenazenin arkasından koştum.

"Ey bedbaht çocuk, nereye gidiyorsun? Seni babanın koynuna sokmazlar. O saâdet dünyaya mahsûstu. Şimdi mevt-i hâil o saâdete hâil oldu. Keşke kabız-ı ervâh şu sefer-i ahrette seni de beni de babana hem-râh etseydi de yetimlik denilen o halka-i belâyı boynuna takmasaydı. Gel yavrucuğum bana gel." Vâlidemin şu feryâd-ı can hezâsı beni büsbütün ağlattı. Pederimi takip ederek ebedü'l-âbâd kendisiyle birlikte bulunacağımı zannederdim. Vâlidemin beni o nimetten mahrum bırakmaya çalıştığına zâhib olurdum. Çocukluk!....

O menhûs günden itibâren bir dakikamız giryersiz geçmedi. Bir ay içinde bir gece rahatça uyuyamadık.

Dünya nazarımızda, bir muzîk-i ıztırâb, hayât ondan müz'ic bir bâr-ı azâb hükmüne geçmişti. Zindan köşelerinde, zincirler içinde inleyen musîbet-zedeler için gülmek, rahat etmek mümkün müdür? Yine onlar için bir ümid-i rehâ var. Bizim ümidimiz de, istikbâlimiz de Rahmi ile beraber mezar-ı ademe girdi. Bir daha avdet etmeyecek...

Ümitten mahrûm, istikbâlden me'yûs olan bir dertli ana ile fitrâten bir yaratılmış bir çocuk, bir yetim için dünyada bir saâdet, bir nimet tasavvur olunursa onun da bir an evvel dest-i cellat-ı ecele düşmekten ibâret olduğunu vâlideme söyledim. Bî-çâre kadın cevap vermezdi. Lâkin lisân-ı hal ile sözlerimi tasdik eder, belki böyle bir saâdete nâiliyet için Cenâb-ı Hakka münâcât eylerdi...

Şu matemli günlerimizde güya bize teselli vermek, mahzun gönlümüze reşâşe-rîz-i inşirâh olmak için akraba namındaki akârib mütemâdiyen hânemize gelirlerdi.

Ben dünyanın nîk ü bedini tefrîk, arâz-ı beşeriyeyi sencîde-i mîzân tedkîk edebîlecek bir sinn ü halde bulunmadığım için akrabamızın bu yoldaki muâmelât-ı dil-nüvâzânelerine, harekât-ı insaniyetkârânelerine son derecede memnûn olur bir tavr-ı masûmâne ile arz-ı minnet ü şükran ederdim.

Bil’akis vâlidem bu halden hoşlanmazdı. Lâkin terbiyesi, ale-l-husûs şiddet-i teessürle dünyaya bakacak bir halde bulunmaması cihetiyle sesini çıkarmazdı.

Bir muâmele-i mürüvvetkârâne olarak telakki ettiğimiz şu iyâb ü zihâb bize pek ağır oturdu. Ta’bîr-i sahîhle hânümânımızın büsbütün inhidâmına sebep-i müstakil oldu.

Peder-i merhûm vaktiyle birçok memleketler dolaşarak ticaretle iştigâl etmiş, âtimizi bâligân-ma-bûlu’ temin edebîlecek derecede servet ü sâ mân peydâ ettikten sonra hânesine çekilerek ibâdât ü tâât ile imrâr-ı hayât eylemişti.

Binâenaleyh evimizde birçok eşya-yı nefise ve nukud-ı kesîre mevcuttu. Bu paralar yalnız eve sarf olunmazdı. Akrabamız da, ahibbımız da hatta şahıslarını tanımadığımız birçok adamlarda servetimizden hakkıyla istifâde ederlerdi.

Çünkü pederim servetini yalnız kendi ailesine hasr ile halkın zarûret ve sefâletine agmâz-ı ayn eden dinilerden değil, âlemin saâdetini görmekle kâm-yâb olan, nef’-i nâs ile hayr-ül-nâs olmak emelinde bulunan ahyâr-ı ümittendi.

İstanbul’da ettiği lutf-ı inâyet kâfi değilmiş gibi dest-i âtîfetini Bağdat’a, Basra’ya bile uzatırdı. Bakınız mürüvvete ki son zamanlarında bir sabah birçok torbalara para doldurarak üzerlerine (Bağdat’ta Ahmed Efendi’ye), (Basra’da Hüseyin Efendi’ye) ibârelerini yazdı. Bu torbalar mahallerine gitmek üzere postahânlye teslim olunacaktı. Vâlidem sebebini sordu. O merd-i mürüvvet-kâr; “Bu paraları Bağdat’ta Basra’da bulunduğum zaman istikrâz etmiştim. Aradan seneler geçti, gönderemedim. Şimdi borcumu te’diye ediyorum.” cevabını verdi. Fakat, fi-mâba’d gönderdiği paraları bize göstermedi.

Beyin kimseye on para borcu olmadığını vâlidem pekala bilirdi. Lâkin hasb-el-halka insâniyet namına herkese medyûn olduğunu takdir eyler, böyle bir mürüvvet-i mücessemenin zevcesi olduğu için Cenâb-ı Hakka hamd ü senâ ederdi.

İşte böyle bir âlî bir vicdana mâlik olan babacığının nimet ü ihsânıyla temin-i maişet eden akraba evimize gelip gittikçe meydanda buldukları zî-kıymet eşyamızı, hatta sandıktaki paralarımız da aşırıdılar.

Bir ay sonra tereke memurları geldi. Akraba kisvesine bürünen husemâımızda ispat ü vücûd etmek mürüvvetinden çekinmediler. Birçok borç senetleri ortaya kondu. Kendilerinin

eyâdi-i denâetinden kurtarılabilen bakiye-i eşya ile şunun bunun zimmetinde kalan paralarımız bile hesaba dahil edildiği halde meydana çıkan borcumuza tekâbül etmedi.

Akrabamız istifa-yı deyn için son derecede ısrar eylediler. Beş bin lira ile iştirâ edilmiş olan konağımızın da fûrûhtuna lüzûm görüldü.

Akrabadan “H.” Bey matlûbunun bir kısm-ı cüz’isine mukâbil konağı kabul etti.

Bu mel’unun ismini tasrîh eyler, kendisinin cehennem köşelerinde, evlâd ü ıyâlinin sefâlet bucaklarında vakf-ı devâhî olduklarını âleme ilân ederdim. Lâkin dünyadan elini çeken bir adamla babalarının, kocalarının ettiği zulüm ve hakaretin min-indi’l-lâh cezasını görerek günde bin defa temenni-i mevt eden bir aile-i belâ-dîde ile uğraşmak insâniyete yakışmaz...

İbnü’l Emin Mahmud Kemal

Mâba’dı var

(s.5-6)

Noksan Terbiye (Mâba’d)

İki refik böylece konuşa konuşa Galata’ya geçtiler. Meymûnlarına girdiler. İkisi de -beş dakika zarfında- birer ellilik yuvarladılar. Yemeklerini yediler. İşret ü taâm hengâmında geceyi nasıl geçireceklerini, hangi balvize gideceklerini müzâkere eyliyorlardı. Nuri Bey konkordiyaya gitmek fikrindeyse de Hurşit Bey Galata’daki adi balvizlerden birine girmek tarafındaydı. Zirâ Hurşit o balvizlere devam eder, âlûfte takımından bir dostu vardı ki ihtimâl ki bu gece onu oralarda görebilirlerdi. Nuri Bey zaten zevkten, eğlenceden anlar takımından olmayıp maksadı rakı içmek ötede beride sarkıntılık etmek olduğundan Hurşit’in fikrini bilâ-itiraz kabul eylemişti.

Birahânelen çıktıktan sonra tûnel ile Beyoğlu’na geçtiler. Doğruca Bizans Gazinosu’na girerek akşama kadar orada bira, konyak içmekle meşgul oldular. Saat on ikiye kadar bey ile dalkavuk güzelce sarhoş oldular, yemeklerini yediler. Bir arabaya binerek büt-güzâr Galata’ya indiler.

- 4 -

O gece Hristiyanların dahi yevm-i mahsûsu olduğundan Galata, Beyoğlu pek kalabalık; tiyatrolar, balvizler, birahâneler hınca hınç idi.

Hurşit öyle kolay kolay kendini kaybedecek derecede sarhoş olur takımdan olmadığından aşağı indikleri zaman Nuri Bey'i sevdiği kadının bulunması muhtemel olan balvizlerin birine soktu.

Zavallı Nuri ne olduğunun, nerede bulunduğunun bile farkında değilse de işrete inzimâm eden çalgı gürültüsü, kadeh şakırtısı, insan şamatası onu büsbütün alıklaştırmıştı. Hurşit burada bulunan maskeli maskesiz kadınlar içinde dostunu bulmak emeliyle bir müddet Nuri Bey'i yalnız bırakarak etrafını devr etmiş, fakat aradığını bulamamıştı.

O esnada gâhgâhalar, gürültüler, patırtılarla merdivenden çıkmakta olan bir âlây-ı hezele gürûhı içinde Matmazel (...)’yi tanıyınca, Hurşit’in gözleri faltaşı gibi açıldı, cam gibi parlamaya başladı. Vücûduna bir titreme arız oldu. Nuri Bey’e hitaben dedi ki;

- Beyim! İşte sana medh ü senâsında bulunduğum Matmazel (...) şimdi şu frenklerle beraber gelen, kara gözlü, siyah saçlı, biraz tıknazcası olanıdır. Nasıl yaman değil mi?

- Aferin ulan Hurşit! Güzel tabiatın varmış. Karı pek âyineli şey! Fakat senin dostun olur da bu frenklerle beraber bulunmasına nasıl razı olursun?

- Kim, ben mi? Buna biraz güççe razı olurum. O da ne yapsın? Bu gece benim geleceğimden haberi yoktu. Başka müşteri bulmuş, onlarla beraber gelmiş. Hem ben böyle kadınlara biraz zorca para veririm. Kim bilir bu frenkleri bu akşam nasıl soyup soğana çevirecek! Fakat madem ki öyle diyorsun; Bey'im, ben bu kariyı bu akşam onların elinden alırım. Hele gelmesin alınca çeltik takarım. Hele dur, bir defa beni görsün, ona bir işaret çakayım. Bak, nasıl nasıl eder mutlaka buraya gelir.

- Ha bakalım, koca Hurşit! Bu kadını şu frenklerin elinden alabilirsen işte o zaman sana babayiğit derim.

İki ahbab burada muhâvereyi kat’ ederek kariya, frenklerle beraber gülüp oynamakta olan fahişeye nasb-ı nigâh ettiler. O sırada kadının gözü Hurşit’e, eski belalısına ilişir ilişmez rengi sapsarı kesildi, titremeye başladı. O neşe, o dil-bâzlık bir anda mahvoldu gitti.

E. M.

Mâba’dı var

(s.6-7)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Şu Asr-ı Terakkide Muharrirât-ı Fâzılâtımızın En Kıdemlisi

(Makbule Leman) nâm-ı mücellâyı İstanbul'da hemen tanımayan yok gibidir. Buralı hemşirelerimizin öteden beri mütâlaa ile meşgul olanları da tabîi tanırlarsa da Mütâlaa'mızı okumak hevesiyle henüz mütâlaayı i'tiyâd etmekte olan ahvâtımızın adem-i vukûfları zehâbında bulunduğumuzdan bu bâbda birkaç söz söylemek isteriz.

(Hanımlara Mahsus Gazete) nâm-ı cerîde-i muteberenin muharrire-i şehîrelerinden olan Makbule Leman Hanımefendi Hazretleri bundan on altı sene mukaddem Tercümân-ı Hakikat gazetesiyle sonra da Servet-i Fünûn risâle-i mevkûtesiyle neşr-i âsâra ibtidâr etmişlerdi. Halbuki o zamanlar gayr-ı ma'mûl olan şu hal, kadın namıyla müstetir bazı ricâle isnâd olunmuştu.

Vâkıâ müşârû'n-ileyhânın âsâr-ı aliyyesindeki selâset-i beyân-ı sebebiye onları bir kadının yazdığına ihtimal vermemek doğru olabilirse de bazı zevât-ı kirâm âsâr-ı mezkûredeki ulviyyet ve metânet-i fikr ile beraber nazikâne bir tarz-ı edânın olsa olsa bir kadın şîve-i ifâdesinde bulunacağına hükmetmişlerdi.

Zaman geçip diğer fâzılât-ı Osmâniye zuhûra gelince şu hârîka-i edebîn de müsteâr olmayıp mevcut olduğu anlaşıldı. Hakk gönül ziyaretini de arzu etmesiyle o nâdire-i zamanımızla teşerrûf ettik.

Âsâr-ı halâvet-nisârları nasılsa muhâzara-i ilm ü irfânları da öyle emsâlsizdir.

Eğer on altı seneden beri mâlik oldukları ilm ve zekâlarını isti'mâle kudret-yâb olsalardı bugün cildler dolusu âsâr-ı nâfia ve nâdireleri mevcut bulunacaktı. Vaktâ ki tâlî' ve kader o fâzıla-i bî-misâle şu genç yaşında pek büyük bir haksızlık etmişti. Öteden beri mübtelâ-yı maraz olarak muhibbelerini epeyce korkutmuştu.

Înâyet-i Rabbâni ile geçen sene iktisâb-ı âfiyete başlayarak şimdi tehlikeden âzâde bulunuyorlarsa da öyle müddet-i medîde esir-firâş olmuş bir vücûd hal-i nefâhâtını derhal savuşturamıyor ve bu hale tabibler ehemmiyet vermeyip tedricle iyileşeceğini tebşîr ediyorlar.

İşte şu asr-ı terakkide muharrirât-ı fâzılâtımızın en kıdemlisi olan Makbule Leman Hanımefendi Hazretlerinin şu ufak tercüme-i halini yazmakla mübâhi olarak minnettâr-ı lutf ü teveccühleri olduğum Selânik nisvân-ı İslâmına malûmât-ı müfide vermiş oldum.

Hemşirelerim, hasb-el-insâniye müşârû'n-ileyhânın şifâ-yâb olması ed'iye-i hayriyesine sizlerde iştirâk etmelisiniz.

Ser Muharrire Emine Semiye Bint-i Cevdet

(s.7)

Fâzılât-ı Osmâniyemizin en kıdemlisi olan İsmetlü Makbule Leman Hanımefendi Hazretleriyle ser muharriremiz ismetlü Emine Semiye Hanımefendi Hazretleri arasında teâtî edilmiş iki mektuptur ki derc-i sütun-ı iftihâr eyleriz:

Fâzıla-i Âlî-nazar Efendim

Lûtfen ihdâsına inâyet buyurduğunuz ve ser muharrirelîği hizmet-i müftehiresiyle müşerref olduğunuz Mütâlaa'nın nesh-i dilârâlarıyla keremnâme-i vefâperverlerini nasıl bir iştiyâk ve meserretle ahz eyledimse yine öyle bir iştiyâk ve meserretle mütâlaa eyledim. Mütâlaada devam ettikçe meserretim azîm bir hürmet ve iftihâr ile tekâbül eyledi.

Azîz Fâzılam, bu hediye-i kıymettârınızdan dolayı bilmem ki size nasıl teşekkür edeyim? Ben onun takdir-i kıymet ve meziyeti hakkında bir söz söylemeye muktedir değilim ki hatta ifâ-yı teşekkürüne muktedir olabileyim. Bunun tayin derecesini yine sizin zeka ve irfânınıza havale eylerim efendim! Mütâlaa... Fikir ve canımın hayattan sonra merbûtuyla ikinci derecede ihya olunduğu bir zevk-i rûhânî, bir feyz-i câvidânî, hülâsa bir hayât-ı sânidir! Daha ne söyleyim? Mütâlaanın ehemmiyetini, lezzetini, benim gibi âciz bir kadının elinde bulundukça bir haşeb-pâre-i hakir olmaktan başka zerre kadar ehemmiyeti olmayan şu kıl-î garip nasıl tasvir ve takrîre muktedir olabilecek? Öyleyse haydi her biri hırz-ı can edilmeye layık olan meşâhir-i kirâmın şu sözlerine ihale-i nazar edelim:

“Mütâlaa, kalbe gelen kelâli defeder!”

“Mütâlaa, rûhun gıdasıdır!”

“Mütâlaa, fikri tenvîr eder!”

“Müddet-i ömrümde bir kedere tesadûf etmedim ki bir saatlik mütâlaa onu izâle etmesin!”

Anladınız mı efendim? Mütâlaanın, hediye-i lâtifenezin meziyet ü kadrî neymiş?

Evet işte mütâlaanın mütâlaası bana bütün bu zevkleri, bu hisleri bahşetti.

Mütâlaa için sizin gibi bir edibe-i necîbenin ser muharrirelîği ne şeref, sizin için Mütâlaa gibi mühim, nâfi', müfid bir cerîdenin ser muharrirelîği ne büyük iftihâr! Binâenaleyh hem Mütâlaa'yı, hem de zât-ı fâzılânelerini an-samim-il-kalb tebrik ve devam-ı neşriyât-ı memdûhalarını temenni eylerim efendim.

Ara sıra câriyenizin dahi Mütâlaa'ya takdîm-i âsâr etmeliğim arzu buyuruluyor! Bunu bendeniz sizden ziyâde arzu ederim iki gözüm. Lâkin ne çare ki: Zât-ı aliyâlerine şifâhen

dahi arz ettiğim vecihle tahrîr ve tefekkür bendenizi pek çok yoruyor. Za'fa düşürüyor. İşte yine bu sebeple değil midir ki muharrireleri idâdına dahil olmakla mübâhi olduğum gazetemize dahi sık sık yazıp da ifâ-yı vazîfeye muktedir olamıyorum. Maa-mâ-fih vaktim ve takatım müsâit oldukça –madem ki kabulüne tenezzül buyurulacak– inşallah-ı teâlâ âsâr-ı nâcizânemin arzıyla iktisâb-ı mefharet eylerim efendim. Bâkî hürmet ü iştiyâk!

Göztepe - 23 Eylül 1312 - Makbule Leman

(s.7)

Mefhar-ı Nisvân-ı İslâm Olan Fâzılam Efendim,

Arıza-i âcizâneme cevâben ve inâyeten irsâl buyurulan 23 Eylül Sene 1312 tarihli kerem-nâme-i ismet-penâhileri vâsıl olup mütâlaasıyla tenvîr-i uyûn-ı iştiyâk ettim. Adeta musâhabe-i ârifânelerinde bulunuyormuşçasına tekrar tekrar lezzetle okuyarak şîrîn-mezâk oldum.

Mütâlaamız hakkındaki teveccühât-ı kerîmânenize arz-ı teşekkürle beraber mütâlaa-i hakîmânenize iştirâk eylerim efendim.

Evet! Mütâlaa müptelası olanlar için bir gıda-yı manevidir ki rûhu ta'diye, fikri tenvîr eder.

Acizenizde bir zamanlar ıztırâbât-ı cismâniye ile esîr-i firâş olmuş ve ah ü enînle dem-güzâr olduğum o halet-i marazda mütâlaadan istimdâd eyleyerek müteselli olmaya çalışmıştım.

Ne çare ki bunun da kesreti taab-ı vücûda bâis oluyor da âlâm-ı rûhâniyenin ta'dîline sebep olan o mukaddes mütâlaa, sıhhatı iki kat ihlâl ediyor. Marûzâtım tecrübe-i zâtiye üzerine olduğu için za'fınızı mûcib olacak kadar yorulmanızı asla tecvîz etmem. Maa-mâ-fih Mütâlaamızın nâm-ı ulviyyet-feşânınızla müstenîr olmasına sıhhatinize irâs-ı mazarrat etmeyecek derecede inâyet buyurmanızı talep ve istirhâm ederiz. Zirâ vücûd-ı muazzeziniz muhibb-i maârif olanlar içinde pek kıymettardır efendim.

Azizem! Emin olunuz ki sizi sevenlerin ve ifâkatınıza dua edenlerin adedi pek çoktur.

Kâdir-i Mutlak Hazretleri ise e'r-rahmü'l-rahîmdir. İnşallah sizi cümlemize bağışlayacaktır. Bâki kemâl-i safvetle bir an akdem sizi koşup gezer görmeye dua-hâhım iki gözüm.

Emine Semiye Bint-i Cevdet

(s.7-8)

MÜKÂFÂT-I İLAHİYYE (Mâba'd)

Müellifesi: Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye

Üçüncü Kısım

-1-

Bir Masûmenin Teessürâtı

“Emr-i ilâhiye karşı koymak iktidârı beşerin hâricinde olduğunu nasılsa unutuyor!” Diye söylediği esnada Juliette’in avâz-ı can-hırâşânesi Alice’in figânıyla karışıp dehşetli bir manzara hasıl etmişti. İşte o zaman Alice hemşiresinin kolundan çekerek:

- Gel hemşire gel! Şu felaket ocağında ıssız bir mahale gizlenelim! İşte senin yatak odan orada pencereden bakarak pederimize son vedamızı ifâ ederiz, dedi.

Juliette hemşiresinin bu sözü üzerine:

- Hakkın var! Gidelim kendi kendimize ah edelim! Bu muvahhiş sadâlar bizi ürkütüyor. Hiç olmazsa diğerlerinin matemini görmeyelim, deyip hemşiresiyle odaya dahil oldular. Juliette’in küçük kerimesi Antelijanis Konistan’ın tevellüdünden sekiz ay sonra dünyaya gelmişse de ondan gürbüz ve gayet akıllı bir kızcağızdı. Vâlidesiyle teyzesi yatak odasına giderlerken arkalarına takılıp birlikte odaya girmişti. Vâlidesi çocuğun feryadından bizâr kalıp:

- Biz buraya haykırmaksızın ağlamaya geldik. Böyle bağırıp çağırıcaksan başka yere git! Diye tevbîh eyledi. Çocuk:

- Hayır anneciğim! Hiç ses çıkarmayaçağım! Büyük babamı götürürlerken görmek isterim, deyip köşe penceresinin önüne büzüldü.

Şato içinde ne heybetli ve acıklı manzaralar meşhûd oluyordu. Sokak kapıları ardına kadar açılmış, müteaddid kimseler girip çıkıyor, herkesin çehresi hüzn ü matemle pûşide görünüyordu.

Mareşali şatodan Paris’teki husûsi mezarlığa götürmek için Sen nehrinden geçmek icabediyordu. Mareşal zaman-ı hayatında inşa ettirdiği ufak bir iskeleden kendi istimbotuna râkib olurdu. Vefatı günü dahi orada siyah boyalı ufak bir vapur bulunuyordu ki bu vapur mareşalin cenazesini diğer bir yakaya nakledecekti.

Alice, köşe penceresinden o vapura bakıp:

- Ah! Bu vapur! Babacığımızı bizden ebediyen ayıracak, götürecekt!.. Ey reng-i matemle mülevven olan vapur. Göz yaşlarımız senin siyah boyanı izâleye kâfi ise sende o reng-i

gumûmdan tecerrüd edince pederimizi bize hayyen iâdeye muktedirsen yaklaş... Kaynar gözyaşlarımızla seni yıkayalım! Diye söylenerek ağlıyordu.

Siyah boyalı vapurun çıkardığı acı bir ses Juliette ile Alice'in akıl ve fikrini târumâr etti. Haykırmamak için birer elleriyle ağızlarını kapayıp diğer elleriyle de birbirinin boynuna sarıldılar.

Sıdk, istikâmet, hamiyet ve şecâetle şehir-i tiş'âr olan Mareşal de Kourage'in cesed-i muazzezi siyah istimbotuna nakl olunmuş ve yetmiş senelik pak bir ömür şu mutantan fakat acıklı cenaze alâayıyla neticelenmişti.

Alice köşe penceresine dayanıp üzerine abanmış olan Juliette ile beraber pederine son nazar-ı vedasını salmaktayken göğsünden doğru bir inilti indi. Evvela bu sadânın kendi kalb-gâhından geldiği zehâbında bulunmuşsa da bir cism-i diğer göğsü altında kımıldamaya başlayınca biraz doğrulup altındakinin hemşirezâdesi Antelijanis olduğunu anladı.

Meğer zavallı çocuk üzerine çöken musibetle beraber teyzesinin ağırlığına da tahammül etmiş.

Alice hemşiresinin boynunda olan elini çekip pencerenin kenarına dayamasıyla yavrucağın üstünde bâr-ı sakîl olan vücûdu biraz kalkmış oldu.

Alice pencereye dayamış olduğu elinin ıslandığını hissedince pencerenin kenarına baktı. Dışarıya doğru bir su mecrâsı teşekkül etmiş, aheste aheste akmakta bulunmuştu. Kolunun altında bir bardak devrilmiş olması zannıyla büsbütün doğruldu. Ah! Evet, bir bardak devrilmişti. Fakat âdi bir bardak değil! Öyle bir cam-ı felaketti ki masûmeciğin kalbinde galeyân eden mâyi' kederle dolup taşmış, nihayet mecrâ-yı kalbinden seyelânla gözlerinden boşanmıştı. Alice:

- Eyvah hemşireciğim! Şu masûme bile mağduru olduğumuz darbe-i feleği anlayarak göz yaşlarını zabta muktedir olamıyor. Ya biz nasıl tahammül edelim?

Deyince her iki hemşirenin de boğazlarında kalmış olan sadâ-yı bükâ şiddetle hurûç eyledi. Antelijanis'de bundan cesaret alıp matem-i aleniye koyuldu.

Teessürât-ı masûmâne hazin olduğu kadar da latîftir. Her türlü müsâviden beri pâk bir kalpçeğizin ah ü enînleri meleklerin hüzn ü melâlleri gibi saf, dektüğü göz yaşları da âb-ı kevser gibi berraktır.

Masûmeciğin mini mini kalbinden çıkan avâze-i hüzn ü elem -yürekler parçalıyor, yüzünde nümâyân olan âsâr-ı gam ü keder- acı ne demek olduğunu ifhâm ediyordu. Tombul elleriyle saçını kavrayıp arkasına attığında madûr güzel simâsı meydana çıkmıştı. Hayfa ki

akabinde azîm bir bükâ fırtınası koparak o şirin çehre def'aten sehâb-ı kederle örtülmüştü. Artık kalbinde gizlenen hıçkırıkların sadâ-yı canhırâşâresini zabtedemiyor ve bükâsının âsâr-ı dehşeti de yaşlı gözlerinde müşâhede olunuyordu.

Sanki tufan misâli nüzûl eden bârân-ı belâ peder-i tâmı sulara gark etmiş, şimşeklerse fezâyı ateşler içinde bırakmıştı.

Mâba'dı var

(s. 8)

Nr. 13

EDEBİYAT

Terâne-i Ruh

Mütehayyirim bu fezâ nedir, bu ne küredir, şu semâ nedir?

O ne kubbedir, bu ne dânedir bu halâ nedir, o melâ nedir?

Bu ne devirdir, bu dehrdir, o ne şa'şaa, o ne mihrdir

Bu ne kevkebe, ne sipihrdir, bu seher nedir, bu sühâ nedir

O ne bedrdir, şu hilâl ne, bu kemâl ne, o zevâl ne

Bu nehâr ne, bu leyâl ne, o ne berktir, bu sadâ nedir

Bu ne lem'adır, bu ne incilâ, o ne sidredir, o ne müntehâ

Bu ne ibtidâ, bu ne intihâ, bu nazar nedir, bu ziyâ nedir

Bu cihan nedir, bu figân nedir, bu zaman nedir, bu mekân nedir

Bu nihân nedir bu ayân nedir, bu ne mâ-siva, bu sivâ nedir

O ne lâ-mekan, bu cihan kimin, bu ne melektir, bu mekân kimin

Bu zaman kimin, o zaman kimin, bu sükût ne, o nidâ nedir

Bu ne gayrdır, o ne yardır, bu anâsır, o ne medârdır

Bu ne hâktır, bu ne nârdır, bu ne âbdır, bu hevâ nedir

Bu ne yeryüzü, bu ne manzara, bu ova, şu dağ, o güzel dere
O ne çağlayan, o ne meşcere, beni gayş eder bu safâ nedir

“Beni gaşy” eder, ne demek bu ben bilemem neyim, bu ne cism ü ten
Nerelerdeyim? Bu nasıl sühen? Bu ne anlamam ne fesânedir

O çiçek nedir, bu ne râyiha, ne bediadır bu ne sâniha
Bu ne hâtime o ne fâtiha o bahar ne, bu şitâ nedir

Şu da canlı bir varak-ül-safâ kelebek demek o ne dil-rübâ
Ona bir çocuk ediyor ezâ bu safâya bak, o ezâ nedir

Şu kanaryacık o ne zerd-pûş o edâ nedir o sadâ ne hoş
Niye çırpınıyor bu sevimli kuş o ne (der-kafes) bu belâ nedir

Niçin ağlıyor şu sevimli kız su mu istiyor o büyük deniz
Mütehayyirim buna bendeniz bu ne gözyaşı, bu nevâ nedir

O beşik nedir, bu mezar ne, bu hazân nedir, bu bahar ne
Ne acı sadâ bu şikâr ne, o ne dâmdır, bu ne dânedir

Kimisi gelir kimisi gider kimi nâlede kimi zevk eder
Bu ne hande-ver bu ne nevhâ-ger bu safâ nedir bu cefâ nedir

O ne bahrdır, nereden çıkar nereden gelir nereye akar
Şunu kim yapar bunu yıkar şu kader nedir, bu kazâ nedir

Mütehayyirim! Bu nedir derim. Mütefekkirim! Şu nedir derim
Müteessirim; o nedir derim o sürûr ne, bu bekâ nedir

Giderim kime, yaşarım nedir tavrım neye koşarım nedir

Bakarım niçin, şaşarım nedir bu nedir, nedir? Bu edâ nedir

Mütefekkirim, mütezekkirim, müteşekkirim, mütehayyirim
Mütehayyirim, mütehayyirim bu Hudâ nedir, bu Hudâ nedir

Bu ne kibriyâ, bu ne itilâ bu ne saltanat, bu ne itinâ
Ne kerimdir, bu nasıl sehâ, bu atâ nedir bu gınâ nedir

Bu ne göktedir, bu ne yerededir, nerelerdedir, bu nedir nedir?
Bunu gök sorar bunu yer sorar ne cevap alır? Acaba nedir

Acaba nedir, acaba nedir? Ne bilen sorar ne soran bilir
Ne gelen kalır ne giden gelir acaba ne var, acaba nedir

Ne terânedir, ne edâlı ses yatarım bu ses,uyurum bu ses
Giderim bu ses, dururum bu ses ne edâlı ses ne terânedir

Bu ne cenktir ne cefâdır o, beni istiyor bana gel diyor
Bu gelen sadâ-ı melek-ânedir bu melek değilse ya nedir

Dereden mi aksediyor aceb nereden gelir bana bu sadâ
Bu ne nağmedir, bu nasıl tareb, bu sadâ ne gam-şikenâ nedir

Bu ne cilverdir, bana gel diyor bu ne işvedir, sana gel diyor
Bu ne şivedir, ona gel diyor bu nidâ demek bu cihanedir

Bu cihanedir bu nidâ demek melek-ânedir bu sadâ demek
Gideriz evet! Bilmem fakat ne zeminedir! Ne zamanadır

Bu fenâsıdır beşeriyetin o bekâsıdır ehadiyyetin
Ezeliyete, ebediyete bu beriadır, bu nişânedir

Ne cihân kalır, ne figân kalır, ne nihân kalır, ne ayân kalır
 Biliriz o dem bu nidâ nedir, görülür o gün bu Hudâ nedir
 Sadî

(s.1)

“Sabih Nuri” imzasıyla Der-saâdet’ten vârid olan bir makaledir ki aynen derc ediyoruz:

Bugün İstanbul’umuzun revîş-i edebiyatını layıkıyla takip eden her sahib-ül-insâf teslim eder ki efkâr-ı ceyyidesiyle âlem-i edebî müstagrak-ı envâr-ı füyûzât eden şâirlerimiz Tevfik Fikret Beyefendi ile Cenâb Şehâbeddin Bey’dir. Bu iki üstâd-ı edebîn birini pek yakından tanır, diğerini de şahsen pek iyi bilirim. Kendilerine herkes gibi min-gayri haddin edebiyatla iştigâlimden dolayı, benim de minnettâr bulunduğum bu iki şâir-i bî-hemtâ dahi umûr-i tahrîriyesini der-uhde buyurdıkları iki risâlede biri tesâvir-i fevk-al-âde ile dahi müzeyyen olduğu halde, icrâ ettikleri ıslâhât-ı esvât-ı beyhûde ile yorulmuş olan kulaklarımızı, gözlerimizi ihyâ ettiler. Teşekkür olunur. Her hafta o mecmûa-i nefâis, o risâle-i hakîmâneyi kemâl-i dikkatle okur, istifâde, telezzüz ederim. Evet, mektebin tuttuğu tarz-ı ciddi câlib-i tahsîn olduğundan bu programı takibeden son muharrirleri bazı kûteh-bînândan, maâdâ herkes tarafından muzaffer-i takdir oldu. Fikret Beyefendi Servet-i Fünûn’a yazı yazmaya başladığı günden beri gazetedeki nefâset gayr-ı kâbil-i inkârdır. Üstâd Ekrem’in o nev-zemîn olmak üzere telakki edilen romanı, Bihruz Bey gâhramanını biraz fena bitirmekle beraber zannederim birçok taraflardan sezâ-vâr taklit ve takdir görüldü. Mevzûnun köhneliğinden sarf-ı nazar, bence bu roman Ta’lîm-i Edebiyat müellifinin âsâr-ı lâmia-i sâiresi arasında pek sönük kalacaktır. Halit Ziya Beyefendi’nin enfes âsâr-ı ıtlâkına hakikaten sezâ-vâr olan o nadir-ül-misâl Mâi ve Siyah’ı şeb-pere-i tab’-an-ı üdebânın dahi tav’an ve kerhen hoşuna gidecek âsâr-ı âliyyedendir. (Hikâye)’siyle romanın ne demek olduğunu bir edîb-i hakîmden daha iyi, pek iyi bir sûrette bize anlatan Mensûr Şiirler nâşiri, Nemide müellifi bu vadi-i nâ-reftede ne büyük bir iktidâr irâe ediyorlar. Hakikıyyun denilen meslek-i edebîn ser-efrâzlarından olan koca Flaubert yazdığı birkaç cilt eserle bu kadar iştihâr ettiği halde montepinler bunca müellifât-ı kesîr-üs-sutûr ile acaba niçin tefrîka-nüvislikten başka bir iş göremiyorlar? Lisânımızda hiç yazılmamış olan böyle bir eserin mukalled olacağı şüphesizdir.

Uzun bir mukaddime, fakat ne yapmalı? İkdâm'ın Paris muhabiri, zekâsına, dehâsına herkesi hayran eden bu genç bilmem nerde, ya Kadın Mektupları tercümesinin mukaddimesinde ya Edebiyat-ı Hakîkiye dersleri başında şöyle demişti: Her şeyde hakikati, vuzûhu candan severim. Daha garibi bunu bir meziyet addeder de sevinirim. Pek güzel fikir. Bir satırda ne büyük felsefe. Ben de öyle doğruyu pek severim. Âtîde serd edeceğim sözler, sarf-ı hulûs-ı niyet eseri olduğu cihetle, öyle ta'rizât-ı bedbînâne add olunmaz zannederim.

Bu hafta intişâr eden Mektep'in 54. Nüshasında "Felsefe Katreleri" ünvanlı bir makale manzûrum oldu. Felsefe: Pek güzel; insana sağlam bir fikir verir.

Fakat bu Felsefe Katreleri öyle katrelerdendir ki sahârâ-i hakâyıkı tûfân-zede-i galtân ediyor. Rauf Necâti, yahut Rauf Zâtî Bey bu makalelerindeki katreleri acaba nerelerden toplamışlar? -Çünkü risâlenin kabında Raûf Zâtî, makalenin zîrinde Raûf Necâti diye imza buyuruşlarından ibâret olduğu hakkında insanda bir fikir uyandırıyor. Hakk-ül-insâf düşünölsün. Bakın sahib-i dehâ doğrusu mültekıt makale ne diyor: (Ulûm-ı fevk-at-tabîyye ile tevaggul eyleyen zevât-ı muhtereme düçâr oldukları evhâm ü hayâlât neticesi olarak meydana bir takım nazâriyât-ı mezkûreye nazaran güya bil-cümle harekât ü ef'âlimizi müdrik-i bi-l-basîre olan kuvve-i ihtiyâriyemizden neş'et eylemekteymiş! Ne vâhi i'tikât!) İki taaccübiyye, bir istifhâmiyye ile nihayet bulan bu cümlelerin kısm-ı evveli münderecâtını hâdde-i tedkîkten geçirelim: Fransızların (Metafizik) dedikleri ulûm ile iştigâl edenlere bir ihtirâm gösterebiliyor ki revîş-i ibâreden meziyyet-âne söylenildiği anlaşıyor. Evvela burası yanlış. Bu zevât-ı muhteremenin birtakım evhâm ü hayâlâta düçâr oldukları söyleniliyor; demek ki burada bildiğimiz bir hakikati, yani ulûm-ı fevk-at-tabîyye ile iştigâl eden zevâtın mutlaka vehâm ü hayâlât-perest oldukları görünüyor. Sâniyen bu hakikat diye gösterilen şey de pek yanlış. Bunun neticesi olarak birtakım nazariyât-ı sathîyye meydana konulduğu rivâyet olunur: Hayal-perest olanlar nazariyât-ı sathîyyemi meydana koyarlar, yoksa en küçük şeyleri ta'mîk ile netâyic-i azîmemi meydana çıkarmaya müsteaddırlar. Orasını kârîin tayin etsin. Ef'âl ü harekâtımızın müdrik-i bi-l-basîre olan kuvve-i ihtiyârımızdan neş'et ettiğine taaccüb olunur. Raûf Bey'i bu tarîk-i taaccübünden tarîk-i necâta îsâl için kendisine bir şey soralım: Sokakta kemâl-i azimet ve vakârla giderken birisi gelip kendilerine bir tokat aşk etse ona (Eyvallah!) mı diyecekler? Öyle demeleri iktizâ ediyor. Çünkü felsefe makalesi yazan, okuyan, hatta biraz düşünen her adamın taht-ı tesliminde olmak gerektir ki şerâit-i mesûliyet ihtiyâr, adem-i mecbûriyet ve ıztırâr, akıldır. Eğer kendilerine karşı bu cürette

bulunacak adama çıkışacak oldukları vakit oda cevaben: Efendim, güya bil-cümle harekât ve ef'âlimiz müdrik-i bi-l-basîre olan kuvve-i ihtiyâriyemizden neş'et eylemekteymiş! Ne vâhî i'tikâd! dese Raûf Bey kendi sözleriyle ilzâm edilmiş olmaz mı? İnşallah böyle birisine tesadûf etmezler.

Sâhib-i makalenin akvâlini takip edelim: (Ulemâ-yı asrın mütâlaât-ı amîka ve tecârib-i rakîkaları insanların birtakım müessirât-ı tabîiye taht-ı tesirinde bulunduklarını ve öyle zannolunduğu gibi kuvve-i ihtiyâriyelerine mâlik olmadığı şüphe edilemeyecek sûrette ispat etmektedir.) Soruyorum: Evvela ulemâ-yı asır içinde ulûm-ı fevk-at-tabîiye ile iştigâl eden yok mu? Sâniyen, bunların hepsi mütâlaât-ı amîka ve tecârib-i rakîkada mı bulunmuşlar? Râbiyen, ulemâ-yı asrın kâffesi ihtiyâri, tabir-i şer'îsi vechiyle irâde-i cüz'iyeyi inkâr mı ediyorlar?

İrâde-i cüz'ie bahsinde mütekellimîn, herbiri vücûduyla iftihâr olunacak o nevâdir-i zaman o kadar uğraşmışlar cebriyye tâifesine karşı o kadar didinmişlerdir ki bu meselenin muzlîm, anlaşılmaz hiçbir noktasını bırakmamışlardır. Sâhib-i makale ihtiyâri, irâde-i cüz'iyeyi inkâr edivermekle ne büyük hata ettiğinin mutlaka farkına varmamıştır. Çünkü bu öyle bir mesele-i azîmedir ki mesûliyet-i uhreviye, mükâfât ve mucâzât-ı diniye ve dünyeviye gibi mesâil-i azîme hep buna teferru' eder. Geçelim de yine okuyalım: (Ahvâl-i âlemi lâıykı vechiyle mütâlaa ettiğimizde kuvve-i ihtiyâriyemize atf ü isnâd olunan birçok hâdisâtın mücerred kavânin-i tabîiye neticesi olarak husûl bulmuş olduğunu kemâl-i istiğrâb ile müşâhede ederiz. Muhtaç olduğumuz vesâit meyânında "Hikmet-i Tarih" bu bâbda en güzel bir vâsıta olabilir. Hatta zamanımızda kıymet-i fenniyesi onlara nispetle tezâhür etmiş olan istatistiklerden istiâne edecek olursak bu iddiayı tavzîh edecek birçok emsâle tesadûf ederiz: Mesela cinayet, sirkat gibi cürümler senenin muayyen bir mevsiminde daha ziyade vukûa geldiği gibi ayn-ı vechile intiharla izdivâcın dahi evkât-ı mahdûda da aynı miktara bâlî' olduğu görülmektedir ki bundan istidlâl edilen ceht-i mevâsimin de insanlar üzerine büyük bir tesiri bulunduğudur.) Evvel-emirde muhtaç olduğumuz vesâit içinde... Sözünden (En güzel bir vasıta olabilir)'e kadar anlayamadım. Zannedersem pek de vuzûh-ı ifâde yok. Çünkü ne altta ne üstte merbût perrende eder bir cümle, muğlak velev silm-i mevâsimin insanlar üzerine büyük bir tesiri olsun, bu hal irâde-i cüz'iyenin, tabirleri vechiyle müdrik-i bi-l-basîre olan ihtiyârın fikdânına neden delâlet etsin? Anlayamadım.

Böylece gâh doğru gâh yanlış fakat hiçbir kuvve-i ihtiyâriyenin fikdânına delâlet etmeyen birtakım mütâlaâttan sonra makale şu sözlerle bitiyor: (İşte bu gibi müessirâtı tedkik etmek

ve bunların nelerden ibâret olduğunu bilmek birçok mesâil-i mühimmenin halli emrinde pek mühim bir esastır. Vâkıa müessirât-ı mezbûreyi yegân yegân ta'dâd ü beyan etmek hakikaten güç bir visâletse de biz burada muallim-i muhterem bu hünerin fikrini esas-ı ittihâz ederek bu gibi müessirâtın nelerden ibaret bulunduğunu beherinin ne gibi tesirâta hâiz olduklarını efrâdını câmi' ağıyârını mâni' olacak bir surette hulâsat-ül-hulâsa olarak enzâr-ı kârîne arz etmekle iktifâ edecektir.)

Demek sonraki, bunu velî edecek makalelerde müessirât beyân olunacak. Pekala. Teşekkür olunur, çünkü efrâdını câmi' ve ağıyârını mâni' olacak bir surette hulâsat-ül-hulâsa beyân ü ifâde buyurulacak. Fakat bu hünerin madde ve kuvvet müellifi bu Alman filozofun efkâr-ı sakîmesi necâta mensup bir zat tarafından yalan yanlış nakl olunursa bundan istifâde yerine mazarrat husûl bulacağı tabîi olduğundan irâdeyi inkâr, maddenin ezeliyetinde ısrar edilmekten başka bir netice vermez. Binâenaleyh mugalatadan, hatadan sâlim olmak için edebiyat ve muhabbet-i hikmet ve felsefe namına olarak bu makalelerin layıkıyla tedkîkından sonra risâlede mahşer-ün-nefâisinde bulundurulması o ufacık sözlere hakâik-i felsefiyenin en haşinlerini sıkıştıran Cenâb Bey'den rica ve istirhâm olunur.

Sabih Nuri

(s.1-3)

Hikâye ve Roman Kısmı

Bir Yetimin Sergüzeşti (Mâba'd)

Bin müşkülâtla tereke işi bitti. Bizde safer-ül-yed olarak evimizden ayrıldık.

Nereye gideceğiz?

Kemâl-i hayretle o gün akşama kadar sokaklarda dolaştıktan sonra yine evimize avdet ettik. Sâhib-i cedîdi derhal konağa taşınmıştı.

Bu herifin Sâdık Ağa namında bir uşağı vardı. Vâlidem kendisini kapının önüne çağırarak: “Canım Sâdık Ağa, beyefendiye rica eder misin, bir yer tedârik edinceye kadar burada oturmaya müsâade buyursun.” dedi.

Bî-çâre adam hüngür hüngür ağlamaya başladı. Onu görerek vâlidem de, ben de girye-nâk-ı ıstırâb olduk.

Bizi selamlık odasına çağırarak beyin ayaklarına kapandı. “Allah rızası için merhamet buyur. Şu bî-çâre kadınla şu yetim çocuğu sokak ortalarında bırakma. Sende evlat sahibisin.

Âtîyi düşün. Dünyaya aldanma. Dünkü gün evin sahibi bunlardı. Yarın kimbilir neler olacak...” sözlerini kemâl-i sûz ü güdâzla söyledi.

Koca herif ne buyursa beğenirsiniz? “Sâdık, edepsizliğin lüzûmu yok. Burası ne dulhânedir ne de yetimhâne! Fakirseler dilensinler. Gözleri kör değil ya! Körler bile dilenerek para kazanıyorlar. Haydi defet. Bunları gördükçe sinirlerim uyanıyor...”

Off! Ömrünüzde böyle bir muâmeleye hedef oldunuz mu? O koca konak dendü dendü başımıza yıkıldı. Yerlere geçtik...

Dünyada en ziyâde dâğdâr olduğum menhûs günlerden biri de budur!

Sâdık Ağa ne hamiyetli adammış. Bir kere bize, bir kere efendisine baktı. Nüzûl isâbet etmişçesine korkunç bir manzara hasıl ederek dakikalarca şakk-ı şefeye kâdir olamadı. Nihâyet yine niyâza başladı. Efendisinden yine o cevapları, o cevaplar arasında erbâb-ı edebî mahvedecek birçok müstehcen sözler işitti.

Adamcağızın ihtiyârı elinden giderek ihtirâ’ ettiği ta’birât-ı şenâyâ kendisi mâ-sadak olan beyefendi hazretlerinin yüzüne tükürdü.

“Senin gibi efendiye hizmet eden köpekten de alçaktır. İnşallah yakında sen de belânı bulursun.” diyerek odadan çıktı.

Sâdık Ağa bizim hâmî-i manevimizmiş gibi kendisini takip ettik. Bî-çâre adam odasına girerek eşyasını topladı. Bizi de önüne katarak Karagümrük taraflarında bir küçük eve götürdü.

Tabâyi’-i beşeriyedeki tehalûf ve tezâd zevi’l-ukûle hayret veriyor. Kendilerinden mürüvvet ve kerem ümit edilen erbâb-ı servet ü i’tibârdan öyle çirkin hareketler zuhûr ediyor ki insan, insan olarak yaratıldığına adeta teessûf eyliyor.

Birtakım pespaye adamlardan öyle mürüvvetkârâne muâmeleler görülüyor ki insaniyetin servetle, rütbeyle kâim olmadığı tahakkuk ediyor.

Sâdık Ağa bir uşak, bir âciz adam... kendisinde bir meziyyet farz olursa o da hidemât-ı mevdûasını hüsn-i ifâ ile efendisini memnun etmekten ibârettir. Lâkin Sâdık Ağa dediğimiz uşak öyle âlî bir kalbe mâliktir ki o gencîne-i mürüvvetten -servet ü sâmâna gururla mahfil-pîrâ-yı kibr ü ceberût olan- beyler, efendiler mahrûmdurlar.

Câme-i insaniyeti çirk-âb-ı redâetle telvîs eden o haşerâtın esâfilden addettikleri bir hizmetkârın -ki hakikatta hâiz-i celâil-i mürüvvet, ârâyiş-i sadr-ı divân-ı insaniyettir- kendileri onun da saf-ı teâlinde, hatta hizmetkârlığında bulunabilecek bir kıymeti hâiz değildir. İbret!

Eve duhûlümüzle beraber karşımıza bir acûz çıktı. Sâdık Ağa; “Vâlide, sana iki misafir getirdim. Bunlar benim velî-ni’metimdir. Kendilerine son derecede hürmet et.” Dedi.

Kadın bize elinden geldiği mertebe riâyette, ikrâmda kusur etmedi. Ne fayda ki bir hafta sonra o hürmet hakârete tahavvül eyledi. Çünkü kocakarı der-kâr-ı evvel bizim ne olduğumuzu anlayamamış, oğlunun hizmet ettiği konak mensûbâtından bulunduğumuza ve birkaç gün içinde müsâfereten geldiğimize zâhib olmuştu. Halbuki müddet-i müsâferet uzamış, Sâdık Ağa da hakikat-ı hali -celb-i şefkât maksadıyla- vâlidesine anlatmış olduğu için kocakarı muâmelâtını büsbütün değiştirmişti.

Vâlideme evvelce “Canım kızım” derken sonunda “Kaltak karı” demeye başladı.

Bir yandan bu fertûtun tahammül-fersâ bir derecede bulunan hakaretlerine, diğer taraftan bî-çâre Sâdık Ağa’nın rızkına mâni’ olduğumuza vâlidem fevk-al-âde kederlenir, her dakika ağlardı.

Gözyaşları vicdan sahiplerini ne kadar müteessir eder, hissiyât-ı mürüvvet-mendânelerini ne derecede inbisâta getirirse bu acûz gibi murdâr yüreklilerin de denâetlerini o nisbette tezyîd eyler.

Bir ayağı kenâre-gir hufre-i ecel olan o bed çehre, bed tıynet karı dünyanın bâr-ı felâketi altında ezilmiş, cennetteyken cehenneme sürülmüş bizim gibi iki bedbâhtın eşk-i melhûfânelerine bakıpta müteessir olacağı yerde “Musibet! Kocanın başını yedin de şimdi nöbet bana mı geldi? Ne ağlıyorsun, işine gelmiyorsa defol git.” diye âvâzı çıktığı kadar bağırır, ateşler püskürürdü.

Mâba’dı var

(s.6)

NoksanTerbiye (Mâba’d)

Zirâ böyle habâsetkârâne, rezilâne bir san’atla temin-i maîşet eylemekte olan kadınlarda artık insaniyet, merhamet, muhabbet denilen şeylerden eser kalmamıştır. Onların kalpleri taş kesilmiş, hisleri donmuştur.

Para mukâbilinde namusunu, ismetini, iffetini feda etmekten hayâ etmeyen bir kadının ötekine berikine gösterdiği soğuk, ca’li muhabbetlerin mahzâ para koparmak, hevesât-ı hayvaniyesine mağlup olan za’f-ı kalb erbâbını kendilerine bend ederek ma’nen, maddeten perişan eylemek olduğu âşikârken o makûle bir kadının mahzâ korkusundan arz-ı muhabbete

mecbûr bulunduğu bir insanı tam para koparacak, güzelce gezip eğlenecek bir zamanda karşısında bulursa nasıl titremez, nasıl sararmaz, nasıl nutku tutulmaz?

Bundan başka ya o adam kendisini cebren almak, kaldırmak ister de müşterileri mânî olursa? Ya arada bir münâzaa zuhûr eder de mukatileyi intâc eder ve o meyânda kendi de ateşe yanarsa? Bu tasavvur, cem'iyet-i beşeriyeye ettiği bunca fenalıklardan zerrece müteessir olmayan fahişeyi iyiden iyiye düşündürmekteydi. Hatta yanında bulunanlar birdenbire çehresinin tebdil ü tagayyür ettiğini görerek esbâbını sûal eylemişlerdi. O, muttasıl titriyor, vak'anın ne sûretle neticeleneceğini teemmül ve tefekkür eyliyordu.

-5-

Fahişenin kesret-i işretten kıpkırmızı olan gözleri, Hurşit'in nazarına ma'rûz olduğu zaman, kabadayı, derhal Frenkleri terkederek kendi yanına gelmesini işâret etti. Kadın işaretlerin birincisine ehemmiyet vermeyerek bir daha başını o tarafa çevirdi. Hurşit'in canı sıkıldı. Garsonla haber gönderdi. Âlûfte yine mühimsemedi. Artık külhanbeyinin kan başına sıçradı. Derhal yerinden kalkarak o masaya doğru hareket eyledi. Yanına takarrüb eylediği zaman dedi ki:

- Kaltak! Seni deminden beri çağırıyorum. Adam mı çağırıyor, yoksa hayvan mı çağırıyor, hiç ehemmiyet vermiyorsun. Haydi kalk, düş önüme bakayım.

- Aman! Hurşit, rica ederim bana dokunma. Bu akşam müşterilerim var. Başka bir gece buluşuruz. Hem ne vakit istersen.

Bu muhâvere Frenklerin nazar-ı dikkatini celb eyledi. İçlerinden biri kalkarak sert bir çehre ve yarı Türkçe ile:

- Efendi! Ne istiyorsun? Burası bizden mes'ûldür. Bir şey sûal edeceksen bize söyle. Kadına ne ilişiyorsun?

Muhâvereyi uzaktan seyretmekte olan Nuri Bey meselenin ehemmiyet kesb eylediğini görerek o da kalktı, Hurşit'in yanına geldi.

Münâzaa şiddet peyda eylemesi üzerine Hurşit heriflerden birine şiddetle bir tokat indirdi. Cümlesi birbirine karıştılar. Nuri Bey'le âlûfte birer kurşun isâbetiyle yere serildiler. Frenklerin de birkaçı cerh ü katl edildi. Hurşit fena halde yaralandı. Zâbıtaya ihbâr-ı keyfiyet edilerek katiller tevkif olundu.

E. M.

(s.7)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Mazrûf-ı Elem

Ser-i Bâlîn-i İztırâb Olan Bir Zevce Lisânından:

“Sana vakf-ı vücûd ettim! Kendim senin, kalbim senin.” dediğin demler şimdi bâis-i halecân olan bir mâzi mi oldu?

Bana henüz dün söylenilmiş gibi gelen bu kelimât-ı rûh-nevâzâne ne çabuk mâzi olup kaldı? Yarına nisbetle bugünkü halimiz mâzi değil mi?

Ey arzu-keşi bulunduğum demler! Siz de dünyanın seyr ü hareketine tâbi’ olup süratle hal-i felâkete döndünüz. Hiç olmazsa şimdi yâd-ı hazininizle hatıramı perişan etmeyiniz.

“Bundan sonra sizi saâdet-i kâmile içinde yaşatmak için yaşayacağım! Bundan sonra yalnız seni sevmek için hayatımı gözeteceğim! Velhasıl yalnız ufak bir lutfuna nâil olmak ümidiyle tanzîm-i harekât edeceğim.”

Mevâidiyle bî-çâre kalmayı tamamen kendine bend ederek canım içinde bir can olup yerleştin!... Şimdi diyâr-ı can içinde kalan o muhabbet -sıdk ü sebâtla perverde ederim dediğin- ma’mûreyi yıkıp harap ediyor!

Vakt-i fecirde -ta sabah terk-i nevimle hayranı olduğun bu bedbahtı:

“Şafak bulutlarını gör! Seninle rekabete kalkıştığı için şemsin gazabına uğramış... Bak yalan mı söylüyorum?

Tulû’-letâfetine senin vech-i tabından iktibâs ederek şafak denilen o duhter-i hoş edâyı, şevk-i dil ârâsıyla düçar şerm ü hicâb etmiş de zevâlini mûcib olmuş!”

Kelimât-ı taltîfkârânesiyle uyandırırydın!.. Sonrada âtîden bahsederek eyyâm-ı müstakbelenin bir saatini bile ömr-i behiştâne gibi geçireceğimi yeminlerle temin ederek beni kandırırydın! Cüz’i bir müddetimiz böyle geçmedi mi ya? O demleri ilâ nihâye devam edecek sanmıştım! Çünkü mevâidine aldanmıştım! Sen benim için bir melektin!

Gurubu birlikte temâşâ ederdik! Âfitâbın son ve hazin ziyâsı zerrîn-i misâli, bahr-ı sîm-i âsâya aksedince, o hey’et-i letâfet-nisârı, sırma saçları havada dalgalanan bir kıza teşbîh edip güya müsâbaka-i melâhata çıkan o duhân-ı mevhûma hitaben:

- Sen şu bağdaki peri kadar güzel olamazsın! Nâfile arz-ı cemâl edip üzülme! Diyerek iltifâtını ifrât bir dereceye ref’ ederdik!

Tebessümlerimi de pembe bulutlardan daha zevk-âver bulduğunu söyledin!

Sen beni cidden beğeniyordun! Bense seni candan seviyordum! Mazhar olduğum bunca eltâf-ı âşıkâne ne oldu?

Fikrim gibi perişan olarak cihanın herbir bucağına dağıldık. Yoksa, off!.. Yoksa bir başkasına mı münhasır olup kaldı?

Ah bunlar ne müellim ne müthiş tahayyülâttır!

Şu hal-i derd-nâkimde sana aldandığımı pekala naklediyorum da yine gönlüm başka sûretle te'vîlini arzu ediyorum! Kim bilir! Belki benden gizli bir düşünceyle muztaribse de hakkımdaki kayıtsızlığın 'ârizî bir keyfiyettir!

Gönlüm böyle olmasını da temenni ediyor! Heyhât bu defa da ben kendimi aldatıyorum!

Bana çektirmekte olduğun cefâlar, bugün beni şu hal-i nâlekâra, bu şekl-i zebûnkâra giriftâr ettiği halde harekâtın te'vîl kabul edebîlir mi?

Şu zaman-ı zehr-alûdda terk-i dağdağa-i hayat eylemiş olsam vâsıl-ı necât olurdum!

Eyvah olamıyorum!

Hayatın edvâr-ı ıztırâbına uğramış, teng-nây-ı meşakk-ı dünyeviye içinde ezilmiş olan şu vücûd-ı hakîrim, pûlâddan daha kavî, dağlardan daha metin çıktı da sadece tahayyülünden ürkülen cefâlara tahammül ediyor!

Sem'imde aksi kalan nevâ-yı âşıkânen, deccâlin mugfel sazı gibi halâ beni iğfâlde devam ediyor! Halbuki sevda-yı meşrû'nla besleyerek vechimdeki neşe ve neşâtı, bahar halinde bulunduracağına bedel beni mazrûf-ı elem edip bıraktın!

Serzenişlerim sana hoş gelmiyor! Tazallüme başlayınca bana kaderimin hissizliğini anlatmak istiyorsun!

- Acaba kaderimin icrââtına alet olan sen değil misin?

- Acaba kaderim bizzat sen değil misin?

Bana çektirdiklerini sen de biliyorsun ki bana:

- Benim gibi bir söz dinlemeze refika olduğun için kaderine darıl!

Diyorsun!

Ya benim için hayat, istikbâl, ümit, kader hep senden ibâret olduğunu bilmiyor musun?

İşte dünyanın bütün elemine zarf olan kalbim –hâkimi olan aşkıma araya koyarak- insâf ü merhametini talep ediyor!

Tebdîl-i harekât etmeyeceksen beni öldür!

“Artık seni seviyorum.” cümlesi ölüm yerine kâim olabilir!

Ser-muharrire Emine Semiye Bint-i Cevdet

MÜKÂFÂT-I İLAHÎYYE (Mâba'd)

Müellifesi : Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye

Üçüncü Kısım

-1-

Bir Ma'sûmenin Teessürâtı

Ma'sûme ebediyen kaybettiği büyük pederinin ne derece şâyân-ı takdîr ü ihtirâm bir zât-ı celîl-üs-sıfat olduğunu fark ü temyîz etmeksizin mücerred rikkat-i kalbiyesine tâbî' olarak ağlıyor, onu tekrar görüp nevâzîşlerine mazhar olamayacağına aklı erdiği için ah ediyordu! Juliette ile Alice bî-çâreleriye şimdi dünyanın başlarına yıkıldığını bildikleri cihetle figân ediyorlardı! Pederlerinin tabutuna hâmil menhûs istimbotun uzaklaşmasıyla her üçünün de ümitleri yıldırımla vurulmuş tâlihsiz bir vücûd gibi kavrulup simsiyah kesilmişti!

“Babacığım! Gidiyor musun? Ah iftirâk-ı ebedi! Bir daha beni görüp okşayamayacak mısın?” Kelimât-ı canhırâşânesi her üçünün de ağzında dolanıyordu!

Dördüncü Kısım

Ümit

-1-

Mareşal me'mûlün hilâfına olarak evlâtlarını bilâ-servet terketmişti:

Juliette'in zevci ailesi alâ külli hal idareye muktedirse de Alice bî-çâresi zaten pederinin verdiği maâşla taayyüş etmekte olduğundan tevârûs eden davalı bir malikânenin tesviye-i maslahatına kadar şehîr üç yüz frankla geçinmeye mecbûr olmuştu.

Alice pederinin vefatıyla ye's ü fütûra dalmış, Albert ise parasız kalan zevcesini terk eyleyip büyük hemşiresi Secondin'in hanesine çekilmişti.

Albert mübtelâ-yı işret olmasaydı zevcesinin kıymetini bilecek ve hemşiresi Secondin gibi bir rezileye uymayacaktı. Ne fayda ki kader Albert'e pek feci bir istikbâl ihzâr etmişti!

Mareşalin bilâ-servet vefât etmesi Albert'in senelerden beri kurmakta olduğu binâ-yı emelini yıkmış, harap etmiş, büyük hemşiresinin gafelâtı da zevcesiyle oğlunu bilâ-teehhür terk etmesine sebep olmuştu.

Birgün Alice akrabasından birinin hanesine gidip oraya zevcini celb ettirdi ve işlerinin tesviye olunacağı zamana kadar ma'îşetleri çaresini düşünmesini rica etti.

MÜKÂFÂT-I İLAHİYYE (Mâba'd)

Müellifesi : Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye

Üçüncü Kısım

-1-

Bir Ma'sûmenin Teessürâtı

Ma'sûme ebediyen kaybettiği büyük pederinin ne derece şâyân-ı takdir ü ihtirâm bir zât-ı celîl-üs-sıfat olduğunu fark ü temyîz etmeksizin mücerred rikkat-i kalbiyesine tâbi' olarak ağlıyor, onu tekrar görüp nevâzişlerine mazhar olamayacağına aklı erdiği için ah ediyordu! Juliette ile Alice bî-çâreleriye şimdi dünyanın başlarına yıkıldığını bildikleri cihetle figân ediyorlardı! Pederlerinin tabutuna hâmil menhûs istimbotun uzaklaşmasıyla her üçünün de ümitleri yıldırımla vurulmuş tâlihsiz bir vücût gibi kavrulup simsiyah kesilmişti!

"Babacığım! Gidiyor musun? Ah iftirâk-ı ebedi! Bir daha beni görüp okşayamayacak mısın?" Kelimât-ı canhırâşânesi her üçünün de ağzında dolanıyordu!

Dördüncü Kısım

Ümit

-1-

Mareşal me'mûlün hilâfına olarak evlâtlarını bilâ-servet terketmişti:

Juliette'in zevci ailesi alâ külli hal idareye muktedirse de Alice bî-çâresi zaten pederinin verdiği maâşla taayyüş etmekte olduğundan tevârüs eden davalı bir malikânenin tesviye-i maslahatına kadar şehri üç yüz frankla geçinmeye mecbûr olmuştu.

Alice pederinin vefatıyla ye's ü fütûra dalmış, Albert ise parasız kalan zevcesini terk eyleyip büyük hemşiresi Secondin'in hanesine çekilmişti.

Albert mübtelâ-yı işret olmasaydı zevcesinin kıymetini bilecek ve hemşiresi Secondin gibi bir rezileye uymayacaktı. Ne fayda ki kader Albert'e pek feci bir istikbâl ihzâr etmişti!

Mareşalin bilâ-servet vefât etmesi Albert'in senelerden beri kurmakta olduğu binâ-yı emelini yıkmış, harap etmiş, büyük hemşiresinin gafelâtı da zevcesiyle oğlunu bilâ-teehhür terk etmesine sebep olmuştu.

Birgün Alice akrabasından birinin hanesine gidip oraya zevcini celb ettirdi ve işlerinin tesviye olunacağı zamana kadar ma'îşetleri çaresini düşünmesini rica etti.

Albert'ten gördüğü bed-muamele üzerine:

- Şimdiye kadar her bir hal-i nâ-sezânıza tahammül etmiştim. Bundan böyle etmeyeceğim! Allah'a ısmarladık. Şimdiden sonra ne tehdidinden korkacağım ne de ricanızı kabul eyleyeceğim.

Sözlerinin söyleyip zevc-i bî-magzına güzellikle veda eyledi.

Albert'in kafası daima dumanlı olduğu için zevcesinin vedaındaki ehemmiyeti anlayamayıp Secondin'in nezdine avdet eyledi.

Alice'e hemşiresi Juliette'in tesliyesi oldukça medâr-ı inşirâh oluyor, nakt-i mevcûduyla iştirâ' etmiş olduğu bir haneye çekilerek şehri üç yüz frankla geçinmeye çalışıyordu. Bir başkası olsaydı üç yüz frankla pekala geçinebilirdi, lâkin Alice gibi herşeyin iyisine alışmış ve bolca para sarfetmiş olan bir kadın üç yüz frankla tabîi geçinmekten izhâr-ı aczeder: Terzisi, Gaurantaine, Konistan'ın müteaddid bakıcıları ve bunlara inzimâm eden muâlecât o kadar cüz'i meblağla idareyi işgâl ediyordu.

Bî-çâre Alice mevsim-i şitâyı pek garibâne geçirmişti.

Gündüzlerini bazen mütâlaa bazen de hemşiresinin ziyaretiyle imrâr ediyorsa da gecelerini zulmet olarak görüyordu...

Mâba'dı var

(s.8)

Nr. 14

EDEBİYAT

Servet-i Fünûn Mecmûa-i Nefisesinden

Koparma

Ne cân-şikâr çiçekmiş şu vürd-i nâzikten
Ki hüsnü müncezib etti senin gibi güzeli!
Masûn-ı dest-i taarruzamı kalmadır emeli
O rikkat-âver dil-i muhteriz gülüşlerden?
Hevesli bir gülü soldurmada safâ yoktur.
Koparma! Gülşen-i hüsnünde güllerin çoktur.

Onun da kendi hayatınca yokmudur acaba

Nasîb-i endekî aşkın tecelliyâtından?
 Bütün ümidi kadar bir kızın hayatından
 Güzel değil mi cebîninde titreyen sevda?
 Dokunma! Solmayacak sir şükûfe-i terdir.
 Koparma! Belki gelindir. Ümit-perverdir.

Evet! Zavallıcığın ömrü pek muvakkittir..
 Fakat bekâsı kadar bari şâd-kâm olsun.
 Hazin hazin gülerekten yavaş yavaş solsun.
 Bilir misin? Bu da fâniye bir saâdetdir.
 “Çiçek!” diye sevinip de severken incitme.
 Koparma! Bir hevese bir gülü fedâ etme.

Güzel gelir bana gayet..Gelin gibi öyle
 Durursa bir gül tersîne-i nihalinde..
 Şebâb handeler ettikçe rû-yı alnında
 “Dokunmayın bana zirâ...” demez mi? Sen söyle.
 Dokunma! İşte bu da mest-kâm bir güldür..
 Koparma! Nev’ine gadr eylemek sana zülldür.

Revâ mı bir çiçek etsin ama tedbir bir çiçeği?
 Gülersin ah! Benim hissimin sabâvetine
 Demez mi hiç sana kalbin -tarâvetine-
 Ki: “Geçti kaç seherin kim bilir buna emeği!”
 Tabîatın bu da nev-reste bir güzel kızıdır..
 Koparma! Bir gülü kırmak bana büyük sızıdır.”

Yanında çırpınırdı zavallı bir kelebek
 Beyân-ı derd-i muhabbetle nâ-şekîbâne..
 Rakip sandı seni şüphesiz ki divâne
 Hazin bir ah gibi uçtu gitti gâhrederek
 Yazık! Şu âşık âvâre-i derd-nâk olacak.

Koparma! Gül kırılırsa o da helâk olacak.

Şu gonce –zannederim- hâherîkânesidir.
 Himâyesinde bundan perverişle kâm alacak.
 Düşün o hâher-i bî-çâre şimdi tek kalacak
 Nihal-i nevdeki rûh-üş-şebâb-lânesidir!
 Güzelse mahvını mûcib midir bu hüsn-i kusur?
 Koparma! Gonc-i neşükûfte olsun meftûr.

Kopardın öyle mi? Tak bâri göğsüne gülünü
 Harâretinle solup gitmesi muvâfıktır.
 Düşünce payına bî-reng ü rûh layıktır
 Ki hasredip ona bir lahzacık teemmülünü
 Uçuk cemâline baktıkça gözlerindolsa.
 “Koparma!” Hâherine kâfil-i aman olsa

Recaizâde M . Ekrem

(s.1)

Şuarâ-yı seleften Ziya namında bir şâirin gazeline hengâm-ı nev-hevesîde Agâh Paşa
 Hazretlerinin söyledikleri nazîredir:

Âlem

Ne cây-ı rahat-efzâdır ne mihnethânedir âlem
 Heyûladan ibâret bir kuru efsanedir âlem

Hakâyık-bîn olanlar içyüzünden aşinâdır hep
 Fakat bî-gâneye bir dil-güşâ-i kâşânedir âlem

Temelleştirm sanıp tamire kalkışmak hamâkattır
 Esâsı yoktur eski hâne-i virânedir âlem

Sorulsa hurdebîn-i harmen ma'ni-i âdemden

Yed-i hurâs kudrette hemân bir dânedir âlem

Muhit-i neşe sahbâ-yı esrâr-ı elest olmuş
Hamîşe-i mest-i lâ-ya'kıl gezer divânedir âlem

Dil-i Agâh eder kesb-i ziyâ mihr-i hakikattan
Ko sansın merdüm-i ahveline bî-gânedir âlem

(s.1)

Der-saâdetten Edib nezâhat-perver izzetlü Hâfız Âtîf Beyefendi'nindir:

Perişan hatırın cem'iyeti ferdâya kalmıştır
Harâbât ehlinin âmâli hep ukbâya kalmıştır

Ulu'l-ebsâr için âlem tecellî-gâh-ı ibrettir
Hakâyık-bîn olanlar sanmayın bî-vâye kalmıştır

Tevevül etmeden esbâba, ref'et-i arzusuyla
Tevekkül eyleyenler çare yok pespâye kalmıştır

Hakikat-senc olan davayı terk eyler umûrunda
Hakikat bilmeyen indinde iş duaya kalmıştır

Hevâ-peymâ-yı gaflet olduğum mâzi-i müthişten
Samimi bir nedâmet-i hatıra sermaye kalmıştır

Hayalin rûh-ı mehcûrumdan ayrılmaz ne hikmettir
Sanırsın cism gitmişte yerinde sâye kalmıştır

(s.2)

Hikâye ve Roman Kısmı

Te'sir-i Muhitât

- Off! Sen daha uyuyacak mısın?
- Sen uyu!.. Ben uykum gelinceye kadar uyuyacağım.
- Bir taraftan aydınlık, bir taraftan gazetenin hışırtısı varken ben hiç uyuyabilir miyim ?

Haydi mumu söndür; gazetenin sabah da okuyabilirsin!

- Uykum gelmeden beni zorla yatağa girmeye mecbûr ettin. Uykusu olmayan bir adam için en rahatsız yer yataktır. Ben bunu bildiğim halde ancak sözünü, hatırını kırmamak için geldim, yattım. Bu azap yetişir; artık bana uykum gelmeden budala gibi gözümü kapamayı teklif etme!

- Vay! Demek ki benimle beraber yatmak sana azap geliyor; öyle mi? Doğrusu nezâketinize hiç diyecek yok!

Bu son cümleyi tekmîl eder etmez, bana cevap vermeye vakit bırakmaksızın, ayaklarını çiğneyerek, vücûdunun beyaz leylak râyihasında olan seyyâle-i itriyesini dağıtarak yataktan fırladı, sarı saçları dağınık, tüysüz ipek gibi leziz-ül-lems, müdevver, lekesiz, beyaz olan kolları, ayakları, omuzları, ensesi çıplaktı. Dizlerine kadar inen kenarı işlemeli, beyaz, ince nîm şeffaf bir gömlek vücûdunun yarı göğsünden kalan kısmıyla bacaklarını ancak setr edebiliyordu.

Asabi bir hareketle sandalyelerden birini alıp pencerenin önüne kadar sürükleyerek arkası benden tarafa olduğu halde oturdu; son haddine kadar indirilmiş olan beyaz muşamba perdeyi şiddetle yarıya kadar kaldırdı. Dirseklerini pencerenin keskin kenarına dayayıp şakaklarını avuçları içine aldı. Mehtap pancurun küçük merba'ları arasından takattur ederek, dert köşeli kar parçaları şeklinde omuzlarına, saçlarına düştü.

Güzel Belanîş ilk defa olarak bana darılmıştı.

Latîfeleri, şetâretleri, gâhgâhaları, ma'sûmâne istihzâları ardı arası kesilmeyen şu hâne gevezelikleri, bûseleri, nevâzişleri dâima teşne arzu-yı âşıkânesi ile altı aydan beri bana lezâiz-i hayatiyenin en samimi heyecanlarını ihsâs eden o güzel, o saf, o vefâkâr Belanîş'i ben gazete mütâlaası gibi âdi bir istifâdeye fedâ ederek onun bana âid hissiyât-ı müşfikâne ile ser sâr olan güzel, ma'sûm, gâhgâh, şetâretli kâhını kumardım.

Belâniş'e birinci defa olarak tesadüf ettiğim gün hissettiğim hiss-i meftûnâne ile onun gösterdiği adem-i emniyet ve mûnisiyyet, onra ilk bûse-i muhabbetini tattığım dakikada galeyân-ı iffeti eseri olarak muvakkaten izhâr ettiği hiddet ve gazap, sonra mağlûbiyet-i kat'iyesini anlayıpta kucağıma atılarak te'mînât-ı sıdk ü vefâ istediği zaman dektüğü göz yaşları, daha sonra ale-l-nihâye benimle yaşamaya karar veripte bu dârı samîmiye girerek artık pervâsızca sîne pür sîne garâm olduğumuz gece müstakbelimize ait olmak üzere anlattığı tasvirât-ı nîk-i endişâne ve ma'sûmâne ve nihayet şu son geceye kadar geçirdiğimiz zaman zarfında bûse-i şefkatin hazâin-i gülğünü içinde bana perde perde güşâd eylediği hafâyâ-yı ezvâk-ı âşıkâne, dudaklarıyla bütün vücûduma erâka ettiği bî-nazîr-ı halecânlar, o zamana kadar bence mechûl olup onun ağuş-ı izzetinde öğrendiğim lezîz ve nâ-kâbil ferâmûş teheyvücler birer birer hatırıma geldi.

İşte beni bu naniâm-ı kalbiyeyle şîrîn-mezâk eden hassas kadını nahvet-pesendâne bir sözümle tâ izzet-i nefis üzerinden paralayarak tebâûde mecbûr etmiştim...

Bu hatanın tasavvuru kalbimi bir peşîmânî-i şerm-âlûd altında hurdahâş ediyordu. Mumu söndürüp kırmak, gazeteyi parça parça etmek istiyordum.

Belâniş, pencerenin kenarına dayanmış olduğu halde bir lerze-i asabi ile dizlerini oynatıyor. Bir çift güvercin gibi berrak olan ayaklarının matbu' topuklarını yere vuruyor. Üzerinde oturduğu iskemleyi gıcırdadıyor anlaşılamayacak sûrette kendi kendine söyleniyor, Velhasıl ciddi bir tehevür içinde bulunduğunu ihfâ ediyordu.

Ben yatağımın içinde Belâniş'in harekâtını gözetlemekte, ve tecessüsât-ı nâdemâneyi ondan gizlemek için zaman zaman elimdeki gazeteyi hışırdadarak lâkaydâne mütâlaamda devam eder gibi görünmekteydim. Belâniş'in sandalyenin üzerinden pencerenin kenarına kadar uzanmış olan bedeni, gömleğin gergin, incesi arasından, bütün tenâsübünü, bütün melâhatını gösteriyordu. Beyaz kolları başının iki tarafında berrak birer amûd istinâd teşkil ediyordu.

Ben Belâniş'in vaz' ü hareketine dikkat ederken bütün kemâlât-ı hüsnîyesi gözümün önüne gelerek, kâffe-i asâb-ı hissiyemi âteşin bir sûzen-i arzuyla tahrîş etmekteydi. Belâniş'i bu gece her zamandan ziyâde sevdiğimi kendi kendime itirâf eylemekte ve biraz evvel irtikâb ettiğim tasavvurdaki kabalığı düşündükçe utanıp hiddetlenmekteydim.

Yatağın duvar cihetindeki nasfında Belâniş'in bıraktığı boşluk nazarımda gittikçe peydâ-yı vüs'at ederek, bir girdâb-ı muzlim nisbetini aldı. Yorganın, çarşafın, yastığın onun

vücûduna temas eden yerlerinde tebahhur etmekte devam eden emvâc-ı ıtriye bana müesser bir mesti-i heves ü iştiyâk veriyordu.

Kalkıp Belanîş'in ayaklarına kapanarak niyâz-ı af edecek olsam, o âli-cenâb kızın bir tebessümle beni affederek dudağında şirin bir serzeniş bükümü, gözünde mahrek-i heves bir nazar-ı inîâl olduğu halde, avdet edeceğinden emindim. Zirâ dünyada saâdetin tahrîkât-ı lezîze-i asabiyye ve ezvâk-ı mevkute-i kalbiyeden ibâret olduğu itikâdında olan Belanîş için pûsesiz, muânakasız bir saat geçirmekten büyük azâb olamayacağı muhakkaktı.

Fakat buna bir türlü kudret-yâb olamuyordum. Bir şey, bir his, bir fikr-i batıl arzuma mâni oluyordu. Biraz evvel tahkîr ettiğim bir kadın önünde diz çekerek taleb-i af edecek derecede nefsimi tevzî' etmek elimden gelmiyordu. Fikrim abesiyâttan abesiyâta atlayarak eğer ben bu defa tezellül edecek olursan artık fi-mâba'd Belanîş'in irâdât ü hevesâtına tâbi kalmak, nehvet-i merdânemi onun pây-ı emeli altına atmak lazım geleceğini ve binâenaleyh haysiyet-i rücûliyemin muhâfazası hürmetine ibrâz-ı lâkaydi etmek muvâfık olacağını tahmin edemiyordum.

Maa-mâ-fih Belânîş gözüme o kadar güzel, o kadar şâyân-ı takbîl ü ta'zîz görünüyordu ki bana vakârını, nefsimin izzetini, meyl-i hod-pesendânemi ayak altına aldırarak için bir bahane, küçük bir sebepçik kâfi olacağı şüphesizdi.

"Sokakta bir cinayet vukû' bulsa...Üst katta bir gürültü olsa... Cama birdenbire siyah bir gece kuşu çarpsa... Belanîş ansızın korkuyorsa..."

İşte benim o andaki temenniyâtım bunlardan ibâretti. Çünkü böyle bir vak'a zuhûr edince derhal Belanîş'in imdâdına şitâb ederek, onu temin ü tesliye edeceğim ve bu sûretle talep etmeksizin mazhar-ı af olacağım aşitârdı. Bundan başka netice bu sûretle cereyân ettiği halde adeta Belanîş benim himâyet ü muâvenetime muhtaç olmuş da ben merhameten onun imdâdına koşmuşum görünecektim ki işte asıl bu mülâhaza-i hûd-gâmâne beni o temennilere sevkietmekteydi. Fakat heyhât! Her yer sakin, herkes derin uykular içinde garîk-i huzurdu.

Mâba'dı var

Der-saâdet'ten Cenâb Şehâbeddin

(s.5-7)

Bir Yetimin Sergüzeşti (Mâba'd)

Bir türlü emrâz-ı ma'neviye, bin türlü mezâhim-i maddiye ilcââtıyla dünyadan da, hayattan da bîzâr olduğumuz günlerden birinde vâlidem; “Yavrum! Biz felekten de vefâsız olduk. Zavallı babacığın vefat edeli hayli zaman oldu. Bir kere ziyaretine gitmedik.” dedi.

Pederim hîn-ı hayatında civâr-ı hazret-i halidde bir makbere-i mahsûsa tehyie ettirmişti. Halbuki yevm-i vefâtında -hânemizi zabdeden- (H.) Bey cenazenin Karacaahmed'e götürüleceğini icâb edenlere ihtâr ü maksadını tervîc için son derecede ısrar ettiğinden pederim oraya nakl ü defnolunmamıştı. Bilâhare Sâdık Ağa haber verdi ki Eyüp'te ihzâr edilen mezar yirmi lira mukâbilinde diğer bir adama satılmış!..

Kemâl-i hüzn ü hayretle köprüye inerken Yenicami'de Sâdık Ağa'ya tesâdüf eyledik.

Bir hamal!... Hayır hamal değildi. Bir büyük adam, bir merhamet-i mücesseme, bir timsâl-i mürüvvet..

Sâdık Ağa'nın kaddını dü-tâ eden bir sakıl, birtakım eşya-yı hasîse değildi. Kıymetini -insan sûretinde gördüğümüz hayvanların, canavarların takdir edemeyecekleri- cevâhir-i insaniyet, mürvârîd-i şefkattı...

Maa-mâ-fih şu manzara bizi pek çok düşündürdü , pek ziyâde dil-hûn etti.

Karacaahmed'e çıktık. Bin müşkülâtla nokta-i emeli bulduk. Ne gâfil insanlar! Rahmiyenin âşiyâne-i ebedisi bizim gönlümüz olduğu halde o vücûd-ı kıymettârı kara topraklarda arıyoruz.

Babaların mezarı evlatların gönlüdür!

Mezarın bir kenarına oturduk. Melekleri de girye-rîz-i rikkat edecek bir enîn-i can-sûz ile Cenâb-ı Hakk'a münâcât eyledik. Güneş gurûb etti. Şu dâr-üz-zalâm âlem büsbütün bir kûh-ı zulmânîye büründü.

Üsküdar'da bir âşinamız yok. İstanbul'a avdet etmek de mahall... Havf ü dehşet-i alâimini göstermeye başladı. Bizim gibi garipler nereye ilticâ eder...

Babamın başı ucundaki servi ağacına sığındık. Ne rûhânî bir me'men!

O yer, o ilticâ-gâh nazarımızda fânî dünyanın debdebeli kâşânelerine, âlî binalarına mercûhtur.

Güya ki o şeb-i deycûrda bizde mezara girmiş, emvât arasına karışmıştık. Bâlin-i rahatımız seng-i mezar, pister-i saâdetimiz hâk-i siyahtı.

Vaktâ ki nasf-ül-leyl hulûl etti, Çamlıca dağlarından akseden bir terâne-i hazin bizi titretti. Ciğerimizi paraladı. Gayet mahrek bir sadâ ile:

Şu karşıki dağda bir kuzu meler
 Kuzunun feryâdı bağrımı deler
 Eşinden ayrılan böyle mi meler
 Gel kuzum ağlama meleme
 Vaz geçmem senden... Türküsü terennüm olundu.

Bu nağme-i ciğer-sûz halâ sâmiâmı tahzîz eyler, gönlümde garip garip hisler uyandırır. Bir mâzi-i menhûsun hâtîrât-ı alîmesi beni her zaman bir bekâ-yı tıflâneye mağlûb eder. Hatta şu satırları yazarken yine ağlıyorum...

Ser-nüvişt-i ezeliyi tağbîr etmek kudretine mâlik olsak artık buradan ayrılmaz, kendi ihtiyârımızla âğûş-ı mezâra girerdik.

Ne fayda ki mihmânserâ-yı fenâda âşnâ-yı zevk-i ebediyet olanların arkasından gözyaşları dekmekten başka her türlü iktidârdan mahrûmuz ki hakikatta o dumû'-ı hicran bile kemâl-i acizemizi ispat için en vâzih bir bürhândır.

Babacığma bir nazar-ı vedâ atfederek İstanbul'a döndük.

Esnâ-yı râhda pekçok dostlara tesâdüf ettik. İki sözle hâtîr-ı neşâdımı tatyîb etmek şöyle dursun yüzüme bile bakmadılar.

Fakat pederimin en ziyâde lutf ü inâyetini görenlerden "B..." Efendi'nin hissiyât-ı merdânesi galeyân etmiş olmak gerektir ki beni yanına çağırarak elime bir şey sıkıştırdı. Der-akab bizden tebâüd etti. On para!..

Bakınız dünya bildiğimiz kadar menbâ'-ı denâet değilmiş! İnsanlar tahmin ettiğimiz derecede haliye-i mürüvvetten tecerrüd eylemiş! Ben para istemedim. Dilenecek bir mertebeye gelsem, hatta açlıktan ölsem bayılsam yine kimseden para isteyemezdim. Babacığım her dakika bana; "Oğlum! Kimseden para alma, kudretin varsa sen ver. " derdi. Bir adama para vermek fi-l-hakika pek büyük insaniyettir, para almaksa dilencilik!..

Herifin şu muâmele-i tahkîriyesi beni zîr ü zeber etti. Eğer maksadı beni sevindirmek, ihtiyacımı def' eylemekse on para ile ne iş görülür...

Bunu kendisi bilmez miydi? dünyanın her türlü niam-ü saâdetini görmüş, pek bahtiyârâne ömür sürmüş bir çocuğa on para vermek ne demektir? Uğradığı mesâibe gülmek, bî-çâre yetimi tahtîr etmek, etmek değil midir?

İbnü'l-Emin Mahmud Kemal

(s.7)

AlexsandreDumas Fils'den:

MEKTUP CÜZDANI

Mütercimi: Ahmed Melik

Sekizinci nüshada nakıs tertip olunduğundan tekrar neşrediyoruz:

“Beşinci Mektup”

Leydi'den Julienne'e

Dostum! İstifâ-yı kusur etmezden -yani mektubunuzu almazdan- evvel ben sizi affetmiştim. Hakikat! Size verdiğim nasihatların mûcib olacağı ahvâli düşündüğüm vakitler hasıl olacak teessürât ma'kûseyi, yaralanmış bir aşığın sertliklerini, ekşiliklerini daha evvelden keşf etmemiştim zannedersiniz?

Aşkıınızda şiddet, hiddet, galeyan olmazsa ne ehemmiyeti olur? Sevdiğini gücendirip ricasına, niyazına biraz istiğnâ göstermezsem muhabbetimin ne değeri kalır.

Bununla beraber; gönderdiğiniz ikinci mektup beni mesrûr, memnun eyledi.

Cesaret azizim!. Cesaret! Göreceksiniz müşkül zannettikleriniz şu tecrübeye, tasavvur ve tahayyülünüzün fevkinde kolaydır.

Kalb-i insan, daima tebdile, tağyire, ihtiyaca zarurete tahsis kılınmıştır.

Fûtûr etmeyiniz. Dünya dediğimiz şu kedûret-hâne-i âlemde de bir hengâm-ı yeis ve fûtûr vardır. Ne zaman ki fikir bizim gibi meysus, muztarib, nâ-dem olan yahut bir gün gelip zevâl-pezir-i fena olacak olan insanlara ircâ' edilirse, dünyanın, bizim şu hal-i esef-i iştimalimizden zerrece müteessir olmadığı görülür. O vakit bizde sâirlerinin yaptıkları gibi; “Bu neye yarar? Bunda ne hazz ve lezzet var?” deriz.

Bu biriyle lafz-ı müdhiş ü mezmûm içinde mestûr olan hafâyâ-yı hekimiyeye ve felsefiyeye tatbik-i hareket eden -yani şahsını, nefsini bilâ-iltizâm zalâllara, felâketlere kaptıran- insanlar (bu âlemde hiçbir şey zalâm-ı şekk ü nisyân içinde kalmayacağından) bilâhare ya itlâf-ı nefse tasaddî ederler; yahutta cinâyât-ı fecîa irtikâb ü icrâsıyla müttehem bulunurlar.

Şu sahne-i gîrûdâr içinde sâkitâne bir ömür sürmek için hissiz olmak, beşeriyetten, insaniyetten tecerrüd eylemek lazım geldiği halde sizin bundan ziyâde tevakku' etmeniz iktizâ eder. Evet! Bir ömr-i yekt-i rûze için insana mûkîd-ver olan meşâkk ü mihnetten, ıztırâb ü elemenden, tengi-i maîşetten âzâde bulunmak isterseniz mütevekkil olunuz, her şeyi kaza ve kadere terk ü teslim ediniz!

Mâba'dı var

(s.7-8)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Müstağrak Neşât

(Saâdet-i İzdivâciyenin Avuc-ı Âlâsında Bulunan Bir Zevce Lisânından)

Oh ne kadar mesudum!

Dünyada saâdetin varlığına sen beni iknâ' eyledin.

Nasıl kâni' olmayayım ki sıhhat-i meşakkatla teberrüd eden rûhumu, hararet-i aşkınla teshîn ettimde belâyâ-yı kader ile perveriş bulmuş vücûd-ı hakîrimi canlı bir heykel-i saâdet şekline ifrâğ eyledik!

Kelimât-ı dil-firibânen, âşıkların elhân-ı can-sûzları kader-i muhrik! Bûlbüllerin güllere okudukları zemzemeler kadar müesser! Bilsen! O çeşmân-ı rûhnevâzânen bana neler ifhâm ediyor! Hele bir tatlı nigâhın beni kemâl-i saâdete îsâl eyliyor!

Bilmem ki o nigâhındaki kuvvet nedir?

Sihir mi, yoksa hüner mi?

Bunu bana bildir!

Her sabah birkaç saatlik müfârekat-ı mevkûte için güzel yüzünde hüzn emâreleri mütâlâa olunur! Akşama geldiğinde enzârından asâr-ı şetâret dekülüyor!... Her saatini hatta her dakikanı benimle geçirmek arzusunda bulunuyorsun! Sanki sen henüz mülâzamatıma devam eden bir nâmzedisin! Yahut ben, elinden kaçırmak korkusu bulunan bir ma'sûkanım!

Şu hal-i müştâkânemiz, zevce ile zevceden ziyâde âşıkla ma'sûka arasında cay-gîr olan muâmele-i şâirâneye benziyor!

Makdemâ izdivâcî -geveze ihtiyârelerin söyledikleri- gibi iki günlük bir bayramdan ibâret sanırdım!

İlk günü -tüllenip pullanıp köşeye oturmak, ikinci günü- sallanıp gezinmek. Ondan sonra da gavâil-i müz'ice-i beytiye ile uğraşmak!

Yani üçünde kâin vâlide görümce gibi kimler varsa onların ezâ ve cefâsına göğüs vermek!

Meğer ne yanlış fikre zâhib olmuşum!

İyi bir zevcin muhabbeti -bütün nimet-i dünyaya muâdil, geçimli bir aile arasındaki rahat da hayat-ı behiştâneye mukârandır!

İşte ben, nezdinde nâil-i hürmet ü muhabbet olduğum günden beri hayatı başka görmeye başladım!

Ben hayatı –hârûmâr ile memlu sa'b-ül-mürûr kûh-ı âhenîn kıyas ederek onu geçmek için düçâr-ı mezâhim olmakta, nihâyetinde memât denilen o diyâr-ı ademe muvâsalatiçin tehalik-i ezhâr etmekteydim! Bazen de adem, lafzı beni ürkütüyordu! Acaba şu dünyadaki bî-nevâlığım nisbetinde ahirette dahi nasibim yok olmak mı? Asla!

Eğer defter-i a'mâlim hasenâtla dolmuşsa orası benim için bir bahtiyarlık ve hakikat âlemi olacaktır!

Ümidim mihnetle geçirdiğim ayâm-ı mâzinin, dâr-ı cezada saâdet. behişt-âne ile tazmîn olunduğu görmekte kalmıştı!

Hele şimdi sevkettiğin şu mahall-i ferah-nâkta beni saâdetin üç belâsına is'âd eyledik!

Ah burası ne latîf, ne hazin bir bir mevki'! Ağaçların sâyesi güneşin harâretinden bizi vikâye ediyor!

Havza dekülen suyun sadâsı en müesser sazdan ziyâde kalplerimize dokunuyor!

Kırmızı balıkların yek-dîgerini kovalaması sabâvetimizde mülâtafât-ı ma'sûmânemizi ihtâr ediyor!

Şu sıra söğütler -güya bizi enzâr-ı âlemden setr için başlarını eğmiş saçlarını dekmüş nîgeh-dârân-ı sâdıkân kıyâfetine girmişler! Yok yok tabiat –tebriken bize asfiyalar asarak bir zifâfhâne-i saâdet ihzâr etmiş!

Altımızdaki yumuşak toprağın üstünde serili olan şu hâsîr, kuş tüyü şilteden daha nermin!

Tezyînât-ı tab'îye ile müzeyyen olan hicle-gâh-ı muhabbetimizi, âlâm-ı dünyeviyeden hiçbir şey fırça-yâb duhûl olup ihlâl edemiyor!

Oh! Ne mevki'-i can-fezâ! Ne sükûnet-i hayret-nümâ!

Şu demde hayatı ne kadar tatlı buluyorum! Cism-i nîm-i mürdeme hayat-bahş olan da sen değil misin?

Hayatımla zaman, saâdete müştereken temellük etmişler!

Sen güzel! Mevki'-i güzel!

Kalbimiz bir! Fikrimiz bir!

Ah rûhumuz bir!

Sürûrda hüzünde her türlü hissiyâtta müttelik bulunuyoruz! Sanki iki vücûdda bürhân dolaşiyor bir rûh hükmediyor!

dekülüveren en ehemmiyetsiz bir sözün icrâsında isti'câl ediyorsun! Sana karşı hiçbir arzu izhâr edemiyorum, çünkü ifâsı için üzüleceğinden korkuyorum!

Muhabbetteki tehalikin, hürmetteki ifrâtın beni şaşırttı! Vazîfem olan itâatı bile sen aldın! Her şeyde hissene ziyâdesi düşüyor!

Biz zevc ile zevce hatta âşık ile ma'sûkadan başka bir şeyiz!

Muhabbet-i hakîkiye ve sâfiyemiz ne ebeveynde ne de hâherle dâderde bulunabilir!

Bana olan bu sevdan nasıldır? Beni yaşattığın şu hal-i âsûdegî nedir?

Ben de farkına varmıyorum!

Sen beni herbir mevcesi, ezvâk-ı gûnâ-gûndan mürekkebi bir deryâ-yı bahtiyârı içine aldın da müstağrak-ı neşât eyledin!

İşte ben. nûş-a-nûş-ı sürûr ü neşât olarak senden gayrı hiçbir şeyden hatta mevcûdiyetimden bile haberdâr olmaksızın yaşıyorum!

Ser-muharrir Emine Semiye

(s.8)

Nr. 15

EDEBİYAT

Tarih-i Edebiyata Bir Nazar

Der-saâdet'ten

Edebiyat, fıkır-i beşer kadar vâsi'dir. Beşeriyetin tezâhür-i aklîsidir. Binâenaleyh tevellüdünden tevessü'üne kadar takip için kattedeceğimiz mesâfe, dehşet verecek bir mertebede kesirse de şimdilik he'yet-i umûmiyesine bir nazar-ı icmâli atfetmekle iktifa edeceğimizden o kadar güçlük çekmeyiz.

Edebiyatla sanayi-i nefise, tezâhür fikrinin en âli aksâmıdır. Vâkıa birtakım ihtirâât-ı müfide dahi vardır ki öyle nazar-ı lâkaydı ile bakılacak şeylerden değildirler; bunların git gide isâl ettikleri birtakım müdrikât, hakikaten şâyân-ı hayret ve takdir derecededir. Fakat bunların hepsi bir fıkır-i ihtiyaca mebni olduğundan işte bu saffet-i izâfiyeleri onları mâdunda bırakmaya sebep olur. Halbuki bazı efkâr-ı ciddiye ashâbı edebiyatın fıkır-i ihtiyaca müstenid olamamasını şâyân-ı tefeyyüc addedip bi-l-amel-i müfid olamadığı cihetle eğlence nev'inden itibâr edilmesi lazım geleceğini iddia etmişlerdir. Bunlar, edebiyatın şiir, facia, tarih, belâgat gibi tezâhürâtının ilk, mürebbi-i gaye olarak da, ulûm-ı cedîdenin isitnâd ettiği vaki'

tabîyenin bir sûret-i münevverede izâhını kabul ettiğini unutmuşlardır. Aristo gibi bir edîbe-i ulûmun ne kadar medyûn olduğunu hele bir hesabediniz!

Burada edebiyatın iyiliğine dair bir istitrâd açmak istemeyiz. Birtakım müteşâirleri bu meyâna idhal etmek câiz olsaydı bizde (Malharbe) ile beraber bir şâirin bir hükümete bir top oyuncusundan ziyâde faydası dokunmayacağını beyânda tereddüt etmezdik. Bazı edvâr-ı meşûmede edebiyat, işsiz güçsüzlerin eğlencesi olmak derekesine düşmüştür diye uzun ve şerefli tarihini nazardan dûr tutmak doğru olamaz.

İnsan, fikirlerini bir yere toplayıp da onları ifâdeye kesb-i iktidâr ettiği zaman, cem'iyât-ı beşeriyenin esnâ-yı tufûliyetinde ilk zuhûr eden şey, edebiyattır. İbtidâları, yanlış ve kaba bir lisânla şâyân-ı tahattur vekâyi'-i tesbît eder, kahramanların namını mâziye nakleyler; sonra, kesb-i cesaret ederek menâzır-ı azîme-i tabiatı tasvir eder, harb ü cidâl hakkında nağmeler söyler, ma'bûdlara arz-ı kasâid eyler. Bu sûretle, şâyân-ı dikkat birçok âsâr-ı mühimme husûle getirdiği bu ilhâmât bila-vâsıtanın tedkîki dahi ayrı bir menbâ'-ı edebiyat yani tenkîd meydana getirir ki bu da, edvâr-ı mâziye âsârını birbirleriyle mukâyese ile onlar hakkında bir hüküm verir. Binâenaleyh, bir milletin derece-i medeniyetini kendisinin hal-i edebîsi ile az çok tayin edebilmek kâbildir.

“De Bonalid” bu cihet için; “Edebiyat bir cem'iyetin şekli ü tasviridir.” diyordu. Madam Stæle ise edebiyatı, mirkât-ı müktesebe-i terakkiyât addetmek istiyordu. Sathî bir sûrette bakılırsa De Bonalid'in fikri doğrudur. Fakat bunu kat'î bir esâs addederek neticeler çıkarmak muvâfık olamaz. Bir kavmin medeniyetindeki terakkisini ve mevki'ni gösteren şey yalnız edebiyattan ibâret değildir. Ma'lûmât, müessesât, ahlâk ü âdâtın hey'et-i umûmiyesini nazar-ı itibâra almalıdır. Çünkü, edebiyat bunlardan yalnız bir kısmını ifâde eder. Şu kadar var ki edebiyat, oldukça müterakki bir medeniyeti iş'âr edebilir.

Neredeki insan, dehâet ü fa'aliyyeti sayesinde kendisini müteveccih-i behhâk kılan, ekmeğini topraktan çıkarmaya icbâr eden ihtiyâcın dâire-i tazyîkinden kurtulmaya muvafık olmuş, kendisine bir parça ân-ı istirâhat tedârik edebilmiştir. İşte orada edebiyat vücûd bulmuş, terakkileşmiştir. Bu nokta-i nazarca medeniyetin en kat'î alâimindendir.

Birkaç kişi. boş vakit bulup da, diğerlerinin âsâr-ı mesâisinden müstefid olmak, mülâhazât ü muhâkemât-ı akliyyeye koyulmak için, bir çün-i batınlar zahm ü meşakkat içinde terk-i hayat ederler, İşte zenciler. Onlar da bulundukları kıtada, hiç şüphesiz bizim kadar eskidirler. Halbuki zenciler, içlerinde en akıllı olanları için bile bir boş vakit tedârik edemiyorlar. Fi-l-hakîka, insan bir şey yazmazdan evvel hayatını temin, hânesini inşâ etmek,

hasattan emin olmak lazımdır. Zenciye henüz bu dereceye gelememiştir. Bu da ırklar beyninde mevcûd olan tefâvûtün en şâyân-ı hayret bir misâlidir. Vâkıâ bizim medeniyetimiz muvâcehesinde bulunan zenciler buna çabuk alışıyorlar, mesâi-i edebiyeye başlıyorlar. Binâenaleyh bu tefâvûtü kuvâ-yı dimâğiyye nokta-i nazarından aramayıp bilakis Avrupa ırklarının kuvvet ve metânetini teşkil eden kefâlet-i müştereke ve tasarruf-ı fikirleri nokta-i nazarından aramalıdır. Hâlâ çocuk kalan akvâm bunun ma'nâsını bile anlayamazlar.

Hâkî

Mâba'dı var

(s.1)

Hazîn

Sine-i ateşzâra düşmüş rûh-ı nâliş-ker-i hazîn
 Gül hazîn, bülbül hazîn, gülzâr-ı şevk-âver hazîn
 Âfitâbım dîdeden oldu nihân kaldım garip
 Her taraf zulmet-nümâ âfâk-ı ser-tâ-ser hazîn
 Tâb-ı rûyunla tecellîzâra dönmüşken cihân
 Sen gurûb ettin bana şimdi gelir her yer hazîn
 Sû-be-sû dönmüş hazân-ı âbâda gülşen, lâlezâr
 Goncelerd solmuş, çemenler neşesiz, güller hazîn
 Levhâ-i hicrâna bak olmaz mı dil rikkat-pezîr?
 Dîdeler hûnrîz-i hasret, kalb-i gamperver hazîn!

Ali Remzi

(s.2)

İlk Bûse

Zemine leyle-i sevda redâ-yı zulmetini
 Görüp, getirdiği 'amâ didegân-ı ağıyâra.
 Sununca âleme şeb-i bâde-i sükûnetini
 Rahîk-i hâb ile, mesti geüirdi enzâra.
 Zalâl-ı zulmet içinde serâir-i sevda,
 Uyandı, oldu serviş-i muhabbete hem-pâ.

Çekildi semt-i gurûba meh-semâ-i pîrâ,
 Uçup şehâb-ı tebessümle râz-ı dil-perver,
 Semâ nücûm-ı besîmiyle etti arz-ı likâ,
 Olup hafâ-yı şebe dîde-bân-ı emin-âver
 Çıkıp peri-i muhabbetle tıfl-ı aşk oldum,
 Gelip mahall-i telâkîde oldular hem-dem.

Verince el ele, bir berrak hâr ü seyyâle
 Tutuldular, olarak lerzenâk cism ü derûn,
 Getirdi lüknet o lerze-i lisân amele.
 Nazarlarından uçup bir sehâbe-i gül-gûn,
 Garâm-ı aşk ile etti tehîc eyleyerek

Lisân-ı rûh ile bir dem tekellüm eylediler;
 Edip yemin-i muhabbet nazarları güyâ,
 Yazıldı hüccet-i sevda, tebessüm eylediler.
 -Kevâkib onlara işte şühûd-ı lâ-tahassâ-
 Temas-ı rûh ile, leblerde rişe-i sevda
 Uyandı, bûse-i aşk etti hücceti imza!

N. Vecdi

(s.2)

Elvâh-ı Hayât

Bu bir hayal değil hakikattı.

Peri-i sihr enâmil-i gül-gûnu ile setre-i leyli ref ediyor, mürğ-i bedîa-nümâ-yı bahar
 şehbâl-i zerrinini ihtizâz ettirerek mâverâ-yı melekûtta nümâyân oluyordu.

Şarkın o necm-i nev-peydâsı, hayaller karargahına, o ıztırâb-ı âbâd-ı hayrete öyle bir
 subh-ı safâyı letâfette sükût etmişti.

Sâni'-i azîmin o şehâb-ı pertevbârı, o nümûne-i kemâl-i tabiatın bütün elvân-ı latîfi, bütün
 envâr-ı dil-firîbi ile bir semâ-yı nûrânide vücûd bulmuş; bahar bulutları, şafak nûrları o cism-i
 lâhâtîyi bu hâkdân-ı fenâya indirmişti.

O bir insan değil: Şekli yerde temsil etmiş bir peri, bir lemek; hayır hayır, bir harika-i fitrattı.

Beşeriyetin mükemmeliyetine karşı ilk tevîl-i melekânesi gafletin sadâ-yı handâ handı arasında mahvolmuştur.

Yadında mı gördüğün cihânî
Latîf değil miydi o zamanlar
Ömrün geçecek elemle artık
Bir başka hilkattadır insanlar

terâne-i tabîyyesine göre bir behişt-i her-dem-i bahardan bir hadîka-ı hâr ü zâra düşen o genc ü delâl hoş-fersâ:

“Cenneti lâîk mıdır etmek fedâ bir dâne”
“Âdemin hep çektiği kendi vebâlidir gönül”

beytini tekrar ederek temâyülât-ı ezeliyeyi şerh ü tafsîl eyliyordu.

Ah! Bilemem. Bî-vukûfâne ağlamakta, ümit-perverâne-i handrîz olmakta hakikati böyle hayallere fedâ etmekte ne şevk, ne lezzet var bilemem. Bir muaceze-i kudret olan beşeriyetin yed-i aczî bu tabloyu mâhiyet-i lâzımasıyla tersîm; nokta-i feyz ü kemâle vâsıl olan bir şâirin fitr-i dehâet-i bu fecî’-i hakâyık mehâsin-i mevcûdesiyle tasvir edemiyor.

Mükemmeliyet içinde ki acz ü ıztırâba hayret.

Ahmed Enverî

(s.2-3)

Hikâye ve Roman Kısmı

Te’sir-i Muhitât

Dakikalar geçiyor, Blanche yine olduğu yerde duruyordu. Merhametle memzûç bir emel-i der-âğûş dimâğımın içinde galeyân ediyordu. Ne kadar küçük, ne kadar bî-meâl olursa olsun bir vesileye muntazırdım. Birdenbire sokakta bir kemanın enîn-i dil-hırâşı titremeye başladı. Fırsat, bir saattan beri nâ-şekîbâne beklemekte olduğum fırsat en ümit ettiğim bir anda, en istediğim bir şekil içinde karşıma çıkmıştı. Mûsikiyi, bâ-husûs keman sadâsını ne kadar sevdiğimi belanîş pekala bilir!

O derecede sevdiğim birşeyin yatağın içinden, bir meflûc gibi, dinleyemezdim ya! Elbette bir sandalye alacak, Blanche’in yanına gelerek pencereyi açacak, oturacaktım. Evet! Bu hareketler pek tabîydi. O kadar tabîydi ki Blanche beni yanına celbeden kuvvetin ne

olduğunu mümkün değil anlayamayacak ve zedelemekten korktuğum gurur-ı merdânem sâlim kalacaktı.

Bir saniye zarfında bütün bu muhâkemeler zihnimde olmuş bitmiş, artık vereceğim kararı vermiş, bir nefeste mumu söndürdükten sonra elimden gazeteyi atıp yataktan atlamıştım.

Blanche harekâtımdan haber görünerek hiç kımıldamıyor, bir sattan beri almış olduğu vaziyetini muhâfazada ısrar ediyordu.

Dışarıda savtı bir inilti, bir şikâyet gibi tellerden süzülmekte, her lahn-ı mûsiki bir katre gözyaşı gibi hârr ü müesser bir nöbetle yayın altından dökülmekteydi.

Ben bir sandalyeyi çekerek Blanche'in yanına kadar gelmiştim. Onun etrafında mevce-i saz olan tatlı râyihâlî havayı teneffüs ediyordum.

- Müsâade ederseniz pencereyi açacağım?

Bu cümleyi telaffuz ederken sesim hiç titremedi. Hiç tanımadığım yabancı bir kadına hitâb eder gibi lâ-kaydâne bir sûrette kelimeler müteâkiben ağzımdan çıktı. Metânet-i mu'tedilânemi kendi kendime hayretle takdir ediyordum. Blanche hiçbir şey söylemeksizin biraz çekildi. Pencereyi, panjurları açtım; bilâ-ihhtiyâr:

- Ooo!

Edât-ı istihsânı dudaklarımdan döküldü. Semânın lekesiz, yek-pâre, billûri maviliği üstünde sîmîn, müdevver bir ayîne gibi kamerin îne gibi kamerin îne gibi kamerin îne gibi kamerin kurs-ı tâmu parlamakta... Kamerin üstündeki iri gölgelerden başka rû-yı semâda ihlâl-ı safvet edecek bir şey görülmemekteydi. Karşımızdaki kesîf-i kurunun sâyeli ihrâmı üzerinde katarât-ı garrâ-yı ziyâ, şeffâf elmas-pâreler gibi rahşân olmakta... Mülâyim bir rûşeni-i sefid korunun içindeki yolun ince kumu üzerinde dil-nişîn bir mecrâ-yı mazâ' teşkîl etmekteydi. Kamer, şimâle mahsûs olan nısf-ül-leyl güneşi gibi, rûh-nevâz bir sûrette arzı tenvîr eylemekte ve eğer gecelere mahsûs olan samt ü sükûn-ı his işitilememiş olsa insanın gündüz olduğuna hükmedeceği gelmekteydi. Mu'tedil, tatlı bir gece rüzgârı korunun sâl-dîde ağaçlarından topladığı belsem kokularını Hudâ-yı nâbit çiçeklerin revâyih-i tabîyye ü hafifesine karıştırarak havaya dağıtmaktaydı! Rebî bir tarâvet rüzgarın eczâ-yı ma'tûresine latîf bir harâret vermekteydi. Bütün cihân-ı besîm ü tâbân bir levhâ-i hayat halindeydi.

Her şey susmuş, yalnız keman yalnız keman halâ ağlıyordu. Gâh tellerin imtizâzât-ı me'yûsânesi, hıçkırıkları bekâlar gibi gam-gîn ü keder-âgîn olarak, leyle-i sayfin zıll ü ziyâsı içinde dağılmakta, gâh o târ-ı erba' yayın ser-gerdâne-i garâm-âmizi altında, medhûş huzûzât olmuş gibi, muğşiyâne inlemekteydi.

Ber artık Blanche'in yanına oturmuştum. Onun vücûdundan gelen harâret, bir hiss-i nûşîn gibi, bütün vücûduma yayılmaktaydı. Onun enfâs-ı hoş-güvârını teneffüs edebilmek için gizli gizli sandalyemi ona takrîb ediyordum. O daima tecâhül ederek harekâtıma müsâade ediyordu. Ben ona yaklaşmak, daha ziyâde yaklaşmak, daima yaklaşmak istiyordum.

Kemanın elhân-ı bâkiyesi bir müddet musîki perdelerini dolaşarak sakın yaz gecesi içinde o coştuktan sonra kırışlar gibi tâb olmuş gibi, tabîi bir sûrette ihtizâzlar kesildi. Kemancının sadâsı hazînî kemanın sürûd-ı nâlânına cânîşîn oldu.

Hânendenin hulkum-ı ra'se arından feverândı. Bu ses meşhûr bir mersiye'nin ağızdan ağıza düşerek harâb olan müesser güftesi içine daldı...

Düşerdi sîneme her bûsenin akîbinde

Düşerdi bî-haber ü bî-tüvân o mestâne

meâlinde olan bir beytin her kelimesini aheng-i mûsîki ile târ u mâr ederek eski bir muhabbetnâme parçası gibi, havaya savurmaktaydı.

Ben büsbütün Blanche'in yanına gelmiş, gördüğüm rû-yı müsâadeden bilâ-istifâde elimi onun omzuna dayamıştım. Nerm ü sâf olan cildi lâmiseme, temâs-ı rûn tadar, huzûzât-perver bir heyecan veriyordu.

Kalbimde şiddetli bir halecân gittikçe sür'atle nefesimi tazyî etmekte, yormaktaydı.

Yorgunluk eseri olan bir sükût-ı tabîi ile başım hafifçe Blanche'in omuzuna istinâd etti.

Onun vücûdundaki bûy-ı itr-ı âlûdun istişâmı bütün a'sâbımda mestâne bir heyecan hâsıl ediyordu.

Sağ elimle Blanche'in yumuşak, sarı, uzun saçlarını okşuyordum. Saçların tulunca elim onun nerm ü nâzenîn olan cismine temâs ettikçe hakikaten latîf ve nâ-kabîl tarîf bir hiss-i arzu-perverâne duymaktaydım.

Semâ uzakta, açık deniz renginde nezîh ü nâ-mütenâhî bir atlas-pâre gibi muhteşem durmakta ve dâire-i kamerin envâr-ı sefidî gözleri kamaştıracak bir safvetle eşyâ-yı arziye üzerinde temevvüc etmekteydi.

Zann-ı gâlibe göre yolunu şaşırmış ve bundan dolayı böyle nısf-ül-leyl saatlarına kadar تنها sokaklarda kalmış olan kemancı sâil okumakta olduğu mersiye'nin bir kıt'asını bitirmiş, yine sazını ağlatmaya başlamıştı. Sâzendenin ra'se-dâr eli tellerin ihtizâz-ı girye-bârını havaya esir ederek, güya şeb-i mehtâbın münevver saatlarına hazîn bir ninni söylemekteydi.

Blanche bir dâî-ül-cümûd nöbetinden uyanır gibi bağıteten derin bir nefes aldı. Dirseklerini pencerenin kenarından ayırıp vücûdunu sandalyesi üzerinde topladı. gayr-ı ihtiyârî ve hemen mey-hânini bir hareketle geziniyor gibi bir vaz'da, kolları uzandı.

Ben mütehayyirâne ne yapacağına dikkat ediyordum. Bir sâir-i fi-l-menâmin bir şey araması kabîlinden olmak üzere kolları havada dolaşıyordu. Ben hiçbir şey söylemeye cesaret edemiyordum. Birdenbire sol kolumu ensemden dolaştırarak başımı kalbi üzerine bastırdı. Sadrı içinde serî' bir darb-ân mahsûs olmaktaydı. Serzenişli, ihtizâzlı, enfi, giryenâk, müheyyic sir sadâ ile dedi ki:

- Gazeteni okudun bitirdin mi?... Hırçın çocuk! Hiç böyle bir gecede gazete mütâlaası huzûzât-ı âşıkâneye fedâ edilir mi? Kâinâtın böyle güzel geceleri dargınlık içinde geçirilmek için mi halk olunmuştur? Bu kokular, bu aydınlık bu mülâyim rüzgâr bize: "Müncemid bir infîâl içinde arzularınızı inletiniz" mi diyor? Ah! Etrafın bu hali, bu safvet, bu mu'tedil harâret, bu halâvet-i muzîe, Hep gözümün önündeki bu iştiyâk-perver şeylere, beni lezâiz-i kalbiyeye teşvîk etmemiş olsaydı acaba seni bu gece affeder miydim? Fakat ne yapayım? Tabîatın bu leyle-i sabîhasındaki te'sîr ine galebe edemiyorum. Böyle zamanlarda yalnız kalıpta rûhumdaki emellerin kendi kendine feryat ettiğini dinlemek bana pek tahammül-fersâ geliyor! Mutlaka bir vücûd-ı âhirin harâretine, himâyet ü merbûtiyetine muhtaç olduğumu böyle müstesnâ zamanlarda, her zamandan ziyâde hissederim. Eşya-yı hâriciyenin kalp üzerindeki nüfûsunu erkekler bilmiyorlar. Mesela bir saat evvel sana: "Mumu söndür!" dediğim zaman acaba hatırımdan geçen şey uyku muydu? Ah! Siz hiçbir zaman bizim elfâzımızla efkârımız arasındaki münâsebeti anlayamayacaksınız! Bu gece hava kapalı, ortalık muzlim olsaydı, sen hareketinin cezasını çekecektin. Ama böyle bütün mevcûdâtın "Muhabbet! Muhabbet!" diyerek fısıldaştığı bir zamanda ihtiyârım elimde kalmıyor ki!...

Böyle bir nutk-ı işvekârâne dinlerken bütün idrâk ve irâdâtım münselib olmuştu. Yalnız dinliyor, bir yaprak gibi yalnız titriyordum. Blanche'in bir edâ-yı melek-ane ile i'tirâf-ı mağlûbiyet etmesi rûhumu avâze-i muzafferiyetle imlâ ediyordu. Zavallı sâf-dil Blanche kendisini mağlup eden te'sîrât-ı tabîyenin en mübârizi, en aff ü kûvîsi kendisinden olup bana kendisi mağlup olmadan evvel galebe çalmış olduğunu bilmiyordu. Artık Blanche'in nutku benim hatt-ı hareketimi çizmişti. Biranda kalkıp kendisini kucığıma almıştım. Bir kuş, bir şikâr, bir hazine-i bahtiyârî gibi âğûşumda sıkarak iki adımda yatağına kadar götürdüm. Giderken istiğnâ-fürûşâne tepinerek hem gülüyor, hem de:

- Hayır! İstemem. Sen uyu!.. Ben uyukum gelinceye kadar okuyacağım!

Diyerek benden tatlı bir intikam alıyordu. Yatağın içinde birbirini takip eden medîd ü âteşin bûselerim arasında Blanche:

- Söz ver, bir daha böyle bir şey yapmayacağına söz ver, yemin et! Diyordu. Ben:

- Pek iyi! Pek iyi! Söz veriyorum. Yemin ediyorum ki bir daha böyle bir şey yapmayacağım!

Diyordum. Artık izzet-i nefsimi, nahvet-i merdânemi ve karımı, gururumu velhâsıl Blanche'dan ve onun muhabbetinden başka her şeyi unutmuştum...

Kamerin kurs-ı mücellâsı, güşâde kalan pencerenin tülü hizasına kadar inmiş olup oradan, göz kırpar gibi görünmekte ve kemancının:

Düşerdi sîneme her bûsenin akîbinde,

Düşerdi bî-haber ü bî-tüvân o mestâne!

Nakaratını ta uzaklarda tekrar ettiği işitilmekteydi.

Ben bu gece her geceden ziyâde şu hâne-i latifeler eden Blanche'in müdevver kolları arasında elhân ü envâra, kalbinde arzu uyandıran şeylerin kâffesine kalben teşekkür ederek, susuz kalmış bir hümâzede gibi, Blanche'in dudaklarından ayrılamıyordum.

Cenâb Şehâbeddin

(s.5-6)

Bir Yetimin Sergüzeşti (Mâba'd)

Ah ne denir o adamlara ki bir mahzûn kalbi zehirlemekle neşfiye-i sadr eder, neşe-yâb olurlar...

Ben kendisine ne yaptım, günahım neydi? Pederimden inâyet yerine hakâret görmüş olsa bile babasının cürmünden evlâdını mesûl tutmak insaniyete yakışır mı? O gün döktüğüm gözyaşlarından birgün gelipte cezasını çekeceğini, gözleri kör olup da sokaklarda dinlediği vakit eline on para yerine on altın vereceğimi bir kere hayalinden geçirmiş, inkılâb zamanı düşünmüş olsaydı o nâdân herif elbette bana bu ezâyı etmez, benim girye-i yetimâneme bakarak kendisi de hande-rîz-i şevk ü tarb olmazdı...

Allah âdildir!

Bizim için cehennem köşelerinden zerre kadar farkı olmayan ma'hûd eve avdetimizde kocakarı çîn-i cebîn ile bizi istikbâl-i vücûdumuz kendisi için bir bâr-ı belâyımış gibi son derecede istiskâl etti.

Vâlideciğim şu muâmele-i bârîdeden ağmâz-ı ayn ile kırılması elini öpmek istedi.

Acûze kemâl-i nefretle geriye çekilerek; “Maşallah Hanımefendi kârın yolunu bulmuş. Geceleri istediği yerlerde kalır, eğlenir, daha kocasının kefeni solmadan kendisine eğlence arar. Lanet olsun!” demesin mi tüylerim ürperdi. Aslan yavruları gibi hınzırın üzerine hücum etti. “Kadın Allah’tan korkmaz mısın? Bizden ne istiyorsun.” diyebildi. Hayfâ ki vücûduma bir ra’şe ârz oldu. Vâlidem gibi ben de yerlere serildim.

Ertesi gün evden çıktık Cebimizde beş para yoktu. Yalnız vâlidemin parmağında -babacığımın yâdigârı olarak- bir pırlanta yüzük kalmıştı ki bî-çâre kadın bunu canı gibi saklardı.

Yüzük maa-l-mecbûriye satılacak. Bunu kim parmağına takacaksa bizim gönlümüzü de, rûhumuzu da kabza-i teshîre alacak...

Ne yapalım, ihtiyaç denilen belâ-yı mübrem insana böyle bir yâdigârı değil, canını da terk ettirir.

Vaktiyle dört yüz liraya alınan yüzüğünü kuyumcular çarşısında bin zahmetle elli liraya satabildik. Avdetimizde Sâdık Ağa’ya tesâdüf ederek vak’ayı anlattık. Hâlimize münâsib bir hâne bulmasını ricâ ettik.

Adamcağızı bin müşkülâtla ikna ederek Edirne Kapısı civarında otuz liraya iki odalı bir ev aldık. Levâzım-ı beytiyeyi mümükün mertebe tedârik ettikten sonra geriye kalan on lira bizi iki ay müreffehen geçindirdi.

Para bittikten sonra sefâlet yine yüz göstermeye başladı. Bî-çâre vâlidem şunun bunun çamaşırını yıkamaya, dikmeye karar verdi.

Sâdık Ağa her gün Rızâen-li-llâh barakaya ekmek getirmekle beraber ihsân ale-l-ihsân olarak vâlideme işte bulurdu.

Zavallı kadın gece gündüz uğraştığı kazandığı para Sâdık Ağa’nın inâyet buyurduğu ekmekle ancak kuru bir katık tedârik edebilirdi.

Ne fayda ki şu gûşîş-i tahammül ber-endâzâne bin türlü evcâ’-ı elime peyda ederek vâlidemi tâb ü tâkattan düşürdü. Bî-çârenin ekser-i ayâmı yatakta geçirdi. O haldeyken yine

çalışırdı. Zirâ kimseye arz-ı ihtiyaç edemezdi. Kendisine merhameten bir bardak su verilse bunu zehir niyetine içerdi.

Pederimin vefâtından beş ay geçmişti. Bir arefe günü herkes Bayezîd meydanında kurban alıyordu. Ben de cami’-i şerîfin kapısında oturarak kalabalığı seyrediyordum.

Birtakım hissiyât-ı facîa ile bir hal-i istiğrâka düçâr olmuşum. Bir tavr-ı masûmâne ile; “Ah benim de babam olsaydı şu çocuklar gibi bana da kurban almaz mıydı, bayramlık esvâb yapmaz mıydı, arabaya da bindirir gezdirmez miydi... Ah ben yetimim, bîkesim...” zözleri ağzımdan kanlı yaşlarda gözümünden dökülmüş. Ben farkında değilim.

Şu hasbihal-i yetimâne, şu girye-i meyûsâne merhamet-i kalbiyesini cûşân etmiş olmak gerektir ki karşımda kırk beş elli yaşlarında siyah sakallı, uzun boylu gözlüklü bir zât peyda oldu. Bir hiss-i şedîd-i rikkatle yüzümü okşayarak; “Yavrum niçin ağlıyorsun.” dedi. Halbuki kendisi de ağlıyordu. Göz yaşlarını göstermemek, derdimi tezyîd etmemek için mendilini yüzüne tuttu. Birkaç dakika sonra ismimi, semtimi, kimsem olup olmadığını sordu. Ben de cevap verdim. Efendi elini cebine soktu. Yüreğim uyandı. Zannettim ki yine bana on para verebilecek, ciğerime bir hançer saplanacak, günlerce ağlayacağım...

Mâba’dı var

İbn-ül-Emin Mahmûd Kemal

(s.6-7)

AlexsandreDumas Fils’den:

MEKTUP CÜZDANI

Mütercimi: Ahmed Melik

“Beşinci Mektup”

Leydi’dan Julienne’e

Hayat pek serî-üz-zevâldir; ondan istifâde fakat hakîki şeyleri istifâde elzemdir. Bir defa Hakk etrafınızdaki akrabalarınıza yani mâzîye zevcinize yani hale, evlatlarınıza yani istikbâle atf-ı nazar-ı dikkat ediniz. Emin olunuz, bana itimât ediniz ki siz, içinde bulunacağınız

Size diyebilirim ki irsanın mesûdiyetini temin edecek, bâis-i teselli-i hâtırı olacak bu âlemde fâmiyadır.

Evet! Sizi seviyordum. Şimdiyse, beni size doğru sürükleyip götüren reh-i nâ-refte üzerinde bulunmamak, o câzibe-i şedideye tâb-âver-i mukâvemet olabilmek için sizi daha ziyâde bir şevk, bir tehalûkle sevmekliğim icâb ediyor. Ah! O zaman siz beni cinayete, hıyânete sevk eylemişiniz... Bense muhabbet-i kalbiyemin derecesini ispata çalışıyorum.

Binâenaleyh dostum, tanımadığınızı, tanımak dahi istemediğiniz o genç kızın, zevceniz olacağına dair itirâfâtını size tebliğ edeceklerin yanında bulunacağınız zaman ihtimâl, ki bu hâtıra-i kıymettâr da sizin için ehemmiyetsiz, lâşi hükmünde kalır! Kalbi şimdiye kadar bir erkek için asla titrememiş olan o güzel kızcağz -zirâ biliyorum ki güzeldir- bâkir, mahcûb bir halde size doğru temâyül edeceği, hayatının en lezzetli, en kıymetli zamanlarını dâire-i sohbet ve muhabbetinizde arayacağı zaman, siz vecd-âver bir istiğrâk içinde kalarak hayatınız hakîki bir azimet ü saâdetle meşhûn bulunmakta bir vakitler saâdet addeylediğiniz eski muhabbetleri unutacak, asla hatıra getirmeyeceksiniz, size karşı âğûşunu açan o mesûd günlerden istifâdeye çalışınız. Gönlünüzde hâsıl olacak refî, heyecânı, tes'sîri zabt ü idâre ediniz. Onların kısm-ı azamıyla refika-i hayatınızın kalbini imlâyâ, kısm-ı diğeriyle de kendinize muayyen bir istinâd-kâh, bir emel-i taharriyesine gayret ediniz, hele o muhabbet-i hakîkiye, o muâşeret-i rûh-perverânenin netâyic-i tabîyesinden olmak üzere birde evlat sahibi olacağınız zaman yakinen anlayacaksınız ki o mini mini eller girîbânınıza sarılarak sizi, halâ mahsûriyetine zâhib olduğunuz dâire-i gayr-ı meşrûaninkülliyen hâricinde bırakacaktır.

Münfail olmayınız! Hakikat budur dostum. Zirâ bu ciheti bizzat nefsimde tecrübe etmişimdir. Buradan gaybûbetiniz zamanından beri ben çocuğumla beraber bulunur, onunla müteselli olmaya çalışıyorum. Şu mektubumu teşkil eden cümleler dahi o yavrucuğun üzerimde hâsıl eylediği te'sîr ile vücûda gelmiştir. Tahattur ediyor musunuz bir vakitler o zavallı masumcuğu ne kadar kıskanır, çekemezsiniz! Fakat ona karşı gösterdiğiniz hiddet ve şiddete kin ü bürûduna mukâbil o da size pek serkeşâne, hodbînâne muâmeleler izhârından çekinmiyordu. Bir vâlideye göre aksâ-yı emel, müntehâ-yı saâdet, semere-i hayatının muhabbet-i masûmâne, tebessüm-i melekânesine mazhariyettir. Hal böyleyken sînemde perveriş-yâb olup bence lazım-ı gayr-ı müfârik hükmünde olan, indinizdeyse zerrece kader ü kıymeti olmayan o şefkât-ı tıflâneye karşı aşkınızda merâret, gönlünüzde infîâl nümâyân oluyordu. Zirâ siz, o hakikatli yavrucağa kendinizin değil, âhirin evlâdı nazarıyla

bakiyordunuz. Mağlûb-ı hevâ ü heves olarak sizinle hissiyât-ı müştereke taşımaya mahkûm bulunduğz zamanlar, kalbimi ikiye tefrik ederek bir kısmını size, kısm-ı diğzerini de sevimli evladıma hasr ü terk etmek mecbûriyetinde bulunuyordum ki hakiki olmayan devam ü bekâsında şüphe edilen bir aşk için dünyada bundan büyük mücâzât tasarruf olunamaz. Aşk, muhabbeti vazîfede arayan insanlar ne kadar bahtiyârdır! İşte azîzim ben sizi o bahtiyârân sırasında görerek iftihâr etmek isterim. Bundan böyle o çocuğa, mahzûniyetimi görerek müteessir olan, hal-i teessüründen beni daha şedîd bir hiss-i muhabbetle der-âğûş eden o yavrucağa hased etmeyeceksiniz değil mi? Zirâ hüznümü, ıztırâbımı gördükçe bir edâ-yı masûmâne ile bana; “Vâlideciğim! Sizi pek müteessir görüyorum. Ağlıyorsunuz, gözyaşlarınızı siliniz İstemem ki onları babam görsün.” diyor.

Mâba’dı var

(s.7)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

MÛKÂFÂT-I İLÂHİYYE (Mâba’d)

Müellifesi: Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye

Dördüncü Kısım

Ümit

-2-

Alice beyin hummasına tutulmuştu. Tabîb hayatının tehlikede olduğunu söylemek için efrâd-ı ailesinden hiç kimseyi bulamıyordu! Zaten Alice’i hemşiresi Juliette’ten başka arayıp soran olmayıp o da şu aralık peder acısıyla esir-firâş olmuştu! Zirâ o ana kadar Juliette pederinden hiç ayrılmamış ve bu defa ki iftirâk-ı ebedisiyle nâlân ü giryân olarak bî-tâb ü tûvân kalmıştı.

İki hemşire yekdiğzerini görmeksizin hasta yatıyorlar, büyüğü sıhhati ile, küçüğü hayatı ile uğraşıyorlardı!

Alice üzerine yük olan müz’ic hayatını atıp kurtulmak için dua-hân iken ibtidâ-i marazda emârât-ı mevî tayakkun edince; “Yarabbi! Çocuğzunu anasız bırakma.” demeye başladı! Sonraları kendinden geçip bî-tâb düştü!

Bir mucize daha doğrusu, inâyet-i ilahiye ömrünün mevsim-i baharında hazân bulan solgun çehresine yeniden hayat vermiş olduğundan birgün gözlerini açıp; “Juliette neredesin?” diye hemşiresini arzuladı.

Alice’in hastalığı Juliette’e duyurulmamıştı. Biraz iyileşmesi ve hemşiresini görmek arzusunu izhâr etmesi üzerine Juliette’e ihbâr-ı keyfiyet olundu.

Juliette’in vücûdundaki ağrı ve sızıya artık ehemmiyet vermeyip derhal Alice’in nezdine şitâb eyledi.

Biri yatakta diğeri ayakta bulunan iki hemşirenin hal-i esef-i iştimâlleri, hazîn ve acıklı bir levha teşkîl etmişti!

Juliette’in sararmış simâsı yataktakinin mahzûn kalbini büsbütün müstağırık-ı ekdâr eylemiş, Alice’in vücûd-ı kadîdiyse büyük hemşirenin elem ü bekâsını arttırmıştı!

Alice kollarını açarak:

- Hemşireciğim! Gel beni gör! Ne hale girdin! Diye ağlamaya başladı.

Juliette hastanın yatağına atılarak:

- Sevgili Alice! Hepsi geçer! Artık iyi olacaksın! Sözleriyle teselliyete çalıştığı halde kendi hüzn ü bekâsını teskîne muktedir olamıyordu.

Hasta boğuk boğuk çıkan sadâsını hemşiresine işittirebilmek için mümkün mertebe hızlı söylemeye gayret ederek:

- Hepsi geçer mi? Ah Juliette! Benim ne kadar bedbaht olduğumu unutuyor musun? Dedi.

Juliette:

- Hayır hemşire! Onu unutmadığım gibi Cenâb-ı Hakk’ın lutf u keremini de unutmuyorum!

- Zavallı hemşireciğim! Müstehak olmadığın halde şu genç yaşında görmediğin felâket, hissetmediğin âlâm ü ıztırâb kalmadı!

- Masûm mahlûk! Tâli-i nâ-sâz, seni ezerek mağdûr eyledi lâkin Hâlik-i Mutlak, mağdûrları er geç mazhar-ı saâdet eder.

Alice hemşiresinin güzel ellerini öperek!

- Ben o tâli-i nâ-sâzın mahkûm-ı felâketiyim! Bundan sonra beni ne gibi bir şey mazhar-ı saâdet edebilir? Juliette:

- Kat’-ı ümidi ediyor musun? Alice:

- (Derin bir ah ederek) Ümit! Bu kamere seyâhat gibi gayr-ı mümkün! Juliette sana soruyorum beni hangi şey ümit-vâr edebilir?

Juliette metin bir sadâyla:

- Mükâfât-ı İlahiye! Dedi.

Alice'in ölü benzi pembeleşip şu'le-dâr-ı ümit olan kalbi titredi. Hemşinesinin omuzuna düşmüş olan başını mütefekkirâne kaldırarak:

Pek doğru! Mükâfât-ı İlahiye mazlûmların hakkıdır! Dedi.

- 3 -

O günden sonra Alice tedricen kesb-i afiyet etmişse de henüz yataktan kalkamamıştı. Juliette ise hemşinesinin hal-i nekâhatından bile korkup pederinden başka birde hemşire kaybetmek düşüncesiyle büsbütün sıhhati muhtell olmuştu. Pek ziyâde rahatsız olduğunu haber alan Alice tabîbin ihtârı hilâfında hemşiresinin iyâdetine gitmek için çok gayret etmişse de dizlerindeki dermansızlık onu ayak üstü durmaktan men eylemişti. Bu halden üzülen şedîd-i nöbete mübtelâ oldu. Juliette ise hemşiresinin bu yeni rahatsızlığını haber alınca büsbütün ağırlaştı.

Hakîkaten âlâm-ı dünyeviye (De Kourage) ailesine çökmüştü!

De Kourage kızlarının herikisini de ıztırâbât-ı cismâniye ve rûhaniye ile nâlân olarak biri inâyet-i Rabbaniyeye diğeri mükâfât-ı ilahiyyeye müterakib oldular.

Juliette biraz iyileşince hemen hemşiresine bir mektup yazıp haber-i âfiyetini tebşîr eyledi.

Cevabnâmenin sûreti:

Lûtf-kâr Hemşireciğim!

Âfiyeti mübşir olarak gönderdiğin mektub-ı tabîbin ilaçlarından daha müesser bir deva makamına kâim oldu!

Kendimde ziyâde bir iyilik hissediyorum.

Herşeyi kaybettikten sonra birde senden mahrûm olmak, ne azîm felâkettir!

Şimdi de rüyamda nevâzişlerine, teselliyetlerine nâil oluyorum!

Ah! Juliette! seni bir kere bilsem de nûr-ı ümit saçılan gözlerinden mükâfât-ı ilahiye tebşîrâtını iktibâs eylesem!

Zaten reng-i hazîrâ alâmet-i ümit değil midir?

Ah hemşire! Tatlı sözlerini bir işitebilsem de dâima mahzûn olan kalbim pembe dudaklarından çıkacak kelimât-ı rûh-perverâneden arzu-yı ikbâl ile dolsa!

Zaten pembe renk alâmet-i arzu değil midir?

Nevmîd olması ve hiçbir arzu-yı hissetmemesi lazım gelen bî-çâre gönlüm! Neden dolayı temenniyât-ı ümit-kârânede bulunur!

Mükâfât-ı İlahiye cümlesi esbâb-ı bahtiyârının neden ibâret olduğunu bilmeksizin, kalbimi telkinât-ı mukaddese ile dolduruyor!

Acaba bana teveccüh edecek saâdet, Cenâb-ı Hakk'dan son niyaz-ı hülâsam olan memâtla mı husûle gelecek? Düşünüyorum düşünüyorum da müstakbelde bundan başka bir vesile-i necât istihrâc edemiyorum!

Albert'in cefâsından bîzâr kaldığım zamanlar, himâyesine ilticâ ettiğim pederim şimdi hayatta olsaydı, Secondin gibi diniler ağız açamazlar. Bende şu halet-i maraza giriftâr olmazdım ! Heyhât!.. Bunca hücûma karşı istinâdkâhım olan sen bu günkü gün himâyeye muhtâç bulunuyorsun!

Her ikimiz de sıyânet-i Samedâniyyeye müsterihâne talep olalım.

Hemşireniz Alice
Mâba'dı var
(s.8)

Nr. 16

EDEBİYAT

Nevehât

- 1 -

Bu küçük merkadımı seyreden alsın ibret
Hikmeten-lillahi ayân söylüyor işte dehenim
Ben ne yaptım ki bu toprağa esir etti beni
Koca dünyaya ağır geldi meğer kuşça tenim
Ağlama, ağlama ey mâder-i şevkat-perver
Sen de sil gözyaşın ey vâlid-i rikkat-figenim
Kefenim ıslanıyor başka da yoktur giyecek
Böyle çıplak yatamam tâze ü terdir bedenim

Nerede âğûşunuzun zîyneti eyvah eyvah!
İşte göz nuru, sevimli o ciğer-pâre benim

- 2 -

Melek bakışlı kızım, sevgilim, ciğer-pârem
Mezarın üstüne düştüm kucaklarım seni ben
Gözümde, bende, gönülde beraber ağlıyor
Cihânda, canda, cananda ümit sendin sen
Duyar mısın sesimi ah! Benim, kızın annen
Görür müsün ne acı gözyaşım la kalb-i hüzn
Tasavvur eyleyemem ki ecel bile hatta
Nasıl, nasıl kıyabildi bu genç yaştayken
Ne bir medâr-ı teselli bana, ne başka emel
Mezarın aç gireyim ey yegâne mâye-i ten
Verem şehîdesi hûrilere karıştı meğer
Cevap vermiyor işte. Hazîn bir medfen

Sadî

(s.1)

Gazel

Aceb Kimdir?

Eyleyen dâim beni gam-nâk vicdânım mıdır?
Ettiren ezhâr-ı ahım derd-i nihânım mıdır?

Kûşeme gelmededir bir nâle-i hasret-i karîn
Ateşîn, ârâm-sûz bir nevhâ-i can mıdır?

Çeşmimi bâki, sirişkim hûn. Dili sûz şerr-pezîr
Ah kimdir eyleyen derdim mi? Dermanım mıdır?

Dendüren kimdir? Şeb-i deycûru rûz-ı şevkimi
Baht-ı şeb-i rengim mi? Ya hicrân-ı canan mıdır?

İltifât-ı yardım mahrûm eden “Remzi” seni
Ah ü efgânım mı? Ya hal-i perişânım mıdır?

Ali Remzi

(s.1)

Tarih-i Edebiyata Bir Nazar (Mâba’d)

Bilhassa akvâm-ı ârîye -ihtimâl ki bazı şerâit-i husûsiye neticesi olarak, apleb-i ihtimâl ki taannüd-i mısırâneleri sâikasıyla- ibtidâ’-i insanların sarılı oldukları kundaktan çıkmaya muvafık olmuşlardır. Edvâr-ı mâziye-i tarihiyye de ne kadar uzağa atf-ı nazar edilebilirse edilsin akvâm-ı ârîyenin bir edebiyata mâlik olduğu görülür. Eğer Bible nâm-ı kitapta yazılan şeyler doğruysa akvâm-ı ârîye daha beşikteyken bir edebiyata mâlikmişler demektir çünkü Hint’te milâttan dört bin sene evvel edebiyat vardı. Fakat fûnûn-ı cedîde dünyanın yaşını yüz elli bin sene tahmin ettiğinden akvâm-ı ârîye, o kadar zekâvetleriyle beraber, yine zenciler gibi bir hayli asırlar edebiyatsız kalmışlardır. Bu netice insaniyetin terakki-i batîsi hakkında tecrübe ve kıyasla bilinen ma’lûmata da muvâfıktır. Hindistan, milâttan iki yüz sene evvel dünyanın en parlak edebiyat ocağıydı. Fakat kâmil rahiplerin elinde bulunuyordu. Hatta Sanskrit lisânı bile tekellümden sâkıt olmuştu. Bu edebiyatta saffet-i mümeyyize, tasavvuf ü şâiriyyedir.

Şüphesiz o zamanda İran’la Mısır’da dahi büyük bir edebiyat vardı. Fakat bunların mebânîsi mahvolmuştur. Akvâm-ı Sâmiyeden Jude kıtasından yerleşen bir kısım, çok geçmeden dehâ-yı edebiyattan ne derece hâiz-i nasîb olduklarını câvidânî eserleriyle irâe ettiler. Aksâ-yı şarkta Çinlilerin de bir edebiyatı, ihtimâl ki kitapları vardı. Diğer milletlerse kanunlarıyla şiirlerini sadece tevdî’-i hâfıza-i enâm etmekle iktifâya mecbûrdular.

Edebiyat-ı Hindiye ve İbrâniye pek şâyân-ı hayret ü takdîrseler de adem-i intizâmdan kurtulamamaktadırlar. İntizâm , nisbet, ahenk esaslarını tevhiid eden edebiyat, edebiyat-ı Yunaniyedir. Kabl-el-mîlâd dokuzuncu ve onuncu asırlarda pek ziyâde âsâr-ı terakki gösterdi. Ba’de-l-mîlâd dördüncü asra kadar bir hal-i inhitâtta imtidâd etti. Edebiyat-ı Yunaniyye, farkında olmadığı halde Hind’in tasavvurât-ı azîme-i şâirâne ve hurâfe-güsterâneleri üzerinde istinâd ediyorsa da daha şâyân-ı kabûl bir hale gelmiş, insana daha ziyâde yaklaşmıştı. Destan, kasîde, fâcia, madheke, tarih gibi aksâm-ı edebiyatta öyle numûneler bırakmıştır ki bunlara mu’adil âsâra pek ender tesâdüf olunur. Ufak ufak

hükümetlerden ibâret olup bir düşman-ı hârici zuhûrunda pek güçlkle ictimâ' edebilen, birbirleriyle mücâdeleden hiç hali kalmayan küçücük Yunanistan beş asr-ı müddet bütün dünyanın merkez edebiyatı kalmıştır. Çünkü bir tarafta Şark gayr-ı müteharrik kalıyor, Garb'sa vahşet içinde bulunuyordu. Nihâyet bu menbâ-ı envâr Atina ve Korenet'ten Roma'ya intikâl etti. Fakat galiba Romalıları ilim ve ma'rifete alıştıranlar yunan üdebâ ü sarfiyûnu olduğu cihetle Roma edebiyatı bazı cihetlerce pek güzel olmakla beraber esaslı noktalarda edebiyat Yunanca'nın in'ikâsından başka bir şey değildir.

Roma İmparatorluğu zîr ü zîr olunca meş'ale-i medeniyetin de sarsar-ı tahrîb ile mahvolacağı zann olunabilirdi. İskenderiye'de sofistlerin elinde mahvolmaya yüz tutan Edebiyat-ı Yunaniyye, Hristiyanlık devrinin ilk zevât-ı meşhûresi tarafından ihyâ olundu. Fakat bu da çok sürmedi. Zulmet-i istilâ her tarafı kapladı. Edebiyat, öteye beriye, bazı manastırlara ilticâ etti. Maa-mâ-fih şimâlin lisânıyla imtizâc ederek aslından çıkmış olan Latin lisâni bazı şuûnâtı ve mülhemât-ı haffi-i şâirâneyi hıfza hizmet eyledi.

Romanın son şâirlerini yetiştirmiş olan İspanya, de'b-ı kadîm-i edebiye diğer milletlerden ziyâde muhâfaza etti. Gotların idâre-i rahîmâneleri altında sekizinci asırda, Latin edebiyatı adeta teceddüd eder gibi oldu. Yeni bir edebiyatın zuhûru, ancak bu kadar akvâmın bu kadar lisânlarının ihtilâtından zuhûr eden yeni tarzlarda bir nişâne-i takarrür husûle geldiği zaman kâbil olurdu. Şu son asırların tedkikât-ı sathîyesi bu teceddüdü on beşinci asırda Cenûbî Fransa'ya atf etmek daha muvâfık gelir. Fransızların iddiâsına göre Cenûbî Fransa'da yetişen Teribadorlar, Danetin İtalya'nın üstâdlarının, ma'rifetiymişler.

İtalya intibâhı pek çok âsâr bırakmış, bu âsârda zamanımıza kadar kıymet-i edebiyelerini muhâfaza etmiş, ba'demâ edecekleri de şüpheden âzâde bulunmuştur.

İspanyollardaki şövalyelik hissiyatıyla Araplardaki letâfet ü azimet-i Şarkîyenin imtizâcı, İspanyol edebiyatına büsbütün başka bir simâ vermiştir. İspanya muharrerleri Tarasin ile Buvalo'yi meşk-i ittihâz edinceye kadar, İspanya edebiyatı bu zarâfet-i mümeyyizeyi muhafâza eylemiştir.

Fransa'da dahi on altıncı edebiyat-ı millîye mahvolmuştu. Mountaine, Movetlik, Rebelais gibi meşâhirin yazdıkları lisân terk olunarak Yunan Edebiyatı harfî harfine taklit olunmaya başladı.

İşte on yedinci asrın Klasik Mektebi bundan ibârettir. On sekizinci asır, felsefe husûsunda eser-i terakki göstermişse de edebiyat yine asr-ı sâbık tarzındaydı. Yalnız şu yakın zamanlarda edebiyat da hal-i lâıyğını bulmuştur.

İngiliz Edebiyatı, on beşinci asırda meşhûr Şüser ile bed'en ettiği ve binâenaleyh Balenisbe yeni bulunduğu cihetle çok devir geçirmemiştir. Avrupa Edebiyatı meyânına dahil oluşu Shakespeare'den sonradır. Bundan sonrada iki büyük şâir yetiştirmiştir. Milton ile Byron.

Alman Edebiyatı daha ziyâde tevessü' etmişse de öyle misli görülmemiş ir eserine tesâdüf olunamaz. Maa-mâ-fih Fransız Edebiyatı kadar eskidir. Fakat hakikat-ı halde on sekizinci asırdan itibâren cidden tevessü' ve inkişâfa başlamıştır.

Avrupa'da bu beş millet edebiyatından mâadâları hep yenidir. Rus, Danimarka, Macar, Leh Edebiyatları Balenisbe zamanımıza karîbdır. Bunların hepside derece-i münâsebetlerine göre yukarıdaki beş edebiyattan yahut doğrudan doğruya Yunan-Latin Edebiyatından muktebes gibidir.

Ezmine-i cedîdeden akvâm-ı muhtelif e edebiyatı birbirlerine o kadar imtizâc etmiş -tabiri câizse- o kadar aşılarmıştır ki ezmine-i atıkadaki gibi, her milletin istifâza-i envâr ettikleri menba'ın hangi millet edebiyatı olduğunu tayin etmek şimdi pek güçtür. On beş ve on altıncı asırlarda İtalya'nın pek parlak olduğu göze çarpar. Kezâlik on altıncı asırda Fransa ile İngiltere Edebiyatı dahi kesb-i revnak etmiştir. Fakat on yedinci asrın bedâyetinde Fransızlar tiyatrolarını İspanyollardan, bazı nev'-i şiirlerini İtalyanlardan alırlar. Aynı asrın nihâyetindeyse Fransız zevkiyle halet-i işbâ'a gelenler bil-akıs İspanyol ve İtalyan erbâb-ı kalemidir. On sekizinci asırda Fransa edibleri, İngiliz edebiyatına pek ehemmiyet verirler. İngiliz felsefesini, tiyatrosunu, Fransa'ya naklederler. Kesb-i temeddüne başlayan Rusya dahi bir edebiyat vücûda getirirse de bu, İslav edebiyatı olmayıp adeta bir Fransız edebiyatıdır.

Asr-ı ahîrdeyse siyâsiyât cihetinden hükm-i fermâ olan kâide-i milliyet, edebiyatta hiç câri değildir. Her kavim kendi eski üstâdlarının eserlerini okuyarak unutulmuş manzûmeleri gençleştirerek millî bir edebiyat meydana çıkarmaya çalıştı, çalışıyor. Fakat, ne kadar gayret edilirse edilsin, kâbil olmuyor. İştirâk-ı ahlâk ü âdât gibi edebiyatta müşterek olmaya meyyâl Hâki

Hikâye ve Roman Kısmı

Bir Yetimin Sengüzeşti (Mâba'd)

Rabb'im merhamet buyur, öyle felâketi bir daha gösterme...

Efendi kurşun kalemle defterine bir şey işâret etti. Hemen yanımdan ayrıldı. Adamcağız bana yüz altın verse belki bu kadar memnun olmazdım.

Bir bî-çâre yetimin hâtırını tatbîb etmek ne büyük mürüvvettir. O mürüvvetin kıymetini yine yetim olanlar bilir!

Akşam eve geldim. Aradan bir saat geçti. Kapı vuruldu. Bıyıklı bir adam; “Lebib Bey’in evi burası mıdır?” diye sordu.

Vâlidem de; “Evet, Efendim Lebib burada oturur.” dedi. Kapıyı açtık, iki koyun girdi. Birde bohça bırakıldı. Gelen adam gitti. Bohçanın içinde birtakım kadın ve bir kat çocuk elbisesi ile on altın çıktı.

Aman Rabb’im! Bu inâyet hangi mürüvvet-kâr tarafından vukû’ buldu. Niçin tahkik etmedin.

Vâlidem de; “Çabuk! Bunları kimden işittin. Dilenci mi oldun?” diyerek beni sıkıştırmaya başladı. Gündüz gördüğüm zâtla ceryân eden muhâvereyi harfiyen anlattım. Kendisinden hiçbir şey istemediğime yemin ettim.

Vâlideciğimin bana emniyeti vardı. Her sözüme inanırdı. Çünkü müddet-i ömrümde yalan söylememiştim. Vâlidem çok düşündü. Ahbâblarımız içinde tarif ettiğim şekl ü sûrette bir adam bulamadı.

Bir sabah mektebe gidiyordum. Mahalle kahvesinin önünde iki zât oturuyordu. Biri bize kurban getiren adam, diğeri komşulardan Mehmed Efendi’ydi. Mehmed Efendi diyordu ki; “Canım Hurşit Ağa, Rahmi Bey’i bilir misiniz? O adamın İstanbul’da inâyetini görmeyen hemen yok gibidir. Yazık ki haremiyle çocuğu sefâlet içinde ezilir. Pek çok geceler aç kalıyorlar, hallerinden kimseye renk vermiyorlar. Ah vaktim müsâit olsa bî-çâreleri sevindireceğim. Ne yapayım ki benim de onlardan zerre kadar farkım yok...”

Bu sözleri işitince başım döndü, gözlerim karardı, ayaklarım dolaştı. Az kaldı bir sayha-i cân-gâh ile düşüp bayılacaktım.

İnsan kendi nekbet-i sefâletini başka lisândan dinlerse daha ziyâde derd-nâk oluyor. Herkesin, bâ-husûs Mehmed Efendi gibi efkar-i fukarâdan bir adamın bile nazar-ı merhametini celbedecek mertebede bir hal-i perişâniye uğramak az belâ mıdır?...

İsminin Hurşit olduğunu Mehmed Efendi’den işittiğim zât ertesi gün evimize gelerek; “Hanımefendi, Lebib Bey’i de birlikte alarak benimle beraber gelebilir misiniz? dedi.

Vâlidem derhal muvâfakat etti. Çünkü lutf ü merhametiyle bizi ihyâ eden zâtı öğrenmek, ayaklarına kapanıp teşekkür etmek bizim için aksâ-yı emeldi. Bir arabaya bindik. Yarım saat sonra Ayasofya’da bir büyük konakta bulunduk.

Bizi efendinin yanına soktular. Oydu, oydu... Bir nigâh-ı mürüvvetle gönlümü dil-sîr-i sürûr eden zât-ı âlî-i kadr oydu.

Kemâl-i nezâketle; “Affedersiniz Hanımefendi, Sizi rahatsız ettim.” dedi. Vâlidem lisân-ı hal ile minnetini, şükranını arz etti.

Beyefendi macerâ-yı sefâleti sordu. Vâlidem ağlayarak cevap verdi. Adamcağız da ağlayarak dinledi.

Vâlidem:

- Efendimiz, zevcim merhûmu tanır mıydınız? Bey:

- Kendileriyle ülfetim yoktu. Fakat nasıl adam olduklarını pekala bilirdim. Rahmi Bey gibi bir mürüvvet-i mücessemenin haremîni, ciğer-pâresini sefâletten kurtarmak insaniyetin bize tahmîl ettiği bir vazîfedir.

- Efendimiz, insaniyetinizi, merhametinizi isbat buyurdunuz. Kurban kesmek, bayram esvâbı yapmak, on altına mâlik olmak bizim hâtır ü hayalimizden bile geçmezken o inâyeti hasbet-en-lillah buyuran bir veli-nimete hangi lisânla teşekkür etmeli, minnetimizin derecesini nasıl anlatmalı?..

- Bu sözler kime ait?

- Efendimize!

- Hayır yanlışınız var. Beyân buyurduğunuz hediyeleri ihtimâl ki ahibânınızdan, akrabanızdan biri göndermiştir...

- Evet efendim, mürüvvet sahipleri mâzideki inâyetlerini unutmakla, halde, istikbâlde edecekleri lutf-ü keremi düşünmekle mütelevviz olur!

Bey, derhal mecrâ-yı kelâmı tebdîl ederek dedi ki; “Hemşire Hanım, bizim eve nakletseniz beni ne kadar memnûn edeceksiniz bilseniz! Bu evde huzûrunuzu selb edecek bir hale tesâdüf etmezsiniz. Refîtam pek terbiyeli bir kadındır, sizi memnûn edeceğinden eminim. Allah herkesin evladını bağışlasın. Dâr-ı dünyada yalnız bir kızım var. Fûrûzânımı ne kadar severim! Bu konak, be debdebe, bu gürültü hep o çocuk içindir...”

Mısrâne vukû’ şu teklifi vâlidem -bin türlü mazeretle- kabul etmedi.

Kadıncağız zaten hastaydı. İleride illetinin iştidâdıyla hâne-ye-bâr olmayı, ale-l-husûs kendisine hiçbir güne münasebetimiz olmayan böyle bir zâtın sadakasıyla geçinmeyi vicdânî bir türlü kabul etmez, başkasının bâr-ı imtihanı elinde ezilmektense bir dağ altında kalarak hurda-hâş olmayı herhalde tercih ederdi.

Daha başka mülâhasalarda vardı. Meselâ yabancı bir adamın evinde yerleşip kalmak halk arasında hiss-i sûretle telakki olunmaz, bin türlü kıyl ü kâle meydan açandı.

Bînâenaleyh şu hal-i ye's ü sefâletimizde şemâtet-i 'adâ ile bir kat daha dîl-hûn olmaktan korkardı.

Üçgün sonra (...) kayd ü kabûl olundum. İşte o gün anlamıştım ki letâfet-i mâ-lâ-nihâyesiyle bizi minnettâr eden zât-ı mürüvvet-simât, eâzım-ı ricâl-i devletten ve erbâb-ı servet ü haysiyetten (F...) Beyefendiymiş!...

Mâba'dı var

İbn-ül-Emin Mahmûd Kemal

(s.6-7)

AlexsandreDumas Fils'den:

MEKTUP CÜZDANI

Mütercimi: Ahmed Melik

"Beşinci Mektup"

Leydi'den Juliette'e

Sevimli melek! Şimdi mışıl mışıl uyuyor. Bu mektubumu onun yatağı ucunda karalıyorum. Hissiyâtınıza iştirâk, arzularınıza intibâ' husûsunda gönlümün izhâr eylediği cesaret ve metânete galebe çalmak sizi uzaktan idare eylemek için onun mevcûdiyetine ihtiyâc-ı şedîd hissetmekteyim. Bundan böyle kalbimin boş kalan yerlerini ona olan muhabbetimle imlâyâ gayret edeceğim. Zirâ, eyvâh ! Pederine karşı bir türlü ibrâz edemediğim aşk ve muhabbeti kâmilten evladına terk etmek istiyorum ki, bu da muhabbetli bir vâlide için en mukaddes bir vazîfedir.

Mektubuma hitâm vermezden evvel azîzim, size karşı tayin eylemiş olduğu şu mevkî-i cedîd hakkında şu vazîfe-i mâderânenin müsait olduğu sûrette -daha birkaç söz söylemeyi münâsîp addederim: Bu kâğıdım Marsilya'ya vâsıl olduğunuz, nişanlınızı gördüğünüz zaman yeddinize vâsıl olacaktır. Siz de bilirsiniz her iki cihetin ailesi bu izdivâcın biran evvel kakargîr olmasını arzu ediyorlar. Sizi istikbâle daha şimdiden hazırlanan o parlak saâdetler içinde bana da ufacık bir mahal tefrîk eylediğinizi o rûhânî âlemlerin sûret-güzârını -dostluk şanından olduğu için- bana tafsîlân bildireceğinizi ispat ediniz. Anlıyor musunuz?

Beni her şeyden haberdar eylediler... Bu temenniyâtım is'âf olunursa kendimi aileniz meyânında bulunmuş, onların meserrâtına iştirik eylemiş kadar bahtiyar addedeceğim.

Nişanlınıza takdim eyleyeceğiniz ufacık hediyelerin tarafımdan irsâlini arzu ediyor musunuz?
Kemâl-i edeb ü hicâbla beni yâd ü ihtâra vesîle olacak cansız, rûhsuz bir maddenin
karşınızda bulunmasını. Olsun tasavvur-ı indimde değeri bulunmaz bir nimet, bir saadettir.

Leydi

Ahmed Melik

(s.7)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

İsmetlü Nigâr Hanımefendi Hazretleri tarafından ihdâ buyurulmuştur:

Zevâl-i Ümit

Ümidim erdi zevâle tahayyülât gibi
Yoran şuûrumu vâhî tefekkürât gibi
Nedir cevânib-i hüzn-âverimdeki bu sükûn,
Nedir elem veriyor kalbime memât gibi?
Geçer günümle gecem muttasıl keder-âlûd
Azâb içinde güzâr eyleyen hayat gibi!
Nedir tecessümüm eder menazırında her lahza
Elem-i benim acaba heykel-i sebât gibi?
Nedir aceb sebebi, bir dakika zevke bedel
Felek-i sirişkim alır fidye-i necât gibi?
Tebeddül eylemedi baht-ı kâra zerre kadar
Ezelde hükmü verilmiş mukadderât gibi!
Ne sûdı var ben edersen mekânımı tebdîl?
Benimle gitmede bahtımda müşkülât gibi!

(s.7)

MÜKÂFÂT-I İLAHÎYYE (Mâba'd)

Müellifesi : Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye

Dördüncü Kısım

Ümit

-3-

Juliette'in cevabında:

Cenâb-ı Hakk her şeye kâdir-i mutlak olduğunu ve dâimaistirhâm etmekte oldukları sıyânet-i samedâniye dinilerin denâetini hükümsüz bırakacağı bir lisân-ı teselliyetkârâne ile beyân ve herhangisi daha evvel şifâ-yâb olursa diğerinin nezdine gelip görüşmemesini ilaveten dermiyân eyliyordu.

- 4 -

Alice on beş gün sonra arabayla sokağa çıkacak bir hale geldiğinden hemşiresini görmeye gitti.

Juliette hastayı ayakta görünce fevk-al-hadd memnûn olup; "İfâkât buldun şimdiden sonra da nâil-i saâdet olacaksın!" sözleriyle mülâtafa etti.

Biraz dinlendikten sonra eniştesi:

- Alice! Sana bir ricâm var kabûl edeceğine söz ver! Dedi. Alice:

- Kabul edilecek bir emirse baş üstüne! Ya edilmeyecek bir şeyse nasıl söz vereyim?

Cevabını verince şöyle bir muhâvere kapısı açıldı. Eniştesi:

- Alice! Albert hasta ve yataktadır! Alice:

- Şimdi mi? Ta üç seneden beri! Eniştesi:

- Evet ama evvelki hastalığı işret belâsıydı! Şimdiyse gerçekten hastaymış! Tabîbler lehib illetinden rehâ-yâb olamayacağını söylüyorlarmış! Alice:

- Geçen sene işreti bırakmazsa böyle olacağını eniştesi de söylemişti! Eniştesi:

- Albert hakkında hiçbir merhamet hissetmiyor musun? Alice:

- Ne gibi? Eniştesi:

- Yani şu haline acııyor musun? Alice:

- Az can ü dil acırım ve öldüğünü asla arzu etmem, lâkin dört sene-i müddet çektiğim ezâ ve cefâlara mükâfâten beni az kaldı zehirli diliyle öldürecek!

Juliette söze girişip:

- Onlar geçti şimdi ettiklerine pişman olmuş barışmak istiyor, eniştene mürâcaat ettiler eğer Albert'e acıyorsan barışiver! Alice:

- (Kaşları çatılarak) Ondan ziyâde kendime acırım! Eniştesi:

- Rica ederim Alice! Bizi kırma! Alice:

- (Kıpkırmızı kesilerek) Rica ederim enişte! Siz de bu işe girişmeyiniz! Pederimin vefâtından beri bana pederlik ediyorsunuz hakkınızdaki hürmet ve muhabbet-i samîmiyemi tenkis etmeyiniz! Juliette:

- Hemşire! Evladın var! Alice:

- Zaten babasız gibi büyüdü! Juliette:

- Beni çıktığım mezîleye ve uzaklaştığım meyhâneye tekrar atıp hayatımı sefâletle imhâ etmek mi istiyorsun?

- Ah o menhûs familya ocağına tekrar dahil olmak! Mümkün değil! Mümkün değil! Juliette:

- (Alice'in ellerini tutarak) Hakkın var hemşireciğim! Belki muhabbetin var diye ısrar ettim! Alice:

- Nefret nefret! Ona da oğlundan başka tekmîl efrâd-ı ailesine de!

O günden sonra ricacılar Alice'in hânesine devamı başladılar. Gelenler De Britaine fâmiyası muhibbelerinden olup Alice'le muârefesi bulunan kimselerdi.

Bedbaht kadın her gelene nâzîkâne cevap-ı red vermişse de ısrar, icbâr derecesine çıkınca bu sözü kendisine her kim açarsa onunla konuşamayacağını kattiye ifâde eyledi.

Secondin Albert'den bıkip usanmıştı. canı ile uğraştığı bir zamanda bile konyak kupasını elinden zevcesini dilinden bırakmayan bir kardeşin hizmeti kendisine güç geliyordu! Alice ise tasarrufât-ı zâideye hâtme vererek evinin hüsn-i idâresini gereği gibi öğrenmiş olduğundan güzelce geçiniyordu. Onun bu halini görümcesi sâhibe-i servet olduğuna haml edip Albert'i yine başına ceza olarak göndermek istiyordu!

Öyle ya! Albert vefât edince bırakacağı borçları niçin Alice ödemesin!

Secondin Alice'in merhametini bildiği için kızı Fortuna'nın nişanlısını bir dûziye Juliette'in zevcine gönderiyordu! Fakat oradan ümit kesilince muhibbelerini Alice'e musallat eylemişti. Ondan tamamıyla muâmele-i reddiyeye düşâr olunca bir iki ay kadar tutmuş olduğu o tutulasıca zebân-ı mâr misâlini tekrar açıp söylediği söz kalmadı.

Mâba'dı var

(s.8)

Nr. 17

EDEBİYAT

İntikâd

Aldığımız bir varakadır ki bazı mütâlaât-ı sâibeye hâvi olması hasebiyle aynen derc ediyoruz:

İntikâd -Efkâr-ı umûmiyede yerleşmiş kalmış olan zu'm-ı batıl gibi- bir eserin kabâihini, yanlışlarını araştırıp ilan etmek değildir; belki o eserin mâhiyeti, hakikati, lebî... hulâsa eserin kendisidir. Yani intikâd eserin künhünü, sebep ü sûreti-i tahrîrini, derece-i saht ü hakikatini, muharririn anvâl-i fikriyesini kâmilten ve mütemâdiyen izâh eder. İntikâd, mükemel bir tefsîrdir. İşte bu yoldaki intikâdât sayesinde ki şimdiye kadar muzlim görünen, ebediyen hal ü keşf olunamayacağı iddia edile gelen hafâyâ-yı tarihiyyeyi setr eden perde-i zalâm kalkmış, o hafâyâ en canlı zevâhir gibi kesb-i elâniyet eylemiştir.

İntikâd sayesinde ki bugün Homeros'un İlyada'sından Odysseia'sinden; Virgilius'un Jojorjin'lerinden, Bukolin'lerinden -eserlerde mevzû bahs olmayan- Yunan ve Roma tarihinin bazı aksâmı biliniyor, anlaşılıyor.

İntikâd, bu nokta-i nazardan, bir nev'i tedkîktir. Muhâkemât-ı akliye ve malûmât-ı lâzıma sayesinde meçhûlât-ı istihracı meşhûrdur. İşte intikâd da ona yakın bir şeydir.

Yoksa bizdeki intikâd -el-yevm-i cârî olduğunu gördüğümüz usûl ü sûrette- intikâd-ı edebî tabirinden ziyâde "irâe-i hatâiyyât" ıtlâkına sezâ bir haldedir. İzzetlü Adil Beyefendi'nin yine Mütâlaa'yla neşr ettikleri bir makalede izâh eylemiş oldukları vecihle zamanımızda edib geçinenlerin kısm-ı azamı hataları mikroskopla arar, pertev-i sûzla irâe eder oldular. Şimdiki usûl-i intikâdımızda daha garip bir şey vardır ki intikâd yalnız lafza mühasır tutulup ma'nâya, ihtivâ ettiği efkâra, zerreten ilişilmemiştir.

Halbuki intikâd en evvel fikir hakkında olmalıdır. Sakîm bir fikr-i müsecca', tumturaklı elfâzla ifâde olunsa da yine sakîmdir. Fakat, âdi elfâz -hâiz-i selâmet bir fikri ihtiva etmek şartıyla- elbette kâiline câlib-i şereftir. İntikâdât-ı edebiye sözümüzün sahtını ispata kâfidir. Avrupa'da -bahsimiz yalnız âsâr-ı cedîdeye münhasırdır- intikâdât en evvel fikir üzerine yürütülür. Elfâzdaki adem-i tenâsüb veyahut hatalar istitrâd kabîlinden olmak yani esâs bahse taalluku bulunmamak üzere ihtâr ile geçirilir.

Bu sözümüzden maksat muhafaza-i efkâr olan elfâzın ne sûretle olursa olsun gelişi güzel tertîb ü telfiki câiz olduğu değildir. Hayır! Esas maksadımız şurasını anlatmaktır ki elfâzda

fasâhâta riâyet etmekle beraber fikri hiçbir vakit göz önünden ayırmamak, ne kadar mükemmel ne kadar ahenkli olursa olsun lafza fikr ü ma'nâyı fedâ etmemek, hulâsa müellifin esas iştigâli fikir olmak lâzımdır.

Yoksa mutlak şiir söylemek, manzûm şeyler yazmak emelinde bulunup da vezin ve kafiye darlığına uğrayan bazı nev-heveslerin -esâtize-i edeb bazı üdebâ-yı kirâmımızın verdikleri cüz'î bir müsâadeden istifâde ile yaptıkları yolda- lafzı hiçte nazar-ı itibâra almamak kattiyen câiz değildir. Bizce, bir fikir güzel olup da vezin ve kafiye müşkülâtından manzûm olarak ifâoesi halinde selâmetini muhâfaza edeceği takrir ederse onu manzûm yazarak sakamete düşürmek kadar azîm bir hata olamaz. Böyle bir fikrin neşren beyânı kâiline elbette daha âlî bir şeref, bir meziyet-i tehiyye ü ihzâr eyler.

İşte intikâd bunlara da muhtevidir. Zaten on dokuzuncu asrın en büyük eseri Hikmet-i Tarihiyye ile Fenn-i İntikâd olduğuna ve Hikmet-i Tarihiyye'nin de ancak intikâdla vücûd bulacağına göre intikâd neyi ihtivâ etmez ki?...

Bir eserin intikâdı o eserden usûl ü kavâid-i mahsûsa dâiresinde tertîb-i akyiseyle istidlâlât-ı akliye ve muhâkemât-ı amîka sayesinde müessere intikâl etmek ve müellifin hayn ü tahrîrinde ne gibi bir fikir takip eylediğini, mülâhazât ü mütâlaâtın tarz-ı tahrîrinde niçin şiddet veya mülâyemet iltizâm edip ahvâl-i mahalliyyenin buna karşı ne gibi bir tesir bahş eylediğini, eserde görülen efkârdan müellifin hangi meslek-i edebe sâlik olduğunu, efkâr arasında tenâkız bulunup bulunmadığını, tarihle münâsebeti takdirinde vukûâtın sahtını vesâire ü vesâireyi tedkîk eylemektir. Bundan başka intikâd, birde müellifin ahvâl-i rûhiye ve hissiyesini (Psikolojiye) maîşetini de ilâm eder. "Eser müessirin aynasıdır." sözünün ancak intikâd sayesinde doğruluğu tahakkuk eder.

Bir iki sene evvel, hekîm-i evvel Yunanî meşhûr Aristo'nun cenneti davasına kıyâm edildi: Erbâb-ı tedkîkten (müntekid) bir zât eserden müessere istidlâl tarîkiyle Aristo'nun tezelsülât-ı dimâğiyeye mübtelâ ve binâenaleyh mecnûn olduğu iddiâsında bulundu; bazı hükemâ' nazarında ispatta etti...

Müntekid -el-yevm-i Fransa üdebâsı arasında kuvve-i intikâdıyla bilhassa meşhûr olan Paul Borje'nin demiş olduğu vecihle- intikâd edeceği eser müellifinin dimâğına nüfûz eder; oradaki efkârı birer birer görür, hisseder, eserin bil-cümle hikâyâ ve esrârını orada okur, zabteder.

Bu izâhâtan anlaşılıyor ki hakkıyla intikâd ancak edebiyatta bir yed-i dolu sahibi olmakla beraber bi-l-umûm ma'lûmât-ı beşeriyeyi hâfiz bulunmakla olur.

Fakat inkikâdın Byolites henüz bizde mevki’-i icrâya vaz’ edilemez. Sebebi de esâtize-i üdebâmızın intikâdla iştigâl etmemeleri. İntikâdâtın, hakkıyla icrâsından âciz kalemlere bırakılmış olmasıdır.

Herhalde intikâdât-ı şahsiyât ile kattiyen iştigâl etmemek ve elfâzın hüsn-i isti’ mâline, vezin ve kafiye cihetlerine fevk-al-âde dikkat etmekle beraber en ziyâde âsâr-ı edebiyenin ihtivâ ettiği efkâr ü ma’ âniyle meşgûl olarak selâmet-i fikriye taharri eylemektir.

Bedâyet-i intişârından biri ne derecelerde ciddi bir meslek ittihâz etmiş olduğu münderecâtıyla müsbet olan Mütâlâa’mız bu yolda bir kısm-ı mahsûs güşâd ederse bütün müntesibîn-i edebî daha ziyâde müstefid eder zannederim.

Vâkıa arz edegeldiğim yolda intikâdât icrâsıyla ne kadar müşekkel olduğu, ne derece zahmetli olacağını bilmez değilim. Mütâlâa, heyet-i tahrîriyesini teşkîl eyleyen zevât-ı kirâmın fazl ü ırfânları ve menafi’-i umûmiyeye müteallik her nev’î fedâkârlığı ibrâzdan çekinmeyecek derecede muhibb-i ilm ü edeb olmaları keyfiyeti bu lutfunda dirîg buyurulmayacağını temin eder herhalde.

F. K.

(s.1-2)

Bu Bir Hayal Değil Hakîkattı

Güneşin ilk şua’-ı gülgünü pencerenin pembe tülleri arasından nüfûzla bâlîn-i ismetinde uyuyan o şark perisinin, o mâlike-i hüsn ü ânın zülf-i zer-târı üzerinde ihtizâz eyliyordu.

Sevgilisi, en mâhir ressamların, en muktedir kalemlerin tersîm ü tasvîrinden şüphesiz âciz kaldığı bu levha-i câzibe-fezâya karşı müstagrık-ı şevk ü garâm olarak:

Ey Kız!

- 1 -

Feyz-i bahardır zihninden uçan ziyâ

Bekler çiçek açılmak için ibtisâmını

Bekler hübûb için o sihr-i hayr olan ziyâ

Bir hırâmını

- 2 -

Hüsnün bütün havâsı tağyîr eder gibi:

Nurunla hande hande olur çehre-i melâl

Pîşinde lem'a lem'a durur -bir sihr gibi-

Zulmet-i leyâl

- 3 -

Bir ihtirâmdır bu semâvî cemâline:

Pîrâmında zelzeleler pür-sükûn olur,

Çarparsa âsumân nazar-ı infi'âline

Ser-nigûn olur!

- 4 -

Vaz'-ı meâl-perverin eş'ârdan güzel;

Şâir değil: Fakat ne kadar şâirânesin

Sâfyet-i muhabbete izhârdan güzel

Bir nişânesin

- 5 -

Envâr-ı ismetinle tecelli kılınca sen

Enzâr-ı aşk önünde olur mâil-i sücûd:

Bulmuş kadar latıfsin ey gonce-i pîrehen

Rûhtan vücûd

Şiir-i musaffâsını -ki âsâr-ı edebiyemizin en rûh-nevâz bir levha-i garrâsıdır- hazîn, mahrek bir sadâ-yı dil-firûzla tekrar eyliyordu.

Bu ilhân-ı neşvedâr üzerine şark perisi neyyir-i tâbân sabâhat olan çeşmân-ı latîfini açtı. Bir çehre-i tebessüm-rîzle iki saat semen-fâmını uzatarak -sarmaşık çiçeği gibi- âşıkâne sarıldı. İki leb-i âteşin birbirine temas etti.

“Bir keredir bu, bûse-i cihân-ı şebâbda”

“Gözler semâda, lebler ise incizâbda”

Yarım saat sonra iki sevda-zede başka başka birer hissin mağlûbu oldukları halde yekdiğerinden ayrıldı. Birinin kalbinde ümit-i istikbâl ile bir neşe-i gam-gîn, diğesinde ferdâ-yı visâl arzusuyla bir hiss-i nefrîn mevcûttu.

Aşk! Ne mukaddes, ne ulvî bir mevhibe!

İffet! Ne ilahî, ne lâhûtî bir meziyet!

İffeti aşkın tesîrâtı uğrunda fedâ etmek; aşkı iffet-şikenlikle telvîs eylemek beşeriyeti dereke-i insaniyetten mertebe-i behîmiyyete tenzîl değil midir acaba? Hayret!

Hayrettir olan çeşmime her sevrda nümâyân

Hayretle verir gamlı gönül hayrete pâyân

Fî 30 Teşrin-i evvel sene 312 - Ahmed Enveri

(s.2)

Bûse-i İftirâk

Hayalinizi orman kenarında mebnî bir köye isâl ediniz.

Kenar-ı ufuktan etti zemine arz-ı likâ
 Urûs-ı leyle-i şeybâ, peri-i sîmîn-ber
 Yayıldı nûr-ı tebessüm, açıldı vech-i simâ
 Uçurdu milletim şeb-i âşıkâne gizli haber
 Dem-i muanber ile nefh edip o bâd-ı vezân
 Verirdi meşcerede meşrebimce bir konser
 Çağıltılarıyla şeh-rûd olurdu zemezeme-hân
 Kamer, tarîk-i visâli açardı yer yer
 O sath-ı rûd üzerinde, lebinde etti zuhûr
 Ağaçlar altına gizlendi muhteriz iki nûr:
 İki kebûter-i sevdıydı olan manzûr
 Hafice lânelerinden çıkıp firâr etti.
 Gelince meşcereye, refte refte havf ü fûtûr
 Gidip, yüreklerini gaka-i mesâr etti.
 O dem sükûnet-i şeb, birde cür'et-i sevda
 Rahîk-i aşk ile mahrûm-ı ibtisâr etti,
 -Bütün serâir-i dil eylemişti keşf-i redâ
 Garâm ü neşve ile selb-i ihtiyâr etti.
 Humâr-ı aşk ile son bûselerde pür halecân
 Alındı, subhu edince rakîb-i fecr-i ilân

N. Vecdi

(s.2)

Uzlet Perisi

Seherin soluk aydınlığı, Amerika'da yüksek kayaların tepelerini; müthiş uçurumların, muzlim mağaraların, pâyânsız ve sık ormanların derûnlarını yarı yarıya şû'lelendiriyordu.

Subh-ı kâzibde bulutlardan tereşşüh edip düşen şebnemler bedâyi'-i baharın son yâdigârları olan mütenevvi çiçekler, büyük ve koyu yeşil yapraklar, yüksek otlar üzerinde, yakut ve zümrüt üzerine kondurulmuş birer elmas-pâre gibi, lem'ân etmeye başladı.

Vüzân olan nesîm-i latîf , burada medfûn olan âşıkıyla ilk defa ve sonra nice defalar telâki eyledikleri, sayfeleri karibindeki bir mağaranın medhali civarında, bir taşı kendisine kürsî-i istiğrâk ittihâz etmiş ve mazgal deliği şeklinde dest-i tabiatla açılmış oyuktan derin uçuruma mütefekkirâne, vâlihâne vakf-ı enzâr eylemiş genç bir kızın önünde mevzû' bulunan açık bir kitabın yapraklarını ihtizâza getirdi. Zerrîn saçlarını hafif bir mevceyle dalgalandırdı.

Akşam nüzûl eden bir yağmur çisintisiyle ıslanmış olan topraktan intişâr eyleyen hafif râyiha-i nesîmin mezâhirden sürüp getirdiği bûy-ı anberine karışarak dilber kızın meşâmını tatyîb ü ta'dîr etti.

Dehşetli uçurum içinde yukarıya doğru i'tilâ' etmiş, büyük ve sık ağaçların üzerinde nağme-i perdâz olan bülbüllerin, o hânende-i tabîîlerin hazîn hazîn zemzemeleri, sâir-i muhtelif-ül-elhân kuşların yekdiğere karışan sürûrâne civıltıları meşcere arasında büyücek şelâleler teşkil eden ve fâsılasız bir ahenk-i rûh-nevâz ile akıp giden nehrin çağlıtılarıyla karışarak, sürekli ve dil-pezi bir konser husûle getiriyordu.

Tabîat, hâb-ı nûşîn-i istirâhâtından henüz uyanmış, mahmûriyet-i hâbdan tamamıyla açılmamıştı. Tuyûrun şevk-engîz sadâlarıyla nehrin mümtedd zemzemelerinden, rüzgârın ağaçlara çarparak, husûle getirdiği garip hışıltılardan, çobanın hazîn hazîn çaldığı kaval sesinden mâadâ ihlâl-i sükûn eden bir şey yoktu. Tabîatın azameti, mevki'in letâfeti bu zevk-i âşînâ-yı vahdet-i periye bu âşikâne-i vahşet olan garip mahlûka bir neşe-i diğer bahşetti. Küçücük kitabını o hufre-i tabîiyyeyi vaz' ile arada sırada etrafı nazar-ı teftişten geçirerek hafif bir sesle okumaya başladı.

Uzun müddet gözleri kitaba merkûz kaldı. O kadar dalmıştı ki dışarıda birdenbire ser-nümâ-yı zuhûr olan dehşetli fırtınanın gürültülerini güç hal ile işitebildi. Güzel peri, kitabı terk ile başını o tabîi pencereden uzattı. Etrafı kesîf bir zulmet ihâta etmiş, şiddetli bir rüzgâr yakınındaki ormanı sarsıyor, inletiyor, yağmur; doluyla karışık bir halde düşüyordu. Şimşekler, tâziyâne-i âteşin gibi parıldamakta, yıldırımlar ormanın yüksek ağaçları üzerine çarpmaktaydı. Gök gürliyor, korkunç bir şu'le ormanı istilâ ediyordu.

Bir aralık vahşi hayvanlar mütevahhişâne ormandan dışarıya fırladılar. Aslanların, kaplanların hüvel-engîz sadâları; kurtların, çakalların garip garip ulumaları, vahşi himâr sürülerinin şiddetle koşuşarak bağırmaları, uzaktan mevâşinin hazîn hazîn çağırışları,

insanların müştekiyâne sadâları, nehrin gürültülerine karışarak etraf-ı dağları inletiyor, Hâlik-i mehâbet ü dehşetini bir kat daha teşdîd ediyordu. genç kızın çehresinde -fırtına bulutunda şemsin ziyâsını andıracak- bir nûr-ı tebessüm parladı. Bu hal, onun birkaç defa görüp geçirdiği binâenaleyh i'tilâf eylediği bir vak'aydı. Başını içeriye çekmedi, bu velvele-i tûfân-nümûn arasında bu dehşet-engîz zulmet içinde ormandan zuhûr eden yangının alevleri etrafı korkunç, sarı bir aydınlıkla şu'ledâr etmekteydi. Bu garip kızsâ -tiyatro sahnesinde bir dram seyrediyormuşçasına- sakın bir nazarla etrafı temâşâ ediyordu.

Birdenbire uçuşundan çocuk sadâsına müşâbih bir feryâd-ı mütevahhişâne işitti: "Anneciğim! Anneciğim!" kelimelerini tekrar eden bu avâze-i iştikâ ve hiddet-perest kızın yüreğini parçaladı. O zaman şevkât-i nisvâniyesi teheyhüc etti. Zirâ insanın bâ-husûs bir kadının ne kadar seng-dil olsa yine hemcinsinin feryâd-ı istimdâdkârânesine bârdâne davranması, kat'î bir tehlikede olmuş bir bî-çârenin dil-hırâş sadâlarını işitip de bunlara karşı hiç cüz'î bir teessür bile eylememesi kabil değildir.

Kitabını koltuğu arasına yerleştirdi, dışarıya fırladı. Kadınlarda vücûduna ihtimâl verilemeyen ve eski Arap mücâhidlerini andıran bir azim-i hamâset-perverâne ile kayaların derin tehlikeli hafraları arasında mecnûnane koşmaya başladı. Durdu, bir müddet etrafı dinledi. Sadâ bir daha tekrar etti. Genç kız lerzenâk-ı teessür oldu. Her türlü mehaliki göze aldırarak uçuşuma atıldı. Bir müddet sonra bir sükût sadâsı işitildi. Kız uçuşuma vâsıl olmuştu. Vücûdunun zedelendiğine bakmadı. Yangının dehşetli alevleri muâvenetiyle küçük bir kızcağzın hayvanât-ı vahşiye tarafından takip edilmekte olduğunu gördü. Hatme-i hayatına ramak kalmış olan zavallı kızcağıza emsâli nadir bir cesaret-i kahramanâne ile yaklaştı. Bir hamlede kucağına alarak bir saniye tereddütten sonra süratle akıp giden nehre atıldı.

Bu imdâd-ı nâgihânenen ürkmüş mütehayyirâne çekilmiş olan vahşi hayvanlar tekrar ve daha şiddetle ulumaya başladılar fakat iki kız suların mukâvemet-gedâz akıntılarına kapılarak gözden kaybolmuşlardı.

Bir müddet sonra nehrin açık, vâsi' sahili üzerinde, yüksek otlar arasında iki vücûd-ı nâzik, perişan baygın bir halde serilmiş yatıyor. Güneş bunların zerrîn, dağınık saçlarını yaldızlayarak, başını eğmiş peşindeki manzaraya kemâl-i hayretle nigerân olan çobana hazîn bir levha, pek müesser bir fâcia-engîz bir manzara irâe etmekte bulunuyordu.

Zavallı çoban -güneşten iktibâs-ı feyz eden zerrât gibi- ümitsiz sevdasını kalbinde mahfûz tuttuğu, belki kendi de bildiği halde evvelce birkaç defa görüp gâşiyâne levh-i hüsnünü temâşâ eylediği bu kıza meftûn ü müncezibdi.

Tabîat evvelki letâfetini ahzetmiş nehr-i elân çağlıyor, kitabın parçalanmış sayfaları bahr-ı muhîte varmak için isti'câl ediyormuşçasına süratle sürüklenip gidiyordu.

Hayvanât-ı vahşiye lâ-yenkati' bağrısmakta, bülbüller, kuşlar muttasıl zemzeme-hân-ı şetâret olmaktaydılar. Yangının dehşetli alevleriye bî-pâyân sahrâya doğru dâima ilerliyordu.

Bu da bir levh-i müthiş ü ahzen!

Ali Ulvi

(s.3)

Hikâye ve Roman Kısmı

Cezâ-yı Amel

Perver, Rumeli ağniyâsından bir zenginin on sekiz yaşında ve Kazım Bey isminde bir oğluya tezvîc etti. Teehhülün ilk seneleri bir muhabbet-i fevk-al-âde, bir sevda-yı harikulâde ile güzâr etmiştir.

Kazım, Perver'e aşk ve muhabbetinin samimi olduğunu, Perver Kazım'a derece-i nihâyede sevdiğini kasemlerle temin eyledi. Bu aşk ve muhabbetin mahsûlü olarak birkaç sene zarfında iki oğlanla bir kız dünyaya geldi. tam altı sene son derece bir muhabbetle geçindiler. İşte o esnada çocukların ta'lim ve terbiyesine bakmak üzere İkbâl namında Çerkez bir câriye iştirâ eylediler. Bu câriye; hem Kazım'ın, hem de Perver'in bâis-i felâketi oldu.

İkbâl güzelliğinden ziyâde câzibeye, bir tavr- ı âşifte-i câlibeye meâline bulunduğu için her gören genci teshîr-i aşk edebilirdi. Kazım genç ve bâ-husûs İkbâl'in esir-i muhabbeti ve etvâr-ı şûhânesinin pek çabuk mücâvebi oluverdiğinden Perver'e olan aşkını, çoluğunu çocuğunu unutuverdi. İkbâl'de Bey'in kendisine olan meyl ü hâhişini bi't-tederrük desâis-i iblis-i kâribânesinin isti'mâline lüzûm olduğunu hissetti. Bey'in gözüne girmeye bir kat daha çalıştı. Çocukların ta'limi husûsundan ziyâde Bey'i ta'lime başladı.

Kazım İkbâl'e derece-i nihâyede muhabbet bağladı.İkbâl eve gelmezden evvel her gün denize teferrüc ederken şimdi evden dışarıya çıkmıyor, İkbâl ile bir odada oturup çalgı

çalıyor, eğleniyor, gülüyordu. Bu hali gören zavallı Perver birkaç defa şikâyetle bulundu, ağladı. Muarrız-ı şikâyetle:

- Beyim! Bana acı, merhamet et.. Bu hale artık sabrım kalmadı. Bana acımazsan bari evlâdına rahm et. Kalbimi lerze-nâk eden bu senin nâ-becâ hallerine, masûmâne, melekâne yalvarıyorum. İsti'tâfımı kabul eylemeyecek olursan ve İkbâl'le muâmelende devam edecek bulunursan beni nihâyet kara topraklara kadar sevk edeceksin, dedi.

Çeh-i fâideki ricâ-yı vâki'i kâr-gir-i tesir olmadı.

İkbâl'e olan son derecedeki aşkı sebebiyle şârib-ül-leylî ve-n-nehâr sevda-yı İkbâl ile perişan olan Kazım zevcesinin isti'dâf ü istirhâmını gûş-ı kabule alacağı yerde bilakis namus ve iffetini lekedâr eden İkbâl'in ısrarına karşı Perver'i tatlît etti. Perver, bu talâk üzerine Kazım'dan ayrıldı. Çocuklarını istedi. Zevc-i metrûku olacak Kazım zamîme-i gâhr olarak çocuklarını vermedi. Perver, son derece me'yûs olduğu halde anasının me'vâsına ilticâ eyledi.

Zevcinden ayrılar bir genc-i mâ'sûmeyi evlâdından mahrûm etmek ne büyük denâettir!

Câriyelikten hanımlığa kadar irtikâ eden İkbâl evin hanımı olunca bi-t-tabi' tabiatında merkûz olan denâet ilcâsıyla çocukları hor tutmaya başladı. Kazım da çocuklarına olan muhabbetini İkbâl'e feda edivermişti. Zevce-i mutallâkasına çocuklarını vermeyişi, göndermeyişiye Perver'in mu'zib olması maksadına mübteniydi!

İkbâl sermest-i gurûr ü ikbâl olarak yazın sayfiyelerde kışın konaklarda Kazım'ın vâridâtını yemeye, mesîrelerde delikanlılarla eğlenmeye başladı.

Zavallı Kazım bunlardan bî-haberdi!

Namuslu bir zevcenin namusunu lekedâr ederek ba'de şu sûretle bir kadının esir-i sevdası olan, namusunun pâ-y-mâl ü tahkîr edildiğinden bî-haber bulunan bir gencin haline hayf, sad hayf!

Kazım'ın akraba ve hîşyânı Perver'i tekrar almasını yalvardılar. Delikanlı ricâlarını kabul etmedi. Nihâyet pek çok ısrar üzerine çocuklarını bayramları vâlidelerine göndermeye rûhsat verdi. Bu hal tam on sene devam etti. Perver'in çok erkekler tarafından vukû'bulan talebi kabul etmeyerek, bir hal-i mücerredle imrâr ü emkât eyledi.

Namuslu bir kadının şu muâmelesi cidden sezâ-vâr-ı tahsîndir! Perver, zevcinin denâetkârâne denecek muâmelât-ı müteessifinden müteessir olmakla beraber kendisini şu

hale sevkettiren, evlâdından mahrûm bırakan İkbâl'den bir intikam almasını arzu ederdi. İkbâl ise lâ-bekâ-ül-ikbâle sermest-i gurur olarak eğlencesinde devam ediyordu.

Boğaziçi ve civarı ve Haliç, Der-saâdet âlemlerini, eğlencelerin gören İkbâl; Kazım'a o senenin yazını Büyükkada'da geçirmelerini söyledi. Her bir sözü Kazım indinde karîn-i kabul olmağla bu arzusudahi yerine geldi. büyükkada'nın çamları arasında bir köşk tutuldu. İkbâl Büyükkada âlemini, eğlencelerini başka türlü buldu. Sabahleyin çamlar arasında; akşamları Maden Diyasignu taraflarında ve geceleri Maden cihetinde ve mehtap zamanı Yorgolo veya Signu Maden piyasalarında eğlenmekle, birtakım delikanlılar ile kur etmeye başladı. Kazım da ada âleminden memnun oldu.

O da zevke, birtakım ülfetlere şevke daldı. Gerek Kazım gerekse İkbâl yekdiğerlerinin muâmelât-ı gayr-ı meşrûasından bî-haberdiler.

Bu adem-i ma'lûmât eğlentilerinin izdiyâdını bâdî oldu.

Mevsim Rebî-ül-evvel'in Mayıs'ın en şetâretli bir yevm-i ferah-fezâsında İkbâl nezdinde onu kerimesi Vasfiye ile kethüdasının kızı Nadide olduğu halde Ma'den tarafında tenezzühe çıkmıştı. Belavista Gazinosunu geçtiler. Karaca'ya doğru gidiyorlardı. Yol üzerindeki çamlar arasında oturmuş iki delikanlıya rast geldiler. Bu iki delikanlıdan birisi yirmi beş; diğeri yirmi yaşlarındaydı. Büyüğün ismi Talib, sinnen büyük olduğu cihetle ağır olacağı yerde hoppa mizaçtı. Küçüğüse bilakis vakurdu. İkbâl iki delikanlının şöyle münzeviyâne oturmalarından memnun olmuş olmalı ki tebdîl-i tarîk ile oda çamlar arasında, fakat delikanlılardan on metre kadar uzaklıkta bir mevkide oturup harf-endâzlığa başladı. İkbâl hem söz söylüyor, hem de iki delikanlıdan büyüğünü nazar-ı tedkîkten geçiriyordu. Talib ; yakışıklı, bâ-husûs alamod olduğundan İkbâl'in pek çabuk gözüne girmiş, mütebessimâne çehresiyle kadının nazar-ı dikkatini celbetmişti. Teâdî-i kelâma vesile olmak için selamlamak kâbilinden olarak Talib cibininden ipekli mendilini çıkardı, alnını silmeye başladı. İkbâl mukâbeledede kusur etmedi. Onun üzerine Talib arkadaşıyla beraber bulunduğu yerden kalkarak Karaca'ya doğru yürüdü. Esnâ-yı râhda başını kadınlara doğru çevirdi. Bu tevcîh-i nazar kadınları takibe davetti. Ba'de bir müddet yürüdü. Tekrar arkasına baktı. Bu defa kadınların kendisini takip eylediğini gördü.

Karaca gâhvesine varılacağı sırada erkeklerle kadınlar birleşti. Gazinonun bulunması hasebiyle hiçbir söz teâtî edemeyerek Ayanikola'ya doğru yürüdüler. Kahveyi geçtiler. Epeyce yorulular.

Talib esnâ-yı râhda lakırtı söylemek istiyordu. Fakat söyleyeceğini bilmiyordu. Refikiyle şu sûretle müdâvele-i sohbet etti:

- Bugün ayın kaçı?
- On dördü.
- Demek ki bu gece mehtap çok güzel olacak?
- Tabîi
- Öyleyse, seyr-i mehtap için bu gece Maden'e çıkalım.
- Pek iyi olur.

Talib ile Ragıp'ın muhâvereleri bu noktadayken arkadan birdenbire bir ses:

- Yorulduk. Daha ne kadar gideceğiz? Dedi. Bu sadâ üzerine birdenbire arkasına döndü.
- Meleğim! Emrinize muntazırım... Diyebildi. İkbal delikanlının bu sözü üzerine ibrâz-ı

tebessüm eyledi. Eliyle çamları göstererek:

- Şuraya gidelim. Dedi.

Talip bir kadının şu sûret-i küstahânedeki muâmele-i âşifte makâlina hayrette kalmış olduğundan ne yolda idâre-i lisân edeceğini düşünerek İkbal'in gösterdiği yola, çamlara doğru arkadaşıyla beraber yürümeye başladı. Önde giden kadınlar bir müddet tarîkten, kendilerini ağyârdan ihyâ edecek bir mahale doğru giderek çam ağaçları altında bir kayanın üzerine oturdular.

Elinde tutmakta olduğu şemsiyeyi kayaya itkâ eyleyen İkbal bir nazar-ı âşıkâneyle Talib'e doğru bakarak:

Bunca zamandır mazhar-ı iltifâtınız olamadığıma pek müteessirdim. Bereket versin ki bu gün şimdi bezl-i teveccühle işâr-ı lutf eylediniz. Dedi. Talip kadının bu sözlerine karşı cevap olarak dedi ki:

- O iltifâta kulunuz intizâr ediyordum. Muntazırı bulduğum o nevâziş, o tebessümü bugün görünce müteşekkiren mukâbele ediverdim.

Mukaddime-i aşk ü sevda şu yolda ceryân etti. Bu mükâlemede İkbal Talib'i adaya geleli sevdiğini ve sevdiği halde aşk ve muhabbetini ancak bugün anlatabildiğini söyledi. Talib'te mukâbeledede kusur etmeyerek İkbal'in esir-i hüsn ü ânı olduğunu anlattı.

Bu muhabbet, bu musâhabe-i sevda-peresti bir saat kadar devam etti. Ba'de ayrılacakları sırada Talip dedi ki:

- Gece mehtaba çıkacak mısınız?

- Evet.

- Öyleyse ne tarafa çıkacaksınız?

- Ma'den cihetine.

- Ben de oraya çıkacağım. Kalabalık arasında Yekdiğerimizin geldiğini bildirmek için beynimizde; "Bu gece mehtabın on dördü." diyelim.

- Peki ana bu parolaya ne lüzûm var?

- Peki ana bu parolaya ne lüzûm var?

- Birbirimizi aramakta suûbet çekmeyiz. Ve birde diğer kadınlara nâfile yere söz atmış olmayız. Bu parola beynimizde câridir. Ben sizi görürsem o sözü söylerim. Sizde mukâbeleten; "Evet. On dördü." dersiniz. Anlarım ki sevdiğim orada geziyor.

Bu söz İkbal'in mazhar-ı takdiri oldu. Onun üzerine ayrıldılar.

Mehtap geceleri ayın on dördü ve bu verilen parolalarla Ma'den cihetinde sabahları Hristos ormanlığı civarında ve akşamları Viyasekino, Nizam, Yorgomo taraflarında ve gurûb zamanı Ayayorki tepesinde ve o Kaf-ı sâirede Marmara denizi üzerinde sandallarla keşf ü güzâr; daima bir zevk ü şâdi, meserrât-ı nâmütenâhi içinde afâka evkât ü imdât-ı hayat eden Talip ile İkbal bu hal ile üç ay birlikte yaşadılar.

Son baharın bir rûz-ı firûzunda Hristos ormanı erbâb-ı neşât ile mâlî idi. Bütün ada halkı letâfet-i havadan ve çamların revâyih-i tayyibesinden istifâde ekmet emeliyle arabalara, merkeplere, velospid velhasıl merâkib-i nakliyeye râkıben ve bazı erbâb-ı tabiatta mâşiyen o gühsâr-ı âliye çıkarakdenize gidiyorlardı. Âfitâb-ı âlem tâb-ı ziyâ-yı zerrîni ile çamlar arasından neşr-i envâr-ı mes'adet ettikçe zevk-i umûmide katmerleşiyordu.

Talib ile İkbal kol kolu vermiş oldukları halde ağyârdan, kalabalıktan bilâ-ih.tifâ çamlar arasına çekilmişler eğleniyorlardı. Arasına avcılarının tüfeklerinden hurûc eden barut sadâsı iniltilerini muvakkaten ihlâl ediyordu. Hatta kendilerinin önünden yirmi metre ileride bir çam ağacının üzerinde duran iki kuşçağızdan biri bir sayd tarafından vurulduğu zaman İkbal:

- Refikinden ayrılan şu kuş ne kadar bedbahttır! Demiş, Talib'de:

- Hakikaten pek müthiş! Sözlerini söyleyivermişti.

O gün saat beş bucuğa kadar gezdiler. Zevk ü şâdî içinde eğlendiler. Yekdiğerleriyle vedâ ederken akşam saat dokuz bucukta Maden'de birleşeceklerini va'd ettiler. İkbâl eve geldiği zaman kocası Kazım'ı pek hiddetli buldu. Fakat bir şey anlayamadı.

Kazım hiddet-âmiz bir sûrette odada geziyor, nazarını yere dikmiş olduğu halde göğsünü çekerek ah ile elinde tutmakta olduğu mektubu okuyordu.

İkbâl, Kazım'ın bu ahvâl-i pür-melâlini anlamış, bu hal elinde tutmakta olduğu bir mektubun verdiği haberin sebep olduğunu biraz zaman sonra hissedivermişti.

Kazım'ın ara sıra ihale-i nazar ettiği mektup şu meâldeydi:

“Kardeşim;

Size şu mektupla hakikat-i hali iş'âr eden bir muhibb-i sadığın sözlerine i'timâd ile, şimdiye kadar hakikati yazamayışma sebep iki şeydi. birisi bir iffeti mücessemenin halini tasvir için bir vesile aramak; diğeri de pâk-dâmen zannettiğin bir mel'ûnenin hakkında revâ gördüğü ahvâlî rezâlet iştîmâlini musaddak bir emâreye dest-res olmaktı. Bu defa ikisini de ele geçirdim. Vakit kaybetmeksizin şimdi eş'ârını lâzıma-i ahvetten addeyledim.

İffet ve ismetinden emin olduğun ve hanımlık mertebesine kadar ik'âd eylediğin İkbâl'in sana olan ihânetini müş'ir-i melfûf mektubu, daha doğrusu muhabbet-nâmeyi gönderiyorum. Okursan neticeyi anlarsın.

Zevce-i metrûkenin sana olan muhabbet-i halissasını ne sûretle zîr-i perde-i sehâb-ı felâkette setr etmiş olan mel'ûne İkbâl'in ne kadar ikbâl-perest olduğunu anla da eski hallerine teessüf et!

Bedbaht Perver hakkında revâ gördüğün zulmü tashîh ve İkbâl'in cezasını tayin edeceğini ümit ile tasdî'a hâtme verdim.

İmza

....

Kazım bu mektubu okur okumaz melfûf varakayı okudu. O da bir vech-i âtiydi:

“Rûh-ı Canım Efendim;

Zevcim olacak bostan kovası herifin nesinden havf ediyorsun? Kendisi her gün birtakım fahişelerle zevk ü safâ edip eğlensin de ben mahrûm-ı safâ mı olayım?

Eğer visâlimize, eğlenterimize mâni olacak olursa Perveri manen öldürdüğüm gibi kendisini de maddeden öldüreceğime, dünya yüzünden kaldıracağıma emin olmanızı ricâ ederim.

Siz hemen dünyada şeref ü şan ile sağ olun. Bu gece Maden’de teşrifinize intizâr ediyorum.

Rûhum!”

İkbal

Bu yazı İkbal’in hatt-ı destiyle muharrerdi.

Kazım’ın hiddetini, ye’sini mûcib olan hal bundan ibaretti. İkbâl bu mektubunda icâb ederse Kazım’ın hayatına kastetmeyi bile göze aldırılmıştı. canından aziz bildiği ber-i namusu şikest ve çoluğunun çocuğunun bâis-i hayatı olan Perveri taklit eylemesine sebebiyet veren İkbal’in en sonrada kendisini öldürmeye kıyam etmesi Kazım’ı şaşırtmıştı.

Bu ahvâli muhâkeme ediyor; neye karar vereceğini bilmiyordu. bir müddet odada gezdi. Nihâyet vermiş olduğu kararın neticesi olarak yazıhânesinin başına çekilerek gözü çekti. Bir revolver çıkardı. İkbal’in yanına gitti. Elinde tutmakta olduğu İkbal imzalı mektubu karısına doğru uzatarak:

- Bu mektup senin mi? Suâlini irâd eyledi. İkbal’de söz söylemeye değil, dinlemeye tâkat kalmamıştı. Kazım ise ikrâr-ı cürm ettirmek için elindeki revolveri İkbal’in beynine doğru uzatarak dedi ki:

- Söyle. Doğruyu söylemeyecek olursan bu revolveri beynine sıkacağım.

Bu tehdit üzerine İkbal itirâf-ı kusûr etti. Ve Kazım’ın dizlerine doğru giderek:

- Evet. Bu mektup benim. Ben bir kusur ettim. Fakat sen affet. Dedi.

Bu ikrâr üzerine Kazım:

Bu mektubu sen yazdın ha! İtirâfta ediyor, isti’fâ-yı kusûr eyliyorsun. Bundan mâadâ âşığıyla zevk ü sâl için beni öldürmeye kast ettin öyle mi?

Sözlerini bi’l-kuvve dest-i ri’şedârında tutmakta olduğu revolveri İkbal’in beynine doğru sıkıverdi. Odada bir çığlıktır koptu.

Revolver sadâsı üzerine hânede bir gürültü peydâ oldu. Herkes sadânın geldiği odaya girdi. İkbal’in vurulmuş, Kazım’ın; “Perver’in intikamını aldım. Artık beni affedeceksin?” sözlerini söyleyerek saçını yolmakta olduğunu gördüler.

Cürümden haberdâr olan zâbita mahall-i vak’aya geldi. Polis memuru müstantik-i refâkâtında bulunan belediye hekimi İkbal’in vefât ettiğini, Kazım’ın da şuûruna halel-târî olduğunu söyledi. Lâzım gelen raporu tanzîm ettiler. İkbal’in cenazesi kalktı. Kazım da Dar-ül-şifâya nakledildi.

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

MÜKÂFÂT-I İLAHİYYE (Mâba'd)

Müellifesi: Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye

Dördüncü Kısım

Ümit

-3-

Bu kerede Alice müteessir olmadı. “Kişi kendi layıkını söyler.” deyip geçti.

Secondin Alice'i kardeşiyle çekiştirmekte devam eyleyip bî-çâre hastaya; “Evlâdın da adam değil! Seni arzulasa gelirdi. Hiç isteme.” diyerek evlâdına hasret bırakmaktaydı.

Bereket versin Alice Albert'in can üstümre olduğunu haber alınca oğlunun yanına emniyetli bir kadın katıp gönderdi. Peder ile oğlunun görüşmesi pek hazin oldu. Gece yalnız kalınca oğluna:

- Konistan! Bu elbiseleri sana kim yapıyor? Dedi. Konistan.
- Vâlidem!
- Mektebe gidiyor musun? Sana iyi bakıyorlar mı?
- Evet peder!
- Sen de vâlidene itâat et! Eğer param olsaydı sana verirdim de şeker alırdın!
- Vâlidem bana her ne istersem alıyor.

Şu muhâvereden anlaşılıyor ki Albert cidden ettiklerine pişman olmuştu. Hemşiresi olacak hâineyse elinde avucunda oğluna şeker alması için verecek miktarda para bile bırakmamıştı.

Elbet böyle olacaktı. Herkes Alice değildi ki akvât-ı yevmiyesinden kesip Albert'e versin! Albert oğluna; “Vâlidene itâat et!” derken gözyaşlarını da zabtedememişti.

Ertesi günü Konistan'ın yanındaki kadın hastanın hırıltısını beğenmeyip illetli çocuğu oradan biran akdem çıkarmak lüzûmunu derk eyledi. Hemen Konistan'ı alıp hastaya bil-veda savuştu.

Konistan vâlidesinin nezdine avdet ettiğinde dadısına:

- Babam ne kadar zayıflamış! Ah ölmüş gibi! Dedi.

Alice oğlunun yüzündeki emâre-i ahzânedan canı sıkılıp mektebe göndermedi. Her gün gezdirip eğlendirmeye başladı. İki gece sonra hafif bir ispazmoz ile muztarib oldu. Tabib-i husûsiyesi böyle yetim bir çocuğun hasta nezdine gönderilmesini münâsebetsizlik addeyledi. Alice:

- Babasıdır! Büyüdüğü zaman babasını göstermemek kabahatını bana himleder! Diye mukâbeledede bulundu.

Alice aklı başına gelen oğluna sırası geldikçe nice hastalar iyileştiğini hikâye ederek o rikkatli ve asabi mahlûkçuğu ümit-vâr eylemekteydi.

Beşinci Kısım

Hâlet-i Nez'

-1-

Bir zaman De Britaine âilesine mahall-i zevk ü safâ olan Majisetra mâlikânesinin muntazam şatosunda yanmış yıkılmış devâirden bakiye on dört odalı bir oda bulunuyorlardı ki bunun bir odasında De Britaine familyasının son evlâd-ı ricâli olan Vikonet Albert dö Britaine tekmîl-i enfâsa çalışıyordu.

Sefâhat o aileyi düçâr-ı sefâlet, işrette Konet dö Britaine gibi meşhur ve muteber bir zâtın en küçük oğlunu diğer biraderleri gibi acıklı bir mevte giriftâr etmişti.

De Britaine'ların servet-i yeganeleri olan Majisetra mâlikanesini senelerce müddet satılık olduğu halde ziyâde fiyat istenildiği için hiç kimse ihtirâsına cesaret edememiş nihâyet ale-l-emr ifrâd-ı aileye birer birer mahall-i memât olmuştur.

İşte şatonun bir odasında Vikonet garibâne bir sûrette terk-i hayata hazırlanıyor diğer bir odasında da Fortuna gelinlik elbisesini giymekle meşgul oluyordu.

Alice'in babasının terekesinden aldığı ve satmaya kıyamadığı bazıkıymettar ve antika eşyası vardı ki bunlar bir oda takımı, fil dışından masnû' bir baston, Konet dö Britaine'ın yağlı boyalı büyük kıtada bir resim çerçevesi, bir revolver vesâireden ibârettir.

Secondin'in aç gözleri bunlara dikilmişti! Biraderi o haldeyken hemen kızını nişanlısıyla birleştirip düğün hediyesi olarakta sâlif-ül-zikr-i eşyâyı hibe ettirmek teşebbüsünde bulundu.

-2-

Albert elini öpen gelinle güveyi yaşlı gözlerini atf etti. Sonrada ellerini kaldırdı.

Albert'in duası!

- Allah sizi mesut etsin! Fakat şu halime sebep olanları da güldürsün! Ah, Secondin sen ve senin gibi zevceyi bana çekıştirenler, Cenâb-ı Hakk'ın gazabına gelsinler!

- Benden ne istediniz? Ben zevcem hakkında size bir şey söyler miydim? Niçin bu kadar onunla uğraştınız?

- Lanet olsun!

Mâba'dı var

(s.8)

Nr. 18

EDEBİYAT

Gaflet

Gelen bakılsa cihana karar için gelir

Hakîkatta fakat hep mezar için gelir

Ümidi, handesi, zevki zalâm içihde bütün

Gözünde perde-i zulmet! Nehâr için gelir

Şikâr olup gidiyor ah bî-haber-i seyyâd!

Bu sayd-gâh-ı garibe şikâr için gelir

Metâ'-ı ömrünü hayfâ bütün ziyâna satar

Bu kâr ü bâra o gâfil ne gelir için gelir

Bu reft ü âmed-i insan değil, değil boşuna!

Bu reh-güzâra gelen bir diyâr için gelir

Mezârdır o diyâra giden yolun kapısı

Bu yolcular oradan bir güzâr için gelir

Bu bir tarîk-i fenâdır sonu bekâya çıkar

Demek gelen buraya gerd-kâr için gelir

Nasıl gidilmeli artık, bunu düşünmelidir!

Gelen ki melek-i vücûda o yâr için gelir

Sadî

(s.1)

Ninni

Âheste-i revâne oldu peydâ
 Bâlâ-yı afakta mâh-ı garrâ
 Dilber, o urûs-ı leyl-i pîrâ
 Reftârı sükûn-nümâ-yı ninni
 Çeşmâne salar ziyâ-yı ninni
 Kehvâre gezindi tıfl-ı der-i hâb
 Kisveler içinde vech-i pûrtâb
 Bir nûr-ı siyeh içinde mehtâb
 Kehvârede bir sadâ-yı ninni
 “Her cünbüşü bir edâ-yı ninni”
 Mâder başucunda nağme-perdâz
 Bûlbüllere olmada hem âvâz
 Milletimde hubûba atmış âğâz
 “Her nağme tarb-ı fezâ-yı ninni”
 Her nağmede bir nevâ-yı ninni
 Oldukça nesîm-i rûh-perver
 Yapraklara ihtizâz-âver
 Etfâl-i çemen de ninni söyler
 Eşcâr-ı nagam-ı serâ-yı ninni
 Her lerziş-i bir nevyı ninni
 Gâhca gülerdi tıfl-ı masûm
 Gâhî görünürdü vechi mağmûm
 Gördükleri ah olsa malûm
 Gül çehresi bir likâ-yı ninni
 Rüyaları da safâ-yı ninni
 Bir kâfile-i sürûşa hempâ
 Ölmüştü uçar rûhu güya
 Lâhutî ederdi temâşâ
 Encümle dolu semâ-yı ninni
 Vâsi’ o kadar fezâ-yı ninni

Birdenbire bir melek fısıldar
 Gûşunda; o râzî-i rûhu anlar
 “Anne!” diyerek sükûta başlar
 Derhal açılır dâ-yı ninni
 Artık kesilir sadâ-yı ninni

N. Vecdi

(s.1)

Felsefe

13 Numaralınüşamızda münderic “Sabih Nuri” imzalı bir varakaya cevap olmak üzere alınan bir mektubu ber-vech-i âti derc ediyoruz:

Muharrir Efendi,

Cenâb Şehâbeddin Bey’in himmetiyle mümtaz bir mevki kazanmaya başlamış olan “Mektep” risâle-i mevkûtesinde “Felsefe Katreleri” ünvanlı bazı makâlât-ı neşretmeye cesaret etmiştim. Bu cesaretim bazı hayr-hâh arkadaşlarımın tavsîyeleri üzerineydi. Makâlât-ı mezkûre esasen Avrupa ulemâ-yı meşhûresinden bazılarının ve ale-l-husûs bu hünerin âsârından iltikât ve iktibâs sûretiyle vücûda getirilmiş ve onun içinde “Felsefe Ummânî” denilmeyerek mahviyeten “Felsefe Katreleri” denilmiş oldu.

Matbûâtla hizmet esasen hüsn-i niyete makrûn bulunduğu için Avrupa hükemâsının efkârını lisânımıza -velev süllim katre katre olsun- nakletmekteki hizmet-i cüz’iye-i âcizâm umûmen hüsn-i telakki olunmasa bile husûsen olsun şâyân-ı müvâheze görülmez sanırdım. Dikkat buyurulsun ki naklettiğim ve hatta taraftarı göründüğüm efkâra itirâz asla gücüme gitmez, bilakis o i’tikâttayım ki her ne suretle olursa olsun vâki’ olmayıpta (usûlü) dairesinde her türlü efkâra itirâz etmek terakkiyât-ı fikriyenin en büyük sâikidir. Fakat bu başka, hizmet-i nakliyyeye itirâz yine başka. Bir insan müslüman olurda İslâmiyet aleyhine ecnebi bir lisânla yazılmış bir kitabı bile -hatasını östermek emeliyle- tercüme eder. Bunun için (Otodafe)’ye müstehak olmaz. Binâenaleyh imzasından kim olduğunu tanıyamadığım Sabih Nuri Bey’in taraftarı göründüğüm ve nâkli olduğum efkâr-ı hikmete vâki’ olan itirâzdan dolayı ne kadar mahzûz oldumsa hizmet-i nakliyyeye karşı Cenâb Şehâbeddin Bey’e [Bu makalelerin lâıkiyla tedkikten sonra derc olunmasını] emir buyurmalarına keder ettim. Maa-mâ-fih güldüm. Çünkü bu zât-ı muhteremin kendinden böyle acayip bir selâhiyet tasavvur

edecek kadar zâtına itimâdı olduğunu düşündüm. Herneyse, eğer terakkiyât-ı ilmiyenin cereyânı, yazdıkları makaleden derce-i malûmâtları istidlâl olunan Sabih Nuri Bey gibilerinin emrine ve keyfine tâbi kalsaydı, henüz fen ü hikmet bahislerine müstehak olmadığımızı anlardım. Hamdolsun ki bu zât-ı muhterem yalnız bir tanedir.

Fransızca bildiğini birkaç Fransız romancısı zikretmesiyle zımmnen beyân edişinden anlaşıyan bu zât isminin ve mahlasının Rauf Zâti mi, yoksa Rauf Necâti mi? olduğuna o kadar sarf-ı zihn edeceğine bendeniz gibi bazı iltifâtlarda bulunsa da matbûâtımıza kuvvetinin yettiği mertebe hizmet etse zannederim vaktini daha ziyâde hüsn-ü isti'mâl etmiş olurdu. O kadar merak buyurursa isminin Rauf Zâti olduğunu öğrenebilirler. Beynimizde muhaleset bulunsaydı ihtimâl ki tercüme-i hali dahi kendilerine arz ederdim. Yazdıkları makalede koca Flaubert'i Flaber sûret-i acayibesinde gördükleri zaman bunun bir müretteb-i sehvi olduğunu görerek Zâti yerine yanlışlıkla Necâti dizilebilmesi ihtimâline de kâil olurlardı.

Bendeniz kendilerinde kusur aramıyorum. Yoksa i'tikâd-ı âcizâmence bu gibi cüz'iyât-ı umûrla iştigâl adeta zevzekliktir. Asıl mevzû-ı bahsa nakl-ı kelâm edeyim: Hakk-ı âcizânemde güya münekkidâne idâre-i kelâm ettiği esnada sahib-i makale şöyle diyor:

[İhtiyâri, irâde-i cüz'iyeyi inkâr edivermekle ne büyük hata ettiğinin farkına varmamıştır.]

Bendeniz de, derim ki:

Sabih Nuri Bey Volonte ile Volisyon'u yekdiğerinden fark ü tembîz edemediği cihetle asıl hatanın büyüğüne kendi uğramıştır.

Maa-mâ-fih bu ifâdesinden gayet büyük bir ilim sahibi olduğu zannına düştüğümünden bu zât-ı muhteremenin şu sözlerinden korkarak makale-i âcizânemi bir daha baştan aşağıya kadar süzdüm ve öyle büyük bir hataya düşâr olmadığımı kanaât ü vîcdâniye hâsıl eyledim. Bedihiyâttan ma'dûd olan bu meselede kendilerini birkaç sözle iskât etmek mümkünsede artık bu gibi mesâil-i mühimme ile pek çok uğraşan ve kendilerine sabih Nuri Bey'den daha doğrusu herkesten ziyâde i'timâdım bulunan Doktor Rıza Tevfik Beyefendi'ye bu meseleyi halletmelerini iltimâs etmeyi daha münâsib gördüm ve kendilerine makale-i âcizânemle makale-i tenkidiyeyi takdim ederek bu bâbdaki mütâlaalarının neden ibâret olduğunu suâl eylemiştim. Mîr-i mû-yı ileyh bu bâbda bendenize mufassalca bir mektup yazdı. Mektub-ı mezkûrun mukaddimesinden sarf-ı nazarla asıl zât meseleye taalluk eden parçasını kendi müsâadeleriyle işte aynen naklediyorum.

“...Sizin makalenizi dikkatle okudum. Sabih Nuri imzasıyla Mütâlaa risâlesine derc olunan makaleyi de kemâl-i dikkatle okudum. Bu makalenin baş tarafları mukaddine olsun diye yazılmış gibi görünüyor. Çünkü asıl meseleyle hiç münâsebeti yok. Münâkâşâta sebep olan Determinizm meselesine gelince birçok yanlışlıklar var. Evvel-i emirde mezkur Fatalizm ile Determinizm’i bir zannediyor. Size onun için itirâz ediyor. Vâkıâ Fatalizm bâtıldır. Fakat Determinizm insanın iki şeyden birini ihtiyâredebileceğine kâil ve binâenaleyh esâsen ehl-i sanat i’tikâdına mâildir. Ehl-i sanatta “ Cebr-i mutavassıt” kabul ederler. Ve insan iki [iki makdûrun (yani emr-i mecbûrudur.) derler.] determinizm bu noktayı nazar-ı dikkate alır. Ve inisiyatif-i inditüel)’i kabul eder. Şu kadar varki bir şey yapmak arzusıyla irâdet arasında külli bir fark görür. İnsan arzu eder arzusunu esbâb-ı mânia-i hâriciye ü bâtiniye tahakkuk etmediği müddetçe icrâ edebilir bu doğru, fakat şunu yahut bunu arzu etmekte muhtardır yani arzusu meşrûdur. asıl Determinizm de işte budur.

Bu türlü Determinizm ise hem haberiye muârızdır, hem mute’zileye muârızdır. Cebr-i mutavassıt demek de budur. Buysa hemen ehl-i sünnet i’tikâdının aynıdır. Münekkıdınız bunları hiç düşünmemiş olduğu için bu meseleyle adem-i ülfeti hakkındaki zannım hiç olmazsa mazûr görülür. Fazla olarak mütekelliminin bu mesele hakkında söylemedik bir söz bırakmadıklarını iddia edecek kadar cesurâne söz söyleyen kimsenin ve binâenaleyh o kadar ihâta-i ilme mâlik olması lâzımgelen bir münekkıdın -Avrupa hükemâsının mütâlaât-ı fenniyesinden sarf-ı nazar- hiç olmazsa ehl-i sünnetin efkârına olsun bir dereceye kadar vukûfu olmak lâzım gelirdi. Halbuki münekkıdınızın bu mesele hakkındaki malûmâtı (ağızdan düşürme) gibi görünüyor. Hatta (Risâle-i Akkirmânî)’yi bile görmemiş olduğunu iddia edebileceğim. Avâm için yazılmış olan o ufacık kitabı görmüş olsaydı ehl-i sünnetin (Hal) tabirini nazar-ı dikkate alır ve bu kadar i’timâdla söz söylemez, ihtiyâd ederdi. Mütekellimin-i fi-l-hakîkiye-i haberiye ve mu’tezile ile çok didişmişler ve pek doğru neticelere vâsıl olmuşlar. Hatta tecrübelerde de bulunmuşlar ve görmüşler ki insanlar bazı ahvâl ü zurûfa göre bilâ-ıztırâr hareket ediyorlar. Ve bu halde zaman o kadar dar oluyorki aklın muhakemesi bile taalluk edemiyor. Yani muhâkemeyle akıl mümkün olamıyor. Mesela bir canavar tarafından takip edilen bir avcı dört yol ağzına gelince öyle bir yola sapıyor ki yolu intihâb için muhâkeme-i taalluk edecek kadar zaman geçmiyor. Hatta en selâmetli tarafa gitmediğini de oluyor. Yani sevk-i tabî ile hareket ediyor. İşte o an (an)’a ehl-i sünnet (hal) demiştir. Bununsa Determinizm’den başka bir şey olmadığını tayin ve ispata hâcet görmem. Zaten mümkün olduğu kadar muhtasar yazdığım şu bahsin her noktasını ispata

herzaman hazırım. İcâb ederse tafsilâtta verebilirim. Fakat meseleye bir dereceye kadar vukûfu olması icâb eden kimseler için bundan ziyâdesi ziyâdedir. Binânealeyh münekkiddiniz bir şey yapmak arzusuyla irâdetbir zannediyor. Bu meseleyle uğraşan Avrupa hükemâsının Volisyon'la Volenne'yi birbirinden esasen farkettilerini bilmiyor. Münekkiddiniz her kimse doktor değil, hatta fûnûn-ı tabiye ve tabîyeye bir dereveye kadar âşinâlığını olsun gösterecek hiçbir emâre vermemiş. İztirâr ü ihtiyâr hakkında beyân ettiği fikirler beni bu bâbda kattiyen şüpheden kurtardı. Bu meselenin doğrudan doğruya Psikofizyoloji meselesi olduğuna dâir bir fikre sahâbeti hakkında ilmîne hüsn-i zan ettirecek bir söz bile söylememiş, ef'âl ü harekâtın ıztırârı olması keyfiyetiyle mesûliyet-i kanûniyeyi tevfiik etmekte güçlük çekiyor. Bir şey yapmakla o şeyden tevlûd edecek mesûliyet arasında mutlak bir lâzımyet ve melzûmiyet gibi bir râbita olduğuna zâhib oluyor. Halbuki ıtlâk yoktur. Bu eski bir zehâbdır.

Bir fiilin ihtiyârî olmasıyla ancak mesûliyetin vücûbuna kâil olan münekkiddinize pek bedîhi misâller arzederekbu zehâbının bir mantık hatasından mütevellid olduğunu ispat etmek güç değildir. Mes'ûl olmak için mutlaka bir insanın fiilinde ihtiyârı lâzım gelmez. Âdetim hilâfına olarak bugün ihtiyarımla saat dokuzda yemek yerimde bu hareketim mûcib-i mesûliyet olmaz.

Mesûliyet-i kânuniye hatt-ı zâtında i'mâl ü ef'âlin bilâ- ihtiyar veyahut bilâ-ıztırâr olmasında değildir. vk-at-tabîyât dairesinde olan esbâb-ı evliyeyi kanun hiç nazar-ı i'tibâra almaz. Belki i'mâlin hudût-ı şahsiyeti tecavüz etmesiyle niyete bakar. Ale-l-i'mâl bilâ-sebâb denilmemiş. Ale-l-i'mâl bil-l-neyyât denilmiş. Ben tabibim, kanunun tafsilâtıyla meşgûl değilim.

Bu kadar anlayabiliyorum. Fakat lâyıkiyla anladığım bir şey varsa münekkiddiniz kânûn-şinâs da değil. Binâenalyeh ef'âl ü harekâtımızı mûcib olan esbâb-ı mevcûd olsun olmasın yani ef'âlimiz gerek ıztırârı olsun mutlaka mûcib-i mesûliyet olmak lâzım gelmez. Eski tabir mantıkla bu hakikatı ifâde etmek lâzım gelirse ihtiyâr ve ıztırâr ile mesûliyet arasındakirâbit-ı min-i vechi umûmiyet ü husûsıdır. Mesela:

Hadd-ı zâtında yürümek gerek fennin iddiâsı vecihiyle tehicât-ı asâbiyenin entâc ettiği taklisât-ı adliyeyle mukit ve meşrût bulunsun gerekse fark olarak bilâ-sebebe şahısta vâki olsun mübâh bir harekettir. Yemekte böyle şarkı söylemekte böyle. Fakat bir diğerrinin hakkına tecavüz edecek sûrette vâki olursa mesela yere kilimlerini sermiş bir adamın rızâsı olmayarak o kilimler üzerine yürünülürse o vakit mûcib-i mesûliyet olur. Veyahut kendi odasında şarkı söylemek gerek bi-l-irâde olsun gerek bilâ-ıztırâr olsun hiçbir vecihle mûcib-i

mesûliyet değilken bir kırâathânede yahut vapurda herkesi tacîz edecek sûrette şarkı söylemek elbette teadî olduğu için mûcib-i mesûliyettir.

Mâba'dı var

(s.1-3)

Hikâye ve Roman Kısmı

Bir Yetimin Sergüzeşti (Mâba'd, Numara: 16)

Feleğin hangi halinde bekâ var? Mektebe duhûlümün dördüncü ayında bir felâket-i azîme zuhûr etti. Dert aylık rahatım, saâdetim tebâh oldu.

Gördüğüm müthiş bir rüya üzerine bir Cuma gecesi eve gelmişim. Bir haftadan beri hasretkeş-i visâli olduğum vâlideciğimi rahat döşeğine uzanmış, gözleri sönmüş, benzi solmuş bir halde buldum.

(F.) Beye intisâb ettiğimiz gündenberi hakikaten mesûdâne yaşırdık. Ne faydaki vâlidem pederimi kaybedeli bir derd-i vahime mübtelâ olduğundan hiçbir şeyle teselli bulamaz, gece gündüz ağlayarak kendini tesmîm ederdi. Benâberrîn Beyefendi'nin lutf ü iltifâtı mâye-i teselli olacak yerde böyle hazîz-i mezelletle düşerek bir merhamet sahibinin sadakasıyla geçindiğinden dolayı bîçâre kadın büsbütün dâğ-dâr olurdu.

Vâlidemin hatırını sordum, cevap vermedi. Beni koynuna sokmaya, sinesine basmaya çalıştı, muktedir olamadı.

- Anacığım sana hekim getireyim. Dedim, mezardan bir sadâ ıtlâkına ahrâ olan şu sözler:

- Benim hekimim sensin, yanımdan ayrılma, babanın yanına gidiyorum.

Kulağıma aksetti.

O dakikada büsbütün perişan oldum. Pencereden başımı uzatarak âvâzım çıktığı kadar bağırdım; “İmdat yetişen yok mu? Vâlidem gidiyor...”

Böyle bir vakitte halkın cevab-ı safâda olacakları tabîidir. Hâl-i baydâride bulunsalar bile bizim gibi mihnetzedelerin, bî-keslerin imdadına kim koşar!

Zayıf kollarını yüzüme attı. Beni bir kere öptü. Bârân-ı belâ gibi gözlerimizden bir eşk-i tufân-ı hayr boşandı; “Rabb'im, şu bî-çâre yetime acı...” Dedi.

Of, ne hazîn temenni!..

Dem-i seher-i cazibe-âver kalıp muvahhidîn oldu. Müezzin “Accilu bit-tevbe kable'l-mevt” bâng-i lâhûtiyânesiyle tehzîz-i gûş-ı can etti. Ben ağlayarak Kur'ân-ı Kerim okurdum. Vâlideciğim ağlayarak Cenâb-ı Hakk'a münâcât ederdi.

Artık alâim-i mevt-nümâ oldu. Bu aralık komşunun çalan saati vâlideciğimin dem-i vâpisînini ilan edercesine bir feryâd-ı hazînle dokuzu vurmaya başladı.

Şu dağdağa-zâr-ı hiç-â-hiçin bitmez tükenmez âlâm ü ekdârıyla pençeleşerek tâb ü tâkattan mahrûm çâşnî-i sünc-i zehr-i gumûm olan o bî-çâre kadın hâb-ı ebediye daldı.

Bir vâveylâ-yı can-hırâş, bir giryû-ı dil-sûz ile cihânı lerze-nâk-ı dehşet ettim. Şüphe yok ki sâkinân-ı âlem bâlâda benimle sayha-sâz-ı mâtem oluyordu.

Saatlerce bî-hûş bir halde kaldıktan sonra tamamıyla hâlel-pezîr olan kuvve-i mefkûremi bin türlü müşkülâtla toplayarak pek hazîn bir levha teşkîl eden sahîfe-i hayata baktım.

Fâtiha-i hayat, (fâni) kelimesiyle ibtidâ ediyordu. Hâtmesi de yine o kelimeyle nihâyet buluyordu.

İbtidâ ve intihâsı fenâdan ibâret olan o ömr-i zehr-i âlûdun her devresinde tesâdüf ettiğim vakâyi-i gûna gûnu, daha ileride düçâr olacağım devâhi-i hurd sözü düşündüm.

Ey niçin yaşamalı... Şu fâni dünyanın âlâm-ı tâkat-fersâsına ne vakte kadar tahammül etmeli. Ey ecel imdada yetiş!...

Ey niçin sana da minnet edeceğim...

Karnıma bir bıçak saplasam, beynime bir tüfek sıksam bâr-ı hayattan kurtulamaz mıyım...

Niçin yaşayacağım... Babam anam gittikten sonra dünyada ne işim var. Niçin yaşamalıyım?

Kendimi öldürecektim, buna kattiyen karar vermiştim. Çünkü kuvve-i akliyem büsbütün muattal olmuştu, nîk ü bedi düşünecek bir halde değildim.

Lutf ü merhametini dâima bizler gibi bî-çâreler üzerinde bulunduran Cenâb-ı Zü'l-celâl'e hamdederim ki vücûdumu sahîfe-i hestîden imhâ edeceğim bir dakikada kapımızın kırıldığını, içeriye bir adam girdiğini hissettim.

Hurşit Ağa konağa haber göndermiş, bir saat sonra (F.) Bey, haremi hizmetçileri geldiler. Techîz ü tekfin muâmelesi ittimâm edilerek vâlidemi evden çıkardılar. Cenaze Karacaahmet'e götürüldü, pederimin yanına defnolundu.

Akşam (F.) Bey o merd-i mürüvvetkâr ailesiyle beraber bizim eve avdet etti. Helvalar, yemekler pişirildi. Fukaraya dağıtıldı. Hatimler indirildi. Ertesi gün eşyamızı fukaraya tasadduk ederek beni konağa getirdi...

İki üç sene müddet mektepte nasıl vakit geçirdiğimi tarif edemem...

Bir gece rahat uyuyamadım. Yatağa girdiğim anda babacığım , anacığım pîş-i nazarımda tecessüm ederdi. O, yatak değildi, adeta bir mezardı. Ne vakit gözümü yumsam karşımda bir tayf-ı mahûf peydâ olur, kemâl-i halecânla yatağımdan sıçardım. Haftalarca beni hastanede tevkîf ettiler. Uğradığım derd-i müthiş mündefî' olmadı. Bir zamanda cinnetime hükm olundu. bîmâr-hâneye göndermek istediler. Mecnûn olmadığımı o hal-i nâ-şinâs heriflere ahlatıncaya kadar az kaldı çıldıracaktım.

Muallimin huzurunda ders-i takrîr ederken bilâ-ihitiyâr hüngür hüngür ağlayarak yerlere serildiğim pekçok defa vâki olmuştur.

Şu hareketim -sâika-i atâletle derslerime çalışmayarak mücâzâta düçâr olmamak için bilâ-iltizâm tertîb olunmuş- bir hadia-i ebleh-firîbâne sûretinde telakki edilerek mükerreren izinsiz kaldım.

Hatta (...) gazetesiyle neşrettiğim “Yetim İdim...” ünvânlı makaleyi de o âyâm-ı nekbetten birinde tevkîf-hânede yazmıştım...

Rûhuma, vicdânıma âit mebâhis-i rakîka binlerce sahâifede güncâyış-pezîr olamaz ki verem illeti gibi günden güne beni mezar-ı ademe takrîb eden emrâz-ı rûhâniyeyi, teessürât-ı vicdâniyeyi şerh ü izâh edeyim.

En muktedir kalemlerin bile bu yolda ezhâr-ı acz etmeleri insarlar için yine bir büyük nimettir.

Çünkü Nefsimden kıyas ediyorum, eğer hissettiğim teessürât-ı müellimeyi aynıyla kağıt üzerine koymak kâbil olsa okuyanlarda benim gibi bir kisve-i meyûsâneye bürünecek, benim gibi her lahzada manzara-i melhûfâneye bürünecek, benim gibi her dakika girye-bâr-ı melâmet olacağı, benim gibi bir kisve-i meyûsâneye bürünecek, benim gibi her lahzada manzara-i melhûfânesiyle insanları dest-zen-i efsûs edecek.

İşte o halin adem-i imkânı hiç olmazsa yalnız derd sahibini ağlatıyorda âsâr-ı dehşet-nesârını bi-l-umûm insarlar üzerinde ezhâr etmiyor.

Aradan zaman geçtikçe, senem ilerledikçe teessürâtım da yavaş yavaş zâil olmaya başladı. Derslerime son derecede çalışıyor, her imtihânda birinciliği inrâz ederdim.

Hatta bir tevzî'-i mükâfât-ı resminde -beyn-el-akrân kazandığım şân ü şereften bi-l-defaât alkışlara, tahsînlere nâil olduğumdan dolayı- huzzâr-ı Lebîb'in babası saffetiyle o mecliste ispat ü vücûd eden (F.) Bey'i tebrik eyledikleri zaman hissettiğim meserreti bilerseniz!

O gün mektepten çıkarken kalabalık arasında pejmürde kıyafetli bir adamın; “Ah Rabb'im ne olurdu. Bu gün Lebib'in babası anası sağ olsalardı da evlatlarını görselerdi... Ah yalancı dünya!” diyerek ağlıyordu.

Dikkatle baktım, meğerse bî-çare Sâdık Ağa'ymış! Derhal yanına giderek ellerini öptüm. Zavallı adam tahammül edemedi. Vücûdu lertzân, gözleri giryân olduğu halde benden tebâat etti.

Mâba'dı var

İbn-ül Emin Mahmud Kemal

(s.6-7)

Alexsandre Dumas Fils'den:

MEKTUP CÜZDANI

Mütercimi: Ahmed Melik

“Altıncı Mektup” (Mâba'd)

Leydi'den Julienne'e

Sizin gibi kalbe mâlik kadınlarla mükânebe, münâkaşa hakîtaten pek abestir! Taşıdığınız kalpte muhâkemât o kadar şedîd, şefkat, rikkat o derece noksan âhirin fedâ-yı nefis etmesi o mertebe kolay görünüyor ki artık efkârınıza tabîyet, o emrinize itâat etmek, bundan böyle bir derece-i tâkat-sûzda bulunan ıztırâbât-ı teessürâtını sizden gizlemek icâb eyliyor! Hatta vicdâniyeye sizi mahrem-i ittihâz ederek serbestçe, teklifsizce onları huzurunuza dökmek tesellisinden de mahrûm oluyorum. Fakat ne zararı var? Felekten bile bu kadar çevre, bu kadar siteme intizâr etmezken siz saâdetimi, istikbâlimi, velhâsıl kâffe-i âmâlimi dâima ceht-i ma'kûsa da arıyor, her vakit onları rehber olarak bana gösteriyorsunuz... Arayınız! Gösteriniz... Hakkımda size hoş görünen şeylerin cümlesini ifâ ediniz!

Fakat hiçte arzu etmediğim halde beni tâ ka'rine kadar attığınız şu vakâyi-imüthîşe-i hayatiyenin sûret-i güzârını olsun halecansız, heyecansız bir sûrette size nakletmeme müsâade gösterecek münfail-ane, taraf-gîrâne muhâkemâtınızla gönlüme ateşler saçmayacaksınız değil mi?

Marsilya'ya evvelki gün vâsıl olduğum , gariptir ki ailemi, akrabamı ehîbbâmı görerek hem bu cihetten, hemde ahvâl-ı sâireden hâsıl eylediğim lezzet, neşe bile şimdi bâis-i teselli-i hâtır olamıyor!

Birgün sonra -sizin artık nişanlı tesmiye ettiğiniz- zevce-i müstakbeleyle kendi hânesinde takdim olundum. Bilmem, ben bu hâneye girdiğim zaman rûhumun bir azâb-ı elim içinde kaldığını hissettim; bizim gibi sanâyi-i nâzikenin meftûnu olanların nefretini mûcib olacak sûrette orasını bir hevâ-yı cehl ü nâdanîyle mahsûr gördüm. Vâlidesi kırk beş yaşlarında kadar tahmîn olunabilir, sahte tavrılı şişman bir kadındır. Bundan dört sene mukaddem vefat eden pederiyse duvara muallak yağlı boyayla müressem bir tablo içinde görünüyor ki mütebessim bir çehreye mâliktir. Kendisi de on yedi yaşındadır. Esnâ-yı müsâhabede daima başını önüne eğer, bir suâla hedef olacak olursa daima bir heceli kelimelerle cevap verir. İşte madam; bana tavsiye eylediğiniz, muhibb-i felâhım olacağını devr-i endişâne muhâkemâtla zihninizde tecessüm ettirdiğiniz levha-i saâdet bundan ibârettir. En bahtiyar âdemi olduğuma inanmak kâbil midir?

Fakat şunu da itirâf edeyim ki: Üç saattan beri “Kızım doğru dursan aaa! Diyen bir vâlideyle; “Evet vâlideciğim.” lafzından mâadâ bir şey söylemeyen bir kızın, devam eden muhâvere-i ebleh-firibânelerinden halâs olarak kendimi sokağa attığım zaman doğruca pederime koştum; Matmazel Ofemi’yle izdivâcımın ihtimali olmadığını kemâl-i ciddiyetle kendisine anlattım. Ne yapayım? İtâatın, inkıyâdında bir derecesi, haddi vardır. Korkmayınız... Paris’e avdet ederek ünsiyet peydâ edemediğiniz bir aşkla sizi muztarib edecek değilim. Burada yaşayacak, sanayi’-i nefsiyeye bedel-i vücûd ederek âlem-i ticarete sülûk etmeyeceğim. Birkaç altın parçası için faâl, nümûdâr olan zekamı diri diri gömmek, mahvetmek gibi ciddiyet ihlâk-ı ashâbına asla yakışmayacak bir hareket-i mazmûmayı irtikâb eyleyeceğim. O emrinize son dereceye kadar itâat ettim. Şimdiyse, size nâil olmak için değil , başlı başına burda kalmak, âsûde bir hayat sürmek için ben bu kızı terk ediyorum. Siz. bana karşı vazîfe-i insaniyetini ifâ ettiğinizden dolayı nefsinizce muâteb değilsiniz. Her şey bana râcidir. Şimdiki halde merakımı mûcib bir cihet varsa o da şu mektubuma nasıl cevaplar bulacağınızı öğrenmektir.

Julienne

Mâba’dı var

(s.7-8)

MÜKÂFÂT-I İLAHİYYE (Mâba'd)

Müellifesi: Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye

Beşinci Kısım

Hâlet-i Nez'

-2-

Albert'in bu sözleri hepsini şaşırttı. Secondin o şaşkınlık arasında da Fortuna için lâzım gelen hediyeyi talebdan çekinmedi.

Albert gözlerini kapayarak bir ah etti!

Ondan sonra kendini kaybedip sayıklamaya başladı!

Bî-çâre hasta! Eliyle arkasını yoklayarak:

- Konistan, düşme! Diyor gözlerini kapıya dikerek:

- Alice! Ah Alice! Diye sesleniyor.

Arada bir kesb-i kuvvet edip duvar tarafına dönerek:

- Aman oğlum düştü! Evladımın başı ezildi! Diye haykırır!

Bazende kollarını müsterihmâne uzatarak:

- Alice! Af! Diye söyleniyordu.

Sekontin evin arka cihetine ip gerip:

- Artık düşmeyecek! Diye temin etmek istemişse de hasta hayâlâtla uğraştığından ta sabaha kadar bu minvâl üzere zevcesi ve oğluyla meşgûl oldu!

Subh-ı kezzâb başlamıştı ki Albert birdenbire iyileşip Cenâb-ı Bâr'idin münâcâta daldı!

Şafak atıyor o mûkit iyilikte subh-ı kezzâb gibi zevâle yüz tutuyordu.

Hasta bir düzîye etrafına bakarak aranıyordu.

Balmumu gibi sararmış ellerinden birini göğsüne koyup gayet nevmîdâne bir nazarla gözlerini kapıya atfetti! Son ve dermansız nigâhı alis'in heyûlâsına tesâdüf etmiş olmalı ki; "Ah Alice!" lafzını bi-t-telaffuz teslim-i can eyledi!

Albert zevce-i mağdûresine çektirdiklerini yine ona hasret gitmek felâketiyle çekip bitirmiştir!

Rabbânide mazhar-ı kabul olduğuna delâlet ediyordu.

Altıncı Kısım

Teessüf

-1-

Arzın mihveri etrâfındaki duran yevmiyesiyle gündüzü geceye tahavvül ettiği zamanda, evindeki yazıhâneye dirseğini dayayan genç kadın, alaca karanlıkta pencereden ma'rûz enzârı olan taflân ağaçlarına, şimşir fidanlarına müteessifâne bir halde bakıp dalmış! Kim bilir neler düşünüyor nelerden ihtirâz ediyor ki uzun kirpiklerine asıla kalmış iki iki damla gözyaşını da solgun çehresine düşmek istemeyip titremekte bulunmuştu.

Kalbi -girdâb-ı musibet miydi ki- oradan tereşşuh eden iki damla yaşın tenine dokunacağından bu derece ürkmüş görünüyordu?

Gönlü -kanûn-ı felâket miydi ki- tebeccür eden derd ü belânın inbisâttan münhasıl iki mâyi küreciğin mermer kesilen yanaklarına yuvarlanacağından bu derece korkuyordu?

Simâsındaki kansızlık, va'iyetindeki cansızlık onu mermerden masnû' bir heykel gibi gösteriyordu! Bir noktaya ma'tûf olan enzârının letâfetiye güyaki sâni'in mahâret-i hârik-ul-âdesi sayesinde tecessüm etmiş bir gösteriştten ibâretti!

Oda kapısının hızla açılmasından hâsıl olan gürültü, birdenbire başını çevirmeye onu mecbûr etmiş ve bu hareketi, iki katre eş-i teessüfî kirpiklerinden aşağı indirmişti!

O kadın! Hikâyemizin gâhramanı olan bedbaht Alice'ti ki evvelsi gece sabaha kadar ispazmosdan memâta ramak kalan oğlunun hayatındaki tehlikeyi teemmül ettikçe dalıp dalıp kendinden geçiyordu.

Odaya giren de o günü biraz iyi geçiren oğluydu!

Konistan vâlidesine doğru koşup elindeki telgrafi vererek:

- Bak vâlide eniştem göndemiş! Dedi.

Alice telgrafi gözden geçirince rişedâr olarak hemen kapayıp yazıhânenin gözüne attı! Gözyaşlarını gizlemek için yere bakmaya başladı! Konistan:

- Vâlide o kâğıdın ne olduğunu sorabilir miyim? Dedi.

Alice oğlunu kendine doğru çekip elinden öperek:

- Bizim işlere dâir bir şey! Haydi gözüm nuru! Dün gece hiç uyumadın bu gece hiç erken yat!

- Telgraf Albert'in vukû'-ı vefâtını mübeyyen olup Fortuna'nın zevcinden Alice'in eniştesine çekilmişti.

Konistan odadan çıkarken mihnet-keş vâlide arkasından bakarak; “İşte şimdi de yetim olduk!” diye mırıldandı!

Mâba’dı var

(s.8)

Nr. 19

EDEBİYAT

Şâir-i şîrîn-i makâl Saâdetlü Agâh Paşa Hazretlerindir:

Gazel

Ger-perişân-ı hatır olsa ehl-i dil bir bâbda
Açmaz ol bâb-ı gamı cem’yet ahabbına
Olsa haşr-ı âşık aceb mi yâr ile ba’de-l-mevt
Şahs-ı bîdârın zuhûr eyler hayali hâbda
Tab’i-i mâi-i şûhdan hiç etme ümid-i sebât
Olmaz isti’dâd-ı temkîn katre-i sîm-âbda
La’l-i nâb-ı dilbere nisbetle kevser-i sâdedir
Şerbet-i şeker gibi olmaz hilâvet-i âbda
Genci genç şevk ü pîri genç eder yek-cür’ası
Hakk’ı inkâr olunmaz nezd-i şeyh ü şâbbda
Benzemez tuğyândı ceyhûne çeşm-i eşkbâr
Bir değil âver-i cûşîş-i bahr ile seylâbede
Her sözünde bir letâfet var ki Agâh âferin
Görmemiş gavyâs-ı dehrin belki der-i nâbda.

(s.1)

Kalbinden

O hastalar ki olur giryebâr kalbinden
O giryeler ki kopar gam-ı nesâr, kalbinden
Firişte-gâmı bile giryenâk eder o hazîn
O nâleler ki çıkar nâlegâr, kalbinden
Ümit içinde süzer ah çeşm-i bî ferini

Yanık yanık inler bî-karar kalbinden
 O derd-mend inler, bütün gece uyanık
 Ne duygularla olur dem-güzâr, kalbinden
 O nâle-ger ki seherde arartabibini ah
 Ne gamlı gamlı eder ah ü zâr, kalbinden
 Şafak açılmadı halâ cerihalar açılır
 Acı acı bağırır zahm-dâr, kalbinden
 Verekli, gamlı, elemli yatar hazîr bir kız!
 İçin için yanıyor ol nigâr kalbinden
 Sabaha dek ne kadar, kim bilir? Mürûr ediyor
 Sükûnet içre o müthiş mezar, kalbinden
 Ölüm döşeklerine düşmüş ağlıyor bir genç
 Nasıl eder ölümü ihtiyâr kalbinden
 Bilinmiyor ki nedir derdi ah, masûmun
 Ne ıztırâb duyar, şîr-hâr, kalbinden
 Dokunma kalbine bir dil-şikestenin hazer et!
 Ki etmesin sana bir inkisâr kalbinden
 Senin gözünde velev bir hakîr ü âcizdir
 Ba'id olur mu? Onun girye-bâr, kalbinden
 İniltiler duyarım kalbimin içinde hazîn
 O hastalar eder ah ü zâr, kalbinden

Sadî

(s.1)

Bu Bir Hayal Değil Hakikattı

-3-

Mazi gibi hüzn-âver, istikbâl gibi ümit-perver iki peri-i fitrat -halî- sîne-i gamgînine almış;
 şeh-peri seyyâhını şeb-rengi-i zalâm arasında tahrîk ede ede hîçistân-ı fenânın sahârî-i
 lâyetenâhisinde bilâ-ârâm pervâz ediyor.

melek-tâbda görünen hande eserleri, handelerinde bir cebhe-i pejmürde de dolaşan girye-i alâmetleri müşâhede olunur.

Ah! O zehir-nâk handeler, o şirin giryelerin mâhiyet-i maddiye ve maneviyesini hangi şâir, hangi feylesof bi-hakkın tasvir ve takdire muktedirdir acaba?

Behiştî bir sabah .. Her şey hande-fezâ .. Kelebek gibi sahralara koşuyor.

Bir murg-ı mülhim gibi neşve-i garâmla terânesâz sabâhat oluyor.

Hâkime-i dünya gibi eczâ-yı a'zâ-yı kâinâta hükmetmek, ebediyetin nilgün handelerine dudaklarıyla nazîreler yapmak istiyor. Rûhânî bir zevkin, lâhûtî bir şevkin tesir-i feyzâ-feyzi altında müstağrik-i safâyken başı üstünden geçen bir perest-vey-i zerrin-bâlin-i sadâ-yı latîfinden ürküyor: Mihribân hayatının ağûş-ı şefkatine ilticâ eyliyor.

Mâder kucağında, o şefkat ocağında sâkit, sâmet-hâb-ı latîfe dalıp gidiyor, uykudan uyandığı zamansa kalbinde nûr-ı sürûr lem'ân eder, dideler birer necm-i fûrûzân-ı andırır.

Baharın en rûh-nevâz-ı râyihalarını neşreden o pembe dudaklarıyla suâller sorar; o nevvâr güzellerle cevaplar bekler. Aciz mahlûk: Rûhani bir sere, meçhûl bir hakikata peydâ-yı vukûf için bilâ-inkitâ' çırpınır.

Ah! Ezvâk-ı hayatın devr-i mübtedâsı olan o an-ı latîfin gâhassüsât-ı tıflânesini, o hicrân-ı müebbed-i mahkûmiyetin istizâhât-ı masûmânesini hangi âlim , hangi mütefennin şerh ü tafsîle muktedirdir acaba?

Efsûs! Bahar içinde hazân, şebâbet içinde kıyâmet! Ne o dil-nevâz sadâdan, ne o emel-nevâz simâdan eser kalmış Nevvâr gözlerin tâb ü ferî gîtmîş. En dil-âşûb güllere teşbîhiyle bile tasvir-i mâhiyeti mümkün olmayan o rûhsâr-ı tâbdârın revnak ü letâfeti bitmiş. O sabah güneşini, o necm-i pertevdârı bir zulmet setr etmiş: O vücûd-ı latîf mevt-i hâilin solgun gölgesi altına girmiş. Metrûk. Meyûs. Melûl!

Efsûs! Bir defa titredi. Her şey hitâm buldu.

Artık o soğuk çehre, o donmuş vücûd bu dünyaya ağır geliyordu.

Vâlidesi bile matem-füzûd-ı tevebbülâtı arasında o sefileyi, o bedbahtı -bir saat evvel-soğuk yüzlü toprağın sine-i zulmet-penâhına teslim etmek tehalikinden nefsinin muhâfaza edemiyordu.

Muğfel bir diğetine temin-i muhabbet ettiği zaman da o şark güzeli ciğer-sûz-ı nâlelerle hayatına, mevtine sebep olduğu ciğer-pâresiyle bir kabre konuluyordu.

Ah! Hangi hekim-i hilkat-aşnâ hangi vakf-ı serâir eşya-ı hayatın şu sû-i âkıbetiyle esbâb-ı müellimesini tafsîl ü tafsîre muktedirdir acaba?

Vardır safâ diyenler baksın şu inkılâba
Düşer şâm ü seherde beşer yüzün azâba
Zaman zaman belâlar yağar gökten türâbe
Var mı aceb cihânda düşmemiş pîç ü tâba
Benzer hayat-ı âlem sahradaki serâba
Hayret hayata hayret: Hayret şu iğtirâba

Ahmed Enverî

(s.1-2)

Felsefe (Mâba'd)

Demek isterim ki ef'âl-i beşeriyede aranılacak mesûliye-i kânûniye o ef'âlin ıztırârı veyahut ihtiyârı olmasında yani vukûnun esbâb-ı evliyesinde aranılmaz dâire-i ittisâinde, netice-i fiiliyesinde aranılır. Bu mühim bir bahistir. Tâb-ı kânûninin üssü'l-esâsı. Münekkidinizin büyük bir hatası da bu noktada vâki olmuştur. Vâkiâ eski şank hükemâsının bazıları ef'âl ü harekâtta mesûliyeti mutlaka erâdetin lâzımı bilirlerdi. Şimdiki Avrupa hükemâsı kattiyen Determinist oldukları halde yine mesûliyeti tasdik ediyorlar. Hatta benim nazarımda (Berâet-i zimmet asıldır) hükmünü vermekle beraber ef'âl-i beşeriyenin şürûd-ı vakfiyede mesûliyetini tayine çalışan kânun fiil ü harekette erâdet taraftarı olmaktan ziyâde ıztırâra kâildir.

Çünkü (ıztırârı) psikoloji dâiresinde bırakmayarak, yani yalnız şahısta takdik etmekle kalmayarak vukûat-ı beyn-el-beşeriyeye yani sosyoloji dâiresine kadar tevsî' ediyor. Demek ki doğru görüyor. Efrâdın arzularının yani (Volisyon)'larının yek-diğeriyle hem-hudûd ve hukuk-ı mütekabileyle meşrût ü mahdûd olduğunu iddia ediyor, veya fiil-i riâyet ettirmeyi de vazîfe addediyor. Buysa -zannıma kalırsa- Determinizm'in dâiresini fertten cemiyete kadar tevsî' etmektir. Ben ancak böyle anlayabilirim, sâir siyâk-ı nazar bana doğru görünmüyor. Zaten (Berâet-i zimmet asıldır) demek zamnen ef'âl-i beşeriyenin ihtiyârı değil ıztırârı olduğunu bilmek ve kabul etmektir. Hem bir diğer nokta-i nazardan da bakılsa sözüm kolaylıkla tasdik olabilir. Vukûat-ı beyn-el-beşeriyede tahkîkât-ı kânuniye ancak

Determinizm sayesinde olabilir. Yani, iki sâikin taht-ı tesirinde bulunan bir kimsenin mutlaka en kuvvî olan sâika-i tabiyeden hareket edeceği bir hakikat-ı mahza olarak bilindiği için ef'âl-i hayatiyede tahkîkât-ı adliye mümkün olabilir.

Eğer bir kimse keyfi olarak istediği gibi hareket etmekte muhtâr yani harekât-ı vâkıasında râbıta-i sebebiyetle bir teselsül-i zarûri olmasaydı o kimsenin en bedîhi hareketi ble zalâm-ı şehâdet içinde kalır ve hakkında hiçbir fikir vermek mümkün olmazdı. O vakit ne kanuna ihtimâl kalırdı ne intizâm-ı cemiyet olurdu. Her düşünen adamın bir râbıta-i fikriyeye kâil olması lâzım elir zannederim, görüyorum ki münekkidiniz o kadar tafsîlâtı düşünmüyor onun için bu âdi tafsîlâtı arzetmekten kendimi alamadım. (Modsley), (Lemirozo) gibi meşâhir-i etibbânın eserleri eğer münekkidinizin müsâdif-i nazar-ı dikkat olsaydı elbette fikrini ta'dîl edecek kadar mecbûriyet görürdü. Binâenaleyh benim nazarımda [Her adamın taht-ı tesliminde olmak gerektir ki şerâit-i mesûliyet ihtiyâr, adem-i mecbûriyet ve ıztırâr-ı akıldır.] iddiası batıl bir iddiadır. Mantık hatasından mütevelliddir. Binâenaleyh ma'hûd-ı tokat misâlide safsatadır. Size tokat vurana sebebini suâl ettiğiniz zaman size: Güya bi-l-cümle harekât ü ef'âlimiz ıztırâr eder dese kendi sözünüzlü elzâm edilmiş mi olursunuz? Ben bilmem. Fakat bana vursa o cevabı telakki ettikten sonra "Fi-l-hakîkiye öyledir azizim." diyerek iki tokatta ben aşk ederim: "Evet sizin hareketiniz ıztırârî olduğu gibi benimki ihtiyârî değil benimki de ıztırârîdir. Sizin hareket-i vâkıanız benim mukâbelemin sebeb-i yakınıdır. Sebeb-i mûcibidir." derim. Zannedersem o vakit anlar ki bir hareketin vukûnu ıztırârî bilen kimsenin bu hükmü her harekete ta'mîm etmesi lâzım gelir. Görüyorsunuz ki münekkidinizin tokadı kendi ensesine iniyor. İntihâb ettiği misâlin iki yüzlü bir kılıç olduğunu anlayamamış.

Determinizm teselsül-i esbâb-ı kânuni üzere mebnidir. Bekâ-yı kudret kânunun fizyoloji, ve psikolojiye tadbîkten başka bir şey değildir.

Bu haysiyetle bu hakikatı reddedecek olan allâmenin henüz doğmadığını kattiyen biliyorum. (Relationda kuzâliyet) râbıta-i sebebiyet temâdi-i hâdisatta amadeyken esbâb-ı mevcûbeyi inkâr etmek hatta nefi-i vücûda var yer buysa zalâlettir. Her fiilin, her hareketin sebeb-i yakını yine harekettir. Sükûn değildir. Bu kânun-ı umûmi kabul olunduğu müddetçe Determinizm sahîhtir.

Çünkü mutlaka herfil ü hareketin yakın bir sebeb-i mûcibi olduğunu zihn-i kabulden imtinâ' edemez.

Nasıl fenn-i makinede bir hareketin mutlaka bâis-i bir hareket-i mütekaddimeys psikolojide fizyolojide de hal ü keyfiyet böyledir, her teessür-i asabının mutlaka bir hareket-i adliye tevlîd ettiği biyoloji kânunlarının en büyüklerinden biridir. İneklere ictisâr olunmaz. Bu bâbda tafsîlât vermiyorum. Çünkü münekkiddiniz bunlara vâkıf görünmüyor. Doktorlar, erâdetin ne demek olduğunu psikoloj ve fizyoloji ve ilm-i emrâzdan sorarlar. Bu meselede meşhûr psikoloji allâmelerinden Vonet'in büyük ve mühim bir eseri vardır. Bu mesele lâyıkiyle mütâlâa olunmuş ve Volonne ve Volisyon yek-diğerinden farklı olduğu pek güzel izâh edilmiştir. Fazla olarak insanda herhangi bir arzusun husûlu için kattiye lâbid olan şerâit beyân olunmuştur. Şerâit-i mezkûreyse o arzuyu tevlîd eden esbâb-ı mûcibenin bizzat kendisidir. Ribot'nun "Le Malady de La Volonte, Le Malady de La Personalite" namındaki eserleriyle "Psikoloji Angle Jealmante" nâm-ı eseri bu erâdet ve ihtiyâr meselesinin dahi bir nokta-i nazardan mütâlaasıdır. Görülmekte şâyândır. Louis Michel, Ronar ismindeki zât meseleyi adeta herkesin anlayacağı bir sûrette mütâlâa etmişlerdir.

Feviye'nin mühim bir eseri vardır. El-hâsıl ulemâ-yı allâmeden ve hükemâ-yı benâmdan, eslâftan, muâsırından bir çok kişi (Determinizm) kânidirler. Kant, Spinoza, Spencer.

Şimdiki haldeyse Fen Determinizm'e kattiye kâildir.

Fakat evvelce arzettiğim gibi Fatalizm zannolunmasın Fatalizm'i fen reddeder. Cebriyye budur.

Hulâsat-ül-hulâsa (Her fiil ü hareket mutlaka sebepsiz olamaz.) Bu Avrupa hükemâsının Kozalite dedikleri hakikattır ki en umûmi ifâdesi bekâ-yı kudret kânunidir. Reddolunamaz. Hâdisât-ı mihânikiyede nasıl bir maddenin farazâ bir taş parçasının yahut herhangi bir müteharrikin hareketi ona tesir eden kuvvâ-yı muhtelifesinin mahsulesine tâbiyse ef'âl-i vicdâniyede de öyledir. İnsan en mücbir bir sebebe tab'iyetle hareket eder. Yalnız taşla insan beyninin bir farkı var. İnsanın dimâğı yani ötedenberi âlem-i hâriciyle münâsebetinden toplamış olduğu tesirât bir nevi' kudret-i meknîyyedir ki tesirât-ı hâriciye bir dereceye kadar ta'dîl eder. Onun için insan ve hayvânât-ı âliyyenin harekâtı sarf-ı ef'âl-i münakkasadan ibaret değildir. Fakat insandan başlayarak Protojoer'lere doğru kademe kademe nüzûl eder ve silsile-i hayvânâtı bu nokta-yı nazardan mütâlâa edersek yavaş yavaş kâffe-i harekâtın ef'âl-i münakkasa yani harekât-ı ıztırâriyeye muncerr olduğunu kattiye görürüz.

Ef'âl-i erâdiyenin bütün esrarı bu noktada mündemicedir. İnsanda bir şey yapmak arzusu olabilir, taşta olamaz. Fakat bu arzu erâdet midir? Bizce değildir.

Çünkü arzular mevki’-i file için bazı şartların yani esbâb-ı mûcibenin lüzûmu zarûridir. Buysa Determinizm’i tasdik ettirecek muhakkâttandır. Bizzat arzunun husûlunu psikoloji nokta-i nazarından mütâlâa edersek onun da ıztırârî olduğu hatta yine birtakım şartlarla husûle gelen hayat-ı hakîkiyenin sûr-ı hayaliyesinden ibaret bulunduğu anlaşılır. (Spencer’ın) arzunun tarifinde böyle diyor.

Bu hükümse âdi bir adam sözü değildir. Artık bundan ziyâde yazılsa gazeteler kabul etmez zannederim. Fakat bu kadarı kifâyet etmezse yine bazı marûzâta hazırım... Marûzâtımın bir noktasına vâki’ olacak i’tirâzâtı bile ehemmiyetle telakki edeceğimden böyle bir itirâz vukûi akibinde cevap vereceğimi halisâne arz ederim.”

İşte Rıza Tevfik Bey’in mütâlâası burada hitâm buldu. Bendeniz de Sabih Nuri Bey’e gayet halisâne ihtâr ederim ki her meseleye öyle ulu orta atılacaklarına Rıza Tevfik Bey’in zikr ettiği kitapları okumakla beraber birazda Determinizm felsefesiyle meşgûl bulunsalar fena olmaz. Bâ-husûs Fransız avukatlarından Loui Mişel nâm-ı zâtla Ronar’ın meşhûr olan kitaplarını gözden geçirseydiler -çünkü bu iki müellif mesele-i mebhûsü’n-anhâyı avâmın zihinlerine sokmak için gayet açık bir sûrette kaleme almışlardır- bu bahse dâir söz söylemekten biraz çekiniyorlardı.

Rauf Zâti

(s.3-4)

Hikâye ve Roman Kısım

Bir Yetimin Sergüzeşti (Mâba’d)

Konakta mevcûd olan otuz nüfûs içinde benim meserretime, hüznüme iştirâk eden yalnız bir kız vardı, yahut bana öyle geliyordu.

Mükâfât olarak aldığım saatları, kordonları, kitapları ol bavul o kıza takdim ederdim. Eğer ondan bir kelime-i takdiriye iştirsem dünya benim olurdu, cihanda kendimden bahtiyar bir adam bulamadım.

Ah Firuzan!...

Yaktın ey ateş-zen-i ârâm yanmış gönül

Nev-heves kıldın bu dünyadan usanmış gönül...

Ekseri tatil günleri konakta bulundukça infilâk-ı seherle beraber fenn-i müjgân eder - gonceler açılmak için tulû’-ı şemse intizâr eyledikleri gibi- bende Firuzan’ımın arz-ı didâr etmesini kemâl-i tehalûkle beklerdim.

Vaktâ-ki o nûr-ı mücessem Melâhat -şu hâkdân-ı fenâ-nişânın âfitâbını da, mâhiyetini de pâmâl-ı zalâm-ı hicâb edecek bir sûret-i müşa'şa'da- rahşîş-nümâ-yı berûz olurdu. Gönüm, gözüm bahar güneşine tekâbül etmiş ezhâr-ı cennet gibi inkişâf ederdi.

Mahmûr gözleri, perişan giysileri, pejmürde kıyâfeti kendisinin de -benden ziyâde- pâmâl-i hevâ olduğunu ispat ederdi. Gönümde tecelli eden envâr-ı muhabbetin feyzini, lezâiz-i aşkın meziyyetini ah! İşte o vakit takdir ederdim.

Her ne zaman hem bizim visâl olsak bî-çâre çocuk bir girye-i sevdakârâneye mağlup olur, beni de vakf-ı nâle-i ıztırâbeylerdi.

Soramrdım: “Niye ağlıyorsun?” Cevap verirdi: Daima seninle beraber bulunmadığıma!”

Bu suâl bana teveccüh etse benim de vereceğim cevap yine o sözlerden ibaretti.

Ben bilmem, şüphesiz o da bilmez ki her dakika birlikte bulunmaktan ne istifâde edecektik?

İkimizde masûmduk. Devre-i sabâvette tecelli eden aşkın neticesi ne olabilir? Ben isterim ki bir saniye kendisinden ayrılmayayım, hayran hayran yüzüne bakayım... Firuzan'ın da aksâ-yı emeli buydu.

Yek-diğerimizle beraber bulundukça, hasbihal ettikçe hayat içinde hayatlar bulur, rûhumuz hevâ-yı cennet teneffüs ediyor, gönümüz cilve-gâh-ı ezvâk-ı sermedi oluyor sanırdık.

Güya ki rûhlarımız birbiriyle imtizâc etmişti. Ne vakit düçâr-ı elem-i hicrân olsak vücûdumuzu birtakım evcâ'-ı müzi'ce içinde, daha doğrusu bir cesed-i bî-rûh halinde bulurduk.

Sen bülûğumuzda da muhabbetimizin âsârına, netâyicine zerre kadar tagayyür gelmedi. Biz, birbirimizi severdik. Sultan-ı aşkın bize en büyük bahşâyışıyse birlikte bulunmak, dertleşmek saâdetinden ibâretti.

Sizi maal-kasem temin ederim ki dört sene temâdi eden muâşakamız da bir kere hevesât-ı nefsâniye, hissiyât-ı şehvet-perestâne karışmadı.

Ben, hiss-i şehvet-perestiyi köpeklere, kedilere hulâsa hayvanlara mahsûs bir tabiat-ı reddiye bilir, insanlığı, ale-l-husûs aşk denilen gazâ-yı rûhu o gibi şevâibden, hissiyât-ı sefiliyeden müberrâ tanırdım...

Buna i'timât buyurunuz!

Mevsim-i bahar hulûl edince mesâr bunnundaki sahilhânemizde naklederdik. Ekser geceler cananımla beraber yalının -denize nazır olan- balkonuna çıkarak mehtabın aksiyle

sath-ı bahrda husûla gelen serv-i sîmini temâşâ eder, rûhâni bir sohbet-i şevk ü garâmla ihyâ-yı leyâl eylerdik.

Gah, suların ceryanına tâbi' olmuş bir sandalda -dağları taşları inletecek, sine-sûzân muhabbetin derdini tezyîd edecek- muharrik bir sesle:

Ey aşk bildiğin gibi yak yık derûnumu

Bir kimsesiz bilâ-zedenin hânümânıdır.

Gazel-i hüzn-âveri terennüm olunur, bu nağme-i dil-sûzu müteakib bir ah-ı cân-gâh aks-i endâz-simâh olurdu.

Gah, karşıki dağlarda muhteriz bir sadâyla:

Allah için ol zevkle terk et vereyim canım

Tığ-ı nîkeh-i çeşmini alma ciğerimden

Beytini tekrar tekrar okur, okuyan adamın girye-rîz-i matem olduğu hissedilirdi.

Şu hallerin sevda taşıyan gönüllere ne derecede tesir edeceğini yine âşnâ-yı serâir-i muhabbet olanlar bilir. Binâenaleyh bî-çâre Firuzan'ın galeyân-ı rikkatle ağlaya ağlaya yanımdan ayrıldığı pek çok defa vâki' olmuştur.

Ertesi gece yine o âlem-i cûşâ-cûşu seyretmek isterdi, ben mâni olurdum. Hânemizin dağ cihetindeki balkona giderdik. Halbuki derdin en büyüğü o taraftaydı.

Cuvarımızdaki komşulardan “...” Bey'in kerimesi kendisi gibi bir gençle senelence muâşaka ettikten sonra âkıbet-i feleğin bir lutf-ı nâdir-ül-vukû'na mazhar olmuş. Vâhifâkidevlet-i visâle nâil olduktun bir ay sonra maşûkunu verem denilen cellâd-ı kazâ galtîde-i hâk-i fenâyımış. Zavallı kız her gece ud çalar, hafif hafif terennüm eder, bir feryâd-ı dehşet-fermâyla bayılır kalırdı.

Bizim balkondan bî-çârenin -vaktiyle hacle-gâh-ı safâ, şimdi zindân-ı belâ olan- odası görünür, hatta söylenilen söz bile işitilirdi. mehtap âleminde müteessir olupta dağ cihetindeki odaya kaçtığımız zaman kime o duhter-i bed-bahtın hissiyât-ı zevda-perestânesi büsbütün tehîc etmiş olmalıdır ki ciğerleri paralayacak bir lahn-ı derd-efzâyla:

Lutfuna lâîk görüp öldürmedi canan beni

Şimdi her saat onun için öldürür hicrân beni

Gamzesi rüyada olsun eylemesin karbân beni

Tanrı hakkı için uyut bir lahza beni ey efgân beni

Neşîdesini okudu. Bir aralık udunu yere vurdu. “Müştâkım ey ecel kerem kıl.” diye cân-hırâş bir vâveylâ kopardı.

Şu manzara Firuzan'ı hüngür hüngür ağlattı ve artık beni de büsbütün çileden çıkardı. Firuzan'ı bî-hoş bir halde odasına getirdim. O gece sabah ettiğimi bilmiyorum. Dertli kızın enîn-i dil-şikâfî kulağımdan, Firuzan'ın nâle-i melâl-engizi pîş-i nazarımdan gitmez oldu. Bir haldeki korkunç korkunç rüyalar görerek "Bir hâbına kim vahşetle memlû oldumu Ya Rabb kabrî midir bu?" diye beş on defa yatağımdan sıçradı.

O leyle-i mâtemi bir sabah bilâ-perver takip etti ki hatırıma geldikçe halâ gözlerimden eşk-i hûnin dökülür, vücûdum ateşler içinde kalır, ihtilâcât-ı kalbiyem tezâyüd eder...

Sabah olupta yatağımdan çıktığımda sahânın sehâib-i mazlumeyle mestûr olduğunu gördüm.

O günkü vâkıa-i fâciaya girye-bâr-ı melâmet olurcasına şiddetli bir yağmur dünyayı gark-ı seylâb-ı tufan ediyordu.

Üç saat sonra komşumuzun evinden bir cenaze çıktı. Sanki dem-i restâ-hîz her türlü mesâibiyle nazar-ı ibtizâr önünde tecessüm etti.

Mâba'dı var

İbn-ül Emin Mahmud Kemal

(s.6-7)

MÜKÂFÂT-I İLAHİYYE (Mâba'd)

Müellifesi: Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye

Altıncı Kısım

Teessüf

-2-

Alice Albert'in hayn ü vefâtından nedâetini, haber aldığı zaman, pek çok müteessir ve kendisini görmeksizin öldüğüne cidden müteessif olmuştu.

- Ben barışıp birlikte yaşamak istemedim! Eğer yarım saat kadar görüşmek stemiş olsaydı hânesindeki ejderlerin bulunmaması şartıyla eniştemle birlikte gider görürdüm, dedi.

Secondin yetime kalan eşyadan kıza yine hibe delmiş olması iddiasıyla en kıymettarlarını alıkoyup vermedi!

Bundan başka Konistan'a kendisi vasiye olmak teşebbüsünde bulunmuşsa da hâkim o zamana kadar görüp gözetmiş olan bir vâlide-i müdebbereden gayrısı ona vasiye olamaz cevabıyla Alice'in vasiye intihâb edilmiş olmasıyla da Secondin'in alçaklığı kâmilan meydana çıkmış bulundu!

Metrukât yirmi gün sonra yazılmış ve o müddet zarfında Konistan yavaş yavaş pederinin vefâtı meselesine agâh edilmişti. Çocuk babasından muntakl eşyâyı bilip tanıdığından yadigar olarak bastonunu, büyük pederinin resmini, revolverini, yeşil antika kılıcı ve eşyadan bazı ufak tefek şeyleri almak istedi.

Alice çocuğu Majibestra şatosuna yollamayıp vekilini gönderdi.

Vekil akşam Konistan'ın istediği şeylerden yalnız yeşil kılıçla bir çekmece ve bir saatdan başka bir şey getirmeyip diğer eşyaların Secondin tarafından ihfâ olunduğunu ve istirdâdı için dava iktizâ ettiğini beyân eyledi!

Konistan hiddetinden kıpkırmızı kesilip:

- Ne demek babamın malı bana kalmaz mı? Diye bağırdı. Alice:

- Zararı yok oğlum! Allah onlardan sorar! Deyip çocuğu teskin etmek istedi. Fakat Konistan öfkesinden titreyerek:

- Babam bütün eşyasını Fortuna'ya mı bağışlamış? Ben onlara hiçbir şey vermeyeceğim!

Vâlîde bugün sen beni niçin göndermedin? Ben onlara gösterirdim! Dedi. Alice:

- Fortuna halazâdendir varsın ona versinler ben sana ne istersen alırım! Konistan:

- Hayır bir şey istemem! Babamın malını isterim! Ah ben çocuk olmasaydım... Halazâdem ha! Sağlıkla kullanmasın! Alice:

- Sus! Öyle söyleme! Konistan:

- (Cüretkârâne) Sağ salım kullanmasın!

Vâlîde ilk defa olarak oğlunun izhâr ettiği hal-i sergeşânedan mütehayyir kaldı!

O günden sonra ne vakit Konistan'ın yanında De Britaine lafzı geçse çucuğun nefretle kaşları çatılırdı. Bir gün vâlîdesi:

- Oğlum! İşte sende Konistan De Britaine tesmiye olunuyorsun! Deyince oğlu:

- Evet ama ben onları sevmiyorum! Setondin halam, babamın malını zabt etmek için yanına aldı. O almasaydı babam bizim evde rahat ölürdü! Değil mi vâlîde? Cevabını verdi.

Alice henüz onbir yaşında bulunan oğlunun familyası hakkındaki sû-i fikrine teessûf ettiyse de kalben De Britaine ailesine münkesir olduğu için çocuğu fikninden çevirmeye ısrar da etmedi.

Yedinci Kısım
Mükâfât-ı İlahiyye

-1-

Albert'in vefatı üzerinden birkaç ay mürûr etmişti. O sene mart ayında şitâ biraz şiddetini kaybetmiş olduğundan Alice'in hânesindeki erik ağaçları da çiçek açmış, o manzara-i bahariyye ile bed-baht kadının mahzûn kalbi eğlenmekte bulunmuştu!

Bazen nisan soğuğuyla çiçekler yanıp mahvolur! Acaba o sene nisan letâfet-i nev-bahariyyeyi harap edip Alice'i şu sâfiyâne eğlencesinden mahrûm mu bırakacaktı?

Sayfiyelerde vakit-güzâr olan Alice Paris'in zevk ü safâ mahallerine nazar-ı nefretle bakıp hâneciğine çekilmiş bahçesindeki bir iki ağaçla ve diktirdiği çiçeklerle meşgûl bulunmuş ve bin ömr-i sâkitâne afiyetine fâide bahşolmuştu!

Allah azîm-ül-şân-ı zalamı sevmez. Ne vakit olsa adâlet-i ilahiyesini gösterir! Felâketzede kadının çektiklerine mukâbil ona yalnız âfiyet değil saâdet de ihsân buyrulmuştu!...

O sene nisan cihâna feyz-i nesâr olurken Alice'i dahi garîk-i saâdet eyledi! Şöyle ki:

Alice çoktan Levayal'dan mektup almıyordu. Birgün aldığı mektupta evlenmek istediği muharrerdi.

Bunun üzerine alis birkaç kız bulup Levayal'a yazmışsa da daha münâsibini bulmasını rica etmişti.

Alice gereği gibi iyileşmiş olduğundan akrabadan bir madamın vâsıtasıyla gayet muteber ve zengin bir zâtın kerimesini talep eyledi. O familya Levayal'ın asâlet ve dirâyetini yaşakmış olduklarından bir kere resmini görmeyi beğendikleri takdirde damat gelerek kızlarına mülâzamat etmesini kabul ettiler.

Mâba'dı var

(s.7-8)

Nr. 20

EDEBİYAT

Şiirin Feryadı

Lebîdden başlayarak bu zamana kadar mâhiyetimi, sanâyi'-i nefise arasındaki mevki-i mümtazımı tayine çalışan dehhât-ı mevzûn, mukaffa sözlerle tasvire yeltendikleri, daha doğrusu bir aheng-i latîf le elyâf-ı rûhu okşayarak hissiyât-ı ulviyye uyandırmaya vâsita ittihâz eyledikleri ciddi, hayali şeyler “Şiir” dedikleri gibi rûhunda az çok te'sîr hâsıl eden her söze, her manzaraya da bazı müteahhirin-i üdebâ' yine “Şiir” tesmiye ediyorlar.

Ahvâl-i rûhiye gibi meçhûl ve müteâlî olan mâhiyetimi tamamıyla tarif değil hatta hissedener bile enderdir.

Elvâh-ı bî-pâyâna bir şekl-i sâbit tayini kadar, belki ondan ziyâde mühim ve müşkül olan bu mesele her asırda her kavimde bâdî-i kıyl ü kâl oldu.

Yunanilerin Homeros'larına Arapların İmür'ül-kays'larına Hasan'larına İngilizlerin Shekaspeare'lerine Almanların Geothe'lerine Fransızların Victor Hugo'larına zamanımızın vücûduyla iftihâr ettiği üdebâ'-yı benâmına bile tamamıyla keşf-i tetik etmeyen bekâret-i maneviyyâtım bugün eline her kalem alanların sermâye-i makâlî olmaktadır.

Maddiyâtan birini göremeyenlerin nazarında tecessüm ettirecek kadar bir kuvve-i tasviriyeyi henüz iktisâb edemeyen kelim-i maneviyyâtın rûh kadar müesser olan hafâyâsını tarife kalkışması kadar nâ-şinâslık değil midir?

Bu yalnız mülhemâtıma mazhar olabilen kulûb-ı sâfiye ve rakîkaye müyesser olan bahtiyârlara aittir. Nâmın şiirdir. Şiirindir?

İşte bir istifhâm ki: Kitap sayfalarını karıştırıp da tasvir mâhiyetine sanâyi'-i nefise arasında iktisâb ettiğim mevkiye göre nâmımı tasvire medâr olacak bir cümleye tesâdüf olunamıyor.

Bazıları mevzûn ve mukaffa sözlerden ibaret olduğuma kanaât ile kaderimi tenzîl etmişler, bazıları da “Nağme-i rûh” ve “Tercümân-ı hiss ü vicdan” tarifiyle teâlî-i mâhiyetime çalışmışlardır.

Birtakımı “Kalpte te'sîr hâsıl eden her şey bir şiirdir, demiş. Buna itirâz edenlere de tarife muvaffak olamamış!

Bununla beraber şiirim!

Nurlar, zulmetler, tebessümler, giryeler, şetâretler, matemler içinde mündemiç olan kuvve-i te'sîr işte benim!

Hissiyât-ı rakîte ashâbı beni her yerde görür, her yerde okur, her şeyde anlar, anlatamaz. Bazen bir gül goncası içine düşen şebnem olurum; bazen de nevzâdın ilk tebessümüne karışır, şehhâk-ı tıflâne, girye-i yetimâneyi zemîn-i ittihâz eder, orada cevalân eylerim. Ve-l-hâsıl azimet ve kudret-i ilâhiyenin tercümân-ı bî-Rabbâni, semânın, nücûmun, masnûât-ı ulviyenin lisân-ı hali işte benim!

Bütün bedâyi'nin handanı, bütün tasâvirin zebde-i mahâsini, feryâd-ı ruhun, enîn-i kalbin ma'nâ-yı te'sîride yalnız benim!

O halde sevâd-ı kelimât beni nasıl ihtiva eder?

Mübtelâ-yı teceddüd olan tebâyi'-i beşeriyye ancak dâima nev-zemîn bir hayal, nâ-şenide bir meâl, nâ-güfte bir makâl ile hakâyıkımdan mütehassis olabilirler: İşte o yeniliklerde benim!

Her gün herkese manzûr olan bir şey güneş gibi, semâ gibi ulvi dahi olsa te'sîr-i tam hâsıl edemez. Çünkü ünsiyet edilmiştir. Hele cananının hicâbından usanan, perde-i hicâbı fenle enzâra karşı bî-mehâbâ arz-ı çehre eden maşûkalarından zevk alanların:

“El-aman ey dil-rübâ artık hicâbından senin” gibi sözlerinde hiç taallukum, münâsebetim yoktur. Tatyîb-i hatır için:

“İktibâs ettim bu şiiri la'l-i nâbindan senin” kelâm-ı bî-meâli içinde namım yâd olduğunu görüp de münfail olmamak kâbil mi?

İnsâf ediniz!

Zemzeme gibi, ölü gibi, makber gibi, hacle gibi çoktan beri makamım olan gül-zâr-ı edebileri, orada mazhar olduğum saâdet ü refâhı görüp bildikleri halde böyle kendimin bile “Şiir” olduğuma inanamayacağım gelen yâvelere ne zamana kadar namımı izâfe edip duracağız?

Hiç olmazsa Tevfik Fikret'in, Cenâb Şehabeddin'in hakkımdaki hüsn-i muâmelelerini olsun görmezler, onlarla kendi eserlerini bir defacık olsun mukâyese etmezlerdi?

Eğer ben, o ulvî şâirin:

“Dokunma! İşte bu da mest-kâm bir güldür

Koparma! Nev'ine gadr eylemek sana züldür

Revâ mı bir çiçek etsin imâte bir çiçeği” şiirini:

“A nur-ı hüsn ü sabâvet, yegâne-i ismet!”

Medâr-ı feyz-i dilimdir sizin muhabbetiniz!” kocakarı saçmalarıyla mukâyese ediniz! Heyhât!...

Bir de “Mensûr Şiirler” var. Bî-çâre ben! Halk edilmiş olduğum “Hiss” e tâbi’ olarak her şekli alırım: Hem nazma, hem nesre dâhil olurum; hatta bazen pek galeyâna gelirimde hiçbir eser-i hârici göstermem. “Müteeddibîn” kendi hem halleri olan müteşâirin gibi beni benliğimden çıkarmışlar...

“En güzel şiir, bir hakikat-ı müthişenin tazyîki altında kalıpta bir şey söylememektir.” gibi; “Bu kitap hayal olmuş, bir vücûttan, türâb olmuş bir hakikattan bahseder” gibi. “Her mütâlâa akabinde son nazarınızı -bir mezara tevdî’ edilen bir dem’a-i teessür, yahut bir kuru çiçek gibi- son satıra tedfîn ettikten sonra rûhunuzu o kitab-ı edebî-i lâyetenâhiyi açacak olursanız orasını yine tehî, daha doğrusu yine perâkende arzularla meşhûn-ı iştihâ bulacaksınız.” gibi her kelimesinden, her harfinden “Hiss” neb’ân eden zengin sözlerle birde “Kırlangıç kuşları hazânın tesîrâ-ı muharebesine uğramaktan ihtirâzen bilâd-ı baîdeye kaçmışlar!” kelimâtını mukâyese ediniz de rûhumun ne kadar tâkat-fersâ bir ıztırâb içinde bulunduğunu tasavvur ediniz!

Vâkıa herkes bir histe bir istidâtta olamaz. Hatta bu gün hâdimeyn-i saâdetim olan hakiki şâirlerin bir çoğu da o yoldan çektiklerini efkâr edemeyeceğim. Fakat ne yapayım? Bu halleri görüp de feryât etmemekte elden gelmiyor!

(s.1-2)

Yanıldı...

Girince leyle-i firkat: Peri-i zulmet-per
Zemine bürka’-i matem cenâh-ı zulmetle,
Kızardı çehre-i sîmîni, rifte rifte kamer
Çekildi semt-i gurûba edâ-yı hasretle
Boyandı levn-i siyaha sehâbe-i beyzâ,
Nücûmı gizledi, etti fezâyı istilâ.

Seçildi zıll-ı sefîdiyle muhteriz bir nûr
Gibi; serâçesinin rûzunda bir dilber.
Ezerdi kalbini şiddetle intizâr ü fütûr,
Karîn-i yes olup ümidi âkıbet-i muğber
Tebâat eyledi, mağlup olunca hiddetine,
-Venüs çekilmişti hadşe-gâh-ı gazelatına-
O dem ki lerze-i ümitle şemâtetini

İşitti muhterizâne adımların nâgâh,
 -Teheyyücât-ı dili selb edip basîretini,
 Gelen şemâtetini hiç etmemişti istiknâh-
 Garam ü neşve-i ümitle, bilâ emhal,
 Edildi âşıkı gül-bûselerle istikbâl.
 -Ümidi aks-i zuhûr eylemişti- derhal
 Donup harâret-i sevdâlebinde hayretle,
 Zalâm-ı şeb arasında seçip hayal meyâl
 Bu eski âşıkı; red eyledi huşûnetle.
 O dem beraber siyah gözlerinden etti mürûr,
 -Çekildi cevabına hicrîne venüs meftûr,-

N. Vecdi

(s.2)

Şedâid-i Dehre Uğramış Bir Genç Lisânından:

En tatlı zamanıdır denilir devr-i şebâbet
 Bu fikir ediyor zihnimi müstağrik-i hayret
 İlk nevhada verdi acılık hissime dünya
 Ondandı nâlişle çıkış rahmdan elbet
 Aldandı ma'berde bu ma'na üzerinde
 Renc-âver-i kâbûsdu rüya-yı sabâvet
 Vaktâki bu devrin sonuna erdi hayatım
 Saldı nice sin fırtına etrafa şebâbet
 Bağ-ı emele yağdı dolu sâikalarla
 Eksilmedi tufan ü avâsıf gibi âfet
 Bu fırtınada bârika-i akılda söndü
 Yok mu bana bir râhber-i semt-i selâmet
 Girdâp içine daldı bu geştide dumansız
 Gam çekmeye buldu yerini hükm-imeşiyet
 Ümidini gel kimse Hudâ'dan da sebât et
 Ondan gelecek varsa imdat ü îânet

Nermi

(s.2)

Mütâlaa

Bu manzûme yeni ve garip bazı hayallere hâvi olmak cihetiyle şâyân-ı takdirdir; maa-mâ-fîh ifâde ve tasvirde tabîilik lüzûmu kadar gözetilmemiş. Bazen de haber-i tabiatla yazılmış.

“İlk nefhada verdi acılık hissime dünya

Ondandı nâişle çıkış rahmdan elbet”

Nazmın maksadı hayal meyâl anlaşıyorsa da “İlk nefha” tabiri fikirde bir garâbeti gösteriyor, adeta bir ma’nâ çıkmıyor. Bu ilk nefhayı eden dünya mı? Dünya neyi nefh ediyor? Buna mukâbil hisse acılık isnâdı -eski bir mazmûn olmakla beraber- vahşi, güzel bir hayaldir.

“Aldandı ma’berde bu ma’na üzerinde

Renc-âver-i kâbüsdu rüya-yı sabâvet”

Beytindeki “ma’ber” kim? “Renc-âver-i kâbus” rüyanın güzelliğini mi yoksa kâbustan daha fenâ olduğunu mu eş’âr ediyor? Bizce bu beyitte hemen hiç mana yok.

“Saldı nice sin fırtına etrafa şebâbet”

mısrasından maksat nâzım-ı şebâbetinin pek gürültülü geçtiğini ifâde olduğu anlaşıyorsa da “fırtınayı salmak” hayalinin bir letâfeti olmadığını izâha lüzûm yoktur.

“Bağ-ı emele yağdı dolu sâikalarla

Eksilmedi tufan ü avâsıf gibi âfet”

Beyti bi-n-nisbe güzel ifâde edilmiş olmakla beraber bir iki hatâ-yı lafzîsi var: Sâika dolunun mizânı değildir ki “sâikalarla dolu” tabiri şâyân-ı kabul olabilsin; yok burada maksat nâzım-ı dolu ile sâikanın aynı zamanda “yağdığı” fikriyse ifâdede ta’kîd var. Diğer taraftan avâsıf “tufan” içindeyken iri olarak zikretmek yersiz olduktan başka “âfet”i müfred olarak kullanmak teâdili ihlâl ediyor.

“Bu fırtınada bârika-i akılda söndü

Yok mu bana bir rehber-i semt-i selâmet”

Beyti fevk-al-âde güzel!

Aklın bârikaya teşbîhi, fırtına bârika ve söndü kelimeleri tenâsübü ve “râhber” cinası bu beyti sanâyi’-i lafziye ve ma’neviyenin derece-i bilâsına is’âd ediyor. Yalnız bazı müşkül-pesentler “bârikanın fırtınada sönmesi” fikrihe itirâz edebilirler. Çünkü malûm olduğu vecihle bârika fırtına mutemâtındandır.

“Girdâp içine daldı bu geştide dumansız

Gam çekmeye buldu yerini hükm-imeşiyet”

Birinci mısradaki “de” zarûret-i vezin için, ikinci mısradaki “gam çekme” tabir-i âmiyânesi “meşîyyet” kafiyesi hatırı için gelmiş zannedilecek kadar çirkin duruyorlar.

Son beyitteki “de” de zâiddir.

Heyet-i mecmûası itibârıyla manzûme fenâ değildir. Hele bir iki ciheti şurası ki nâzım-ı vezin ve kafiye hatalarına düşmemiş; yalnız son beyitte “sebât et” ve “îânet” kafiyelerinde yanlışmış.

(s.2-3)

Tıfl-ı Nâim

Înâme etmiş onu ihtizâz-ı gehvâre,
Fezâ içinde bu dem-i rûh râh-peymâdır,
Zemine devirdin artık veda’-ı güyâdır,
Eder nigâh-ı tahassür hayat-ı âvâre

Verir gönüllere rikkat bu hâb-ı tıflâne
Ne şirin ah kımıldatması dudaklarını
Olur teneffüsü te’sîr-bahş vicdana!
Sever bu yavruyu insan öpüp yanaklarını!

Eder vücûdunu ta’dîr hep nesîm-i seher
Sepîde-dem ona ezhâr-ı bahş-ı hande eder.
Verir cibinine mihr-i münir reng-i nevin
Çiçekle mehdini eyler servişler tezyîn

Bu nûr pâresi ta’zîm eder bütün melekût
Tutar peri-i saâdet elinde bir meş’al!
Bütün ruûd-ı semâvât olur karîn-i sükût;
Geşâdedir ona binlerce şâh-râh-ı emel

Bu tıfl-ı hâbnizîn bir kitab-ı ulvîdir:
Hemîşe ıslanır evrâkı eşk-i mâderle.
Bu tıfl-ı terîne bir hande-i semâvidir,
Mışıl mışıl uyuyup oynasır meleklerle .

Zaimzâde Hasan Fehmi

(s.3)

Mütâlaa

Bu manzûme -ki mekteb-i refîkimizden muktebestir- nâzmının hakikaten ulüvv-i tabî' şâiriyetini ispat edecek nezâket ve selâseti hâiz olmakla beraber ufak tefek bazı fikri sakatlardan lafzî hatalardan da sâlim değildir.

Hakikat! Şâir uyumakta olan bir mini mini masûmun -ancak enzâr-ı şâirânda bulunan bir kuvvet-i nüfûzla- ahvâlini tedkîk ederek tahassüsât-ı şâirânesini ifâde etmeyi düşünmez. Gehvârenin eser-i ihtizâzıyla âlem-i hâba intikâl eden tıfl-ı nâimin ara sıra dudaklarını kımıldatması, melek-âne tebessümleri her sahib-i nazarı düşündürecek bir şiir olduğu cihetiyle manzûmede bir tabîlik, bir latîf sâdelik bulunduğu münkir olmamayla beraber tarz-ı tasvirde, sûret-i tahayyülde şâirin vakit vakit tabîlik-i âlemden çıktığı görülüyor.

“Fezâ içinde bu dem-i rûh râh-peymâdır”

mısrasında “rûn” ve “râh-peymâ” kelimelerinin teâkubu mahal-i füsâhat olduktan başka uyuyan bir çocuğun rûhu fezâda dolaşması fikri, uykuda rûhun cesedi terketmesi demek olacağından merdûddur.

“Eder nigâh-ı tahassür hayat-ı âvâre”

mısrasındaki “eder” fiilinin fâili kimdir? Tahassürle nigâh eden “hayat-ı âvâre” ise kime nigâh ediyor? Yoksa rûş-ı ifâdeden anlaşıldığına göre rûh mu? Bu halde rûhun hayat-ı âvâreye nigâh etmesi lâzım geliyor ki “hayat-ı âvâre”nin mef’ûl olduğu anlaşılır. Halbuki “âvâre” kelimesinin nihâyetindeki (e) asıl kelimedenden olduğundan “âvâre” mücerred kalıyor: “Hayat-ı âvâreye” denilmek iktizâ ederdi. Bundan başka (hayat-ı âvâre) terkibi biraz garipçe görünür.

“Olur teneffüsü te'sîr-bahş vicdana!”

Buradaki “vicdan” kelimesi mevkisiz isti'mâl edilmiş olsa gerek. Vicdan, bir çocuğun teneffüsünden müteessir olur mu? “Kalb” mevki'inde kullanılmış olmalı.

“Sepîde-dem ona ezhâr-ı bahş-ı hande eder.”

mısrasındaki “sepîde-dem” kaydı neyi gösterir? Tıfl-ı nâimin yalnız beyaz çiçekleri güldürerek elvân-ı rengârenğiyle taltîf-i nazar eden ezhârın istisnâsı ne maksata mebni olsa gerek?

“Verir cibinine mihr-i münir reng-i nevin”

Güzel hayal; fakat onu takip eden;

“Çiçekle mehdini eyler servisler tezyîn”

mısrası pek yalnız kalıyor! Dördüncü bentteki:

“Bütün ruûd-ı semâvât olur karîn-i sükût”

mısrasında mündemic fikr-i hayali pek mübhem değil midir ?

“Bu tıfl-ı hâbnizîn bir kitab-ı ulvîdir :

Hemîşe ıslanır evrâkı eşk-i mâderle.”

Hayali latîf ve ulvî olmakla beraber mâderi mütemâdiyen ağlatmak niçin tecvîz edilmiş?

“Bu tıfl-ı terîne bir hande-i semâvidir,

Mışıl mışıl uyuyup oynar meleklerle.”

Beytinde mısra-i ayn birbirine rabt edilmiş oldukları ve ikinci mısraya birincisi alet olmak lâzım geldiği halde manen bu irtibât mefkûddur. Bundan başka birinci mısradaki “yine” gayrı yersizdir.

(s.3)

Lisân Tahsili Ne İçindir?

Lisân tahsili ne içindir? Denildiği zaman şüphe yok ki bir lisânın tahsili o lisânın insanı olmak demek olacaktır. Mesela ben Arapça’yı tahsil ettim. İcâzetnâme aldım. Diyen bir zât artık Arapça’yı yazar, okur, Arapça’ya mahsûs bir şiveyle telaffuz eder, tekellüm eder, lisân-ı Arabî’den diğer bir lisâna tercüme eder bundan o zâtta müstefid olur. Mensup olduğu kavim ve millet de o zâtın istifâde etmiş bulunur böyle değil mi? Evet! Bu böyledir ve böyle de olmak iktizâ eder. Şimdi izâh-ı madde edelim: Şâyân-ı dikkat değil midir ki lisân-ı Farisi kısmen lisânımızdan ma’dûd bir lisân olduğu ve yazıp okumasında hiçbir güçlük çekilmediği halde bugün Farisi bilenlerimiz pek mahdûddur. Hele âdi derecede olsun bir tezkire bir mektup yazabilenlerimiz nâdir-ül-vücûttur. Kemal-i teessüfle itirâf ederim ki tab’an mâil ve o an sabâvetimden biri Farisi ile mütevaggilken bu muvaffakiyetsizliği kendi nefsimde daha ziyâde müşâhede ediyorum. Halbuki bugün Fransızca’yı tahsil edenlerden ifâde-i merâma muktedir ve en büyük mahâfil-i edebîye ve siyâsiyede Fransızları hayret bir dehân edecek derecelerde irâd-ı kelâma kâdir gençlerimiz mahdûd değil, belki her tarafça mevhûddur.

Bunlar pek az bir zamandan beri yetişen genç mütercimlerdir ki bugün kalemlerinden malûmâtlarından cihet cihet istifâde ediyoruz. Müftehir olmaz mıyız? Fransızca bize

büsbütün bayağı, yazıları bi-l-küllîye ayrı bir lisân olup tahsilindeki suûbetse muhtaç-ı tafsîl değildir. İşte bu suûbet fevk-al-âde içindeki muvaffakiyet düşünülürse bizim lisân tahsiline olan isti'dâd-ı Hüdâ'dadımız her halde ihrâz-ı mevki' imtiyâz eder şimdi bu isti'dadımızla beraber senelerce tahsiline uğraştığımız Farisi lisânıyla iki satırlı dürüst bir tezkire yazmamaktan ve iki kelimeyi yan yana getirip de bir kitap-fürûşla mükâleme edememekteki acz-i azîme ne mana verelim?

Farisi'nin bizce o kadar lüzûmu olmadığı der-miyân edilirse bizim için dinen, edeben, siyâseten lüzûm ve ehemmiyeti Fransızca'dan kat kat ziyâde olduğunda şüphemiz olmayan lisân-ı azb-ül-beyan-ı Arabi'ye nakl-i kelâm ederek deriz ki Farisi'deki aczimiz mezâmü'l-lisân olan Arabi'de maa-ziyâdetin mevcûttur. Bununla beraber Fransızca'ya ettiğimiz itinâ Arabi'ye sarf ettiğimiz müddet ve gayretin onda biri derecesinde olamaz. Mütebahhirîn fazla bir mevki'-i ihtirâmda müstesnâ olmak üzere yazı ömrünü münhasırân Arabi tahsiline sarf eden mezûnlardan şüzde biri bir eser vücûda getiremiyor. Neşr-i âsâra himmet edenlerin ekserisi Arabi-ül-ibâre bir kvâid veya bâhis-i sâireye ait bir kitap telîfine koyuluyor.

Bu mecburiyet neden ileri geliyor? Bunun sebebini anlamış gibi söylemeye cesaret ediyoruz ki bu muktedir müellifler senelerce uğraşa uğraşa nihâyet Arabi-ül-ibâre bir kitap telîfini Arapça'ya tercüme edivermekten daha kolay buluyorlar. Binâenaleyh bu istifâde umûma ait olamıyor. Olamayınca müellifi de umduğu kadar müstefid olmaktan beri bulunuyor. Meyûs oluyor. Git gide fütûru artıyor hâsılı malûmâtı kendisinden uzak gidemiyor. Daha doğrusu kendisiyle beraber kapalı kalıyor. Beri tarafta dün mektepten çıkmış on sekiz yirmi yaşlarında bir genç nihâyet beş on gün emek sarf ederek Fransızca bir risâlenin Türkçe hem de sevimli bir Türkçe olmak üzere neşrine muvaffak oluyor. Kütüphâne-i millîyemize bir eser daha ilave ediyor bundan umûm mahrûm kalmıyor. Umûmun istifâdesi mukâbilinde genç ve gayyûr olan mütercim de o senelerce uğraşan bir müelliften daha ziyâde kesb-i şöhret ve temin-i maişet ediyor. Bir yandan Türkçe de mahâret-i kesbine diğer cihetten Fransızca erbâb kaleminin her türlü âsârını tetâbu' ile tevsî'-i malûmata çalışıyor. Daha güzel, daha mükemmel eserler yazıyor, tercüme ediyor. Tahsilinden nâ-dem olarak boş oturmuyor, söz buraya gelince: Bizim için Fransızca'da şâyân-ı istifâde eserler vardır. Arabi ve Farisi'den tercüme edilecek eserler yoktur mu diyeceğiz? Bu söze bizim ağlayacağımız gibi Fransızlarda güler! Bahsimiz gülüp ağlamakta değildir. Yukarda demiştik ki:

Bin lisânın tahsili o lisânın insanı olmak demektir. Bunu bir hakikat olarak kabul ettiğimiz halde Fransızca'da olduğu gibi Farisi ve Arabi lisânlarına tatbik edemediğimizin esbâbını araştırmak icâb etmez mi? Öyle ya? Fransızca'yı tahsil eden bir Türk bir Fransız'la pek güzel konuşuyor, mektuplaşıyor. Yazıyor, tercüme ediyor da yine o Türk lisânlarını tahsil etmiş olduğu bir Arap, bir Acem ile konuşamıyor, mektuplaşamıyor, tercüme edemiyor. Sözü uzatmayalım fikr-i fakirâneme göre bunun esbâb-ı hakikiyesi usûl-i tedrisimizin yolsuz tutulmuş bulunmasıdır. Usul-i tedrisimiz bir kere ıslâh edilip mevki'-i tatbikiye konulacak olursa müddet-i tahsil taklit edilmiş olmakla beraber Arabi ve Farisi lisânlarıyla da arzu ettiğimizce de tercüme ve tekellüm edebiliriz. Bundan husûle gelecek olan mahâsin ve menâfi' burada ta'dâda lüzûm göremem. Usûl-i tedrisin ıslâh ü tatbikiyse âli-nazar erbâb-ı fazilete ait bir mürüvvettir ki inşallah şu asr-ı celîl-i terakkide bu arzunun hayz-ı husûle isâlini tebşîrle de mübâhî oluruz.

Sadî
(s.3-4)

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils'den:

MEKTUP CÜZDANI

Mütercimi: Ahmed Melik

(Mâba'd)

Yedinci Mektup

Leydi'den Jülne'e

Size yazacağım şeyler pek tabîi, pek sathidir. Dostum! Takip eylemekte bulunduğunuz tarîk-i hayatın nokta-i intihâsına vâsıl olduğunuz, talihinizin en müsâit, en lütufkâr bir zamanına tesadüf eylediğiniz halde, siz Matmazel Ofemi hakkında pek vâhi fikirlere düçâr oluyor, bir genç kızın ilk defa olarak gördüğü, ahlâkını, etvârını tecrübe etmediği vecihle vâlidesi karşısında bi't-tabi' sâkit, mahcup kalacağını asla hatıra getirmiyorsunuz. Bakınız! Size güzel, mukni' bir cevap yazmak için tesadüf-i bigâne kadar yardım ediyor! Bu tesadüf nedir biliyor musunuz? Matmazel Ofemi'nin refîka-i sabâvetinden birine yazıp onda sizinle ilk görüştüğü hengâmedeki ihtisâsâtını musavver bir mektuptur!

Bu güzel kızın terbiyeli, nazik, hassas olduğunu ben size yazmamış mıydım? Refîka-i hayatınızın bu hasâil-i ulvîyesini daha pek çok zaman evvel ekseriyâ bize gelip giden, hakkımızdaki hissiyâtıma vâkıf bulunan Madam ...'dan öğrenmiştim. Zevcenizle onun

kerimesi Matmazel Kamil bir mektebde okumuşlar, bir muallimin halka-i tedrîsinde bulunmuşlar. Bir taşımışlar! O hayal yürür iki kızcağız -şâyet yekdiğerinden ayrılırlarsa- muhâbere etmeyi, birinin hâsıl eyleyeceği en derin, en esrarengiz teessüre diğèrinin dahi iştirâk eylesesini kararlaştırmışlar. Bunun için bir yâb-ı muhâbere açmışlar, devam ü sebât edeceklerine ahd-ı peymân eylemişler, ne isâbet etmişler! Saf, pak, masum olan iki kalb-i refîkin ilk teessürâtını samimâne, sâfiyâne bir sûrette birbirine nakl eylemek o yaşta bulunan o yaşta bulunan iki genç için az nimet, az saâdet midir?

O kadıncağız, bugün bize geldiği vakit sizden, Marsilya'ya sûret-i muvâsalatınızdan bahisler açtı; kerimesinin Matmazel Ofemi'den aldığı mektubu göstererek mûcib-i meserretiniz olur diye size göndermeme müsâade etti. O mektubu birkaç kereler okudum. Okudukça bu meselede size galebe edeceğimi tefekkür ederek meserretli bir azimet içinde kaldım. İşte şimdi de size gönderiyorum. Mütâlaa ettiğiniz zaman Matmazel Ofemi nazarınızda başka sûretle tecelli etmeye başlayacak. Hakkında svindiğiniz sözlere pişman olarak onun hakikaten kalb, fikir sahibi olduğunu anlayacağız. Yine tekrar ediyorum dostum, siz mesut olacaksınız. Benim için bir ümit, bir teselli varsa o da hâdim-i mesûdunuz olduğumdur. O mektubun sûreti şudur:

Ofemi'den Kamîl'e

Sevgili Kamilciğim,

Şu mektubum teehhül etmek üzere bulunan bir genç kızın ihtisâsâtına tercüman, sana olan muhabbetine bürhân olduğu için indinde pek şâyân-ı ehemmiyettir! Okuduğun zaman bazı satırlarının hande-i mısırûrânelerle, bir takımlarının da girye-i meyûsânelerle yazıldığını göreceksin, muhteviyâtı -birgün gelip de senin de başından geçeceği için- nakş-ı hafıza-ibret eyleyeceksin!

Paris'ten o menba'-ı vâkayı'-i gûnâ-gûn olan azimetli, dağdağalı şehirden, içinde bulunduğumuz tantanalı, şa'saalı âlemlerinden ayrılarak nisbeten bir felekzedenin kalb-i hazini gibi mağmûm, viran olan Marsilya'da gûşe-nişîn-i inzivâ olacağımdan değil, ancak birbirimizden ayrılacağımızdan dolayı feryat, figan eylediğimiz, bu feryat ve figan arasında reh-i râstıma tesadûf eyleyen bir ağacın sâye-i latîfe ilticâ ederek orada, başımızdan geçecek olan her türlü ahvâl ve vukûâtı birbirimize olduğu gibi nakledeceğimizi ahd ü peymân ettiğimiz o anı hatırlıyor musun? Ah! Şetâretle mürûr eden ayâm-ı sabavetimizin, safvetle başlayıp dem-i vâpesînimize kadar safvetle imtidâd ederek hitâm-pezir olacak olan

muhabbet-i masûmânemizin böyle menhûs devirleri de olduğunu tefekkür ettikçe insan hayatından da muhabbetinden de, muâşeretten de istikrâh eyliyor! Bir zamanlar biz neydik, hırçın, yaramaz, ele avuca sığmaz çocuklar değil mi, sonra ne olduk. Büyüdük cemiyet-i beşerîyyeye dehalet ettik, nîk ü bed dünyayı temyîz-iî muktedir bir hale geldik. Şimdiyse birinin malı, yani bir nizâm-ı şer’î dairesinde beraber göğün hâdim-i âmâlî olacağız. İşte sevgili Kamil! Birgün gelip de muhabbetinin düçar-ı infisâm olacağını tefekkür ederek mahzûn olduğun, Ofemi -sana olan muhabbet-i fevk’al-âdesine asla hâlel gelmemek şartıyla- birinin malı oluyor. Bir erkeğin dâire-i zevciyetine dehalet etmek üzere bulunuyor! Şu satırları vücûda getiren o hisse tab’ân tahrîk edilir; sana arzu ettiğin gibi her şeyi açıkça beyan edecektir.

Mâba’dı var

Ahmed Melik

(s.7-8)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

MÜKÂFÂT-I İLAHİYYE (Mâba’d)

Müellifesi: Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye

Yedinci Kısım

Mükâfât-ı İlahiyye

-1-

Alice’te hemen yazıp Levayal’in resmini getirtti. Ancak o resmin arkasında muharrer olan (İsmetmeâb Alice Cenâblarına takdime-i nâcizânemdir) cümlesini beğenmeyip; “Canım! Levayal’e de ne olmuş! Alacağı kıza gönderilecek resmin arkasına böyle yazılır mı?” diye söylendi.

Levayal’in resmi kız evine verilmek üzere vâsıta olan madama gönderildi.

Resmin arkasındaki yazı, vasıtanın zevci tarafından hoş görülmeyp; “Ben bu resmi göndertmem! Başkası gelsin.” demiş, zevcesi de zevcinin gönlü olacağı zamanı beklemeye karar vermişti.

Üç gün sonra Levayal’dan gelen bir mektup Alice’i taht ü hayrete ilkâ eylemiş ve yarım saat kadar bilâ-tekellüm donup kalmıştı.

Aklı başına gelince hemen kendini Juliette’in hânesine atmış ve onu geç vakit böyle perişan bir halde gören hemşiresi; “Alice! Allah aşkına ne oldun?” diye haykırmıştı!

Juliette'in telaşı heyecanda kalan Alice'i ifâde-i merâma muktedir edemediğinden ortalığı azim bir dehşet istilâ eyledi. Bereket versin Juliette'in zevci araya girip birine; "Dur, telaş etme!" diğerine "Derdin nedir söyle" diyerek Alice'in perişan olan zihnini toplamasına yardım etmiş oldu! Alice:

- (Elindeki mektubu Juliette'e uzatarak) Al oku anlarsın! Dedi.

Juliette mektubu mütâlâa ettikçe elini şakağına dayayıp, düşünmeye vardı. Bu halinden çıldırmak derecesine gelen zevci hemen mektubu kapıp okudu. Elini önündeki masaya vurarak:

- Ben verdim gitti! Diye haykırdı. Juliette:

- (Mütefekkirâne) Levayal gibi bir gence istenilen kızı vermemek ayn-ı hamâkat olacağını bilirsem de... Zevci:

- Sanki ne demek istiyorsun? Juliette:

- Şunu demek istiyorum ki ... Alice vâlîde olmuş, mihnet görmüş bir kadındır! Halbuki Levayal henüz izdivâc edecek! Zevci:

- Buralarını düşünmek bize değil Levayal'e ait bir keyfiyettir. Alice'le birlikte büyümüş, sonradan görüp konuşmuş olduğundan vâlîde olduğunu da mihnet çektiğini de pekala bilir! (Alice'e) Bak Alice! Albert vefât edeli seni çok kişi istedi, fakat ben münasip görmemişim "Sen de bana pederlik ediyorsun; intihâb-gerden olan kimseyi kabul ederim." diye söz vermiştin. İşte ben Levayal'i intihâb ediyorum bir diyeceğin var mı? Dedi.

(Alice) Eniştesinin elini öperek:

- Hayır! İntihâb-gerdeniz bence de müntahabdır! Cevabını verdi. Fakat Levayal'e de yazacağı cevabı nim-i muvâfakat sûretinde yazmıştı!

Levayal'dan Alice'e gelen mektubun sûreti:

İsmet-penâh Madam Alice Cenâbları,

Bu defa takdime cevsaret aldığım istirhâmnâme, evvelki arızalarına benzemediğinden emin olunuz ki ellerim titreyerek yazılıyor! Bi'l-vücûh şâyân-ı hürmet gördüğüm efendimize karşı bir cüret-i küstâhâne de bulunacağım! Ancak bu cüretle ebedi bir saâdete nâil olacağımı düşündüğüm cihetle maksadımı arz için kendimde biraz kuvvet bulurum. Cüret-i küstâhâne tabir ettiğim şey sizin dest-i izdivâcınızı talep cüretidir.

Gerçi ben sizi mesut edebilecek bir zevc olmadığımı bilmeyecek kadar hadd-ı nâ-şinâs değilim. Ancak sizin bendenizi mesut etmeye tenezzül etmenizi istirhâm eylediğimden mahcup oluyorum.

Bu bî-çâre her bir halinizin meclûbu olduğu ve benimle izdivâcınız hemşirem câriyelerince maa’ş-şükrân arzu olunduğu cihetle bu bâbda bir muvâfık cevap almaya çâr-çeşmimle intizârdayım. Muvâfakat buyurulduğu takdirde hemşirem ve dadım cariyeleri Paris’e giderler avdetlerinde birlikte teşrîf buyurulur, buradan hazz ederseniz bir müddet kalırız. Arzu buyurulmadığı takdirde Paris’e gideriz. Her halde re’y ü irade sizin olacaktır. Şu marûzâtım muvâfakat-ı âliyyeleri takdirindedir.*** Eğer bir teklif-i meşrûdan ibaret olan cerâim-i dücâr-ı muâhiz ve ta’yîb olursa yine aff-ı cemil-i âlî-cenâbânelerine dahîl olurum bâkî-i iradenâmelerine şiddetle intizâr ederim efendimiz.

Levayal

Mâba’dı var

(s.8)

Nr. 21

EDEBİYAT

Takrîzât

Bazı nevrestî-gân-ı edebî teşvîk yolunda Hazret-i Üstâd Ekrem’in yazmış oldukları takrîz bu kere bir kitap şeklinde sâhe-ârâ-yı intişâr olmuştur. Edebiyat-ı Osmâniye’ye ait mühim bahisler, üdebâ-yı nevrestî-gânın ne yolda idare-i kalem etmeleri lazım geleceğine, ne gibi hatîât-ı fikriye ve lafziyeden ictinâb eylemeleri icâb ettiğine dâir fevk’al-âde câlib-i istifâde efkâr ü ârâ-yı muallimâneyi hâvi olan bu eser-i Ekrem ale’l-umûm muhibb-i edeb olanlarca hırz-i cân edilmeye elyaktır.

Bu takrîzât-ı üstâd-âne şu son on sene zarfında “Edebiyat” namıyla tavsîf olunabilecek âsâr-ı narideyi nazar-ı mütâlaadan geçirenler indinde meçhûl bir şey olmamakla beraber -muhtevi olduğu ihtârât-ı mürşidânedan lüzumu derecesinde istifâde için- toplu bir halde bulunmalarına şiddet-i ihtiyaç vardı. Hazret-i Üstâd bu ihtiyacı hissetmişti... Takrîzât’ı neşre himmet buyurdu. Bu lûtfâ karşı bütün müntesibîn-i edeb namına arz-ı şükrân ederiz.

Üstâd-ı Ekrem’in şeref-i muhâtabasına mazhar olanlarca müşârün-ileyh ne derecede mahviyet-perver, ne kadar tevâzukâr olduğu malûmdur. Bu şerefî nâil olamayanlarsa Takrîzât’ın -velev sathî olsun- mütâlaasıyla bu bâbda bir fikr-i mahsûs peyda edebilirler,

hemen diyebiliriz ki evlât-ı Osmâniye'ye edebîyat ta'lîminde -görüp te iftihâr etmekte olduğumuz derecede- muvaffak olmalarının en birinci esbâbından biri de hiçbir sahib-i eserin şevk ü gayretinin münkesir olmasını mûcib bir şiddet-i muallimâne ezhâr etmemeleri, ma'rûz-i nazar-ı nâfizleri olan her bir eserin hatîâtı fevk'al-âde bir nezâketle tashihe himmet buyurarak hitâmında yine teşvîk ü tergîb yolunda kelimât-ı lûtf-kârı ibzâl buyurmalarıdır.

Takrîzâtın bazıları değil hemen cümlesi birer mükemmel intikâddır; hem de "mükemmel" kaydının manâ-yı hakikisini hâvidir. Burada Hazret-i Üstâd eseri öyle güzel teşrîh ediyor, o kadar dakîk bir fikr-i münekkîdâneyle ve fakat o kadar mürşîdâne, o kadar nazîkâne bir tarz-ı ifâdeyle meâhize veya tahsîn ediyor ki belki de ashâb-ı âsâr bile husûlât-ı fikriye ve kalemiyelerinin mâhiyet ve kıymet-i asliyelerini intikâdının mütâlaasıyla anlıyorlar.

Takrîzât, bizce Ta'lîm-i Edebiyat'ın mütümemmî bir eser-i güzîndir. Sakâmet-i fikriye ve lafziyeye düşmemek, yazılan şeylerin "Edebiyat" namına mazhariyeti temin edilmek üzere bu eser-i âlî-i üstâdânenin herkesçe ne derecede bir ehemmiyeti telakki edilmesi lâzım geleceğini izâh zâiddir.

Hazret-i Üstâd Ekrem'in böyle âsâr-ı ber-güzîde-i münşîdâneyle kütüphâne-i edebîyatımızı tezyîne himmet buyurmakta devam etmelerini temenni eder ve zaten kendilerine karşı bütün müntesibînin-i edibin lebrîz oldukları hissiyât şükr-güzârı ve minnettârının bir kat daha tezâyüdüne sebep olacak irşâdât-ı edibânelerinin inkitâ'-ı şâibesinden masûniyetini istirhâm eyleriz.

(s.1)

Haluk'un Sesi

-Geçen Kış-

Terennüm eyliyor sesin,

Ne söylüyor bilir misin?

Diyor ki: İşte leyl olur, tulû' olur, nehâr olur;

Şitâ geçer, bahar olur,

Zemin şükûfe-zâr olur;

Çiçeklerin tarâvetiyle pür tarâvet-i şebâb,

Gezer, koşar, uçar güler, güler bütün zevî-ül-hayat

Güler sütun terâneler,

Güler hep âşiyâneler,
 Bu kar, bu kış, bu serdî-i hevâ ki titretir seni,
 Şu incimâd-ı âteşin ki yaktı rûh-ı gülşeni,
 Şu berf-i pâreler ki doğrusu üşütmüyor beni...
 Evet, şu berf taneler,
 Neşâtıma bahâneler,
 Tef-i hayat-bahş-ı âftâba karşı bî-sebât
 Erir, akar... Onunla reşha-yâb-ı feyz olur türâb;
 O feyzle bahar olur,
 Zemin şükûfe-zâr olur,
 Melek çocuk! Baban senin sesinle bahtiyar olur
 Terennüm eyliyor sesin,
 Ne rûhsun bilir misin?

Servet-i Fünûn - T. Fikret

(s. 1)

Mütâlaa

İşte bir şiir ki tabîi olduğu kadar üstâdâne! İlk okuyuşta insan selâset ve hilâvet beyanına mütehayyir kalıyor; ikincisinde ihtivâ ettiği hissiyât-ı rakîkayı hisle telzîz-i rûh ediyor.

“Şiir” böyle olmalıdır.

Hiç şüphe yoktur ki ifâde-i nazmiyede veznin büyük bir te’sîri vardır. Bu şiirdeki rakîk, rûh-nevâz hissiyât ağır bir vezinle ifâde edilmiş olsaydı şimdiki te’sîrinin belki de onda birini husûle getirmezdi. Halbuki şâir yalnız evzân-ı malûmeden birini intihâb etmekle kalmamış. Şiirine, hissiyât-ı şâirânesine muvâfık bir tarz beyan-ı ihtirâ’ etmiş! İhtirâ’ındaki isâbetse en geç beynânemizi bile mecbûr tasdik edecek kadar mükemmel!

Tarz-ı ifâde “alafranga” dır. Bu son zamanlarda Avrupa’nın “Romantizm” eş’ârını takliden yazılan şeylerin bir çoğu hoş görülmemekteydi, adeta bir iki büyük şâirimiz istisna edilince bu vadi-i ifâdede muvaffak olanlar pek nadirdi. İki üç seneden beriye -istikbâlen edebîyat-ı Osmaniye’nin. “Üstâd” nam-ı celîliyle tevkîr etmek isti’dâdında bulunduğu mahsûlât-ı ceyyide-i fikriyeleriyle istişhâd olunan- Tevfik Fikret ve Cenâb Şehâbeddin Beyler gibi tab’ân teceddüde, fikren Romantizm’e meyyâl olan genç şâirlerimizin himmetiyle bizde de teceddüdât-ı edebîye hayli terakki etti.

Tevfik Fkret Bey'in bu şiiri de hakikaten zîver-i hâfıza-i kıymet-şinâsân olmaya yâ-yık âsâr-ı latîfedendir.

Daha:

“Terennüm eyliyor sesin”

mısrasındaki garâbet-i latîfeyle nazar-ı dikkati celbeden bu manzûme,

“Güler bütün terâneler

Güler hep âşiyâneler”

Gibi,

“Şu incimâd-ı âteşin ki yaktı rûh-ı gülşeni” gibi en esrarengiz, en rûh-nevâz hayalât-ı hâvi olmakla beraber bir hakikattır. “Şiir” nam-ı umûmisiyle yâd olunan manzûmelerin kısm-ı azamı akılla, meşhûdât-ı hâriciyeyle tevfiği gayr-ı mümkün hayalât-ı garîbeyle mâlî olduğu halde bu şiirde bi'l-akıs hayalât-ı latîfe hakikatla mümtezic, fenne makârandır.

Âsâr-ı edebîyeye “fen”i idhal etmek, edebîyatımızı fenleştirmek istemeyiz. Zaten isteseydik bile gayr-ı kâbil olduğunu biliriz. Fakat edebîyatın “Tabîilik” halinden çıkmaması, hayalin mümkün mertebe hakikatla imtizâc edebilmesi, rûha te'sîr eden “Sadelik” yerine hiçbir aklın kabul edemeyeceği mübâlaât-ı acem-âne ve hayalât-ı garîbe isti'mâlinden tevakkî olunması terakki-i edebîyatımız için elzem olan şerâit-i beyandan olduğundan edebîyatta “Fenni”lik ve daha doğrusu “Tabîilik” aramakta mazûrdur.

“Bu şiir hakikatle mümtezic, fenne makârandır.” Dediğimiz zaman maksadımız buydu. Fi'l-hakikiye erimekte olan kardan bahseden şâirin şu:

Erir, akar... Onunla reşha-yâb-ı feyz olur türâb;

O feyz ile bahar olur,

Zemin şükûfe-zâr olur.”

sözleri büyük bir kıymet-i edebîyeye mâlik olmakla beraber tabîi, muvâfık-ı fendir.

Hulâsa bu manzûme-i nefise gerek selâmet-i fikriye, gerekse selâset-i lafziye cihetleriyle hakikaten enâfis-i âsâr-ı cedîdeden addolunmaya şâyandır.

(s. 1-2)

Sanatkâr

-1-

Ne güzel işliyor bu sanatkâr.

Sanki bazusu kân-ı gayrettir

Belki de menba' saâdettir.

Âleme kevher eyliyor isâr
 Ki temâşâsı cây-ı hayrettir
 Meskeni meşher-i bedâyi'dir
 Hep bedâyi' bütün sanâyi'dir

-2-

O bugün nice en büyük zengin
 Çünkü ömrünce serveti bitmez
 O bu dünya için keder etmez
 Eder elbet ma'şetini temin
 Onu etmez fenâ dahi tahzîn
 Ki giderse Hudâ'ya boş gitmez
 İş hakikatte bir ibâdettir
 Gerçi zâhirde bir meşakkattir

-3-

Âleme verdiği hüdâyâdan
 Biride kendi hüsn-i ahlâkı
 O unutmaz Cenâb-ı Hallâk'ı
 Ölse de gârlar ona mesken
 Hele setr eylemez onu medfen
 Çünkü âsârı her zaman bâkî
 İş için ihtizâz eder eller
 İki dünya için demek işler

-4-

Güzerân-ı hayatı işçilerin
 Gıpta bahşa-yı akl ü hikmettir
 Hüsn-i endişeye alâmettir.
 Hâl-i sâfında kalkarak seherin
 Feyzini bu gökle yerin
 Âlemi zanneder ki cennettir
 Neşeler mevc vurur hayalinde

Okunur zevk ü şevk halinde

-5-

O şetâretle azmeder yola
Gider icrâya kendi sanatını
Yani temin için ma'îşetini
Aceb ü tahsînle bakar koluna
Bakıp hiç sağına soluna
Düşünür muttasıl saâdetini
Kendisi kesb ü kârı fikr eyler
Kalbi ama Hudâ'lı zikr eyler

Leskovikli Rauf

(s.2)

Birleyiş

Ey yerleri, gökleri yoktan var eden ulu Tanrım!

Seni tanırım, sana inanırım, yerlere kapanırım, ellerimi göklere açarım, sana yalvarırım, sana taparım.

Birsin, birliğin bilirim, seni birlerim, dilimle derim, yüreğimle söylerim evet! Birsin!

Doğmaktan, doğurmaktan, duraktan berisin, her yerde varsın, görürsün, işitirsin, bilirsin!

Büyük işlerin çoktur bu işleri ortaksız, yardımcısız yaparsın! Yalnız senin dilediğin olur.

Ol! Dediğin yerini bulur, bu yer, bu gök, bu ay, bu güneş bizim görebildiğimiz ve görmediğimiz her ne varsa hepsi senin buyruğun altındadır. Kimse başını kaldırıp da bu neden böyle oldu? O neden şöyle olmadı? Diyemez, kımıldanamaz, yaratırsın, öldürürsün, var edersin, yok edersin, yaparsın yıkarsın işlediğinden sorulmaz istediğinden başka olmaz.

Büyüksün! Büyüklüğün yine senden sana vergidir. Büyüklük, ululuk senindir ve yalnız sana yakışır. Sen o büyük yaratanımsın ki: Yerlerde, göklerde yaşayanların en büyüğünden en küçüğüne varıncaya değin hepsi gece gündüz senden yardım ister, sana karşı diz çöker, boyun bükür, ağlar sızlar, senin adını çağırır, sana yalvarır.

Yeşil otların üzerinde sıçrayan, koşuşan o körpe kuzucuklar meler, seni çağırır, senden yardım diler.

O çiçekler, o sarmaşıklar arasında uçuşan altın kanatlı kelebekler seni söyler, sana doğru uçar, senden yardım bekler.

O güzel, sevimli kuşcağızlar daldan dala uçarak cıvıldar, seni çağırır, senden bize bir örnek gösterir.

Evet! Evet! Sen bunlarında dillerini bilirsin, duygularını duyarsın!

Başımız üstünde parıl parıl parlayan o büyük güneş senin küçük, sönük bir ışığındır! Seni arar.

Ayağımız altında durmayıp yuvarlanan bu yuvarlak yer senin, bu kollar ki verdiği en küçük bir durakçedir, o da sana koşar.

Ey! Ulu Tanrı! İşte bütün varlık içinde aranan, söylenen, çağrılan sensin! Yüreklüğümüzün en derin yerlerinde sakladığımız doğru veya eğri duygularımızı iyiden iyi bilen sensin! Bir karıncanın yapraklar üzerinde çıkardığı küçücük hışırtıları işiten, duyan sensin! En karanlık bir gecede gizliden gizliye işlenen bir işi apaçık gözleyen, gören sensin.

Dilediğimiz senin ışığını görmek ocağına girmek seni evet, seni bulmaktır.

Birlerim, birsin, büyüksün, yok eşin

Hep bu varlık, bu düzen kendi işin.

Sadî

(s.3)

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils'den:

MEKTUP CÜZDANI

Mütercimi: Ahmed Melik

(Mâba'd)

Yedinci Mektup

Bundan takriben yedi sekiz gün evvel vâlidem beni bir kenara çekerek: -"Kızım yarın, yahut öbür gün buraya Mösyö Julienne gelecek, bilirsin ki pederinin başlıca arzusu seni ona vermektir. Hatta bu husûs hakkında yekdiğerini birader gibi seven iki peder-i binende, daha siz çocukken, bir mukâvele akd olunmuştu. Tali', o fâmilyaya yardım etmedi. Bu mukâveleden sonra zavallılar fakir düştüler, perişan oldular. Bunun ne zararı olabilir? Mösyö Julienne zekidir, mükemmel tahsil, terbiye görmüştür. Ona temini istirhâmınıza kifâyet edecek derecede bir miktar servet terkeder, muâmelâtının mahûr-ı matlûbda ceryân

etmesine sa'y ü gayret eylerim. Bilirim ki sen bizim şu kararımıza rûy-ı muvâfakat gösterecek, bu irtibâtan dolayı kendini şâyân-ı iftihâr addedileceksin. Fakat kızım... Bu sözlerimden sakın seni bu izdivâç için tazyîk ediyorum gibi bir fikre zâhib olmayasın. Bil'akis her şeyi açıkça beyan ediyorum, vâlidelerin salâhiyeti dâiresinde sana nasihat veriyorum. Zirâ senin ihtiyâcât-ı hyatiyeni, tasvirât-ı kalbiyeni pek güzel bilirim. Binâ'en-aleyh Paris'te görmüş olduğun tahsil ve terbiyeye münâfi olarak hod-be-hod kendini sana takdim eden, hissiyât-ı insaniyeden mahrûm bulunan bir zengin erkekten ziyâde seni terbiyeli, namûslu fakir bir delikanlıya vermeyi tercih ederim." demişti. Görüyorsun ya! Her ne kadar tahsil görmemiş, zevcinden intikâ eden muâmelât-ı ticâriye ile meşgûl olunarak külliye ahrâf ü âdât-ı memlekete tâbi' bulunmuş olan vâlidem -kaba, saba olduğu halde- fenâ düşünmüyor, vâlidelikte kusur etmiyor değilim?

Buna cevap olarak şu dünyada en birinci emelim kendisinin celb-i hoşnûdiyesini mûcib-i ef'âl ü harekette bulunmak, intihâb edeceği adamı bilâ-tereddüt kabul etmek olduğunu, ve mevzû'-ı bahs olan genç hakkındaki ihtisâsâtım kendi arzusuna mutâbık bulunduğunu söylediğim zaman zavallı vâlideciğim, Bir âvâze-i meserret çıkarmıştı. Fart-ı sürûrundan bayılacaktı!

Benim o kadar âlâyîş-perver, hayal-perest olmadığımı sende bilirsin... Fakat Marsilya'lı bir tüccardansa Paris'li bir ehl-i hünere mâlikiyet elbette daha hoş, daha parlaktır.

Bekledim! Her gün hatta her saat Mösyö Julienne'e intizâr olunduğu halde bir eser zuhûr etmiyor, günler geçtikçe benim de merakım tezâyüd ediyordu.

Yalnız medâr-ı teselli bir cihet varsa o da bu teehhürî bir sebep-i meşrûa atf eylemekti. Düşünüyordum. Bu delikanlının teehhür-i azîmet etmesi, ihtimâl ki benimle akd-ı râbîta-i zevciyetten istinkâf ettiğindendir. İhtimâl ki beni sevmeyeceğini anladığındandır, birde onun şahsımı bile tanımadığını tefekkür ettikçe, efkârımın batılânene hükm eyler. Bu hali bir mâni-i kuvvî zuhûruna hamel ederdim.

Bu meraka, bu intizâra, çok şükür, dün nihâyet verebildin. Zirâ Mösyö Julienne artık Marsilya'ya muvâsalat etmiş, vusûlünden bir akşam sonra bize akşam ta'âmına davet olunmuştu.

Âmel-i kalbiyyesi henüz bir noktada ârâm-güzîn olmamış olan bir bakirenin ilk defa olmak üzere hiç tanımadığı bir erkeğin nazar-ı iştîyâkına ma'rûz olması kadınlarca ehemmiyet ve nezâkat-ı fevk'al-âdeyi hâiz bir mesele hümündeyken saâdetini,istirâhâtını refâhını onunla teşkil eyleyeceği münâsebet-i meşrûadan intizâr eden bir genç kızın zevci karşısında bulunması oldukça şâyân-ı ehemmiyet vak'alarındandır sanırım.

Sen de bilirsin ki bu âlemde kadınların en ziyâde mazhar-ı hürmet ü ihtirâm olmaları kanun-ı beşerîyyet iktizâsından olduğu halde felek bile bize her zaman [?] dil göstermiyor. Bir kere düşün! Bu adamcağız ya çirkin; yahut ihtiyar, nâdân, insaniyetsiz çıkarsa ne yapmalı? Kimden taleb-i imdat etmeli? Niye istinâd etmeli? Nereye kaçmalı?

Hakîkat! İnsan muhabbete gayr-ı lâîk bir adamın zevcesi olacağını kâle almaksızın şöyle satılca bir tefekküre daldığı zaman bile zihnime ne kadar korkunç vâhimeler hücum ediyor!

Bununla beraber ben kalben pek müsterîhtim. Çünkü vâlidem izdivâcımı arzu ediyorsa da kabul ve adem-i kabul husûsunda da beni serbest bırakıyordu. Mösyö Julienne vâlidem tarafından edilen davete icâbetle bize geldiği akşam ahvâl ü etvârını güzelce teftiş için kendi mi mümkün olduğu kadar, çocuk; bedelen göstermeye gayret ettim. Ah! Sevgili hemşireciğim! Bir genç kızın ilk şû'le-i nazarında ne sür'at, ne metânet vardır! Kendisine taalluku olan bir erkeği, daha görür görmez onun evsâf-ı matlûbayı câmi olup olmadığını derhal hisseder değil mi?

Mâba'dı var

(s.7)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Mütâlaa Cerîde-i Ferîdesine

“Bir Perişan Musâhabe”

Muharrir efendi!

Geçen gün refikalarımın (Y.) Hanım'ın hânesine gitmişim. Rasime-i mihmân-nüvâzî o kadar uzun sürmedi câriyenizi derhal kendi odasına davet etti. Masası üzerinde açık bir “Servet-i Fünûn” nüsha-i nefise-i edebîyesi vardı. Hemen elime dokuşturup bu makaleyi okudun mu? dedi. 284 numaralı Servet-i Fünûn'da muhterem bir imza altında neşr olunan 4 numaralı “Mekâmelât-ı Ahlâkiye” ser-levhalı bir makale-i nefiseydi. Sıkılmazsan beşinci olarak bir defa da sana okuyayım dedim. (Y.) Hanım bu “beşinci defa” sözüne izhâr-ı taaccüb etti. Aleyhimizde yazılan bu makaleyi niçin bu kadar tesâhub ediyorsun? Demek istiyordu. Hayretine nihâyet vermek için hemen okumaya başladım. Arada sırada kitaptan başımı kaldırarak “Buna bir diyeceğimiz yok!” diyordum. Aramızda hayli uzun bir mübâhase cereyan eyledi. Neticede ikimizde aczimizi itirâf eyledik. O makaleyi refikam da pek doğru buldu. Şakir Beyefendi'nin itâbları, serzenişleri ikimizin de kalbinde bir derin

cerihâ açtı; tahsilimizin pek nâkıs kaldığına, ciğer-pârelerimizin cehaletimiz uğruna nemâ-yı tabîiden mahrûm olduklarına gözyaşları dekercesine teessüf ettik; hatta şu satırları yazdığım sırada beşiğinde uyumakta bulunan yavruma bakıyorum da pek büyük bir hata irtikâb etmiş gibi bütün asâbıma birden haalecân-âver bir rişe-i havf târî oluyordu. Masûm yavrucuğum. Gûyâ bana o makalede muharrir-i fecâyî' lisân-ı hal ile tekrar ediyor gibi görünüyor. Sanki “Beni istersen daha az sevmiş gibi görün; fakat sahtıma daha çok itinâ et. Düşün ki bir gün benden de şu vatan vazîfe isteyecek, bu vâlîde saâdet ü rahat arzu edecek. On beş yirmi yaşına geldiğim gibi beni doktorların müdâvâtına mecbûr edecek bir itinâsızlıkta bulunsun. Küçük bir kayıtsızlık bütün bir hayatı zehirler. Ben senin mahsûl-i hayatınım; lâkin senin gibi ah u zâr içinde emrâr-ı hayat etmek istemiyorum.” diyordu. Derhal elimden kâğıdı bıraktım. Ne yaptığımı bilmeyerek bir telaşla beşiğin etrafında dönüp dolaşmaya başladım. Çocuklar gibi ağlıyordum.

Titreyen dudakları neyyiremin gülhande-i ma'sûmiyet içinde bulunan dudaklarına vaz' etmeye cesaret edemiyordum. Nihayet çocuğun rahatsız olacağına bakmayarak derhal kucağıma alıp yatağına yatırdım.

Muharrir efendi! Tarz-ı ifademden bi't-tabî' anlıyorsunuz ki yavrucuğumu her vâlîde gibi severim; fakat bazı vâlidelerden ziyâde hıfz-üs-sıhha kavâidine tevfiken büyütme emelindeyim. Ama bu babda kattiyen vukûfım yoktur. Heyet-i tahririyeniz içinde muktedir, macerreb muharrirler olsa gerektir. Ya onlar veyahut şehrimiz doktorlarından lisânımıza âşinâ olanlar bu bâbda ibrâz-ı himmet etseler de arada sırada muhterem mütâlaamıza hıfz-üs-sıhha-i etfâle dâir müfid anlaşılması sehîl-i makaleler gönderseler de aileler arasında ekseriyetle kayıtsızlık tabîr-üs-sahle-i cehalet yüzünden vukûa gelen mesâibin dâire-i vasiası teceddüd olursa hakikaten mektepten mezûn yeni vâlidelere ve bu yüzden muazzez vatanımıza pek büyük bir hizmet edilmiş olurdu. İstitrâd biraz uzadı. Aff-ı âlînizi istirhâm ederim.

(Y.) Hanım'la olan mübâhasemizde her zaman olduğu gibi bu defa da müttehid-ül-re'y olduğumuzdan her ikimiz için büyük bir istifâde kapısı açıldı. Ba'demâ aklımızın erdiği derecede can-pârelerimizin terbiye-i maddiye ve maneviyeleri yolundaki âsârı ta'mîk etmekte vâlidelerimizden, büyük vâlidelerimizden gördüğümüz öğrendiğimiz âdâtın kâffesine sevap ü savâb nazarıyla bakmamayı takdir ettik. Sonra söz Mütâlaa cerîde-i ferîdesinde geçen bir hafta tenezzülen derc buyurulan varaka-i câriyâneme intikâl etti. Refîkam bu hafta “Mütâlaa” için ne hazırladığımı sordu. Yeniden hiçbir şey yazmadığımı söyleyince câriyenize varakamdaki vaadi ihtâr etti. Nasıl olmuşta sıkılmadan kabul

olunacağını bilsem arada sırada takdim-i âsâra cesaret edeceğimi yazmışım. Eve avdette evvelce karalanmış bir iki perişan evrâka, emeğimin bu aciz mahsûlüne, göz gezdirdiğim, bazı yerlerini mahv ü ispat ettim. Hissiyât ü emkârını şâyân-ı nazar bir kisve-i rengînle telbîs edemediğimden hiçbir şey yazmamaya karar verdim; fakat şöhret-i ilmiyesi kadar hasâil-i ber-güzîde-i teşvik-perverleriyle mümtâz ü müştahir Emine Semiye Hanımefendi Hazretlerinin hakk-ı câriyânemde ibrâz ve ibzâl buyurdıkları teveccühât-ı âlî-cenâbâneye karşı kalb-i cariyânemin hiss eylediği mefharet ve şükranı sükûtle geçiştirmeyi mazhar olduğum ulüvv-i âtîfetle gayr-ı kâbil imtizâc-ı vüûhunun pare-i acz-i beyana bir lisân-ı hiss ibdâ' ederek arz-ı şükran etmeyi iktidâr-ı kem-terânemle gayr-ı münasip bulduğumdan bu bâbda cerîde-i ferîdelerinin vüsâatını istirhâm maksatıyla işbu varaka-i câriyânemin kâl-i mahcûbiyetiyle takdimine ictisâr kılındı. Her halde emir ü irade efendimizindir.

Câriyeniz Rukiye Hatice

(s.7-8)

MÜKÂFÂT-I İLAHİYYE (Mâba'd)

Müellifesi: Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye

Yedinci Kısım

Mükâfât-ı İlahiyye

-1-

Alice'in Cevabı

Azizim Mösyö Levayal!

Mart 28 tarihli mektub-u sâmiyeleri nazar-ı mütâlaama hedef olduğunda münderecâtından yarım saat kadar mebhût ü mütehayyir kalmışım! Bu şaşkınlığa sebep tufûliyetten şebâbete kadar zaten âlî-cenâbânenizi bir birader olmak üzere telakki ettiğimden ve hakkınızda parlak ve şerefli bir izdivaç fikrinde bulunduğumdan neşet etmiştir. Yoksa sizi muâheze haddimin ve iktidârımın hâricindedir.

Asla hatır ve hayalimden geçmediği halde taraf-ı asilânenizden talep edilen bu izdivaca maa-l-memnûniye rızâda da olacağıma şüphe etmeyiniz. Şu kadar ki âcizenizin mihnetkeş bir vâlide ve bedbaht bir kadın olduğumu nazar-ı mütâlaaya alıp ona göre karar vermenizi tavsiye ederim!

Bu nikât-ı nâzike dahi fikr-i âliyenizce hoş görülürse emrinizi ifâyâ müheyyâ bir câriyeniz olduğumu arz ü beyan ettiğinden sonra mukadderâta tâbi' oluruz.

Alice

Alice'in bâlâdaki mektubuna cevap olarak Levayal'dan gelen mektupta hemşiresi Angel'in hemen kendisini almak üzere yola çıkacağı beyan olunuyordu.

Yedi gün sonra Angel'in yola çıktığı telgrafi geldi.

Akşamda Angel dadısı ve refâkatında oldukları mahalin yerlisinden muteber bir madam Alice'in hânesine muvâsalat eylediler.

Alice Angel'i mahcûbâne der-âğuş etmiş kızcağızda yengesinin yüzüne bakmak cesaretinde bulunamamıştı!

İki gün sonra Juliette onları davet edip familyaca bir mesâmere-i tehiyye etti.

Juliette bu izdivac-ı garibin ne sûretle taakkul edildiğini suâl edince Angel enzâr-ı melekânesini mahcûbâne kaldırıp şöylece beyan-ı keyfiyete ibtidâr eyledi:

- Alice hakkında olan muhabbetimizi biliyorsunuz! Vâlidemin hayn ü vefâtında bizi hiç bırakmamıştı. Bizde onu bedbaht işittikçe meyûs oluyor ve ismini hiç dilimizden düşürmüyorduk! Vikont Albert'in veâtından müteessir olmakla beraber Alice'in tesliyesine şitâb etmeyi düşündük! Biraderim neyyinini bize açtı... Alice'i gücendirmek korkusundan yazmasına bir müddet muvâfakat etmemiştim! Nihayet cesaret ettik!

Mektup gittikten bir hafta geçmişteki Alice'in bize darılmış olması mülâhazasıyla ağlaya ağlaya koltuk sandalyesinde uyuya kalmıştım! Birdenbire biraderimin boynuma sarılmasından medhûş olarak uyanıp haykırdım! "Korkma! Tebşîrâtım var! Alice büsbütün bizim olacak! Artık yetim ve öksüz değilsin" dedi. Sevinçle bende onu der-âğuş eyledim!

Alice müstakbel görüncesini pûş edip:

- Kalbinde kendin gibi güzel! Dedi. Juliette:

- Hakîkten Angel güzelliği nisbetinde şîrîn-i kelâm olmuş! Alice! Gurbette kalmayacaksın! Sana sözü muhabbeti çekilir bir de hemşire! Sözlerini ilave etti.

Angel'in şerefine olan o mesâmerede Alice pederi merhûm olalı ilk defa olarak açık fes rengi bir kostüm iktizâ eyleyip biraz da tevâlüt yapmıştı .

Juliette ba'det'taâm hemşiresini gözden geçirip "Vallahi Alice! Seni bu gece pek güzel buluyorum! Zannedersin ki yedi sekiz sene evvelki tarâvetin avdet etmiş! Zavallı hemşireciğim! Bunca felaket arasında melâhatını muhâfaza edebilmişsin!" Dedi.

Alice bu sözlerden mesrû olup aynanın karşısına geçip aksi hayaline medd-i nazar etti!... Çoktan aynaya dikkatli baktığı yoktu.

Pembeliğinden eser kalmamış simâsı, ölü benzinden nişân veriyor, kaşları arasında hâsıl olmuş iki ufki derin çizgiler, kaderle olan mücâdele-i nevmîdânesine delâlet ediyordu!

Evvelki melâhatı, rûzgâr-ı belânın hubûbuyla solup mahv olmuş! Evvelki şetâreti, ahzen-i kalbin hararetiyle yanıp kavrulmuştu!

Kara gönler zavallıyı karartmış, sabâhat-ı neşâtı mübeddel ekdâr olmuştu!

Yalnız merât-ı kalp olan güzel gözleri letâfet-i tabîyesini muhâfaza edebilmiş, yalnız nigâh-ı müesserânesi câlib-i muhabbet bir halde kalmıştı.

O aynadaki hayalin altında artık revnak-ı şebâbet görünmüyor, âsâr-ı teemmül mütâlaa olunurdu!

Alice derin bir ah edip çekildi.

Mâba'dı var

(s.8)

Nr. 22

EDEBİYAT

Bana Öyle Gelir

-1-

Zülfü nûr siyah-ı handândır,
Çeşminin nûr-ı ibtisâmı gibi
Nükhet-i hande-i perişandır
Kâkülün nûr-ı insicâmı gibi
Hepsi nûr-seyyâr-ı tâbândır;
Çîn-i ebru, siyah-ı çeşmâni
Şu'le-i hali, şiir-i müjkânı.
Leb-i gülhânde-i dırâhşândır.

-2-

Münceli safha-i cemâlinde
Şiir-i hüsnün meâl-i handânı
Mütebessim veche-i bâ-kemâlinde
İsmetin mübhemât-ı tâbânı

Mündemic-i hüsnünün meâlinde
 Biner sevda, o şîir-i iffet-i eser.
 Hande-i fecr, ibtisâm-ı seher,
 Muntabı'dır izâr altında

Fikri

(s.1)

Gazel

Kemal-i fart-ı ye'simdir cihanı gösteren meyûs
 Zavallı gönlü eyler dem-â-dem-i derd ü gam-ı işgal
 Ne mümkün şâtır olsun hep durur böyle neden meyûs
 Gelirken hazan olur zâhir, giderken gam olur peydâ
 Keder-i me'vâsimi bilmem bu dünya her gelen meyûs!
 Usandım gönlümün artık şu feryâd-ı hazîninden
 Cevap vermez suâl ettikçe ey dil ben neden meyûs
 Atıldı bir belâ zindanına Yusuf olursa ger,
 Niçin ben olmayım zîr Züleyhâ'yı seven meyûs!
 Figân ü giryeme: Bu âteşin-i âha nihâyet yok!
 Aceb mi olsa ey Nuri beni her an gören meyûs

Nuri

(s.1)

Vanda

Şehrimiz efrâdından Saâdetlü Hamdi Beyefendi Hazretleri'nin mahdûm-ı âlîleri İzzetlü Adil Beyefendi "Vanda" ismiyle bir eser-i edebî telîf eylemişler. Adil Beyefendi'nin tarz-ı ifadesindeki şive-i husûsu mütâlaamıza lûtfen ihdâ buyurdıkları makâlât-ı müfide ve âsâr-ı edebîyeden de derhal anlaşılıyor; bâ-husûs tarz-ı tasvirdeki yenilik, ifadedeki hoş tazmînler nihâyetinde "Osman Adil" imzası görülen her makaleyi seve seve okutacak derecede latîftir.

"Vanda"daki letâfet-i edebîyeyse o makâlâtın cümlesine fâiktir. Çünkü burada müellif -makâlâtta olduğu gibi- bir fikir, bir emel-i maddi gözetmemiş, hissiyât-ı kalbiyesinin, ihtisâsât-ı şâirânesinin sevkıyatına tabi olmuş işte bunun içindir ki "Vanda" efkâr-ı şâirân

gibi perişandır; fakat o perişani-i latîfe kayd-ı insicâm içinde mahbûs kalmış binlerce âsâr-ı edebîye feda olunabilir...

“Vanda” baştan aşağı “hiss”tir. Müellifin -zan-ı umûmu haricinde olarak- epeyce idealist olduğunu gösterir.

Eserin esasına gelince refika-i muhabbetinin vefâtından müteessiren vereme tutularak azim-i bekâ eden bir genç, mütehassis âşığın jurnalinden nakledilen bazı sayfalardan ibarettir. Hissiyât-ı âşikânenin, ye’s ü kederin hakiki bir tablosunu görmek, okumak isteyenlere Vanda’yı tavsiye ederiz.

“Vanda” alafranga bir eserdir. Müellifin Avrupa’da birçok zamanlar kalmış, Avrupa kibar âlemlerinin her türlü ahvâle vâkıf bulunmuş olması eserin medâr-ı tezyîni olan bazı latîf fıkraların, güzel tasvirlerin hakikaten insanı hayran edecek bir mükemmeliyette bulunmalarına sebebiyet vermiştir.

Eminiz ki herkesin: Niçin millî bir eser yazmamışta bizce ehemmiyeti az olan Avrupa’lılardan bahsetmiş? Diye Adil Bey’i tahtıye çalışıyor. Evvela “hiss”in vatani yoktur; bu sebeple hangi kisveye bürünse, hangi memlekete gitse yine histir. Sâniyen bu itiraz -eserin “Mütâlâa”ya nakline müsâade buyrulan mukaddimesinde gösterilmiş olduğu vecihle- büyük bir zât tarafından da edilmiş. O zât-ı muhterem eserin mesûdelerini okuduktan sonra demiş ki:

“Değil mi ki yazdıklarınız telîftir, göz yaşlarınızı Paris topraklarında Matmazel “Vanda” yerine Selânik’te veya İstanbul’da mesela Cemal Hanım veyahut mübarek Menelâ için isâle edemez miydiniz?”

Adil Bey’de cevap olarak: “İnsan asıl damarlarındaki kanı vatan toprağına saklarsa gözlerindeki yaşın bir katresini hârice akıtmakla düçâr-ı itâb olmalı mıdır?” demiş. Pek doğru değil mi? Ancak romanın alafranga bir zemin üzerine tertip edilmesi başka esbâba müsteniddir. Adil Beyefendi o esbâbı da makdema izâh ediyor.

Hulâsa “Vanda” ezher cihet mükemmel bir eser-i edîbedir. Âsâr-ı nâdire telîfinde ber devam olmalarını temenni eyleriz.

(s.2)

Vanda’nın Mukaddimesi

Bilmem böyle dert sayfalık bir kitap için mukaddime yazmaya lüzum var mıdır? Mukaddime mâhiyet-i eseri beyan ve eserde der-miyân edilemeyen bazı teferruât-ı husûsiyeyi doğrudan doğruya bast ü ityân için olduğuna göre yazdıklarımda kâle alınacak

mâhiyet, bahse değer bir ehemmiyet yok ki Gûyâ muhteviyatında müftehî kalan, ağmâzla geçirilen meânî ve maksadın şerh ve izâhına kalkışayım. Belki yazdıklarımın değersizliğinden dolayı itizâr etmeliyim. Hoş ki: Atîde bir lüzum görürüm. Zirâ eser yok ki. Sahibi bir meclûbiyet-i hoşbeynâne, bir meyl-i cibili-i i'tilâ cûyâne, bir heves-i fatrî-i şöhret-perestâne, daha araştırılırsa erbâbına meçhûl olmayan bir hiss-i tabî-i vâlidâne ile onu güzel görmesin. Nitekim hakir dahi yazdıklarımın pekte hayranı olmamakla beraber gözlerimin fart-ı alâmını iktihâm edip bin azap yüz bin elem-i ıztırab ile yevmî ikişer saat çalışarak meydana getirdiğim şu eseri kenar-ı nisyâna atmaya razı olamadım.

Zaten Vanda'yı yazışım garip olmuştur. Şehirde bir büyük yorgunluktan sonra uyûnumu biraz erâhe etmek emeliyle kaplıcalarda bulunan ailem nezdine gitmedi. Yanıma kitap almamış, o gazete gündür mâmullerini tenbîh etmiş idim ki; gözlerimi ciddi bir sûrette dinlendireyim. Maa-mâ-fih sulara geldiğimin ikinci günü artık iç sıkıntısından esnemeye “Dâü's-sıla” olmuş gibi bir haller hissetmeye, velhâsıl okuyacak bir şeyler aramaya başladım.

Berberimde bir kitap getirmediğime bin pişman oldum.

İşte böyle bir zamandaydı ki Almanca'dan tercüme edip şimdi Vanda'ya zeylen neşr ettiğim nev-zemîn romana takliden bir şeyler yazmak hatırıma geldi. Orada kaldığım on gün zarfında çalışa çabalaya şu sayfaları karalayabildim. Vanda taklit etmek istediğim sûrette muhtasar da yazılamadı.

Hakîr o derece ihtisârî bahçeye mukâbil medhalini göstermek Vanyer'in bir operasına bedel yalnız peşrevini dinlemek gibi kifayetsiz bulurum. Zira herkes roman hususunda istediği gibi düşünmeye, tabiat ve temâyülâtına göre tasvirâtını yürütmeye serbest bırakmak inkar edilemeyecek muhasenâta hâizse de, roman yazmayı bırakalım fakat okumaktaki maksadı nazar-ı em'âna alacak olursak “Emil Zola” derecesinde huşûyât-ı teferruât-ı gösterâne, tafsilât-ı safsata-furûşâneye kapılmaksızın romanlarda latîf, mûciz tasvîrât; kâr'înin ilk nazarda tahattur edemeyeceği rakîk, samimi ve mevkiye göre tebessüm veya teesürü bâdî olacak muhtasar malûmât, müfid izâhât, manasız değil belki okuyanların rehber-i tasavvurâtı, menbe-i ihtisâsâtı, mürûc-ı zevk veya gedûrâtı olacağı cihetle rehin olanıdır.

Sözüm burada bitmedi. Vanda'yı akîb-i tahrîrinde bilâ-erâe fikr ü mütâlaasını istifâr ettiğim bir zât lafzen bir iki cümle-i teşvikkârâne bezlinden sonra “Değil mi ki: Yazdıklarınız telifdir. Göz yaşlarınızı Paris topraklarında Matmazel Vanda yerine

Selânik'te veya İstanbul'da mesela Cemal Hanım veya mübarek Menela için isâle edemez miydiniz?" diye bendenizi tahtıe buyurmuşlardır.

Sûret taktir-i latîf olduğu kadar doğrudur. Şu kadar ki insan asıl damarlarındaki kanı vatan hâkine saklarsa gözlerindeki yaşın bir katresini hâriçte akıtmaya düçâr-ı olmamalı mıdır?"

Neyse! Sırası gelmişken şu madde hakkındaki fikr-i kâsırânemi muhtasaran arz edeyim:

Hakîr "Belki ekseriyete sakîm görünür" fakat "âdât-ı muhayyilemize dikkat buyurulsun İslâmiye demiyorum" pek de romanlara zemin edilecek hal-i kâbiliyette olduğunu iddia edeceğim. Zirâ Şeriat-ı gurrâ-yı Muhammediye'nin tesettür ve harem meselesi pâyihtaht-ı saltanat-ı seniyyeyle vilâyât-ı şâhânenin ekserisinde başka türlü telakki ve kabul edilmiş ve kadınlarla erkekler arasındaki münâsebet kızların küçük yaştan örtüye girmesiyle pek erkenden kat' edilegelmiş olduğundan ve tarihi romanlar bir dereceye kadar istisnâ edildiği halde sarf-ı vakâyi'-i hayatiyyenin mûcib-i istiğrâb veya bâd î-i şevk-i istiğrâk olacak bir hal ü hadisesini musavver romanlarsa kadınsız erkeksiz olamayacağından âdât ve adâb-ı mahsûsamıza karşı tecavüzde bulunmamak istendiği takdirde hikâyâtımızın mevzûu mazmûnu mahdûdca bir dairede mahsûr kalır.

Şimdiye kadar yazılan millî romanlarımız bir ikisi tevfiik edilirse yine usûl-i muâşeret-i mahalliyemize tevfiik kabul etmez, her birisi akvâm-ı İslâmiyeden birinin emzice ve adâb-ı husûsiye-i mahalliyesine göre tasvir ve tertip edilmiştir.

Mesela bir iki müntehab-ı millî romanlarımızı ruhlandıran sevdakârâne vakâyi-i şâirâne tesâdüfâtının bir nazîrini vukûât-ı tarihiyemizle imtizâç ettirebilir miyiz?

Hakîr-i ifâdât-ı marûzamları "manasının şimûlî cihetle" millî roman yazılması aaleyhinde, veya yazılamayacağı i'tikâtında değil bi'l-akıs şiddetle taraftarı, ve yazılanların adeta hâfizıyım...

Ekrem Beyefendi Hazretlerinin "Muhsin Bey" Midhat Efendi Hazretlerinin (Taaffüf)'ünü defaatla seve seve okumuşumdur. Bunlardan başka iyi yazılmış yerli romanlarımız da mevcûtsa da ekserisi pencere altı muhâvereleri, mesîre muâşakaları gibi maceralarla başlamış veya halâyık entrikaları, câriye facialarıyla kurulmuş, nihâyetlendirilmiştir.

Birde değil mi ki: Romanlarda tehzîb-i ahlâk noktası nazarından devr tutulmuyor; fikr-i kâsırânemce her halde tabâyî'-i beşerde az çok eksik olmayan sû-i emsâle imtisâl-i temâyülâtına binâen mesire taşkınlıkları vesâire gibi muâmelât-ı terbiyet-şikerâne her ne kadar muharriri siyâetini vakanın neticesinde bir sûretle va'z-ı pîş-i enzâr-ı inbitâh ederse

de onu takdir edemeyecek derecede gem-güşterâh-ı sefâhat olmuş yüzlerce mutegâfilân-ı erbâb-ı şebâb tabîi romanda kemâl-i itina ve mahâretle tasvir edilen o gibi daha sâir desâis-i âşıkâneyle beraber kendilerine ders-i hacâlet edinip o yoldaki tasmiyât ü tasvirâtını tevsi' ederek cesaretkârlığı ileri götürebileceğinden tasvirde ihtiyât etmelidir.

Romanların ahlâkta isti'dâda göre epeyce muzır tesirat gösterdiği inkar olunamaz. Hatta bunun içindir ki Avrupa'da evladına iyi terbiye vermek isteyenler kızları teehhülüne, erkek çocukları tahsillerinin ikmâline kadar bazı şerhlerin âsârını bilâ-istisna roman mütâlaasından mümkün mertebe men' ederler.

Bilhassa genç kızlara değil yalnız roman hatta çocuk gazeteleri bile okutmazlar. Halbuki bizde henüz bu gibi kuvidât-ı ihtiyâtiyeyi iltizâ edenler mahdûddur. Binâenaleyh millî veya yerli hikâyâtımız için zemin-i intihâbı vukûât-ı ihtirâî biraz müşkülcedir diyebilirim.

Yire tekrar ederim: Millî roman yazarları ve yeni yazılan romanları bendeniz de umûmla beraber takdir ve tebci'l ederim. Şu istisnaya ki: Hakîr gibi bilmem ne türlü fikre binâen tahayyülât ü infîâlâtı için Avrupa âlemlerinde giriz-gâh arayanları da tevbîhde ileri gitmem. Zira hikâye mahalli bir vakaya musavver olmadıkça bize aynı sûrette ecnebi sayılan "Kaşkar", "Mürşidâbad", "İsfahan", "Paris" de tasvir edilişinde ne beis var?

Bendeniz belki ahvâl ü ahlâkının bizce daha iyi malûm olması ve binâenaleyh vakanın hayalde daha iyi tecessüm edebilmesi ihtimâline nazaran böyle küçük hikâyâtteki devr ü derâz-ı tafsilâtтан ictinâb lazım gelir; Esbâb-ı mesrûda dolayısıyla Paris veya bu gibi ihtilâtımız ziyade olan bir şehri vakaya zemin etmeyi tercih ederim.

Bu bâbdaki fikir ve tasavvurum belki muvâfık-ı nefis-ül-emr değildir. Fakat şimdiye kadar böyle düşünüyordum. Bunu iptal doğrusunu ihtâr edene minnettar kalırım.

Ve-billahi't-Tevfik

Hamdibeyzâde Osman Adil

(s.2-3)

Hikâye ve Roman Kısmı

Bir Yetimin Sergüzeşti (Mâba'd)

"Yavrum beni bırakıp da nereye gidiyorsun, Mihriban evladım bana acımaz mısın, beni niçin şu murdar dünyada bırakıyorsun?" nevhât-ı hıred-sûzunu işitince, tabutun arkasından ihtiyar bir adamın boynunu bükerek ağlaya ağlaya gitmekte olduğunu görünce cihân

gözlerime sicn-i ızdırab sûretinde göründü, mahv oldum. Bedbaht kız, zavallı peder, bî-çâre vâlîde!...

Saatlerce mebhût bir halde kaldıktan sonra Fûrûzân hatırıma geldi. Evin içini alt üst ettim, bulamadım. Haber verdiler ki sabahleyin dadısıyla beraber İstanbul'a gitmiş. Niçin gittiğini yahut gönderildiğini söylemediler. Zaten söylemeye lüzum yoktu. Sebebi meydanda! Beyefendiyi cenazenin arkasında görmüştüm. Hanımefendinin de komşumuzun matem hânesine gittiğini öğrendim. Bende kemâl-i ye's-i fûtûr ile o şehide-i aşkın ruhuna fâtiha-hân olarak mektebe avdet eyledim.

Sekiz on saat içinde tesâdüf eylediğim vakâyî-i hüvel-engîz asâbıma o kadar te'sîr etmiş ki tam bir ay mektepte esir-firâş kaldım.

Ah dünyanın her derdi, her eleme en ziyâde bizler gibi asabilere te'sîr eder.

Dünyanın en rakîk-ül-kalb, en mahzûn adamları asabi-ül-mizâc olan bî-çârelerdir.

Komşumuzun kızı vefât etmiş, buna niçin ağlamalı, niçin günlerce esir-i pister-i keder olmalı? Bu suâl-i garibi bana değil, kalbime sorunuz, yahut "Kendi dertlerinden ziyâde halkın âlâmından müteessir ü telh-kâm olanlar hilkaten insan olarak yaratılanlardır." hakikatini -kudretiniz varsa- tağyîr ediniz!

Fûrûzân vakta-ki on derduncü bahar-ı hayatına yetişti, benim için yine bir devre-i musîbet hulûl etti.

Bir akşam mektepten geldim. -Kudûmuma müjde-gân olmak üzere isâr için canını bile az gören- Fûrûzâncığım mu'tâdi vecihle istikbâlîme koştu. Derhal hükmettim ki bir zamandan beri beni nâil-i aksâ-yı amânî eden ikbâl-i mübeddel edbâr olmuş...

Zihnimi feci feci vâhimeler sardı, vücudum titredi, bir deryayı mevce-dâr gibi hurûşân oldum.

Bilmem aklımıza, hayatımıza neden mağrûr oluruz. Acaba -aslanları bile pençe-i iktidârında bir bâziçe gibi oynatan, taklîb-i ahkâm-ı tabiat edebilecek derecelerde harikalar gösteren -o azimetli, kudretli insandan aciz dünyada bir mahlûk var mıdır?

Mevt-i halikten başka hiçbir şeyle fena-pezîr olamayacağına hükmettiğimiz kuvâ-yı akliye hayfâ ki en küçük bir sadme-i teessürle ân-ı vâhidde herc ü merc oluyor...

Ben, Fûrûzân'ı karşımda göremedim. Esbâb-ı mevhibesini sormadan. anlamadan

müptela olduğuna zehâbla- az kaldı pâ-bend-i zencir-i cünûn olacaktım. Ah acz-i beşer, gâfil insan!

Dildar Kalfa (Fürûzân'ın dadısı) odama geldi. Tezelzülât-ı fikriyemi, infîlât-ı kalbiyemi yeg-i nazarda teferrüs ederek hakikat-ı hali bana anlattı. Of ne müthiş haber!... Fürûzân artık büyümüş, erkekten kaçmak zamanı gelmiş, maa-mâ-fih benim hemşiremmiş, teessüfe mahal yokmuş...

Aaa! Dadı Kalfa, verdiğin haber nedir biliyor musun, mevt gibi hâdim-ül-zât... Verdiğin teselli nedir haber var mı, yaralı bir kalbe hançer saplamak.

Bir sürûru hevâ-yı muhabbetin başını bedenden ayırsalar, her mesâmından nehirler gibi kanlar boşansa, beynini ezseler, gözlerinden yaş yerine ateş dekülse yine mahzûb-ı hüsn ü anı olduğu nedime-i rûhundan vazgeçer mi? Bir dakikalık visâle ezvâk-ı cihanı değil, hayatı da feda etmekten geri durur mu?

Sen de bir gönle mâlik değil misin, hiç de sevda taşımadın mı, muhabbetin ne demek olduğunu bilmez misin? Bilirsen kalbinde zerre kadar merhamet, insâf yok mu, bana acıamaz mısın?

Bilmezsen hayvan mısın, zira insan olanlar aşksız yaşayamaz. Aşk insanın gıda-yı ruhudur. Hayvanlar bile aşktan azâde olmadıklarını iddia ediyorlar. Bülbüllerin feryadını, kelebeklerin tayeranı aşka hamel ediyorlar. Artık insan olup da lezâiz-i muhabbeti bilmemek, hayvanlardan olsun ibret almamak kâbil değil.

Canım Dildar Kalfa! Sen de bir güzel sevdin, dil-dâde-i cemâli oldun. Senelerce ruhunu, gönlünü, aklını o güzele vakfettin. Allah aşkına doğru söyle, seher vakti uykudan kalkar, sehâba bakardın. Necm-i seheri -ma'şûkunun bir dem-i hazînini sana ihtâr eyler-seni mahzûn eder, ağla derdi değil mi?

Güneş tulû' eder, cananın arz-ı didâr ettiği parlak günleri, saçtığı envâr-ı şevk ü sürûru tahatturla, bir mâzi-i me'sûdun yâd-ı cemîli seni sîne-çâk-ı iştiyâk ederdi değil mi?

Ele deküp benin eşk-i hûnunu, derd-i tahassürle ayyuka çıkardığın ah-ı âteşini pîş-i nazarında tecessüm ettiriyor vücûdunu cehennem ateşlerinde yanmışçasına düçar-ı ızdırab ederdi değil mi?

Mâh-tâb doğar, yıldızlar peyda olur -sevda-zedelerin gönlü gibi mahzûn olan- o şeb-tâb-ı envâr-nisârın, o encüm-i lem'ân-efrûzun küre-i zemine saçtığı azvâ-i feyzâ-feyz sayesinde saçtığı azvâ-i feyzân sayesinde mahbûbunun simâsı hüznünü temâşâ eder, gönlündü hüznle memzûc bir rûc-ı can-efzâ hissederdin değil mi?

Saçların ağarmış, yüzün buruşmuş, gözlerin sönmüş, bahar-ı ömrün hazâna denmiş, dişlerin dekülmüş, kaddin bükülmüş...

Her biri hulûl eden vâpesine delâlet eden bu kadar alâim-i mevtle beraber acaba bir dakika cananını, ma'sûk-ı hânını, setîde-i hayalini hatırdan çıkarır mısın, çıkarmış olsan acaba bir saniye yaşar mısın?

Ah Dildar Kalfa! Sen hal-i şînâs olmalısın ve halât-ı muhabbetten tegâfûl etmemelisin?

İnsâf et, devlet-i didârdan mahrûmiyet gibi bir büyük felâkete tahammül olunur mu?

Fürûzân benim karındaşım değildir. (Canan) namından da bir şey anlamam. (Can) bu da tabir-i hakiki değil Fürûzân benim için candan da canandan da kıymetlidir. Ah Fürûzân'ımı görmesem yaşayamam, helâk olurum.

Ben, bu sözleri söyledikten sonra bir feryât-ı ciğer-sûzla kendimden geçmişim...

Harem dairesinde de aynıyle böyle bir hengâme-i kıyamet kopmuş, Fürûzân bir sadme-i asîbeyle bayılmış zîr ü zîr olmuş...

Ertesi sabah mektebe kaçtım. Hicâbımdan -imtihanların takribini bahâne ederek- tam iki ay konağa gelemedim.

En ziyâde Bey'den utanırdım. "Sokakta bulduğum, elinden tutup evime getirdiğim, bu kadar nimetlere gark...

Mâba'dı var

İbnü'l-Emin Mahmud Kemal

(s.6-7)

Alexsandre Dumas Fils'den:

MEKTUP CÜZDANI

Mütercimi: Ahmed Melik

Mösyö Julienne henüz kabul salonuna girmiş, yani karşısında bulunalı ancak bir iki dakika olmuş olduğu halde ben, ben onun buğday benizli, mütenâsip endamlı, kaviyy-ül-bünye bir genç olduğunu fakat tarzında alâim-i hüzn nümâyân olup bana asla atf-ı nazar-ı dikkat etmediğini keşfetmişim. Yalnız vâlidem tarafından kendisine takdim olunduğum zaman tenezzülen başını kaldırarak beş yaşındaki çocuğa nazar eder gibi beni şöyle bir süzmüş, bir hiss-i mahsûstan ziyâde adeta ittibâen ufacak bir teşekkürden sonra bir kenara çekilerek kimseyle mükâleme etmemişti.

Böyle bir muâmele sâirlerince bir eser-i kibr veya bir emâre-i hamakla te'vîl olunacağı aşıkârsa da ihtimâl ki onun için bir meşgûliyet-i azîme neticesiydi. Fi-l-hakîka bu sükût içinde bir hüzn-i amîk mütâlâa olunuyor, karşısında dâ'î-i ıztırab bir sûret bulunuyormuş gibi meyûs, mütehayyir görünüyordu.

Bu sükut neden ileri gelir? Onu bilemem. Fakat doğrusunu ister misin? Gerek şu zikrettiğim ahvâl, gerek buraya azîmetimin düçâr-ı te'hîr olmasına nazaran bu adamcağızın Marsilya'ya hüsn-i rızasıyla gelmediğine ve bulunduğu mahalde “aşk”a mûmâsil bir keder bıraktığına hükmetmek lazım gelir.

Kendisini daha arzu ettiğim gibi anlayamadığımı itiraf ederim. Lâkin kadınlarda tecrübeden daha kuvvî bir hiss-i kabl-el-vukû' vardır ki o his onları nadiren aldatır.

Eğer onun hakikaten bir kadına ibtilâsı varsa niçin buraya geliyor? Niçin arzu etmediği bir izdivâca ezhâr-ı rû-yı muvâfakat ediyor? İleride tesisi mümkün olan mebnâ-yı metin-i saâdetinin niçin vicdanına muhalif olarak düçâr-ı indirâs olmasına rıza gösteriyor? Düşünelim!... Hangi kanun-ı medeniyet, hangi kudret-i beşer bir erkeği sevgilisinden ayırır da mesût olamayacağına yakın hâsıl eylediği bir kadınla izdivaca icbâr eder! Ah! Ben... Ben bir erkeği sevseydim böyle bir hareket-i irtikâbdansa ölmeyi, yerin dibine geçmeyi tercih ederdim! Halbuki erkekler bu gibi ahvâlde kadınlardan daha serbesttirler!

Fakat Mösyö Julienne'in bu hüznü bu neşesizliği ihtimal ki fenâ-pezîr olmuş bir vücûd-ı kıymettârı tahatturdan, yahut nefsince gayr-ı kâbil inkisâm add eylediği bir muhabbetin düçâr-ı zevâl olmasından ileri geliyorsa onun için bu teehhülden ictinâb ediyor.

O halde zavallı delikanlı cidden şâyân-ı merhamet demektir. Ah! Sevdiğinden ebeden ayrılmak, ümitsiz bir muhabbet beslemek kadar şu dünyada talihsizlik var mıdır?

Her ne sûretle olursa olsun onun zihnini bir şey işgal ediyor. Bu meşgûliyetse bana olan muhabbetinden ileri gelmiyor! Taamdan sonra vâlidemin ibrâmıyla kendisine şiirler okudum, şarkılar söyledim. Fakat neşesiz davrandım; bilâ-iltizâm hatalar ettim. Beni heveslendirmek daha doğrusu şiir ve mûsîkîde olan behreyi güzelce tahkîk etmek maksatıyla edebiyata olan vukûfumdan, sadâmın letâfetinden, te'sîrinden dem vurmaya başladı. Bu medihlere, sitâyîşlere hiç ehemmiyet vermedim. Bildiğimden şaşmadım. Maksadım daha bir gece zarfında malûmâtımı kâmilten zevcime göstermemekti. Her şey tedricle olmalıdır... Değil mi?

Maa-mâ-fih artık Mösyö Julienne'le yalnız kalmak husûsiyeti, insaniyeti arttırmak istiyordum. Zira tab' ü meşrebimizin sühûletle i'tilâf ve imtizâc edeceğini anlıyordum.

Eğer bir derdi, bir kederi varsa bana açsın. Zevcesi değil miyim? Elimden geldiği aklımın erdiği mertebe onu teselliye, teskine gayret ederim.

Sen bu sözlerimi ihtimal ki hayretle telakki edersin. Çünkü anlayasın. Sen, zevcinin ahvâl-i mâziyesine kesb-i vukûf edersen kim bilir ne kadar kıskançlıklar gösterecek, yaramazlıklar edeceksin! Fakat etme! Bu pek büyük bir haksızlıktır. Bir haksızlıktan ziyâde ihtimal ki bir insafsızlık bir merhametsizliktir. Bir kadın hiçbir vakit zevcinin vukûât-ı mâziyesini cebren öğrenmeyi arzu etmemelidir. Bizim zevçlerimizden talebe hakkımız olan yalnız bir cihet vardır ki o da mahrûmiyettir. Çünkü bir kadının zevcinden intizâr eylediği muhabbet, kabl-el-teehhül husûle gelen muhabbet-i ibtidâiye ile kâbil-i kıyas olmadığından günler geçtikçe, husûsiyet tezâyüd ettikçe o kendi kendine serâir-i kalbiyesini meydana koymaya, yani fâmiyasını bir mahrem-i râz addetmeye başlar. Binâenaleyh muvaffakiyeti bu dereceye kadar getiren bir kadın için zevcinin sadâkatından şüpheyi mahal kalmaz.

Kalbime mürâcaat ediyorum. Muâmele-i zevciyetten haberdar olmayan, teehhülü yalnız bir kadına mâlikiyyet nokta-i nazarıyla arzu eden bir erkeği sevmeyeceğimi anlıyorum. Muhabbet, meşakkat çekmemiş; aşk, ibtilâ geçirmemiş bir adam... Bir nazar-ı mukavemetsize hedef olacak olursa emin ol ki o her şeyi unuttur, derhal etrafı temâyüle başlar.

Mâba'dı var

(s. 7-8)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

MÛKÂFÂT-I İLAHİYYE (Mâba'd)

Müellifesi: Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye

Yedinci Kısım

Mükâfât-ı İlahiyye

-2-

Alice'in taşraya gideceği havadisi Paris içinde münteşir olunca muhibbe-i sâdıkalrı ziyaretine şitâb eylediler. Hepsi de Alice'i başka türlü görmekteydi. Hiss-i bahtiyâri Alice'in solgun simasını nûr-ı beşâşetle aydınlandırmıştı!

Angel vürûdunun on üçüncü günü Alice'i hânesi halkıyla beraber alıp şimendîfere râkib oldu.

Gerçi akraba ve taallukâtından müfârekat Alice’e güç geldiyse de Paris’ten bir iki fersah açılınca Levayal’a mülâki olacağı fikr-i meserretiyle çabucak tesliyet-yâb oldu!

Alice’e hâmil olan tren bu defa bir felakete müteveccih azîmet olmayıp onu âlî-cenâb bir zevcin nezdine isâl için kanatlanmış gibi uçuyordu.

Juliette hemşiresine giderken:

- İşte, mükâfât-ı ilahiyye! Ağlamadan git! Demişse de Alice’in yüzüne kondurduğu son bûselerde kendini zaptedemeyip hüngür hüngür ağlamaya başlamış ve azîmetinden sonra da saatlerce bekâsında devam eylemiştir.

-3-

Alice’in muvassalât ettiği gün resmi nikah icrâ olunmuştu!

O gün nikahları Juliette’e telgrafla tebşîr olundu. On gün sonra da âtîdeki mektup irsâl edildi.

Sûret-i Mektup

Nûr-ı aynım Juliette’im,

Zevcimin ve Angel’in hakkımda izhâr ettikleri muhabbet ve hürmeti sana bilmem ki nasıl taraf edeyim.

Bu derece nâil-i saâdet olmak olsa olsa nimet-i uhreviyeyle hâsıl olabilir sanırdım. Meğer dünyada bile kâbilmiş!

Şu saâdet-i dünyeviye, şu hal-i âsûdegî içinde kendimi ravza-i behiştte kıyas ediyorum!

Hakkın varmış hemşire! Cenâb-ı kâdir-i lem-yezil mazlûmları gözetiyor! İşte beni ümit-vâr ettiğin (Mükâfât-ı İlahiyye)!

Hâlimi tasvîf için başka söz bulamam!

Alice

Sonuncu Kısım

Yetim Hakkı

-1-

Fransa’nın eyalet-i cenûbiyesinde bulunan güzel bir memlekette, evini muntazam bir bahçeyle muhât-ı denize nazâr zarif bir hânenin balkonunda oturup musâhabata koyulan mesût ailenin şetâretli kahkahaları sâmia-nevâz bir sûrette işitiliyordu.

Zevc ile zevcenin mükâlemesi pek tatlı melek-i tıynet bir kızcağızın karşısındaki çocukla mülâtafası da pek muhabbetliydi.

O gece hava sıcak olmak münasebetiyle yengeyle görümcenin giyinmiş oldukları beyaz müslin buluzlara balkona kameriyelik eden yaseminler arasında pek nazar-ı ribâ bir imtizâc hâsıl etmiş, sarı, kumral saçlara akseden mâh-tâbın reng-i zerrini orasını “Calipso” adası kadar latîf ve zarîf göstermekte bulunmuştu!

Zevc terini silmek için mendilini cebinden çıkarırken birdenbire:

- Aaa! Unutmuşum! Bugün sana Paris’ten bir mektup vardı! Dedi.

Zevce mektubu alarak:

- Oh alâ!...Bakalım mâh-tâbda görebilir miyim? Cevabını verip okumaya başladı.

Mektubun nihayetine doğru:

- Off! Cidden acıdım! Diyerek kâğıt elinden düşüp meyûs oldu! Zevc :

- Ne olmuş? Suâlini irâd edince zevce gözlerinden aheste aheste akan yaşları silerek:

- Fortuna vefât etmiş? Zevc:

- Vah vah! Genç kız:

- Gördün mü birader? Sana almış olsaydık şimdi...

Balkonda tecemmu’ eden De Kourage kızı Alice’in yeni teşkil ettiği aileden başka bir şey değildi!

Mâba’dı var

(s.8)

Nr. 23

EDEBİYAT

Şitâ

Destinde ey semâ-yı şitâ tûde tûdedir

Berk-i semen, cenâh-ı kebuter, sehâb-ı ter...

Dön ey semâ -revân-ı tabiat gunûdedir-

Hâk-i siyahın üstüne sâfi şükûfeler

Göklerden emeller gibi rizân oluyor kar,

Her sûde hayalim gibi pûyân oluyor kar...

Bir bâd-i hamûşun pür sâfinda uyuklar

Tarzında durur bir aralık sonra uçarlar...

Soldan sağa, sağdan sola lerzân ü girizân...
 Gâh uçmada tüyler gibi, gâh olmada rizân...
 Karlar... Bütün elhânı mezâmîr-i sükûtun,
 Karlar... Bütün ezhârı reyâz-ı melekûtun...
 Dök, hâk-i siyah üstüne ey dest-i semâ dek,
 Ey dest-i semâ, dest-i kerem, dest-i şitâ dek
 Ezhâr-ı baharın birine berf ü zülâlî,
 Elhân-ı teyyûrun birine samt-ı hayalî!...

Servet-i Fünûn - Cenâb Şehâbeddin

(s.2)

Son Bûse

O dem ki hüzn-i garibânesiyle çehre-i şâm
 Fezâda girye nümûd edâ-yı hasretti,
 Siyeh-i sehâible mevce mevce dûd-ı zalâm
 Yem-i semâda temevvüc-nemâ-yı zulmetti,
 Bütün şu'â'-ı şebi ol sevâd-ı nûr âşâm
 İçip, o halle manzûr-ı çeşm-i rikkatti,
 Dururdu rûzını yanında müntafî bir nur,
 Gözünde girye-i sevda, dilinde ye's ü fütûr,

Şehâk-ı yesle bir hayli dem edince mürûr,
 İşitti muhterizâne şemâtet-i hutuvât
 -Sükûn-ı şeb arasından gelirdi devr-â-devr-
 Gelirdi âşkî ümitle... Fakat heyhât!
 O dem ki tavr-ı garâm-âveriyle etti zuhûr,
 Hemen kabûle şitâb etti bî-şekîb ü sebât.
 Sarıldı her ikisi şiddet-i muhabbetle,
 Alındı neşveyle bûseler, harâretle.

Vurunca şu'le-i meh rûyuna, merâretle

Karıştı hissi, çekildi hemen zavallı melek
 Gelen de gördü o vechi kemâl-i hayretle,
 -O dem de hiss-i muhabbet teberrüd eyleyerek
 Erirdi kalbi içinde dumûğ-ı rikkatle-
 O gül cemâli harap eylemişti ah “Çiçek!”

N. Vecdi

(s.2-3)

Düşün

Nesim-i subh-ı baharı, safâ-yı canı düşün
 Güşâde gülleri seyret, o bülbülânı düşün
 O nev-demîde çemenler, o murg-zâr-ı latîf
 O lalezâr-ı behiştî, o gülistanı düşün
 O cûybâr, o kırlar, o meşcere, o dere
 O renk renk şükûfe o bostanı düşün
 Nedir o feyz-i rebî, nedir o neşve ü nemâ?
 Ne hoştu ah o zamanlar, ne zevkti –lâkin!
 Bu gün değişmiş o yerler şu ân ü âni düşün
 O cûybâr çekilmiş, o murg-zâr hazin
 Bütün çiçekleri solmuş dem-i hazânı düşün
 Ne bülbülü, gülü kalmış; ne gülşeni, çemeni
 Getir o demleri yâda bu gamlı anı düşün
 Düşün düşün bu nasıl devre-i hayat , garip
 Şu ri’şe-dâr giden pir-i nâtüvânı düşün
 Senin gibi o da bir nev-cüvândı eyvah!
 Zaman ne hale getirmiş o nev-cüvânı düşün
 Aman aman ne kadar dil-rübâ gelen şu peri
 Ne cazibe, ne tenâsüb o hüsn ü âni düşün
 Yarın kefenler içinde o sîm-ten heyhât!
 O zîr-i hâkta pinhân, o üstühânı düşün
 Çiçekti soldu sarardı o reng ve bu nâ-bûd
 Cihanda böyle çiçektir bütün cihanı düşün
 Düşün düşün bu düşünmek hayata hayata aittir

Hayatı mahşeri bâkî o mest müsteânı düşün

Sadî

(s.3)

Hikâye ve Roman Kısım

Bir Yetimin Sergüzeşti (Mâba'd)

eylediğim bir çocuk akıbet evladına ilan-ı aşk etti, Hakk nân ü nimeti gözetmedi.” diyecek zannederdim.

Meğer zannım ne kadar batılmış!...

Mektepte kaldığım iki ay esnasında hemen her gün Hurşit Ağa gelir, Beyefendi tarafından hal ve hatırımı sorardı. Binâenaleyh bu istifsâr-ı hatır bir dereceye kadar beni müteselli ederdi. Lâkin bir türlü cesaret edipte konağa gidemezdim.

Bir gün Hurşit Ağa yine geldi, bana birde mektup getirdi!...

Bî-çâre Fûrûzân âlâm-ı hicrandan pek meyûsâne şikayet ediyor, kâbil olsa mektebe gelip benimle görüşeceğini yazıyordu. Mektubun nihayetinde de “Ah vefâsız elbette bir eğlence buldun da iki aydan beri zavallı Fûrûzân’ı aramıyorsun, rüyada bile hayalinle teskin-i nâire-i muhabbet eden bir bî-çâre kızı düşünmüyorsun.

Ettin belâ-yı hecr ile derd-i âşinâ beni

Sormaz mı Hâlik'im sana ey bî-vefâ beni...

Allah aşkına bu hafta pencereden olsun cemalini temâşâyla sinemde açılan mühlik yaraya deva-sâz olayım. Gelmezsen kahrımdan mezar-ı ademe gireceğim. Billah-ül-kahhâr huzûr-ı Rabb'ül-âleminde senden hakkımı dava ederim...” diyordu.

Gözlerimde temevvüc eden seylâbe-i tahassürden, vücûdumu istilâ eden bir ri'se-i tâkat-sûzdan büyük belayla kurtularak bir kâğıt parçasına -öteden beri vürd-i zebân etmiş olduğum- şu kıt'ayı yazdım:

“Sensiz geçen zamanlar cenette olsa gönlüm

Eğlendi zannedersen billahi aldanırsın

Çehremde ateş-i dert, çeşmimde eşk-i hicrân

Bir dem şu hali görsen kan ağlıyorn sanırsın.”

Hurşit Ağa bu varakayı cebine soktuktan sonra dedi ki: “Fûrûzân Hanım soruyor, Lebib Bey benden ne ister, kendisine ne göndereyim.” Ben de bir ah-ı sâmia-hırâş ile bilâ-ihtiyâr:

“Senden seni isterim Fûrûzân” demişim...

İki ay sonra yine konağa gidip gelmeye başladım. Lâkin kapıdan girince ırk-rîz hicâb olurum.

Doğruca odama koşar, kapıyı kapatırdım. Hatta -biri görürde kabahatimi yüzüme vurur korkusuyla- perdeleri bile indirirdim.

Ömrümün son demine kadar minnettâr-ı eltâfi olduğum velî-nimetimse cürümümü imâ edecek bir harekette bulunmak şöyle dursun, evvelkinden bin kat ziyâde iltifât ve hürmet ediyordu.

Maa-mâ-fih hal-i hicâb ve ıztırab bir sene temâdi etti.

Mektebe duhûlümün sekizinci senesi sınıfımın birincisi olarak şehâdetnâme aldım . Benim için bir meslek-i maîşet tayinine lüzûm göründü. Beyefendi taht-ı idaresinde bulunan daire-i resmîyede iki bin kuruş maaşlı bir hizmet açılacağını ve maa-zâlik bu hizmete nâil olmak için müsâbaka imtihanına girmek lazım geleceğini söyledi.

Bir hafta sonra imtihana dahil oldum. İnâyet bârî ile birinciliği kazandım. Benim gibi yetimlerin, bî-çârelerin hâmisî Cenâb-ı Hakk'tır...

Bir gün daireye giderken bî-çâre Sadık Ağa'ya tesadüf ettim. Bir mu'tâd -kemâl-i minnetle- ellerini öperek hatırını sordum.

Vâldesinin birkaç gün evvel vefât ettiğini söyledi. Kendisinde bir hal-i sefâlette bulunduğu halinden kıyafetinden anlaşıldı.

Ertesi gün konağa gelmesini, benimle görüşmesini rica ettim.

Daireye vürûdumla beraber karşıma bir muhızır çıkarak elime bir pusula tutuşturdu:

“Pederiniz Rahmî Bey merhumun hayn ü vefâtında akrabasından (H...) Bey ve (B...) Efendinin sahte senet ve yalancı şahitlerle emvâl-i metrûkesini gasbettiklerinden ve binâenaleyh gerek emvâl-i mezkûrenin gerek Fatih'teki konakla Beyoğlu'nda (...) caddesinde kâin altı bâb mağaza ve sekiz hânenin size ait olduğundan bahisle mûmâ-ileyhüm (C...) Bey'in mahdûmu Aksaray İtfaiye Tulumbası Reisi (N...) Ağa tarafından pederiyle (B...) Efendi aleyhine ikâme-i dava edilmiş olduğundan gelecek Çarşamba günü saat beşte (...) mahkemesinde ispat ü vücûd etmeleri ihtâr olunur.”

Bu pusulayı tekrar tekrar okudum. Dakikalarca bir baht-ı sarf âleminde kaldım.

Aman Rabb'im, bu ne adâlet!

Beni kendi evimden tard eden (H...) Beyefendi'ye asla inkisâr etmemiştim. Elime on para vererek beni tahkîr eden, günlerce ağlatan (B...) Efendiye de lanet-hân olmamıştım.

Yalnız (Allah adildir) demiştim. İşte el-minnetü-li-llâh adâlet-i ilahiyye tamamıyla zuhûr etti.

Akşam konağa avdetle bu günkü vaka-yı garibeyi Beyefendi'ye hikâye ettim. Cevap olarak "Oğlum, Allah adildir. Kimsenin hakkını kimselerde bırakmaz. Zâlimleri kıyamete kadar güldürmez. Mazlûmları da ebed-el-âbâd ağlatmaz. Sen yüzünü yerlere sür Cenâb-ı Hakk'a şükret." dedi.

Mâba'dı var

İbnü'l-Emin Mahmud kemal

(s.6-7)

Alexsandre Dumas Fils'den:

MEKTUP CÜZDANI

Mütercimi: Ahmed Melik

İşte benim ekseri zamanlar düşündüğüm şeyler bunlardır. Bizim gibi küçük kızların gergef üzerine sakin bir sûrette meyleden başları derûnunda ne kadar derin tasavvurlar, hayli müşkül meseleler olduğunu kimse anlamaya muktedir değildir. İşte bu sebepten Mösyö Julienne'in gösterdiği hevâhiş, maksata vusûl için iltizâm eylediği sürat bende bir te'sîr-i hârik'ul-âde uyandırdı. Bundan başka sanatı iktizâsından olarak o, öyle adi adamlar gibi değildir. Daima güzel şeyler, ulvî eserlerle me'lûf olduğundan, meyl-i meâliyle muttasıf olan o kalb-i münevveri tehyîc etmek; teesürâtına sükûn-bahş edecek vecihle onu idare eylemek benim gibi tab'ân âciz yaratılanların kârı olmadığı aşikârdır. Binâenaleyh bu mesele-i mühimme, bu vazîfe-i nâzikeyi bir diğerine terk ile yalnız onların husûl-i saâdetini mûcib şeyleri tedârike hasr-ı evkât etmeyi arzu ederdim. Evet!. Ben Mösyö Julienne'i gördüğümünden, bâ-husûs öyle bir halde kendisine tesadüf ettiğimden dolayı cidden bahtiyarım. Yavaş yavaş o kalb-i ceriha-dârı zaptederek istirâhat ü iştigâlât-ı beytiye ile me'lûf kılacağımı ve bu ihtimâm sayesinde muvaffak-ı bi-l-hayrda olacağımı ümit ederim.

Bak! Ben sâhe-i tasavvurâtımı takdir-i tevsî' ettim görüyor musun? Halbuki Mösyö Julienne'i henüz bugün görmüş, bugün tanımışımdır. Yarın yine gelecektir, fakat o defa karşısında bir gün evvel gördüğü kızı aynı halde görmeyecektir azizim Kamil!

Ofemi

Julienne'den Leydi'ye

Dostlarınıza karşı ittihâz eylediğiniz muâmele-i muhabbete o kadar bârid, o kadar hüvel-engîz bir sûrette başlıyorsunuz ki size artık bu “dost” kelimesiyle hitaba cüret edemiyor, meâlî-perverzannettiğim kalbinizi adeta tahaccür etmiş kıyas ediyorum. Sükûnetle başlayarak birdenbire galeyan eden muhâkemâtınızda o kadar acı nasihatlar, keder-âmûz gayretler müşâhede olunuyor ki insan onları okudukça hayretten kendini alamıyor; o sözlerin, bir vakitler nâkil-i serâir-i serd olan ağzınızdan deküldüğünü gördükçe halinizle kalbiniz arasında bir fark-ı azîm müşâhede ediyor! Zehirli bir ok gibi kalbi tesmîm eyleyen o sözler acaba mahsûl-i karîhanız mıdır? Yoksa beni tanımadan evvel mi onlara kesb-i vukûf edilmiştir? Anlıyorum, bugün siz bir diğerini seviyorsunuz da bu yüzden uğradığınız meşakkî bana mektup yazmak, sine paralamakla teskîne gayret ediyorsunuz. Doğru değil mi? Beni sevmiş olsaydınız, size rakip olacak bir kadının güzelliğinden, ahlâk-ı hüsnasından, meâlî-perverliğinden bahsederek kalbimde ona karşı bir meyl-i mahsûs uyandırır mıydınız? Fikrime kalırsa, mazarrattan başka bir fayda görülemeyen bu mekâtebeye artık hitâm verelim. Soğuk nasihatlarınız bana fena te'sîr ediyor. Bundan fazla, yazacağım şeylerde belki ıztırab-ı derûnunuzu mûcib olur. Biz her şeyi zamana terk edelim. Siz telkîn-i ıztırabla me'lûf olunuz. Matmazel Ofemi de onları teskîne, tahfîfe gayret edecek. Bakalım hangi cihet ü vazîfesini hüsn-i isti'mâl eyleyecek! Nefsinize isnâd-ı kabâhat etmeyiniz; sakın olunuz, biz sabreder, neticeye intizâr eyleriz...

Mâba'dı var

(s.7)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

İnfi'âl

Eylemişken harekâtla şebâbı imrâr
Yâd-ı mâzi oluyor câlib-i hüzn-ü ekdâr,
Bu tefekkürler eder de beni benden bîzâr
Sorum hep sebab-i hilkatimi bi't-tekrâr
Beni var eyleyen ol kuvvete giryân olarak.

Aranır mı onun ehlinde hiç asâr ü dâd?
 Biri eylerse berrîn evc-i ‘alâya is’âd
 Diğeri zîr-i türâba sokup eyler bir bâd
 Ne sitemler, ne elemeler, neler eyler icâd
 Görmesin çeşm-i felek bir seni handân olarak

Çekilen kahr-ı beşer etse de gönlüm tekdîr
 Kendi halim gibi vicdanıma etmez te’sîr
 Gördüğüm zalam-ı dem-â-dem ki olunmaz takrîr
 Ediyor hilkatimi ah benim de tağyîr!
 Beni nefsimde tebeddül-i girye-veş eyler dil-gîr,
 Feleğe çeşm-i hakaretle nîkeh-bân olarak.

Bir mülk-i zümresi zannıyla bu nev’-i beşeri
 Hiss-i ta’zîmle atf eylerdim her nazarı
 Ah hayfâ onun fi’l-i kerâhet eseri
 Yine kalb eyledi ol hiss-i dil pür kederi
 Şimdi şeytan gibi görmekteyim ol zümreleri:
 Ettiğim hürmet ü ta’zîme pişman olarak

Nigâr Bint-i Osman

(s.7)

MÜKÂFÂT-I İLAHİYYE (Mâba’d)

Müellifesi : Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye

Sekizinci Kısım

Yetim Hakkı

-1-

Alice müteessir olmayan Konistan’a öfkeyle bakarak:

- Hain çocuk! Halazâden ölmüş de acımıyorsun! İşte inkisârın tuttu. Ben sana beddua etme demedim mi?

Diye tevbîh etti! Konistan kaşlarını çatıp oradan çekildi. Zavallı Konistan’a sözünü bile söylemeye tenezzül etmemişti!

Daima olduğu gibi Levayal ile Angel, Konistan’a sahâbet edip:

- Tektirâtın pek haksız! Çocuk, acımayı ne bilir? dediler.

-2-

Alice, Paris'ten çıktığının üçüncü ayı umûr-ı zâtiyesinin tesviyesi için avdete mecbûr olmuştu. Juliette hemşiresinin vürûdundan pek mahzûz olmuşsa da Konistan'ı göremeyince merak etmişti. Alice:

- Merak etme Konistan'ın ne hastalığı kaldı ne illeti! Hemen de kâmilen şifâ-yâb oldu! Pederiyle Angel'i teyzesini o kadar seviyor ki bir türlü gelmek istemedi. Onlarda onu pek ziyâde tesâhub edip seviyorlar bu hal-i tabîi çocuğun rabt-ı kalb etmesine sebep oldu!

Sözleriyle izâhât verince Juliette'in gözleri yaşla dolarak:

- Alice! Hakîkaten mükâfât-ı ilahiyyeye mazhar oldun, dedi. Alice:

Alice hemşiresinin nezdinde bir buçuk ay ikâmetle azîmete karar vermiş olduğundan akraba ve muhibbelerine îade-i ziyârete başladı.

Onu her gören taaccûble – Aaa! Madam Alice! Siz büsbütün değişmişsiniz! Diyor ve bazıları – Eski tarâvet ve melâhatınızı yeniden iktisâb etmişsiniz! Sözlerini de ilâve ediyorlardı!

Evet, saâdet-i beytiye Alice'in solgun çehresini eskisi kadar gül-gûn değilse bile pembeleştirmiş, hüzünden büzülen ağzını tebessümleriyle müzeyyen eylemişti!

İklimin ceyâdet-i hevâsı ise fakir-ül-demden zayıf-ül-bünye olan kadıncağızın vücûdunu da yüzü gibi nâil-i afiyet etmişti!

Akrabadan pek sevdiği bir yengesi vardı ki evlât, zevc kaybetmekle mesâb olan o bedbaht kadın Alice'i pek sever ve sık sık görmek isterdi.

Alice veda-ı zımnında ziyaretine gidip hayır duasını aldığı gün komşusu ve Fortuna'nın görümcesi bulunan Madam Virginia'ya tesadüf eyledi.

Makdemâ hakkında söz söylemiş olduğunu pekala bildiği bu kadının selâmeti almak için cebr-i nefis etmişti!

Virginia yanındaki yetişkin kızla Secondin'in aleyhinde o kadar ağız açtı, o derece fenâ sözler söyledi ki Alice; "Bunları sizin ağzınızdan istemekte mazlûmiyetimi ispat ediyor!" demekten kendini alamadı !

Virginia kızıyla beraber Alice'ten istifâ-yı kusûr ve bahtiyarlığı tebrik edip kendilerini Secondin denilen o rezilenin kandırmış olduğunu, muahharen foyası meydana çıktığını birer birer beyan eylediler.

Yalnız bu kadar değil! Maâzallah Secondin'in kızını damadından kıskandığını... Hatta bu uğra bî-çâre Fortuna'nın kurban olduğunu da söylediler!

Alice son sözlerinden oğlunun akrabası olduğu için teeddüb edip:

- İşte bu olamaz!

Diye müdâfaaya kıyâm eyledi. Virginia:

- Bizce karanlık! Fakat biraderim söylüyor Fortuna iyi kızdı! Eğer hayatta kalsaydı bir gün bile vâlidesinin yanında oturmayacaktı. Felek müsâade etmedi. Anası olacak karı hastalığında bile kızcağıza rahat verip kocasıyla yalnız bırakıldı! Fortuna içine koya koya hastalandı! Alice:

- Hastalığı neydi? Virginia:

- Kalp! Tıpkı dadısı gibi. Alice:

- Bu hastalık onların soyunda vardır! Virginia:

- Fortuna üç dert ay zarfında fırlayıp gitmezdi. Besbelli evvelce de hastaymış da anlaşılamamış! Virginia:

- Ne olursa olsun! Sebep anası olacak hain karıdır!

Mâba'dı var

(s.8)

Nr. 24

EDEBİYAT

Garâbet-i Hiss

-1-

Mahmure-i dîdesinde lerzân
Mestâne nikâh-ı gamze-i pîrâ
Zülfünde ki nûkhet-i perişan
Bir hande-i dil şemîm-i ma'nâ

-2-

Enfâsına eylemiş sirâyet
Bir gâliye-i canân-perver
Rûyundaki reng ü bûy-ı ismet

Vechinde hafî tebessüm eyler.

-3-

Serhâ-i lebinde oldu peydâ

Pür hande bir ihtizâr-ı gülgûn

Titrerdi sesinde rûh-ı sevda.

-Bârîki-i hisde taze-i mazmûn-

Fikri

(s.1)

Fuzûlî'ye Peyrevlik

Hangi bağın vird-i serhî la'l-i handânınca var

Hangi vird üzere letâfet-i rûy-ı rahşânıncı var

Hangi billur içre gördün bir muanber sünbülü

Hangi sünbül tare-i zülf-i perişanınca var

Hangi bütdür çalışır bin şive icat etmeye

Hangi şive-i cünbüş serv-i hırâmânınca var

Hangi cellât-ı felek meydan bulur şemşirine

Hangi şemşir-i kaza peykân-ı müjkânınca var

Hangi külhan ateşi yakmış cihan-ı mürdelerin

Hangi ateş-i tâb-ı hışm çeşm-i mestânınca var

Hangi bir dem vere tufan-ı kıyamet kadd-i tâbânınca var

Hangi şâirdir Fuzûlî'yi tefevvük eyleyen

Hangi feryad-ı Fuzûlî Tahir efgânınca var

(s.2)

Tahattur Et !

Tahattur et! O ilk tesadüfû ne tatlı andı

Ki mesti-i [?] bahsetip teâkıs-ı nazar,

Hicâb ü ismetin yayıldı rengi gül-i izârına.

Tenvir etti şiir-i ter, tezhîr etti hamdeler

Yayıldı reng-i neşve rûy-ı tâbdârına .

Tahattur et, o demleri ne dil-nişîn o andı
 Dem-i muanber güle inkişâf eden şükûfeler:
 Bütün serâir-i dilim, demet demet çiçek gibi,
 Döküldü zîr-i pâyına; toparladın birer birer,
 Meşâm-ı rûhu okşadın o demde bir melek gibi,
 Lebinde hande-i emel, gözünde jâle-i seher.
 Tahattur et, o bûseyi ki cism-i atika candı!

N. Vecdi

(s.2)

Muhabbet

Muhabbet, aşk, sevda bu gibi her milletin kâbiliyet-i tehîciyesine göre bin türlü isim almış olan o hiss-i manevî, o arzunun, kuvvetin, iktidarın fevkindeki hiss henüz lâıykıyla tarif edilememiş olduğu gibi ileride de edileceği şüphelidir.

Şimdi bu kadar gelip geçen, aralarında birçok eâzım bulunan insanların tarif edemedikleri iddiasında bulunduğumuz bir meseleyi bizim halledeceğimiz zannedilmesin. Yalnız o eâzımdan bazılarının bu mesele hakkındaki efkâr-ı ârâsını arz etmek teşebbüsündeyiz. Arada sırada kendi fikr-i mahsûsamızı da ilave ederiz; bir zemin-i musâhabe olur.

Evvel-i ömürde zemin-i musâhabeyi ikiye taksim icabediyor. Çünkü muhabbet, esas itibarıyla ikidir: Felsefî, edebî.

Şimdi felsefenin ulûm-ı edebîye arasında bulunduğu iddiasını ortaya sürerek burada bizi tahtı edenlerde bulunur. Hakları da vardır. Fakat bu meselede felsefe ile edebîyatı ayırmak lazım gelir. Zaten felsefenin ulûm-ı edebîyeye idhali şekil itibarıyladır; mevzû'-bâ-husûs bu zamanda- ne kadar farklıdır!

Felsefece muhabbet. Felsefede muhabbet, bu kelimenin bir dereceye kadar manâ-yı hakikisinde müsta'meldir.

Zannımızda hata yoksa eh iyi tarifi de "Layebniç" nâm-ı Alman feylesofunun tarifidir. Layebniç diyor ki: "Muhabbet, bir diğerinin saâdetinden mesrûr olmak, o saâdeti mendi mesûdiyeti itibar eylemektir."

Beğ-i nazarda bu tarife "mükemmel" kaydını izâfe etmek belki doğru görülmez. Öyle ya! Bu tarifle kaderi teâli ettirilen muhabbet, isti'mâl eylemekte olduğumuz meâni-i

muhtelifesine nasıl tatbik olunabilir? Mesela “Muhabbet-i nefsiye” de başkalarının saâdeti mutasavver olmaktan başka mesele tamamıyla mün’akis değil midir? Birde ecsâm-ı gayr-ı hayatiyyeye, servete, şân ü şerefe oyuna olan muhabbet ve hatta “aşk” tabiriyle bir dereceye kadar ayrılan asıl sevdada -ki ekseri ahvâlde muhabbet-i nefsiyeyle müterâdıtır- “diğerinin saâdeti” düşünülür mü?

Vâkıâ bu itirazlar vârid olabilir; fakat zannederiz ki hiç birisi tarifi mükemmeliyetine irâs-ı nakîse edemez. Bakınız neden: “Muhabbet-i nefsiye” tabirinde muhabbet kelimesinin mecâzen kullanıldığı câ-yı iştibâh değildir. Hatta bu mesele hakkında merakımızı def etmek emeliyle “Littere” nin meşhûr kâmûsuna müracaat ederek onda “muhabbet-i nefsiye”yi “muhabbet” kelimesinin manaları arasında sekizinci yani sonlara kârib bir mevkide bulduk ki bu halde muhabbet-i nefsiye tabirinin mana-yı hakikiden derece-i tebâadına bir delildir. Muhabbet-i nefsiye de muhabbetin mecaz olduğuna kanâat hâsıl eyledikten sonraysa sâirlerinde bu hal -bazı kavâid muallimlerimizin dedikleri gibi- evveli bi’t-tarîktir.

Muhabbetin eşyaya izâfeti halinde iki cihet tasavvur olunabilir: Ya muhabbet edilen şey bir ihtiyacın defi, bir menfaat, bir hatt-ı maddî husûlüne alet olduğu için söyler: Servet, şân ve şeref gibi ki bu halde muhabbet-i nefsiyedeki muhabbet türlü olmuş olur veyahut eşyaya edileh muhabbetinde bir menfaat tasavvuru bulunmaz; fenne, sanayiye, fazîlete, mehâsin-i tabiata muhabbet gibi ki burada “muhabbet kelimesi mana-yı hakikisine takrib eder. Çünkü hiss daha âlîdir.

Muhabbetin beyne’l-avâm müsta’mel olduğu manada -ki aşktır- isti’mâlde bahsettiğimiz tarifi ihlâl etmez. “Harbert Spencer”in kavline göre “Aşk hissiyatın en karışık olanıdır; bunun içindir ki en şiddetlisidir.” Spencer’in tarifini birâz izâh edelim:

Aşkın, muhabbetin, sevdanın, ne dersiniz deyiniz işte hissin mürekkebi olduğu anâsır-ı hissiye-i sâireden -ki yedi sekiz kadardır- bir takımları sırf muhabbet-i nefsiyeden ibaret olduğundan anâsır-ı mezkûre mümtezic olmayıpta yalnız bulunsalar “muhabbet” ünvanı celîline lâayık görülemezlerdi. Diğer birtakımlarıysa bi’l-akisi en ulvî hissiyâttır. Hatta bu hissiyât vâsıtasıyla ki bir muhabbetin, bir aşkın safveti anlaşılabilir.

Birazda Spencer’i, o koca İngiliz feylesofunu dinleyelim:

“Aşk ve muhabbet hakkında bir fikr-i mahsûs peyda etmek için cinsinin takarrüb ve ictimâna sebebiyet veren sarf-ı tabîi hissiyâta en evvel hissinin husûle getirdiği te’sîrâtı da ilave etmelidir. O te’sîrât ki hadd-ı zâtında aşk ve muhabbetten ibaret olmadığı halde onunun büyük bir münâsebeti vardır. Birde “meyl” dediğimiz bir his vardır. Meyl aynı

cinste iki ferd arasında da bulunur fakat âşıkla maşûk beyinde büyük büyük bir şiddet peyda eder; istihsân, hürmet, tazîm-i hissiyâtı da böyledir. Beğenilmek, birinin nazarında kendisinin sâirlerine nisbetle tekavvuk ettiğini görmek hissi de bunlara ilave olunabilir. Bu his “muhabbet-i nefsiye” hissine merbûttur.

Bir şahsa kendisinin her arzusuna tâbi olması, kendisini sâirlerine tercih etmesi hissini ilkâ etmek kadar muhabbet-i nefsiyeyi, adeta hiss-i gururu galeyâna getirecek bir şey tasavvur olunabilir mi? Birde “Hazz-ı mülkiyet” terkihiyle ifade edilebilecek şey vardır ki o da âşıkla maşûk arasında mütakâbilen bir mâlikiyet bir memlûkiyet bulunmasıdır: Her ikisi birbirine mâliktir.

İşte bu hissiyâtın cümlesi son dereceye kadar teheyhük ve yekdiğerlerine te’sîr ederek “aşk” dediğimiz hali teşkil eder. Hissiyât-ı mezkûrenin herbirisi gayet karışık olduğundan birbiriyle imtizâcî kâbiliyet-i teessürümüze te’sîr eden bi’l-umûm hissiyâtın ictimâ’ını husûle getirir: Bundan dolayıdır ki aşk ve muhabbete mukâvemet kâbil değildir.”

Harbert Spenser’in bu mütâlaasını tedkîk edelim: Aşk ve muhabbetin müterekkib olduğunu hissiyât -ki onlarda mürekkebdir- iki büyük sınıfa ayrılabilirler. Hiss-i tabîi, beğenilmek hissi, izzet-i nefis, hiss-i mülkiyyet tamamen “muhabbet-i nefsiye” kısmına dahil olurlar. Mütebâkî güzelliğe muhabbetle, ta’zîm ü ihtirâm hisleri de aşkta tahayyül olunan safveti husûle getirirler ki aşkta muhabbet-i nefsiye hassasıyla safvet, ulviyet hisleri hassası arasında ne kadar fark olduğunu, tabir-i diğlerle aşkın üterekkib olduğu hissiyâtın kısm-ı azimi muhabbet-i nefsiyeye masrûf bulunduğu halde safvet ve ulviyetin burada asgariyet teşkil eylediğini gösterir.

Hissiyât-ı âşıkâne üzerine yazılan bunca âsârı tedkik ediniz. Orada âşıkla maşûğa icrâ ettirilen ef’âl, i’tâ olunan efkârın bir çoğunu muhabbet-i nefsiye yolunda bulacaksınız. O halde her gün “aşk” diye mâhiyetinde büyük bir ulviyet tasavvur ettiğimiz hale “aşk” namını çok görmek tabîi olur.

Ulemâ-yı İslâmiyeden bazılarının aşk ve muhabbette “Hissiyât-ı hayvaniye” ve “Hissiyât-ı melekiye” tabirleriyle iki sınıf hâlis tahayyül eylemelerinin sebebi de budur. Şimdi bu “hissiyât-ı melekiye” yi ortadan kaldırınız. O halde mesele sırf muhabbet-i nefsiyeden ibaret kalmaz mı?

Halbuki sırf hissiyât-ı melekiye tasavvuru da kâbil değildir. Vâkıâ ona bir ona bir ulemâ-yı İslâmiyyeden bazıları nûr-ı ehadiyyete karşı bu hisle mütehassis olmuşlardır.

Fakta bu hal bahsimizin hâricindedir. Bu mesele merkezî'l-ümerâ olan fevâid gözüyle şühûd-ı Hakk tecellisine mazhariyettir ki insaniyetin mülkiyetle fasl-ı müşterekini teşkil eder. Maa'mâ-fih bu dereceden daha aşağılarda da muhabbet-i nefsiye mevcuttur.

Hulâsa aşkta muhabbet-i nefsiyeyle "Layebnik"ın tarifi yolunda , muhabbet-i memzûc ü müşterektir. Bu imtizâc ve iştirâkın derece-i nisbetine göre aşkta şiddet, ulviyet, civâniyet, mülkiyet değişir. Fransızların asr-ı sâbık feylesof ve ediblerinden "La Broere" (Tebâyi') nam eser-i meşhûrunda diyor ki:

"Bir gencin kalbindeki aşk ne kadar şiddetli olursa olsun be-heme-hal muhabbet-i nefsiyeyle memzûcdur."

Muhabbet-i nefsiyenin ötedenberi kabul edilmemiş olduğu eslâfın bu meselede i'tâdan çekinmedikleri re'ylarıyla de sâbittir. Eflatun'un fikri malûmdur: Gûyâ insanlar ibtidâ-yı hilkatta cinsini bir vücûdda hâvîymişler; sonra ayrılmış. Her fert, fert değil belki yarım kalmış. Onun için diğer yarısını arıyormuş. Hatta bu fikir bugün bile akâid-i Hristiyânîyeye dâhil olarak gayr-ı müteehhil bir şahsın bir şahsın tam vücûd-ı itibâr edilmemesine sebebiyet veriyor.

Ahmed Midhat Efendi Hazretlerinin Kırk Ambar'da münderic "Karılar" bahsi bu fikrin batılâtını ispat yolunda yazılmış mükemmel bir telîf-i hükmîdir.

Şu pen-hâver, o hiçbir şeyi iyi görmeyen dehşetli pesimist, daha ileri gidiyor; diyor ki: "Aşk-ı cinsiyenin bir sevk-i tabîisinden ibarettir. Bu sevk-i tabîi muhâfaza-i nev'-i için bir kanundan başka bir şey değildir. İnsan körü körüne o kanuna tabiyet-i mecbûriyettendir; yani şahıs burada mahâza-i nev'a hâdim bir alet makamındadır."

Görülüyor ki şu pen-hâver-i aşk-ı insaniyi bir ihtiyac-ı maddi diye telakki ediyor, insaniyetini behîmiyyetten tefrik etmiyor. Naturalistlerin de fikri bundan ibarettir.

Bu fikir esasından bâtıldır. Vâkıâ yukarıya naklettiğimiz Spencer'in mütâlaasından da anlaşılacağı vecihle aşkta muhabbet-i nefsiye, menfaat her vakit mevcuttur. Fakat safvet, ulviyette tamamen mefkûd değildir. Hele aşk-ı insaniyi ihtiyac-ı hayvani derekesine tenzîl eşref-i mahlûkât olan insanı bahâyim menzilesine indirmekle beraberdir.

Zamanımızın en meşhûr feylesoflarından Mösyö Sekretan'la Mösyö Henry Mariyon da bizimle beraberdir. Mösyö Mariyon intişârı düçâr-ı sekte olan (Büyük Ansiklopedi)'de münderic bir makalesinde diyor ki:

Pascal'ın şu: [...Onlar ölüme bile sevinciyle giderler; şu şartla ki bu şecâatları ilelebet elsine-i nâsda dâir ola.] sözü pek yanlıştır. Adeta o büyük hekimin tenezzül-i kadrini mûcibdir. Bu söz bütün insaniyete karşı azîm bir küfürdür. Nev'-i insaniyetin teâlî-i

kaderine sebebiyet vermiş olan bunca fedakarlıklar, bunca ef'al-i sadâkatkârâne sırf bir şan ü şeref uğruna mı icrâ olunmuştur?"

Mösyö Sekretan'ın aşk hakkındaki fikriyse güzel bir cümle-i edebîye teşkil edebilecek sûrette irâe olunmuştur: "Aşk bir niyât-ı ilahîdir ki râyihası, ayak altında ezildiği zaman hiss olunur: O râyiha saâdetir."

Aşk ve muhabbetin felsefeye mâhiyeti -hulâsat-ül-hulâsa olarak- bundan ibarettir.

Edebiyat nokta-yı nazarından bu kelimeye isnat olunan maânî-i muhtelifeyi de haftaya arz ederiz.

(s.2-3)

Hikâye ve Roman Kısmı

Bir Yetimin Sergüzeşti (Mâba'd)

Bu münasebetle bizim macera-yı sefâlet yeniden mevzû-bahs oldu; Sadık Ağa'dan gördüğüm lûtf ü muâveneti ve kendisine ebediyen minnettâr bulunduğumu tekrar ettim.

Beyefendi, o fitnet-i mücesseme bu sözlerden derhal maksatımı anlayarak dedi ki "Lebib Bey, darılma sen de vefâlı bir adam değilsin. Eğer Sadık Ağa'ya cidden minnettarsan kendisini arar, bulur; konağa getirirdin! Vaktiyle inâyetini gördüğümüz adamların yalnız zikr-i cemîliyle iktifâ etmek nimet-şinâslığımızı isbat eylemez. Marifet odur ki elimizden geldiği mertebe bizde onlara muâvenet ve ifâyı Hakk-ı nimet edelim ..."

Bey'in bu sözünden cesaret alarak ben de dedim ki: "Devlethânenizde Sadık Ağa gibi, kulunuz gibi bî-çârelerin zaten ilticâ-gâhıdır. Bunu bildim. Lâkin sadık Ağa'dan gördüğüm inâyete bizzat mukâbele etmek arzusunda bulunurdum. İşte sâye-i devletinizde bugün arzum ezhâr edebilecek bir dereceye geldim. Binâenaleyh Sadık Ağa bendenizi de davet ettim. Yarın hâk-pâyınıza yüz sürecektir."

Davet-i vâkadan dolayı beyefendi cidden memnun oldu. Mürüvvetin derece-i kemâline dikkat etmeli ki bana birde teşekkür etti.

Sabah oldu. Sadık Ağa geldi. Beyefendi ile görüştü. Müteakiben beş yüz kuruş maaşla harem kethüdâsı tayin olundu. Ve bu hizmet bin müşkülâtla kendisine kabul ettirildi. Hani çocukluğumuzda işitirdik, kadınlar derlerdi ki: "Bu kadar fenalık ettiğimiz halde Cenâb-ı Hakk iyilerin yüzü suyu hürmetine dünyayı başımıza yıkmıyor." İşte bu sözlerin sahtı (...F) Bey gibi nâdir-ül-emsâl bir mürd-i zî-kemâlin vücûduyla rehîn-i mertebe-i sübût oluyor...

Yevm-i mevûd hulûl etti, mahkemeye gittim. Keşke gitmeseydim!... (C...) Bey bir meyt-i mahrek haline gelmiş. (B...) Efendi'nin gözleri kör olmuş. Konaktan ve en sonra

beraber tard edildiğimiz gün evzâ' ü etvârıyla hal-i perişanımıza kahkaha fermâ-yı istihzâ olan (N...) Beyefendi tulumbacı olmuş...

Şu manzara beni cidden nâle-i sünc-i te'sîr etti. Hemen hemen (N...) Ağa'nın ikâme ettiği davanın bî-esâs olduğunu tasdik edecek bir dereceye geldim.

Hâkim müdde'i-i aleyhleri aleyhleri sıkıştırdı. (N...) ise tarafımdan ücretle tutulmuş bir avukat gibi ihkâk-ı hakk için son derecede çalıştı. (C...) Bey gûyâ nefsinin müdâfaa, oğlunun haksızlığını irâe' eylemek üzere şu sözleri söyledi : "Efendim, bu çocuk için bu ana kadar beş bin lira sarfettim. Otuz mektep değiştirdi. Sekiz on kaleme girdi çıktı. Akıbet tulumbacılığa özendi. Bu keyfiyet bi't-tabî namusuma dokunmadığı cihetle kendisini evden kovdum. Binâenaleyh bana düşman oldu. Birkaç defa evime kundak koydu. Mükerreren nefsimi suikast etti. artık iddiasının muvâfık-ı hakikat olup olmadığını bundan istidlâl ediniz."

Hâkim – Haydi bu ciheti tasdik edelim. Lâkin şuna ne diyeceksiniz ki sizin evâil-i halinizi bilenler Rahmi Bey merhûmun sadakasıyla geçindiğinizi isbat edip dururken altı yedi seneden beri İstanbul'un en birinci zenginleri sırasına geçtiniz. Rahmi Bey'in emvâl-i metrûkesini gasbetmeyipte acaba bir define mi buldunuz?

(C...) – Rahmi Bey'den on bin lira matlûbun olduğunu ve bu meblağı vefâtından sonra marifet-i şerh ile istirdâd eylediğimi niçin nazar-ı itibâra almıyorsunuz?

Hâkim – Rahmi Bey'in bir ferde on para borcu olmayıp belki şunun bunun zimmetinde birçok matlûbu bulunduğu oğlunuz tarafından mahkemeye tevdi' edilen evrâk-ı hesabiye ve defterlerden anlaşıldığı gibi hayn ü vefâtında sizinle (B...) Efendi'nin başka bir adam daha çıkıpta (Rahmi Bey'den alacağımız vardır) demediği halde Lebib Bey'le vâlidesinin aczîne istinâden tertîb ettiğimiz sahte senetlerle konaklarını, mallarını ve irâdalarını zabt eylediğinizi yine oğlunuz (N...) Ağa mahalle ahalisini işhâdla isbat ediyor.

(C...) – Eğer bu bâbda bir şahit gösterirse bende i'tirâf-ı cürm ederim.

Bu cevap üzerine mahallemiz halkından on zât ifâ-yı şehâdet için içeriye getirildi. Hakim [B... Bey'e hitaben] – Siz ne dersiniz, isnat olunan cürmden nasıl tebriye-i zimmet edeceksiniz?

(B...) – Ben zaten cürmümün cezasını çekmişim. Gözlerim kör oldu. Evlât ü ayâlim beni evden kovdular. Sokaklarda dayanıyorum. Allah adildir!... Ah gözlerim görse de Lebib Bey'in yüzüne baksam, düçâr olduğu sefâlete vaktiyle bizler güldüğümüz halde şimdi bizim uğradığımız felâkete o da gülüyor mu anlasam...

(C...) – Hayır hayır, o bizim gibi gülmüyor, ceza-yı amelimiz olarak uğradığımız felâkete ağlıyor, teessüf ediyor. Ah niçin bu cinayeti irtikâb ettin. Adalet-i ilahiyyeyi niçin unuttun?...

İbnü'l-Emin Mahmud Kemal

(s.7)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

MÜKÂFÂT-I İLAHİYYE (Mâba'd)

Müellifesi: Cevdet Paşa Kerimesi Emine Semiye

Sekizinci Kısım

Yetim Hakkı

Alice – Yok madam! O ne kadar olsa bir vâlidedir; elbet ciğer-pâresine acımıştır!

Virginia – Acımış olsaydı daha can çekişirken damada kalacak korkusuyla eşyasını aşırmazdı! Büyüğünün cihazını küçük kızına saklayacakmış!

Zavallı Fortuna'nın başından arda kaldı; ötekine dahi hayr etmez: Bilmem ki kendilerinde de, eşyalarında da bir uğursuzluk var!

Alice – (Vakûrâne) Yetim hakkı! Dedi.

Virginia – Doğru! Onlar Konistan'ın herşeyini zabtettiler! Ya kardeşimin nesi var nesi yok hiç birini vermedikten başka bir hayli parasını da dolandırdılar!

Alice – Bunları size Allah söyletiyor!... Evveli Konistan'ın hakkını halası gasbetti demiyordunuz!

Alice'in bu sözü Virginia'yı sükûta mecbûr etti.

Alice – (Tekrar söze başlayarak) Madam! Bu hallerin kâffesi adâlet-i ilahiyyenin sūr'at-i vukû'una bürhândır!

Benim şu gündeki bahtiyarlığım da 'indellah çektiklerimin tazmîni ve mazlûmiyetimin mükâfâtıdır.

Fortuna'nın vefâtına acıdım dersem yalan söylemiş olurum! Ne çare ki yetim hakkı (Secondin) ailesine bir musibet getirdi!

Allah sabır versin!

Beş gün sonra Alice'i şimendüfer istasyonundan istikbâl eden Levayal, Angel, Konistan hep bir ağızdan:

- Sen gideli cümlemiz hasta olduk! Bizi bu kadar intizârda bırakmalı mıydın? Diye serzeniş ediyorlardı!

Alice'i almaya gelen yerli madam da:

- Bende size dargınım, buradakileri büsbütün unuttunuz! Bir buçuk ay isminizi sayıklamadan helâk olduk! Deyince, Alice:

- Ben hakikaten bahtiyar bir insanmışım! Paris'te olduğu gibi burada dahi unutulmamışım! Dedi. Levayal zevcesini arabaya bindirirken:

- Paris'teki hemşiren! Fakat burada sana pereştiş eden bir zevc şiddetle intizâr ediyordu! Cümlesini kulağına fısıldadı.

Hitâm

(s.8)

Nr. 25

EDEBİYAT

Nazîre

Derd-i aşka sâkî-i simîn beden-i bîgânedir
 Nâle-i uşşâka, hafî!... Ol dil-şiken-i bîgânedir!
 Şâirin hal-i gam-ı hecr-i melâl-i efzûduna;
 Sûziş-i sevda-yı -Ey dil!- çekmeyin bîgânedir
 Mîhr-i hüsnü, nurlar serper fezâ-yı fikrime
 Tâb ü cehinden henüz ol gül-dehen-i bîgânedir
 Vadi-i firkatta kaldım, ah kim oldum harâb...
 Ağlarım!... Eşkâbıma nahl-ı çemen bîgânedir
 Subh-dem âh ü enîn eyler durur kalb-i hazîn,
 Sevdığım feryadıma bilmem neden bîgânedir?
 Mîr-i ismetle cenâb-ı sâmihi tanzîrde;
 Haverî, her dem sana nazm-ı sahn-ı bîgânedir

Hâverî

(s.2)

Muhabbet

“Tarih tetkîk olunursa bi’l-umûm ef’âl-i insaniyenin sâika-i muhabbetle icrâ edilmiş olduğu görülüyor.”

Kâilinin hükemâ-yı Endülüs’ten “İbn-ü’l-Reşit” olduğu zannında bulunduğum bu sözü çocukluğumda hâfızaya nakşetmiştim. Ne doğru söz!

Kendi nefsimizi, bizden evvel gelenleri, bizden evvel gelenlerin ahvâl ü ef’âlinin bir sûret-i mazbûtası olan Tarih’i tedkik edelim: İnsan denilen bu bir avuç acizenin muvaffakiyât-ı medeniyesi, ahvâl-i nâbihâsı, kurduğu binâ-yı medeniyetin şeref-i insaniyetiyle mütenâsib azimetiyile beraber esasının kurumuş insan kanından, kırılmış insan kemiklerinden müterakib olduğu hükm edilebilecek kadar sibâ’ne hareket hûn-rizânenin vâsita-i husûlû olması nazar-ı muhâkemedede bulundurulursa birbirine tevâfuk etmeyen şu ahvâl-i insaniyenin hangi hisse tab’iyetle vucûda geldiği düşünölmek tabîidir.

İşte o hiss, muhabbettir.

Evet, muhabbettir. Fakat muhabbetin yalnız erkekle kadın arasındaki şeklinden ibâret değıl. Muhabbet-i ilahiyye, vatan muhabbeti, şeref ve şân muhabbeti de buna dahildir. Kurûn-ı vasıtada zuhûra gelmiş, bunca ebnâ-yı nev’imizin hâk-i fenâyâ sarılmasına sebebiyet vermiş olan muhârebât-ı salîbiye, otuz sene muhârebeleri, hatta asâkir-i İslâmiye’nin hayret-engîz bir şiddet, berkî bir sür’atla mehd-i İslâmiyet’ten o zamanlar cihânın aksâ-yı garibi sayılan Endülüs’e kadar ilerlemeleri esasî itibârıyla muhabbet-i diniyeden başka bir şeye atf olunamayacağı gibi bi’l-umûm fenalıklar, bi’l-cümle iyiliklerde muhabbete müftekindir.

Fenalığı icrâ eden de, bir amel-i hüsn işleyen de bir şey düşünerek, bir şeye mağlûb olarak tasmîmini fi’le çıkarır: O “şey” mutlaka bir cihete muhabbettir. Yalnız birisi -ulemâ-yı İslâmiye’nin dedikleri gibi- “insaniyete” diğeri de “şeytaniyete” muhabbet etmiştir.

Muhabbetin aksâm-ı muhtelifesinden edilecek bahiste “aşk” tabiriyle lisânımızda muhabbetten büsbütün ayrılmış olan cinsin arasındaki muhabbeti takdim etmek icâb ediyor.

“Marki Orel” -ki eski Roma imparatorlarından bir feylesoftur- aşka “ufak bir tezelzül” namını vermişti. Bundan o zamanlarca aşkın lezâiz-i şehvâniyeyile müsâvi tutulduğu anlaşılıyor. Vâkıâ insan bir hayvandır; ihtiyâcât-ı zarûriyesini hayvânât-ı sâire gibi tesviye mecbûriyetindedir. Fakat “aşk” yaniMarki Orel’in anlattığı yolda aşk, adem-i tesviyesi inkitâ’-ı hayatı mûcib bir ihtiyaç mıdır? Açlık, susuzluk müberrem-ü’l-tesviyedir; herkes

bu ihtiyacın def'i için -kâbiliyet ve isti'dâd "medenisi" ne olursa olsun- ne bulursa yer, ne bulursa içer. Fakat lezâiz-i muhabbetten teberri eyleyenlerin, perhizkârların hayatına sekte geldiği görülmüş bir şey değildir.

Bundan başka açlığın, susuzluğun def'inden hâsıl olacak hazda teskîn hiss-i muhabbetten mütevellid zevke, dünyada bir misli daha bulunmadığına hükm edilebilen o safâyâ mukâbil gelebiyir mi? Hayvanlarda tenâsül bir mevsime, bir harârete mahsûstur. İnsanlarda böyle bir kaydda tasavvur olunamaz.

Voltaire bu ciheti pek güzel izâh ediyor; diyor ki: "tenâsül eden hayvanların kısm-ı azamı yalnız bir "hiss"leriyle mütelezziz olurlar, iştihalarını teskîn ettikleri gibi her şey biter. Hayvanlar içinde yalnız sensin ki lezâiz-i muhabbetle insanı sermest edersin. Senin bütün vücûdun, bütün bedeninin hassastır. Hele dudakların taalluk ettiği şeylere bir ulvî lezzet, bir vecd-âver safâ irâke eder."

Aşkın men'â-i ihtiyac-ı tabîi, iştihâ-yı cinsidir. Fakat nev'-i insan bu cihette bir de "hüsne" dediğimiz şeyin taht-ı te'sîrinde bulunur. İşte hisse olan bu incizâbdır ki aşk-ı insaniyi iştihâ-yı hayvaniyeden tefrik eder. Eflatun aşkı yalnız "İncizâb" ile tarif eder; aşkta hiçbir ihtiyaç, hiçbir iştihâ kabul etmez. Bizce bu hal mevhûmdur; adeta insana lüzûmundan, hakikattan ziyâde mülkiyet vermektir. Bir haaldir, bu hayal ulviyetiyle beraber ne kadar yahlışsa Marki Orel'in fikri de o kadar âdidir.

Aşk Eflatun'un kabul ettiği "hüsne incizâb" hissiyle Marki Orel'in iddia ettiği "tezelsül-i adalî" hissi arasında bir şeydir; bu iki halin ictimâ'ından ibarettir.

Muhabbet-i zevciye bir genç kız bir ecnebiyle teehhül eder. Kızın pederi damadına diyor ki:

- Oğlum, zevcenin yanında , bu memlekette ikâmete razı olur musun?

- Hayır! Memleketime avdet edeceğim.

Peder bu cevap üzerine kızına teveccüh-i hitâbla:

- Kızım; zevcin seni alıp götürmek istiyor; benden uzak yaşamaya razı olur musun?

Kızı cevap vermez, başını önüne eğerek; garip bir vaz'-ı teslimiyet alır... Pederse anlar. Ümid-i istikbâli, neşâd-ı rûhu olan kız artık kendinin değildir; bir başkasına, bir ecnebiye âittir.

Her gün her yerde tetrar edecek kadar sade olan bu vak'acık muhabbet-i zevciye ve izdivâciyeyi gösterir.

İzdivac nedir?

“Pardon” -ki bu asrın Fransız muharrirleri arasında bir mevki’-i mümtaz ihrâz etmiştir- izdivâcî şöyle tarif eder: “İzdivac cinsinin tecâzibiyle başlar; hüsne incizâb buna munzam olur: Bir aşk teşkil eder. Fakat eğer bu aşk, aşktan, sevdadan daha âli bir hiss-i sâikini te’sîrinden azâde olursa en büyük mesâibin menbâ’ı olur.

O hiss-i sâik ise hürmettir. -Ben kendime hürmet ederim, haysiyetimi muhâfazaya câlışırım, intihâb ettiğim rakîk-i hayatıma da o yolda hürmet edeceğim- Bundan izdivacın yalnız fâmilya teşkilinden ibaret olmadığı anlaşılır; izdivac fâmilyadan başka diğer bir şey daha husûle getirir ki o da aşk ve muhabbetin daha ulvî, daha necîb bir şekil almasıdır.”

Zevc ile zevce arasında ki muhabbet-i nevâzişkârı kadar latîf, müesser bir şey tasavvur olunabilir mi? Bir saâdet ikisi beyninde taksîm olunur, tezâuf eder; bir kederine ikisi arasında inkisâm eder: -Garip tezâd!- eksilir, evvelki şiddetini kaybeder. Onları her şey, evet! Bilâ-istisnâ her şey biri birine takrîb eder. İştirâk-ı menâfi’den ibaret olan hâne, iştirâk-ı efkârı gösteren fâmilya bu iki vücûdu ferdiyete kalbeder. Seneler geçtikçe zevcin arasındaki tefâvet-i ahlâk da mahv olur: Zevce, zevcin efkârına, zevc de zevcinin ihtisâsatına mâlik olur. Bu kadar zamandan beri bir dam altında yaşayan, bir seferde ta’âm eden, bir keseden sarfeden bu iki vücûd nihâyet kalplerinde ittihâdıyla bir kalp ile hareket, bir fikirle düşünmek mecbûriyetinde bulunurlar.

Ya çocuklar? Zevc ile zevcenin bir râbita-i saâdetleri de onlar değil midir?

Hangi sahib-i kalb peder, hangi hisli vâlide vardır ki çocuğuna; o mahsûl-i hayatına bir nazar-ı bî-kaydî ile bakar?

Zevc ile zevcenin saâdet-i zevciyelerini ittimâm eden çocuk olduğu gibi bunlar arasında vukû’ı melhûz olan muvakkat dargınlıkları, ittifâksızlıkları da izâle eden çocuktur. Hayat, yek-nesak değildir; hergün yine yeni ahvâle cilve-gâh olur. Bunların yerinde zevcin gerek zâhiren, gerek kalben: “Ne yapmalı? Onunla yaşamaya mahkûmum!” dediği zaman “mahkûm!” sözünü ağzından çıkardığı, kalbinden geçirdiği vakit çocuk gelir... Koşa koşa, dudaklarında nûr-ı tebessüm, gözlerinde lem’a-i şetâret olduğu halde mesrûrâne, mesûdâne gelir. Pederin kucağına atlar... Alnını vâlidesinin dudaklarına uzatır... Bu, ne müesser, ne tabîi bir levhadır!... Zevce çocuğunun alnına bûse-i mâderânesini kordurmak için eğildiği zaman bu temâyül yalnız çocuğa değildir. Zevcine, çocuğunun pederine karşı da aynı hiss ile mütehasşis, kalbi aynı muhabbetle meşhûndur. Zevc bunu anlar... Çocuğa doğru meyletmiş olan zevcesinin saçlarına bir bûse-i muhabbet bırakır. Nazarlar tesâlûb eder. Bu levha ne kadar ma’nidârdır!...

Evet, çocuk hânenin rûhu olduğu gibi saâdet-i zevciyenin de mütemmimidir!

Victor Hugo, muhabbet ettiği şeylerin muhâfazası yolunda Cenâb-ı Hakk’a münâcât ettiği zaman “Ya Rabb! Hiçbir evi çocuksuz bırakma!” demişti. Bir osmanlı şâiride daha düşündürücü bir sûrette:

“Kim demiş bir çocuk küçük şeydir

Bir çocuk belki en büyük şeydir.” Diyor.

Muhabbet-i vâlidâne - “Ebeveynin evlada muhabbeti dünyada en kuvvetli, en mukâemetli, en lâzım ve en mukaddes bir histir. Bu öyle bir histir ki mahvetmek için kalpleri kurutmak, cemiyet-i medeniyetin kaldırmak için medeniyeti, daha doğrusu insaniyeti yok etmek lâzım gelir.”

Bunu söyleyen geçenler de vefât eden eâzım-ı asırdan “Jul Simon”dur. Ebeveynin bu muhabbetleri bir muhabbet-i mutlakadır. Fakat pederiyle vâlidenin evlât hakkında mütehassis oldukları muhabbet arasında büyükbir fark vardır. Muhabbet-i mâderâne bir sevk-i tabîidir; değişmez. Vâlide hiçbir şey düşünemez, hiçbir vakit muhâmeke etmez, onun için çocuğu muhabbetin; muhabbet-i mutlakanın bir timsâl-i zî hayatıdır; çocuk mutlaka “kendisinin” olmalı, araya yabancı hiçbir şey, evet, hiçbir şey girmemeli... Yanından ayrılmamalı. Hatta teehhül eden çocuğunun zevcesine gösterdiği muhabbeti bile kıskanan vâlideler vardır. Vezâif-i medeniyeden çocuğunu yanından ayırdığı için bin vâlide ne kadar müteessir olur!

Vâlide çocuğunu sever. Sevmek ne kadar kâbilse ne derece tasavvur olunursa o kadar sever. Kendi vücûdunun bir parçası olan çocuğunu her vakit müsâvi bir muhabbetle sever. Onun için çocuğu her zaman “çocuk”tur.

Peder muhabbetiye böyle değildir. Onun da esası sevk-i tabîi ise de muhabbeti vâlide muhabbeti gibi tahavvülden, tebeddülünden beri kalmaz; o kadar basit değildir. Muhîtâd o muhabbete bir te’sîr-i küllî icrâ eder. Şân ü şeref, sülâle bu muhabbeti başka bir yola sevk eder. Ne kadar pederler görülmüştür ki bir fikrin, kendi kabul ettiği veyahut kabul ettirmek istediği bir fikrin tervîci yolunda çocuklarını telef etmekten çekinmemişlerdir.

Muhabbet-i mâderâne her vakit birdir; ezmine-i atıkada neyse şimdi de odur. Muhabbet-i pederâne ise öyle değildir. Zamanla değişmek isti’ dâındadır.

Mâba’dı var

(s.2-4)

Hikâye ve Roman Kısım

Bir Yetimin Sergüzeşti (Mâba'd)

Keşke gitmeseydim, zehirlendim, harap oldum. Muhâkeme esnâsında bana lakırdı düşmedi. Çünkü adâlet-i Rabbâniye sayesinde hakikat-ı hal kendiliğinden zâhire çıktı.

Pederimden mürûs kâffe-i emvâl ve emlâkın hemen tarafıma iâdesine (C...) Bey'le (B...) Efendi'nin de habsine karar verildi. (C...) götürülürken bir sayha-i dil-hırâşla kapının önünde yığıldı kaldı.

Şiddetli bir nüzûl isabet etmiş, herifi der'akib bitirmiş. Ne'uz-ı bi'llah...

Gâfil insan, mazlûmların ahı, yetimlerin giryesi yalnız şu hâk-i süflîde kalır, bir âlem-i ulvîye revân olmaz, gulgule-i zulm ü udvân arasında kaybolup da gider mi zannederdin; Allah var, adâlet-i Hudâ var. Yetimlerin bir katre gözyaşı derya-yı merhamet-i ilahiyeyi ber hurûş edeceğini, bir gün gelipte zalimlerin gözleri kör, hânümânları harap olacağını düşünmedin mi? Ah ne fayda ki benim gibi sefâletinin, belânın ne demek olduğunu pek acı tecrübelerle anlayan kulûb-ı rakîka erbâbı şimdi uğradığın musîbete bakarak teşnî-i sadr edemez. Ahz-ı sâr ettiğinden dolayı sevinemez...

Bir hafta sonra konak tahliye edildi. Emvâl ü emlâkım iâde olundu. (B...) Efendi'yi hapisten çıkarttım.

Birgün Bayezıd'da bir dilenci gördüm. "Alîle merhamet edin. Üç günden beri açım. Allah rızası için on para verin!" diyordu.

Bî-çâre (B...) vaktiyle bana on para vererek ciğerime bir hançer saplamıştı. Şimdi kendisi on para istiyor...

Allah âdildir!

Bin türlü hayret ve teessürle eline on altın verdim. Kendisini Sadık Ağa'nın Karagümrük'teki hânesine götürdüm. Ayda üç yüz kuruş maaş tahsîs ettim.

Zavallı adam uğradığı zevâhiye mukâvemet edemedi. Şu mundâr dünyanın haline tam' ederek bir yetimi, bir bî-kes kadını süründürdüğünden dolayı gece gündüz dektüğü eşk-i nedâmet bî-çâreyi büsbütün kahretti.

"Vicdanıdır esâet-i fi'linde âdemin

Davacısı şühûdu, kavânîni, ve hâkimi"

Mütevefânın evlât ü ıylâli başıma toplandılar. İstidâ-yı merhamet ettiler.

Pederlerine tahsîs eylediğim üç yüz kuruşun mâh-be-mâh Sadık Ağa'dan alınmasını kendilerine tenbîh eyledim.

Fatih'teki konağının ikinci defa olarak bana intikâl etmesi cihetiyle bi't-tabî açıktaki kalan (C...) Bey'in ailesi de bir gün gelerek ağayı bulmuşlar. "canım Sadık Ağa! Bizi Lebîb Bey'in yanına götürür müsün? Ayaklarına kapanacağız, ekmek parası isteyeceğiz. Sadık Ağa, merhamet buyur, bizi me'yûs etme." Demişler.

Beyefendi'yle birlikte selamlık odasında oturuyorduk. Sadık Ağa ağlayarak yanımıza geldi, meseleyi anlattı.

Bir iki dakika sonra o aile-i felâket dide odaya girdi. Kocalarının, babalarının ettiği denâet ve cinayetten şikâyet ve kemâl-sûz ü gedâzla taleb-i âtîfet ettiler.

Edirne Kapısı'ndaki hânemizi kendilerini isti'âb edilebilecek bir hale konuluncaya kadar kâm-gân Fatih'teki oturmakta muhtar olduklarını söyledim. Gerek benim gerek kendilerinin uğradıkları nikbet hep takdîr-i bârî iktizâsından olduğu için pederleri, zevcleri gibi dünyadan elini çekmiş olan bir adamın siyâetinden bahsetmemelerini, la'net-hân olmalarını ricâ eyledim.

Ve şu ricâyı kabul edilirse bende kendilerine beş yüz kuruş maaş vereceğimi söyledim.

Beyefendi derhal kalktı, yüzümden, gözümünden öptü. Sadık Ağa da eteklerime sarıldı. Karşımdaki bî-çârelerse...

Birgün (N...)’de nezdime gelerek bana dehalet etti. Daldığı girîve-i sefâhattan usandığını ve uğradığı mesâibden kurtulmak için intihâra tasaddî edeceğini pek ciğer-sûz bir tavırla anlatarak: (Bugün hayatımda memâtım da senin yed-i iktidârındadır. Şânına düşeni yap.) Dedi . Onun da arzusu is'âf olunarak mutayyeben iâde kılındı.

Emin olunuz, insan ördüğü fenalıklara karşı iyilikle mukâbele etmekten aldığı lezzeti dünyada hiçbir şeyde bulamıyor.

İntikâm, ne mel'ûn kelime!

Mâba'dı var
İbnü'l-Emin Mahmud Kemal
(s.7)

Alexsandre Dumas Fils'den:

MEKTUP CÜZDANI

Mütercimi: Ahmed Melik

Ofemi'den Kamil'e

Sevgili kamilciğim,

Ahvâl-i husûsiyeme mütealîk bazı mühim vukûât zuhûr edeceği zaman sana mektupla ma'lûmât vereceğimi birinci kâğıdında yazmıştım. İşte va'adimi bugün ifâ ediyorum:

İlk mektubumu postaya tevdi' ettiğim günden itibaren Mösyö Julienne'e hemen her gün bize devamla başlamıştı. Meclis-i ülfet dâima üç kişiden yani vâlidem, Mösyö Julienne ve benden ibaretti. Zaman-ı mürûr ettikçe, ülfet, ünsiyet, ziyâdeleştikçe bizde yekdiğerimize alışıyorduk. Birgün nasıl oldu bilmem. Aramızda fenne, sanata dâir bir mesele mevzû'-bahs olmuştu. Mösyö Julienne ilmin, sanatın meziyâtına dâir der-miyân eylediğim mütâlaâta hayran oldu. Beni tahsîn, takdîr etmeye başladı. O günden itibaren bana çocuk muâmelesi etmemeye, hatta -zannıma göre- ara sıra yüzüme dikkatlice bakmaya başlamıştı.

Birdenbire vukû' bulan şu tebeddül-i muâmeleleşağda yazacağım ahvâle nazaran pek hemmiyetsizdir:

Birgün Mösyö Julienne, her şeye karar-ı kat'î vermiş ciddi bir adam gibi, vâlidemin ellerine sarılarak halecânlı bir sadâyla:

- Madam! Kerimeniz Matmazel'in dest-i izdivacını talep etmekle iftihar ederim. Kendilerinin husûl-i saâdeti için şu dünyada ne yapmak lâzım gemirse cümlesini ifâdan geri durmayacağım.

Demişti. Bu sözler söylenirken ben de oradaydım. Vâlidemin vereceği cevaba intizâr etmeksizin hemen bana teveccüh etti. Ellerimi avuçları içine aldı... Öptü. Şiddet-i heyecanından gözlerinde giryedâneleri parlıyordu. Niyâzmendâne bir tavırla dedi ki:

- Matmazel!. Beni reddetmeyiniz... Size nâil olamazsam pek bedbaht, pek sefil olurum!... Hele vukû' bulan şu talep, daha doğrusu ilân-ı muhabbet üzerine ben pek mahcûb oldum. Kızardım, bozardım. Vâlidem beni şu hal-i müşkilden kurtarmak için söze karıştı.

- Çok şükür. Her şey yolunda gidiyor... Sevgili evlâtlarım... Zaten bu izdivac daha pekçok zaman evvel karar-gîr olmamış mıydı?

Dedi. Sonra sözüne yine şu sûretle hitâm verdi:

- Artık sizi kendi halinize bırakacağım... Birbirinize istediğiniz gibi beyan-ı hissiyât edebilirsiniz!

Yalnız kaldık. Aramızda derin bir sükût icrâ-yı ahkâm eyliyordu. Birdenbire izhâr olunan şu temâyülden Julienne (Zira bundan böyle ona yalnız Julienne diye hitap edebilirim.) medîd bir tefekküre daldı. Avuçlarım içinde ellerinin titrediğini, şiddet-i

zarbân-ı kalbiyesinden sık sık, teneffüs eylediğini hissediyordum. Halbuki o zavallı te'sîrâtını, gözlerinden yuvarlanan harâretle yaşları benden gizlemek için başını öbür tarafa çevirmişti. Muttasıl ağlıyordu. Onun bu teehhüle rıza göstermesi, şimdiye kadar kalbiyle mücâdelede bulunan âteş-i aşk ve muhabbetin dâire-i sirâyetini tevsî' eylemediği cihetle ona bir sedd-i hâil çekmek içindi. İşte o teesürât bana engîz bundan neş'et eyliyordu.

Bu hale karşı üzerime tertip eden vazîfe kendisine tesliyet-âmîz sözler söylemek, tahfif-i ekdârını mûcib-i ahvâl ve harekâtta bulunmaktı. Fakat bu vazîfe-i mühimmeyi ifâ için onu güzelce tanımaklığım icâb ediyordu. Benim bu hakkımı o, daha evvel hissetti. Zirâ bir adamın, henüz dest-i izdivâcını talep eylediği kız yanında meserretli , neşeli durması iktizâ ederken bi'akis ağlamak mantıka gayr-ı muvâfık bir hareketti. Nihâyet gözlerini silerek dedi ki:

Mâba'dı var

(s.7-8)

Nr. 26

EDEBİYAT

Aşk

-1-

Hall edilmiş mi aceb bir nûkte-i esrâr-ı aşk
Ravza-i cennet gibi hoş-bû gelir gülzâr-ı aşk
Âşık-ı sûzân eder mi şâirâ hiç nâr-ı aşk
Ben halîli âşığım müstağrak-ı envâr-ı aşk

-2-

Târûmâr-ı akl ettin zülf-i anber-i bâr ile
Hıyre-sâz-ı çeşmim oldun tal'at-ı ruhsâr ile
Zemzem-i eşkim kuruttun nîr-i didâr ile
Ben halîli âşığım müstağrak-ı envâr-ı aşk

-3-

Nîk-i füsûnkârdan korur erbâbını âyât-ı dil
Bir heyûlâ-yı letâfet gösterir mir'ât-ı dil

Hep rebâb-ı Hakk’la hem ahenk olur asvât-ı dil
Ben halîli âşğım müstağrak-ı envâr-ı aşk

M. Mâcid

(s.1)

Ahlâki Kıtalar

-1-

Olmak istersen iki âlemde
Yüzü ak, alnı açık, ehl-i vakâr
Sa’y destin ile merdâne yaşa
Damen-i iffete kondurma gubâr

-2-

Kizb ile eyleme telvîs-i dehân
Söyle dosdoğru çekinme sözünü
Cehl ile çekmeyesin sonra ziyân
Aç gözün yoksa açarlar gözünü

-3-

Dört başın ma’mûr ola dersin eğer
Terk lâzım, iltizâm-ı elzâm et
Beş çalış, üç ye, biriktir sîm ü zer
Bu tasarruf râhîdir, bu râha git.

Sadî

(s.1)

Mestî-i Nûşîn

Bir semâ-yı besîm içinde kamer,
Mevce hayz-ı serâir-i sevda,
Bûse-çîn-i sehâib olmuştu.
Mütebessimdi encüm-i ezhâr;
Âsmânın bütün zalâm-ı şebi
Nûr-ı bî-tâb ve matem-i nermîn,
Ninlilerle olunca nağme-i serâ,
Bâde-i hâbı sundu ağıyâra;

Verdi eşyaya mesti-i nûşîn.

Bend-i sevdaya zehre verdi haber,
Tatlı bir ibtisâmla, fırsat
Demidir, şimdi âşık-ı bîdâr
Seni nerdeyse cest-cû eyler,
Çıkarak gizli, buldu âşığını;
Çehre-i iltifât edip ezhâr,
Leb-i gül-bûse-i harâretle
Titredi; aldı müjde-i vuslat,
-Lerze-i aşkla olup harem,-
Bûselerden, nigâh-ı mestîden
Düştü ağûş-ı iştîyâka o dem.

N. Vecdi

(s.2)

Muhabbet

Muhabbet-i nebevîye -Evlatın ebeveyne muhabbeti kanûn-ı tabîi ahkâmından olduğu gibi her dinde her mezhepte de farz tutulmuştur. Bi'l-hâssa âyât-ı kerime-i Kur'âniye ve ehâdis-i celîle-i nebevîye bu muhabbeti en mergûb-ı ahlâk-ı insaniye sırasında göstermiştir.

Voltaire diyor ki:

“- Peder ve vâlide sevmekle yarın telef edileceğini bilsek bile onlara ta'zîm ü hürmet etmekten ferâgat etme. Seni sütle besleyen, çocukluğunun bin türlü âlâmına tahammül eden vâlideni kemâl-i şefkatle sev; Ona müftehiren hizmet et. Pederini de aynı muhabbetle sev; seni büyüten, adam sırasına geçiren odur.

- Fakat efendim, pederim sarhoşun biriydi; bana hiçbir terbiye vermedikten başka eve gelir gelmez nevâziş-i pederâne yerine kemiklerimi kıracak kadar deverdi. Vâlideme gelince fena bir kadındı; bana hiç bakmazdı. Eğer akrabamızdan ihtiyar bir kadın olmasaydı mutlak sefâletten helâk olur giderdim. Ben şimdi onları sevebilir miyim?

- Seni sefâletten tahlîs eden o kadına muhabbet eden; peder ve vâlideni de hiçbir vakit tahkîr etme. Onlara hürmet ve ta'zîm eyle.”

Voltaire'in bu sözü pek doğrudur. Evlatının ebeveyne olan muhabbetleri iki histen mürekkebtir: Muhabbet-i mutlaka, hiss-i ta'zîm. Evlatın – Voltaire'in bahsettiği sûrette –

ebeveynine “muhabbet” etmesi gayr-ı kâbil olduğu zamanda -ki pek enderdir- hiss-i ta’zîm be-heme-hal bâki kalır.

Voltaire’in fikri meşhûr bir hikâyeden alınmıştır: Hulefâ-yı Endülüs’ten Hükûm-i Sâni -ki Endülüs’ün en ziyâde muhabbet-i ilm ve fazîlet hükümdarlarından sayılır- sarayındaki meclis-i irfâda dünyanın her tarafından gelip orasını kutb-ı irfân-ı cihân haline getiren ulemâ ve üdebâ ile mübâhesede bulunmaktayken hükemâdan biri sokakta gözlerinden nûr-ı zeka münteşir olan bir genç çocuğu sath-i bir imtihanla vüs’at karîha ve müstahzarât-ı ilmiye ve edebîyesine hayran kaldığını ifade eder. Padişah çocuğun hemen ihzârını emreder.

Çocuk fevk’al-âde bir vakâr, son derece de ciddi bir tavırla arz-ı ta’zîmât eyledikten sonra Hükûm gayet tünd çehreyle:

- Anan, baban seni hiç sevmiyorlar; kötülük için çalışıyorlar sense onları seviyormuşsun doğru mu? Der. Çocuk Hükûmün sert çehresinden, orada bulunan zevâtın kemâl-i ciddiyetle oturmalarından bulunduğu mahalin bir mahkeme olması kıyasıyla:

- Padişahım! Eğer peder ve vâlidem benim katlimi talep ediyorlarsa katl olunmaya razıyım. Vâkıâ şimdiye kadar şimdiye kadar kendilerine bu ağır cezayı müstelzem bir fanelik ettiğimi tahattur etmiyorum; her halde onları son dakikama kadar sevmeye çalışacağım. Kendilerine karşı mecbûr olduğum riâyet ve ta’zîmse hiç eksilmeyecektir.

Bu cevab-ı hekîm-âne üzerine Hükûm hemen çocuğun yüzünden öperek gerek kendisine, gerekse çocuklarına bu yolda bir terbiye vermiş olan vâlideynine büyük ihsânlar eder.

İnsan br dağı keşt ü güzâra çkan seyyâh gibidir. Çıkar; tepede tevakkuf eder; nüzûl eder. Çocuk olarak suûd ettiği zaman nazarı kararsız, çıkışı rast geledir. İhtiyâr-ı halinde ettiği vakitse gözü iyi görmez. İhtiyâr-ı halinde indiği vakitse gözü iyi görmez. Ayakları titrer. İhtiyarlığı “nokta-i kemâl” saymak doğru değildir; ihtiyarlık kemâlden sonra zevâle doğru yol almak demektir.

Tarih-i tetebbu’ olunursa bu mardde hakkında birbirine mübâyan iki fikir bulunduğu görülür. Birincisi ihtiyarların artık hevesât-ı nefsâniyelerini meydana koyacak kuvvetleri kalmaması ve binâenaleyh gençleri hüsn-i idareye muktezî-i ahlâk ü etvâra, tecârib-i adîdeye mâlikiyetleridir. Bu halde onlara fevk’al-âde hürmet ve ta’zîm etmek, gösterdikleri tarîkten inhirâf etmemek icâb eder. Bu fikir eski Yunanlılarla Romalılar beyninde cârî idi. İkincisiyse “Artık ihtiyardır; harb ü darba, meşâkk-ı seferiyeye, tahammül edemez; hatta kendi taayyüşüne muktezî malzemeyi tedârike bile yaramaz.” Diyen bi’l-umûm akvâm-ı vahşiye ile eski Germen ve Frenklerin fikridir. Bunların her ikisi bâtıldır. Hakîkatı eskisi

arasında aramak icabeder. Ahkâm-ı İslâmiye birinci fikri okşar, fakat birtakım kuyûd ile takyîd eder ki zaten câmi’-ü’l-hakâik olan o din-i mebînin bu meselede verdiği kararın en muvâfık olduğuna kimse itirâz edemez.

Bir şahıs ki aile pederi ölmüş, memleketine ne sûretle olursa olsun hizmet etmiştir, ona ihtiyarlığında riâyet ve ta’zîm lâzımdır; çocukları, bunların fikdânı halinde cemiyet-i beşeriyye onu beslemeye, muhâfaza ve siyânete mecbûrdur. Fakat diğer taraftan kuvvâ-yı akliye hemen kuvvâ-yı bedeniyeyle mütenâsib ve ta’bir-i diğerle ona müftekir olduğundan ihtiyarlaşmış, kuvvâ-yı bedeniyesi sâkit olmuş bir adamın kuvvâ-yı akliyesi de düçâr-ı sekte olacağından umûr-ı mühimmede onların fikriyle hareket muvâfık olamaz.

Her memlekette kabul olunan”takâid” keyfiyetinin esasında budur.

Muhabbet-i uhuvviye “-Kardeş muhabbeti bir “dostluk”, en samimi bir dostluktur. Dostluğun sâir-i envâında “ben” yani nefes büyük bir yer tutar: Dost olmadan evvel tanışmak, tesâdüf etmek icabeder. Kardeşlikteyse bu yoktur. Bundan başka dost ittihâz ettiğimiz kimselerin hepsi de dost olarak devam etmez. Çünkü ya bir hizmet mukâbilinde veyahut sadece tevâfuk-ı efkâr ve incizâb-ı sâikasıyla “dost” ittihâz edilen bir kimseye bu nâmın izâfesi ekseriya güzel tanışılmadığı zaman vukû’ bulur; zaman geçtikçe hissiyâtta tehalûf eder, bürûdet meydana çıkar, dostluk munkati’ olur.

Aynı dam altında tevellüd eden, aynı sütle beslenen, hep bir yerde yan yana büyüyen iki kardeş arasındaysa “ben” yoktur; olmamalıdır. Onlarda “ben”, “biz”e tahavvül eder. Bu hal vakit böyledir; böyleydi, böyle devam edecek. İki dostun dostluklarındaki ciddiyet ve şiddeti göstermek üzere “birbirini kardeş gibi seviyorlar” kelâmının her lisânda, her kavimde cârî olması da buna bir delildir.

Schiller, o âlî nazar Alman edîbi şöyle diyor:

“İnsanları birbirine rabt eden şeylerin cümlesi karasızdır, bir hevesin, bir arzusun binâ ettiği bir şeyi diğer bir heves, başka bir arzu mahvedebilir. Yalnız tabiattır ki bu meselede halisâne rabt eder. Meyl bize bir dost, münfeat bir arkadaş verir, mes’ûd odur ki tabiat ona bir kardeş vere. Kardeş! Bu öyle bir dosttur ki ona karşı hissedilen muhabbetin yersiz olması gayr-ı kâbildir. “Ben”in yani nefsin bir ikincisidir.”

Kadın te’sîri. – Kadınla erkek arasında muhabbetin gaye-i maksatı bu iki vücûdun birleşerek izdivâc etmesi olduğu halde bazen bu maksat husûle gelemiyor, heyet-i ictimâiyenin üssü’l-esâs-ı mevcûdiyeti olan emr-i izdivâc akîm kalıyor. Halbuki bu izdivâcın adem-i icrâsıyla beraber gerek incizâb-ı cinsi, gerek meyl-i hüsn cihetleriyle erkekle kadın yekdiğerine temâyül ediyorlar. “Muhabbet-i gayr-ı meşrûa” tabiriyle ifâde

ettiğimiz muhabbetin bu türlüdür ki eskidenberi şuarâya, romancılara sermaye olagelmiştir.

Muhabbet-i gayr-ı meşrûa marerelerinin hayali olanları en müesser, en fecî birer hikâye oldukları gibi hakiki olanları da bazen hayal telakki edilecek kadar gariptir. Muhabbet-i gayr-ı meşrûa tedâricle beraber gider, kadın bir milletin tarihidir ki denilebilir, Tarihin her sahîfesinde kadın eli, kadın parmağı görülür. Kadın neler yapmamıştır? Kadını, muhabbeti tarihte tedkîk etmek o zamanın ahvâl-i fikriyesini öğrenmek demektir.

Cemiyât-ı kadîme muhabbet hakkında bizim bugün mütehassis olduğumuz hissiyâtı tanımazdılar bile. Onlarca “kuvvet” vardı. Fakat kuvvet içinde yalnız adâlâtın kuvveti mülâhaza olunmazdı. Fezâil, asâlet-i isti’dâd fikri, güzellikte birer “kuvvet” idiler. Ezmine-i mütekaddimede aşk ve muhabbet, el-yevm mübtelâlarını bunca fedakarlıklara, hatta Avrupa üdebâ’sından bir çoğu “Venüs muhabbet-i aliyesi değil lezâiz-i muhabbet-i aliyesidir.” diyorlar.

La Fontaine, bir masalında “Aşk! Truva’yı sen mahvettin.” diyor, bizce bu fikir yanlıştır. Malûmdur ki Truva şehri Truva hükümdarının oğlu, Paris’in Helen isminde bir Yunan hükümdar zevcesini kaçırdığından dolayı Yunanlılar tarafından muhâsara ve on sene sonrada zabtedilmiştir. Truva muhârebesinde aşk hemen hiç bir iş görmedi. Yalnız muhârebenin vukû’una sebebiyet verdi. Truva muhârebesi müdekkikîn-i müverrihînin kavillerince mahazâ galip olmak, şân ü şeref kazanmak için ihtiyâr eyledi. Hatta muhârebe hitâmında “Helen”in eski zevci tarafından kemâl-i lezzetle der-ağûş edilmiş olmasını da hem muhârebenin aşk ü muhabbet uğuruna icrâ edildiğini, hem de Yunani’lerde aşkın bizim anladığımız yolda aşk olmadığını ispata kifâyet eder. Hiçbir âşık, hiçbir zevc tasavvur edilemez ki kendinden usanıp başka birisinin ağûş-ı muhabbetine firar eden, orada on sene müddet sefâ süren bir ma’sûka-yı, bir zevceyi kemâl-i nefretle reddetmesinde mütehalikâne der-ağûş etsin.

Hristiyanlığın intişârı kadınları bir dereceye kadar kayd-ı esrden kurtarmak olduğu gibi şimâl barbarlarının o zamanlar Avrupa’nın ma’lûm olan aksâmına istilâsı da kadınlara hürmet hissini ilk tohumu da atmış oldu; kadınlar “kadın” tabirinden bugün anladığımız manaya karîb bir mevki’ ahz eylediler.

Kurûn-ı vustâda diyânet-i celîle-i İslâmiye’nin zuhûruyla birçok âdât ü ahvâl-i sakîme fenâ-pezîr olduğu gibi Arabistan ve Suriye’de de kadınların hali iyileşti; muhabbet-i zevciye, taaddud-ı zevcâtın hasr-ı mikdârıyla, tesis etti. Ahkâm-ı İslâmiye kadınların

hukukunu muhâfaza etti. Onlara -o zamana kadar meşhûd olmayan- intikâl-i emvâl hakkını bahşeyledi.

Ezmine-i müteahhirede kadın gittikçe erkeklere âit vezâîfî de hüsn-i ifâyâ iktidârını ispat etti. Ta’lîm ve terbiyede de onlar kadar değilse bile herhalde ezmine-i mütekaddime kadınlar kâbil-i kıyas olamayacak bir derece-i aliyâyâ irtikâ etti. Bugün Avrupa’da kadınla erkek her husûsta hemen müsâvî olmak üzeredirler. Kadın doktorlar, âlimler az değildir. Hatta bir iki seneden beri birtakım inâs cemiyetleri teşekkül etti ki esâs maksatları mütehassiren kadınla erkek arasındaki hukuk tefâvetini izâle etmek, her husûsta müsâvî olmaktır. Bu cemiyetler gittikçe tezâyüd ediyor; ileride de edeceğinde de şüphe yok. Bir halde ki bazı zevceler bayağı endişe-nâk olmaya başladılar. Meselenin kârîben resmîyete çıkarak hükümetleri de işgâle başlaması muhakkak görünüyor.

Acaba kadınlar bu maksatlarında muvaffak olabilecekler mi?

Bizce hayır! Kadın, gerek teşkilât-ı bünyeviye ve fizyolojyesi, gerekse aile arasında icrâ-yı uhdesine mevdû’ olmak lâzım gelen vezâîfî onu erkekle aynı hukuka mâlikiyetten men’ eder; tabir-i diğerle o hukuka mâlik olsalar bile icrâatta bulunmayacaklarından hukuk kendiliğinden müngavil olur.

Evet, kadınlar tabiatın kendilerine çizdiği dâireden dışarıya çıkmamalıdır. Avrupa’da kadınlar posta ve telgraf gibi umûr-ı devlette istihdâm olunurlar; gazete idarehânelerinde, ticarethânelerde muvazzaf bulunurlar. Fakat bu ahvâl-i sâikasıyla vezâîf-i tabîyelerini hakkıyla icrâdan âciz kaldıkları da ma’lûmât-ı istatistikiye ile müsbettir. Bu yolda kadınların yüzde yetmiş çocuk doğurmadıkları gibi be-heme-hal vücûdları birtakım avâriz-ı vahîmeye uğruyor.

Kadın, kadınlıktan hârice çıkmayarak mümkün olduğu mertebe-i vezâîf mevdû’a-i tabîyesi ifâ etmelidir. Memâlik-i İslâmiye kadınlarıyla Avrupa kadınlarının mukâyasesi bu husûsta ahkâm-ı münîfe-i İslâmiye’nin fen nokta-i nazarından da ne kadar şâyân-ı tercîh olduğunu meydan-ı elâniyete çıkarır.

(s.3-4)

Hikâye ve Roman Kısmı

Bir Yetimin Sergüzeşti (Mâba’d)

Ebnâ-yı cinsinden ahz-ı târe kalkışmak insanlara değil, köpeklere yakışır. Düşmandan nasıl intikam alınır bilir misiniz? Lûtfla, afla... Ben itiraf ederim ki yaptığım şey bir lûtf değildir. Yalnız nefsimizde vücûdunu iddia ettiğimiz insaniyetin gösterdiği bir vazîfedir.

İnsan vazîfesini ifâ etmekle iftihâra hak kazanamaz. Ne kadar vazîfemizin fevkinde bir iş görsek o zaman iftihâr edebiliriz.

İki aile-i bilâ-dîde hakkında ibrâz ettiğim ma'lûnetin -ki hakikatta ifâ-yı vazîfeden ibârettir- min-taraf-illah mükâfâtını ma'-ziyâdetin gördüm.

Bu mükâfâtın dâire-i şümûlu pek vâsi'dir. En birincisiyse dert seneden beri hasretkeş-i visâlî ve esir-i cemâli olduğum Fûrûzân'a nâiliyettir.

Dünyada benim için bundan büyük mükâfât, bundan büyük saâdet olamaz...

Hikâye ettiğim vakâyi'-i garibe üzerinden ancak bir ay geçmişti. Birgün Beyefendi beni yanına çağırdı: "Lebib Bey! Bugün seninle ciddi bir mesele üzerine konuşacağız. Fikrini açıkça söyleyeceğine evvel-be-evvel beni temin et." Dedi. Nân ü nimetiyle perverde olduğum, ebedî-ü'l-abâd mecbûr takdîs bulunduğum bir velî-nimete karşı hiçbir fikrimi gizlemeyeceğime yemin ettim.

Bunun üzerine bey şu sözleri söyledi!

"Senin nasıl insanoğlu bir insan olduğunu bunca senelerden beri tecrübe eyledim. Benâberîn Fûrûzân'ı ne kadar seversem seni ondan bin derece ziyâde sevdiğime Allah şahid olsun. Seni gördüğüm günden beri gönlümde bir arzu beslerdim. Hatta düşünsen belki tahattur edebilirsin, vâliden merhûmeyle birinci defa olarak görüştüğümüz gün kendisine (Dâr-ı dünyada benim de bir Fûrûzân'ım var.) demiştim. Bu sözü ne maksatla söylediğimi şimdi ispat etmek istiyorum. Maksatımı bir aralık sana da işrâb etmiş, fakat her ikinizinde sinnizin müsâade olmadığını lisân-ı hal ile anlatmıştım...

Allah aşkına sıkılma. Fûrûzân'la dert seneden beri -edeb ve namus dâiresinde- muâşaka ettiğinizi pekala bilirim. Eğer Fûrûzân hakkındaki muhabbetin bâkiyse, eğer Fûrûzân seni cidden mes'ûd edecekse söyle, bugünden itibaren Fûrûzân senindir! Şayet Fûrûzân'dan usanmış, başka birini sevmişsen bunu da saklama. V'Allahi-ü'l-azîm gücenmem. Benim asıl aradığım mesele seni mes'ûd etmektir. Haydi yavrum şimdi bana cevap ver..."

Saâdet-i dünyeviye'nin her türlüüne nâil olduğu halde ma'nen bedbaht olan, sâika-i hab ü hevâyla her dakika mizân-ı ıstırabda yanıp tutuşan benim gibi bir me'yûs aşk için teklîf-i vâkı' müjde-i cennetten daha kıymetli değil midir?

Der-akab Beyefendi'nin ayaklarına kapandım. Bu ana kadar mazhar olduğum hadsiz hesapsız inâyetlerine, merhametlerine zamîme-i fâika olmak üzere böyle bir mürüvvette ibrâz buyurulursa yalnız dünyada değil, ahirette bile beni garîk-i minnet ü şükran edeceklerini söyledim.

Bir hafta sonra Fûrûzân'ın devlet-i visâline nâil oldum. Leyle-i zifâfin sabahıysa benim için bir îd-i meserret hükmüne geçti.

Ale'l-husûs Beyefendi'nin eteğini öptüğümde bana bir yüzük verdi. Odama avdetle birlikte yüzüğü muâyene ettim. Ah hangi yüzük bilir misiniz? Günlerce aç kalıpta kıymet-i hakikiyesinden dert derece noksan bir fiyata sattığımız yüzük, babamın yâdigârı!...

Lûtf ü merhametten cihânı hissedâr eylemek, küre-i arzın en hicrî bir köşesindeki adamlara bile iyilik etmek emelinde bulunan Beyefendi -Dildar Kalfayı tezvîc etmek sûretiyle- Sadık Ağa hakkında da yine bir büyük eser-i mürüvvet gösterdi.

Sadık Ağa'nın ne kalpte, ne ahlâkta bir adam olduğunu biliriz. Dildar Kalfa da o kalpte, o ahlâkta bir kadındı. Kalfanın efendilerine olan şiddet-i muhabbet ve ebûdiyetine bakınız ki – kırk yaşını geçtiği halde – bir kere kocaya varmak arzusunda bulunmamış, hatta ne vakit kendisine böyle bir şey teklif olunduyorsa kıyametler koparmış. Bu defa Beyefendi'nin, Hanımefendi'nin, Fûrûzân Hanım'ın ez-ân-cümle benim ibrârımıza tahammül edemeyerek Sadık Ağa'nın dest-i izdivâcını kabul etti.

İzdivâcımızın bugün beşince senesidir ki mes'ûdiyetimiz, huzurumuz tenâkıs etmek şöyle dursun hamden-Allah günden güne tezâyüd ediyor.

Hele bizim küçücük Rahmi şu mihnet-i âbâdî gözlerimize bir dâr-ü71-sürûr bekâ halinde gösteriyor.

Cenâb-ı Hakk cümleyi de bizim gibi mes'ûd ü kâmrân buyursun...

(Nihâyet) – İbn'ül-Emin Mahmud Kemal

(s.6-7)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Şâire-i belâgat-perver İsmetlü Nigâr Hanımefendi Hazretlerine gönderilmiş olan mektubun sûretidir:

Muhterem Hemşireciğim,

Dünkü fırtına geçmişse de kar yağmakta devam ediyordu. Yirmi derece-i harârette bulunan bir odanın pencerelerinden bedâyi'-i tabîiyyeyi seyretmek pek hoş oluyor! Hayli zamandır beni odamda habs ederek muhâzarât-ı âlimânenizden mahrûm eden mevsim-i

şitânın o emr-i dereştânesi kalbimi incitmişse de dünkü gün kâinâtı beyazlara bürünmüş görünce gönlümde bir inşirâh hâsıl oldu. Gûyâ ki ma'sûm bir bâkirdâmın pâkini her tarafa yayarak libâs-ı ismetinin safvetini enzâr-ı âleme arz ediyordu! Bu manzaradan bir zevk-i ulvî hissettim. Hemen üst kata çıkarak enzârımı Akdeniz'e doğru atf eyledim. Esnâ-yı sabâvetimde de bu denizden dert defa geçtiğimi tahattur ettim. Fırtına ve dalgaların o kocaman Tirieste vapurunu elma gibi yuvarladığı zaman -büyüklerimizin kemâl-i havf-ı vahşetiyle yataklarına çekildiklerine rağmen- beşik gibi sallanan vapur içinde sallanmaktan mütelezziz olarak yukarı aşağı gezindiğimi gûyâ tekrar görüyordum!... O o an-ı sabâvet ne tatlıydı! Nazarımda herşey hakikat, her şey ayn-ı saâdet çekmekteydi. Fırtınanın vapurumuzu kazâzede etmesi mülâzasında bulunan büyüklerimiz telâşını pek nâ-becâ görerek o halin devamını sâfiyâne bir beşâsetle temenni ediyordum! Tehlike içinde de eğlence ve saâdet arıyordum!

Bir müddet şu hatırât-ı ma'sûmâne ile meşgûl olunduktan sonra sıcak odadan birdenbire soğuğa çıktığım cihetle vücûdumda bir titremek hâsıl olmuştu. "Of! Dünya hakikatında saâdetinde tahtında ne şüpheler, ne felâketler müsettermiş! İşte şu levâyih-i latîfe ve dîl-firîbâne içinde belkide insanı tehlikeli bir hastalığa düçar edecek, mevtine sebep olabilecek bürûdet bulunmuyor!" diyerek bir kere de sokağa baktım. Gelip geçenler meyânında fakir genç kadınların, ayakları çıplak zevcelerin, değneğine yaslanarak yarı düşe yarı kalka yürümeye uğraşan ihtiyarların şu sefilâne halleri nazar-ı dikkatime dehşetle çarptı. "Ah şu dakikada şâirlerin kalemini, ressamların fırçasını meşgûl eden şu şitânın letâfetli zamanında ale's-seviye beyaz çarşafarla örtülen damlar altında, kim bilir ne kadar bedbaht hastalar firâş-ı sefâlete uzanmışlar, kim bilir ne kadar bî-çâreler kömürsüz ve aç kaldıklarından inlemekte bulunmuşlardır!" diye söylenerek mükedder oldum gözlerimden yaşlar akıyor bu defa da kalbim titriyordu! Bu fikr-i elim, hissiyatımı galeyâna getirdi. İşte o hisle de "Sefâlet" isminde bir roman vücûda geldi. İktidârsızlığımı biliyorum fakat eser-i âcizâneme şeref-bahş edeceği cihetle bunu nâm-ı fazîlet-i aksâmınıza (dediye) ediyorum. Hatalarıma tashîhe himmet buyuracağınızı meftûr olduğunuz lûtf ü keremden me'mûl ederim efendim.

Hemşireniz Emine Semiye Bint-i Cevdet

(s.8)

Nr. 27

EDEBİYAT

Şâir-i âlî-nazar izzetlü Tefik Fikret Beyefendi tarafından ihdâ buyurulmuştur:

Geçmişte

Mâziye atf edib nazar-ı infîlîmi
 Görmekteyim zalâm-ı hazân içre halimi;
 Mâzi dem-i baharıdır ayâm-ı ömrümün,
 Sermâye-i safâsı odur câm-ı ömrümün.
 Mâzide akldı hep o münevver safâlarım,
 Bî-hûde şimdi onları yâd eder ağlarım.
 Yadinla çeşm-i hasreti yumdukça gah gah,
 Ey an-ı hoş-güzeşte, gülümser durusun ah!
 Bilmez misin ki âşıkıyım hayâlinin,
 Kâbil midir îadesi, hayfâ visâlinin!...

Biçare ben, bugün yine vakf-ı teessürüm:
 Mâziye doğru uçu nigâh-ı tahassürüm.
 Görmekteyim o gülşeni kim gark-ı âb ü tâb
 Bir gonce-i sefidî onun hande-i şebâb
 Geçmiştir ne varsa türabdan, sürûrdan...
 Sıgmazdım âsmâna o demler gururdan!
 Eylerdi her nazarda tecelli saâdetim,
 Gülrenk idine örse uyûn-ı meserretim;
 Eyvah! Şimdi her neye baksam siyah renk,
 Pîçide nazara gah-ı melâlîmde bir nihenin;
 Her dem sabah olan o güzel günlerin bu leyl
 Akşamıdır ki eylemez artık sabaaha meyl!

T. Fikret

(s. 1)

Muâşaka-i Dihkânî

Güneş sehâib-i mağribde mevce hayz-ı ziyâ
 Olup, görünmüştü semt-i istitârında;
 Atladı umk-ı hafâya! karardı rûy-ı fezâ
 Çoban bakardı semâvâta ki garibâne,
 Tahassüsâtını gûyâ ederdi istiknâh,
 Kıldırı her tarafa vâlihâne atf-ı nigâh;
 Cebl perisni beklerdi reh-güzârında.
 Berrâk-ı vâsi' nin altında, bî-şekîbâne,
 Çoban bakardı geçer mi aceb o mâh-veşi
 Gurûbla doğacaktı ümidinin güneşi.

O nûr-pâre-i ismet göründü hande-i kenân,
 Dem-i muanber milletim uçurdu bûy-ı haber,
 Cibîn-i sâfinı parlattı zehrede lertzân.
 Kamerle doğmuştı meşcerin kenarında:
 Ağaçların arasından göründü devr-â-devr
 Geline muhterizâne, gazâl-veş meftûr
 Ceblî perisi, o âhû-yı hüsne etti nazar...
 Çobanda safvet-i hiss-i rûy-ı tâbdârında
 Görünce münbesit oldu nezâhat-ı sevda;
 Olup tevahhuşu zâil, edâ-yı iffetle
 Konuştular yalnız şiddet-i harâretle;
 Düğün kararıyla doldu hüccet-i sevda.

N. Vecdi

(s.2)

Hikâye ve Roman Kısmı

Hikâye-i Müellime

Bârîka-i iffete tenvîr-i hayat eden kadınlardaki bahtiyarlık hiçbir saâdete makis olamaz. Zirâ iffet bir cevher-i girân-bahâdır ki mâlikinin sahîfe-i hayatına dâimi bir ünvân-ı iftihâr temin eder. Ahlâk-ı memdûhanın da eşrefi haslet-i iffettir ki temâyülât-ı rûhiyeye bir mâni'-i kuvvîdir. Def'-i müsâvi, celb-i mehâsin gibi hasâis-i fâhireye bir müvellid-i tabîi

olar iffet, namus ve insaniyetin medâr-ı kuvvâm ve i'tilâsıdır; intizâm-ı hayat o sâyede dâimdir. İffetsizlikse bu makâsıd-ı mes'ûdeyi muhaldır ki kâffe-i mefâsid ü alâik dünyanın bir menba'-ı bî-rahımdır. İffetsizlik seyyiesinden nazar-ı teessüfle görülmekte olan elvâh-ı [?] meyl mehâsinine pek müfid bir rehberdir. Umûmun sadâ-yı tahkîr ü cefâ-yı tenfirine, hiss-i emîm-i vicdanın te'sîr-i ebedisine hedef eden bu alâka-i gerihânın dest-gâh-ı mefsedetinde nesc etmekte olduğu ef'âl-i zemîmeden teb'id-i zât edememek gibi redâet-i zindegîye esir olmak fıkdan-ı terbiyeyi ülfet-i müsâvi mahsûl-i sefhânesidir ki nev'-i beşere atıye-i mümtâze-i ileyh olan cevher-i aklın sû-i isti'mâlinin netice-i muharebesidir. Kuvve-i müfekkire bu sûretle perişan olunca tarîk-i selâmet mesdûd ve buna düçâr olanın hayat-ı umûmiyesinde bir manzara-i rikkat mevcûd olur. İffet gibi mes'ûdiyet-i hakikiyenin temyîzine gayr-ı mâil olan bir mahlûk-ı bî-semer daha zaman-ı cevânibde iken bî-pâkâne zencir-i selâmet-gir-i ismeti çâk edecek halk-i zemime esir olmuştu. Ebeveyninin âmâl-i müşfaka ve efkâr-ı müstâkbelelerine lâubâli davranır; i'tiyâd ettiği tab'-ı sakimin sevkîyât-ı müthişesine tâbî' bulunurdu. Terbiye-i fikriyeden mahrûmiyet neticesi olan riftâr-ı bî-idrâkinde sebât ve belki hasr-ı hayat ederek kendi zu'm-ı fâsidince bu meslek-i hanûmân-sûzu medâr-ı saâdet add edecek derecede bir ictihâd muzıllın telkinât-ı şeytaniyyet-pesendânesiyle mağbûndu. Nakdîne-i ömrünü adem-i menzilesine tenzîl eden budâ-i nâdûvânın tesîrât-ı mehlikesini ebeveyninden mektûm tutmaya vakf-ı emel etmişti. Ne çare ki bünyân-ı saâdetin hâdimi, ahlâk-ı fâsidenin hâdimi olan bir hareket-i menhûse bir müddet perde-i hafâ altında kalsa bile hatıra gelmeyen bir sûret-i müellimede fâş olmamak imkânsızlığı harikâ-i hayalinden bîrûn kalmıştı. Selâmetserâ-yı iffeti, zulmet-i efzâ-yı hiffete değişmek musîbetinin hükm-i kâhırânesiyle kesb-i ünsiyet ederek ve salâh-ı halin vücûbunu muhattar esbâb-ı münciyeden bi'l-küllîye ta'arri eyleyerek imrâr-ı zaman ve mensûb olduğu aile-i manevide teşkil-i envâ'-ı heyecan ediyordu. Bu dâhiye-i ârâm-sûzdan gâfil bulunan ebeveyniyse mahsûl-i ömürleri olan mahrûm-ı iffetin vücûduyla ve ispat-ı saâdetini istikmâl eden çarelerin tedâikiyle müftehirdi. Nihâyet bu teşebbüs-i kerîmâne eseri olarak o vücûd-ı bî-sûd bir harîs-i iffetin, bir hâris-i insaniyetin refâkat-ı meşrûasına nâil oldu. Bu vesile-i cemîleyle iti aile arasında bir sabah safâ-yı saâdet intişâr eyledi. İzdivâc-ı râbita-ı mukaddesin âsâr-ı tabîiyesinden olan mini mini ma'sûmlarda tevâlî, tarfinin âsmân-ı hayatı teâlî etti. Cemiyet-i beşeriyyenin ummadığı hayırda husûle geldi. Sad hayf ki düşman-ı iffet olan zevce ünvân-ı şebâbında vücûdunu tesmîm ü pençe-i edbâra teslim eden temâyülât-ı reddiyesini bir türlü imhâ edemiyordu. Mevki'-i ikbâl ü i'tilâda bulunması için zevcinin mesâi-i fedâkârânesini,

latîf-i meftûnânesini, ma'sûmlarının râbîta-i intizâm ü iftihârını bî-rahmâne ayakları altında çiğnemeye başladı. Hareket-i umûmiyesindeki i'tidâl-i ca'lînin infi'âl-i ciddiye tahvilini mûci-i ahvâl baş gösterdi. Çünkü evvelden peydâ ve fırsat buldukça revnümâ olan i'tilâf-ı bî-insâfânesi sermest-i safâ olmak i'tikâdında bulunan bu iki ailenin esasî mes'adetlerini kâmilten kesr ederek nazar-ı ibrete bir levha-i müthişe teşkil ve bunula beraber nagemât-ı riyâkârânesiyle zevcini tesvîl ediyordu. Fakat bir seyr-i sakimin behr-i hal mazhar-ı çeşm-i hakîm olacağına ihtimâl vermezdi. Zevciyse müdebbir-i akıl, zevcesinin kâffe-i harekâtını tecessüse, cümle akvâlini tedkîke mâildi. Gide gide emniyetini sâlib, fîkr-i iftirâkî câlib bazı ahvâl-i gayr-ı müterakkibeye muttali' oldu. Bir haldeki kuvvâ-yı hayatiyyesini bir lerziş-i azîm istilâ, zihnini sem-i halik gibi tesîrât-ı...

Mâba'dı var

Yanya Adliye Ser-müstantiki Mazhar

(s.6)

Nr. 28

EDEBİYAT

Nakş-ı Nağmekâr

Çekmiş önüne gergefini bak şu güzel kız
-Saçlar dağınık... Sine açık... Hal perişan-
Avâre terenrûmlerle nakşına dalmış.

Eğmiş ser-i nâzendesini... Kalbine mâi!...
Düşmüş zenc ü gerdana bir zıll-ı semensâ
Râz-ı dilini anlatıyor hey'et-i sîmâ
Olmuşsa da kirpikleri çeşmânına hâil

Bir sevdiği var mutlak... Onu fikrine almış...
Düşîze beyanâtla -perverde-i vicdan-
Takrîr ediyor derd-i garâmı halecânsız.

Yanında bir sepet çiçek ki neşr-i nağme-i bahar
 Eder, o nefhadan olur canân-ı rûhu neşve-yâb.
 Önünde bir yığın ipek ki renk renk ve şu'le-i tâb
 Nigâh-ı intibâhına durur rehin-i intizâr

O dem-be-dem düşünmeler nişâne-i melâlidir.
 O gamlı gamlı nağmeler terâne-i hayalidir...
 O ibtisâm-ı tîz-i pür ki durmadan uçar koşar
 Remîde bir hümâ-yı âşiyâne-i cemâlidir...

Aheng-i itrâdla sâid gider gelir
 Eyler idâre iğneyi nâzik-i enâmlı
 Diker elinde hizmeti altında gergefi

Kumun huzur-ı fikridir eden bu rûhu nağmekâr?
 Kimin fütûr-ı hicrîdir veren bu hüsne inkisâr?
 Niçin bu rütbe-i i'tinâ bu tâze nakş-ı dil-keşe?
 Aceb kimin nasibidir bu yâdigâr-ı müşg-bâr?

San'at -ki sevk-i şevk-i tabiatla yükselir-
 Seyret ne ince hîzle olmuş muhayyili
 Bir böyle nazlı şi'r-i samîmi-i azrefin!

Recaizâde Ekrem

(s.1)

Açıl

Hüznün dokundu hatıra ey yâr-ı can açıl
 Ver inşirâh gönlüme ey gül-i dehhân açıl
 Pür nûr, pîş-i çeşmime, doğsun bir âfitâb
 Aç rûy-ı tâbnâkını ey levh-i ân açıl
 Gülsün hayat taze-i ten nîm-i mürdeye
 Olsun mesîhâ-dem dehenin gül-feşân, açıl
 Etsin tecelli fikrime bin şi'r-i tâbdâr

Kıl bir hitab gönlüme ey dil-sitân açıl
 Gördükçe ibtisâmını ey mihribân açıl
 Leskovikli Ali Remzi

(s.1)

Gidiş O Gidiş

Oturuken nişîmenimde bugün
 Oldu manzûr-ı dide-i sevda
 İki âşûb-ı câh ü câzib-i edâ

Biri timsâl-i hüsn ü aşk olmuş
 Bir hazân-dide-i gül gibi solmuş
 İstirab-ı dil-i rakîkinden
 Mâil olmuş rakîk-i sohbetine
 Dâhil olmuş cenâh-ı refetine
 Can fedâ bir nigâh-ı şefkatine
 Atf eden çeşm-i mesti gözlerine
 Vakf edib gûş-ı cânı sözleriyle
 Dalmış etvârını temâşâyâ

Diğeri bir nümûne-i sevdaya
 Mest-i şâdî siyah dideleri
 Mütebessim lebinde neş'e-i şevk
 Cilve-ger-i çehresinde cazîbe-i aşk
 Titriyor rûhlar hırâmından
 Neş'e-ver diller ibtisâmından
 Bir müşahhas-ı letâfet ü ândır
 Dil-firîb, afet-i perişandır
 Zevk alıp ülfet-i refîkinden
 Bu da sevmiş o şûh-ı işve-geri

Tuttu kalbimde gizli bir halecân
 Beni ol kuvvet eyledi icbâr

O cemâl-i latîfî görmek için
 Eyledim şöyle atf-ı dîde-i cân
 Anladım ah o dide-i sehâr
 Bildiğim bir edâlî dilber imiş
 Beni etmişti görmeden meshûr
 Gördüm el-Hakk latîfmiş ogüzel
 Kaldı gönlümde ye's-i şevke bedel:
 Oldu derhal dideden mehcûr
 Öyle gitti Bey'im, gidiş d gidiş!

Mükerrem

(s.1-2)

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils'den:

MEKTUP CÜZDANI

Mütercimi: Ahmed Melik

- Matmazel! Beni affetiniz... Huzurunuzda gayr-i ihtiyârî olarak, dektüğüm göz yaşları şiddet-i teessürâta bir delil-i kuvvî iken, emin olunuz ki onlar son def'a olmak üzere icrâ ediliyor! Merhametinize, ulüvv-i cenâbınıza ilticâ ediyorum. Beni affetiniz...

Bu itirâf üzerine ben, Gûyâ hemşiresiymişim gibi, dedim ki:

- Ağlayınız Mösyö Julienne! Ağlayınız! Bu yüzden itibaren keder de meserret de bizim için müşterek değil midir? Şimdi mahzûn oluverelim. Çünkü siz mükeddersiniz. Birgün olur ki bu keder, bu teessür, sürûra, neşâta mübeddel olur!

Bana; minnettârâne, müteşekkirâne bir nazar atfetti; sonra aramızda şu muhâivere cereyân eyledi:

- Artık beni affettiniz değil mi?
- Affınızı mucîb bir kabâhatınızı göremiyorum!
- Demek ki herşeyi anladınız... Keşfettiniz!...
- Ne demek istediğinizi anlayamıyorum.

Bu suâlîme cevap vermedi. Cebinden bir kâğıt çıkardı. Bana uzatırken elleri titriyordu! O kâğıt... Famil! Sana yazdığım ilk mektubumun bir sûretiydi. Nasıl oluyorda

Julienne'in elinde bulunuyor? Burasını anlayamadım: Hayretler içinde kaldım. Hicâbımdan da kıpkırmızı olmuştum! İlâveten dedim ki:

- Bu mektubu okuduktan sonra benim için bir vazîfe varsa o da ayaklarınıza kapanarak istidâ-yı merhamet etmek; size şâyân-ı perestîş bir melek gibi takdîs eylemektir.

- Vazîfe! Perestîş! Ne vâhi söz? Bizim gibi çocuklara göre ne zayıf fikir! Hayır Mösyö Julienne. Hayır! Siz bu kelimelerden daha âlî, daha ma'nîdâr sözler söylemelisiniz. Bana vakf-ı vücûd ediniz. Teessürâtınızı, ekdârınızı hulâsa kâffe-i hatîrât-ı mâziyenizi bana açınız, olduğu gibi nakl ediniz... Buna mukâbil bende size tasavvurâtımı, tahayyülâtımı, hakkınızda beslemekte olduğum ihtisâsâtı anlatırım da o zaman siz şu: "Vazîfe, perestîş" kelimelerini te'sîrden, ma'nâdan ârî görerek onları daha müesser elfâzla tebdîl edersiniz. Sizi bu izdivâca sevk eyleyen efkâr ile gözlerinizden bilâ-ihîtiyâr yuvarlanan harâretli yaşlar içinde bana olan meylinizden mubabbetinizden ziyâde bir diğeri için hiddetle, infi'âl ile karışmış bir aşk nümâyân oluyor! Zararı yok. Bizi yekdiğërimize rabt eden hiss ne kadar gayr-ı sâf olursa olsun benim makbûlumdur. Zirâ bu günden itibâren ben bir vazîfeyle mükellef bulunuyorum ki o da istikbâlimizi tehlikeye ilkâ edecek olan halâta galebe etmek, aşkıımı siper-i ittihâz ederek sizi muhâfaza eylemektir.

Bu gibi sözler on sekiz yaşında bulunan bir genç kız için ayıp sayılmaz değıl mi? Böyle gayet mühim; Nazik bir mevki'de fikir, pek çabuk teâliye başlıyor; güzel, müesser söz söylemek insana kolay gelir; farh-ı bahş ediyor.

İşte o zaman Julienne yanıma geldi. Bu kadar kıyl ü kâlî, bu kadar heyecânı mûcib olan o kadının isminden mâadâ kendisiyle ceryân eden bi'l-cümle ahvâlini bana birer birer nakletti. Zaten ben onun ismini öğrenmek istemezdim. Esnâ-yı telaffuzda sadâsında husûle gelen ihtizâzdan, simâsına âriz olan tagayyürden Julienne'in bu kadını halâ sevdiğini, hem pek ziyâde sevmekte olduğunu anlıyordum.

Bana mektuplarını gösterdi. Ah! O mektupları bir okusaydın meâlindeki garâbete taaccüb ederdin! Ben onlardan iki netice istihsâl ettim. Bu kadın ya Julienne'i hiç sevmiyor; yahut taşıdığı hissi, ihtisâsât-ı nisvâniyeyle kâbil-i tevfiğ olamıyor. Bu gibi esrârı bir kâğıt parçasına tevdî' etmek ihtiyâtsizliğinde bulunsaydım, sana onlardan bir nebze ma'lûmât verirdim. Fakat korkarım ki birgün olur elbet görüşürüz. O zaman sana tafsilen hikâye ederim. Mektuplarım bilmem nasıl oluyorda Julienne'in eline geçiyor. Zannıma kalırsa vâlidenin bu kadınla ülfeti varda o vâsıtayla mektuplarımın bir aynî buraya gönderiliyor!.

İşte ben de bir kadın oldum! İşte ben de hayatın ye's ü ıstırâbına vâkf oldum! İşte ben de bir mahrem-râz oldum! Bu âlemde benim için en tatlı meşguliyet bunlardır. Dünyanın zevvkini de, meşakkatini de şimdi onlar içinde arayıp bulmak mecbûriyetindeyim!...

Maa-mâ-fih böyle bir vazîfeyle mükellef olduğumdan dolayı kendimi bahtiyâr add ederdim. İzdivâcımın mukaddemâtından bir âdilik, bir ibtizâl görmediğimden eminim ki bir gün olupta zevcim bana: “Seni seviyorum!...” diyeceği zaman hakikaten sevecektir.

Bana gelince; bu güne kadar bu güne kadar kendisinin düçâr olduğu aşk ve muhabbetin hakiki, ciddi bir muhabbet olup olmadığını fi'liyâtla ispat edeceğim.

O kadın yalnız onu sevmiyordu. Bir zevci, bir evlâdı vardı. Bundan başka i'tibâr ve haysiyetini muhâfaza mecbûriyetinde idi. Bense her şeyi! Ona fedâ edebilirim... Ve edeceğim... Zira bende bu vazîfede irtikâb-ı kusûr edersem o zavallı sonra büsbütün me'yûs, nevmîd olacaktır!...

Böyle mühim, müşkil bir vazîfeyi hüsn-i ifâyâ mazhariyet benim için ne sâfiyâne, necîbâne bir muvaffakiyettir!. Buna nâil olabilirsem artık hiçbir şeyden korkum kalmayacaktır. Hulâsa başka bir kadın için tahaammül-güzâr olan bu gibi ahvâlin kâffesinden. Bilmem nedendir, ben lezzet-yâb oluyorum... mektubuna intizâr edeceğim... Sevgili Kamil!...

Mâba'dı var

(s.5-6)

Hikâye-i Müellime

Müellifi: Mazhar

müdhişe imlâ eyledi. Bu teessüre-i elîmenin sevk-i âteşîniyle fikr-i intihâra mağlûb oldu. Nazarında dünya bir muzîk-i zulmet-âbâd kesildi, her şu'le-i ümidi söndü. Tâli' meş'ûmuna şiddetle küstü. Ne yapacağını zihninde bir türlü kestirmeyerek fezâ-yı derûnu bir menba'-ı ekdâr haline dendü. Gizli gizli ağlamaya, hayalhâne-i emelinde hâsıl olan nokta-i iştibâhın sûret-i izâhesini gayet mahzûnâne düşünmeye başladı. Hayret ve tereddüdden bu hal-i buhrân içinde muzattarken birdenbire fikrine bir keşâyış geldi. Cem'iyet-i beşeriyeye iltihâkından beri ebeveyninden gördüğü şefkat ve mürüvveti, zevcinden nâil olduğu saâdeti düşünmeyin, kader-i hayatı, namusu, iffeti takdîr etmeyen, beşeriyetin menzile-i refi'asına mukâbil müdrike-i sūfelâyı ihtiyâr eden o menhûsenin vücûdunu vâcib-ü'l-izâle gördü. Fakat zekâ-yı fitrîsi, terbiye-i necîbânesi bir cinâyet işlemeye mâni' olduğu için bu izâlenin kat'-ı münâsebet sûretiyle olmasına azmetti. Bunu

da bed-tıynet refİKasıyla bir muhâkeme-i şifâhiyeye ta'lİK eyledi. Bu esnada idi ki perişân-i halini, âteşin-i melâlini teşdîd eden bir hiss-i diğEr a'sâb-ı vücûdunu sarstı. Kaynar ter dekmeye, kanlı yaşlar akıtmaya başladı. Çünkü zihnine ma'sûmlarının kendisinden midir değil midir diye bir fikr-i muzlim-i tebâdûr ediyordu. Mûtehassir olduğı meşrûiyetin vücûdu halinde zavallı yavrucakların levâzım-ı saâdetlerini temin eylemek noktasını gözetlememek, onları da adem-âbâd-ı nisyâne atıvermek vicdana sığar şeylerden midir diye rikkât-engizhissiyâtın sevk-i müesseriyle bazı teemmûlât-ı tabîiyeye koyuldu. Vâ esefâ ki sû-i-zân bir yerde hükm-fermâ olupta vakâyı'-ı mûtesâdifede onu isâbet-i renginde gösterecek olursa bu halin te'sîrine min-hedef olan bir adamın husûle-i iz'ânında ta'yîn-i hatt-ı harekete medâr olacak bir nûr-ı hakikat münkeşif olur mu? O bî-çârede şüphesini aks-i ihtimâle mahall bırakmayacak bir derecede büyüterek taammukât-ı zihniyesinden inşirâh-bahş-ı rûh olur bir netice çıkaramadı. Bir beht-i ebedi içinde, bir atâlet-i mücessime neticesinde kalmış gibi bir hal-i bîtâbiye giriftâr oldu. Çünkü ilm-ü'l-yakîn bildiğı ahvâl-i delâletiyile çocuklarının kendisinden olmadığı yolunda bir hiss-i dil-hırâş, bir hükm-i dehhâş, âlâm-ı müstevliyesinin hadd-ı tahammülünü geçirdi. Bir haldeki ciğErlerini paralıyordu. Re's-i hikmet olan muhâfetellahi idrâk etmese hayatına kasd etmek hiçten sayılırdı. İnsan için hüsn-i isti'mâl olunursa mîrân-ı hakâyık, aks halinde müvellid-i mesâib olan cevher-i akl-ı ikâzâtıyla ta'dîl-i heyecân, teskîn-i vicdan etmeye çalışarak muvakkaten olsun o yolda idâme-i hayat etmek isterdi. Fakat tâli'inin devr-i mahveseti girmiş olduğundan ümid-i inşirâhla herhangi fikri medâr-ı necât add edilmişse kâffesinin önünde bir sedd-i hâil buluyordu. Ümitsizlik denilen ye's-i merd-i mahv-âverin hasâis-i âteşpârından olarak kalb-i me'yûsundan teşekkül eden eczâ-i mukribe vücûdunun bütün teşekkülât-ı dâhiliyesini kâbil-i iltiyâm olmayan emrâz-ı müzmine haline getirerek sıhhat-i saâdetinden bir sür'at-ı berkiye ile tebâat etmekte ve safhâ-i vücuhunda peyda olan hutût-ı elime, bünye-i vücûdunda husûle gelen tahayyülât-ı azîme kendisinin evvelden kemâl-i sıhhat ve kuvvetini, yaşamaya lâayık meziyât-ı nâdiresi bilenlere rikkat-engîz bir elem-i hiss ettirmekteydi. Bu halinden en ziyâde müteessir olmak daha doğrusu hicâbından yere geçmek lâzım gelen zevcesiydi. Yazık ki sevda-yı sefâhat, hal-i bî-iffet dimâğında yerleşmiş olan hâine yalnız yalnız bir te'sîr-i câ'li göstererek vazîfe-i vicdaniyesine âid olan ahvâl-i hakikiyeden pek bîgâne durur, girîve-i sefâlette imrâr-ı ömrü alıştırır alâik-i mağlûbesinin teşvikiyle tefrîh-i derûn ve erbâb-ı hikmetin nezdinde iffetin bî-bahâ olan kıymetini şu fikdân-ı mücessem sebebiyle eفزûn ederdi.

Hemşireme

Bana hemşireciğim va'd ile
 Gidelim mektebe bundan böyle
 Orada görmelisin yavruları
 Okuyup hep gidiyorlar ileri
 Sense onlara sünce-i fâik
 Sana tembelliği görmem lâyük
 Bizi halk etti Hudâ sa'y edelim
 Reh-i ilm ü edebe hem gidelim
 Geçirip vaktini kaleme-i câhil
 Dâr-ı feyz ü hünere ol dâhi
 Orası menba'-ı ilm ü irfân
 Seni âhr eder elbet insan
 Cehl-i insana büyük bir âridir
 İlm-i insana şerefli yârdır
 Bu cehl hâsılı çirkin bir hal
 Okuyup kesb edelim ilm ü kemâl
 Bu da ikdâm ile tahsil olunur
 Bu sebeple kişi tebcîl olunur.
 Okumak bilmezdim ben evvel
 Okurum şimdi kitapların ne güzel
 Ne zarîf tentelerim var yavrum
 Beni zengin ediyor bu hünerim
 Bugün oldukça libâslar biçerim
 Ne kadar süslü olursa dikerim.
 Gireli mektebe ancak bir sâl
 Şerefim artmada beyn'el-emsâl
 Sebeb-i feyzim olan havâcelerim
 O güzel bâder ve müşfik pederim
 Beni her an ediyorlar memnûn
 Bulamam kendimi birgün mahzûn

Gece gündüz ederim Hakk'a dua
 Dâima cümlesi olsun a'lâ
 Hele Sultan Hamid-ü'l-haslet
 Ediyor âleme rahm ü şefkat
 Bize ihsânü itâsı çoktur
 Görünür misl ü nazîri yoktur
 El açıpta diyelim ya Allah
 O şehin-şâh-ı sevindiriyor her-gâh
 Yegâne

(s.8)

Nr. 29

EDEBİYAT

Belki... Hayır!...

Metlûn değil, fakat me'yûs...
 Ben bugün aşk-ı bî-mücâleme,
 Şu sönük iştiyâk-ı halimle,
 Yani hissen değil hayalime
 Sana arz-ı muhabbet eyliyorum...
 Bilki cebr-i tabiat eyliyorum!
 Bu kadarcıkta bir saâdetdir;
 İşte fırsat, şu yapma sevdadan
 Müstefid ol ki bir ganimettir;
 Bir zaman sonra kalb-i şeydadan
 Çıkacaksın bütün bütün efsûs!
 Müstefid ol şu berk ü bârımdan,
 Bulacaksın yarın baharımdan:
 Bir bulut, belki... Bir şükûfe, hayır!...

Öyle bir anı kalb-i tasavvur ki
 Yüreğim -pür lehîb-i muhabbetle-
 Donarak serdî-i muhabbetle,
 Acı sir nağme-i bürûdetle

Bozulan âşiyânı andıracak;
 O zaman hâr ü münkesir... -Ancak
 Birer efsane-i şebâne gibi-
 Söylerim hatırât-ı sevdamı;
 Şimdi bir nağme, bir terâne gibi,
 Dinle şi'r-i muhabbet ârâmı...
 Gelecek bir dem-i tenettür ki
 İncinip tavr-ı infî'âlimden,
 Duyacaksın elbet melâlîmden:
 Bir figân, belki... Bir terâne, hayır!...

Der-saâdetten - T. Fikret

(s.1)

Bir İki Doğru Söz

Ziya Paşa'nın şu:

“Erbâb-ı kemâli çekemez nâkıs olanlar
 Rencide olur dîde-i huffâş-ı ziyâdan”

beytini veyahut Naci'nin:

“Tahsîl-i kemâle hayli müddet
 Mihnet çekerek çalıştım ama
 Mahsûd-ı efâzıl oldu fazlım
 Şahit aranırsa işte a'dâ

kıt'asını vürd-i zebân ettirecek, erbâb-ı kemâle bir nakîsa-i şeref irâs eyleyecek yolda üstü kapalı soğuk ta'rîzler, tahtîeler, küçük düşürmeler yine resâil-i mevkûtemizden bazılarını işgâl eylemiyor. Herkes bilir ki vaktiyle bu mebâhas pek ileriye gitmiş, yâd-ı nâmı medâr-ı iftihârımız olan bazı üdebâ-yı kirâm lekelenmeye çalışılmıştı... Yine herkes ma'lûmdur ki nikâb-ı edeble tesettüre çalışan bu muharrirîn-i mahcûbiyetleriyle kalmışlardı.

O vakit muallimlerini lekedâr edememiş olan bu zevât şimdi anlaşılan kibr ü nahvetlerini kırmış olmalıdır ki ancak o muallimin yetiştirdiği bir iki şâkirde, bir iki “edîb-i hakiki”ye ta'rîzâta başladılar...

Makâle-i ta'rîziyenin muharriri olan zât her kimse anlaşılan fikrini serbestçe söylemekten ziyâdece korkmuş olmalı ki birçok girîz-gâhlar aramış... Edebiyatın “ulûm-ı

edebîye” yolunda tarifinden bizde “edebîyat” namını kesb-i liyâkât edecek âsâr bulunmadığından, ismini yeni duyduğumuz “ilm-i mehâsin” den vezinden, vezinden maksat elbette bir fâide-i edebîyeyi temin olduğu cihetle nazar-ı dikkatten uzak bulundurulmamak, Arap ve Acem pâ-yı bendî diye geçmenin lâzım olduğu ve fakat arzu edilen tarza idhal olunabileceği gibi birçok garip garip tezâdlardan âsitâne etmiş. Nihâyet bulmuş. Yahut öyle zannetmiş. Tevfik Fikret, o şâir-i ulvîmizin vâlihâne, şâirâne bir sözünü sû-i tefsir edecek edebîyatımız da kendimize mahsûs bir tarz-ı beyana mâlik olmamızı hissiyatımız, tasavvurâtımız hangi lisâna tercüme edilse bedâyi’-i millîyemizin, mahsûsât-ı kavmiyemizin hissedilmesini vâcib göstermiş. Tevfik Fikret’in âsârında bir ecnebilik kokusu varmış; hissiyatımıza ecnebi geliyormuş.

Anlaşıldı ya! Mu’teriz efendi birçok girîz-gâhlardan dönüp dolaşarak meseleyi bir şâir-i hâkimimize ta’rîzden ibâret bırakmış.

Edebiyat-ı Osmâniye ile az çok iştigâl eden, son bir iki sene-i edebîyeyi -velev sathî olsun- tedkîk eden her sahib-i kalemce -kendilerini müdâfaa gayretinden, o tenezzülden beri bulunan- erbâb-ı kemâli müdâfaa, ta’rîzât-ı hakk-nâ-şinâsiyi sahibine red ü iâde bir vazîfe sırasına geçer sanırız.

Makale-i ta’rîziyede kendimize mahsûs bir tarz-ı beyanımız olmadığı iddia ediliyor... Yahut daha doğrusu ta’rîz kâsd olunan şâirlerimizin bu cihete hasr-ı ehemmiyet etmedikleri beyan olunuyor. Evvela şu kendimize mahsûs, milletimizin, kavmiyetimizin mahsûsâtını hâvî tarz-ı beyan ne demektir diye bir suâl irâd olursa acaba ne cevap alınabilir?

Vâkıa her kavmin edebîyatı mahsûsât-ı kavmiyesini hâvi olmak lâzımdır; fakat her zaman bir dâire dahilinde mahdûd kalırsa terakki edemez. Edebiyat-ı atîkamızın bugünkü teceddüdü hiss olunan bir ihtiyâç üzerine sâhe-i zuhûra geldi. O sâhe-i edesde bî-hakkın teferrî için ise teceddüdât-ı mütenâdiyeye ma’rûz bulunmak lâzımdır. Ta ki edebîyat-ı hakikiye edâdına dâhil olabilsin. Bunu müntesib-i edeb olanların bilâ-istisnâ cümlesi bilir. Teceddüdâtsa makale-i ma’hûdada zımmen ta’rîz olunan o hakiki şâirlerin ehemmiyetiyle vücuda gelir. Bunu inkâr etmek hakk-nâ-şinâslıktır, kader-şikenliktir.

Bugün üdebâ-yı Osmâniye arasında şâirlerin, hakiki şâirlikle iştihâr edenlerden, Ekrem ve Hamid Beyler hâiz oldukları mevki’-i âl-i l’al-i istisnâiyette terk olunursa gerek hiss-i şâiriyet, gerekse tasvir-i edebî noktalarında simâ-yı edebde iki dırahşân gibi parlayan Tevfik Fikret ve Cenâb Şehâbeddin görülür. Bunlardan herbiri o iki üstâd-ı âliye hayr-ü’l-halef olacak bir tabi’-i şâiriyette yaratılmıştır... Eserleri şahittir.

Tevfik Fikret'in daha "Fikret" tahallus etmeden -hatırım yanılmıyorsa- vaktiyle çıkan "Gayret" risâlesinde bir müztezâdı neşr olunmuştu; o zaman "Mehmed Tevfik" imzasıyla derc olunan bu müstezâd hakikaten bir şi'r-i ulvîdir; insanı tatlı tatlı düşündürür:

Feyz-i bahardır deheninden uçan ziyâ
Bekler çiçek açılmak için ibtisâmını,
Bekler hübûb için o seher-i hayz olan ziyâ

Bir hırâmın,

Envâr-ı ismetinle tecelli edince sen
Enzâr-ı aşk önünde olur mâil-i sücûd
Bulmuş kadar latîfsin ey gonçe-i pîrehan

Rûhtan vücûd

Rahmet biter, bulut dağılır, mihr-i nev-bahar
Âfâka lem'a-rîz oluyorken hazin hazin,
Eyler çiçeklerin biri bir hande-i âşkâr

Sen o handesin

Şiiri -ki bence Fikret'in ilk eseridir- Kâilinin ulûvv-i tab'i ü fikretini lüzûmu kadar gösterir sanırım. Mu'terizlerin hoşlarına gitmeyen cihet bu şâir-i âlî nejdân her eserinde teceddüd-perest olmasıysa emin olmalıdırlar ki Fikret gibi, Şehâbeddin gibi genç dâhileri terakki-i edebîyatımıza hâdim edecek en birinci vâsita bu haslet-i mürgûbedir.

Bu iki "üstâd-ı cedîd"i şahsen tanımak şerefinden mahrûmum. Âsârından anlayabildiğim kadarıyla hükmetmek istiyorum ki Fikret ne kadar "Ekrem-âne" Şehâb da o derece "Hamid-âne" dir: İkisi de güzeldir, tefrîk edilemez. Tevfik Fikret hangi eseri olursa olsun tedkîk olunca "Muallim Ekrem" görünür: Hiss daha nazik, tasvir daha zarîf, daha düşünölmüştür: Orada hiss galebe eder; insanı derin derin düşündürür.

Maa-mâ-fih yâd edilinze diğeri beheme hal-i hatıra gelen bu iki şâirden hiç birisi yalnız üstâdı taklit, münhasıran onu tenzîr-i mahdûniyeti içinde de değillerdir: cenâb Şehâbeddin'in vaktiyle Mütâlaa'da görölen "Tesîr-i Muhîtât" ve "Mütâlaa" makalelerindeki tarz-ı tasviri, o insanı gayşî edecek bir derece-i hârik-u'l-âde-i mükemmeliyette olan ifâde-i neşriyesi taklit ve tenzîr değildir; kendine, sırf kendine mahsûs bir tarz-ı beyandır; birçok üdebâmızın taklit etmeleri arzu olunacak bir şeydir.

Tevfik Fikret ve Cenâb Şehâbeddin bugün iki “Üstâd-ı Edeb”dir. “Üstâd”lafzını çok görenler varsa bu iki edîbin âsârını mütâlâa etmelerini tavsiye ederiz. Hiç şüphe etmeyiz ki esâtizü’l-üstâz olan Hazreti Ekrem de şâkirdlerinin bu nâmla yâd olunmalarını nazar-ı iftihârla görür.

İşte “Ma’lûmât”taki makale-i ta’rîziyede âsârında ecnebilik bulunduğu iddia edilen şâirlerimiz -makale muharrirince nakîsa add edilmek istenilen- teceddüd-i edebî taraftarı olanlardır.

Bu nakîsa bence ve bilâ-tereddüd hükm olunabileceği vecihle daha birçoklarınca nakîsa değil, bir kademe-i terakki ü kemâldir. Edebiyatımızı “edebîyat-ı hakikiye” haline getirmek için sarf-ı mesâi ve ikdâmât eden bu genç üstâdlarla onların eserine iktifâ edenlere teşekkür eder ve gerek bu makale-i ta’rîziye muharririnin, gerekse daha sâir itirâz fikrinde olanların vakitlerini nâ-bemahall, ma’nâsız makâlât tahrîrindense iki üstâdlarımızın açtıkları edebîyat-ı cedîde derslerinden bizim gibi istifâdeye şitâbân olmalarını tavsiye eyleriz. Şimdiden temin edebiliriz ki vakitlerini daha iyi isti’mâl etmiş olurlar.

Mehmed Necdet

(s.2-3)

İki Nâmzet Fransızca’dan

Sacakları bir sıra beyaz danteleyle sâde bir sûrette tezyîn edilmiş hafif ve pembe ipekten ma’mûl zarîf abajur lambadan etrafa intişâr eden hıyât-ı şu’âîyeyi elevermişcesine kesr ederek üzerleri birtakım faydasız mevâdla işgâl edilmiş mobleleri hâvi divânihâneyi ne karanlık ve nede aydınlık denilebilecek derecede zayıf, bununla beraber tatlı bir şu’le içinde bırakıyordu.

Duvarları setr eden büyük halılar üzerinde münakkaş geniş çiçekler, sandalye ve koltukların ipek ve kadifeleri, müntevi’ boya tuzlarından mahlût bir nev’ kurşun kalemle tersîm edilmiş bazı levhaların soluk renkleri gibi sararmış bir hal kesb ediyordu.

Bir asîl hândânın alâim-i mahsûsasını gösterir nakışla müzeyyen, ve lamba cihetine ma’rûz olan kısmı, abajurun eskâs levniyle hafif bir pembelik içinde kalmış, pelüşten ma’mûl bir örtüyle mestûr küçücük bir masanın yanı başında iki nâmzet, birbirine kemâl-i muhabbetle yanaşmış, dudaklarında latîf bir tebessüm nümâyân olduğu halde muttasıl fısıldaşıyorlardı.

Her ikisi de ancak yiriy yirmi bir yaşlarında kadar tahmîn edilen bu iki genç o kadar yavaş konuşuyorlardı ki, sohbetlerini işitmek veya anlamak için şüphesiz onlar gibi âşik olmak iktizâ eder.

Masanın ortasında bir dua kitabı gibi ihtimâm-kârâne tevlid ve tezyîn edilmiş, üzerine gümüş toka geçirilmiş ve biraz evvel teyebbü' edilerek açık bırakılmış büyük hacimde zâdegân lugatı nazar-ı dikkati celb eder.

Divân-hânede kendilerinden başka kimse yoktu, yalnız, ötede büyük vâlide birçok vakitlerince ıstırâbât-ı müdhişeye tahassüngâh olduğu halde asla eğilmemiş ve ancak üzerinden seksen mevsim şitânın şedâidi geçmekle kırılmış ihtiyar başını önüne hafifçe meyl ettirmiş, ara sıra göz ucuyla hirkâtını nazar-ı dikkattan devr tutmuyordu.

Kendilerinin dâima serbest bulunmalarını arzu eden bu iki nâmzet, vâkı a şu nazâratından hiç hoşlanmıyorlarsa da yine bir büyük vâldenin kalbinde cesim bir merhamet hazinesi meknûz olduğunu pekala bildikleri için sıkı fıkı konuşmakta bir mahzûr görmüyorlardı.

Büyük ve açık pencerede mevzû' bir buhurdan içinde yanan od parçaları, kesif dumanıyla salonun mevcûd zulmetini bir kat daha tezyîd ettiği esnada, hafif hafif vezân olan bir ilkbahar rüzgârı da ince müslinden ma'mûl perdeleri dalgalattırarak topladığı revâ-yih-i tabîyeyi divân-hânenin her tarafına neşr ediyordu.

Ötede bahçenin çiçeklere mahsûs cihetinde râyiha-nesâr olan gül ve bu gibi ezhâr-ı hoşbû ise, akşamın muzlim gölgeleri içinde artık gözükmez olmuştu.

Rüzgârın bîh-i nâ-beh vezânıyla yabani kestane ağaçlarının yeşil yapraklarını ihtizâza getirmesinden hâsıl olan garip hışıltılarda, o kadar tatlı, o kadar hilâvetli bir ahenk, o derece rakîk iniltieler husûle getirmekteydi ki uzaktan bir sevda-yı affanenin birkaç rûh-nevâz faslı terennüm ediyor zannolunurdu.

Hevâ-yı gül-bîzin içeriye duhûlüyle iki nişanlılın dudakları yarı yarıya açıldı. Muhabbetle mahmur kalpleri uyuşukluktan münbais latîf bir hissizlik içinde bir müddet hareketsiz kaldı.

Genç sevdazedeler, mevki'nin letâfetinden nîm-i mest bir halde ve farkında olmaksızın birbirine biraz daha yaklaştılar. Biraz daha takarrüb ettiler, sarıldılar. Biraz sonra muhterizâne bir bûse akşamın fasılasız sükûtunu inlâl ediyordu.

Bir bûse mi? Ya nige-h-bânları?...

Derhal başlarını arkalarına çevirdiler. Lâkin, muhabbetin ne demek olduğunu pekala bilen ve bir vakitler kendisi de ondan behre-dâr olmuş bulunan hüvûk vâlide hicbir sev

görmemek üzerede bir dakikadan beri gözlerini kapamış olduğu halde hâh-nâ-hâh uyuklamak rolünü icrâyâ çalışıyordu...

Gustave Tevene – Ali Remzi

(s.3)

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils'den:

MEKTUP CÜZDANI

Mütercimi: Ahmed Melik

-10-

Julienne'den Leydi'ye

Marsilya...

Madam!... Artık bahtkiyar olunuz! Arzularınız, ihtârâtınız yerini buldu, on beş güne kadar teehhül ediyorum!. Adieu!...

-11-

Kamil'den Ofemi'ye

Sevgili Ofemi,

Mektuplarını aldım. Okudum yazdığın havadislerle mütenâsib mahsûsası olan bazı ahvâle yani istifâdeni mûcîb bir serr-i azîmin hemen nasfına ben de vâkit oldum. O madamı, sen pek büyük bir telâşa düşüren, istikbâlini muhâtaraya ilkâ eden o kadını gördüm... Hatta görüştüm. Vukûât oldukça mühimdir güzelce dinle...

Bir akşam üzeriydi. Güneş yavaş yavaş mağrib-i iftihâsına çekilirdi. Ben vâlidemle beraberdim.

Hem işle meşgûl oluyor hem de sana dâir mübâheseler ediyorduk. O esnâda idi ki Madam de ...'nin yani vâlidemin mektuplarını verdiği madamın geldiğini haber verdiler. Mektepten henüz çıktığım için ben bu madamı hiç görmemiştim. Bu defa zuhûr edince sana rakîb olan o kadını görmeyi arzu ediyordum. Fakat sana karşı oynadığı oyunlardan gâfil değildim.

Madam de ... kâmilten siyahlara gark olmuş, simâsını ârîzi bir sarılık kaplamıştı. İçeriye girdi. Beni vâlidemle beraber görünce canı sıkıldı; rengi büsbütün sarardı. Bu kadın güzeldir. Her ne kadar sinni otuza karîbse de zâtında gayr-ı kâbil mukâvemet bir câzibe, bir

letâfet vardır. İnsan için o letâfete, o câzibeye hayran olmamak kâbil değildir. Hâline, tavrına şöylece bir nazar eyleyecek olursa öyle âdi kadınlardan olmadığı derhal görülür.

Çehresi bir nikâbla mestûrdu. Odaya girince nikâbını kaldırdı o zaman tedkîk-i cemâline muvaffak olabildim. Ah! O ne letâfet!

Siyah saçları, bir taç şeklinde kaldırılmış, parıl parıl parlıyor! Cebhesi açık, sâf! İri mâi gözleri tzerinde şâyân-ı hayret bir kavis teşkîl eden kaşları insanı gaşî ediyor!

Çehresini beyaza müşâbih bir isfirâr kaplamış; burnu (Maria Antuanet)'in burnu gibi ufak, zarîf; belki ondan daha mütenâsib, ağzı ne pek büyük ne de pek ufak, dişleri gayet beyaz, gayet muntazam! Bu kadının haline dikkat edenler, onda halikî bir terbiye, fitrî bir nezâket görürler. Paris kibar salonlarında pek çok zaman uğraşarak, bin türlü meşakkat, mihnet çekerek terbiye gören. Muâmele öğrenen kadınlarda buna mukîs olamıyor... Hâsılı bunun şeyinde bir fevk'al-âdelik görülüyor ki insan bir türlü tasvir edemiyor!

Ellerinde eldiven var. Fakat o kadar zarîf, nazik eller ki eldiven derûnunda bile başkaca bir letâfet peyda eylemiş, ayakları pek küçük ve omuzlarını siyah bir kamışçer ile setr etmiş, siyah ipekten kısım-ı a'lâsı biraz daha geniş uzun bir fistan giyinmişti. Reftârı serî', kâmeti mevzûn ve pek nazar-ı ribâ!... Sana cemiyetin için böyle bir elbiseyi yaptırmayı tavsiye ederim. Zira o sadelik içindeki letâfet elbette mükellef libâslardan daha ziyâdedir. İşte Madam de ... hakkında müşâhedâtım bundan ibarettir. Bu müşâhedâtın bir dereceye kadar şâyân-ı nazar ü ehemmiyet olduğunu sende itirâf edersin değil mi?

Maa-mâ-fih onu görenler, tuvaletine zerre kadar ihtimâm etmediği, küllîsini güzel giyinmiş olduğunu anlamakta müşkülât çekmezdiler. Fakat bu kayıtsızlık, bu perişânî onlar için dâ'î-i hicâb değildir.

Madam de ... odaya girdiği zaman yalnız başıyla bir selam vermiş, orada bulunmamadan memnûn olmadığını ifhâm için sonra yüzüme bile bakmamıştı. Vâlidem dedi ki:

- Azizem Leydi!. Sizi mahzûn görüyorum. Bir kederiniz mi var? Cevap verdi:
- Evet! Öyle... Sizinle biraz konuşmaya geldim de... Vâlidem bana tevcîh-i hitâbla:
- Kamil!. Bizi yalnız bırak... Odana çekil!...

Deyince kalktım, yanı başındaki odaya girdim. Cereyân edecek mübâhesâtı dinlemek için kapıyı aralık ettim. Ben de bu güzel kadını muztarib eden ahvâlin ne olduğunu, o mükemmel korse altındaki kalb-i heyecân-engîzde mahfûz olan esrarın neden ibaret bulunduğunu öğrenmek istiyordum. Yerimden intizârda bulundum. Sonra âtîdeki muhâvereyi işittim:

- Kerimeniz Matmazel, bu günlerde Marsilya'dan yeni bir mektup aldı mı?

- Hayır!

Mâba'dı var

(s.6-7)

Hikâye-i Müellime

Müellifi: Mazhar

Ebeveyninin ifrât-ı gafleti, nâ-be-mahal şefkati, menhûsenin düşmüş olduğu râh-ı dalâlette ilerlemesine, zevcine karşı bî-muhabbet davranmasına sebep olmuştu. Bî-çâre zevc sahîfe-i fetânet ve ulvîyetini telvîs, ve belki sebep-i mevti olacak halât-ı müessifeyi tevlîd eden bu dâhiye-i can-güzârın tahdîd-i te'sîrâtı için ahre ifşâ-yı râz etmemeye dahi cebr-i nefis ederek teşdîd-i ıstırâb, isâle-i eşk hûnâb eyliyordu. Nihayet ebnâ-yı beşerden nice bedbahtları pence-i dehşet-engîzinde imhâ eden, nice hânümânları zîr ü zîr eden, tedâvisinden dünyanın hey'et-i mecmûa-i tabiyesini âciz bırakan şiddetli bir verem vücûd-ı kahr-ı âlûdunda ahkâm-ı ukûbet encâmını icrâyâ başladı. A'zâ-yı bedenîyesinin vezâif-i muntazama-i tabîyesi gündün güne açınacak bir sûret-i seri'ada tenâkıs ederek şu'le-i hayatının karîb-i intifâ olduğunu gösteren bir hal-i bî-tâbi manzara-i elimesinden nümâyân oluyordu. Çünkü âlem-i hestiye veda'nı takrîb eden bir mezû'ciyyet-i şedîde ile firâş-ı nekbete yanmıştı. Sebeb-i izmihlâli olan refîkası ihânetinin semere-i feci'ini bu sûretle görünce vicdanen mütezzî olmaya, bir nedâmet hissetmeye başladı. Fakat bu hale dâmen haşre kadar ağlasa sezâ iken derûn-ı sengini hâse-i sâbitesini tağyîr etmek muhal hükmüne girmiş olduğu için hissettiği teezzi ve nedâmet o tabiat-ı me'lûfâyâ yakışır derecedeydi. Mâhiyeti zâhir bir tavr-ı hazinâne ile zevcinin bâlîn-i ıstırâbına yakın ahz-ı mevkî' eylediği sıradaydı ki bir inzifâ-yı küllî isti'dâdında olan enzâr-ı zevc kendisine mün'atif oldu. Manevi-i zamîri olan muhâtaba-i şifâhiyesini bir lisân-ı sûzâneyle yürüderek "Beni henüz yirmi beş yaşına varmamış bir gençken bu hale koyup sebep-i mevtim olmak, iki ailenin sahife-i iffetine ebedî bir nokta-i siyah, mahsûl-i ömürlerine gayr-ı zâil bir leke-i iştibâh bırakmak gibi hallerden ne lezzet duydun, lezzet değil denâet, bir denâet ki ferdâ-yı kıyamete kadar sezâ-vâr-ı lan'et!..." Diyerek itâb-ı mahkânede bulundu. Eyvah ki! Galeyan-ı esefini teskîn, menhûsenin hadd-ı müstehakını telkîn ümidiyle sarf ettiği bu sözlerin meâni-i mütehayyilesi ateş-i ıztırâbını, esir olduğu illetin hükm-i müdhişini teşdîd etti. Refîka-i bed-nihâdsa delâil-i insaniyeden âri bir sûretle iddiâ-yı ismete çalıştı. Lâkin hakikat-ı münevvere kâbil-i te'vîl ve iddiâsından bir fayda hâsıl olmadığı için ser-nikûn

oldu. Bî-çâre zevc dahi te'sîr-i kahr u illet ile teslîm-i rûh ederek keşmekeş-i hayattan kurtuldu.

Bu mihnethâne-i âlemde bir hayat-ı mes'ûde temin etmek için dâima istidâd-ı tevessü' ü intizâm halinde bulunan amâl-i beytiye-i beşerin her birine sûret-i imkân vermek azim-i tabîisiyle kuvve-i tembiziye'nin feyz-i hâsını idrâk zamanından başlayan mesâ'id den gâh meyve-i maksûda zafer-yâb olarak bir şevk-i nâ-mütenâhi ile âsûde-hal, gâh husûl-i emel yolunda kâbil-i iftihâm olmayan ve envâ'-ı meşakk ü müşkülâtın bir meyl-i hurûşân gibi hacemât tâkat-fersâsıyla esir-i melâl olmak herkesin başına gelen ahvâl-i mütehalifeden değil midir?

Râh-ı i'tilâda kâm-rân iken iffetsizlik ârızasıyla âşiyâne-i inşirâh nümâsı, mâtem-hâne-i zulmâneye tahavvül etmeyen, refika-yı ömrüyle sermest nâz ü naîm iken avâız-ı meş'ûmeye uğrayarak bir hal-i rikkat-engîzle düçâr-ı iftirâk olmayan aileler ender midir?

Feleğin sille-i insâfiyla zehm-nâk olmayan bahtiyarlığı bir zaman-ı kalîl için hâsıl olsa bile bu teveccüh-i mevkâtın sûret-i devam hâssasından beri olduğuiçin devr-i sâbit-i infi'âli yüz gösterince tevâlis-i şânından olan beliiye-i can-güzârının asâr-ı muharribesi o bahtiyarlığı sahife-i hatırdan büsbütün silerek mâhî-i âmâl olan netâyic-i faci'a-i gayr-ı mütehayyile zuhûr etmemek kâbil midir?

El-hâsıl bu dehr dün kimsenin emeline râm olmayıp insanı sevincinden çıldırmak, hüznünden ağlamak derecelerine getiren iki hal-i mütebâyineden asâr-ı hazzını bin sûret-i garibede mütemâdiyen izhârdan ve her hiss-i rakîk sahibi bu iki hükm-i me'lûfun te'sîrât-ı câriyesiyle mâlî olmamak muhaldır.

Mesâib-i hayatiyyenin tahfîfine, kemâlât-ı insâniyenin muhtac-ı aleyhi olan mekârim-i ahlâkın vücûdu ne derecede medârsa o meziyyet-i celîleyi rehber-i hareket ittihâzından beri kalmayı tercîh ettiren sû-i ülfet tevlîd-i mesâibe o nisbette bir sâik-i kuvvettir.

Birlikte yaşamak, her birinin kesb-i muhtelifinden yek-diğerini bilâ teemmül mütesâviyen müstefid eylemek hayatlarını bir hükmünde add etmek, fahr ü esef zamanlarında hem-hal olmak gibi harekât-ı umûmiyeleri ahlâkın nümûne-i ulvîsini gösteren bir hâne zikûrunun ömr-i mükedderlerini bir ihtizâm-ı mes'ûd halde güzârını, müsâvi-i dîneviyeden meh-mâ-emken âzâde ser kalmaları, ni'met-i ahlâktan derece-i tena'um ve temessüklerinin bir bürhân- münîri olduğu gibi bir hâne-i hilkatin perişâni-i payat ü ma'îşetlerine esbâb-ı müniciyenin sürûru olan hüsn-i halk gibi meziyyet-i saâdet-bahşâdan tecvîz-i mahrûmiyet etmeleri bir bâdî-i zulm ve böyle bir saffet-i kabîhaya

hemserlerinden iffetsizlik denilen haslet-i intizâm-ı ribâ dahi munzımm olursa o hânenin
bir miskin-i musîbet halini alacağına bunca meşhûdât delil-i etemm değil midir?

(s.7-8)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Çocuğuma

Meftûn gönül, peri misâli
Bir tıflâne her cihetle âlî
Bülbül gibi nağmeden makâli
Öptükçe güler o vech-i âlî

Ya Rabb bu şâirâne tırâr
Enzârı da vâlihâne eş'âr
Dildâdesine olur kehribâr
Öptükçe güler o vech-i âlî

Ağûşuma sığmıyor bu, hûşâ
Kollar açılıp kebûter âsâ
Pervâze temâyül etti güyâ
Öptükçe güler o vech-i âlî

Bâlîn ona sîne-gâh-ı mâder
Ağûşunu kâhvâre eyler
Rahat uyusun sürûş-ı munzar
Öptükçe güler o vech-i âlî

Eğlencesi hande eylemektir
Gül-handesi nağme-i melektir
Gülzar-ı emelde bir zizektir
Öptükçe güler o vech-i âlî

Manastırdan: Nâdire

(s.8)

Nr. 30

EDEBİYAT

Sabah Ezanında

Allahü Ekber... Allahü Ekber...

Bir samt-ı ulvî: Gûyâ tabiat

Hâmûş hâmûş eyler ibâdet.

Allahü Ekber... Allahü Ekber...

Bir samt-ı nâlân: Gûyâ avâlim

-Pinhân ü peyda, nevvâr ü muzlim-

Etmekte zikr-i Hallâk dâim

Allahü Ekber... Allahü Ekber...

Bir samt-ı ulvî: Kalb-i tabiat,

Bir samt-ı nâlân: Rûh-ı avâlim,

Etmekte zikr-i Hallâk dâim...

Etmekte ra'sân ra'sân ibâdet

Servet-i Fünûn - T. Fikret

(s.1)

Teâküs-i Enzâr

Peri-i fecrin o dem ki nigâh-ı mahmûru

Şevâhikin arasından süzüldü, dûrâdûr,

Yayıldı ebkem ü ulvî nevâ-yı mezmûrum,

Ukûs-ı zemzemesi ma'kes-i medîdinde;

Benim fezâda hafî-i ibtisâm beste-i lebi

Temevvüc eyleyerek muttasıl hamûşâne,

Dağıttı gamze-i nûruyla zülf-i târ-ı şebi...

Olurdu gâze-i nermîn ile semâ manzûr.

Nesîm-i subh-demin şeh-per-i sefidinde

Hezâr-ı şi'r-i tabiat öterdi mestâne

Cibâl içinde beş on kulûbe-i fakîrâne
 Kenâr-ı meşcereye serilip uzanmıştı.
 Çoban, hezâr-ı cebl, fecr ile uyanmıştı...
 Çıkıp feşâfeş-i cûdan bekâ-yı nevmîdi
 Yayılmadı dağlara bir tarz ile garibâne...
 Çoban koyunlarını ra'y ederdi makberde:
 -Gözünde şebnem-i sevda, dilinde ye's-i fütûr-
 Bu yerde muhtecib olmuştu mihr-i ümidi!.
 Seher perisi çıkıp lânesinden etti zuhûr
 Güneş ile görünüp mâvera-yı meşcerde...

Çoban o nûr-ı hırâmâna eyleyince nigâh
 Libâs-ı matem içinde görüp o mâhûşu;
 Siyah bulutlar içinden nasıl doğarsa kamer
 Doğardı zann ile ol dem ümidinin güneşi;
 Karıştı ye's ü ümid, oldu vâle ü meftûr.
 Gelirdi hâmirinin kabrine bu kız giryân,
 Gelirdi eyleyerek atf-ı dîde-i mahmûr
 O semte etti teaküs-i nazarları nâ-gâh
 Tehic eyledi hiss-i garip ile diller,
 Tehîcât-ı muhabbetle oldu pür helecân.

N. Vecdi

(s.1)

Takdim eylediğim şu manzûmecik bir mübtedinin ilk eser-i aczidir. Muhterem cerîdenizin bir köşeciğini hâiz-i meziyet değilse de belki teşviken o şerefi ihrâz eder ümidi cür'et-i bahş olurdu.

Pek mübtedi bulunduğum için hattiyâtın gösterilmesi ayrıma bâdi-i teşekkürüm olur. Her halde mahv ü ispatı irâde-i irfân-penâhilerine muhavveldir efendim.

A. Rıfkı

Mütefekkir, hazin bir şâir...

Müteveccih semâya enzârı:

İktibâs-ı nikât-ı şî'r eyler
Kehkeşânından, nücûm-ı zehrâdan

Âsumânın bütün bu eş'ârı,
Olarak gâşiyâne vecd-âver,
Zehreden, mâh-tâb-ı garrâdan
Nûr-ı sevda olur idi zâhir

Serilip şeh-per-i hafifinden
Milletimin, bûy-ı anberin-i âsâ,
Bir rahîk-i sükûn ü hâb-âver,
Bütün eşyayı kıldı mest-i matem.

Cûyun âvâze-i latîfinden
Bir pey-â-pey bekâ-yı hüzn-efzâ
Şî'r-i ulvî ü mübhemiyet eseri
Çıkarak, şâir oldu bî-ârâm.

A. Rıfkı

(s.1)

Sefâlet

-1-

Kânûn-i sâni pek dehşetliydi... İş yok, ekmek yok, ateş de mefkûd. M... ailesi sefâlet ve ihtiyacın son derkesinde bulunur. Kadın ütücü. Zevci de ameledir. Bunlar (K) mahallesinde (G) sokağında beş numaralı hânenin en muzlim bir odasında oturmaktadırlar.

Hanênin beşince katında olan bu oda o kadar köhnedir ki yağmur tavan arasındaki deliklerden içeri akmaktadır. Tahminen on yaşlarında bulunan bî-gâne mahsûl-i hayatları... Hanımın tekemmül için her şeyden evvel iyi bir sûrette îânesine ihtiyaç olsa zevc ile zevce bu hallerinden şikayet etmezlerdi. Bu çocuk pek zayıftır. Ehemmiyetsiz bir hareket zavallıyı yere düşürebilir. Mektepte dersini tamamıyla öğrenmek hevesiyle bir parça ziyâde çalışsa akşam eve hasta gelir. Bununla beraber kendisi pek zeki, pek sevimlidir. Mükâlemesi sinni ile gayr-ı mütenâsib bir mertebededir. Çocuğa verecek nâ-parayı elde

etmeye muvaffak olamadıkları gün bî-çâre pederle vâlide aciz kalmış hayvanat gibi ağlarlar, bağırlarlar.

Bahsettiğimiz ikâmetgâh-ı sefilâne o kadar pis, o derece muzırr-ı sıhhattir ki küçük çocuklar, dâima muhtell olan hava içinde, sinekler gibi mahv oluyorlar... Sokaklardaki buzları kırmak, mürûr ü gubûrî teshîl etmek için belediye tarafından amele aranıyor; peder bu fırsattan istifâde ederek iş buldu. Sokaktan akşama kadar buzlar üzerinde çalışıyor. Akşam elinde yalnız beş kuruş olduğu halde avdet eyliyor. Fazilet-i tahammülle mütehallî bu bî-çâreler bu yevmiye ile açlıktan ölmek tehlikesinden masûn olacaklarını düşünerek müsterîh oluyor, inşaat zamanının hulûlüne intizâr ediyorlar...

Bir akşam peder avdetinde sevgili çocuğunu hasta buldu. Vâlide hastalığın ne olduğunu bilmiyor. İki saat evvel ...'yi halasına göndermiş, eski bir kalın palto aratmıştı. Bu şiddetli soğuk pek müesser, pek nâfız, çocuğun üzerindeki ince basma ceket ise pek köhne, pek kâbil-i nüfûzdu. Hulûsa o hafif siper mukavemette bu sakîl bürûdete mukâvemet mümkün olamıyordu. Hala hânemde çocuğa münâsib hiçbir şey bulunmadığından... Titreyerek avdete mecbûr olmuş... Şimdiyse kulaklarına kadar kızarmıştır. Uyuyor, sayıklıyor, şarkı söylüyor, kendisini arkadaşlarıyla oyunda zann eyliyor.

Vâlide bir eski şal parçasıyla pencerenin kırık gözlerinden birini kapamıştır. Yukarıda kapanmamış kalan gözlerden, tavan arasından göğün buz mavi rengi görülüyor... Sefalet bu dâr-ı meskeneti büsbütün boşatmış, elde avuçta olan eşyanın kâffesi birer birer terhîn edilmiştir. Bir akşam ekmek tedârik etmek için son mağrûşât olan iki sandalyeyle bir masayı da sattılar.

Çocuk dâima tahtalar üzerinde yatarsa da hasta düştüğü günden beri pederinin yatağında yatıyordu. Bu yatakta pek rahatsızdır. Çünkü zaten bir şilteden ibaretken onunda yapağısı avuç avuç komşulardan birine satılmaktaydı... Bu saatta peder ile vâlide – köpeklerin bile hoşlanmayacağı- bir bûrîyâpâra üzerinde büzülmüşlerdir. İkisi de yatağı içinde sıçramakta olan zavallı çocuğa vakf-ı enzâr etmiştir... Acaba ne var? Bunu bir türlü keşfedemiyorlardı. İhtimâl ki halasının hânesinde muzırr bir şey içmemiş, yahut yolda bî-çâreyi bir hayvan ısırıp bu hale getirmiştir...

Komşu L. Hanım çocuğu muâyene ettikten sonra bunun bir (Harâret-i Bârda) olduğunu haber verdi. Kadıncağz bu müthiş hastalığı bütün alâimi ile tanıyordu: Zirâ muhabbetli zevci bu yüzden müebbeden kaşbetmişti... Veleh çocuğunu sinesi üzerinde sıkarak feryat ediyor, peder bid tabîb bulmak için deli gibi dışarı fırladı...

Bir müddet sonra kemâl-i memnûniyetle avdet etti. Tabîb de beraberdi. Gelen doktor ciddi bir tavırla çocuğun sırtını siliyor, göğsünü, elleriyle vurarak, muâyene eyliyor... Komşu hanımın hânesinde bulunabilen adi bir parça kağıtla bir kurşun kalem getirildi. Tabîb hiçbir söz söylemeksizin muâyenesini ikmâl etti. Bir hayli düşünceden sonra da reçeteyi yazdı. Odadan çıkacağı zaman vâlîde kendisini takip ederek titrek bir sadâyla dedi ki:

- Doktor efendi! Bu nedir?

- Bu bir” zât-ül-cenb”dir. Lâkin siz dâr-ül-aceze defterinde mukayyed değil misiniz?

- Hayır efendim! Geçen yaz pek rahattık. Kemal-i kanâatle yaşıyorduk...

Fakat bu müthiş kış bizi mahvetti.

- Yazık! Yazık...

Bu kısa mükâlemeden sonra tabîb tekrar geleceğini va'd ederek çekildi. Pederin o akşam getirdiği beş kuruşla mum, kömür ve birde toprak mangal alındı. Komşu hanımın ikrâz ettiği üç kuruşla da tabîbin tertib eylediği ilaç tedârik edildi. Bu birinci gece iyi geçti.

Odada ateş var, ışık var, çocuk –şiddeti-i harâretin te'siriyle- dalgın bir halde yatıyor, artık sayıklamakta kesildi.

Zavallı ana ve baba ciğer-pârelerinin zalim sıtma ateşine zebûn olduğunu görerek bu mûkit istirâhattan nâşî-i müteselli oluyorlardı.

-3-

Ertesi gün hastayı muâyeneden sonra doktorun vechinde nümâyân olan işmi'zâzât-ı mevmîdâne bî-çâreleri titretti.

-4-

Çocuk pek muztârib bir halde uyuyor, oda içinde rüzgârın şiddetinden ziyâde bâd-ı sefâletin –müte'addid deliklerden girerek- icrâ-yı nüfûz eylediği görülüyor...

İkinci akşam vâlidenin son gömleği satıldı... Üçüncü akşam ma'hûd şilteden, avuç avuç yapağı daha çıkarıldı. İşte bu sûretle zavallı hastaya iki şişe ilaç tedâriki mümkün oldu.

Mâba'dı var

A. Şevki

(s.1-2)

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils'den:

MEKTUP CÜZDANI

Mütercimi: Ahmed Melik

Julienne'den Leydi'ye;

- Şayet bu yakında alacak olursa ricâ ederim onu bana gönderiniz.

- Bu mektubu ne yapacaksınız?

- Dinleyiniz sevgili muhibbem! Bizim yek-diğerimizden gizli esrârımız yoktur. Size her şeyi nakl edeceğim...

- Dinliyorum!.

- Julienne'in husûl-i saâdeti te'min-i ikbâl ve istikbâli için yine ne kadar fedâkârlıkta bulundum! Onu mübtelâ olduğu şu belâ-yı aşk ve muhabbetten halâs eylemek için birçok mektuplar yazdım. Her şeyi doğruca açıkça beyan ettim. Fakat onları yazıncaya kadar ne rütbe ağladım, feryat ettim!

Sihhatim, huzûr ve rahatım münselib oldu. Öleceğim zannediyordum. Her gece sabahlara kadar Julienne'in benden soğuması, o kızı sevmesi için Cenâb-ı Hakk'a dualar ederdim. Onu düşünmemek, onu hatırdan çıkarmamak emeliyle dert el ile evlâdına sarıldım. Gönلümü, muhabbetimi ona hasr ettim. Beni fenalığa, cinayete sevk eyleyen hiss-i derûniye yani nefs-i emâreye, ihtiyâcât-ı kalbiyeye mukâbil ben din, vazîfe gibi hasenâta meyl ettim. Onları kendime rehber-i ittihâz eyledim fakat kudret-i beşerde bir gayesi, bir intihâsı vardır! Kendisini tengîz, dil-gîr etmek için âlâm-ı tâkat-güzâra siper olan sînem artık kuvvetten düştü; bî-mecâl kaldı, parça parça oldu. Kudretim, dermanım tükendi. Berbat oldum. Julienne zannederim ki evvelleri onu seviyormuşum da şimdi bir diğerine muhabbet etmişim! Beni mektup yazmaktan men' etti. Artık sevilmiyorum. Sevilmeğe değil tahkîr bile görüyorum. Ya Rabb halim neye müncer olacak! Bu kadar ıstırâba, bu kadar meşakkatagönlüm tahammül edemiyor! Boğuluyor... Bari siz...Hemşireciğim... Azîzim beni tesliyâb ediniz... Beni bu dertten kurtarınız... beni himâye ediniz. O genç, güzel kızın bir fikr-i ma'sûmâne ile yazmış olduğu mektubu okur okumaz, bir sûretini çıkarıp Julienne'e gönderdim. Bu kadar necîb, bu kadar âlîcenâb bir kıza rakip olmaktan korkuyorum. Ona hased etmekten hayâ ediyorum. Ah! Julienne onu seviyor, pek çok seviyor! Bir kalb-i cerîhadârın teskîn-i heyecân ve ıstırâbı için ihtiyâr eylediğim fedâkârlıkşimdi onun, benden ile'l-ebet ayrılmasını intâç ediyor! Bilirim, o

kızcağız ezher-cihet bana fâiktir zevcine bi-hakkın zevcelik edecektir. Gençtir, güzeldir; ufk-ı ikbâli açık, sehâbdan ma'râdır!... Ya ben! Ya ben! Ne olacağım? Ne yapacağım? Bunları tefekkür ettikçe tüylerim ürperiyor, divâne olacağım, zannediyorum. Bazen de en vicdansızların bile irtikâba tehezzül etmeyecekleri ef'âle cür'et-yâb olmak yani zevcimi, evlâdımı terkederek ona... Julianne'e hasr-ı vücûd eylemek istiyorum. Sonra çok şükür biraz sükûnet buldum. Siz hatırıma geldiniz. Ondan bâhis bir mektup gelip gelmediğini öğrenmek hevesine düştüm... Böyle geç vakit sizi ta'ciz ettim ne yapmalı? Ne olmalı? Muhibbem! Siz beni, bana karşı muhâfaza ediniz!

Zavallı kadın hınçkare, ağlıyor; hayat ona bir bâr-ı sıklet gibi te'sir eyliyordu.

Ben kendimi hayâlât içinde zannediyordum... Senin zevci müstakbelin ne adam imiş? Ne kadar muhabbete mazhar olmuş?

Vâlidem onu teskîne , teselliye gayret etti. Öyle bir halde, öyle bir mevkide bulunanlara karşı lüzûmundan ziyâde nasîhatlar verdi; ibretler, misâller gösterdi. Fakat benim işittiklerime mukâbil bu tesellilerin, bu nasîhatların da derece-i te'siri olmayacağı aşikârdı. Evet! Eğer madam de... bir za'fiyet-i tâma, bir me'yûsiyet-i hakikiye içinde olmasaydı emin ol ki bu nesâihi dinlemezdi.

Acaba Mösyö Julianne ona neler yazdı? Zannıma kalırsa zevcin seni artık ciddi bir sûrette sevmeye başlamıştır... Ohh! Aşk!... Aşk!... Ne müthiş, ne ciğer-sûz! Cenâb-ı Hakk benim bu hallere giriftâr olmamı arzu etmiyor!...

Vâlidem, senden alacağı mektupları bilâ ifâte-i vakt kendisine göndereceğini, avdet etmesi için Julianne'e mükkün olduğu kadar nasîhat vereceğini söylediği zaman Madam de ...'yi teskîne, hiçbir şeyden hayr-dâr olmayan zevci nezdine avdete muvaffak olmuştu.

Bu havâdisleri yazmak hoşuma gidiyor. Fakat seni temin ederim ki bu vakâyâ karşı kalben pek müteessif, pek müteellimim!

Son mektubunu aldığım zaman, ceryân-ı vak'adan güyâ külliyyen bî-habermişim gibi davrandım. Sâirlerinde olduğu gibi o ketbümü da mütâlâa etmek üzere vâlideme verdim.

Mâba'dı var

(s.6)

Hikâye-i Müellime

Müellifi: Mazhar

Şu hale göre bir vücûd-ı sahîh ârizâ-i cüz'îye ile serâpâ müteellim olduğu gibi bir hânenin lâzıma-i safâsını temin eden ifrâdının iltizâm-ı iffet âsârından olan râbita-i

muâşeret ve ittihâdlarının imkân-ı zevâlî hadd-ı tasavvurdan hâric bir metânet-i mücessemeyi hâiz iken bu metânet-i mültezimenin hâdim-i kemâlî olan iffetin nûr-ı cevâniyi tenkîs ve belki imhâ eden avâriz-ı hayat-şikânâne o efrâdın biri tarafından kezvîc edilince âlâm-ı sâireye mukîs olamayacak derecede husûlu tabîi olan vicdan rahatsızlığı, hayat karanlığı derecât-ı mütefâvete ile o hâne halkının cümlesini ömre sürûr bir sûrette istilâ edeceği bir hakikat-ı bâhire hükmündedir.

Demek ki iffet gibi bir lâmi'a-i ma'neviyenin muhâfaza-i envâr edimme-i esmâ'ı bir i'tinâ-yı dâimi bulundurulmak vâcib olan hasâil-i ber-güzîdedendir. Bu yolda gösterilecek temâyüll-i ciddiyeinin mazhar olacağı sebât sayesinde ihrâz-ı tekemmül etmesi rehîn-i imkân olabilir.

Vâkıâ fitrat-ı mevhûbenin derece-i tecellisi nisbetinde herkesin nîk ü bedi idrâk, refîâr-ı sahîhi ihtiyâr etmek isti'dâdına, hatta bazılarının cevher-i nûrânî olan kuvve-i fitriyelerinin mükemmeliyeti hasebiylekanûn-ı iffetçe yüzlerinden hiçbir mahzûr tasavvur olunamayacak derecedir. Meziyât-ı fâikaya malikiyetleri müselleme de bu mevhûbût-ı celîlenin hüsn-i terbiye gibi sâlih olduğu esbâb-ı ulûbeden tecridi halinde maddi ve ma'nevi beklenen semerâtın iftitâfi kesb-i imtinâ' ve belki o esbâb-ı memdûhanın lüzûm-ı ittihâz ve a'mâlinden tervîce alışılabak tebâat ve adalet sâikasıyla nefis-i emâre-i insaniye kuyûd-ı lâıkasından meydân-ı hali bulunca temyîz-i hakâyık dûçâr-ı teşevvûş olacağından hayat-ı maksûdanın bir refîâr-ı sakîme, bir tab'-ı gayr-ı selîme iftirân ederek bu şeye ülfetin netâyic-i müthîşesiyle bir ıstırâb-ı ebedi içinde, kalınacağı bir irtiyâbtır.

Tabiat-ı beşer muhtelifse de insaniyete revnâk-ı küllî veren meslek-i iffette müttehid olmak elzemdir. Husûsiyle zevc ile zevce arasında aheng-i imtizâcın devamı, makâsıd-ı izdivâciyenin müreddî-i hayr olması mümkün olduğu kadar tabiat tarafının bir dâire-i te'lîfte istikrârına, bu da fikri ittihâdın kayplerinde yer tutmasına mütevakıftır ki muâşeret-i mesûdeyi ihzâr eden bu revâbıta-i ciddiyeinin muhâfaza-i kuvvet ve intizâmı iffetin her ikisinin mütesâviyen mültezimi, onu aksamından ma'dûd olmayan harekât yine her ikisinin menfûru olmak ihtiyacında bulunur.

Hulâsa kıyamete kadar ayrılmamayı kalben ahd ederek âlem-i izdivaca atılan zevcinin sebeb-i şeref ü meymenetleri iffet, bu şeref ü meymenetin kat'î de adem-i iffettir.

Mevzû'-ı bahsimiz olan zevcin dahi kuvve-i fitriyesi ebeveyninden daha sinn-i sabâvetten gördüğü terbiye-i mu'tenâ ile kesb-i teâlî etmiş ve âşinâ-yı mâhiyeti olanları hüsn-i halkına meftûn eylemişse de izdivâc yüzünden ümit ettiği mes'ûdiyete bedel ahlâk-ı fâzılasına tamamıyla zıdd olarak refikasından gördüğü evsâf-ı reddiye sebebiyle bir mevt-i

nâ-be-hengâma uğrayarak hânümânı söndü. Ekârib ü ehibbâsının canı yandı! Çünkü hânesinin recl-i münferidi idi. Teehhül etmek isteyenlerin bu gibi sû-i âkıbete tesâdüf etmemeleri için intihâb-ı hem-serde büyük bir i'tinâ müfid bir ihtiyatta bulunmalarını icâb eden ahvâle bir ibret-i diğer hâsıl oldu. O vücûd-ı zâilin terk-i evlâd eylemesi hasebiyle kâffe-i serveti zevcesinin yedd-i tasarrufuna intikâl etti. Zevce hilâf-ı vicdan-ı harekâtın telâkisi gayr-ı kâbil bir sûrette tevîd ettiği netice-i elîmeyi görünce hayli sene devam eden râbita-i zevciyet husûsuna gönlünde teşkil eylediği alışkanlık haliyle bu iftirâk-ı dil-sûzun te'sîrinden kendini azâde bırakamayan bir hiss-i mahrek içinde kalmaya başladı. Ara sıra müthiş bir dalgınlık incizâbıyla acı acı sayhalar çıkarıyor, bir zevcenin refik-i hayatını sûret-i ebediyete zâyî ettiği vakit ne gibi emellerde, ne türlü matemlerde bulunmak lâzımsa o da kendini bu yolda bir mücessime-i esef gösterebilmek ve vîcdansızlığının vehâmet-i müvellidesi sebebiyle görmeye lâayık olduğu nefret ve ittihâmın imkân-ı vukû'unu setr etmek için olanca kuvvetini sanfediyordu. Zevcin terk ettiği çocuklar; biri erkek, diğeri kızdı. Bunlar henüz sinn-i rüşde varmamışlardı. Bu cihetle hânelerinde zuhûr eden hal-i feci', peder denilen hâmi-i müşfikin ebediyen ziyâ'î yüzünden kendilerine âriz olan te'sîr-i anye-ân tenevvü' halinde bulunan ihtisâsât-ı tıflânelerine karışıp gidiyordu. Ama bazen o ihtisâsât-ı tıflâne yetimlik belâsı kahr-ı âlûduna uğramalarını mûcib olan ziyâ'-ı peder madde-i elimesine zevâli gayr-ı mümkün bir şiddetle tahavvül ve inhisâr yüzünü göstererek sürekli avâze-i dil-hırâşânede bulunuyorlar. Bazen de yine çocukluk galebe-i hissiyle babamıs ne oldu? Niçin hânemizden eksildi? Diyerek mâderlerine ma'nidâr suâllerini tesâdüf ettiriyorlardı.

(s.6-7)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

İsmetlü Nigâr Hanımefendi Hazretlerindir:

Gâib

Neyle iskât eyledim kalb-i zâr ü makberi
 Neyle teskîn eyledim rîzân olan eşk-i teri?
 Dert için eyler tevellüd bazı mahlûk-ı Hudâ
 Ben miyim bilmem ki ol bî-çâregânın sürûru
 Her neye etsem teşebbüs ye'se muncerr olmada
 Hâke kalb etmekte bahtım tuttuğum sîm ü zeri

Hüsn-i a'mâlin mükâfâtıysa ümid-i necât
 Rahat kalbin olunca istikâmet-i rehberi
 Ya neden bin derde ya Rabb mübtelâ kıldın beni?
 Rûh ü vicdanımken jeng-i melâmetten beri
 En büyük derdim benim âlemde sadd-ı efsûs, ah!
 Ye'se düçâr olduğumdur bunca yıllardan beri
 Olsa istirdâdı mümkün mahv olur ümidinin
 Keşf ederdim ben taharrisi için bahr ü beri
 Bir büyük ni'mettir ümid-i felâh ü mes'adet
 Ye's ü nevmîdi ise bî-tâb eder cân ü seri
 Ben ölürsem, çektiğim derdi bilen yârân desin:
 "Pek de düşküdü şu bî-çâre Nigâr'ın ahteri
 Varlığından olmadı âlemde bir dem müstefîd
 Ol felâket-dîdenin hâk-i siyah oldu yeri."

Nigâr Bint-i Osman

(s.7)

Vefâ

Vefâ! O nâdire-i zekâyı nehâfet-i vücûdiyesinden dolayı hem tebdîl-i âb ü hevâ, hem de tahsil-i maârifle tezyîn-zât-ı sıfat etmek üzere pederi İzmir'e göndermeye kalkıştı. Sinn-i rûşde vâsıl olmayan, henüz nîk ü bedi fark ü temyîzden âciz bir çocuğun meşakk-ı tahammül-sûz sefere tâb-âver olamayacağını refikleri rahîmâne sûrette istirham eylemişlerse de zaman-ı sabâvetinden beri lezâiz-i deynûneyi o meslek-i saâdet-i encâmde bilen pederi ricâ-yı vâka'a ehemmiyet vermedi.

Tarihinde vapura irkâbla himâye-i Hakk'ı rehber eyledi. Vapurun hareketine on dakika kalarak vâcib-ül-tekrîm olan pederinin ellerini kemâl-i edeble öperek resm-i vedayı ifâ eyledi. O anda zaten ceryândan bir lahza kurtulamayan gözlerinden soğuk soğuk fitrât-ı cû-nâb dekûlmeye başladı. Evlâdının bu halini gören pederi "Şimdi kıymetini anlamadığın cevher-i maârifin ileride teşhîr ü âlâ-yı nâmına sebep olacağını bilmezsin! Dökülen eşk-i hûn-âlûd-ı müstakbelde bir hatıra-i şebâb olacak, esbâb-ı taayyüşün neden ibaret olduğunu anlatacaktır." derdi.

Pederinin bu hekimâne-i nesâyihini istimâadan sonra arîz ü âmîk düşünmeye başladı. Biraz sonra pederinin râkib olduğu sandal uzakyaşmıştı. İşte o zaman çeşmânından ceryân

eden sirişk-i teessür bir kat daha iztiyâd etti. Sandal artık dideden nihân olmuştu ki: İncizâhânedede bıraktığı vâlideciği de birdenbire hâtırına gelmesin mi!

Zabt bana imkânı müstehîldi. Nihâyet nazarında bir behişt-i dünyevi kadar kıymetli olan evciğezini bir kere daha görmek için vapurun Cihangir semtine nâzar olan baş tarafına koştu.

Mâba'dı var

Nâdire

(s.7-8)

Nr. 31

EDEBİYAT

Hayal-i Hodbîn

Edâlı bir kelebek pîş-i iğbirârımda
Uçar, uçar: Mütenevvir, zarîf, mest-i şîbâb,
Çocukluğumdaki âvâre hırs ü şevk ile ben
Pende -cism-i girânımla- eylerim pür-tâb;
Konar... Yakınlaşıyorum... Şimdi tutmak üzereyken
Kaçıp gider, bakarım dest-i ri'sedârımda
Durur kanatlarının bir gubâr-ı zerrini.

Geçen zamanlarımın ey hayal-i hôdbîni
Şu ihtizâra yakın hal-i inkisârımda
-Garîk-i neşe- melâlîma eğlenirsın sen...
Açıp nikâhıma dilber, safâlı bir mehtâb
Bütün gurûr-ı mesârınla pîş-i ye'simden
Güler geçer, bırakırsın bir iştiyâk-ı harâb,
Bir iştiyâk-ı muharrib dil-i nezârımda!

Der-saâdet- T. Fikret

(s.1)

Şâir

Uçtukça mezâhirden bir samt-ı türb-zâ
Aheng-i muanber ile bir milletim gelir;

Lerzîde-i sevda,
Bî-tâb-ı sükûn olmuş,
Sermest-i vezân olmuş...

Aktıkça mecârîden efgân-ı muhabbet
Asvât-ı dem-â-dem ile bir cûy-ı nağm-ı hayz;
Elhân-ı muhabbet,
Mahrûm-ı sükûn olmuş,
Mest-i ceryân olmuş...

Safvetle, muhâbetle mihr-i münevverde
Bir başka letâfetle göründükçe fezâda,
Her şâm ü seherde,
Timsâl-i kemâl olmuş,
Ulviyete dâl olmuş...

Oldukça ziyâ göster manzûme-i kudret:
Envâr-ı besîmi ile encümde semâda;
Eş'âr-ı tabiat,
Ulviyete dâl olmuş,
Timsâl-i kemâl olmuş,

Oldukça nağm-ı perdâz bir bûlbûl-i güyâ,
Eş'âr-ı muhabbet ile hevânende-i fitrat;
Şu rîde ü şeydâ,
Bî-tâb-ı rûkûn olmuş,
Bî-hoş-ı garâm olmuş...

Bir mest-i tabîi var: Bir cazibeli şâir
Meftûn-ı bedâyi'dir, mahzûb-ı tabiat...
Hassâs ü mükedderdir: Ekser müteessir
Elhân ü manâzırdan; sermest-i muhabbet,
Dem-beste ü lâl olmuş.

Mahrûm-ı menâm olmuş...

N. Vecdi

(s.1)

Musâhabecik

Şâirler, edîbler, şöyle bir tarafa! Kalemlerini yontmaya vakit bulamayarak gelişi güzel yazanlar, edebîyatımıza ve ahlâk-ı millîyemize dâir mebâhisi elif ba cüzlerinden ibtidâ ederek okuya okuya tekâmül edemediğimiz, edemeyeceğimiz o büyük kitapları, ayâdi-i ihtirâmda bulundurduğumuz ciltleri envâr-ı zekâlarıyla, fikr-i münevverleriyle imlâ edenlerde bir tarafa çekilsin...

İyi ortada kim kaldı?

Okumaya, yazmaya yeltenip de bir şey yazamadığı, okuyamadığı halde -okudum, bildim, anladım- diye kemâl-i tefâhürle arz-ı endâm ederken “Dur!...Ne anladın?” ibtifhâmına karşı gayet titrek bir sadâ, ri’şedâr bir edâ ile “Yazılanları!” diyenler, halbuki bir şey anlamadığına kendiside emin bulunanlar değil mi?

İşte mu’teriz gecinenlerimiz bunlardan ibâret!

“İ’tirâz edeyim!” başka bir şey düşünmez. Gûyâ adetmiş; i’tirâzla hakikat tezâhür eylermiş.

Bir eser-i edebî meydana çıkar, erbâb-ı takdir, takdir-hân olur. Gazeteler bi-hakkın medh ü senâsıyla imlâ-yı sûtûn eyler. Mu’terizlerde icrâ-yı vazîfeye, i’tirâzâta başlar, istihfâfkârâne, vukûfsuzluğunu izhâr edecek imâlarla sahib-i eseri tahtie eder.

Anlaşılmıyor: Acaba hakikati meydana çıkaracak bu yoldaki garâzkârâne i’tirâzât mıdır?

Niçin münsifâne düşünülüyor? “Bârîka-i hakikat müsâdeme-i efkârdan çıkar.” kavline ittibâ’ için müdâvele-i efkârda gayet münsif olmak , arz-ı şâibesinden beri bulunmak lâzım değil midir?

Şu’arâımız içinde bir mevki’-i mümtâz ihrâz edenlerin vücûda getirdikleri âsâr-ı ulviyenin mezâyâ-yı hakikiyesine vâkıf olamayanlar ortaya atılıp şâyân-ı hande tavırlar, hükümsüz iddiâlar, vâhî fikirlerle garip bin mevki’ işgâl eylemekten çekinmiyorlar. Teessüf edilmez mi? Bir şâir-i hakikimizin:

İner şeb-i tabiatın

İner leb-i mezhebi

Leyâl-ı âşıkının

Hamûşî-i mükevkebi

İner semâh-ı rûhum

Manzûmesini okuyupta anlamak isti'dâdını hâiz olmadıkları halde “şâirin ne demek istediğini anlamak istedim. Şu sözlere ‘şeb-i tabiatın leb-i mezhebi’ bir ma’nâ veremedi. Söz (beyn)den değil (batın)tan sudûr ederse böyle sudûr eder.” gibi edîb lisânına yakışmayacak, avâm-pesendâne sözlerle istihzâ etmek isteyenler kendi kalemlerinin de elbette ara sıra yazmakta olduğu “edeb” kelimesinden istinâre etmeleri icâb etmez mi?

İkdâm’ın Paris muhabiri tarafından yazılan “Kadın Mektupları”nı her mütâlaadan lezzet aldığı halde bunu da mu’teriz geçinenlerimiz beğenmemiş!

Kadın mektuplarını insan okudukça onu taklîd edeceğine, mukâbilini yazacağı zanneder. Halbuki ne mümkün!.

Cidden sehl-i mümteni’ itlâkına sezâ!...

Esasen bu cihet bu güzel kitâbın mukaddimesinde de yazılmış!.

Bir zamandan beri âlem-i edebîyatta müşâhede olunan ahvâl yazı yazmaya, yahut yazacağı şeyi âlemin müvâhezesinden kurtarmaya kimsede iktidâr bırakmıyor.

Hele bazı garip fikirli yazı yazarlarımız buluttan nem kapıyor.

Eserlerine tefrîz olarak bir şey yazılsa ta’rîz sûretinde telakki ederek söylenmeye başlıyorlar.

Kadın mektuplarının mukaddimesiyle bazı parçalarını bi’l-münâsebe bir mecliste okumuştum. Edîb geçinen bir zât istihzâlî tebessümlerle karışık bir edâ-yı mahsûsla:

“Güzel yazılmış o derecedeki güzelliğinin farkına varacak ehl-i zevk yok.” Dedi.

Bir diğer i’tirâz yolunda bazı sözler söylemek istedi; cevabını da aldı:

“Siz gençsiniz beğenirsiniz!”

Kademâ-pesend olduğunu izhâr ile iftihâr eden bu ihtiyâr fikirli genç eminim ki hissiyâtının aksini iddiâ etmekle bir mevki’ kapmaya çalıştı; yahut “i’tirâz edebildi” diyeceklere karşı azilet-fürûşlukla kendi nefsince kendini küçük, hem de pek küçük bulundurdu.

Paul de Kuk bilmem hangi romanının mukaddimesinde diyor: “Bazıları vardır ki hiçbir şeye inanmazlar; bir takımlarıda her şeye muktedir zannederler.” Bu mu’terizlerimiz bu son iki kısma dâhildirler. “Kadın Mektupları” gibi mütercim-i edîbenin bile “ sehl-i mümteni” liğine hükm eden, hissiyât-ı nisvâniyenin en derin tabakalarına nüfûz nokta-i

nazarından hakikaten fevk'al-âde olan bir eser-i ulvînin şâyân-ı istihfâf olduğu hükmünü hiç çekinmeyerek, hiç anlamayarak vermekte tereddüd göstermeyen mu'teriz efendiler o eserin ka'bına varabilecek bir makale yazdılar mı?...

Kendilerini her şeye muktedir zanneden girûh-ı mu'terizîn arasında tercüme-yi hissiyât-ı milliyemize muvâfık bulamayarak en büyük müelliflerin, en derin müddefiklerin âsârına taklid yollu yazdıkları romanlar (?) o âsâr-ı ulviyeyle kâbil-i kıyas mıdır?...

Biz de te'lîf tarafkariyiz. Fakat te'lifte Ekrem Bey gibi, Halid Ziya Bey gibi üstâdlarımız ancak muvaffak oluyorlar... Daha okuduğu şeyi anlamak, fakat cidden "anlamak" iktidârından mahrûm olanların tercüme-i tarîkiyle garb-ı esâtize-i edebîn hissiyât-ı ulviyesini lisânımıza nakl cihetine mu'teriz olmaları şâyân-ı hande değil de nedir?

"Yazı yazmış bulunayım; gazetenin tefrika sütûnlarını boş bırakmamayım." fikrinden ibâret bir sâik-i kesirle yazılan lâf yığınlarına ne zamana kadar "eser", "roman" deyip duracağız?

Mu'teriz efendilerimizden bir "Şemsâ", bir "Sergüzeşt", bir "Mâi ve Siyah", bir "Bomidi", bir "Vanda" meydana getirecekler -yalnız şimdiki halde değil, bu mesleklerini tebdîl etmezlerse istikbâlde de- hiç yoktur; olamaz, olmamalıdır.

Sözlerimiz garaza hamel olunmaz ya? Eğer biraz ziyâdece söylemişsek ma'zûr görünüz. Fakat "buluttan nem kapan" ta'bir-i âmiyânesine mâ-saddak olacak tabiatla bulunanlardan bazısı sözlerimizi öte beri çekiştireceklerine, yine nağmât-ı mu'terizâne ve istihfâfkârâneleriyle kulakları dolduracaklarına eminiz. Allah insâf versin demekten başka elden ne gelir?...

(s.1-2)

Sefâlet (Mâba'd)

Lâkin artık vâredât tükenmiş, ümit mahv olmuştu...

Vâkıâ bedbaht peder buz kırmakta devam ediyor, fakat kazanabildiği beş kuruş gündelik bütün bu kadar ihtiyâcâta karşı pek nâ-kâfidir.

Soğuk bir şiddet-i mütezâyide devam ediyor... Bu şiddet-i bürûdetin bî-çâre çocuğu mahv edeceğini düşünerek pek me'yûs olan peder artık buzların çözülmesini istiyor... Kazması, süpürgesiyle buzlar altından yevmiyesini çıkarmak için uğraşırken bir taraftan da evdeki küçük meleşini tahattur ederek ilk baharın vürûdunu, şu'â-ı şemsin şu buz yığınlarına karşı arz-ı çehre-i ibtisâm eylemesini arzu ediyor...

Ailesinin nâmı dâr-ül-aceze defterinde mukîd olsaydı tabîble eczacı düşünceleri olmayacak. Bir parça daha geniş nefes alınabilecekti.

Nihayet vâlide belediye rıyâsetine mürâaat etti. Lâkin bu sırada mürâaat edenlerin pek çok olduğı cihetle birkaç gün intizâr etmesi lâzım geleceğı cevabını aldı. Bununla beraber büsbütün boş elle avdet etti. Belediyeden verilen bir parça ekmek ile merhametli bir hanımın ihsân ettiğı on kuruş bu sefâlet-dîde ailenin bir parça yüzünü güldürdü.

Lâkin heyhât! Bî-çârenin âsâr-ı meserreti pek büyük bir felâketin muhbir-i eş'ûmudur... Sefâlet tekrar vücûdunu gösterdi.

Beşinci günü akşam üzeri peder ber mu'tâd beş kuruş getirdi. Bu kıymetli servet son yevmiyeydi... Buzlar çözülmüş. Buz kıran ameleye de bi't-tabi' yol verilmişti... Artık her şey hitâma erdi.

Soba neşr-i bürûdet ediyor, ekmek mefkûd, reçetelerde eczahâneye götürülemiyor, mâtemhâne içinde azâb-ı memâtla hırlamakta olan zavallı çocuğı gören zevc ile zevce, bu iki bedbaht refik, zangır zangır titreyerek feryat ediyorlar... Komşu hanım da uğralıyor: Gûyâ bu halden pek müteessir, pek müteessir olmuşta bir türlü hastanın yanına gelmeye cesaret edemiyor, adeta fenalaşıyormuş! Sâir komşularda oda kapısının önünden pek süratle geçiyorlar... Zulmet-i leyl içinde, mezar gibi soğuk bir odada bu yalnızlık ne kadar müthiştir!...

Zavallı vâlide ara sıra yatak yanına koşar, çocuğı teskîn etmek, şifâ-yâb eylemek emeliyle bağrına basar, dâima ağlar, dâima ağlar!...

Bedbaht peder saatlerce pencere önünde durur, oraya tıkılmış olah eski şal parçası arasından sokağı muâyene eder...

Etrafindaki sacaklardan erimekte olan karlar akıyor, sokaklarda bu ceryanlardan çamur yığınları peyda oluyor... İhtimâl ki havadaki bu mülâyemet hastanın halini tebdîl edecek, zahmetini teskîn eyleyecektir!...

Bir sabah tabîb artık gelemeyeceğini, iki günden beri icrâ-yı hükm etmekte olan rutubetin vehâmet-i marzı son dereceye kadar getirdiğini, velhâsıl ümid-i ifâkatın münkati' olduğunu söyledi.

Şiddet-i me'yûsiyetle büsbütün kendini kaybeden peder iki yumruğunu sıkarak semâya doğru kaldırdı. Herşey tezyîd-i felâket ediyor... İncimâd-ı fâide-bâhşa değildi... Buzlar eridi halbuki bundan da daha fena neticeler hâsıl oldu. Zevcesi razı olsa bu menhûs hayata pek güzel hitâm vermek kâbilirdi: Bir ölçek kömür üçünü de tahlîs edebilirdi.

Yine o gün vâlide tekrar dâire-i belediyeye mürâcaat etti: Kendisine be-he-mahal muâvenet edileceği va'd olundu... Bekliyorlar...

Ne dehşetli gün! Tavandan adeta soğuk yağıyor, geceden beri devam eden yağmurda odanın bir köşesini seyl haline getirmiştir...

Peder yine pencerenin önündedir. Başını elleri arasına almış mütehayyirâne etrafa bakınıyor, kulaklarındaki dâimi bir vızıltı şu hal-i hayretini teşdîd ediyor. En ufak bir ayak sadâsını işiten -vâlide kendisine va'd edilen imdatın yetiştirildiğini zannederek- derhal kapıya koşar...

Saat on biri çaldı. Henüz gelen yok...

Bu akşam ki gurûb pek batî ü şeâmet-âverdir. Güneş halet-i nez'de bulunan bir bî-çârenin teşkîl ettiği levha-i hüzn-nümâyı tenzîr ediyor.

Yavaş yavaş zulmet-i leyl tamamıyla istilâ etti...

S... kesik, süreksiz sadâsıyla vâlide!... Vâlide!... Hitâb-ı garibini vakit vakit tekrar ediyor... Vâlide koştu.

Artık çocuğun nefesi kesilmek üzereydi. Son ve fakat zayıf bir nefesten sonra bir şey işitilmez oldu... Şilte üzerinde çocuk seçilmez bir hale geldi... Baş düşmüş, ense gerilmiş... Vâlide, her ümidinikaybeden bî-çâre, mecnûnâne ve muttezirâne bir sadâ-yı müesserle -Işık, ışık çabuk bir mum!... Diye bağırmaya başladı. Heyhât mum da kalmamıştı. Kadın kemâl-i isticâlle yerinden fırladı, ötede beride kalmış olan ispiroları çakmaya çalışıyor... Lâkin titremekte olan parmaklar arasında bu zayıf vesâit-i ziyâiye de muttasıl kırılıyor... Aynı şiddetle bir kere daha ciğer-pâresinin yanına koştu: Dikkat-i nevmîdâneyle çocuğun başını ellerini bir kere daha muâyene etti.

- Off, Ya Rabbi! Sevgili S... öldü, mahv oldu!...

Sadâsı fevk'al-âde bir dehşetle oda içinde akseyleti. Peder bu sadânın te'sîriyle birden bire başını kaldırdı. Mezar içinden gelen acayip bir sûretle:

- Öldü! Ne yapalım! Daha iyi değil mi? Dedi .

Vâlidenin feryâdı, çığlıkları komşulara kadar vâsıl olduğu zaman L. Hanım da bir el lambasıyla geldi...

İki kadın bî-çâre S...'nin vazi'yetini tanzîmle uğraşırken... Kapı çalındı... Mev'ûd olan imdat gönderilmiş, yetiştirilmişti: Bir hayli et ekmekten mâadâ tamam yetmiş kuruş da iâne...

Ah!... Zavallı çocuğun cesed-i bî-rûhu bir tûy gibi hafif ve zayıf duruyor... Sokakta şiddet-i bürûdetin te'sîriyle mahv olan bir serçe bu yatağa yatırılıyorsa ancak bu ceset kadar bir yer işgâl ederdi...

A. Şevki
(s.2-3)

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils'den:

MEKTUP CÜZDANI

Mütercimi: Ahmed Melik

Onu okuduktan sonra Madam de ... bakalım ne yapacak? Ne sûrette ta'yîn-i hatt-ı hareket edecek? Maa-mâ-fih onun için yapılması muhtemel olan cihetlerden de şüphe etmiyorum. Zirâ bazı haller, mevkiler vardır ki insan onlardan pek çok hakâik öğrenebilir. Çok şükür ben bu gibi ahvâlin haricindeyim.

İşte sevgili muhibbe! Sana vereceğim havâdis bundan ibârettir, sen emellerin arzuna. Hissiyâtına mülâyim gelenlerinden istifâdeye gayret et! Zirâ Madam de ...'den ziyâde sana edeceğim nasihatlar, beni pek muztarib eyleyecektir!

Bundan böyle mektuplarını oda hizmetçisinin namına gönder. Çünkü kapı aralığından dinleyerek mütehayyir olduğum hikâyenin mâba'dını bana tamamıyla nakl edeceğini va'd ettiğinden istemem ki onlara vâlidem de muttali' olsun. Doğrudan doğruya gönderirsek netice bunun aksidir... Güzel Ofemi

Muhibben Kamil

-12-

Kamil'den Ofemi'ye

İlk mektubumu postaya tevdi' edeli henüz bir saat olduğu halde şimdi aynı vâsitayla bir diğerini göndermek mecbûriyetinde bulunuyorum. Bu bir saat zarfında neler oldu Ofemi, neler! Madam de ... "Vâlidemin kendisine gönderdiği ikinci mektubu şimdi şimdi iâde etti. O kâğıdın altına şu kelimeleri yazmıştı. 'Gidiyorum; bu hareketim bir cinayettir. Benim için Cenâb-ı Hakk'a dua ediniz!' Vâlidem bunu okur okumaz hemen Madam de ...'nin hânesine şitâb eyledi. Eyvah ki ondan eser yoktu. O, firâr etmişti; hatta avdet edip etmeyeceğini kimse bilmiyordu. Vâlidem bir şey söylemedi. Yalnız çehresinde ıstırâb

emâreleri görölüyordu. Ne kadar vekâyî sevgili muhibbe! Bu vukûât içinde senin halin neye varacak? Bana her şeyi olduğu gibi yaz! Seni can ü gönülden der-ağûş ederim...

Muhibben Kamil

-13-

Ofemi'den Kamil'e

Her şey mahv oldu, bitti; hayatım zehirlendi Kamil'ciğim! Son mektubumu ikmâl etmek üzereyken mösyö Julienne salona girmişti. Simâsını bir isfirâr bürümüş! Adeta mevtâ çehrelerine benziyordu. Salonda birkaç defâ dolaştıktan sonra bana tevcîh-i hitâb ederek titrek bir sadâyla:

- Matmazel! Size birkaç söz söylemek istedim!

Demişti. Ben ondan daha me'yûs, daha mütehayyirdim.

- Söylemeye hacet yok ben her şeyi öğrendim. Adiyo Mösyö Julienne! Diyerek senden aldığım mektubu eline sıkıştırdım. Mahcûbiyetten gözleri yere dikilmişti. Okuduktan sonra itirâf-ı cürm eden mahkûmlar gibi! "Evet! Doğrudur, bu hakikattir!" Dedi. Mektubu iâde etti. Sonra aramızda şöyle bir muhâvere cereyân etti:

- Artık bana azimetime müsâade eder misiniz?

- Benim ne i'tâ-yı müsâadeye ne de azimetinize mümânaata hakkım yoktur.

- Fakat biz nişanlıyız...

- Bu bâbda bana ait bir cihet varsa o da verdiğiniz sözü iâde etmektir. İşte ediyorum! Siz o sözü verdiğiniz zaman kendinize mâlik değildiniz. Madam de... sizi seviyor, hem çıldırasıya seviyor! Bu kadar fedakarlığı ihtiyâr etmesi her türlü ihtimâlâta karşı zevcini, evlâdını terk ederek arkanızdan koşması buna bir değil midir? Terk için bu teklife muvâfakat göstermekten aslım tarîk-i tasavvur olunamaz. Zirâ bunu size intizâr eden saâdet emrediyor! Bu izdivac zaten iki fâmilya beynindeki bir arzudan, bir karardan husûle gelmişti. Sizse bundan memnûn olmamıştınız. Hâlinizden, tavrınızdan bu adem-i hoşnudu gün gibi zâhir oluyordu. Binâenaleyh ben size karşı kalbimde bir dost, bir birader muhabbeti besleyeceğim! Her ikinizin de mes'ûdiyeti için Cenâb-ı Hakk'a dualar edeceğim. Ah! O bî-çâre kadıncağızın bu iftirâk yüzünden ne kadar göz yaşları dektüğünü, ne kadar geceler uykusuz kalarak zamanını ah ü vahla geçirdiğini bilirim. Sakın bu meseleye dâir vâlideme bir şey söylemeyiniz, bir şey yazmayınız. Ben her şeyi yoluna

koyacağım. Gidiniz! Gidiniz! Dostum! Güzâr eden her dakika vürûdunuza müntazır olan kalbe karşı bir hırsızlıktır!... Mesut olunuz!

Mâba'dı var

(s.5-6)

Hikâye-i Müellime

Müellifi: Mazhar

Çocuklarının şiddet-i teessürü hâiz olan bekâ-yı hazînlerinin gören mâder hâtme-i ömrüne değin mahkûm olduğu azâb-ı vicdaniyenin hissiyât-ı mukâvemet-sûzuna mağlûb olmakla beraber onları avutmaya cebr-i nefis ederek taltîfât-ı muğfilâne ile dem-güzâr olurdu.

Nûr-ı hayatı vakitsiz muntafî olan zevcini bir sûret-i bedbahtâne ile hayalinde tecessüm ettirdiğinden dâima rüyasında divân-ı adl-i ilahîde muhâkemesine müntazır bir tavr-ı hüvel-nâk ile görerek vücûdu bir madde-i câmide gibi esir-i havf ü dehşet olmakta, benâtta misli görülmeyen derûni uzantılarının medâr-ı teskîni olur mülâhazasıyla istimdat ettiği nevm-i âlemi dahi kendisine bir muzîk-i müthiş kesildiğinden nasıl idâme-i hayak edebileceğini ta'yinde muztarr kalmaktaydı. Hâl-i bîdarîde zevcin hâtırât-ı latîfesini, hukuk-ı zevciyeye adem-i riâyet avâkibini, tasfiye-i ahlâktaki tesâmuhun neticesini, sû-i ülfet revâbıtını iffet ü insaniyet nokta-i nazarından teemmül etmekten de hali kalmayarak o nokta-i müniciye hâricinde görünen harekâtının te'sîrât-ı şedîdesi husûle sûz-i idrâki oluyor, Her kimi görse cürm-i mestûru meydân-ı beyana düşmüş gibi sadâ-yı nefrînini işitecek diye vehm ü telâşa kapılarak halecân-ı kalbinin faâliyet-i müessesesini hissediyordu. Gâh bu sûret-i müz'ice ile kendi kendini levm eder, gâh kalbinde gök tutmuş, kal'î mümkün olamayacak derecede resânet peyda etmiş olan âmâl-i reddiyesi nazarında bir kisve-i dil-firîb ile teceddüd ederek hakiki mezelletten salâh ile intikâlin vücûbeti ihsâs eden nedâmet fikri ve te'sîrine gâlib gelirdi. Zaten nedâmet denilen nâsih-i müesser hükm-i inkiyâdı ihrâz edemeyince nef' ü zararı müsâvi kalmak tabîidir. Zirâ ta'dîl-i ahlâka arzu ü gayrete ve bu iki esasa halel vermeyen alâikten tecrîd-i nefis etmeye vâbestedir. Zevceninse hissiyât-ı ulviyesi düçâr-ı atâlet olduğundan lâzîme-i nedâmet zihnine geldiği anda delâlet-i hayriyesi -sevdiği âmâlin galebe-i teâkubuyla- kuvveten ârî kalarak tab'-ı me'lûfunu asla tağyîre hizmet edemiyordu. Bu levha-i nekbet alâkadâr olmayanların bile nazar-ı tesâdüfüne uğrasa müteallim olmaları, o manzara gözden nihân olunca onun tesîrâtını

nekbeti olan ve bu halin sûret-i tevellüd ü intihâsını gören zevce dahi hissettiği te'sîr-i tabîiden az vakit içinde rû-gerdân oldu. Bir haldeki kendisi için medâr-ı şeref iken hayat-ı müstakbelesini bir girive-i esefe ilkâ edercesine sû-i isti'mâl ettiği zevcini hatıra-i insaniyetinden büsbütün çıkardı. İsmet ü saâdetle ma'rûf olan hâne-i zevci o nâm-ı fâhrînin müntehâ-yı devamını gösterir bir me'vâ-yı serbestî haline ifrâğ etti. Mevânî'den biri kaldığı için sû-i terbiye mahsûlu olan âmâl-i iffet-şikenânesine bir revâcgâh-ı bî-insâf ittihâz eyledi. Bu sûretle evvelden lâıyk-ı sû' olduğu şöhrat ve la'netin âsâr-ı azîmesi ezhân-ı vâkafîni tahriş etmeye başladı.

Bî-çâre zevcinin meyve-i zindegâniye duymaksızın sönüp gidivermesinin hikmet-i hakikiyesi tezâhür etti. Ne çâre ki bu hakikat-ı menhûsenin sem'-i ebeveynine bir türlü vâsıl olamamıştı. Onlar nazarında el'ân sevimli, muhterem add olunur. Yek-pâre-i matem tanılracasına sûret-i mütevâliyede envâ'-ı nevâziş ve taltîf-i müşfikâneye nâil olurdu. Hatta ebeveyni şefkat-i übüvvet sâikasıyla ağır gitmeyen bir manzara-i bâride halini alan hâne-i zevci terkle âşiyâne-i kadîmine, melce-i nâz ü ni'metine nakl-i ikâmet eylemesini sık sık teklîf ve temenni ederler ve bazen bu teşebbüsleri ibrâm derecesine vardırırlardı. Fakat matemzede de kabûl-i isti'dâdını göremiyorlardı. Kaşbettikleri halûk-ı dâmâddan müddet-i ömürlerince uzamak kâbiliyetinde hâsıl ettikleri esef-i ârâ-merbânın kızlarının ihtiyâr ettiği şu hal-i infirâd ve adem-i inkiyâd sebebiyle bir ateş-i musîbet gibi izdiyâd-ı şedîdini hissederek meşgûl ah ü enîn oluyorlardı.

Zevcenin ahvâl-i umûmiyesinde gördükleri garâbet zanlarına muhalif olduğu için keşf-i hakikat etmek yolunda itti'âb-ı fıkır ile bir tavr-ı tecessüskârîde bulunarak imrâr-ı hayat etmeye başladılar. Lâkin namus-ı edebe müte'alik husûsâtta hedef-i hitâb olmak lâzım gelen bir adama yakın bir hayr-ı hâhi bile muttali' olduğu hakâyıkı söylemekten sakınacağı tabîi bulunmak cihetiyle onlar hal-i tecessüsde ihrâz-ı muvaffakiyet edemeyerek gam-nâk oluyorlardı. Diğer taraftan zevce mesken ve mâl-i mevrûju ef'âl-i sefâhatcûyânesini icrâyâ fesâid görerek iffetsizliğin tasavvura sığmayan halât-ı bâridesini zâika-i can-ı ittihâz eylemişti. Ebeveynine malca bir ihtiyâcı, mâni-i emel bir ihtizâzı olmadığını iddiâyâ kalkışarak müzekkî-i vicdan olan âlem-i iffetten ne kadar mütebâid olduğunun iffetsizlik denilen su-i ibtilânın âsâr-ı fazîhasını göstermekte günden güne cesâret-i şühânesini ilerletiyordu.

Ebeveyni ise kemâl-i şefkatle ikide birde nezdine varıp "Cüdâ düştüğümüz nûr-ı 'aynımızdan her birimize müstevli olan esef-i müştereki birlikte yaşamak sûretiyle teskîne, âilemizin râbıta-i intizâmını temine çalışmayı teklif bize, bu fikre ittibâ' nübüvvetkârânesi

size aittir. Ezhâr-ı muhalefet ise hukûk-ı ebeveyni hiçe saymak, onlara karşı vâcib olan hürmet ve inkiyâdın aks-i mazmûnunu göstermek demektir. Senden ummadığımız inkisâr hâtırımıza bâdî olacak hiçbir halin adem-i zuhûrudur.

Husûsiyle henüz bize muhtaçsın, seni husûsiyet-i halin başlı başına yaşamaya mânidir. Seni münâsib bir zevc-i diğerle terfîk edinceye kadar devre-i hayatının kısm-ı küllîsini mes'ûdane geçirdiğin hânemizde, nûr-ı muhabbetimizin feyz-i in'itâfını idâme eden

Mâba'dı var

(s.6-7)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Vefâ (Mâba'd)

Orada medd-i nazarı kâşânelerinin cihân-nümâsı üzerinde muzlim bulutlarla mestûr hûrşid-i ziyâ-feşân gibi arz-ı gül-çehre eden cânân-ı vefâdârına müsâdif olmasın mı?

Çeşmân-ı hûn nisârını o mâtem libâslı mâ-bih-il-hayatının bulunduğu roktaya dikti. Sevgilisi kırmızı mendilini salladıkça o da dâimi-ül-cereyân kanlı yaşlarla mukâbele ediyordu. Eyvah! Verilen (fâyrâb) kumandasıyla vapur tahrîk-i çarhla bu iki sevdazedenin i'lân-ı muhabbetine hâtme çektiyordu.

Artık herşey nazarından kaybolduğundan Vefa şiddet-i iftirâkla âlem-i istiğrâka daldı. Kendisine geldiği zaman heybet-nümâ cibâlin zerrelerini grebiliyordu. Bâlâ-yı asumâna baktı. Nazarı kesîf bulutlara taalluk etti. Zaten bundan başka bir şeyi görmek ihtimâli yoktu. Hiddetle kamarasına girdi. Orada dilber-i tînâzının hayal-i bî-misâlini tahatturla eşkrîz oldu. Garibdir ki arkadaşlarının hiç biri hisse-mend-i keessür değildiler. Ta'dîl-i tahassür için güverteye olsun çıkmaması teklîfinde bulunmadığından bî-çâre Vefa âlâm ve ekdârının müthiş mevceleri matbû'î olan fikriyle çarpsa, çarpsa mer'ât-ı hayâline timsâl-i dil-firîbi zaten mürtesem olan ma'sûkasını düşüne düşüne İzmir'e vâsıl oldu.

Manastır'dan Nâdire

Mâba'dı var

(s.8)

Nr. 32

EDEBİYAT

Nâdim-i Hayat

Makhur-ı nedâmet... Nazarım yerlere ma'tûf;
 Pîrâmen-i azmimde hayalât-ı şehper;
 Mânâlı suâlât ile her hatvede mevkuf..
 Âvâre dolaşmaktayım eb'âd-ı hayatı.

Yıllarca taharri der-i mesdûd-ı necâtı;
 Yıllarca metâible, masâible değüşmek;
 Gezmek bu dikenlikte, girân-bâr-ı sefâlet;
 Mesmûm, acı, bir zehr ile mesmûm... Nihayet
 Bir gül koparıp koklamadan toprağa düşmek!

Ben böyle mi sandım seni ey ömr-i gam-âlûd?
 Bir telhî- i nefretle gönül nâdim-i bî-sûd,
 Takdis ediyor sâye-i kahrında memâtı!

Der-saâdet – T. Fikret

(s.2)

Hikâye ve Roman Kısım

Alexsandre Dumas Fils'den:

MEKTUP CÜZDANI

Mütercimi: Ahmed Melik

Ah! Bilsen! Bunları söylerken, gönlümde caygîr olmaya başlayan muhabbeti koparıp meydana dekerken kalben ne kadar ağladım, feryat ettim! Birkaç gündenberi ben hakikaten ümitvâr olmaya başlamıştım. Zevcine infîâlât-ı kalbiyesini teskîne, ve o kalbi muhabbetimle imlâya muvâfık olacak mı zanneyliyordum!

O gün vâlidem dahi birbirimizde olduğu halde, (Monderodon) Dağı'nın teşkîl eylediği sahil kenarında gezmeye çıkmıştık ve sükûnet-i mutlaka içinde; hissiz, ruhsuz kayalar arasında; köpüklü dalgalarıyla sahili okşayan; mutrid, ahenkli sadâlar hâsıl eyleyen mavi

deniz kenarında; Julienne... daldığı tefekkürden bir an uyanır gibi olmuştu! Uzaklardan atsedən çâk sadâları, sâmiada melâl-engîz bir tesir uyandırıyor. Vâlidem; hiçbir şeyden haberdar olmayan zavallı vâlideciğim bizi birkaç adım geriden takip ediyor; halen pek mesrûr görünüyordu. Hava, fevkalâde latîfti. Sanki, dünya bile bizden gayrı mevcûdâtı görmemek istiyordu. Tabîatın bu sükûnetini hiçbirimiz ihlâl eylemiyorduk. O menâzırı ulviyeyi, o fevkalâdeliği, o ihtîşâm-ı seyrede ede gaşî olan ruhum, ara sıra Julienne'in bana bakması, derece-i hüsnünü delâim-i vechîyemden istidlâl eylemesiyle halet-i asliyesine rücû' eyleyorduk. Bu hale, bu dikkate, bu tağtîşe nazaran onun biraz beni sevmek için ashâb-ı taharri eylediğine hükm olunurdu. İki, üç defa kolunun, kolum üzerinde titrediğini hissettim. Gûyâ ki gösterdiği ihtimâmâta karşı bir tasavvur anı birdenbire fikrine nüfûz etmişse vücûdum sarsmış, kolunu titretmiş zannediliyordu. Bulunduğumuz o mevkî'-i ihtîşâm içinde hiçbir şey bize: "Birbirinizi sevmeyiniz!" diyemiyordu. Bilakis her türlü bedâyiyle tecellisâz olan o tabîlik, o sükûnet, bize sevdâ, muhabbet ilham ediyor, "Yekdiğerinizi seviniz!" diyordu. İstikbâl nazarımda, karşımda mevc vuran derya gibi saf, mavi, heyecan-engîz dalgaların süzûle süzûle gözden nihân oldukları, yani diğeri der-âğûş eyledikleri ufuk gibi nâ-mütenâhi, görölüyordu... o esnâda etrafı kayalık dar bir yola girmiştik... kayalar arasınıhda güzel, mavi bir çiçeğin tek ve تنها bittiğini gördüğüm zaman Julienne'e dedim ki:

- Bakınız!... Böyle sert taşlar bile çiçek yetiştiriyor! Julienne bana dikkatlice baktı. Yalnız bu nazarda biraz eser-i muhabbet görünüyordu. Sonra ban takdim etmek üzere o çiçeği koparmak istedi:

- Oh! Yazıktır! Koparmayınız! Orada neşve-nümâ bulabilmek için o zavallı kimbilir ne kadar mihnet, meşakkat çekmiştir!

Dediğim zaman elimi sıktı: "Siz pek güzelsiniz!" dedi. İşte o esnâdaydı ki gözlerinden bir damla yaşın yuvarlandığını gördüm.

Yarın, o çiçeğin solup solmadığını görmek üzere yine oraya gideceğim! Eğer solmamışsa onu koparacağım! Saklanacağım! Zirâ o çiçek, benim ümitlerimden, tahayyüllerimden daha çok yaşayacak; onda hiç olmazsa bir râyiha-i yadigâr bâkî kalacaktır!...

Julienne benden ayrılırken şu sözleri söylemişti:

- Şu mektubu, benim cürmüne, kabahatine hacet olmamak üzere hıfz ediniz. Cenâb-ı Hakk arzunuzdan ziyâde benim bahtiyar olmamı emrediyor! Fakat ben bu saâdetten şüphe ediyordum. Bu ciheti siz görünce muhâkeme edebilirsiniz.

Bulunduğumuz o mevkide Julienne bu sözleri söylemek mecbûriyetindeydi. Ondan daha az söyleyebilirdi. Fakat ziyâde söyleyemezdi!

Ah! Julienne o kadını seviyor! Bütün mevcûdiyetiyle seviyor! Birkaç günden beri tanıdığı, ülfet ettiği bir kıza hiç o... Feda olunur mu? Henüz haber aldığı, vukû'-ı halin sahtını ispat için bana verdiği şu mektuba nasıl mukâvemet olunabilir?

Leydi'den Julienne'e,

Bir aydan beri size çektiğim ezâladan, cefâlardan dolayı Julienne beni affediniz. Seni, şimdiki kadar sevdiğimi hiç bilmiyor, bundan böyle artık kâmilin senin olmamı arzu ediyorum. Bu arzumu uğrunda herşeyi fedâ etmekle ispat edeceğim. Lyon'a geleceğin zaman beni, ilk defa ayrıldığımız zaman nâzil olarak oradan bana birinci mektubunu gönderdiğin, pek ziyâde me'yûs olduğun lisân-ı teessüfle hikâye eylediğin otelde kalacaksın! Sonra, gözünüz neresini görse oraya gideceğiz. Birlikte olamaz bizim için... Kıymeti takdir olunmaz bir bahtiyarlıktır. Julienne!... artık istikbâl bizim içindir... Âlem ne olursa olsun, dünya ne türlü tağyirâta, inkîlâbâta uğrarsa uğrasın daha yekdiğerimizi sekiz gün göremeyeceğiz. Dostum! Deli divâne olacağım... Çabuk gel! Beni sevdiğini kendi ağzından işiteyim. Herşey yolunda fedâ olsun.

Ya ben! Kamil! Ya ben! Ne olacağım? Eyvah! Bundan böyle hayatım bekâ ile, ah ü anînle geçecek! Kendime bakıyorum da birgün zarfında kalbimin altmış sene kadar ihtiyarladığına hükmediyorum!

“Ofemi”

Mâba'dı var

(s.4-5)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Muteber Mütâlaa'mız için tebrik-i îd

Etrafa baktım, vakt-i seherde:

Halk cihânda, rûy-ı meserret!

Tebrik ederler, hep bir emelde:

Zevk ü şetâret, hab ü müdet!

Acz-i kalemle, ifâ-yı tes'îd

Etmek vazîfem, çünkü eminim!

Bakmaz kusura, işte delilim!
 Ashâb-ı dâniş, işte delilim!
 İd mübârek olsun Semiye
 Üstâd Ekrem, şîrîn-i makâlim
 Arz-ı hulûsa, buldum vesile
 Teşvikinizdir, vürd-i zebânım
 Mevlâ müyesser etsin dem-â-dem
 Çok böyle id-i ferhûnde fâle
 Mümkün değildir ta'rife âdem
 Hüsn-i sürûr, hakkıyla hale
 Nâdire

(s.5)

Vefâ (Mâba'd)

Akraba ve taallukâtının hakkında gösterdikleri taltifâta şiddet-i iftirâk, terakki-i tahsilâtından müstehak olduğunu anladı. Ma'sûka-i vefâdarını dahi ziyaret eyledi. Biri diğerinin ufacık bir bahâneyle vefâsızlığına hükmedemiyordu. Aralarını bir rakib-i hûn-hâr ayırmak istemiş olmalıdır kı: Birdenbire sükûn ettiler, derin düşüncelere daldılar. Birdenbire odanın kapısı açıldı: Zenciye, o mahzen-i esrâr, derâkib-i hal-i müşkülâtla zevt ü şetâretlerini iade eyledi.

Vefâ karar-ı mûsib üzerine üç gün sonra refik-i hoş-hisâliyle İzmir'e avdet eyledi. Mekteb-i güşâdına kadar bîrûn-ı âbâd-âverle vesâir mevâki'-i ferahfezâsında geçirdiler.

Üçüncü sene o esatinde Vefâ'nın zaaf-ı bedene düçâr, ah-ı derûnisiyle hem-hal bulunması, aşkın üzerinde icrâ eylemekte olduğu tesirât-ı şedîdesinin hükmü altında zebûn olan refikini ndîş-nâk eyledi.

Vefâ'yı haberdar etmeksizin pederine Der-saâdet'te nakli lâzım geldiğini iş'âr etti. Bî-çâre Vefâ bir hafta sonra canından azîz bildiği refikiyle veda ederek Der-saâdet'e avdet eyledi. Vefâ'yı bî-tâb ü tüvân, melâhat-ı vechiyesini büsbütün değişmiş gören peder ve aileyi bir mahzûniyet aldı. Biraderi Safâ üdebâ'-yı hâzika celbiyle konsülto ettirdi. Hayati tehlikede olmadığını bildirdiler.

Nâdire
 Mâba'dı var
 (s.5)

Nr. 33

EDEBİYAT

Küçük Aile

Son gonce-i sevdasını dökmüştü nihâlân,
 Son katre-i gevherle bezenmişti çemenler;
 Yani bu çocuk doğduğu gün pembe ve üryâ
 Kış en acı bir fakr ile gelmişti beraber
 Olmuştu küçük ailenin kalbi mükedder:

O bir iki mihmâna tahammül edemezdi
 Bir fazla tabak sofrayı bir dağ gibi ezdi!
 -Lâkin bu teessür ne için, ey âb-ı müşfik?
 Yavrun sana bir hiss-i übüvvet de mi vermez?
 Olmaz mı şu dilber, şu yumuk dest muazzez
 Tezyîd-i mesâîne bugün bir iki sâik?

Şefkatli peder hiss-i übüvvetle çalıştı;
 Bir şevkle, bir şevk-i harâretle çalıştı..

Son gonce-i sevdasını dökmüştü nihâlân,
 Son katre-i gevherle bezenmişti çemenler;
 Lâkin bu sefer kış.. O soğuk zâir-i sekrân
 Buldu küçücük aileyi, şâd ü mübeşşer
 Bir sofrada, birkaç da misafirle beraber!

T. Fikret

(s.1)

Hikâye ve Roman Kısmı**Hikâye-i Müellime****Müellifi: Mazhar**

Gözümüzün önünde ihtiyâr etmekliğin hem kadınlar için lisân-ı nâsdan ihtirâz-ı farîzasına münâsib olmak cihetiyle hukuk-ı hayâtieniyi temin, hemde arzu-yı ebeveyniye muvâfık bir hareket olacağı için kulûbumuzu tefrîh etmiş olursun. Malına gelince kâffesi senin olsun.

Evlenmezden evvel hânemizde nasıl yaşadıkça öyle ve belki daha muhterem bir sûrette yaşayacağını bilâ-tereddüd hükm et, çocukların sinn-i sabâvetten kurtulma zamanlarına giriyorlar. Cihân-ı insaniyyeti tenvîr eden ezvâ-ı ma'rifetten hissedar olmak için fevt-i vakt etmek bir ömür için en acınacak bir hâldir.

Çocukları tahsilsiz bırakmak bir terbiye-i mefrûzadan ta'bir-i diğerle nûr-ı basardan mahrûm etmek demektir. Mâni'-i müsâvi olan terbiye-i âliyeden çocuklar beri kalırlarsa ileride kendilerinin levm ü la'netine uğramaklığımızı mûcib yollara sülûk ederler. Bi'n-nihâye onlarda bizde müteezzi oluruz. Fakat son pişmanlık fayda vermeyeceğinden tedbirsizliğimizin acısı nihayet ömrümüze kadar sürer. Çocuklar -avâkib-i hayatiyyeyi idrâka kuvve-i temeyyüziyeleri müsâit olmadığı için emel-i tahsili zihinlerine yerleştirmek bu bâbda bir teşvik-i dâimi icrâ etmek, her türlü hâl ve ihtiyaçlarına bakmak gibi vezâif-i insaniyemize muhtaçtırlar. Bizden ayrı oturduğunuz halde o vezâif-i insaniyyenin bi-hakk ifâsı kâbil değildir yolunda bir hayli makdemât-ı malzeme irâd ettiler. Menhûseyse bundan sonra ben sizi ta'ciz etmek istemiyorum. Zevc-i sâbıkamın hânesini ihyâ etmek yegâne arzumdur. Ona nişâne-i hürmet olmak üzere tekrar izdivac fikrinde de değilim malım kâfidir. Geçinir, çocuklarımla terbiyesine de dikkat ederim. Maa-mâ-fih teveccühünüze de ihtiyacımı inkâr edemem sözleriyle cevap vererek setr-i ayb, izhâr-ı matem, muhabbet-i ebeveyn husûsunda bir mahâret-i hayret-efzâ gösterdi. Ebeveyn zevcenin şu ısrarında bir hadd-ı ma'kûliyyet tasavvur edemediklerinden canları ziyâdesiyle sıkılarak ve tekliflerinin düçâr-ı red olmasını bir sebep-i iltizâmiye isnâd ederek matla' olmak arzusunda bulundukları hakikatına vecihle dest-res olabileceklerine sarf-ı efkâr ettiler.

Kızı doğduğundan beri fart-ı muhabbetle sevdin! Meşrû' gördüğümüz kâffe-i âmâlini tervîc ettin, fakat muhabbette, şerita-i ebeveynide hadd-ı i'tidâl gözetmedik! Bu hâl ise terbiye-i muntazama iktisâbına mânidir. Ebeveyne adem-i itâat noksan terbiyenin eseridir. İşte kızda bu eserin bütün ahvâl-i esef-âverânesini görüyoruz. Terbiyenin mebd-i neşv ü nümâsı olan küçüklüğünden beri üzerine vâcib olan hukukumuzu sû-i-istimâl ve vücûduyla tabîi ildivâm bulunan sevincimizi işgâl etmesine mahal bırakmayacak isti'dâdını tevlîd eden bir tavır göstermiş olsak böyle sözlerimizi reddedip hayatını hükm-i emeline tâbî kılmazdı. Kızın ahvâl-i umûmiyesinden bir itâatsizlik bir intizâmsızlık eseri hiss olunuyor. Husûsiyet-i hâl ü nezdinde henüz sinn-i rûşte varmamış etfâl varken başlı başına yaşamaya hânesinden ihtiyâç ve intizâmını temin etmeye nasıl muktedin olabilir? Bunda mutlaka bir sır var fakat ne vakit anlaşılacak diye bir takım rikkat-engîz sözler mükâleme-i muhabbete bedel serdî-i hareketi ele alarak gidip gelmeyi seyrekletirdiler.

Her gittiklerinde muhâvere-i mütekâbileleri tasvîr olunan hâl-i dâiresine inhisâr eder ve yekdiğerinden bürûdet-i kalbiyeleri ziyâdeleşirdi. Ebeveyn müntehâ-yı ye'sle zuhûrata müntazır oldular. Zevce inân-ı refâtârını vâdi-i zevk-perestânede istediğı gibi sürmeye koyuldu Lâkin ebeveyninin nazarında olmuş bulunduğu i'timâd-ı iffeti tağyîr edecek bir ser-reştenin zuhûruna meydan kalmamak için de tedâbir-i ihtiyâtıyeyi iltizâmdan hâli kalmazdı. Bununla beraber bir sû-i amel ve harekette ne kadar ihtiyâtlı davranılsa kâffesi yanına kalmak mümkün olamayacağından hakâyık-ı beytiyeye matla' olabilecek derecede terakki-i sinn cihetiyle kesb-i isti'dâd eyleyen çocuklarının ara sıra bazı haller nazar-ı dikkat ve taaccüblerine tesâdüf ediyordu. Erkek çocuk bir gün bu hâli ninesine hikâye etti: Bu sûretle ebeveynin dîde-i nefhasları terbiye-i evlâddaki ihtiyâtsizlikleri hasebiyle zihinlerini istilâ etmiş olan gışâve-i gafleti yırtacak ve ve ilm ü kalîlden netâyic-i kesîre istihrâcına medâr olabilecek bir noktaya mün'atıf oldu. Ta'mik-i hakâyıkta gösterdikleri ikdâm-ı mütehâlikâne eseri olarak anlayabildikleri şey cümle nazarında bir sırr-ı meksûf kıylından olduğunu istidlâl ederek azîm bir hayrete, elim bir fikre daldılar. Zevce de gördükleri muhâlefet-i bâridenin hükmünde mütereddid kaldıkları sebab-i hakîkisini imâ eden bu hâl bir musibet-i nâgehâni gibi intizâm-ı akl ve hareketlerini rahnedâr eyledi. Kişi evlâdına küçükten yüz vermek, mahal-i terbiye, meâyib-i ârızasından iğmâs-ı ayn etmek gibi ahvâl-i bî-kaydânenin te'tîr-i müthişesini hissederek kendi kendilerini bir itâb-ı ebedî içinde bırakan sadâ-yı ârâmi-i vicdâna hedef ettiler. Sevk-i namusla hayâl-i âteşîn menba'ı denecek bir hâli alan kuvve-i müfekkireleri keşmekeş-i idrâkâtla perişan oldu.

Mâba'dı var

(s.5)

Alexsandre Dumas Fils'den:

MEKTUP CÜZDANI

Mütercimi: Ahmed Melik

Kleri sokağında tüccardan Mösyö Marsel'e:

Birader-i Azizim!

Lyon'a dün akşam muvâsalat ettim. Vakit pek geç olduğundan Mösyö Rousseau'yu göremedim. Akşam taamından sonra hemen yatağıma girdim. Uyudum. Ertesi günü ale'l-sabah Mösyö Rousseau'ya giderek siparişlerinizi kendisine tebliğ ettim. Mûma-ileyh size yazdığı son mallardan yalnız yedi sekiz parça eşya gönderecekse de bunların pek

nefis, pek ucuz olduğunu, arzu ettiğiniz Napoli kumaşlarının mağazada mevcûdu kalmadığından celb edeceği zaman serîan göndereceğini söyledi. Kurdelâları ise sizinle muâmelât-ı ticâriyede bulunmaya pek hevâhişkâr olan Mösyö Duran'dan aldım. İşte bu malları gönderip otele avdet ettiğim zaman pek garip bir vak'aya tesâdüf ettim. Garâbeti derecesinde şâyân-ı merak olan bu vak'a şundan ibârettir.

Otele azîmetimden birkaç dakika sonra kapı önünde bir posta arabası tevakkuf ederek içinden siyahlara gark olmuş, yüzünü gözünü sımsıkı kapamış bir kadın çıktı. Tavrında bir delilik emâresi nümâyân oluyordu. Hüviyetinin meydana çıkmaması için fevk'al-âde dikkat ve hareket eden bir kadın hotelden içeri girdiği zaman doğruca hotelciye mürâcaat ederek:

- Bana bir oda veriniz!

Demiş ve hotelcinin:

- Kaçınıcı katta, ne cihette arzu edersiniz madam? Suâline:

- Nerede olursa olsun.

Cevabını vermişti. Bu hâl beni şüpheyeye düşürdü. Garson tanıdığım olduğundan tenbihim üzerine mûma-ileyhâya benim ikâmetgâhıma muttasıl bir oda hazırladılar. Garson o zaman dedi ki:

- Mösyö talihiniz hakikaten yâvermiş! Bu kadın zannedersem Paris güllerinden olmalı!..

Kadın, etrafına bile bakmayarak irâe olunan odaya doğru teveccüh etmiş, hiçbir şeye ihtiyacı olmayıp kendisinin yalnız bırakılmasını ve bir adamın vürûduna intizârda bulunduğunu söylemişti.

İkâmet etmekte olduğum odaysa, onun bulunduğu daireden yalnız bir tahta perdeyle tefrîk edilmiş olduğundan mûma-ileyhânın her bir harekâtını aralıklardan seyredebiliyordum. Odaya girer girmez, fevk'al-âde bir sür'at, tehâlûkle başından şapkasını çıkardı. Omuzlarını setr eden şalla birlikte onu karyola üzerine fırlattı. Sonra cebinden çıkardığı banknotları ta'dâd ile meşgûl oldu. Mütefekkir, mükehayyir çehresinde evzâ' ü etvâr cedîdesinde sabırsızlık son derecede bir sabırsızlık nümâyân oluyordu. Kâğıtları ta'dâd ederken ağzından şu:

"Neyse şimdilik bu kadarı kifâyet eder..." sözleri dökülüyordu.

Ah! Dostum!. Bu kadını size nasıl tarif ederim. Bu temâşâ! Bu sahne-i perişan beni berbat eyledi. Gözlerim mihlanmış gibi oradan ayrılamıyordu. Kemâl-i ye'sinden sarıya meyyâl olan çehresi üzerine dağınık bir sûrette dökülen siyah saçları o perişaniyet içinde tarifi gayr-ı kâbil bir manzara, bir manzara-i letâfet peyda etmişti. Mebhût olmuştum. Ben

şaşırmıştım. Ben mahv olmuşum. Vücûdum serâpâ ateş kesilmişti; titriyordum, çıldırıyordum. Zannediyordum ki soyunacak, dökülecek yatağa o ferâş-ı mihnete uzanacak, fakat ne mümkün! O buralara hiç yanaşmıyordu.

Bu sırada otel önünde tevakkuf etmiş olan posta arabası hareket etmiş, komşum, intizârdan mütevellid ıstırâbdan bir aşağı bir yukarı geziniyor; esnâ-yı seyrinde ağzından anlaşılmaz bazı sözler dökülüyordu. Bu aralık otel hizmetçisi yatağı tanzîm etmek üzere içeriye girdi. Kadının buna mümânaat etmesine nazaran beklediği adamın erkek olduğunu anlamıştım. Ben bu halden memnûn oluyor! Eğlenceli bir vak'a zuhûr edeceğinden seviniyordum.

Mâba'dı var

(s.5-6)

Nr. 34

Bir Babanın Son Sözleri

Sevgili çocuklarım!

Anlıyorum sizde görüyorsunuz ki bu ölüm döşeğinden kalkamayacağım. Artık son yolculuk göründü. Ölüm beni sizden ayırıyor. Sizi ulu yaratanımın birliğine ısmarladım. Geliniz geliniz bu son ayrılışımda solgun dudaklarımın son sıcaklığıyla yüzünüzü gözünüzü öpeyim. Ohh!

Aaa! Bu ne? Ya ne için ağlaşıyorsunuz? Sanki siz bana gelmeyecek misiniz? İşte ben, babama, dedeme kavuşmaya gittiğim gibi sizde er geç benim gittiğim yere geleceksiniz. Şimdi göz yaşlarınızı silinizde beni dinleyiniz iyi dinleyiniz!

Çocuklarım bilirsiniz ki ben bunca yıllardan beri o büyük denizlerin korkunç dalgaları arasında çalkandım.

At sırtında uzun yolların bin türlü sıkıntılarına katlandım. Kazancımın arkasından koştum. Gün oldu ki yayan yapıldak yollara düştüm. Terledim, yoruldum, elimi yılan deliğine, arslan ağzına soktum. Alnımın teriyle kazandım, sakladım, biriktirdim. İşte olanca kazancımı, çiftliğimi evimi barkımı elimle yetiştirdiğim ağaçlarımı daha yemişlerini koparamadığım fidanlarıma varıncaya dek bütün varımı yoğumu size bırakıp gidiyorum. Ben ah bense:

Üç arşın bezden başka ne götüreceğim. Başka yok değil mi? Şimdi sizden birinci dileğim budur ki gözlermi kapadıktan sonra büyük oğlum benim yerime geçecek, sizde

bana yaptığınız gibi ona boğun egeceksiniz. Onu büyük tanıyacaksınız. El ele baş başa verip birlikte yaşamaya çalışınız. Bir mum bütün gözlere ışık verir anlıyor musunuz? Başkaları gibi babamızdan bu kaldı, bu vardı, şu yoktu diye birbirinizle patırtı gürültü çıkarmaya, evi barkı paylaşmaya kalkışırsanız size pek yazık olur, bu düzenler bozulur, ayrı ev, ayrı takım, ayrı düzen kolay değildir. Bir tencerede pişen yemekten hepiniz yiyebilirsiniz; ancak bir tencere birkaç eve tencerelik edemez. Birde zenginlik çok kazanç ile değildir. Kazanılan akçeyi yerine, gereğine göre kullanmaktır. Büyüklerden kalma bir söz vardır ki “İşten artmaz dıştan arttar.” derler bu pek doğrudur. Ben birçok zenginler bilirim ki akçelerini öyle gereği gibi kullanamadıklarından en sonra ağızlarını poyraza açtılar, borçlu düştüler. İşte bunları işittiniz, dinlediniz şimdide şu öğütlerimi dinleyiniz.

En önce bizi yoktan var eden Tanrı’mızın birliğine varlığına inanıp inandıkları kullardan olmaya çalışmalıdır.

Çocuklarım ulu yaratanımızın bize açık açık gösterdiği doğru yoldan şaşmayınız. Yalan söylemeyiniz. Olur olmaz iş için and içmeyiniz. Yoksullara yardım ediniz. Kapınıza baş vuranları boş çevirmeyiniz. Hele komşularla iyi geçinip gücendirmemeye çalışınız. Öksüzleri okşayınız. Kimsesizlere acıyınız. Gözsüzlerin ellerinden tutunuz. Kör götürüm dilencilere, dul kadınlara yiyecek içecek veriniz.

Gecelerce aç yatan, açlığını susuzluğunu utandığından kimselere söyleyemeyen gizli, zavallı birtakım yoksullar vardır. Bunları araştırıp, gözetmek en büyük iyiliklerden sayılır. Böyle iyi yürekle yapılan iyi işler iyi gidişler boşa gitmez.

Şu kadar ki bu verişleri başkalarının gözünden gizleyiniz. Böyle gizli ve saklı verilenleriyse yalnız Tanrı görür onun görmesi size yetişir.

Bu sözlerimi unutmayınız. İyi eden iyi bulur. Kötülük eden iyilik göremez. Arpa eken buğday veremez. Varlığa güvenmek çocukluktur. Varlığın sonu yokluktur. İyi düşününüz! İşte geldik gidiyoruz. Bu üç günlük durakçada iyi ad, iyi sân bırakmaya bakmalıdır. Yoksa birtakım kötülükler işleyenler, doğruluktan göz yumanlar yarın gövdelerine yılanlar sarılmış tâmu odlarına atılmış bulunacaklar, eyvah diyecekler. Ancak iş işten geçmiş olur. Artık ötesini siz düşününüz. Çok söylendim off! Yine ağırlarım depreşti. Ah sanki yüreğimi kurtlar kemiriyor.

Öksürük! İçimi, bağrımı sarsıyor. Boğazımı tıkıyor ulu Tanrı’m! Sana geliyorum. Bir sen varsın bana (uçmak) kapılarını aç! Ohh! Ne güzel ağaçlık, ne güzel çiçekler, kuşlar, sular, güneşlen neler görüyorum orada. İşte! Anam kollarını açmış bana doğru koşuyor,

geliyor. Babam da küçük oğlumun o tombul tombul ellerinden tutmuş bana getiriyor, evet!

Onlar gülüyorlar.

Son

“İnnâ-lillah ve innâ-ileyhi râci’un”

“Biz Tanrı’ya kulluk için gelmişiz yine ona gidiyoruz”

Sadî

(s.1-2)

Mehcûr-ı Emel

Enfâsıma her nefhada bir reşhâ-i zehrâb
Müzuc etmede ömrüm acı bir hisle nâlân
Mehcûr-ı emel.. Bir reh-i nârefte de bî-tâb
Yorgun yürürüm bulmayıp aram ü sükûnet.

Avâre adımlarla, makhûr-ı sefâlet..
Zulmetler içinde gezerim mest ü perişan;
Yorgun düşerim mehbit-i imâle nihâyet.

Yürür reh-rev-i gümreh gibi semt-i hizlânda
Bir sâir-i nâim gibi, rencide-i kâbus..
Rüya-yı hayatım geçiyor hep halecanda..

Meftûr-ı hayâlâtına lertzideyim, efsûs
Şeb reng-i matemdir olan çeşmime manzûr!
Bir lem’a-i zerdi ile bir an için olsun
Tarîki-i ümidi parlatmadı bir nûr!
-Ey nûr-ı saâdet seni iz’ân için olsun-

N. Vecdi

(s.2)

Hikâye ve Roman Kısım

Alexsandre Dumas Fils'den:

MEKTUP CÜZDANI

Bu bir saat kadar böylece imtidâd eyledi... Artık canım sıkılmaya; delicesine olan şu hareketimden hemen nâ-dem olmaya başlamıştım... O esnada hatırıma, bir tedbîr geldi. Hemen aşağıya indim.. Uşakları isticvâb ve istintâka başladım.

Bu kadın fi'l-hakîka Paris'ten geliyordu. Pasaportuna baktım. İsmi Matmazel Polien Durean'dı. Güya büyük bir madamın refâkatında bulunuyordu. Fakat onun halinden, etvârından böyle adi bir kadın olmadığı gün gibi aşikârdı. Ne hâcet; Korsesi altından elli bin franklık banknot çıkarıp ta'dâd eden bir kadının ne olmak lâzım geleceği adına mülâhaza ile anlaşılır!

Bu güzel kadın ihtimâl ki bir hırsızdı.

İşte böyle yekdiğerine mübâyin birçok tasavvurât ve tedkîkâktan sonra... bu meselede bir aşk ü alâka mevcût olduğuna karar verdim.

Yanılmıyordum.. Böylece tamam dört saat otel derûnunda aşağı yukarı dolaşmaktayken genç bir adamın içeriye girdiğini görmüş. Daha kimsenin nazar-ı dikkatini celb etmeden ben onun vürûduna intizâr olunan delikanlı olduğunu keşf etmiştim. Bu genç hakikaten yakışıklıydı. Nazarına sönüklük ârız olmuş, çehresinden seylâb-ı te'sîr akıyor.

Vak'anın asıl ruhunu teşkîl eden cihetten mahrûm kalmamak için merdivenleri ikişer ikişer atlayarak hemen odama çıktım. Delikanlı, havtla Paris'ten bir kadının gelip gelmediğini suâl edince hizmetçiler dâireme muttasıl olan odayı irâe eylemişlerdi. Ma'sûkasıyla hem bizim ülfet olacağı için bu âşık-ı meyûsun vakt-i zâyî etmeyerek hemen yukarı çıkması, dildâdesiyle biran evvel kavuşması lâzım gelirken o bi'l-âkis aheste aheste yürüyor; güya mühim bir karar veriyormuş zannolunurdu... Bu tereddüdden, teemmülden bir şey anlayamıyordum. Nihâyet delikanlı oda kapısı önüne kadar gelmiş, kapıya hafifçe dokunmuştu. Bu sadânın içeriden giriniz demesini, genç Mösyönün içeriye girmesine müteakib bir çığlık işittim! Bu çığlık beni hayrette bıraktı. O hücre ortaya saâdetle meşhûn olmuştu ki bu nâle-i âşıkâneler bile efhâma muktedir olamıyordu!

Ah! Böyle birinin kâil-i muhabbeti, mazhar-ı teveccühü olmak az ni'met, az saâdet midir? O ne hırs, o ne şiddetti ya Rabb'i! Kadın, bir şevk-i mütehâlikâne ile hemen delikanlının koynuna atılmış, ona şiddetle sarılmıştı. Zavallıyı boğacak zann olunurdu.

“Sen misin, sahîh sen misin? Julienne... Bak.. İşte ben de geldim.. Bana mes’ûd olduğunu söyle, beni hâlâ sevdiğini tekrar et, artık birbirimizden ayrılmayacağımızı te’mîn ile Julienne!.. Bırak.. Beni bırak doya doya ağlayayım!..

Diyor zavallı şiddet-i aşkıdan titriyor.. Bazen gülüyor.. Bazen de hıçkırığa hıçkırığa ağlıyordu.

Bu şiddete, bu hürmete, bu temâyüle karşı delikanlının ayn-ı histe bulunmadığı görülüyordu. Neşesizliğini evzâ’ ü harekâtıyla göstermeye nazarındaki hüzn-i ye’s ile ifhâma çalışırdı.

Sizi te’mîn ederim ki o kadıncağızın, bu hâli bu ehemmiyetsiz harekâtı görerek mahzûn olmasını gönlüm bir türlü tecvîz etmiyordu. Böyle güzel, bir mahlûku teshîr ettiğinden sonra üzme ağlatmak revâ mıdır?

Delikanlı kadının kolları arasından kendini kurtardıktan, yüzüne dikkatle baktıktan sonra sakın bir sadayla dedi ki:

- Ya zevciniz! Ondan hiç bahsetmiyorsunuz.
- Merak etme.. Onun her şeyden haberi vardır..
- Bu iftirâk.. Bu felâket onu öldürse.. Kadın buna cevap vermedi. Güya bu zehirli sözlerin esmâına vüsûlünü men’ için hemen koynuna atıldı. Elleriyle ağzını kapadı.

Delikanlı yine aynı tavır, aynı edayla...

- Ya çocuklarınız...

Dediği zaman zavallı kadın kendini kaybetmişti:

- Ah!... Sus!.. Sus!.. Çocuklarımdan bana bahsetme!..
- Ya bu hareketinizden dolayı size lan’et ederler.. Namınızı tahkîr ile, nefretle yâd ederlerse..

- Senin aşkın, muhabbetin bana kâfi değil midir?

-Fakat niçin yüzüme bakıyorsun? Bu nazarda ben hiddet, bürûdet, gazab, kin müşâhede ediyorum...

- Hayır.. Ben yalnız bulunduğumuz şu mevki-i müşkile karşı... Zuhûru melhûz olan muhâtarâtta, mehâzirden bahsediyorum... Sizin için korkuyorum...

- Ohh! Benim için korkma.. Endişe etme.. Kalbine zaaf, fûtûr getirme, ben bahtiyarım..
- O halde kendi nefsim için korkuyorum..
- Ne demek istiyorsun? Bu sözden bir şey anlayamadım...
- Biz firâr edecek değil miyiz?
- Evet! Hem arkamıza bakmaksızın...

- Halbuki ben zengin değilim... Neyle taayyüş edeceğim....

- Ben her şeyi düşündüm dostum... Artık hey'et-i içtimâiye bizim için mahv olmuştur...

Delikanlı kızazarak dedi ki:

- Demek istiyorsunuz ki beni himâye, servetinizin bir kısmıyla idâre edeceksiniz... O halde beni kimin için alıyorsunuz?

- Nasıl? Bunca zamandan beri mehcûr-ı iltifâtın olan yaralı kalbime bu sözlerle ateş mi saçmak istiyorsun? Bunları nereden ta'lîm ettin? Öğrendin?

- Ben söylediklerimi mektuplarınızdan öğrendim.

- Oh! O zaman ben muhabbet delisi olmuştum. Dostum hem ne hâcet.. Aşkımız, muhabbetimiz bizi revâbıt-ı medeniyyenin hâricinde bırakmıyor mu?...

- Sizin için belki... Fakat benim için hayır..

- Maksatınızı anlayamıyorum..

- Bunda anlayamayacak ne var? Bir aydan beri bana, zevceniz nâmına, çocuklarınız nâmına, hey'et-i içtimâiye nâmına ne kadar sözler, acı, zehirli sözler yazdınız! İstikbâlimden bahsediyor, tehhülüm husûsunda ısrar gösteriyordunuz! İlk mektubunuzda yazdığınız vecihle ben sevdiğim kadının muhabbetinden mâadâ bir şeyi kabul etmem. Edemem.. Halbuki bugün siz âlemden nefret ediyor; zevcinizi, çocuklarınızı terk ediyor, beni nişânlımdan ayırıpta servet teklif ediyorsunuz! Bu defa maksadınızı anlamak bana râcidir değil mi?

- Sana yazdığım şeyleri, sen de bilirsin ki cebr-i nefis ile ıstırâb-ı derûnla yazmıştım. Bir kelime bana tam bir gece göz yüşü döktürdü. Vechimdeki tagayyürâtı görmüyor musun? Azimetinden beri iki saat bile gözlerime uyku girmede. Evet! Ah, evet! Yazdıklarımın kâffesini şimdi bana tekrara hakkın vardır. İyilik yapmak emeliyle yazdığım halde infi'âlini mûcib olan nasihatlarımdan dolayı beni düçâr-ı mucâzât etmek.. Beni üzme.. Beni sıkmak.. Beni ağlatmak istiyorsun değil mi? Fakat acele etme.. Senin mektuplarında bendedir. O mektuplar ki beni hâlâ der-hâtır eylediğini, hâlâ sevdiğini ilân ediyor. Zanneder misin ki zâyî' olmuştur. Mahv edilmiştir. İşte ben geldim. Buradayım. Sen şimdi söylediklerimden başka bir şeye inanma... Bulunduğumuz mevki' mühimdir. İstersen İsviçre'ye, istersen İtalya'ya o cilde-gâh-ı vekâyî' olan memlekete gideriz. Senin için her yerde servet, saâdet hazırdır. Bana mecbûr olmaz. Minnetim tahtında bulunmazsın.. Ah ya Rabb'i! Bu ne cünûn! Bu ne nasihat! Hayır.. Hayır benimle eğleniyorsun..

Mâba'dı var

(s.5-6)

Hikâye-i Müellime

Müellifi: Mazhar

Menhûseyi bir daha görmemek, bütün bütün reddetmek azim-i kat'yesine mağlûb oldular. Aradan halyi zaman geçtiği halde asla yanına varmadıkları gibi nişâne-i muhabbet kabilinden olan istifsâr-ı hâtır-ı vâsitasını da isti'mâl etmediler. Müddet-i ömürlerince bir lem'a-i mefharet, silsile-i insaniyelerinin hüsn-i imtidâdınca bir vâsita-i meymenet add ettikleri zevceden gördükleri bu hâl hakita-i tasavvurları hâricinde olmayla ümid-i safâ ü meserretleri külliye zâil oldu. Sahfa-i iffetlerine âriz olan bu hicâb-ı zulmânî mezara kadar refâkat edebileceğini düşündükçe ma'sûmâne ağlamakta. Bir telehhüf-i dâîmi izhârından kendilerini alamıyorlardı. Teskin-i elem edebilecek çârelere em'ân-ı nazar etmişlerse de işin derece-i istihâlede olduğunu ve iddiâyı iffet husûsunda sâkit kalmaya mecbûr olduklarını hissettiren bazı ahvâl-ı mahsûsa telehhüflerinin hükm-i kâhırını tezyîd etti. Gerden-firâz-ı âlem-i iffetken ser-firû berde-i hacâlet olmalarını mûcib belâyâ-yı hıyanetkeşânedan ma'dûd olan bu halden mesleklerinde bir tebdil-i rikkat-engiz peyda oldu. Zevce: Hânesine ebeveyninin asla uğramadığını görünce giribân-ı hayatını pençe-i teshîre elân-ı tabiat münhafezesinin serâir-i mâhiyeti fâş olmuş onların da gûş-ı iz'ânlarına ayrılmış olduğuna kâil oldu; o enzâr-ı şefkati üzerinden başka hiçbir sebep tahvîl ettiremeyeceğine ihâle-i basr ederek verdiği hükmü kuvvetleştirdi. Sûret-i hareketinde mütehayyir kalarak çıldırmışçasına bir tavr-ı hüzn aldı. Bir defa ebeveyninin huzûruna çıkıpta sebep-i bürûdetlerini bi-l-müşâfêhe anlamak merakına düştü. Ancak buna lâzım gelen cür'etin, kuvve-i müdâfaanın kendisinde mefkûd olduğunu hiss ederek bu acmini te'hîr etmek istedi. Vücûdunu yakan ateş-i ıstırâbsa o cesaretsizliğe galebe etti: Huzur-ı ebeveyne şitâb eyledi. Bin türlü nevâziş-i ferah-fezâyâ nâil eden evvelki gidişlerine benzemeyen bu mülâkâtının tarz-ı vukû' büsbütün başka oldu. Zirâ azîm bir havf ü hicâb içindeydi. Ebeveyninin etvâr-ı bâridesini görünce havf ü hicâbı arttı. Bir hitâb-ı minnetferâne ile hakâyık ahvâlinin teşrîh-i olunduğunu ve kendileri nazarında ebediyen matrûd bulunduğunu işitince bir levha-i incimâd kesildi. Zaten mahkûm bulunduğu azâb-ı vicdânî âsâr-ı müheyyicesiyle mebhût kaldı. Hiçbir iddiâ ve ilticâsı kabûle geçmemek gibi iffetsizliğin zelzele-i sadamâtının bir mukaddime-i dehâşini gördü. Kendisi için bir melce-i mes'ûd olan hâne-i ebeveyn bu sûretle ümid-şiken olunca me'yûsâne kendi hânesine avdet eyledi.

İ'tiyâd eylediği mesâviden müberrâ imiş gibi zâhiren takındığı tavrın hükm-i cealisi nezd-i ebeveyninde hakikat-ı ma'lûme sırasına geçmesinden, onlar nazarında bir daha

ihrâz-ı makbûliyet edebilmek imkânsızlığını görmesinden dolayı bir teettür ârâm-rübâ hissetmekle beraber kâbil-i izâle olamayacak sûrette kendisinde takarrür eden sû-i edeb-i meylinin incizâbâtıyla ta'dîl-i ahlâk cihetine hareket edemeyerek ve âmâl-i reddiyesine tâziyâne-i tervîc olan hüsn ü mâlına mağrûr olarak ihtiyâr-ı gerdesi olan meslek-i nâ-hemvârın iğvâ'âtıyla peydâ-yı inşirâhdan hâli kalmıyordu. Ebeveyni torun telakki ettikleri çocukları ondan ayırmak ve kendi terbiye ve nezâretleri altında bulundurmak yolunda mekârim-i insaniyenin âsâr-ı aliyyesini göstermeye kalkışmışlarsa da evlâdın mâderine olan incizâb-ı tabîisi menhûsenin ötedenberi gürleştiren harekât-ı muğfilâne ve hüsn-i izhârına mukaddem olduğu etvâr-ı müşfikânesi gibi revâbıt mahsûsaya karşı arzu-yı vâk'aları müsmer olamadı. Bu muvaffakiyetsizlik ceriha-i derûnlarının imtinâ' ifâkatını bir kat daha tevhîm eyledi. Menhûsenin uyûbunu işitip de her vakit müteezzi olmaktansa biran evvel terk-i hayat etmeyi cana minnet sayacak dereceyi buldularsa da imtidâd-ı ömr cihetiyle bu ezâ-yı gayr-ı mütehemmilin sûziş-i dâimisi tahtında nâlân kaldılar. Menhûseyse düştüğü çâh-ı zalâlet ve sefâhatı bir menba'-ı lezâiz bulmuş gibi severek hayatın ulviyyet-i maktûlesinden bir sufliyet-i medhûleye hedef olmuş ve insaniyyetin hissiyât-ı âliyesinden mahrûmiyetini gösteren ahlâksızlığın rezâil-i şâye'siyle âlûde dâmen ederek yâd-ı kabâyihî kendisini, mensûb olduğu aileyi bilenlerin lisân-ı eseflerini işgâl etmekte bulunmuştu.

Mâba'dı var

(s.6-7)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Ta ki!

Ey ömrümü bel' eden cefâlar!

Ey vakti heder kılan belâlar!

Ta ki bana bu gam ü ezâlar?

Ta ki bu küyûd ü ibtilâlar?

Aya ebedi midir bu hicrân,

Olmazdı aceb karîn-i pâyân?

Ey dil! Yine pîç ü tâba düştün

Dûzehde gibi azâba düştün
 Hayfâ yine iktirâba düştün!
 Hiç kalmadı sabr ile şekîbin
 Ârâm ü sükûndan nasibin.

Hicrân-ı elemiyle hâtır-ı zâr
 Eyvâh ki oldu vakf-ı âzâr!
 Ta ki cevri-i baht-ı gaddâr?
 Canımda elem dilimde dil-dâr
 Rûhumda refâkatında her bâr
 Benden sana yâdigâr ey yar?

Derdinle senin garib ü dil-hûn
 Dağlar gezerim misâl-i mecnûn
 Keş eylediğim bu deşt ü hâmûn
 Ahım eseriyle oldu meşhûn
 Her yer nazarımda zulmet-âver
 Her şey beni eyliyor mükedder
 Hüzn ü elemim cihâna sâri
 Hiffet mi aceb bu akla târı
 Gönlümdeki ye's ü bî-kararı
 Bildirmedi neşe-i baharı;
 Fark eylemez oldum ah kimim ben!
 Zevk-i seheri sevâd-ı şebden.

Ateş-gede oldu kalb-i nâ-kâm
 Selb oldu refâh ü zevk ü ârâm
 Sevda yerine göründü âlâm
 Mahv etti neşâtı fikr-i encâm
 Nev-mîdi-iistirâhat bal
 Asâyışim eylemekte ihlâl

Bilmem ki bu kalb-i zâr ü meczûb

Böyle neden oldu hüzne mağlûb
 Ârâmı o rütbedir ki meslûb
 Makberden ona sükûn-ı matlûb
 Menfûrı onun bu devr-i mihnet
 Mevti biliyor bu cana minnet

Ey dil ne bu ömr ile nezâın?
 Zevke ebedi midir veda'ın?
 Heyhât! Senin bu imtinâ'ın,
 Bin türlü şikâyetin, sadâ'ın
 Kutâh ediyor bu ömrü bi'llah
 Bî-zâr-ı hayat ü candan ah!

Bi'llah çekilmez oldun ey dil!
 Sensin bu hayata semm-ı kâtil
 Mahfisin ama çü merg-i hâil
 Nisbet ona sensin emr-i müşkil
 Bir kerecik öldürür o zirâ
 Her demde sen eyliyorsun imhâ

Nigâr Bint-i Osman

(s.7)

Vefâ! (Mâba'd)

Âşiyâne-i pederde, tedâvi-i mütemâdi ile bir buçuk ay zarfında iâde-i âfiyet eyledi. Biraderi delâletiyle oradaki mektebe kaydettirildi. Dershânedede, refik-i kadîmlerinden ekserisinin râsime-i hoş emdiyesi ıstırâbât-ı kalbiyesini teskîn, ve ahlâk-ı cemilesi müsellemi olan Ziya Bey'le tecdîd-i muhâsamat eyledi.

Maa-mâ-fih İzmir'de bırakmış olduğu (...) Efendi'yi hâtırından çıkaramıyor, karîben onunla da görüşeceğinden dolayı memnûn oluyordu.

Ziya Bey'in ebrâmı üzerine ilkbaharın en latîf bir Cuma günü "Kâğıthâne" mesîre-i dilârâsına gitmişlerdi. Cicili bicili çiçeklerin bulundukları mahal civarında, bir meşcere-i latîf altında oturmuşlardı. Avâze-i muharriki vâveylâ-yı zevârı iskât, çemenzâr-ı nüzhet-fezâyı inleyen, zâde-i tab'ı olan bir gazeli taganni eden âşık-ı bî-kararın kim

olduğunu tahkîk için ilerleyen Vefâ takarrüb etmekte olan (safâ)yı görünce mütehayyir oldu.

İstiğnâları, levendâne hırâmı safâyı zevk ü şâdinin iâdesine teşvîk etti.

Saat on bire gelmiş, kalabalık çekilmeye başlamış olduğundan bunlarda sandala râkiben ahenin trabza ile hareket ettiler. Köprüde yine buluşulmak Vefâ yalnız olarak Galata cihetine doğru yürüdü. Safâ ile Ziya Kabataş'a çıkmak için vapura bindiler. Vefâ pek derin düşünerek gidiyordu. Tophâne Cami'i-şerîfinin havlusu parmaklıklarına gelişi güzel dağılmış olan kitapları nazar-ı mütâlaadan geçirdi. Kitapçının "Beyim bunları da okuyunuz." diye tavsiye ettiği kitaplardan birisi Vefâ'yı maa-ziyâde te'diye-i fiyâtına mecbûr etti.

Nâdire

(s.8)

Nr. 35

Hikâye ve Roman Kısmı

Hikâye-i Müellime

Müellifi: Mazhar

Sû-i ahlâk insaniyyetin esbâb-ı şeref ü itibârını imhâ etmek şanından bulunduğu için hevesât-ı nefsâniyesine esir olan bed-tıynet zevce güzerân zamanla maldan, melâhattan mahrûm kaldı, evvelce halinde zannettiği reng-i mes'ûdiyet ciddi bir sefâlete, elim bir hayata tahavvül etti. Nûr-ı melânat bir çehrede pertev-bâr olsa bile mâlikinin ömrüyle beraber devam eder bir saâdet-i sâbite olmayıp seri'-üz-zevâl bulunduğu ve "Kenarın dilberi nazikte olsa nâzenin olmaz." mısrasının ahkâm-ı hakîkiyesine mağlûb olmasaydı o zevâlin vukû'-ı seri'ine hâdim olduğundan az müddet içinde yüzü bakılmaz bir hâle gelmiş ve sefâhat-ı zendini icâbâbatınca imrâz-ı mezmezeye fevk'al-âde nehâfet-i vücûdiyeye uğrayarak bakiyye-i ömrünü bin türlü ıstırâb içinde isti'mâl-i meâlice ile geçirmek gibi meşakkat-ı dâimenin zebûnu olmuştu. Saâdet-i sâbıkasını ara sıra tahattur ederek o hâlin adem-i devamına bâdi ve mâdimü'l-hayat bir sefâlet-i müthişeyi müeddâ olan harekâtının vehâmet-i şedîdesini mizân-ı tefekküre alarak fayda vermeyen hiss-i nedâmete mağlûb olur ve avâız-ı teessüriyesi galeyâna gelirdi. Bir haldeki şu netice müessife-i hayatiyesinin bir reng-i ehveniyyete münkalib olması imkansız hükmüne girmişti. Oğluya mâderinde gördüğü ahlâk-ı kabîhadan hissedâr olarak ve bu seyyianın eseri olmak üzere terbiye-i

irfâniyeden de mahrûm kalarak devre-i ömrünün terbiye ve tahsîl zamanlarını ihtilât-ı esâfil ile geçirdiğinden kâffe-i istidâdını icrâ-yı hayâsete sarfederek henüz on yedi yaşına girmeden serikat-ı cerh gibi vekâyâ cür'et-i i'tiyâd hükmünü almış ve bu ta'diyâtı nisbetinde ceza-yı tevkîfe düçâr olmakta bulunmuştu. Bu hâller kendisini siyâet-i ma'rûfa zümresinden add ettirerek fâilleri mechûl kalan ve tarz-ı zuhûru kendi i'tiyâdına muvâfık bulunan cerâimde dâima maznûn-ı muhakkat olmak üzere yakalanmak musîbetine esir oldu. Her mihnetinde ahlâk-ı makbûle ashâbının hâl ü iffet ve mes'ûdiyetlerine ah-ı tahassür çekerek kendini girîve-i sefâlete düşüren, ni'met-i temeddün ü irfândan mahrûm eden tabiat-ı menfûsesinin husûlüne bâdî olan eshâbdan biride tesâfûl-i mâder-i beliyyesi olduğunu teemmül ile mütehassis olduğu vicdân üzüntüsünü sâikasıyla herkes nazarında peydâ-yı şerm ü mâderine karşı izhâr-ı dâim-i la'n eyliyordu. Kıza gelince hakikaten bir zevc-i cemâ-peresti mes'ûd edebilecek derecede sâhibe-i hüsn ü ân idi. Fakat vâlidesinin aynı terbiye ve refîârıyla mütehalik olduğundan süfehâ-i nisâ zemzemesine iltihâk etti. Nihâyet mâderini terk ederek o tabiatla bulunan bir sefîlenin dest-i ihtiyâline düştü. Oğlunun kızının ahvâl-i müthişesini gören menhûse büsbütün şaşırarak azâb-ı dünyevinin sâlib-i tahammül te'sîrâtıyla bî-tâb kaldı. Emr-i ma'îşette de nâ-para tedârikince mertebe-i süfelâ-yı acze giriftâr oldu. Hayat-ı mes'ûde ile bahtiyarken müsâvi-i ahlâka inhimâk sebebiyle hem kendini, hem de efrâd-ı ailesini bed-nâm ü perişan eyledi. Mülâzaha-i encâmdan âri kalan harekât-ı fazihenin nefâyic-i elem-engize iktirânı tabîi bulunduğundan menhûse de bu kabilden olan harekâtının seniyye-i müthişe-i iffetşikânesini dem-i vâpesinine değin hissetmek, görmek avâkib-i müheyyicesine uğradı. Bir sûretteki düştüğü âlâm-ı gayr-ı mütehamileden kurtulması için her an hulûl-i mevte mutezir ra'na-nikrân oluyor lakin bu intizârının vakt-i husûlünce olan mechûliyet-i hakîkası pîş-i hayalinde tecessüm ettikçe o âlâmı yine her anda bir te'sîr-i şedîd ile ateşleniyordu. Zâlimenin her hâli el-cezâ-i min cins-ül-a'meli hükmünün mahsûlü olduğundan iffetsizlik ibretlerine bir misâl-i diğerk olsa sezâdır.

Son

(s.5-6)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Vefâ (Mâba'd)

Eski Salı pazarından Cihangir'e çıkan dik, تنها yolu takip eyledi. Hırz-i cân edindiği o eser-i nefisi birkaç defalar açıp kapadı. Okumak istiyordu. Havfı mâni oldu intizârda bulunan biraderiyle peder ve mâderi vefatın geç kaldığından dolayı is'âf-ı kusur istirhâmından bir şey anlayamadılar. Geceyi o eser-i ber-güzidenin mütâlaası, edibe-i zî iktidârına verilmek üzere karaladığı tezkire ile geçirdi. Mektebe giderken ma'sûkasının emrine imtisâlen kapı aralığında beklemekte olan zenciyeye verdi. Küçük Hanım sabırsızlıkla zarfı açtı. Şu satırları okuyordu: "Üstâd-ı aşkım! Arz-ı mübâhât için iktidârsızlığım ma'lûm olduğu halde mesrûriyet-i mütehassise-i derûniyeme mağlûb olarak şu varakpâreciğimin takdimine mücâseret eyledim. Hâl ü kâliniz edebiye olduğunuzu bundan iki sene evvel hiss ettirmişti. Hiss-i kabl-el-vukû' dün hakikatı tebşîr etti. Zâde-i şâirânelerinin mahsûl-i hüsn ü ânın mer'at-ı in'ikâsı olan (...) namındaki çeşm-i iştiyâkı tenvîr eylemektedir. Son sahifesindeki kitabe-i seng-mezar! Câlîb-i rikkat olmamak kâbil midir? Hâniyâ melekleri hayran edecek saâdete nâiliyetimiz temenniyâtındaki ahd ü vefâ!"

Artık ketm-i hakikat, ta'yîn-i mâhiyet aşkına şüphe imkânı kalmamışsa da mûcib-i iğbirârı olan Kâğıthâne mesîresini zemin-i mübâhese olmak üzere cevabını yevm-i mülâkâta ta'lîk eyledi.

Aradan bir hafta geçmiş (...) pencere kenarında etrafı temâşâyâ dalmıştı. Yokuşu çıkmaya çalışan, ayakları sıklet-i bedeniyesini sevke muktedir olmayan birisinin harekât-ı nâtüvânânesi küçük hanımın fem-i nezâketinden (Kimi yan yana cefâ-i nev-zevârı nümâyişle gider, kimi de sağa sola kotra gibi volta eder) beytini çıkartmıştı.

Nadire

Mâba'dı var

(s.8)

Nr. 36

EDEBİYAT

Bir Hatıra-i Sabâvet

Hâlâ kulağımdadır sadâsı,
Bir girye-enin-i can-ribâsı...
Birlikte o gün peder, birader,
Olmuştu geçirmemiz mukarrer

Eğlenceli bir şeb-i ziyâfet,
 Güya bize rağm için tabiat
 Bârid bir çehre etti izhâr:
 Bir kar, bir kar ki... Çâr ü nâ-çâr
 Vazgeçmeliyiz kararımızdan,
 Yok fayda intizârımızdan;
 Kar dinmeyecek... Fakat pederler
 Her müşküle çâre keşf ederler.

Bir lando.. Bu çare pek güzeldi,
 Bir lando muvâfık-ı emeldi.
 Bindik.. Ne sevinçti o ya Rabb?
 Donsun isterse ortalık hep...
 Hodgâmi-i tıfl-ı neşe perver!
 Gelsinde husûle fikri...

“Beyler!

Kar yerleri eyliyor kefen pûş;
 Yoksulları etmeyin ferâmûş,
 Öksüzlere gösterin bir ağûş...
 Ez-cümle bakın bu tıfl-ı muğber
 Yersiz, ninesiz, nasibsizdir!..

Yok zevkiniz olmasın haleldâr:
 Siz eğleniniz tiyatrolarda,
 Âlem olamaz ki bir kararda
 Bir kere bakın, bu kış, bu karda
 Yollarda yatan zavallılar var;
 Onlarda sizin garibinizdir!..

Pür lerze.. Tiyatronun önünde,
 Açlıkla soğukla nîm ü mürde
 Bir ses bunu eyliyordu tekrar:
 Ben kimsesizim, bakın... Vah zâr

İster gibi anlamak o derdi,
 Bir lahza kulak verir... Geçerdi!.
 Yalnız o figânı bir işittik,
 Yalnız ona biz terehhüm ettik;
 Eğlenceden eyleyip ferâgat
 Ettin –o da landomuzda- avdet.
 Ben doğrusu hiddet eyliyordum,
 “Bir pis mahlûk için!” diyordum;
 Lâkin ona pek çabuk alıştım,
 Gayzımla sabahı bulmamıştım.
 Ah! Ey sâfiyet-i sabâvet..
 Bir demde gelip geçen saâdet!..

K. T.

(s.1-2)

Bir Emel

İhtisâsâtımı eden cûşân
 Nev baharın şu levh-i zer günü
 Beni bir hüzn ile eder giryân,
 Andırır bir peri-i mahzûnu.

O ufukta.. Donuk bulutlarda,
 Gizlenen şey onun hayali midir?
 Her bedia şu leyl-i enverde
 O vefâsız kızın meâli midir?

O siyah saçlı hûri-i esmer
 Bana şimdi şu yerde yâr olsa,
 Kalb-i mahzûna gam-güsâr olsa..

Ne kadar bahtiyar olurdum ben
 Yatıp ağûşuna sabaha kadar

Bûs ederdim dehân-ı nazından

Vehbizâde M. Rüşdü

(s.2)

Gurbetzedede

Düştüm bu diyara bir garibim

Avâre hazîn ü bî-nasîbim

Sevda-yı vatanla nâ-şekîbim

Vuslat dilerim nasîb yok mu?

Bitmez mi bu can-güzâr firkat?

Firkat neymiş. Belâ ü mihnet

Kimden umulur garibe şefkat

Hemdem olacak garib yok mu?

Kaldım buralarda zâr ü giryân

Ne yâr, ne âşnâ, ne ihvân

Güç dertmiş o derd-i hicrân

Bîmâr-ı tenim tabîb yok mu?

Ben gamlı, gönül elemli, mahzûn

Müş tâk-ı vatan, dû-dîde-i pürhûn

Bî-yâr ü enîs, derdim efzûn

Mûnis bana bir edîb yok mu?

Ey hâk-i vatan! Vatan-ı cüdâyım

Hasret sana ah can fedâyım

Bî-çâre, garip ü bî-nevâyım

Vuslat dilerim nasîb yok mu?

Siroz'dan: Sadî

(s.2)

Seyf ü Kalem

Mevsim-i rebî'in en parlak günlerinden birindeydi. Hûrşîd-i münevver, etrafa eş'a-i zerrin-i târını neşr ile; âlem-i asâr-ı feyâzânesiyle pür âb ü tâb eyliyordu. Hava, saf, parlak, fevk'al-âde güzeldi.

Sâhilhâne-i fakirânemin penceresinde oturmuş bu bedâyi'-i tabiatı, bu hûrâk-ı hilkatı, mâliş-gâh-ı nigâh intibâh ederek ulviyyet-i hâlîka takdîr-hân oluyordum. Andelib-i hoş-elhân. Terennümât-ı latîfesiyle teşnîf-i âzân eyliyor, kuşlar çemenzâr-ı letâfet-nisârda şakıyıp, uçuşuyorlardı.

Ufk-ı mer'iyi ihâta eden yeşillikler, zemine mefrûş olan kâliçe-i hazırâ, hakikaten temâşâsına doyulmaz, bir bedîa-i hilkat, bir manzara-i fevk'al-âde teşkil ediyordu.

Bu muacezât-ı tabiatı temâşâ ile düçâr-ı veleh ü istiğrâk olmuştum. Birdenbire, bir mûhâhese-i ciddiye vâsıl sem'-i dikkatim oldu.

Bu mükâlemenin kimler arasında cereyân ettiğini anlamak üzere etrafa nikrân olduğum sırada, çemenistân-ı zümrüd fâmda seyf ü kalemin yekdiğeriyle ciddi bir mübâheseye tutuşmuş olduklarını gördüm.

Kalem, o bedâyi'-i hilkatın vâsıta-i neşr ü ta'mîmi olan kalem, o kıymette değersiz, hakikatte cihân-ı dehen-sâz parçasının seyf-i celâdete bu yolda hitâb eylediğini işittim: "Azîzim! Vâsıta-i intişâr-ı medeniyet olan benâyim, zirâ bütün keteb ü risâilin âlet-i tahriri akl ü zekâları insaniyyenin vâsıta-i tedvîn ü tevsî'i kalemdir. Dehât-ı cihâni vâle ü hayran eden terakkiyât-ı medeniyye, keşfiyât-ı mütemâdiye, muvaffakiyât-ı beşeriyye, ihtirâât-ı sanâiye, hergün nazar-ı intibâhımıza bir sûret-i diğerkle in'ikâs eden havârık-ı fenniyye hep kalem sayesinde nev-i beşerin pîşegâh-ı istifâdesine arz olunur.

Cihânı titreden eslâf-ı kirâmın, müesser-i sükût ü celâdeti ihlâfa kalem sayesinde vâsıl olmuştur. Kalem sayesinde vukûât-ı câriye-i âleme peydâ-yı vukûf edilebilir. "Kalem vâsıta-i saâdet-i ümemdir." Hulâsaten, dünyada benim müzâheret-i ü muâvenetime arz-ı ihtiyaç etmeyecek hiçbir ferd tasavvur olunamaz.

Bu cihetle cem'iyet-i medeniyyenin bedrika-i feyz ü kemâli, vâsıta-i saâdet ve ikbâli yalnız ben add olunabilirim!"

Seyf-i celâdet-i nisâr, o merdân ü gânın vâsıta-i iştihâr ü şânı, müsebbib-i fahr ü şâdümânisi olan kılıç bu sözlere şu sûretle mukâbeledede bulundu.

- "Kardeşim, affınıza mağrûren arz ederim ki bendenize âid olan bir meziyet ü şerefi kendinize vâsıta-i iftihâr add ediyorsunuz. Vâkıa sizin, medeniyetin vâsıta-i tevsî' ü

temhîdi olduğunuz nâkâbil-i inkârdır. Ancak onun intizâm ve ahengini te'min eden benâyim; sen bir milletin bedrika-i kemâl ü ziynetiyse ben onun hâmî ü istinâd-gâhıyım.

Zirâ o milletin mebnâ-yı rasânet ve takiyyetini ta'riz ü halelden vikâyeye ben me'mûrum.

Binâberîn saâdet-i hakîkiyesinin müsebbibi olmakla yalnız ben iftihâr edebilirim.”

Bu mebâhise üzerine bende beyân-ı mütâlaaya mecbûriyet gördüğüm cihetle, insaniyyete hizmetleri hakikaten pek büyük olan bu iki merd-i bahâdıra yaklaşılarak dedim, ki:

“İkinizden biriniz, bir millet için ne derece lâzımsa, diğeriniz o derece faydalıdır.

Biriniz vâsıta-i neşr-i kemâl ü ma'rifet, diğeriniz müsebbib-i salâh ü emniyetsiniz. Biriniz diğeriniz kadar şâyân-ıhtirâm, diğeriniz bir ikiniz kadar sezâvâr-ı tebcîl ü iğzâzsınız.

Binâberîn her ikinizde nev'-i beni beşere hisse-i musîbeniz nisbetinde saâdet-i bahş olmak hâssasına mâliksiniz. Nizâ' ü mübâhese ile uğraşacak yerde yekdiğerine dest-i vifâk ittihâdınızı veriniz. Birbirinize gayr-ı mefârik kardeşler gibi kesb-i merbûdiyet eyleyiniz.

Ta ki pâ-yı endâz-ı duhûl olduğunuz devletler umûmuna saâdet ü bahtiyârı bahşetmeye muvaffak olabilesiniz..”

Abdi Tevfik

(s.2-3)

Hikâye ve Roman Kısmı

Hata-yı Mâder

Muharriri: Ali Remzi

Kâriîn-i muhtereme!

Bundan altı sene mukaddem Selanik'deyken, (...) hotelinde ikâmet ettiğim odanın yanı başındaki odayı genç bir Fransız işgâl ediyordu.

Benim gibi vatan-ı cüdâ olup da hotel-nişîn olan bedbahtane ma'lûmdur ki, misafirler hotelin umûmi salonunda yekdiğerine müsâdif oldukça “takdîm” kâide-i zâdesine riâyet etmeksizin birbirini selamlarlar, hatta konuşurlar bile!

Bende bu Fransız delikanlısıyla birkaç defa selamlaşmış, kendisiyle konuşmak salâhiyetini kesb etmiştim.

Birgün umûmi salonun ortasına mevzû' büyük bir masa üzerinde bulunan Fransızca musavver birkaç mecmûa-i mevkûte kolleksiyonlarını gözden geçirdiğim sırada genç

Fransız salona dâhil olarak beni selamladıktan sonra yanımdaki koltuk sandalyesine oturdu.

Eğlencemi ihlâl ettiğinden dolayı biraz canım sıkıldıysa da misafire hürmet lâzıme-i insaniyyet olduğundan medâr-ı iştigâlimi terk ile Fransızla konuşmaya başladım.

Bu delikanlı uzun boylu, beyaz tenli, sarışın çehreli yirmi beş yaşındaydı. Ekser Fransızlar gibi şen, şâtır, lâubâli meşreb idiyse de ara sıra mahzûn, mütefekkir görünüyordu.

Memleketimizi ziyâret etmekteki maksadını sordum. Memâlik-i Osmâniyede şâyân-ı temâşâ birçok mehâsin-i tabîiyye, bedâyi'-i medeniyye bulunduğunu kitaplarda okuduğundan bahisle bunları re'y-el-ayn müşâhede etmek arzusuyla seyâhata çıkmış olduğunu beyan etti.

Mebâhis-i mütenevviadan sonra söz aşka intikâl etti. Bu bahis üzerine genç Fransızın çehresi bozuldu.

Bu gencin memâlikimizdeki menâzır-ı tabîiye, bedâyi'-i sanâiyyeyi görmekten ziyade bir ye's-i sevda sâikasıyla seyâhata çıkmamış olduğunu anladım. Tahminim doğru çıktı. İki dürdâne-i âteşin yanakları üzerinde tekerlendi.

Daha ziyâde ketm-i teessüre muktedir olamayarak başını iki avucu arasına aldı. Sâkitâne ağlamaya başladı.

Felâketzedegânın, ale'l-husûs sûdzâdelerin en büyük medâr-ı teşfisi gözyaşının cereyânı olduğu için Henry'nin cangâhından koparak gözlerine doğru hücum eden sirişk-i teessürü sükûn-pezîr oluncaya kadar kendi halinde bıraktım.

Göz yaşının seyelânıyla teessürü –sadâsına mâni' olamayacak derecede- sükûn bulmuştu. Başını kaldırarak ve göz yaşını silerek dedi ki:

- Bu hâlim size garip görünüyor. Fakat beni bu derece müteessir eden esbâbı arz edersem benim bu garip hâlimi pek tabîi bulacaksınız. Lâkin teessürâtıma kimsenin iştirâk etmesini, hâl-i meyû'siyetimden kimsenin müteessir olmasını arzu etmediğim için şu halimden dolayı affınızı ricâ etmekle iktifâ ederim.

- Ben bil'akis teessürâtınıza iştirâk etmekle samîmi dostlarınız sırasına geçmek arzusundayım. Ümit ederim ki arz ettiğim dostluğu kabûl etmek şerefini bana bahş edeceksiniz!

Henry teşekkür makamında elimi sıktıktan sonra dedi ki:

- Sergüzeştimi öğrenmeyi cidden arzu ediyor musunuz?

- Evet!

- Fakat benim sergüzeştım hem uzun hem rikkat-âmîzdir. İhtimâl ki canınızı sıkar, yahut işinize mâni' olurum!

- Bil'akis memnûn olurum. Benim bugün hiçbir işim yok! İmâte-i zaman için bir medâr-ı iştigâl arayıp duruyordum. Sizin geldiğiniz vakit şu kolleksiyonların yapraklarını karıştırmakla meşgûl bulunuyordum. Teessürünüzü tecdîd etmezse sergüzeştınızı öğrenmek arzusundayım!

- Hayır! Teessürümü tecdîd değil bil'akis beni müteselli bile eder. Benim sergüzeşt-ı âşıkânem kaleme alınırsa büyücek bir roman teşkil edebilecek kadar uzun ve tabîdir. Arzu ettiğiniz halde roman tarzında kaleme alarak neşr edebilirsiniz. Fakat eşhâs-ı vak'anın isimlerini tebdîl etmeden yazmanızı arzu etmem!

Henry sergüzeştını şöylece hikâye etmeye başladı:

-1-

Pederim Paris'te (...) ticaretiyle meşgûl olduğundan senenin bir kısmını ticaretgâhında imrâr ediyordu. Bende vâlidemle memleketimizde ikâmet ediyorduk.

Mâba'dı var

(s.7-8)

Nr. 37

EDEBİYAT

Bahar-ı Mağmûm

Bahar olsun, bahar olsun da gönlüm
Biraz def'-i melâl etsin.. Diyordum!
Cihân tağyîr-i hâl etsin.. Diyordum;
Bahar oldu bütün feyziyle, gördüm!
Cihân pür hande cennetten nişândır,
Benim gönlüm henüz vakf-ı hazândır!

Bütün rengiyle, ahengiyle gülşen
Garîk-i neşe, lakin bence mağmûm;
Tabiat arz eder pîşimde meş'ûm,
Soğuk bir levha.. Bir tasvir-i medfun.
Evet, mest-i hayat ama şu enhâr

Benim gönlüm değil bundan haberdâr.

Ağaçlıklarla süslenmiş ufuktan
Gelir bir nefha-i serd ü siyeh renk;
Semâ çeşmimde bir peygûle-i tenin;
Döner nezâre pür lerziş ufuktan..
Hazîn bir telhî-i nekbet havada,
Nedir bilmem.. Ne vardır mâverâda?

Uzaktan bir sadâ, bir lehn-i giryân,
Bekâ-yı tıfla benzer bir boğuk ses
Eder ka'r-ı sımâh canı ma'kes
Ne bülbül fark eder gûşum ne elhân,
Gelen sesler bütün şekvâ-i eserdir,
Çiçekler hep açılmış yarelerdir!

Boğarken ruhumu zulmetle sermâ
Bu leyl artık bahar olsun.. Diyordum,
Bahar olsun, bahar olsun.. Diyordum;
Bahar olmaz bugün bundan materâ..
Niçin eksilmiyor hâlâ melâlim?
Niçin şenlenmiyor gönlüm, hayalim?

İstanbul- T. Fikret

(s.1)

Kitâbe-i Seng-i Mezar

Ziynetim, nakitim, hayatım işte hiç!
Hiçten olmak gerektir intibâh.
Mevt müthiş.. Mevte karşı çare yok!
Kim olursan ol.. Ecel eyler tebâh.
Gençtim, nâ-kâm bir yıllık gelin,
Hacle-gâhım oldu, matemhâne ah!
Almadan ağûşuma nevzâdımı

Aldı ağûşa beni hâk-i siyâh.

Yâdigâr-ı ömrüm eğerim giryede;

Ben, (meğerim), eyledim adını penâh!

Siroz'dan - Sadî

(s. 1)

Hikâye ve Roman Kısım

Fedâkâr-ı Muhabbet

-Paul Bourge'den mütercemdir-

Teşrin-i evvelin parlak, latîf bir sabahında kasvet-engiz ağaçları terkeden altın sarısı rengindeki, solgun yapraklarla sükût-ı velvele-amîzi arasında, tren bir sür'at-i gayr-ı mütesavvere ile kat'-ı merâhil eyliyordu.

Biraz sonra, katarın, yek-aheng-i sadmeler irtîâşlar hâsıl ederek makastan, istasyona girmekte olduğu işitildi. Lokomotif, ağır bir sûrette bir düdük sadâsı esmâ' etti. Tren; ağır, mutî' bir halde küçük muvakkıfın rıhtımı önünde tevakkuf eyledi.

Vagon kapıları açıldı; memurların sadâsı muvakkıfın ismini tekrar ederek, etrafa aks-i endâz oldu.

Birinci mevki' dairelerinin birisinden, elinde bir yol çantası olduğu halde, bir genç adam süratle aşağıya atladı.

Birdenbire, rıhtım üzerinde bulunan, bir zevc ile zevce, bu yolcuya doğru yürüdüler.

Aralarında bu iki kelime teâdi olundu.

- Hober!

- Loui!

Yolcuların kendilerine atf ettikleri enzâr-ı tecessüskârâneye ehemmiyet vermeksizin bu iki kişi bir sûret-i biraderânede müsâfaha eylediler.

Kuşaklaştıktan sonra kendisini bekleyen zât-ı refikasını takdim ile:

- Azizim Hober sana sevgili karıcığımı takdim ederim.

Refikasına hitaben de:

- Rone'ciğim, kardeşim Hober! Dedi.

Yolcu ile genç kadın yekdiğerinin elini sıktılar.

Lâkin Loui artık kendilerini sürüklüyordu. Kardeşine sordu ki:

- Ya, bagajların?

- Trende benimle beraberdi. Artık indirilmiştir bile.

- Bu halde arabacı çırağına haber vereyim de yük arabasıyla onları eve nakletsin. Biz hemen gidelim.

Bir tavr-ı mes'ûdâne ile önünde gidiyordu.

Her üçü istasyonun mahrec kapısını geçtiler; dışarıda iki mükemmel bâr-gîr koşulu bir lando bekliyordu.

İspîr, bir sûret-i vakûrânede, iskemlesi üzerinde oturuyordu. Az ötede idaresi arabacı çırağına mevdû' olan yük arabası bulunuyordu.

Zengin demirhâne müdürü Loui Menalyer, arabacı çırağının yanına azîmetle kendisine avâmîr ü ta'limât-ı mukteziyeyi i'tâ eyledikten sonra, landoya doğru müteveccih oldu.

Hober ve Rone'yi, yanyana oturtarak kendisi de karşılarına geçti.

Araba hareket etti.

- Nihayet, avdet ettin, Hoberciğim:

- Evet, Kardeşim. Vakitler pek çabuk geçti. Gelecek ay azîmetimden beri tam yedi sene olacak..

- Doğru, yedi sene.. Ey, beni ihtiyarlamış bulmuyor musun?

- Hayır, Louiciğim! Karnın büyümüş şişmanlaşmışsın. Bu hâl seni daha ziyâde şâyân-ı hürmet gösteriyor.

- Haydi, sen de müdâhin! Evet, evet ihtiyarladım. Maa-mâ-fih bilirmisin ki kırk yaşımı tecavüz ettim. Sense. Henüz bir çocuk sayılırsın. Henüz otuzundasın değil mi?

Hober, tasdikkârâne bir sûrette tebessüm etti.

Hober, esmer benizli, kıbar tavırlı, zarif çehreli, hülâsa pek dilber bir delikanlıydı. Büyük ve şirin gözleri, hâlis, safvetli bir ruh, kusursuz bir vicdân sahibi olduğunu isbât eyliyordu.

Karşısındaki büyük biraderi Loui, daha vücûdlu, saçlarıyla sakallarına kır düşmüş, nâsiyesiyle ağzının uçları artık buruşmaya yüz tutmuş, arkasının hafif bir sûrette kanburlaşmış olması kendisini kolayca bir ellilik olmak üzere kabul ettirebilirdi.

Madam Rone Menalyer'e gelince, merkûme pek ziyâde sâhibe-i hüsn ü ân, zâviye-i vechiyesi latîf ü sâf, uzunca boylu, genç bir kadındı. Kumral saçları, daima solgun ve bir hüzn-i nihâniye delâlet eden şâyân-ı perestîş çehresini çerçeveliyordu.

Bir dakikalık sükûttan sonra, büyük birader kardeşine sordu ki:

- Ey nasıl bakalım? Bari işlerinde muvaffak oldun mu?

Hober cevaben dedi ki:

- Evet, biraderciğim. Elhamdülillah tevessül ettiğim dericilik ticareti fevk'al-âde bir sûrette te'mîn-i muvaffakiyet etti. Artık, ufak bir servete mâlik olduğum cihetle şimdilik Kanada'yı terkle, Fransa'ya avdet etmeyi kararlaştırdım. Lâkin ticarethânemi birtakım şerâit tahtında terk ettim. Bir veya iki sene sonra, tekrar gitmeyi arzu edersem bu arzumu, mevki'-i icrâya vaz' edebileceğim..

Loui kemâl-i meserretle, bağırdı ki:

- Burasını tekrar terk etmeyeceksin. Bizim yanımızda kalacaksın seni, burada tutacağız.

Ba'de gözünü, müstehziyâne kırparak ilâve etti ki:

- Bundan başka, sana bir dilber-i refikada bulacağız ki seni bizden daha iyi burada alıkoyabilecektir..

Hober, Madam Menalyer'e yakardı.

Genç kadın tebessüm ediyordu.

Lâkin, bu tebessüm içerisinde, müsteb'id, muğfel ve mühim bir hüznü imâ eder bir şey mümdemic idi.

Delikanlı da suâl etti ki:

- Ya sen! Sen de muvaffak oldun mu bakalım?

- Evet! Demirhânelerim günden güne tezyîd-i ehemmiyet etmeden hâli kalmadılar. Lâkin, bilir misin? Kendimi pek yoruyorum. Daima burada, iş başındayım. Hiç çıkmıyoruz. Yahut çıkışımız pek nâdir vukû' buluyor.

Hober, müteaccibâne, - Ya? Dedi ve ilave etti ki:

- Senin için, bu sûret-i hayat iyidir, lâkin yengem hanım ihtimâl ki, bu dâimi inzivâyı, senin kadar latîf bulmuyor.

Bu sözler üzerine genç kadına doğru dönmüştü. Maa-mâ-fih, ben de halk içine karışmayı pek sevmem,

Sustu, gözlerini yere dikmişti.

Mâba'dı var

Abdi Tevfik

(s.6-7)

Hata-yı Mâder

Muharriri: Ali Remzi

Maskat-i re'sim Paris'ten (...) mesâfede kâin büyük bir kariyedir iki letâfet-i âb ü havası cihetiyle şöret-i mahsûsayı hâizdir.

Oldukça vâsi' bir arazi tasavvur ediniz ki etrafı birer tâk-ı zümrîdîn itlâkına şâyân birtakım ufacık tepelerle ihâta olunmuş, bu tepelerin eteklerinde kâin olan çayırar, çimenler papatya çiçeklerinden masnû' gerdanlıklarını, gelincik şükûfelerinden ma'mûl bileziklerini takmış, latîf, muattar bahçeleri tezyîn eden ezhâr-ı rengârenk-i mu'tedil bir güneşin şuâ'-ı feyz üzerine karşı mütebessim olarak yekdiğerini der-ağûş eylemiş, periler kâşânesi kıyas olunan bir kubbe-i hazîrâ teşkil eden sarmaşıkların çiçek salkımları bûy-ı dilâvizlerine meşâmmî ta'tîre, hevâ-yı firûze renk içinde elvânlı benekler gibi görünen kelebekler ötede beride uçuşurken evrâk-ı nihâlân arasında yekdiğerini kovalayarak ilân-ı sevdâ eden kuşçağızlar nagamât-ı ruh-efzâlarıyla âzânî teşnîfe başlamış.

Bu bedâyi'-i kudreti, bu mehâsini tabiatı tehîl ettikten sonra birde iki sahili salkımlı söğüt ağaçlarıyla müzeyyen, gayet perrak bir cûybâr-ı aheste revânı göz önüne getirdiğiniz halde benim ile sevdiğimin vugûb buyurduğumuz mevki'-i dil-nişîni görmüş olursunuz!

Bizim hânemizden yirmi beş otuz hatve uzak bir mahalde kâin-i nazar koyup bir bahçenin ortasında gayet dil-nişîn bir bina vardır ki Louis'in hânesidir. Gâh biz oraya giderdik, gâh onlar bize gelirlerdi.

Vâlidelerimiz konuştukları, kitap mütâlaasıyla meşgûl oldukları vakit biz ikimiz sabâvete mahsûs oyunlarımız, oyuncuklarımızla meşgûl olurduk!

Louis benden bir yaş küçüktü.

Louis'i candan, şâtır gördüğüm vakit kalbimde hâsıl olan şevk-i bahtiyârî içime sığışamıyor, yüzümden dökülüyordu. Louis'in semâvi gözlerinden bir tanecik eşk-i teessür aktığı zaman benim en mahzûn, en mükedder olduğum zamandı. Louis de benim hakkımda aynı halde aynı hissiyâtta bulunurdu.

Bazen mürebbiyesi azarladığı vakit Louis'ten ziyâde ben müteessir olur, vâlidesi mazhar-ı nevâziş ettiği zaman Louis'ten evvel ben şevklenirdim.

Velhâsıl ikimiz fitraten tevâim yaratılmış gibi birinin şevki diğeri handân, birinin hüznü diğeri giryân ederdi.

Hiçkimseye bir saâdet-i müstemze bahşetmek şanından olmayan felek bizim mes'ûdiyeti ma'sûmânemizi ihlâl edecek zamanı da yetiştirdi. Pederim beni Paris'te hukuk mektebine verdi.

Refika-i sabâvetimi, nedime-i ruhumu ancak tatil zamanlarında görebilir, fakat her gördükçe dil-firîb endâmını daha uzun, latîf çehresini daha ciddi bulurdum.

Louis'e olan muhabbetim gittikçe tezâyüd ederek onu göremediğim tahsil zamanını tahassürler, telehhüfler içinde geçirir, fakat nazarım, ümidim isikbâle ma'tûf olduğu için tatlı tahayyülâtımla müteselli olurdum.

Parlak bir imtihânla mükâfât-ı gayretim, hüccet-i mes'ûdiyetim olan şehâdetnâmemi istihsâl ederek mektebe vedâ' ettim.

Söyleyişti kardeşle beraber olan mekteb arkadaşlarımdan ayrıldığım vakit kalbimde hissettiğim teessür-i azîmi Louis'imi görmek ümidi ta'dîl eylemekteydi. Ben evvel vakit bir delikanlıydım.

Terbiyem ikmâl olunmuş, dünyayla uğraşmak zamanı gelmişti.

Kanun beşer mahkemelerinin derecât-ı adîdesinin aleni salonlarında halkın hukukunu müdâfaa etmek salâhiyetini bana bahşetmişken aşkın, muhabbetin vermiş olduğu bir hakk-ı sarîhimi muhâfazada aciz kaldım.

İnsan denilen mahlûk ne kadar kuvvetli fakat ne derece âcizdir.

Pây-ı endâz-ı tecâvüz olmak isteyen gasblara karşı yüzlerce beni-nev'min hukuk-ı mağsûbelerini adâlet huzurunda müdâfaa etmek iktidârını ihrâz eylemişken ruhuma, hayatıma taalluk eden bir hakk-ı mukaddesimi muhâfazaya muktedir olamadım.

İnsan! Âlî-i hârika, aciz mahlûk!

Memleketime avdet ederek hânemize girdiğim sırada vâlidemle Louis'in vâlidesini bana muntazır buldum. Muhabbetlerini takdîs eylediğim bu iki vücûd-ı kıymettârın boyunlarına sarıldığım sırada odaya "Melek" vasfına layık bir kız girdi. Bu kız Louis'ti. Fakat birdenbire tanıyamadım çünkü çehresi birkat daha güzellenmiş, endâm-ı dilârası birkat daha letâfetlenmiş, velhâsıl Louis "Dilber" vasfının bir medlûl-ı zî-hayatı olmuştu.

Mâba'dı var

(s.7)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Keşkûl Pedest Bir Ma'sûm

Şâyeste-i merhamet bu mazlûm,

Mâderle peder hayal-i mevhûm!

Dehrin sitemiyle şimdi mağmûm.

Keşkûl pedest gezer bu ma'sûm

Perverde-i naz iken dirîğa:

Tâli' beni etti fukara ilkâ!

Her sevda zarûret oldu peydâ!

Keşkûl pedest gezer bu ma'sûm

Ağûş idi bir zaman penâhım.

-Zulmetlere mün'atıf nigâhım-

Kaldı bana bir refik-i âhım;

Keşkûl pedest gezer bu ma'sûm

Hep gamla geçer şeb ü nehârım

Peyveste semâya âh ü zârım

Mahv oldu tahammül ü kararım

Keşkûl pedest gezer bu ma'sûm

Bu hâlime ağlamaz mı insan?

Açlık beni eyledi perişan.

Bir lokma edin fakire ihsân.

Keşkûl pedest gezer bu ma'sûm

Manastır'dan - Nâdire

(s.8)

Vefâ (Mâba'd)

Yokuşun nihayetinde geniş nefes aldı. Gözleri kararmış, ta'bî-i derecesini aşmıştı. Orada mârrîn ve âbirîn hâlini anlatamayacak sûrette çömeldi.

Pencereden bî-çârenin câlib-i merhamet-i hâlini gören (...) hemen zenciye'ye muâvenetine gönderdi. Koltuklarından tutup kaldırmak isteyen Zenciye'de telâş-ı azîm görülüyordu. (...) merakından duramayıp muttasıl dolaşüyor, dışarı çıkmak istiyordu. Zenciye buna meydan vermedi. O, mahrûm-ı tâb ü tüvân kendisini toplayarak Zenciye'nin mısırâne teklifâtı üzerine hânesine doğru yürümeye başladı. Zenciye'de takip ediyordu. Titrek parmaklarıyla kapının zilinden tuttu. Epeyce durduktan sonra çekti.

İçeriye girdiği zaman Zenciye'de Küçük Hanıma işi te'vîlinden başka çare olmadığını düşüne düşünce avdet etti.

Zenciye kapıyı açıp odaya girdiği zaman hanımını köşe yastığına dayanmış, o tombul ellerini vech-i sabâhatına koymuş giryebâr gördü.

Ne söyleyeceğine henüz kat’î karar verememiş olduğundan sözü cereyân-ı tabîyesine terkle hanımına takarrüb eyledi. Darabât-ı kalbiyesi, katrât-ı eşkle iştirâk ederek bir tavr-ı ma’sûm-âneyle “O kimdi çabuk söyle.” dedi.

Zenciye – Her an fikir ve hayalinizi işgâl eden cism-i nâzikter!

- Perişâniyetinin esbâbı?

Zenciye – Şey... Off... O hevâ’î meşreb safâ biraderini de derbederliğe alıştırmak istemiş...

- Nasıl?

- Ben bir türlü akıl erdiremiyorum. Doktor sınıfında bulunduğu halde vücûd-ı insaniyenin muharribi olan işretten ferâgat edemeyerek Vefâ’nın da ol sem-i müthişle def’-i âlâmına kalkmış!

- Dadıcığım! Şive-i ifâdenize, terakkinize diyecek yok!

Zenciye – Aaa! İstihzâ etmeyiniz. Bunları hep sizden tahassül ediyorum. Çeh-i faydana o parmak hesabından bir şey anlayamıyorum...

Mâba’dı var

Nadire

(s.8)

Nr. 38

EDEBİYAT

Kılıç

Çekiç altında muhakkir ezilir günlerce
Bir demir parçası bir tığ-i muhîb olmak için;
Sonra yanmakla geçer ömrü niyâmında bütün..

Ne hazîn işkence!..

O demir parçası bir gün bir ehemmiyet alır:
Koca bir kavmin olur hâris-i istiklâli;
Koca bir memleketin arzı, hayatı, mâlî

Ona vâbeste kalır.

O zaman, ey ebedi hâmî-i şân-ı akvâm!
O zaman sen yedd-i fehâr-ı hamiyette, ayân

O zaman en nâ-kâm
 Kalbe şevkle gelir neşeli bir hiss-i felâh;
 Sana baktıkça fahûrâne parıldar gözler..
 Sana ey tîğ-i mücellâ .. Sana ey berk-i zafer..
 Sana ey şanlı silah!

İstanbul'dan - Tevfik Fikret

(s.1-2)

Hikâye ve Roman Kısmı

Fedakâr-ı Muhabbet (Mâba'd)

Kendisini tedkîk etmekte olan genç adam, bî-çâre kadının göğsünü şişiren bir ahın dudaklarına kadar gelerek, orada mahv olduğunu görür gibi oldu.

Fikrinden, - Yanılmıyorum. Yengem bu hayat-ı münzeviyâneden ale'l-ekser, muztarib üve bîzâr oluyor dedi.

-2-

Hober, demirhânelerle karyeye nezâreti bulunan bir bayırın eteğinde vâki' (Maroni) şatosuna vâsıl olalıdan beri şato sahibesinde bir tebeddül ü tehevvl vukû' bulmaktaydı.

Genç kadının yanaklarına kan geliyor, dudakları üzerinde, ekseriyâ latîf tebessümler nümâyân oluyordu.

Loui öğleden sonra, demirhânesinde müdüriyete ait meşâğla, kemâl-i şevk ü hevesle teslim-i nefis ederek, çalışmaya indiği vakit artık yalnız kalıyorlardı.

Madam Menalyer, Hober'le, o dakikada mevsim-i hazânın bütün letâfetlerinin inkişâf etmekte olduğu park içerisinde uzun teferrücler ediyordu.

Ayakları altında, kuru yapraklardan müteşekkil kâliceyi çiğneyerek yanyana gezinirler. Kadın, seyahatlarında nelere müsâdif olduğunu hikâye etmesini temenni eder, delikanlı da, nutuk olmak hasebiyle, kolayca ve kemâl-i talâkatla görmüş olduğu şâyân-ı sitâyîş memleketlerin ahvâlini tasvirle genç kadını eğlendirirdi.

Şimdiye kadar Rone'ye manzûr olan, ufk-ı mahzûdun arkasında bu nevâzişkârâne ve müesser sözler, Rone'nin gözü önünde daha vâsi', daha renk-âmiz ufuklar tevîd eyliyor, hemen de izdivâcına değin, leyli mektepte kaldığı cihetle. Asla hissetmediği ezvâk-ı hayat önüne atılıyorlardı.

Şimdiye kadar, başı üzerinde, sıklet veren, kasvetli semâda parlak geçitler, çeşm-i ibtisâr-ı sevdâkârisine in'itâf eyliyor; hemen bütün benât havanın ağmâk-ı kulûbunda hâb-güzîn olan hiss-i şî'r-i muhabbet onun yüreğinde de kendisini izhâr ediyordu.

Bu yedârî-i latîf, henüz çehre nümâ-yı sabâhat olmayan, bir gül kümesinin esnâ-yı tezâhüründe, arz-didâr eden bir fecr-i rebîî gibi, hâiz-i letâfet ü hilâveti.

Günden güne Hober'in musâhabesi Rone'nin üzerinde pek büyük bir nüfûz icrâ ediyor, genç kadın bu musâhabede, gizli, derin bir letâfet buluyordu.

Az zaman sonra, bu letâfeti, bu hilâveti, Hober'in yalnız musâhabesinde değil, vücûdunda dahi hissetmeye başladı.

Delikanlı yanında, teneffüs ettiği hevâ-yı nesîmi dairesinde olduğu zaman, kendisinde yavaş yavaş büyük bir letâfet ve sabâhat münkeşif olur, uzun dakikalar nazarını onun üzerine atf ü tevcîh ederdi. Bazen bu nazarda, teessür ve rikkatten başka bir hissîn müctemi' olduğu anlaşıyordu.

Bi't-tesâdüf, Hober yanında olmadı mı, genç kadın etrafında büyük bir boşluk hâsıl oldu zanneder, büyük, mağmûm gözlerini dermansızlık ve fütûra gark eden bir hüzn ü elem kendisini istilâ ederdi.

-3-

Şitâ, mevsim-i hazânın cereyânlarına ittikâ ederek hulûl ediyordu. Yağmur her gün, kemâl-i gazab ü tehevvürle nüzûl eyliyor, dehşetli kara bulutlar, uzaktan uzağa manzûr oluyordu. Fırtınanın hubûbuyla tard olunan, sehâhpâreler bir müsâdeme-i mehîbe ile kemâl-i sür'atla koşup gidiyorlar, sağnaklı yağmurların tesirâtı altında, nihâlerinden bilâ-merhamet koparılan son yapraklar, ra'şedâr bir sûrette hâk-i fenâyâ sükût ediyorlardı.

Loui demirhâneye inmişti. Hober ile Rone, içerisinde büyük bir ateş çatırdamakta olan salonda yalnızca oturmuşlardı. Hafif bir ziyâ salonda mevcedâr oluyor, nevâzişleriyle kendilerini ihâta eyliyordu.

Yavaş yavaş her şey bir görünüp bir kaybolan akşam yıldızları gibi fenâyâb oluyordu.

Bir dakikadan beri susuyorlardı: Nazarları yekdiğerine teveccühe cesaret edemediği cihetle, zâhiren ocakta alev-rîz olmakta olan kırmızı korların temâşâsına in'itâf etmiş görünüyordu.

Matemli tabiatın, semâ-yı kebûdun, sulara müstağrik olan tarlaların, yağmurlara ma'rûz kalan ağaçların, donuk ziyâlî ufkun irâe eylediği menâzır-ı hüzn-engîz üzerlerinde fevk'al-âde icrâ-yı te'sîr ediyor, ekdâr-ı samimiyelerini tezyîd eyliyordu.

Fevk'at-tabî'a bir kuvvet, bunları yekdiğerine sevk ediyordu. Mukâvemet ediyorlar, fakat iktidâr-ı medenilerinin yakın vakitte, belki de yarın tükeneceğini, artık mukâvemete kudret-yâb olamayacaklarını hissediyorlardı. Kalplerinde aynı heyecan, aynı ahenk ve dâd ihtizâz-nümâ oluyordu. Henüz sevişmiyorlarsa da, yekdiğerini sevecekleri muhakkaktı. Her ikisini aynı şefkatle ihâta eden Loui'nin –bir parça safdil olmakla beraber- iyi, saf, sehî bir kalbe mâlik olan bu zâtın emniyetine hıyânetle mukâbele etmek -ikisi de takdir ediyorlardı ki- irtikâb-ı cinayet demek olacaktı. Meyânelerinde tatlı ve birâderâne bir muhabbetten başka hissiyâtın tevlîdine meydan vermek yine bir cinayet add olunacaktı.

Lâkin bir kalbe zarbân etmemesi emir olunabilir mi? Her şeye rağmen husûl bulacak bir şeyi men' etmek kâbil midir? Odada hükm-fermâ olan sükût-ı girân, irtikâb eyleyecekleri fenâlığı açıktan açığa kendilerine ifhâm ve ilân eyliyordu. Vicdanları bu hakikati ihsâs ediyordu. Müteezzî oluyor, acı azaplar çekiyorlardı.

Birdenbire yekdiğerini görmek için hissettikleri bir lüzûm-ı tabîi nazarlarını birbirine tesâdüf ettirdiği zaman her ikisi de kirpiklerinin ucunda sirişk-i ye's ü elem muallak olduğunu gördüler.

-4-

O akşam yalnız Loui'nin şetâret-i safdilânesiyle şenlenen taâm hitâm bulduğu, Rone başağrısını vesile ederek odasına çekildiği zaman Hober birçok dakikalar tereddütten sonra nihâyet kardeşine dedi ki:

- Aziz Louiciğim; Bugün verdiğim karardan memnûn olmayacaksın fakat tekrar Kanada'ya avdet etmek istiyorum.

- Tekrar gitmek mi? Niçin? Burada ne eksik var?

- Hiçbir şey kardeşim; gerek sen, gerek yengem hanım benim için her türlü dikkat ve hizmette bulunuyorsunuz! Beni eğlendirmek için ne yapacağınızı bilemiyorsunuz. Buna mu'terifim; yalnız hiçbir şey yapmamak için daha pek genç olduğumu düşünüyorum. Faâliyet ihtiyacım var.

- Öyle olsun fakat için tekrar uzaklara gitmek faydasızdır. Mesela burada çalışabilirsin. Benimle akd-i iştirâk etmek ister misin?

- Teklifine teşekkür ederim Loui! Fakat ısrar etme; ve dediğimden hiç de müteezzî olma. Bana lâzım olan, uzak memleketler, sıtmalı mücâdeleli bir hayattır. Hayat-ı sükûn-perverâne ile imtizâc edemeyeceğim. Pazartesi günü Haver'den hareket edecek bir vapur var. Buna râkib olmak isterim.

Heyecanı o derece şiddetliydi ki sakın görünmek arzu-yı kat'îyesine rağmen sadâsı titriyor, dudakları ra'se-dâr oluyordu.

Loui hafif bir serzenişle mırıldandı ki:

- Ben seni zorla tevkîf edemem. Ancak bu kararın beni pek mütezzî ettiğini temin edebilirim. Meseleye vâkıf olduğu zaman Rone'ye de irâs-ı hüzn edecektir. Zirâ Roneciğim de seni pek sever.

- Ne istiyorsun? Bu azimet mecbûridir, lâzımdır. Ben nankörüm fakat bunun için bana gazez bağlamayacaksın değil mi?

Bu söz üzerine delikanlı kardeşinin ellerini alarak ve bütün kuvvetiyle sıkarak ricâsının is'âf edilmesini tekrar tekrar niyâz ü temenni eyliyordu.

-5-

Leyle-i bârde-i şitâ, ufak istasyon üzerinde ağır bir sûrette icrâ-yı te'hîr ediyor, bir elektrik çâkı etrafına aks-endâz oluyor, aralıktaki rıhtım üzerinde ser-memurun adımları kumları tahrîk ve tehzîz eyliyordu.

Küçük tevakkuf salonunda, Loui, Hober ve Rone ufak bir küme teşkil etmişlerdi. Bir asma lambanın solgun ziyâsı kendilerini pek güçlûkle tenvîr ediyor, çehrelerini gölgede bırakıyordu.

İstırâb-ı derûnlarını mütekâbilen ihfâ etmek emeliyle, yekdiğerine yalnız bazı kelimât-ı âdiye irâd ediyorlardı. Loui diyordu ki:

- Bize sık sık mektup yazacaksın ya?

Hober'de zayıf bir sadâyla -Evet, evet her vakit! Cevabını veriyordu. İcrâ etmekte olduğu fedakarlık, kendisi için pek meşakkatliydi. Lâkin hiss olunan tehlike karşısında bunu tasmîmde, mustarr kalmıştı.

Eğer azîmet etmeseydi, ne kendisi ne de Rone bunları yekdiğerine sevk eden câzibe-i hafiyeye mukâvemet ve galebe etmeye muvaffak olamayacaklardı. Bu, musîbetli meş'ûmdü. Yalnız azîmeti, kendilerini tahlîs edebilirdi. Fi'l-hakîka kendisi pek ziyâde mütezzî olacaktı lakin o, Rone nihâyet unutacak, yavaş yavaş vürûdundan evvel i'tiyâd eylediği yek-nesak, hayat-ı müsterihâneyi, sükûnet-i sâbıkasını iâde eyleyebilecek, bir hazine-i kıymettâr olan zevcelik şerefini, sadâkat ve namusunu hüsn-i muhâfazaya muvaffak olacaktı.

Kapı açıldı; bir memur yolcuları vagonlara davet etti. Çıktılar, istasyonda vedalarını tesrî' maksadıyla ale'l-acele yekdiğeriyle kucaklaştılar.

Hober, kederiyle yalnızca kalabilmek için, başını çevirmeksizin boş dairelerden birine atıldı.

Bir düdük sadâsı aks-i endâz oldu, tren hareket etti.

Kar parçaları şeb-i siyahın atlaspâre-i muzlimi üzerine çiçekler serpiyor. Son vagonun, dumû’-ı teessürle iltimâ’ etmiş iki çeşm-i mahzûnu andıran, kırmızı fenerleri rıhtım üzerinde birbirinin yanında kalmış olan Loui’nin mahzûn, Rone’nin me’yûs ve nevmîd enzârından yavaş yavaş kayboluyordu.

Trenin gürültüsü kesb-i hiffet etti, söndü, mahv oldu. Bu sırada gecenin matemî sükûtu arasında serseri bir köpeğin uzaktan uzağa işitilen av’ave-i merâret-engîzi kulakları parçalıyordu.

Abdi Tevfik

(s.5-6)

Hata-yı Mâder

Muharriri: Ali Remzi

Louis’in uzattığı güzel elini elime aldığım vakit o güzel çehresinin sabâhatını tezyîd eden nazar-firîb bir pembelik reh-nümâ oldu. Kalbimde o kadar ruh-perver bir teessür hissettim ki o vakte kadar öyle bir teessürü hissetmemiştim!

Bilmem, Çin’in hangi feylesofu demiştir ki, “Aşk bir yumurta içinde olduğu halde kalbin merkezine mevzûdur.

Aşk, yumurta kabuğunu kırmış olmalıdır ki kalbimde hissetmemiş olduğum bir hiss-i safâ-enîsi o anda anlamaya başladım. O dakikadan itibâren kalbimin en mühim bir noktasında Louis hakkında yalnız “aşk” tabir-i dil-peziyle ta’rif olunabilecek derecede büyük bir meyl, büyük bir ibtilâ uyanmaya başladı.

O günden sonra Louis’le her gün görüştüğümüz, konuştuğumuz, ikimiz bir ümidi perverde ettiğimiz halde hiçbirimiz diğerimize emelini, hissiyatını söylemeye cesâret edemiyorduk.

Birgün pederimle beraber misafirlere mahsûs olan salonda oturduğumuz sırada Louis pederiyle beraber geldi. O gün kraliçelere gıpta-fezâ olacak derece de güzel giyinmiş, en mâhir ressamı hayran edecek derece de, güzellenmişti.

Bu bânû-yı melâhatın câzibe-i hüsn ü ânı bütün kuvvâ-yı akliyemi zîr ü zeber ederek pederimin boynuna sarıldım; sâika-i aşk ile bilmem ne söyledim ki elimden tuttu. Mösyö Manuel’in önüne getirerek:

“Dostum! Damadınız Henry Dövali takdim ederim.” Dedi. Mösyö Manuel beni kucaklayarak damatlığa kabul ettiğini tebşîr etti.

Gönlümdeki meserreti, mes’ûdiyeti tarif etmek için mutlaka kalbimi intâk etmeliyim. Lisânen tarif etmek imkânı mutasavver değildir. Louis’in çehresine baktım. Bir bakışı en metin kalpleri bile teshîre kâfi olan semâvi gözlerinde bir bârika-i meserretin parlamakta olduğunu gördüm. Louis’in dahi aynı hissiyât ile mütehassis olduğunu anladım. Mes’ûdiyetim, bahtıyarlığım tezâuf etti.

İlk baharda düğünümüzün icrâsına karar verildi. Bir mâh sonra iki fâmilya Paris’e naklettik.

-3-

Hergün Louis’i koluma takarak Şanzo Lizo’ya, Polonya Ormanı’na gider, ikimizde sabâveti andıracak bir sûrette koşarak eğlenirdik. Mes’ûdâne geçen âvân-ı tufûliyetimiz avdet etmiş gibi saatlerce bir kelebeğin arkasına koşar, tâb ü tüvânımız kesilince bir yerde oturup dinlenirdik.

Yekdiğerine taabbüd eden iki kalb-i nevmîdeye sevda ve muhabbetin bahş eylediği mes’ûdiyetle müstağrik-i feyz-i sürûr olduğumuz halde birbirimizi bir an bile ayırmayacak olan zaman saâdet-i peymânın hulûlüne intizâr eylemekteydik.

İstikbâl denilen zalâm-ı mechûliyetin mes’ûdiyet-i hâzıramızı zîr ü zeber edecek bir berk-i saâdet-sûz tehiye etmekte olduğundan gâfildik.

Parlak bir mâzinin istikbâlen va’d eylediği ayâm-ı mes’ûdenin bir zulmet-i bedbahtî içinde mahv olup gideceğini istihrâc etmek bizim için kâbil miydi? Heyhât!

Yedd-i meşiyet-i hicrân, nekbet denilen mesâib-i hayat-fersâdan bize hisse tefrîk etmemiş kıyasında bulunurduk.

Biz kalplerimizin kemâl-i safvetine, perverde ettiğimiz muhabbetin ebediyetine kâbil olduğumuz için dünyada bizi birbirimizden ayıracak bir kuvvetin, bir musibetin vücûdunu tasavvur etmezdik.

Yine heyhât! Pek gâfildik!

Şitâ hulûl etmiş, Paris’in eğlenceli mevsimi gelmişti. Kânûn-ı evvelin bir gecesi idi ki Mösyö Manuel ehîbbâsına bir balo veriyordu. Benim de müdavîn arasında bulunacağım tabîiydi.

Davetlilerden evvel nişanlığın hânesine giderek doğruca Louis’in odasına gittim. Kapıyı vurdum; “Giriniz!” dedi.

Odaya girdiğim vakit Louis'i mahzûn, mütefekkir buldum. Beni hiss olunacak derecede soğuk bir tavırla kabul etti.

Sevdiğimin hilâf-ı me'nâdî olan bu hâli icap ettiren esbâbı keşfe çalıştımsa da Louis'in iğbirârını mûcib bir harekette bulunduğumu tahattur edemedim hakikati kendisinden suâl etmeye mecbûr oldum.

O gün biraz keyifsiz olduğundan bahisle benim zehâbımın sarf-ı evhâmdan ibâret olduğunu beyan etti. Bana karşı güler yüz göstermeye gayret ettiyse de ara sıra göğüs geçirmesi, mavi gözlerinin nemlenmesi Louis'in kalbinde bir teessür-i hafnin vücûdunu ilân ediyordu.

Bazen elimi samimâne sıkarak aşkını, muhabbetini temine çalışması, ebediyen seveceğime benden teminât istemesi bütün aklımı, bütün hüviyetimi altüst ederek beni cennete karîb bir hâle, bir meraka düçâr ediyordu. Louis'de ilk defa olarak gördüğüm şu hâle ne ma'nâ vermek lâzım geleceğini ta'yinde âciz kalıyordum.

Benim düçâr olduğum ıstırâbı, tereddüdü anlamış olmalıdır ki kendisini şen, handân göstermek için cebr-i nefis ederek dil-firîb bir sadâyla:

“Seni kâbil mi? Unutmak güzelim!”

“Ta ezelden severim gonca seni!” beyti ile başlayan şarkıyı tagannî etmeye başladı.

Mâba'dı var

(s.7-8)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Vefâ (Mâba'd)

- Şimdi o bahsi bırak!.. Vefâ hakikaten tesir-i işretle sermest midir? Yoksa hastalanmış mı?

Zenciye – Aaa! Hanımcığım! Niçin böyle söylüyorsunuz. Hem o bahsin kapanmasını emrediyorsunuz hem de edibâne sözlerinizle ağzımı açıyorsunuz.

Evet!.. Vefâ bâde-i aşkıyla gaşî olmuştu!

- Hayatında tehlike melhûz mudur? Esnâ-yı râhda neler mırıldandı?

Zenciye – Mırıldanmak isnâdınız mağrûren söyleyeyim ki –Hürre-i canan lisânına adem-i vukûfundan dolayı hiçbir şey anlayamadım.

- Hâline âgâh olmaklığım için bizzât görüşmek lazım geliyor.

Zenciye – Münâsib olan da budur. Musâhabemizin arkası kesilmek için beni de isticvâbdan kurtarmış olursunuz.

Zenciye'nin iltizâmı sükûtu hanımınca da kabul buyurulduğundan musâhabeleri burada nihâyet oldu.

(...) dâima düşünüyor! Aradan iki hafta geçtiği cihetle Vefâ'sından ufacık bir tezkire bile vürûd etmediğinden me'yûs kalmıştı.

Firâş-ı ıstırâbında, ebeveyninin rikkat-âver enzârı, tesliyetkârâne sözleri ümit-bahş-ı hayatı oluyor, muâmelât-ı müşfikânelerine mukâbele-i halimâne de kusur etmiyordu.

Zât-ül-cenbe düçâr olan bî-çâre nekâhat-i hâliyle derûnhânede dolaşmaya başladı. Havanın letâfetinden lâ-celil-ü'l-istifâde bahçeye çıkmış, havuz kenarına dizilmiş sandalyelerden birine oturarak tefekkürât-ı amîkaya dalmıştı. Uzaktan, ağaçlar altından bir ayak patırtısı işittiği vakit kendisini topladı. Zenciye'nin ilerlemekte olduğunu gördü! Zenciye ümid-i fevkinde mazhar-ı iltifâtı oldu. Elindeki zarfı Vefâ'ya takdim etti.

Mâba'dı var

Nadire

(s.8)

Nr. 39

EDEBİYAT

Teşyî'den Avdette

Garip güneş, azîmete âmâde bir tren;
 Bir mühmel revân-ı emel zanneder gören.
 Her yanda bir hurûş ü temevvüc, biraz dehâm;
 Her yüzde, her nazarda hüveydâ hulûs-ı tâm;
 Pür mefharet revîşleri kol kol gidenlerin,
 Pür mahmidet bakışları teşyî' edenlerin.
 Gül-bânglar kulûba neşât-âver-i nüvîd;
 Alkış, dua, bekâ-yı safâ, hande-i ümit.
 Ya Rabb, nedir bu hiss-i hamîyyet ki şeyh ü şâb
 Âğûş-ı mevte can atarak eyliyor şitâb?
 Mutlak şu bir tren dolusu kahramanları
 Celb eyliyor barut kokusu, top dumanları.

Lâyık mıdır bu şevke tehî bir heves demek?
 İkbâl için, saâdet için boş mudur emek;
 Mülkün bekâ-yı şânı saâdet değil midir?
 Kim olmak istemez onu temine muktedir?
 Şunlar... Şu muhterem, şu bahâdır gönüllüler
 Olmakta hep o hevâhişle âzim-i sefer
 Allah muayyineniz ola Osmanlılar sizin:
 Tarih vasf-ı sükûtunuzla dolar sizin!
 Râh-ı vatanda târik dâr ü diyâr.. Siz,
 Billah bahtiyârsınız bahtiyâr, siz!
 Yoldaş size gönülleri hep müselmânların
 İ'lâ için şükûhunu çekmiş zamanların
 Serhatta iltihâk ediniz şanlı erlere,
 Bizden selamlar götürün hep o yerlere!..
 O yerler şimdi bir tebeşşüke seyf-i mücellâdır;
 Sunûf-ı gâziyân pîrâye bahş sahn-ı sahradır,
 Tüfek, top, süngü birden, bırakırdın hamle fermadır;
 Çimenler işte mevc-i hûn-i düşmenle matrâdır...
 Bütün ebr-i zaferdir sanki feyz-i efşân o yerlerde,
 Bahar hûn-ı ateştir bu yıl cûşân o yerlerde!

Uyandırmak hatır-ı der-garra bir şîri ma'nâdır;
 Hazır. Ey hasm-ı bî-insâf-ı dîn, Osmanlı namından!
 Bu kavmin titre makrûn-ı adâlet intikâmından!
 Kılıçlar çekilmesin bir kere pür satvet-i niyâmından..
 Durulmaz pîş-i kahrında, dayanmaz zarbına hâil:
 Savâikdir, bevâriktir, belâ bârânıdır sâil!

Gider meydan-ı harbe dönmemek azim-i sedîdiyle;
 Gider Osmanlı gazi ya şehîd olmak ümidiyle;
 Müsâvi bahtiyar olmakta gazisi şehidiyle;
 Yürür birlekte bir pir-i cevân himmet-i hafidiyle..
 Değil erkekleri, nisvânı hevâhişkârı hicâdır:

Ta’rız böyle cengaverlere bir kâr-ı bî-câdır!

Yedd-i teshîre geçtikçe geçitler, kaleler her gâh,
Açıldıkça fezâ-yı füyûz ü nusrette nice şeh-râh,
Çıkar ayyuka aheng-i zafer... Gül-bang “Billah!”
Ceza-yı fi’lini görsün sezâdır düşman bedhâh,
Şu sözler kanla, ateşle yazılsın vech-i gabr ile:
Kılıçtan başka yoktur çare tedmîr-i iş’âya!

“Servet-i Fünûn” refik-i muhterememiz tarafından hediye edilmiştir.

Tevfik Fikret – İsmail Safâ

(s.1)

Hikâye ve Roman Kısmı

Hata-yı Mâder (Mâba’d)

Fakat gıpta-bahş-ı andelib olan bu sadâ-yı ruh-efzâ arasında bir hüzn-i hafnin vücûdu hiss olunmaktaydı. Ben yalnız o hüznün vücûdunu hissedebildim; onun menşeyini, müvellidini o vakit bir türlü keşfedemedim.

Birçok serâiri, mübehhimâtı beşerin nazar-ı em’âtına arz eden zaman o müvellidi, o menşei bana keşf ettirdiyse de iş işten geçmişti. Müdavin gelmeye başladıklarından ikimiz salona girdik. Louis bana karşı yine evvelki tavr-ı bâridi göstermeye başladı; izzet-i nefsimi, azimet-i aşkıma dokunduğundan bende mukâbeleyle mecbûr oldum.

Perestiş derecede sevdiğim Louis’in halinde gördüğüm bu tagayyür-i nâgehâni beni bir teessür-i azîme düçâr ettiği; zihnimi, kalbimi büyük bir telaşa verdiği halde yine icbâr-ı nefis ederek hissiyatımı izhâr etmemeye, Louis’e karşı lâ-kayd görünmeye çalıştım.

Fakat heyhât!... Kalbimi onun muhabbeti tamamıyla istilâ etmiş, benim iktidârım, benim ihtiyârım onun eline geçmişti. Kalbimi değil hatta gözlerimi bile Louis’e müsterihmâne nazarlar atfetmekten men’ edemedim. Louis bazen sevdavî bakışlarıyla beni mazhar-ı iltifât eder, bazen nazar-ı lâ-kaydî ile nigerân olurdum.

Louis’in etvârında görülen bu tebeddül nâgeh-zuhûr büyük bir mücâdele-i nefsiyede bulunduğunu, kalbiyle vicdânıyla pençeleşmekte olduğunu imâ ediyordu. Fakat bu keşâkeş-i hissiyatın esbâbını mümkün değil keşfedemiyordum.

Bu şeyleri o vakit gördüğüm, hissettiğim gibi bir şey ilâve yahut tenkis etmeksizin hikâye ediyorum. Bu tahatturât bir ye's-i ebediyle mahkûm olan kalb-i hazinimin medâr-ı teselliyeti değil beni mes'ûd etmiş olan bir mazinin hüzn-efzâ, rikkat-âver enkazıdır.

Hemşehrilerimizden Mösyö Hypeul namında bir zât vardı ki o gece müdavîn arasında bulunuyordu. Bu zât otuz beş yaşında olduğu halde tehhül etmemişti. Pederinden bulmuş olduğu bir servetle bekarlık âleminde yaşar, kumar oynar, balolara gider, velhâsıl kendi hevâ ü hevesine tâbi' bir mirasyediydi.

O sırada her nevi' fenalığın tarif-i mücmeli olan sefâhat belâsıyla servetinin bir kısmını mahvetmiş olduğu tevâtüren işitiliyordu. Bu zât bana karşı muhibb görüldüğü halde bilmem nedendi ki ben bil'akis kendisinden kalben müteneffirdim.

Mösyö Hypeul kâin-i pederimin hânesine serbest girer, ev halkıyla fâmilya azâsındanmış gibi teklifsiz konuşurdu.

Salona girdiği vakit Louis'in çehresi sarardı, düşmemek için bir kanepeye dayandı. Bu haller nazar-ı tecessüsümünden kurtulamadıysa da hiçbir ma'nâ veremedim. Acaba Louis Hypeul'imi severdi? Gönülüm buna inanmak istemedi. Fakat Louis'in birazdan sonra bu herife karşı gösterdiği muâmele-i dil-nevâzâne beni şüphelere düçar etti.

Dansa başlandı. Louis yalnız benimle bir defa oynadıktan sonra keyifsiz olduğunu vesile edinerek kimseyle oynamak istemedi. Gül gibi olan çehresi solmuş, gözleri mahzûn, hey'et-i umûmiyesi mütefekkiridi.

Akşamdan beri Louis'de gördüğüm ahvâl beni o kadar müteessir etmiş, kalbimde o derece hissiyât-ı mütehâlife uyandırmıştı ki dumû'-ı teessür ara sıra gözlerime hücum ediyor, nefesimi tenkis ediyordu. Birisi iltifât etse canımı sıkar, yüzüme karşı bir muhibbâne bir hande gösterse içime bir arzu-yı girye ilkâ ederdi. Benim halim bütün bütün değişmiş, tabiatımın, mu'tâdımın aksi bir şey olmuştu.

Louis'in vâlidesi Madam Manuel genç denilecek derecede güzel ve taze görünürse de gözlerinin gençliğe mahsûs olan fer ü iltimâ'ı, çehresinin evvelki letâfeti sönmeye yüz tutmuştu.

Fakat telebbüse, tezyîne ettiği dikkat-i fevk'al-âde yardımıyla henüz genç ve taze görünüyordu.

Mösyö Manuel elli yaşına ayak basmış, kalbi pâk, sözü doğru bir zât olup çehresi bu ahlâkta bulunanlarda olduğu gibi dâima handândı. O gece ehibbâsı şerefine vermiş olduğu balonun germâ-germ-i şevk olmasından fevk'al-âde memnûn görünüyordu. Gözlüklerini

takarak, iki elini pantolonunun ceplerine sokarak salonda gezinmekte, bazı teklifsiz ehîbbâsına rast geldikçe şakalaşmaktaydı.

Gerek Mösyö Manuel'in, gerek zevcesinin çehrelerinde hüzne dâir hiçbir eser görülmediğine nazaran Louis'i mahzûn eden hâl sırf kendisine ait ve münhasır olduğu, pederiyle vâlidesinin bundan bî-haber oldukları anlaşılıyordu.

İkinci dans hitâm buldu. Mösyö Hypeul kolunu Madam Manuel'e vererek diğer bir odaya girdikleri sırada Louis dahi onun ittisâlindeki odaya gitti. Gönümünü ta'zîb eden sıkıntıyı ta'dîl için bende kumar oynanılan odaya girerek kumar oynamaya başladım.

Çalgı "Valsa davet" havasını çaldığı halde ben yine oyunu terk etmedim. "Şans"ım o gece sevda cihetindeki nâ-sâzlığı oyunda telâkî etmekteydi. Önümde bir yığın altın toplanmıştı.

Danslar hitâm buldu. Müdavîn gitmeye hazırlandıkları sırada bende oyunu terkle salona girdim. Louis'in gitmekte olan bazı misafirleri teşyî' etmekte olduğunu gördüm. Misafirleri teşyî' ettikten sonra bana doğru dönerek latîf bir tebessümle ruhumu, gönümünü şiddetle tazyik eden hüznü ta'dîl etti.

Mâh-tâb kaar latîf olan çehresi sararmış. İki sabah yıldızını andıran güzel gözleri bî-tâb kalmıştı. Bu hâl beni pek muztarib etti. İki güzel elini ellerim içine alıp dudaklarıma götürdüğüm sırada şiddetli bir harâret hissettim. Louis ateşler içinde kalmıştı. Hakikaten hasta olduğuna, o geceki hâli keyifsizliğinden tevellüd eylediğine kalbim inandı.

Gözlerimden akan iki damla gözyaşı Louis'in pamuk elini ıslattı. Son nefesime kadar kuvve-i sâmiâmın kaybedemeyeceği latîf, muhibbâne bir sadâ ile dedi ki:

- Henry! Ağlıyor musun? Çocuk mu oldun? Benim hiçbir şeyim yok! Vücûdumdaki harâret yorgunluktan başka bir şey değildir. Birkaç saat istirâhat ettikten sonra külliye mündefî' olur! Asâbımdan münbais olan bu geceki hâlimi affedecek misin?

- Ben senin her hâlini affetmeye müheyyâyım!

Mâba'dı var

(s.6-7)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Hissiyât-ı Mukaddese

- Hîn-i tevellüdümüzde dünyadan en evvel nazarımıza isabet eden mahal, mukaddes vatandır!

- Feryâd-ı tıflânemizin ilk aksini orada duyarız, gıdamızı talep için döktüğümüz göz yaşlarının ilk katrelerini oraya isâle ederiz, henüz yürümeye başladığımız sırada vâlidelerimizin enzâr-ı dikkati üzerimizden cüz'î inhirâf edince alınlarımızın en evvel temas ettiği yer hâk-i vatandır! Koşup gezmeye muktedir olduğumuz vakit vatanımızın her köşesi bucağı bize hoş görünür. Sabâvetimizin en latîf ve meserretli günlerini orada imrâr ederiz. Vatan, en ufak bir köy bile olsa bize âlî şehirlerden daha âlî görünür. Zirâ onun taşı, toprağı hatta solgun bir yaprağı bile bize o an neşesini ihtâr eder!

- Devr-i şebâbete dahil olduğumuz zamansa güzergâh-ı hayatta muktedir olan tatlı, yahut acı vakayi' orada cilve-nümâ olur! Vâlîde olsak yavrularımızın orada kadd-i münhâde-i vücûd olduklarını görerek mütelezziz oluyoruz. Maazallah evlâtlarımızı dest-i ecele kaptırsak yine cesetlerini vatana tevdi' ederiz böylece peder, mâder, evlât vesâir sevdiklerimizi ağûşuna çeken vatanımız bizim için hem mucîb-i rikkat hem de bâis-i meserret hâtırâtıyla memlûdur. Ona karşı olan hissiyâtımız her iki nokta-i nazardan dahi mukaddes ve muazzezdir!

Mâder – evladını sütle besler, vatan o sütü hâsıl edecek gıdayı mâdere bahşeder! Mâder gürbüzlenip büyümesi için evlâdı toprak üstüne bırakır çocuk gül fidanı gibi orada neşv ü nemâ bulur!

İlk melce-i vâlidenin kolları arasıysa vatan da ağûş-ı mâderidir!

Şu mukaddes vatan hissi, hayvanât-ı sâirede dahi meşhûd oluyor. Gözleri bağlanarak bir diğer mahale getirilmiş olan hayvanlardan ekserisi, tekrar yerine geldiği birçok defalar görülmüştür. Şu hâlin sevk-i tabîi ile onlarda husûlü düşünülecek olursa eşref-i mahlûkât olan insanlarda bu hiss-i âlînin ne derece olması geleceği bedâhетен tezâhür eder!

Nazarımızda her sûretle muazzez olan vatanımızı sevip takdis ettiğimiz gibi onu müdâfaa ve muhâfaza etmek de vazifemizdir. Şu vazife-i mühimmeyi ifâ için umûm nâmına hareket ederek fedâ-yı canı göze aldırان asâkir-i nusret-i müesser-i şâhâne haklarında âlî ve mukaddes bir hiss beslemekteyiz!

Bayramdan beri şarkılar okuyarak fevc fevc önümüzden geçen o fedâkâr arslanları pek âlî nazarla fakat göz yaşlarıyla temâşâ ediyoruz!

Sâmiyamıza akseden sadâları –ulvî fakat pek hazin bir zevk bırakıyor! Nûr-ı sürûrla münevver yüzleri- kalplerimizde heybetli ve latîf bir ferah tevîd ediyor!

Gözü yaşlı anaların ağzında kelimât-ı teşcî'aya duran, mahzûn yüzlü zevcelerin gözlerinde asâr-ı fahr ü gurur lem'ân etmekte bulunuyor!

O cesur vatan muhafızlarıysa düğüne gidercesine tatlı ve ümitvârâne tebessümlerle ifâ-yı vedâ ediyor!

Evet bir asker daima ümitvardır!

Muzafferen avdet ettiği vakit vatandaşlarının takdirâtına, taallukâtına, tebrikâtına şerefli bir sûrette mazhariyet veyahut i'dâ-yı kahr ederken mertebe-i şehâdete vâsıl ve ni'met-i ilahiyyeye nâil olmak ümitleri var!

Bu iki ümid-i âlî, askere kuvvet ve metanet vermiş, akraba ve taallukâtını da müteselli eylemiştir!

Hissiyât-ı rakîka-i nisvâniye ile mütehassis bulunan bizlere gelince:

Acımızla mütenâsib olmak üzere hayatımızın muhâfazasını, asker nâm-ı ulvîsiyle yâd olunan şecî' arslanlarda ararız. Hâk-i vatanın bir karış yeri için kanlarını döken askerler, bize emniyet ve istirahat bahşederler, bizlerde onların muzafferiyetlerine dua-hân oluruz. Vatan -penâh-ı saâdetimiz, onu sevmekte vazife-i mukaddesemizdir!

Askerlerse -vatanın ruhu müsâbesindedir! Bizde eczâ-yı vatandan olduğumuz için vatani cismimiz, askeri ruhumuz gibi telakki ederiz!

Rûh ne derece âlî ise indimizde askerlerin mertebesi de o derece âlîdir! Bu sebeple askerlerin tagannilerinde ruhâniyet, yürüyüşlerinde ma'nevî bir mehâbet meşhûdumuz oluyor! Onlar bize kendimizden daha kışmetlidir! İşte bunun için (asker) kelimesinin hîn-i telaffuzunda kalplerimiz:

Takdis, hürmet, rikkat gibi hissiyât-ı âliye ile çarpar.

Ser-muharrire Emine Semiye

(s.7-8)

Vefâ (Mâba'd)

Zayıf, titrek parmaklarıyla zarfın kenarından yırttı. Tezkireyi okurken birkaç defâ Zenciye'yi süzdü. Tevvülâtındaki mahârete şaştı. Ayakta duran Zenciye'yi oturttu. Kanâat-ı kâmile hâsıl etmek üzere istintâka girişti. Cananının işrete ibtilâsından dolayı kendisini ithâm eylesinden muğberr olmadı. Vefâ ile Zenciye çimenler arasından geçerek kütüphâneye girdiler. Üst hücrenden, mücellid kitaplar arasından çıkardığı mektubu Zenciye'ye verdi. Salondan dönerek (Beyim! Bu mektup pek eski! Yanlış verilmesin) dedi. Vefâ (Zarfı benim gibi eski!.. Mazrûfu yeni ve hakîkidir) cevabında bulundu. Zenciye artık cevabı almış olduğundan avdet etti. Zenciye kapıdan çıkınca Vefâ yatak odasına, bâlîn-i ıstırâbına can attı. Dermansızlığından hemen uykuya daldı. Orada

mahûf rüyalarla uyanıyor, etrafı tecessüs ediyor, aradığını bulamayınca nefretle yorganı başına çekiyordu. Ertesi günü muâyenesine gelen doktor daha iki üç hafta kadar dışarı çıkmaması, taht-ı tedâvide bulunması lâzım geldiğini bildirdi.

Vefâ can sıkıntısından duramıyor, bahçeyi günde beş altı defa dolaşıyordu. İmtihân zamanları da takarrüb etmişti. Emsâlinde aşağı kalacağını düşündükçe me'yûsiyeti tezâyüd ediyordu. Şu iki üç haftayı fırsat ittihâz ederek telâfi-i mâfâta koyuldu.

Mâba'dı var

Nadire

(s.8)

Nr. 40

Yenişehir Gazilerine

Olsun gaza mübarek,	Ey gaziyan-ı İslâm!
Canlandı sayenizde	Ümid-i şân-ı İslâm;
Gösterdiniz umûma	Neymiş tûvân-ı İslâm,
Hâbide zannedenler	Şîr-i jeyânı görsün,
Pîr ü heder diyenler	Osmâniyanı.. Görsün!

Görsün sizi cihânın	Enzâr-ı ibtisâmı,
Görsün nasıl yaşarmış	Bir milletin vakârı;
Cennette ettiniz siz	İhyâ bu yıl baharı...
Ey şanlı kahramanlar!	Fahr eyleriz sizinle,
En pür inat hasmı	Kahr eyleriz sizinle!

Her yandan olsa her dem	Bin yıl gam-ı hurûşân
Sönmez bu tâb-ı gayret	Donamaz bu hûn-ı cevşân;
Dönmez bu pençe-i zor	Olmaz bu kalp ri'shân,
Osmanlı kalbidir bu,	Ma'sûm bir yürektir.

Osmanlı kalbidir bu	Hem zorlu hem de âdil;
Hilm ü metânetiyle	Bir kalp ona ona mu'âdil

Olmaz cihânda; bâki Ey gaziyân-ı pür dil!
 Sizden sebât ü himmet, Düşmanda acz ü hayret,
 Bizden dua ve minnet, Allah'tan inâyet!..
 İstanbul'dan – Tevfik Fikret

(s.2)

Hikâye ve Roman Kısmı

Hata-yı Mâder (Mâba'd)

- Teşekkürler ederim dostum! Fakat ben seni sevdiğim kadar sende beni ebediyyen seveceksin, benden bıkmayacaksın değil mi?

- Kalbe mâlikiyet kâbil olursa öldükten sonra bile seni seveceğim! Emin ol güzelim!

Louis tâ kalb-gâhıma icrâ-yı nüfûz eden nigâh-ı mestini dikkatle çehreme atfederek latîf bir tebessümle beni müstağrik-i iltifât ettikten sonra dedi ki:

- Şimdi gidiniz. Güzel rüyalar görmek niyetiyle yatağınıza giriniz. Benim için merak etmeyiniz! Benim hiçbir şeyim yok!

- Yarın mu'tâdımız vechiyle gezinmeye gidecek miyiz?

- İnşallah!

- Yarın nev-vakit kalkabilecek misin?

- Ta'yîn edemem!

- Öyleyse yarın görüşmek üzere Hudâ'ya emanet ettim!

- Sizi de Allah'a ısmarladım!

Merdiven başında müdavînini teşyî' etmekte olan hâne sahipleriyle vedalaşarak hâneme gittim.

-3-

Ferdâsı günü Louis'i iyileşmiş, vâlidesi hastalanmıştı. Louis vâlidesinin başı ucunda oturuyor, ara sıra gözlerine su'ûd eden göz yaşlarını siliyordu.

Vâlidesinin hastalığı iktidâd ettiği bir hafta zarfında Louis melek-ül-siyâne gibi yatağının etrafında dolaşır, vâlidesine bizzat hizmet ederdi.

Vâlidesi hasta bulunduğu müddetçe birkaç defa gittimse de Louis benimle o kadar mukayyed olmuyor, bana evvelki muhabbeti, evvelki iltifâtı göstermiyordu. Şanze Liza'ya kadar bir "Prumenad" yapmak üzere kendisine teklif ettimse de birer bahane bularak

teklifimi reddetti. Velhâsıl Louis gittikçe bana karşı olan muâmelesini değiştirmiş, soğuk bir tavır almıştı.

Birgün vâlidesinin elini eline alarak hüngün hüngür ağlamaya başlamış, esbâbını suâl eden vâlidesine demişti ki:

- Vâlideciğim beni affet! Cesaretim küstahlıksa da kalbime bir türlü merâm anlatamadığımdan esrâr-ı kalbiyemi size keşfetmekte muztarr kaldım. Ben Mösyö Henry’i artık sevmiyorum. Onunla izdivâc edemeyeceğim. Ben Mösyö Hypeul’i severim. Ne yapayım! Kalb bir hâkimdir ki rehber-i hareketi kendi tahassüsâtı, kendi temâyülâtıdır. Kalbimle pençeleştim, mücâdeleler ettim, nihayet mağlup oldum. Kalbimin Hypeul’a olan meyline tâbi olmaya mecbûr oldum.

Madam Manuel Hypeul’ün ismini işitince zaten sararmış olan çehresi bir kat daha büzüldü. Kızından işittiği sözleri yanlış anlamış olduğuna zâhib olarak:

- Kimi seversin kızım? Anlayamadım! Dedi.

- Sevgili vâlideciğim Mösyö Hypeul’i!

Madam Manuel Louis’in hafâyâ-yı kalbiyyesini çehresinden anlamak istemiş gibi dikkatle yüzüne baktıktan sonra dedi ki:

- Kızım sen aklını mı kaybettin?

- Hayır vâlideciğim! Kalbime tâbi oluyorum!

- Beraber büyüdüğün genç, güzel Henry’e Hypeul’i mi tercih etmek istersin? İki gözüm sana ne oluyor? Seni çıldırasıya seven, sana taabbüd eden zavallı Henry bu sözleri işitecek olursa ne hâllere gireceğini hiç düşünmüyor musun?

Henry genç ve terbiyeli, zengin velhâsıl senin gibi bir melek kıza zevc olacak meziyâta hâiz olduğu halde Mösyö Hypeul bil’akis ilm ü kemâli Henry’ninkiye nisbeten hiç, serveti az, müsrif bir adamdır! Mösyö Hypeul’i Henry’e tercih etmek senin gibi akıl ve zarâfetin bir timsâli zî-hayatı olan bir kızın zekasıyla kâbil-i tevffık midir? Herkes ne diyecek? Bu meyl-i cedîdine ne ma’nâlar verecek bilir misin?

Hayır kızım hayır! Henry’i sevmeli, ikiniz bahtiyar olacaksınız!

- Vâlideciğim! Merhamet ediniz! Gönlüme, hissiyâtıma muhâlif harekette bulunacak kadar ahvâl-i kalbiyyeye vukûfsuzluk göstermeyiniz! Ne yapayım? Gönlüm Henry’den müteneffir, Hypeul’a meyyâldir!

- Hayır kızım hayır! Bu arzunuzla ben rıza göstermeyeceğim.

- Vâlideciğim...

- Kızım! Sen nîk ü bedî farkedecek bir sindesin, fakat tecrübesizliğin cihetiyle istikbâli, saâdeti düşünemezsin! Mösyö Hypeul seni mes'ûd edemez! İstikbâlini, saâdetini temin edecek Henry'dir.

Vâldesinin bu ısrarı üzerine Louis ağlayarak dedi ki:

- Mösyö Hypeul'a vermediğiniz halde muhakkak biliniz ki kızınızı ebediyyen kaybedeceksiniz!

Madam Manuel pek müşkül bir mevkide bulunuyordu. Louis'in arzusuna muvâfakat ettiği halde yegâne semere-i hayatı olan kızının istikbâlini mahvetmiş, muhâlefet eylediği takdirde ciğerpâresini kaybeylemiş oluyordu.

Bir müddet düşündükten sonra kızının hayatını saâdetine tercih ederek dedi ki:

- Madem ki Mösyö Hypeul'i seversiniz bende muvafakat etmeye mecbûrum. Fakat arzunuzun husûlü yalnız benim muvâfakatıma münhasır değildir.

Mâba'dı var

(s.6-7)

Nr. 41

EDEBİYAT

İki Bayram

İki tâ-bende çehredir gül-gûn,
Nurdan bir sehâbe altında;
İki nev-hande goncedir ki uyûn
Fark eder leblerinde jâle-i hûn;

İki tayf-ı bülend fecr-i âlûd:
İki evâzic-i şafak... Yahut
Nurdar bir sehâbe altında
İki hûnîn sitâredir meşhûd.

Başka bir renk var fakat hûnun
Bu güzel çehrelerde... Feyz-âver;
"Rûh-perver" desemde ahrâdır...

Bu iki vech-i şu'le-i meşhûnun

Biri îd-i farh-ı bedîd-i zafer,
Biri îd-i sefîd-i adhâdır!

İstanbul'dan – 2 Mayıs sene 1313

Tevfik Fikret

(s.2)

Bir Muharririn Vazîfesi Nedir

Fi'l-hakîka Mütâlaa vasıtasıyla zihn-i beşerde hâsıl olan teessürât pek pek mühim neticeler hâsıl edebileceği cihetle bu madde hakkında ne kadar bast-ı mütâlaât olursa çok görülemez. Garb muharrirlerinden Mösyö Rone Domik Brüksel şehrinde bir konferans vererek tehzîh-i meseleye gayret etmiştir. Avrupa'da bu kabîl konferanslar nadir değildir.

Mesela Paris'te hemen her gün bir veya iki büyük zât –yalnız edebiyat ciheti nazar-ı itibâra alındığı sûrette- gerek bir muharririn mesleği hakkında, gerek mevâd-ı sâire-i edebiye hakkında alenen ilâd-ı efkâr eyler ve hâzırûn da bundan müstefid olur. Bu gibi adetlerinse terakki-i edebiyata ne derece hizmeti olacağı azâde-i ifhâmdır. İşte Mösyö Rone Domik'in dahi verdiği konferansın neticesi bir muharririn tehzîb-i ahlâka ve tezyîd-i gayrete hizmet etmek gibi bir gaye-i ulvîyi hâiz olmayan hiçbir şey tahrîriyle meşgul olmamak vazifesiyle mükellef olduğu merkezindedir. Bu hükm câ-yı mülâhazadır. Çünkü bir muharrir, ifsâd-ı ahlâk edecek hiçbir şey yazmadığına emin olmakla beraber yazdığı her satırın tehzîb-i ahlaka gerek bilâ-vâsita hizmet etmiş olduğundan emin olamaz. Bu halde vazifesinde tenâsül etmiş, adeta onu ayakları altına alıp çiğnemiş add olunacağından bu mesele bâdî-i ıstırâbı olur.

Bundan başka şurası da câlib-i dikkattir ki bir muharririn, kalemi eline alınca va'z ve nasihat verir gibi tehzîb-i ahlâka hizmet edecek şeyler yazmasında bazı mahâzîr ile beraber birtakım müşkülât da vardır.

Evvel-i ömürde, tehzîb-i ahlâk maksatıyla yazılmış bir eser-i nefisin “San'at” nokta-i nazarından o kadar güzel düşmediği umûm ediblerce müttefik-i aliyye bir keyfiyettir. Büyük bir hakikat-i ahlâkiyeyi yahut, her ne olursa olsun, birşeyi ispat etmek maksatıyla yazılan romanların, faciaların, şiirlerin daima soğuk oldukları görülegelmıştır. Çünkü muharririn, kendi kendisine takındığı vazife-i ictimâiye ve terbiyekârâne ile işgâl ederek “San'at”a pek dikkat edemediği hiss olunur.

Fransa'nın on yedinci asır meşhur klasik îâzâm erbâb-ı edebi, namuslu adamlar olmakla beraber “San'atın hoşâ gitmekten başka bir gayesi olmadığını” tekrar tekrar beyan

etmişlerdir. Beouvalo bile gaye-i san'atın fazîlet olduğunu iddia etmemiş, ahlâksızlığın san'at için bir tesir-i menhûs icrâ edeceğini söylemiştir ki bu başka bir şeydir. Takviye-i kalbiye hizmet gibi efkârdan bütün bütün tebâat etmiştir, çünkü böyle va'z ü nasihat-amîz kitaplardan ziyade dünyada can sıkıran bir şey yoktur!

Beouvalo, Corney, Rasin, Moliere, La Fontaine gibi iâzâm; bir muharrir, namuslu adamları namuskârâne bir surette eğlendirdi mi ana vazifesini ifâ etmiş nazarıyla bakarlar, vazife-i ictimâiyelerini öyle umûma ders-i ahlâk verecek kadar büyük tahayyül etmezlerdi. Bunlar ekseriyetle dindar, hiç değilse umûr-ı diniyyeye riâyetkâr oldukları cihetiyle halka telkîn-i ahlâk etmekle mükellef-i rehâbîn mevcûd olduğunu düşünerek bu vazifeyi kendi üzerlerine almaktan ictinâb ederlerdi. Bazı kere bu muharrirler şu kaideyi ferâmûş edip de hâricine çıktılar mı, kendilerine bunu ihtâr edecek zevât bulunurdu. Moliere'nin "Tartuf" isminde bir komedyası vardır ki Ziya Paşa merhûm tarafından "Rüyanın Encâmı" namıyla Türkçe'ye de tercüme olunmuştur. İşte bunun sahne-i temâşâyâ vaz'î için Moliere Fransa başvekiline mürâcaât ederek kitabın aleyhinde söylenen sözleri nezd-i makamında bu oyunda dine tecavüz etmeyip belki onu müdâfaa ile dinini beyan edince:

- İşte onun için mümânaat ediyorum, çünkü sahne-i temâşâ böyle şeylere tahammül edemez. Cevabını almıştı.

On sekizinci asır erbâb-ı edebî bu fikri kabul etmediler, kendilerine tehzîb-i ahlâk vazifesini lâbid gördüler. Bu yeni nasarda garip görülürse de o zamanın ahvâl-i tarihiyyesi teemmül edilecek olursa garâbete mahal kalmaz.

Çünkü bu zâtlar nasrâniyet aleyhine tecavüzleriyle onu mahvetmiş olduklarına zâhib olduklarından tabîi bunun yerine bir şey ikâme etmek isteyeceklerdi. Bunların içinde birtakımı yalnız dini mahvettiklerine zâhib olmakla iktifâ edip yerine başka bir şey ikâmesini düşünmediler. Kânûn-ı tabîi onlara kifâyet ediyordu. Fakat diğer bir takımsa bazı hayâlâta kapılmıştır ki bu fikirler zamanımıza kadar devam etmiş ve bir müddet daha devam etmesi de muhtemel bulunmuştur. Bu da dini tahrip ettikçe, yahut hiç tahrip etmeden yerine gerek san'at, gerek terbiye, gerek edebiyat gibi bir şey vaz' etmekten ibarettir. İşte bunun neticesi olan bu mektebe sâlik olan ve hatta olmayan erbâb-ı kalem arasında edebiyata mümkün olduğu kadar ahlâk doldurmak için bir arzu-yı şedîd peydâ oldu. Hele bu hülyalara en ziyâde kapılanı Jean Jack Rousseau olmuştur. Eğer on yedinci asır erbâb-ı edebî bunu görmüş olsalardı, kendilerine gülünç gelirdi. Fakat, bu, muvaffak oldu ve Rousseau'nun zamanından sonra romancılar "vicdan-ı mezîri" denilmeye kesb-i liyâkat ettiler!

Bilemen bundan ahlâka ne kâr etti. Fakat edebiyatın ne zarar ettiği görülüp duruyor. İbtidâ, sâdelik cihetinden çok kaybetti. Erbâb-ı edebî ifâdât-ı mağrûrâneleri hakikaten tuhaf denecek bir dereceye vâsıl oldu. Mesela Victor Hugo daha henüz yeni fakat sevimli bir şairken mecmua-i eş'ârına “Şu an tarihi pek vehîmdir... Ta esasından lerzân olan hey'et-i ictimâiye...” gibi cümleyle, Zahn-efzâ bir mukaddime-i menşûr ile başlamıştır.

Romanda da böyle! İş bu on dokuzuncu asırda pek az romanlara tesâdüf olunur ki Rousseau'nun “Nouvelle Heloise”nin tesiri onda görünmesin! Hepsi de birtakım emsale irâdıyla bizi tarîk-i fazîlete götürmek istiyorlar! Adolf, Kırmızı ve Siyah, Madam Bouvary, ilh. gibi bazı âsâr-ı nefise bu nakısdan ârîdir. Fakat bu fikrin, bu âdetin bir aks-i tesiri de kendisini şu suretle gösteriyor ki, olmlayan âsâr-ı nefise, muzır ahlâk olmak ile ithâm ediliyor. Madam Bouvary gibi ilelebed dest-i ahlâkta kemâl-i tevkîr ile tutulacak bir eser-i nefisi müfsid-i ahlâk olmak töhmetiyle huzur-ı muhakeme de dava olunmamıştı. Bir muharriri va'z-ı nasihat, başımıza bir rahip kesildiği için tevbih etmekte ne hak ve salâhiyet var? O yalnız bir namuslu adam olsun kâfi! Öyle romancıdan hem eğlendirmek, hem takviyye-i ahlâk etmek daha bilmem neler yapmak gibi şeyler beklenirse pek aldanılmış olur. Canı isteyen ahlâk kitaplarını, felsefe kitaplarını okur.

Hâki

(s.4-5)

Hikâye ve Roman Kısmı

Hata-yı Mâder (Mâba'd)

Muharriri: Ali Remzi

Bir de pederiniz var. Bakalım pederiniz garip arzuınıza muvâfakat gösterecek midir?

- Pederimi siz kandırabilirsiniz?

- Bakalım!

Louis vâlikesinin bu muvâffakatına karşı izhâr-ı memnûniyet, beyân-ı teşekkür etti.

Vâlîde ile kız arasında verilen karar Mösyö Manuel'e dahi kabul ettirildiğinden nişanlarım, Louis'e vermiş olduğum birçok yâdigârlarım kâmilten iâde olundu. Louis yalnız benim bir tasvirimi tevkîf etti.

Bu haber-i ye's-engîz bana vâsıl olduğu vakit ne hallere girdiğimi siz tasavvur ediniz? Louis'ten mahrûm olmaktan ziyâde muhabbetimde aldanmış olduğuma yanıyordum. Kalbim fikrimi, aklımı tağlît etmiş, hissiyâtım beni iğfâl etmişti. Sezâ-yı neferîn olan kalpsiz, vicdansız bir kızı perestiş edecek derece de sevmiş olduğundan kalbimden nefret

ederdim. Mümkün olsa kendi hânemi kendime mahbes ittihâz ederek insanlar arasına hiç karışmayacak, münzevî bir halde hayat-ı güzâr olacaktım.

Fakat muhabbetimizin müneccir olunduğu bu encâm-ı esef-engîze her iki taraftan sebebiyet verilmiş, bazı esbâb-ı hafîyeden dolayı Louis'den nefret eylemiş gibi görünmek için icbâr-ı nefis ile lâkayd görünmeye çalışıyordum.

O vakte kadar beni iğfâl etmiş olan kalbim ettiğimiz mücadele-i şedide de beni mağlup etmekteydi. Louis'i hâlâ evvelki muhabbetle sever, evvelki masûmiyette görürdüm.

Louis'in elân beni sevmekte olduğuna, kâbil-i keşf olmayan bir sırr-ı mübhemin kurbanı olup gittiğine kâildim.

Gönlüm bana derdi ki "Louis vukû' bulmuş bir hatanın cezâsını çekiyor, yahut namusa nutk eden bir hata-yı müthişenin tamirine, masûm olmasa da mazlûmdur!"

Tarîk-i muhabbette o vakte kadar beni tağlîd etmiş olan gönlüm daima Louis'i affetmeye davet eder, fikir ibtisâm-ı cûyâneme karşı daima Louis'i müdâfaa eylerdi. Kalbimin muhabbetteki sebâtına kendimde hayran olurdum!

-4-

Louis evlendi. Haber aldığuma göre düğünü pek mutantan, pek şa'saa bir şûrette icrâ edilmişti.

Balayını geçirmek üzere Louis'in zevciyle beraber karyemize gideceğini tahmin ettimse de lûknet ve ale'l-husûs i'tinânın âdâtına muhâlif olarak hiçbir tarafa gitmediğini haber aldım.

Karyemize gitmesini Louis'i teklif etmişlerse de külliye reddetmiş, o karyeye ömrü oldukça bir daha gitmeyeceğini beyân eylemişmiş.

İzdivâcından on gün geçmişti ki bir gün kendime gömlek, mendil gibi şeyler almak üzere büyük bir mağazaya girdiğim sırada kadınlara mahsûs bazı eşya mübâyaa etmekle meşgûl sevimli fakat zayıf bir kız gördüm. Mübâyaa edeceği şeyleri muâyene etmekle meşgûl olduğundan istifâde ederek bu güzel kızı dikkatle temâşâya koyuldum. Ne göreyim! Elân çıldırasıya sevdiğim Louis'di. Açık kırmızı gül yaprağını andıran o dil-rübâ çehresi hazân-zede olmuş yaprağa, yan yana götürülmüş iki gonceyi ihtâr eden küçük dudakları kül rengine tahavvül etmişti. Velhâsıl Louis Louis'liğinden çıkmış, bambaşka bir şey olmuştu.

Kalbimde gayet elîm bir teessür, ruhumda büyük bir rikkat hissettim. Gözlerimden akan iki tane gözyaşını silmek için başımı öbür tarafa çevirmeye mecbûr oldum.

Mendilimle gözlerimi silerek ve sadâma bir ciddiyet vererek Louis'e işittirecek derecede yüksek sesle birkaç gömlek göstermesini mağaza hizmetçilerine söylediğim sırada Louis derin bir uykudan uyanmış gibi kendini toplayarak yüzüme baktı.

Var kuvvetimi kalbimde toplayarak kendimi lâkayd göstermeye muvaffak olabildimse de vücûdumu hafif bir ra'se istilâ etmişti. Louis'in çehresi kül rengini aldı. Kalbinin nabz-ânı tezâyüd ettiği anlaşılıyordu. Birkaç saniye mütereddid bir halde bulunduktan sonra tebessüm ederek selamladı. Muhâfazaya çalıştığım tavr-ı lâkaydi ile mukâbele ettiğim sırada Louis süratle mağazadan çıktı.

Mâba'dı var

(s.7)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Cerîha-dâr

Bâlîn-i ıstırâbda bir genç nâtüvân,
Bekler tabîbî vakfe-i âlâm cism ü can.
Vermez cerîha-i meşîne imkân ü iktidâr,
Kendisine ân-ı âfiyete eyler intizâr.
Te'cîl eder iade-i ezvâk-ı sıhhati,
Bir müjdedir o gence vürûd-ı nekâheti;
Bir şey için eder taleb-i âfiyet bugün,
Zirâ kuvvâ-yı hamsesi mazrûf ona bütün:
Zirâ yine şitâb edecek geldiği yere,
Gayretle iltihâk o gayretli erlere.
Meydân-ı harbe can atıyor şanlı kahraman,
Hayrette bu şecâata efkâr-ı müselmân.
Tahsîn böyle satvete, tahsîn bu gayrete!
Bu şanlı nâma lââyık olan dîn ü devlete!
Osmanlılık meziyeti dillerde cây-gîr,
Pek tarz ü yek-zebân bu meslekte genç ve pîr
Eşvâk ile gönülleri lerzân eder bu hâl.

Bu hisle tahassüs eder hep nisâ, ricâl.
 Hemşire, zevce, vâlide, dâder, peder, sebi
 Eyler buna müşâreket olmazsa bir gabî.
 Asker o şanlı padişah ü devlet uğruna
 Can vermede vatan yoluna millet uğruna,
 Düşmezse eğer şehit, oluyor bir cerîha-dâr,
 Kurşunla ölmüş ah! Ki meslûb-ül-ihyâr!
 Yoksa yine hücûm edecek düşmana o genç,
 Bî-tâb onu düşürmese evcâ' ü derd ü renc,
 Yüzlerce asker işte bugün hasta, bî-mecâl,
 Bu hâleti düşünmemeye var mı ihtimâl?
 Rîzân-ı hüzn ü dert ile gözden dümû'-ı ter,
 Seyyâl-ı âteşin gibi lâ-yenkati' iner.
 Bir hasta cana göz önüne geldiği zaman
 Gözde, gönülde dert ile hep ağlamakta kan,
 Müthiş değil mi etme tasavvur bir askeri,
 Bâlîn-i ıstırâbda bir şân-ı perverî?
 Ey merhametli vâlideler, ey muhadderât,
 Ey kân-ı rahm ve râ'fet ü ismet olan nebât!
 Vicdân eder hamiyete davet bugün bizi,
 İbrâz çeb-i millete davet bugün bizi.
 Mecruhlara gelin edelim hep muâvenet,
 Tehvîn ihtiyacına biz sarf-ı makderet!

“Servet-i Fünûn” - Nigar Bint-i Osman

(s.7)

Vefâ (Mâba'd)

(Rûhum! Gözleri semâya ma'tûf, yanaklarının ekser mahali pembe bir renk almış,
 başıyla kolları vücûdundan ayrılmış gibi bir vaz'-ı perişânî kesbetmiş, ellerinin parmakları
 kalbi üzerinden ayrılmaz, kirpikleri çürüyen, göz kapaklarının harekâtına mâni' olan,
 hayatından bizâr bir müteverrimin hâlini tahrîre muvaffak olamıyorum. Ahvâl-i
 müellimemim tasvirini size havâle ediyorum. İstirhâmımın kabûlü muhabbet-i kadîmenin
 bâdî-i tahattûru olur!) Küçük Hanım zenciye'nin teslim ettiği fersûde zarfı açıp bâlâdaki

satırları okudu. Ah-ı derûnisi sîne-i billurunu parçalamak istiyordu. İltizâmı zannettiği bu riyâîşe karşı tebeyyün eden haksızlığından mahcûb olmuştu. Bir müteverrimin hâl-i dil-sûzunu tasvir ahvet-i kadîmenin bekâsını te'min edecekmiş! Bu teklifâta çeşmânından sükût eden katrât-ı dumû' ile cevap vermek, serzenişin esbâbını anlamak istiyordu.

Netice-i tefekkürâtını zenciye'nin bu bâbdaki ma'lûmâtına tamamıyla muvâffak buldu. Teskîn-i tahassürü için mülâkâta ihtiyaç görünürse de bu halde de nâire-i aşkın intiâline sebebiyet verilmiş olacağından iştigâlât-ı tahsiliyesine sekte verilmemek için arz-ı kusurdan başka çâre bulamadı. Mürûd-ı tezkireye cevap tahrîrine kalkıştı. Yazdığı birçok masûdeleri matlûbuna muvâffak bulamadı. Ye'sinden bu kâğıtları parçalayıp attı.

Nihayet tekrar okumaya lüzûm görmeden âtîdeki mektubu yazıp gönderdi: (Mâbe-i hayatım! Edebiyata olan meyl ü merakınızdan dolayı sizi tebrik ederim. Lâkin bir sevdazede sâik-i muhabbetin her bir emrine inkiyâd mecbûriyetindedir. Cevr ü cefâsından şikâyete haklı değildir.

Kalbinizi imlâ eden reşehât-ı muhabbetle yazacağınız eş'âr daha zengin olur.

Te'sîr-i aşk olmayınca sarf-ı makderetle vücûda getireceğiniz eş'ârın hiçbir değeri olmayacağına emin olunuz. Şu halde feylesofluğunuz tutmuş olmalıdır ki kaleminiz ciddiyâta hasr edilmiştir. Benimde arzum bu dairededir. Bâki bu gibi âsâr-ı ciddiyelerinin devamı temennâsıdır. Efendim!)

Mâba'dı var

Nadire

(s.8)

Nr. 42 -Nüşa-i Fevk-al-âde-

Şehid-ü'l-ezel Rahmet-ullahi Aleyh

Kimdir şu ak sakallı şehâmetli kahraman?

Kimdir o şehsûvâr muhîb-i sefid-ser?

Kimdir o -seyf-i kâhrı destinde şu'le-ver-

Dâim önünde askerin olmaktadır devân?

Kimdir o nazarasından uçan berk-i intikâm?

Kimdir o hey'etinde olan heybet-i alî?

Kimdir o sâlhûrde şedîd-ü'l-şekîme zât?

Kimdir o zinde heykel-i dehşet... O hârika?

Abdü'l-ezel! Budur.. Budur işte o nâmdâr..
 Abdü'l-ezel! Budur.. Budur işte o şanlı pîr..
 Abdü'l-ezel! Budur.. Budur işte o nireh-i şîr..
 Abdü'l-ezel! Budur.. Budur işte o can-sipâr

Abdü'l-ezel ki şânını tevkîr eder gazâ..
 Abdü'l-ezel ki sayfina minkâd olur zafer..
 Abdü'l-ezel ki nâmını tebcîl eder kader..
 Abdü'l-ezel ki azmine hayran olur kaza!..

“Arslan çocuklarım ileri!” Der..Giderdi o
 Şiddetli yaylım ateşine karşı düşmanın.
 Zirâ kumandasındaki şîrân-ı yektenin
 Mutlak muvaffakiyetini derk ederdi o.

Derken vuruldu el ve kolundan. Ne hükmü var?
 Sürmekte muttasıl o semend-i celâdeti.
 Bir kahramanî-i rîziş hûn-ı hamiiyeti
 Vâ-pes bırakmayınca yolundan ne hükmü var?

Evlâdı davet eylediler attan inmeye
 Zirâ nişân alırdı anı muttasıl adüvv.
 Lâkin o hevâstikâr-ı şehâdet.. Ona mahbû.
 Mes'ûd.. Başlamıştı içinden sevinmeye.

Çok geçmeden üçüncüsude geldi dânenin.
 Ama bu defa can alacak yerden vurdu ah!
 Attan düşünce nezdine toplandı hep sipâh
 Efsûs-hân o merd-i secî'-i yegânenin.

“Evlâtlarım -Dedi- İleri! Arş! Daima!

“Kahren sürüp yakın has ü hâşâk düşmanı..
 “Mutlak şu karşıki tepeye defnedin beni.
 “Olsun tahayyür kuvvetiniz avn-i kibriyâ.

Pâyâne ermesiyle beraber bu hoş hitap
 Gördü hücumunu ileri doğru askerin.
 Âvâz-ı nusretiyle –bahâdır yiğitlerin-
 Hürmetle sürdü hâkine yüzler bütün gazât.

Düşmandan ahz edilmişti birçok esliha
 Ondakı kırıldı kabrine bir kubbe-i zafer
 Kükretti erleri okunan hutbe-i zafer
 Aksetti arş-ı a’zama gülbânın “Fâtihâ!..”

Recâizâde Ekrem

(s.2)

“Milone” Değil “Abdü’l-ezel” Geçiti

Cesaret eyledi Yunan tecâvüzü harbe,
 Yetiştirdi mahvı için bir tedâfûl zarba!
 O hiçe saydı bizi.. Gösterildi bir varlık;
 Kim eyledi medenilik, kim etti barbarlık?
 Hudâ bilir bedevilerde olmaz öyle dini,
 Hemen yerin dibine geçsin öyle bir medeni!
 Bizim sükût-ı sabûrânemiz itâatten,
 Adüvv sanırdı bunu aczden, betâetten!
 Can attı işte kumandan deyince “Arş ileri!”;
 Cihânı tuttu bu kavmin zafer terâneleri.
 Silah omuzda hemen aştı sırtlar, tepeler;
 Bu kavim düşmanı kendi yerinde tepeler.
 Emel gazâ ü şehâdet olunca her nefere
 Göğüs verir o neferler şedâid-i sefere.
 Ne süngüden, ne de toptan, tüfekten ürkerler;
 Dumanla, ateşle eğlenir bu askerler.

Olur mu can veren insan sürûra müstağrik?
 Meğer ki terk-i hayat eyleye şehit olarak!
 Nasıl güler kişi oldukça dâğdâr-ı beden?
 Meğer ki avdet ede şanlı bir muhârebeden!
 Vücûdu yaralı, kurşun nişanlı gaziler!
 Eroğlu er, koca Osmanlı, şanlı gaziler!
 Tesalya'da ne yararlıklar etti her biriniz,
 Girince muârekeye mukabbel oldu müdbiriniz!
 Ne kahramanmış o Abdü'l-ezel, o mert gazâ!
 Geçit bu nâmla min-ba'd-ı yâd olunsa sezâ.
 Gömüldü mü o mübarek vücûd, o pîr-i şehit?
 Zemindî Mehdî niçin lahdî olmamış nâhîd?
 "Yiğitlerim çikalım gayret eyleyin şu dağa!"
 Diyorken ah vurulmuş çekilmemiş otağa.
 Cerihasından o dem nâ-ümitmişler hep;
 "Vuruldunuz paşa siz gitmeyin!" Demişler hep...
 Önünde askerinin; rehber-i necât peder!
 Yalın kılıç atın üstünde, olmak üzere heder:
 "Hücûm!" emri verirmiş vücûdu hûn-ı âlûd;
 Bu vak'a nâmına mutlak olur medâr-ı hulûd.
 Sonunda pîr-i dilâver olur sükût-nümâ;
 Vücûdu hâke düşer, ruhu âsumân-peymâ.
 Şehit düşmesi dil-hûn eder maiyetini,
 Maiyetindeki asker tutar vasiyetini:
 Cenaze başında.. Neferler yürür gider cebele,
 Cenaze başında.. O tekbîr akseder cebele;
 Cenaze başında.. Deyip "Lailaheillallah!"
 Cenaze başında.. Olur hepsi reh-nevred-i felâh;
 Cenaze başında.. Geçit üstüne düşer a'dâ,
 Cenaze başında.. Çıkarlar adüvvüyü çiğneyerek,
 Cenaze başında.. Adüvv olsa pâymâl gerek.
 Sizin bu hâliniz Osmanlılar! Ne hâlettir?..
 Değil bu levhayı tasvire şiirler kâdir.

Dem-i hücumda tehliller, aman Yarabb!..
 Cihânı titretecek şey bu hâlet-i ağreb!..
 Nedir bu, na'ş ile savlet o gûhsâra hele
 Lahd ya pîş orada süngüler, tüfeklerle!
 Dağın başında gömerler şehid-i muhteremi
 Ki azm ü rezimde ayn-ı şebâbmış haremi
 Geçen muhârebeden talebesi durur elân,
 Muhâfız-ı vatan olmuş bu hâfız-ı Kur'ân.
 Gömüldü can vererek aldığı yere cismi;
 Niçin verilmesin artık o ma'bere ismi?..
 Niçin denilmeli artık o yerlere Milone?
 İlelebet koca Abdü'l-ezel'le yâd oluna!..
 Bu şanlı harp ile Abdü'l-ezel karîn-i ebed,
 Mezarı olsun ilâhi meleklerle ma'bed!.

İsmail Safâ

(s.2-3)

Bir Tazmîn

-1-

Ümit cihânda büyük, zevk ise mahdûd;
 Her saati ömrün emel-efzâ, elem efzûd!
 Mâzi: Mütevâlî, ezelî sâye-i memdûd;
 Müstakbel: Ebedle dolu bir makber-i mesdûd;
 Hâl ise saâdet gibi, rahat gibi mef kûd...
 “Feryâd-ezîn nev’-i vücûd adem-i âlûd!”

-2-

Makberleri mahv eylemese kardeş devrân
 Bir o yapacak yer bulamaz hâne neşinân;
 Taş zannederek kullanıyorda onu insan
 Mevta kemiğinden oluyor bir nice eyvân.
 Sağlarla dolu makberedir âlem bî-sûd:

“Feryâd-ezîn nev’-i vücûd adem-i âlûd!”

-3-

Feryat!.. Bu söz tercüme-i hâl-i felektir;
 Her an cihân bir ebedi ah demektir.
 Madem ki insanlar için nevha gerektir,
 Madem ki feryatla âlem bitecektir..
 Bilmem ki yaratmakta nedir şîve-i ma'bûd?
 “Feryâd-ezîn nev’-i vücûd adem-i âlûd!”

-4-

Birkaç sene seyretmek için mülk-i fenâyı
 İnsan çekiyor inleyerek bâr-ı kazâyı,
 Varsa çekecek ruhu da belki o belâyı;
 Hiç görmeyecekse dil-i nâşâdı safâyı,
 Yokluk gibi varlıkta niçin olmaya nâbûd?
 “Feryâd-ezîn nev’-i vücûd adem-i âlûd!”

-5-

Ey Hâlik-i a'zam! Nasıl etmez seni bîzâr
 Gûş eylediğin bir nice bin ah-ı şerer-bâr?
 Dehşetli bir âvâz ile der zâtına her bâr
 Dağlar, uçurumlar, ovalar, dalgalar, eşcâr
 Gökler, küreler eylerken arşını mescûd:
 “Feryâd-ezîn nev’-i vücûd adem-i âlûd!”

A. Nadir

(s.3)

Sevmek İstedikçe

-A. Nadir Bey'e-

Zîr-i nahl-ı melâhatında senin
 Kalbimi aşkına defîn ettim;
 Lâne-i mahremiyetinde senin
 Ebedi sevmeye yemin ettim.

Bulamaz yer dilde kendi için
 Başka ad, başka sevgi, başka kadın;

Görünür kalbimin yerinde bugün
Senin aşkın, senin hayalin, adın!

Koparıp sîne-i nezârımdan
Kalbimi aldı pençe-i sedefin;
Boş kalan sadr-ı nâlekârımdan
Geliyor şimdi şehka-i şegafın.
Şimdi ben böyle hasta. Böyle yarım,
Şimdi ben böyle kalpsiz yaşarım!

Sevecek başka bir kadın görsem
İsterim sevmek, isterim.. Sevemem;
O zaman böyle hasta, böyle yarım,
Cismimin böyle küşte halinde,
Göğsümün boş kalan mahalinde
Bir derin.. Bir derin elem duyarım!

Cenâb Şehâbeddin

(s.3)

Timsâl-i Cehalet

Merkûz idi leylin nazar-ı hadşe nesârı
Âfâk-ı şühûda;
Olmuştu bütün lem'aların ma'kes târı
Emvâc-ı gunûde;

Bir samt-ı siyah renkle meşbû' hayâlât,
Dağlar dereler sanki birer mahfel-i emvât..
Yalnız koca bir fem;
Bir dağ gibi adam,

Dikmiş nazar-ı gayzını, bî-havf ü mübâlât,
Eylerdi o boş âleme îrâd-ı makâlât.

Kükrer, bağırır.. Dağlara çarparda sadâsı,
 Bî-fâide, eylerdi bütün kendine avdet;
 Âblâk yüzünün lahye-i cârûb-ı nümâsı
 Enzâr-ı temâşâyâ verip sıklet ü vahşet

Titrerdi civarındaki, pîşindeki eşya
 Nutkundan uçan zehr-i bürûdet; o hâlâ
 Pür cür'et ü nahvet
 Eylerdi hitâbet;

Eş'âr ü fûnûn, hep o dudaklarda mahyâ
 Çerkâb-ı ta'rizden ederlerdi tehâşâ...

İnsanlığı muhtaçtı, şâyân-ı tefekkür,
 Binlerce güvâha!
 Atmıştı bu menazır beni hem-reng-i teneffür
 Bir havf-ı siyaha

Tevfik Fikret

(s.3)

Son Katre

Veda edip nazarın gizlice cemâlinle
 Hazîn hazîn yaşamak isterim hayalinle..
 Budur bugün emelim.
 Bu ayrılış sana rüya gibi gelir; derken
 Zaman geçer, unutursun bütün bütün beni sen..
 Bilir misin bu neden?
 Düşünme, fikrini yorma bunun için güzelim!

Olur mu berk-i hüzne sitâre hiç mahrem?
 Geçer bizimde bu yolda hayatımız her dem
 Firâk ile tevâim;
 İlelebet sana düşkün, ilelebet küskün,

Şikeste dil gezerim gurbet ellerinde bütün
Bu derd-i çekmek için.

Gülüp geçersin omuz silkerek bu sözlerime,
Senin hayalini işgâl eder benim yerime
Safâlı bir çehre.

O dem ki, sevdiğim, ebsâr eder sehâb-ı adem
O hâle-i şeb-i aşka; o zülfe berf-i hirem:
Gelir zaman-ı nedem..

Serâb-ı mühim nisyân içinde bir katre
Verir senin dil-i me'yûsuna ümid-i rehâ;
O katre-i mütefekkir, o katre-i sevda

-Garip.. Lerze-nümâ-
Dem-i ahîr memâtımda döktüğüm yaşlar,
Hayat-ı bîkese bir vefâlı yoldaştır!

Sîret

(s.3)

Ma'şûka-i Hayâlîme

Seni ben kendi kendime ey yâr,
Düşünüp bir dem melâlimde,
Söyleyip hacle-i hayalimde
Eyledim kendime enîs-i leyâl.
Gökyüzünden alıp sehâbeleri
Sana bir lâne eyledim ihzâr;
Ediyorsun o lânedan ibzâl
Şimdi her leyle bir ziyâ-yı seher.
Seni ey ömrümün ziyâ ü ferî,
Seni bir defa öpmeden ruhum
Terk-i yâr ü diyâr ederse eğer,
Ebedi bilmiş ol ki mecruhum.
O zaman isterim ki leyl-i siyah
Beni etsin zalâm içinde tebâh

Bir şafak doğmasın civârımda
 Bu azâb-ı elîm ile nâlân
 Geçsin artık bahar ü sayf ü hazân;
 Bir çiçek açmasın mezârımda!

Hüseyin Suâd

(s.3-4)

Bir Gecelik Gelin

Subh kadar latîf, şafak bulutları kadar zarîf olan Subhiye –erkenden kalkar, bahçeye iner, eliyle dikmiş olduğu çiçeklerini sular, kuru otları yolar, bir heves-i bağbanî ile şu eğlenceli hizmetini hüsn-i ifâyâ çalışıyordu. Bazen alaca karanlıkta yatağından kalkıp odasının itsâlindeki çardağa çıkar, kudretten lüle lüle olan siyah ipek gibi yumuşak saçlarını perişan bir halde arkasına atar, zulmet-i leyli yarmaya çalışan iri güzel kara gözlerini bahçesine dikip yavaş yavaş zâil olan şeb-i târîki parlak nikâhıyla büsbütün defetmek isterdi. Zirâ bahçesini hayal meyâl görüyorsa da çiçeklerinin rengini seçemiyor ve evrâk-ı zümridini temâşâyâ muvaffak olamıyordu. Hava açıldıkça Subhiye’nin müdevverce beyaz simâsı arz-didâr mihr-i tâbân gibi görülmekte ve arkasına yığılan siyah saçlarının manzarası, geceyi hatırlatmakta, telâşından ihtizâza gelen müjkânı enzâr-ı ateşnâkıyla garip bir ahenk almış olduğundan hey’et-i mecmûası eş’a-i şemse benzemekteydi!.. Şafak attıkça kırmızı dudaklarını nîm aralık eden tatlı tebessümleri artmakta, inci gibi dişleriye şebnemlerle müzeyyen beyaz bahar çiçekleriyle rekâbet etmekteydi. Bahar-ı ömrünün on yedinci senesini ikmâl eylemekte olan bu nev-şüküfte çiçeklerini ve kitaplarını sever, kasabanın sâir kızları gibi iştigâlât-ı beytiye ile mütevaggıl olmayıp âzâde yaşar, sabahın latîf rüzgârı yüzüne vurdukça kalbi hissiyât-ı şâirâneyle kabarıp garip bir sûrette çarpar. Karşısında tulû’ eden güneşin ufukta hâsıl ettiği nakş-ı elvâna hayretle bakar, nihayet odasına avdetle kitaplarını düzeltir, böylece yemek vaktini bulurdu. Yemekten sonra mütâlaaya dalar, akşamüstü yine bahçesine çıkar, pederi Hacı Sadık Ağa’nın vürûdu üzerine elindeki kalemiyle karaladığı kâğıt parçasını kameriyesinin bir köşesine atıp istikbâline koşar: “Okumuş kızım, kâtip kızım!” cümle-i nevâzişkârânesini her akşam pederinden şeker ve oyuncağa nâil olmaya alışık şımarık çocuklar gibi kemâl-i tehâlûkle ahz eylerdi.

Subhiye pederinin kurretü'l-aynî idi. Kendinden küçük diğer üç hemşiresinin mazhar olamadığı muhabbet ve iltifâta alışmış, pederinin kavlince erkek evlât değerinde, vâlidésinin iddiasına göre tembel bir kızcağızdı!

Subhiye'nin diğer hemşireleri de güzel ve fazla olarak tombul kızlar olup yedi yaşında bulunan en küçük hemşiresinin bile elinde bükmek için pamuk ipliği veyahut vurmak için bir tığ iğnesi bulunur daha büyücek olan diğer ikisi dahi adeta vâlidelerinin vazifesine muâvenet etmekteydiler. Subhiye onları hiç olmazsa sadece kırâata olsun alıştırmak isterse de muvaffak olamazdı.

Subhiye'de fitrî olarak tabiat-ı şiiriye de vardı. Ne çare ki vilâyet mektebinden şehâdetnâmesini alıp çıktıktan sonra pederi vatani bulunan kasabaya avdet eylemiş olduğundan tahsîlini ikmâle muvaffak olamamış bu cihetle pek tatlı, pek ruh-nevâzâne olan eş'ârı da gayr-ı muntazam, vezni ve kafiyesi karışıyor bir halde kalmıştı.

-2-

Hacı Sadık Ağa mutavassıt derece zenginlerden olup ulüvv-i cenâb ve istikâmetiyle kasabasında temeyyüz etmiş bir zâttı. Üç çiftliği olup en ehemmiyetlisine Rumeli muhacirlerinden kibâr düşkünü özü sözü doğru Abduş Bey isminde bir kimseyi subaşı intihâb etmiş ve kârlı çıkmıştı. Abduş Bey'in senenin nihâyetinde beş para irtikâb etmeyerek hakkına razı olması sayesinde Hacı Sadık Ağa epeyce kesb-i servet eylemişti. Hacı Sadık Ağa da buna karşılık olarak Abduş Bey'in büyük oğlu Cafer'i tahsîle sevkedip bütün umûr-ı hesâbiyesini ona havale etmiş ve kıymetli kızı Subhiye'yi de nikâhlayarak evlâd-ı ricâlden mahrûm olduğu cihetle müstakbel damadını kendine vekil ve evlât edinmişti.

Cafer pederi gibi müstakîm ve sâhib-i meziyet bir gençse de serbest tavrılı ve gayet âteşîn olduğundan Hacı Sadık Ağa'nın zoruyla elinde bulunan kalemi atıp mükemmel bir silah almayı vâsib-i süvâr olarak çiftlikleri dolaşmayı sever, en muhâtaralı ormanlarda av avlamaktan telezzüz eder, korku nedir bilmez, karlı tipili havalarda yolculuk ederek karşısına tesadüf eden canavarları kemâl-i şecâatla telef eyler bir afacandı.

Şâire Subhiye'nin etvârına tamamıyla zıt olan şu damadı Hacı Sadık Ağa'nın fena intihâb etmiş olduğu vârid-i hatır olursa da böyle değildi. Subhiye'nin eş'ârı, çiçekleri nagemât-ı teyyûru tarif yolunda başlar ve onları sevdikçe vatana muhabbetin tezâyüdünden bahseder, vatanın muhâfazası için de değil yalnız ricâlin nisvânın bile çalışması lüzûmunu

meydana kordu. Görülüyor ya! Subhiye’de gayret-i millîye, muhabbet-i vataniye maa-ziyâdeten mevcûttur.

Hacı Sadık Ağa’nın haremi pek hamarat bir kadın olduğu için tembel Subhiye’nin Abduş Bey’in çiftlik karibinde olan hânesine gelin gideceğinden pek memnûn oluyordu. Maa-mâ-fih cehâz-ı ahzârını kızının dest-i mahâretine bıraksa kalem ve kitap o ellerin iğne tutması pek müşkül bir dava olacağından ortanca kıızıyla gergefin başına geçip vaktiyle her şeyi hazırlamıştı.

Bir sabah Subhiye bahçe hizmetini bitirerek odasına henüz avdet eylemişti ki hızlı hızlı kapı vurulunca garip bir sûrette yüreği oynadı.

Gelen Cafer idi. Hâneye girer girmez “Ağa Baba” diye haykırarak Sadık ağa’nın odasında soluğu almıştı! Cafer’in yüzünde görüler âsâr-ı telaştan ve üstünün başının silahla mücehhez olmasından Sadık ve haremi taaccüble “Ne var?” suâlini irâda mecbûr olmuşlardı.

Cafer’in yüzünden meserretler saçılıyordu! Halecânla:

- İşte ben de Alasoniya’ya gidiyorum! Dedi. Sadık Ağa:

- Baban bedel vermişti!

Cafer – Evet ama benden habersiz vermişti! Babama yalvardım ağladım, izin aldım. Anamı da razı ettim. Şimdi sizde bir pederimsiniz! Elinizi öpmeye ve Subhiye’yi alıp götürmeye geldim. Yarın hemen gidiyorum!

Sadık Ağa – Aaa! Hiç olur mu? Geldikten sonra alırsın!

Subhiye’nin vâlidesi – Yok yok Cafer, ben kızımı düğünsüz derneksiz veremem! Düğünde görüş olmalı davul çalınmalı!

Cafer kayınvaldesinin kolundan tutup pencerenin önüne götürerek:

- Bak işte! Düğünümüzün davulu çalınıyor! Karşıda ben muhârebe de düşmanla cenk edeceğim! Dedi. Cafer’in gösterdiği mahalde bir cemm-i gaffir yeşil bayrak altında tecemmü’ ederek, şarkılar okuyup, davul çalarak din uğruna gazâyâ gidecek gönüllü efrâdını toplamaktaydılar.

Sadık Ağa’nın gözlerinden yaşlar akarak:

- Al götür arslanım! Kızıma bundan şerefli bir düğün yapılamaz! İhtiyar olmasaydım ben de sana refâkat ederdim. Madem ki bunu yapamam, oğlum da yoktur kızımın zevci bu şerefli vazifeyi ifâ etsin! Dedi ve zevcesinin mümânatına kulak asmayıp Subhiye’nin kolundan tutarak Cafer’e teslim eyledi!

Cafer getirmiş olduğu köy arabasına Subhiye'yi bindirerek ikâmet ettiği nahiyenin yolunu tuttu. Subhiye'nin anası da bir saat sonra kızına lâzım olan gelinlik elbise vesâireyi alıp kendi malları olan öküz arabasına râkiben yola çıktı.

-3-

Ertesi sabah Cafer'i bir gecelik gelin olan Subhiye giydiriyor ve silahlarını eliyle takıyordu. Müfârekat epeyce sûzişli oldu! Sadık Ağa'nın haremi kızını alıp götürmek istemişse de Subhiye ebeveyninin nevâzişiyle tesliyet-yâb olmaksızın kayıvaldesiyle kayınpederinin nezdinde kalıp teessürlerine iştirâk etmeyi tercîh eylemişti!

Günler geçiyordu. O geniş vadiler, uzaktan birbiri üstüne yığılmış gibi görünen dağlar bir gecelik geline hep mahal-i harbi irâe ediyor, Cafer'in kanlar içinde kalan hayaliye bir zıll-ı muhîb gibi gözleri önünden geçiyordu.

Bir gün Cafer'in yaralanmış olduğunu duydular. On beş gün sonra da hânelerinin önünde bir köy arabasının durduğu görüldü. Birkaç saniye sonra Cafer de isbât-ı vücûd etti!

Cafer biraz topallayarak odaya dâhil olmuştu. Ebeveyni, müteâkiben zevcesiyle küçük biraderini der-âgûş eyledi. Üstünden paltosunu atınca sîne-i hamîyetini tezyîn eylemekte olan bir nişân göze çarptı.

Pederi – Ohh ohh Cafer memnûn oldum! Dedi. Diğerleri de ifâ-yı tebrik eylediler.

Cafer – Baba! Bak görüyorsun ya! Sapa sağlamım! Ayağım biraz aksıyorsa da koşmaklığıma bile zarar vermiyor! Bugün sizi bir iki saat kadar görmeye geldim, yine gideceğim!

Vâlidesi – Ne! Yine muhârebeye mi gideceksin? Hiç olur mu? Subhiye'yi nasıl bırakıp gideceksin?

Cafer – Anneciğim! Bir gecelik gelirken nasıl bırakıp gittimse yine öyle gideceğim! Din ve vatan her şeyden azîzdir! Değil mi Subhiye? Subhiye'nin yüzü alâim-i fahr ile kızardı! Zevcine doğru ilerleyerek:

- Cafer! Benim de senden beklediğim budur! Allah yolunu açık etsin. İnşallah muzafferden avdet edersin! Dedi.

Ser-Muharrire Emine Semiye

(s.8)

Nr. 43

EDEBİYAT

Ah O Geçen Devre-i Hayat

Artık düşünmek istemem.. Artık bu âlemin

Yoktur beni düşündürecek bir saâdeti;

Artık muhabbeti

Görmekteyim şebîh-i siyeh-rengi mâtemin!

İhsâs eder hayalime rikkatli sir sükût!

Birçok revâbıtın ki bugün eşk-i ye's ile

Tezkârî bir teselli-i câmid verir bana...

Bî-kayd ü pür hevâ,

Onlardı rabteden beni bin kayd-ı zâile.

Zâil-i şebâb... Zâil ü sâfil şu kâinât;

Ümit içinde bunları ben daimi sanır,

Hep öyle aldanır,

Mesut olurdum... Ah o geçen devre-i hayat!

İstanbul'dan - Tevfik Fikret

(s.2)

Bizde Edebiyat

Geçen sene hayat-ı edebiyemizin bir icmâlini yaparak memleketimizde edebiyatın ne gibi bir tarîk takip etmekte olduğunu bir dereceye kadar tayin için 312 senesine ircâ'-ı nazar edince resâil-i mevkûtemiz içinde simâ-yı mümtâz olarak Mütâlaa ve Mektep risâlelerini görüyorum. Bizde hayat-ı edebiyeye mevzû bahsolunca mühim mevki'-i risâil-i mevkûtenin işgâl etmesi tabidir. Bununla beraber bu son seneler zarfında resâil-i mevkûtemiz pek yavan bir sathiyet dairesini çekememekte, bu gayesiz, bu sebepsiz manzûmelerden hiç biri kapıldıkları o seyl-i âmîyet içinde bir şahsiyet-i münferide ile temâyüz edememekteydi. Hepsi bulanık bir âb-ı revân gibi akıp, muttasıl akıp gitmekteydiler; daha okunmadan unutuluyorlardı. Bunun sebebini tayine hemen hâcet

yoktur. Çünkü bir fikir, bir tabir ne kadar iyi, ne kadar rengin olsa asırlarca müddet tekrar edile edile elbette letâfet ve haşmetini kaybeder. Bundan kat’-ı nazar teâkub-ı ezmân ile müfekkîrâtta, ihtisâsâtta hâsıl olan tahayyülün kalplere ihsâs ettiği maânî, hâricde vücûd-pezîr olmak için daha ince, daha başka bir lisâna muhtaçtır. Elsine-i ecnebiyeye vukûf ile, kesret-i mütâlâa ile daha diğer sûretlerle zihnen, hissen bu derece-i terakkiye vâsıl olanlar “Niye aksine döner çarh-ı gerdûn” şikâyetlerine, “”Âfiyet elden uçan murg-ı vefâdır” teessüflerine karşı amîk, bir istikrâhtan başka bir şey duymuyorlardı. Bunları anlamayanlarsa “Güzelim, serde olan mihr ü muhabbet bu mudur?” diye yazıp duruyorlardı. Böyle şebâbet-i hâzırının birer şükûfe-i nezâketi olan müstead, münevver zevâtla gazelciler arasında hissiyâtın adem-i tevâfukundan başlayan müfârekat-ı maneviye gittikçe şiddetini arttırmaktaydı. Çünkü hep hakikat ve meâlî besleyerek, bu hissiyâta tercüman olacak bir şâir-i cedîdin tehhüründen bir ye’s-i müellim duydukları gibi sâhe-i edebiyi ma’nâ galgalalarıyla doldurmaya çalışanların belâhet-i gayr-i mütehasseşânelerinden de ıstırâbla karışık bir nefret hissetmekteydiler.

İşte Cenâb Şehâbeddin imzası altında cerâid-i edebiyeye sahifelerini ebedi kılan şiirler bu kulûb-ı nemîdeyi fart-ı meserret ve takdirle ihtizâza getirdi. O mübhem, muzlim sûrette fark olunur gibi olan hislerin nâ-kâbil taklit bir lisânla ifâdesine, o mümteni’-ül-efhâm zannolunan ma’nâların, basit sûrette tezâhürüne tarşı bir nidâ-yı perestiş teâlî etti. Bu andan itibâren Cenâb Şehâbeddin edebiyat-ı Osmâniyenin bir rûkn-i metîni, bir üstâd-ı bihîniydi.

“...Cenâb’ın şiirleri... Ohh, bu ulvî fitrât-ı hayal! Bu hiçbir Türk şairinin bende hâsıl ettiği lerziş-i âmâli bahşeden yârân-ı safdır... Bunlar öyle bir feyezân-ı cûşâcûş ile nebe’ân ediyor ki gubâr-âlûd bir hevâ-yı keyfî tasfiye eden bârân-ı bahar gibi hissiyâtımızı tatrîh-i vâ’lâ ediyor. Yarabbim, evet, hiçbir Türk şairinin, hatta hiçbir Fransız şairinin... Zirâ ne olursa olsun, Musset’in, Prudhome’nin, Harkor’un lisân-ı refîk-i eş’ârı Türkçe kadar teshîr edemiyor; hele Cenâb’ın Türkçesi... Zirâ peri-i latîf lisânımız mutayyi’ bir perestiş-i mağlûbâneyle bu genç üstâd şiirin elinde öyle bir şûhî-i teslimiyetkârâne ile cilve-ger ki birçok seneler kalbindeki ihtirâslara, Bürkânlara rağmen, birçok dilbâzların nevâzişlerine karşı câmid, bî-hiss kalırken, karşısında birdenbire ref’-i ser-hâkimiyet eden yeni muğfel için bir hiss-i amîk-i ibtilâ ile titreyerek bütün hazâin-i nisvâniyetini, bütün serâir-i ulviyyetini onun bir nazarına mağlûbâne vakf ü fedâ eden bir cemâl-i zî-vakâr gibi perişan, bî-tâb kalıyor. Bütün bunları ne vakitten beri herkese karşı haykırmak isterken muktedir olamıyordum...”

Mehmed Rauf Bey'in bir mektubundan naklettiğim şu fakirlere Cenâb Şehâbeddin'in, evtâr-ı garâm şiiri, nasıl bir sûret-i sihir-kârâne tehzîz ettiğini isbât eder. Başkaları hakkında kendisinin kullandığı "Nâ-yı Füsûnkâr" ta'birini ben bi-hakkın onun o mûnis-i ruh şiirleri hakkında münâsib görürüm, ki ulvî, lâhûtî bir ahengin lerziş-i gaşî-âveri içinde a'mâk-ı kalb ü ruhumuza nüfuz eyler. Fi-l-hakîka Cenâb Şehâbeddin'de öyle bir mevhibe-i fitrat var ki bununla kâr'ınlarını behema-hâl birer hâvet-i lâkaydânededen kurtaracaktır. Onun şiirlerine karşı ihmâlkâr bulunmak kâbil değildir. Ya fevk-al-âde söyleyecek, enîs-ül-bâl edilecektir; ya son derecede bir hiss-i adâvet beslenecektir.

Bunların ikisi de gizli gizli oluyordu. Fakat âfâk-ı edebiyedeki bu sükûn-ı zâhîrinin altında gizlenen sâikaların neredeyse patlayacağı mahsûstu. Mektebin, genç şâirleri içinde kâr'ınların en ziyâde kimi takdir ettiklerine dâir istimzâcî için yazılan cevaplar bütün barutlara kıvılcım bıraktı, terakki-i maârif ve medenîyyetin o merde a'sârın artık çürümüş bulunan sünûhâtı üzerine çektiği perde-i nisyân altında kalanların mehâcemât-ı birûnâneleri birdenbire meydan aldı. Bu öyle bir garâbettir ki bizim memleketimize hemen hastır denilebilir. Edebiyatı lisân münâkaşalarından ibâret zanneden kâfiye perdâzân-ı aczenin ilk mürâcaat ettikleri vâsıta söğüp saymaktır. Bu öyle bir hadde vâsıl oluyor ki iş nihâyet makam-ı resmiyenin bi-hakkın bir müdâhele-i tevbihkârânesini davet ediyor. Memleketimizde dâire-i edeb dâhilinde tenkîd ve muâhezenin adem-i vücûduna en başlı sebep budur. O derecedeki tenkîd kelimesi taarruz ile mürâdif addolunur. Bu defa da ortaya bir Sembolizm kelimesi atıldılar. Bunun içinde bazıları da bir hâlidî safâ buldular. Bazıları hiç ma'nâ göremediler. Fi-l-hakîka, ne demek olduğunu kendilerinin de bilmedikleri bir Fransızca kelimeyle ne kastediyorlardı? Sembolizm nedir? Acaba bunların mâhiyet ve hakikatından haberdar kaç kişi vardır. Buraları hiç düşünülmedi. Sembolizm adeta, gittikçe küçülen bir dâire içinde dönmeye mahkûm olanların âfâk-ı mahdûde-i cehaleti hâricinde kalan şiirlere bir kasd-ı tezyîf ile hasr edildi.

Hasta Çocuk manzûmesiyle dehâ-yı şâirânesinin pek belîğ bir vesîka-i iktidârını tarih-i edebiyatımıza müebbeden haketmiş olan Tevfik Fikret nâmı da bu sırada afak-ı edebimizde yeni bir revnâk ile teceddüd-nesâr olmaya başladı. Mirsâd ve Resimsiz Ma'lûmât risâlelerinden bed ederek gittikçe bir gaye-i teâlî ve terakkiye doğru yürüyen eş'ârının tarz-ı atîk taraftârânı kulûbuna bile ilkâ ettiği fart-ı takdir kendisini Cenâb Şehâbeddin kadar âsâr-ı teceddüd gösterdiği halde onun kadar düçâr-ı ta'rîz olmaktan muhâfaza etti.

Bu nazik ve sevimli şâiri sevmek için yüksek, açık bir cebhe altındaki parlak gözlerinin bir şu'le-i dehâ ile tenvîr ettiği hayr-hâh, sevimli çehresini görmeye hâcet yoktur. En güzel pırlantalar gibi yavaş yavaş bir dikkat-i san'atkârâneyle işlenmiş şiirlerinden yükselen o bû-yı nezîh ve necîbi anlamak kâfidir.

Edebiyatın bir nev'inde teceddüd-i rev-nümâ olunca daha birçok ashâb-ı iktidârında kendilerine hâs olan birtakım meziyetlerle beraber fevc fevc bu cihete temâyül etmeleri hemen her yerde görülmüş ahvâldendir. Bizde de bunlara misâl olarak A. Nadir Bey ile H. Nazım Bey'i gösterebiliriz ki birincisi hep hakikaten bir ifrât-ı hisle meylederek bunu, isti'mâl ettiği aheng-i taklîdilerde de ibzâl ediyor; ikincisi, rikkat-ı tefekkürâtına ikna ettiği nev-zemîn kelimât ve ifâdât ile şiirlerinin anlaşılmasını yüksek bir tabaka-i münevvereye münhasır bırakıyor. Ve nihayet Halil Siret, Hüseyin Suâd, M. Rüştü, Ahmed Kemal, Zâim-zâde, vesâire vesâire... gibi peyrevânî ta'dâd edebiliriz ki hepsi de şi'r-i cedîdin ashâb-ı iktidâra kendi husûsiyetlerine göre güşâde bıraktığı şeh-râh ü vâsî'de birer istikâmet takip ediyorlar.

Şi'r-i cedîd; Evet, Şiirimiz artık başlangıcın ihtizâzlarından, tereddüdlerinden çıkıp henüz pek genç bir devre-i kemâle girmiştir ki şimdiye kadar meydana getirdiği ikmâl-i âsârı, hangi millet edebiyatına karşı olursa olsun makam-ı ıftihârda gösterebiliriz. Bu sözlerimin hemen hepimize sârî bir illet tefehhürün sevkîyât-ı mübâlağakârânesine hamel olunabilmek de ihtimâli vardır. Evet; iddia etmiyorum ki, şiirin her cihetinde mükemmel eserler meydana çıkardık. Fakat şuna kattiyen eminim ki, artık bizde bir şiir vardır ve gittikçe terakki ediyor. Şu son zamanın hareket-i edebîyyesi ile uyanan şiirimizi, Şinâsi'yi takip eden zamanda lisânımız için peydâ olan intibâh ile açılmış devrenin mahsûlâtından tefrîk eden en esaslı ve mühim bir nokta vardır işte şiirimize bir kisve-i ebediyyet veren cihet burasıdır. Genç şâirlerimiz şiiri, şiir olmak için yazıyorlar. Yoksa o vâsita ittihâz edilecek olursa –nasıl ki öyleydi- ehemmiyeti yalnız ihtirâsât-ı umûmiyeyi okşadığı zamana münhasır kalır. Bu ehemmiyet de şiirden ziyâde muhtevi olduğu îhâmlardan neş'et etmiş bulunur. Şimdi bu cihet merdûddur. Şiirimizin böyle esaslı bir sûrette nâil-i âzâdegi oluşuna, kâfiyelerin tevessü'ü, mısra ortasında cümlelerin bitmesi yolunda tarzların kabûlü gibi tevsî' ü inkişâfına hizmet edecek usûllerin inzimâmı istikbâl-i şiirimizi te'mîn eylemiştir.

Memleketimizin âsmân-ı kebûdu altında bedâyi'-i menâzırı karşısında hevâ-yı latîf tahayyül-perverin nevâziş-i istiğrâk-ı bahşası kalplerimizi bir ihtiyah-ı şiir ve ahenk ile pek ziyâde lebrîz etmekte olmalıdır ki peri-i ilhâmın en hafif bir tebessüm şu hânesine mazhar

olanlar bile şiirin bilhassa manzûm kısmına meylediyorlar. Bu isti'dâd-ı fitrî müceddidin şiire hakikaten zî-iktidâr birçok telmîzler yetiştirdiği halde nesrimizde bu feyz pek görülüyor. Halid Ziya'nın, o hissiyât-ı rakîkayı, ahvâl-i ruhiyenin tahavvülât-ı nâgehânisini ifâde edemez görünen serkeş lisânımızı bir mülk-i hâs gibi dest-i temellükünde istediği nezâketlere bir iktidâr-ı üstâdâne ile müstead kılarak Sezâî ve Ahmed Rasim Bey'lerle beraber birde nesri te'sîs etmeye başladığı zamandan beri yetişmesi ümit olunan diğer nâsirlerden bugün yalnız Mehmed Raûf bizi aldatmadı. Yalnız o, üstâdın güzârından sonra tekrar mümteni'-ül-mürûr bir halde kapanan tarîk-i teceddüdde her mânia bir darbe-i iktidâr vurarak kendisine has bir mâlikâne-i edeb açmıştır. Bugün roman ile hikâyemiz Halid Ziya ile Mehmed Rauf Bey'de teşahhus ettirilebilir. Fakat bu sırada o gayretli Abdullah Zühdü nâmı da unutulamaz ki küçük hikâyelerinde göze çarpan tedkîkât-ı nâfizesi kendisi hakkında büyük bir ümit veriyor. Bunların ayrı ayrı şahsiyetlerini izâh, şu icmâlin çerçevesinden hâricde kalır. Lâkin şurasını kaydetmek iktizâ eder ki hele bilhassa yeni nesrimizde Fransız edebiyatının pek ziyâde bir te'sîr-i haykârîsi görülüyor. Memleketimizde en ziyâde Fransızca münteşirdir. Ta rüştiyelerden bedâ' ile bu lisânı tahsîl edenler için önlerinde bitmez tükenmez birer âfâk-ı mütâlaa açılmıştır. O derecedeki hangi cihete gidilse pîş-i nigâhımızı temdîd eden dâire açılıyor; yeni ufuklar görüyoruz; bu mütâlaalar zihinlerde, hislerde bir intibâha, bir tahavvüle bâis oluyor. Bu hissiyâtımızı lisânımızda ifâde, bu ulûm ü fûnûnu tercüme için elimize kalem alınca görüyoruz ki lisânımızın hâl-i hâzırı itibârıyla tarz-ı ifâdelerde ne onları hakkıyla ta'yîne kifâyet var, ne de mukâbil kelimeler. Bundan o birtakım yeni lûgatlar, bundan o işitilememiş edâlar. Çocukluktan beri boş vakitlerimizi teshîr eden lisân Fransızca olduğu için tabîi yazılarımızda da ihtiyaç üzerine gösterdiğimiz teceddüdü oradan alıyoruz. Bunlar pek az zaman sonra lisânımızın rehâ-yı tabîiyesine karışarak bir unsur-ı vâhid teşkil edecektir. Bunda şüphe yok. Fakat şimdiki halde elsine-i ecnebiyyeye vukufu olmayanlar için bîgâne gibi kalıyor. Bu lisân, terakki-i medeniyeti takip etmek isteyen batın-ı cedîdin lisânıdır. Binâenaleyh âmmece nazar-ı hoşnudî ile görülemiyor. Bunlar nesr-i cedîdi iki sebeple sevmezler. Evvel-i ömürde, ifâde olunmak istenen hayata kâmilten yabancıdır. İkinci derecede tarz-ı ifâde bi't-tabi' alıştıkları gibi değildir. İşte bunlara sahte bir taassub-ı millî de inzimâm edince kâr'ının asıl o kitle-i kesîfesi yeni nesirden, hikâyelerden tevahhus ettiler. Bu sırada matbûâtımız içinde kendileriyle hem seviye olarak parlayan berr-i iktidârın âğûşuna atıldılar:

Birgün evvel-i mechûl olan Vecihî Beyefendi artık avâm için en ma'rûf bir hikâye nüvîs oluverdi.

Bu iştiâr-ı nâgehâniyi îzâh pek sehîldir. Çünkü burada kâr'i ile muharrir birbirlerini pek iyi anlarlar. Vecihî Beyefendi'nin iktidâr-ı edebiyelerinde avâmın anlayamayacağı yahut tevahhuş edeceği bir nokta bulunmaz: Her iki taraf da aynı derece-i irtifâidedir. Biraz zamandan beri artık gazâviyelerin, Ponisven de Terabler'in kitapları pek boş yere izâa-i evkâtan başka bir şeye sebep olamayacağı, asıl roman denilebilecek şeylerin şöyle böyle olması iktizâ edebileceği yolunda yazılan makâlât zevk-i kâr'inde bir dereceye kadar tahavvül-i husûle getirmişti. Fakat bu, bir mirkât-i terakkiye suûd demek olmakla beraber henüz pek sathîydi. Binaenaleyh böyle zevâta mahsûs bir romancıya ihtiyaç vardı. Zirâ Halid Ziyâlar, Mehmed Raûflar adeta Fransa'da olsalar oraya şeref verecek muharrirlerdendirler.

Vecihî Beyefendi'nin mahâret-i edebiyyesi, mevzûların intihâbında da kendisini gösterir. Çünkü çok kereler tecrübe olunmuştur ki böyle ev ki anaların şiddetleri altında ezilen çocuklar, kocalarına hıyânet edipte âkıbet sürünen zevceler ve nihâyet türlü türlü musanna' ve mevzû' şeyler, avâmın rikkatini tahrîk-i rağbetini celb için maa-ziyâdeten kâfidir. Bunlar anlaşılmaq için dikkate, yüksek bir terbiye ve tedrise ihtiyaç gösterir. Vecihî Bey'in üslûb-ı ifâdeleri de bu sınıf kâr'ini meclûb edecek kadar parlak olduğu için fena roman tercümelerinden bıkmış olanlar bunları bir eser-i edebî diye kırâat edebilir. Herhalde Vecihî Bey'in edebiyatımıza büyük bir hizmeti olacaktır. Çünkü bu eserleri okuya okuya kâr'ın, Halid Ziyâları, Mehmed Raûfları takdir etmeyi öğrenecektir.

Hüseyin Câhid

(s.4-6)

Hikâye ve Roman Kısım

Hata-yı Mâder (Mâba'd)

Muharriri: Ali Remzi

Kalbimdeki teessür gittikçe tezâyüd ediyor. Louis'in maslûm, mağdûr olduğu hakkındaki fikrim kuvvet buluyordu. Çünkü Louis'te bahtiyârlığa delâlet eden hiçbir hâl, hiçbir eser görülmüyordu. Louis'in çok yaşamayacağına hükmettim. Bu hükm beni bayağı müteselli etti. Çünkü Louis ne benim ne de rakîbimin olacaktı.

Louis'i hâlâ evvelki sevda, evvelki muhabbetle sevdiğim halde yine o gonçe-i melâhatın zevâli karîb olduğuna delâlet eden çehre-i zerdîni gördüğüm vakit kalbimde

“meserret” ta’biriyle tarif olunabilecek bir şeyler hissetmiştim. Bilmem tecrübe ettiğiniz var mıdır? Arzû-yı intikâm hiss-i muhabbete bile galebe ediyor. Bazen haklı bir intikam sevdavî bir muhabbetten daha lezzet bahşeder! Louis’i sevdiğim halde yine mevtini arzu ediyordum.

Louis’in âl-i nâtüvânisine son bir darbe-i şedîde olmak üzere birkaç defa düşündürmeye vefasızlığından, hafif meşrepliğinden, hercâyiliğinden bahisle tahkîr-âmiz bir mektup yazayım. Bu tasvirimi fiile koymak için her ne vakit kalemi elime aldım sa bir kuvve-i ma’neviye beni men’, bir sadâ-yı hâtıfî: “Louis mazlûmdur, Louis şâyân-ı merhamet, sezâ-yı perestîş bir melektir! Louis bir hatayı tamir etmek için saâdetiyle beraber hayatını da feda etmiştir” yollu hitâbeti sam’ıma îsâl eylerdi. İcrâ ettiğim tahkikât neticesinde anladığım Louis zevcinden ayrı bir halde yaşıyordu.

Mösyö Hypeul var kuvveti sefâhata vererek kendi servetini kâmilten mahvettikten mâada Louis’in cehâzını da kumarda, sefâhata itlâf etmekteydi. Fakat Louis bu belayı kendi intihâb etmiş olduğundan ebeveynine şikâyetle, tazallüme cesaret edemiyordu. Zaten hakkı da yoktu. Başına belayı davet eden bizzât kendisiydi.

Louis’in hâlini, sûret-i ma’îşetini tahkîk etmek için birçok akçe sarfiyle kendi hizmetçilerinden bir iki tanesini ele almıştım. Louis’in felâketlerini, bedbahtlığını haber aldıkça hiss-i intikam beni de sevindirir, fakat bazen muhabbetim galebe ettikçe gönlüm pek müteessir olurdu.

Louis zevcinin bed huyluluğundan, sarhoşluğundan me’yûs olarak artık insanlara karışmamaya, münzevî bir halde yaşamaya başladı.

Çehresi günden güne solmakta, semâvî gözleri ferini kaybeylemektedir. Vücûdunun kuvveti gittikçe kaybolarak mübtelâsını affetmek şânından olmayan bir maraz-ı mahûfun te’sîriyle yatağa serildi.

Henry buraya kadar gelince tevakkuf etti. Yanaklarında yolunu şaşırmış olan iki tane gözyaşını sildikten sonra sözüne devam etti. Dedi ki:

Louis’in bir derd-i deva-yı nâ-pezîr ile hasta olduğunu kendi tabîbinden haber aldığım vakit mâbeynimizde hiçbir şey sebkat etmemiş gibi doğruca hânesine giderek kendisini görmek arzusu gönlümü şiddetle işgâl ettiyse de izzet-i nefsim mâni oldu.

Kemâl-i dikkatle edilen tedâvî kâr-gîr-i te’sîr olamayarak Louis birgün vefat etti. Son nefesinde benim ismimi yâd etmişti.

Teeshül etmezden evvel pederi gayet güzel bir hâne mübâyaa etmişti ki bu hânenin nazar-firîb bahçesi Louis'e medfen, bana matâf oldu. Bu bahçenin hâvî olduğu portakal ve limon ağaçlarının çiçekleri Louis'in makberi üzerine berf-i mülevven gibi sükût ediyor.

Vefâtından birgün evvel beraber büyüdüğü bir hizmetçi kızını celb ile mühürlü olarak tevdi' ettiği iki kıt'a mektubu vefâtından birgün sonra bana teslim etmek üzere vasiyet etmişti.

Hizmetçi kızı tarafından bana tevdi' olunan iki mektubundan beri bâlâdaki tafsîlâtta bazılarını hâkî diğeri âtîdeki satırları hâvîydi.

-5-

“Mektup”

Henry!

“Ben muhabbete değil nefrete şâyân bir kız olduğum için beni unut! Gönlün inat edip de beni unutmak istemese bile yine herşeyi ummân-ı nisyâna attırmak şânından olan ‘zaman’ birgün götürecektir, sana Louis'i unutturacaktır!

Dünyaya olan taallukumu kat' ettiğim hayatımın şu son günlerinde bile ulviyyetini takdîrden, takdîsten biran hâlî kaldığım âlî kalbinizde perverîş-yâb olan bir muhabbete hiçbir sûretle lâıyk olmadığımı bildiğim halde yine beni evvelki muhabbetle sevmekte olduğunuzdan emin olarak terk-i hayat edivermeye benim için bundan daha büyük medâr-ı teselli mutasavver değildir.

Aşkından mâadâ kalbinde hiçbir erkek muhabbetine yer göstermemiş, sevdiğinin bûse-i muhabbetinden mâadâ hiç kimsenin bûsesini yanaklarına dokundurmamış olan bir kız için sevgilisinin muhabbetinden, vefâsından emin olarak terk-i hayat etmekten daha büyük teselli-i ruh daha büyük mes'ûdiyet mutasavver midir?

Bir kadın için sevdiği erkeğin muhabbetinden, vefâsından emin olmak kadar büyük bir saâdet, büyük bir bahtiyarlık olamaz. Ben böyle bir mes'ûdiyeti ihrâz etmiş olduğum halde henüz bahar-ı ömrümdeyken bana hazân kesilen şu bî-vefâ dünyayı terketip gidiyorum.

Bilmem hatırlar mısınız? Yâd-ı şevk anını hayatımın son günlerinde bile kalbime muvakkit bir lem'a-i hayat-bahş eden muâşakamız zamanında beni goncelere teşbîh ederdimiz! Ben hakikaten bir gonceysem dünyaya geldiğim gibi, hayatımın dem-i seherindeyken, üzerime hiçbir nefha-i sevda dokunmaksızın dünyayı terk ediyorum.

Senin enfâs-ı âşikânene açtırmadığım bir gonce-i pâkizeyi başkasının enfâs-ı şehvânisine açtırmayacağım tabîiydi. Dünyaya pâkize olarak geldim; pâk-dâmen olduğum halde gidiyorum.

Senin kemâl-i muhabbetinden kalbimde hâsıl olan şevk-i ıtmî'nânın bir aynını şu son te'mînâtım senin kalbine bahşedeceğinden eminim! Bilirim ki bu cihetler sana bir dağ-ı derûn olmuş seni müteallim ediyordu.

Senin nazarında aşka hâinlik, vefâsızlık gibi vicdansızlara lââyık olan iki saffet-i makbûha ile mahkûm olmaya gönlüm razı olmadığından sana her şeyi itirâfa mecbûrum.

Sen benim için aşkın misâl-i müşahhısı, muhabbetin ma'nâ-yı zî-hayatıydın. Ben ruhumun safvet ü ulviyyeti içinde büyüyerek pederim bana tarşı mürüvvet-i mücessime, vâlidem şefkat-i müşahhasa oldukları halde her ikisi bana perestiş ederlerdi.

Paris'e geldiğimiz zamana kadar bu hâl-i mes'ûdâne devam etti. Paris'e geldikten sonra bir Pazar günüydü ki bahçemizin çiçekleri arasında bir kâğıt parçası buldum. Kâğıt gayet güzel bir yazıyla yazılmış, fakat bazı yerleri bozulmuştu.

Mâ'badı var

(s.6-7)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Vefâ (Mâba'd)

Bu Mesûde'yi zenciyeye vererek hemen Vefâ'ya teslimini emretti. Cüz'î bir zaman sonra zenciyeği karşısında görünce telaşla: Daha gitmedin mi Afet dedi!

İsmi Afet olduğunu artık anlaşılmış olan zenciye: Aaa nasıl gitmem? Hatta meserretli haber bile getirdim.

- Aman dadıcığım! Çabuk söyle. Sabra mecâlim kalmadı!..

Afet – Yok!... Ben öyle pek kolay müjde veremem!...

Afet musâhebeyi uzatmak istiyorduysa da hanımın bir bûsesi ısrar ve inadına meydan vermedi. Ah ne yapayım ki sebâtımı aldınız: İşte yarın mektebe gidecek, sabahleyin tenezzülen burada birde sütlü kahve içeceğini tebşîr ederim. Küçük Hanım Afet'in boynuna sarılarak ilân-ı meserret eyledi. Lâkin zenciye vesîle-i mülâtafa olmak üzere bir tavr-ı ciddiyâneyle:

Canım Vefâ ol-kadr muhabbete lââyık mıdır? Doğrusu ya ben ona olan muhabbetinizi pek ziyâde buluyorum dedi.

- Afetciğim! Niçin beni ma'zûr görmüyorsun? İnsan bu güzergâh-ı fenâda ibtilâdan azâde bulunabilir mi?

- Lâkin bağıteten yekdiğere ilân-ı aşk etmekte câiz değildir! Birdenbire izhâr-ı aşk edilirse nihâyeti nedâmettir. İbtîlâ, insanı müthiş ve mahûf vartaya ilkâ eder. Hem de o reng-i safâya is'âd eder. Bunun için müteyakkız-âne hareket etmelidir. Aşk, Afet'inizin dahi başından geçti hükmünü âmirâne icrâ ettiği için âkılâne hareket etmek icâb eder.

- Vay... Siz de bu derdin esiri oldunuz mu? Allah aşkına söyleyiniz!

Afet – Dâhiye-i aşkın bir dâ'-i müstevlî olarak vücûdu ihâtası tecârib-i meşhûde üzerine sâbit oluyor. Şîr-i aşkın sinenize attığı pençenin dehşetli olduğunu ne sûretle itirâf ederseniz, te'sîrât-ı hafiyesinin o nisbette teşeddüd edeceğini söyleyeceğim!.. Lâkin istihsâl-i müsâadeleri mecbûriyetiyle mübâhhiç!...

Mâ'badı var

Nadire

(s.8)

Nr. 44

EDEBİYAT

Bir Saatlik Bir Sergüzeşt “Edebî”

Elhamdülillah harp neticelendi. Yahut neticelendiğini imâ edecek fikirler hâsıl oldu. Bundan en ziyâde müteessir olanlarımız yeni, pek yeni... Daha dumanı üstünde itlâkına lâayık olacak kadar yeni bir tarz icat eden şuarâmızdır.

Zevâlimler müstezâdları bozup gazel hâline vaz' ile sermaye tedârikinden izhâr-ı acz edecekler. Çünkü ne olursa okunur zamanı geçiyor.

(Son moda) şuarâmızda ortadan kalkıyor. Öte beri şiir parçalarından yamalı kıtalar, lekeli zeminler, ma'nâsız, kafiyesiz beyitler tanzîminden vazgeçecekler. Bir müsâit zamana kadar kendilerini bir tarafa çekecekler..

Bunlar el avuç açıp dilenmeye utanırlar. Tabiaten nâil olamadıkları bir mazhariyeti nâ-meşrû' bir sûrette iktisâb etmek istiyorlar. Sirkat ettikleri birçok şiirleri –aralarına ma'nâlı ma'nâsız bir iki söz ilâve ederek- ağır başlı şâirler gibi gazetelere ihsân buyuruyorlar.

Mesela Tefvik Fikret Bey'in “Yenişehir Gâzilerine” ser-levhalı manzûmesi sözlerin takdîm ve te'hîri ile, ser-levhası değiştirilmekle bir diğer müteşâire mal oluyor. İsmail Safâ

Bey'in şiirleri Üstâd Ekrem'in yazdıklarıyla karıştırılarak, öteden beriden beyitler ilâve edilerek başka bir nama atf olunur.

Geçen gün elime geçen bir gazetede bir manzûme gördüm. Bâlâsındaki mektup gibi bir şey (Aman okuyunuz) yolda bir ricâ diye göze çarpıyordu. Muharririnin hatırı kırılmamak için okudum Okudum diyemeyeceğim.. Fakiren tekrar ettiğim beyitleri gördüm.

Şâir değilim. Allah biliyor bir beyit bile ne söylemiş, ne de yazmışım.

Şâir oldum diye sevinmeye başladım. "Âşık aldı sazı eline bakalım ne söyledi" gibi bendenizde derhal kâğıdı kalemi ele aldım; büyük şâirlere mahsûs bir tavır, gayet müteazzımâne bir hâl ile derin düşünenler gibi yazıhâne önüne geçtim, oturdum. Parmağımı şakağıma bastırarak düşünmeye başladım.

Bir âb-ı câri gibi beyitler, gazeller, kıt'alar, müstezâdlar zihnimden gelip geçer.

İtirâf edeyim ki bunları hep sünûhât telakki ediyordum. Epeyce mağrûr oldum. Bir beyit! Bir daha, bir daha; masa üzerine attığım kâğıt parçalarını muttasıl dolduruyor, hiçbir şâire müyesser olmayan sür'at-i tanzîme ben mâlik olduğumdan bayağı seviniyordum.

Sonra karşımdaki tabloyu musavver bir şey yazmak istedim. Bizim kalem durdu. Muttasıl mürekkebe batırır, çıkarıyor, parmaklarım mürekkep içinde kaldığı halde beyaz kâğıt üzerine bir nokta, ufacık bir leke bile peyda etmeye muktedir olamıyordum.

Çok şey! Acaba şu kerâmet gazetede midir? Diye tekrar gazeteyi okumaya başladım. Evvelce okuduğum manzûmeyi takip eden diğer bir manzûmeninde ekser beyitlerini okumadan biliyordum. Tekrar kâğıt kalemi elime aldım. Teessüf ederim ki artık bir şey yazamıyordum. Çünkü sermaye tükenmiş, o bezâa bir müddet mahdûdeye mahsûsmuş gibi beni eski iktidârım dâhiline ircâ' etmişti.

Parmağımla şakağımla muttasıl bastırıyor. Güya orada muhtefî birşeyler varmışta meydana çıkarmak istiyordum.

Pek güçlûkle daha bir iki beyit, üç kıt'a yazmaya muvaffak oldum.

Bu hâlîme karşıdan dikkat eden arkadaşlarımdan biri bir meşgûliyet-i dâime içinde geçirdiğim o saâdetli dakikaların mahsûlünü teftiş için yanıma geldi. Masa üzerinden bir kâğıt aldı. Bende mağrûrâne bir halle tahsînlere mazhar olacak bir vaziyette ağzından çıkacak kelimât-ı taltîfiyenin sudûrunu bekliyordum.

Ne kadar garip hâl! Tevârüd illeti bizim arkadaşta da görülmeye başladı. Yazdığım manzûmeleri kâğıttan okudukça onu takip eden diğer beyti söylüyordu. Ara sıra tebessüm eyliyordu. Bazılarını tashîh ediyordu. Garibi şuradaki tashîh ettiği beyitler benimde hâfızamda olanın aynı!

Nihayet söze yine tarafımdan ibtidâr edildi. Dedim ki:

- İşte bu hafta gazetemiz yeni bir şâirin harika-i nev'inden olan sünûhâtıyla imlâ edilecek..

- “Bir şey anlayamamış gibi” ne diyorsun?.. Bu beyitler yazılmış, gazetelerde görülmüş şeyler.. Şu kâğıt üzerine yazdığın manzûmenin birinci beyti Safâ Bey'in, ikincisi Fikret Bey'in, üçüncüsü... Bu adeta bir dağarcık! İçerisinde büyük çeşit mal var...

Bu sözlere epeyce hiddet etmiş, fakat mukâbeleye muktedir olamamıştım.

Kerâmetli gazeteye ait olan manzûmeyi irâe ederek:

- Ya bunlara ne diyeceksin? Dedim.

- Bu da mesrûk.. Aşırılrken bazı parçaları okkalıca olduğu için nakl olunamamış. Kâr'ini iğfâl maksatıyla aralarına lüzûmsuz, kafiyesiz, yersiz kelimeler sıkıştırılmış. Altındaki imza değiştirilmiş. İşte bu kadar!

Yoksa ne sende şâir olmak isti'dâdı var, ne de bu mesrûk manzûmeyi yazanda.

Senin gibi kâr'inde aldanıyor. Bu sârik şâirlere ehemmiyet veriyor.

Birde bizim gazeteyi bu gibi münâsebetsizliklere cevelân-gâh olur fikrinde bulunma.

E. E.

(s.2-3)

Hikâye ve Roman Kısmı

Hata-yı Mâder (Mâba'd)

Muharriri: Ali Remzi

Mektubu açarak üzerinde sûratle bir nazar gezdirdiğim vakit adresinde vâlidemin ismi muharrer olduğu gibi imzası da Mösyö Hypeul'un ismini hâviydi.

İçinde garip bir sûrette sevdadan, muhabbetten bahs olunmuştu. O anda bütün saâdetim, bütün ümitlerim gözümün önünde birer birer mahvoldu. Kalbimi tahammül-sûz bir ıstırâb, bir daire-i âhenin tazyîf etmeye başladı.

Bu dakikadan itibaren gönlüme, fikrime bir arzu-yı tecessüs müstevlî olarak vâlidemin bulunmadığı bir sırada odasına girmek için fırsat gözetmekteydim.

Hânemizde oynanmakta olan oyunun setr ettiği ledünniyâtı keşfetmek arzusu gönlümü şiddetle işgâl etmekteydi.

Birgün vâlidemin yalnız sokağa çıktığını görünce hemen odasına can atarak namına gelen mektupları hıfz ettiği konsülün üçüncü çekmecesini açtığım sırada Mösyö Hypeul'un

imzasını hâvî daha dört mektup buldum ki “facia”nın vukû’ bulmuş olduğuna birer hüccet-i kâtia hükmündeydi.

Bu faciayı icrâ edenlerden biri olan Mösyö Hypeul o vakte kadar bizim hânemizde güler yüzden, dostane muâmeleden, hürmetten başka bir şey görmemiş, zavallı pederimin “Dostum” hitâbına mazhar olmuştu. Bu muâmele-i muhibbâneye pederimin zevcesini çalmakla mukâbele etmişti.

Bu adam soframızda yemeğimizi yemiş, şarabımızı içmiş, ateşimizde ısınmışken bu nimetlere namusumuza nâ-kâbil tathîr bir şâibe sürmekle mukâbelede bulunmuştu.

Pederime olan muhabbetim tezâuf etti!

Birgün vâlidem Mösyö Hypeul’le beraber bahçede kol kola vererek gezinmekte olduklarını görünce arzû-yı tecessüs tezâyüd ettiğinden kendimi bunlara göstermeksizin bahçeye indim. Sarmaşıklar arasında saklandım. Mösyö Hypeul vâlideme dedi ki:

- Aramızdaki münâsebet-i âşıkânemize nihâyet vermek zamanı takarrüb ediyor. Maziye unutalım! Louis’i Henry’e vermektense bana vermek senin için herhalde enfa’dır.

- Hezâr-ı âşinâ, ne vicdansız bir adam olduğunuzu bildiğim için teklifinizden müteessir olamam. Yalnız kâbil-i husûl olmayan teklifinizi reddetmekle iktifâ ederim. Bir defa daha söylemiştim Louis Henry’nindir. Seninle olan münâsebât-ı rezilâneme bu günden itibâren nihâyet veriyorum. Bundan böyle hâneme ayak atmak salâhiyetini hâiz değilsin!

Zavallı vâlidem hiç bilmiyordu ki istirdâd etmek istediği “salâhiyeti” iffetini, namusunu dostuna teslim ettiği, zevcelik, vâlidelik vazifesini pâ-y-mâl eylediği günden itibaren – bir daha istirdâda muktedir olmamak üzere – hâin Hypeul’a vermişti.

Aç gözlü Hypeul o salâhiyeti red etmek değil hatta ondan daha büyüğünü bile istihsâle kalkışmıştı. Hypeul vâlideme dedi ki:

- Madam! Güzel düşününüzde bana öyle bir cevap veriniz! Seni mahvedecek, senin kızının saâdetini büyük bir nekbete tahvîl eyleyecek mektupların elân mahfûz duruyor.

Zavallı vâlidem bu tehdide karşı şak şakaya muktedir olamadı. Derin bir tefekküre daldı. Bir müddet düşündükten sonra dedi ki:

Louis’i kandırmaya çalışacağım!

Bu günün akşamında hânemizde vermiş olduğumuz balo gecesiydi. Vâlidemle Hypeul bahçeden çıktılar. Bende süratle odama girerek hüngür hüngür ağlamaya başladım.

Vâlidemi kurtarmak için muhabbetimi fedâ etmeye karar vermiş, seni benden soğutmayı tasmîm eylemiş olduğum için balo gecesi sana karşı tavr-ı bâride göstermeye mecbûr olmuşum.

Belki hatırlarsınız ki balo gecesi birinci dansın hitâmından sonra vâlidem Hypeul ile beraber bir odaya girmişlerdi.; bu odanın itsâlindeki odaya müteâkıben bende girmiştim.

Bu iki odayı tefrîk eden ince tahtalardan ibâret hafif bir bölmedir ki bir oda da söylenen sözleri diğer odada işitmek kâbildir. Ben odaya girdiğim sırada Mösyö Hypeul vâlideme dedi ki:

- Madam! Ümit ederim ki teklifimi kabul ettiniz, Louis'i kandırmışsınız!

- Hayır, Hayır! O gaddârâne, o zâlimâne teklifini kabul etmeyeceğime kattiyen karar verdim. İki ma'sûmu rezilâne bir hatama karşı feda etmek gibi bir gaddarlıkta bulunamayacağım! Kendi kendimi zehirleyecek yahut diğer bir vâsıta ile şu rezilâne hayatıma bir hâtme çekeceğim, kızımın, kızımı sevmekten başka bir kabahatı olmayan damadımın hayatını, saâdetini kendi elimle mahvetmek denâetini irtikâb edemeyeceğim.

Zevcime karşı ettiğim hıyânet, nankörlük kâfidir. Kızıma dokunmayınız! Melek gibi saf, gonce gibi pâkize olan sevgili kızımın hayatını senin o murdar hayatınla mezc ederek ciğer-pâremin hayatını, saâdetini, istikbâlini tesmîm edecek kadar zâlim olmayınız! O, bir melektir şeytânıyla izdivâc edemez.

- Madam bu kadar tahrîrâta neden müstehak olduk. Mücerred arzu ve hevesinize muvâfakat etmiş olmak için zevceniz gibi aziz bir dostumun hukuku ayaklar altına aldığımız için mi hakkımızda bu tahkirât revâ görülüyor?

Beni bu cihetten sezâ-yı tahkîr bulursanız o istihkâra benden ziyâde siz istihkâk göstermişsiniz!

Benim hıyânetimle senin pây-mâl eylediğin hukuk, irtikâb ettiğin nankörlük arasındaki fark kâbil-i nisbet olamayacak derecede büyüktür!

- Alçak beni iğfâl eden sensin!

- Hayır madam hayır! Senin muğfelin ben değil hevesât-ı şehvâniyen, iffete olan adem-i takayyüdüdür. İğfâli kâbil olan bir sinnde değildiniz!

- Bu sözleri beni telvîs etmezden niçin söylemediniz, alçaksın!

- Ben alçaksam fâil-i müşterekim de sizsiniz. O ünvanda sizinde hissedâr olduğunuzu unutmayınız!

- Ah hain hakkımda revâ gördüğün denâeti kâfi görmüyorsun, istihkâra da kıyâm ediyorsun! Fakat ben o tahkirâta lâayık alçak, denî bir kadını! Dünyada beni evc-i bâlâ-yı mülkiyete a'lâ eden bunca vezâif-f mukaddese-i nisvâniyeyi senin gibi şeytandan dessâs, yılandan hain, behîmden müntehî bir alçağın hevesât-ı şehvâniyesine pây-mâl ettirdim. Sâika-i şehvetle kadınları derece-i pestî-i rezâlete tenzîl eden bir tarîka doğru hatve-endâz

olmakta olduğumu hiç düşünmedim. Evet kendimi o tahkîrâta pek lâyık, pek müstehak buluyorum!

- Madam! Siz daha evvel düşünmeliydiniz ki birçok hukuk-ı mukaddeseyi zîr-i pâ-yı şehvetinde hordahâş etmiş, iffet gibi tâife-i nisâ-yı melekler mertebesine îsâl eden bir fazilet-i malikâneyi tahkîr eylemiş senin gibi bir kadının hevesâtına hizmet etmekten maksat fedâkârlığım nisbetinde bir mükâfâta nâil olmağı!

Size karşı ihtiyâr eylediğim fedâkârlığın birgün gelip mükâfâtını talep edeceğimi düşünmeli, ona göre hazırlanmalıydınız!

Ah Henry! Fuhşun en müstekrehdir ki sinne tenezzül etmiş bir kadına bile revâ görülemeyen şu tahkîrât-ı tahammül-fersâyı vâlidem hakkında revâ gören hainin boğazına sarılarak var kuvvetimle tahkîr, terzîl etmek istedimse, etmiş olduğu hatanın en şedîd cezası olan nedâmetin son derecesiyle muztarib olan zavallı vâlidemin dostlarımız huzurunda rezil-i bed-nâm olacağını düşündüm. Hiddetimi, nefretimi zabdetmeye mecbûr oldum. Hypeul vâlideme dedi ki:

- Kan serinliğiyle güzel düşününüz de bana öyle bir cevap veriniz!

- Ben her şeyi düşündüm. Her şeyi hesap ettim! Vereceğim kararı da verdim! Müd'avîn dağılmakla beraber zevcemin ayaklarına kapanarak hatâ-yı fâhişemi itirâf edeceğim! Fakat emin ol ki zevcim halîm gösterdiği kadar müthîştir. Namusuna sürülen siyah lekeyi senin kanınla temizlemeye kıyâm edecek, senin o murdar vücûdunu dünyadan kaldırmayınca kararından nükûl etmeyecektir.

(s.6-7)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Vefâ (Mâba'd)

Maksat dairesinde idare-i kelâmda serbestsiniz!

Afet – Öyleyse dinleyiniz: Sevdüğünüzün pamuk gibi ellerini elinizin içine aldığınız zaman vücûdunuzdan bir cereyân-ı elektriki geçirmiş gibi lertzân olmaz mısınız? İdare-i kelâmda lisânınıza birer paket de gelmez mi? Vefâ-i öksüzeyn karşınıza çıksa: Hafif bir peçe altına ihtifâyla arada bir çehre-i letâfeti arz etmekte izhâr-ı tereddüd eden kamer gibi hicâbınızdan vech-i melâhatınızda bir humret hâsıl olarak gayri ihtiyârî başlarınızı indirir, bazen göz uçlarıyla yekdiğerinize bakmaz mısınız? Ah! Sevdığım yanımda olduğu zaman bu hâlleri aynıyla hissettiğim için söylüyorum! Hareketimiz zinhâr leb-i cenâbân mukâbele

olarak istihzâ etmeyiniz! Ser baytiyâr ol! Mes'ûdiyetinizin beni de bahtiyâr edeceği şüphesizse de hayfâ ki bir gaddârın hafâ mu'tâdlığı canımdan, hayatımdan bî-zâr ettiği için nefs-i vâpesînime kadar me'yûs, nevmîd kalacağım! Emirlerinizin ifâsında vâki' olan kusurlarım hep perişân-i efkâr âsârıdır.

- O ne ya! Gözleriniz yaşarmaya başladı. Haniya sadeden çıkmayacak, husûsiyet-i hâlinizi karıştırmayacaktınız?

Afet – Bu kusurumun da o meyâna idhâlini istirhâm eylerim. Ehl-i aşkın tesâvî-i ahvâli tabiatın mukteziyâtındandır ki üzerimde aşkın hükmü-fermâ olduğu bir zamanda kesb eylediğim hâli arz ediyorum. Dikkat buyurulursa bahisten inhirâf eylediği anlaşılır! Şimdi tarafeynden birinin iftirâkı vukû' bulsa işte o zaman gülşen nazarında bir zindan; cihan, ebedi bir zalâm kesilir. Firâk-ı dil-hırâş, şâm ü sihr-i kalbi bir şîr-i hünerrîz gibi şiddetli şiddetli tırmalar; sengîn kalpleri azâbe edecek derecede müessir-i ah ü enîn, figân-ı can-sûzun te'sîrsiz kaldığını; feryad-ı can-hırâş işiten dostlar hüzne müşâreket etmeyen rûkebâyla hem fikir olarak izhâr-ı şâdimânî ettiğine çeşmân-ı teselli bulacakmış gibi hûn-nesâr olur. Peri-i bîker gibi tecelli eden vâle ve hayranı olduğunuz hayale takarrüble muhâtabaya tenezzül buyurmasını hâş-âne niyâz ettikçe hem bizim olmamaya bürhân vâzıh olan melekâne tebessümler, istiğnâlar arzeder. Gel! Bir dakika olsun hemşire olalım; muhabbet edelim, istiğna ve tebessümlerin tîğ-i berrân ile vurulmuşa döndürüyor. Lûtfet! Yahut ki: Kendi elinle mahvet de git! Edibecik ölse bir zıll-ı serî'-ül-zevâl gibi kaybolur. Çünkü kabulü halinde mükâleme teklifinde bulunacaksınız; aksi halindeyse müceyyirâne âmirâne kabulü için mustarâb edeceksiniz, o cilver bu cihetle bu betâede mecbûr olur. Şimdilik bu kadcılık musâhebe oluverir değil mi hanımcığım?

Nadire

(s.8)

Nr. 45

EDEBİYAT

Metrûke

Vechinde, soluk vech-i zayıfında emeller

Câmid-i nazar-ı ye'sle bekler gibi her an,

Müstağrik ü dilber

Bir çehre-i esmer:

Bir hüsn-i levendâne ki birlikte nümâyân
Vaktiyle güzelliklerini okşayan eller...

Eller.. Bu kadın onlara bâzîçe-i yek-dem,
Bir darbe-i hicrân ilemakhûr ü şikeste

Bâzîçe-i sevda;

Mâil yine hâlâ

Bir muhteris-i vuslata, bir neşe-i pereste..

Hâlâ ona mâil, ona meshûr, ona mahrem!

İstanbul'dan Tevfik Fikret

(s.2)

Gözler ki

Görünür gözlerinde nûr-ı vefâ,

Pür şerer bir muhabbet-i sevda;

Gözlerin ebedi'mehâsındır.

Nûr-ı sevda-yı çeşm-i bî-tâbın

Alıyor mest ederken âğûşa.

Ağlayan hasta can fûruhunda,

Yarelerdir gunûde subhunda.

Bahr-i hasret resîdedir cûşa

Bu gece yok mudur senin hâbın?

Yine terket beni bu halime sen,

Beni terket bu halime yarım!

Böyle hasretle ağlayım hep ben;

Belki hicrinle bir zaman yaşarım!

Çünkü var dilde öyle meyl-i hevâ,

Câm-ı aşkınla öyle serşârim:

Daha yaklaşırsa mutlaka yanarım,

Nâr-ı hüsnün gönülde şu'le fezâ.

Itra müstağrik etti etrafı,
Pür mehâsin-i nihâl pür hevesin.
Beni öldürdü pembe gül nefesin!
Yakacak sonra gözlerin.. Kâfi!
Görünür gözlerinde nûr-ı vefâ,
Pür şerer bir muhabbet-i sevda;
Gözlerin ebedi' mehâsindir.

Osman Hasib

(s.2)

Hikâye ve Roman Kısmı

Hata-yı Mâder (Mâba'd)

Muharriri: Ali Remzi

- Benim vücûdumla beraber diğer bir vücûdun dahi kaldırılacağını, zevcinizin, kerimenizin namus ve saâdeti, istikbâli mahvolup gideceğini elbette düşünürsünüz. Bunca felaketlere sebebiyet verecek kadar ezandan bî-nasîb, merhametten mahrum değilsiniz!

Louis'i bana meyl ettirmek senin tahmin ettiğin kadar güç değildir. Senin az bir muâvenetinle muvaffakiyetim muhakkaktır!

- Ben pek a'lâ biliyorum ki Louis'in hüsnüne, terbiyesine, malikiyetine değil epeyce büyük bir yekûn teşkil edecek olan cehâzına âşıksın! Aşkî pâk ü mukaddestir. Senin kalbin gibi mezbelelere tenezzül etmeyeceği tabîdir!

Kumarlarda, sefâhatlarda itlâf ettiğin serveti Louis'in cehâzıyla telâfi etmek hülyasında bulunduğunu anlamayacak kadar akıldan mahrum değilim! Fakat beş günlük ömrüm için bu kadar büyük fenalıklara meydan vermemeye razı olamayacağım! Namusumu muhâfazaysa semere-i hayatım olan ciğer-pâremi etmiş olduğum bir hatayı setr için feda edemeyeceğim! Louis'imi senin tam'-ı zâlimânene karşı şiddetle muhâfaza etmek azim-i kat'iesindeyim!

- Hata ediyorsunuz madam! Louis'in cehâzına, servetine değil hüsn-i malikânesine, câzibe-i dil-firûzuna âşıyım! İsterseniz kızıma bir hibe, bir iğne bile vermeyiniz! Ben yalnız Louis'i isterim. Başka hiçbir şeye ihtiyacım yoktur.

- Louis seni sevmez!

- Yanlıştasınız. Dikkat ediniz ki Louis Henry'den ziyâde bana iltifât ediyor. Emin olunuz ki Louis bir müddetten beri nişanlısından müteneffir, bana mütemâyildir. Senin tarafından az bir muâvenet gördüğüm halde Louis'i kendime meyl ettirmek benim için gayet kolaydır.

Sana bir hafta daha mühlet veriyorum. Vukû'ı melhûz olan felâketlerin dehşetini nazar-ı dikkate alarak kendinize bir hatt-ı hareket ta'yîn ediniz.

Zavallı vâlide etmiş olduğu hatanın ehemmiyetini, dehşetini tamamıyla anlamış, namusu gasbettikten mâada ciğer-pâresini de gasbetmek isteyen dostunun tehdidâtına karşı mağlup olmuştu.

Bazı kadınlar gaflette ne kadar gerân-bahâ bir cevher, ne kadar metin bir siper olduğunu hakkıyla takdir edenler tahammül-fersâ tahkîrâta, hânümân-sûz felâketlere düçar olmazlardı. Kadınları mülkiyet mertebesine is'âd ü a'lâ eden, erkeklere taabbüd ettiren iffettir. İffetini kaybetmiş olan bir kadın dürdâne-i derûnu alınmış her tarafı zedelenmiş, sokak ortasında atılmış bir sedef paraya döner! Kıymetsiz, hakîr olduğu halde pâymâl-ı zalam olur.

Bu sırada çalgı "Valsa Davet" havasını çalmaya başladığından vâlidemle Hypeul salona gittiler. Ben de müteâkıben fakat kendimi onlara göstermeyerek salona dâhil oldum.

Ferdâsı günü vâlidem kemâl-i teessüründen yatağa serildi. Ben hata hareketimi ta'yîn ederek vereceğim kararı vermiş olduğum için kalbimde bir metânet hâsıl etmiştim.

O gece vermiş olduğum karar sonraki hareketimle sâbit olduğundan tafsîline hâcet göremiyorum. Vâlidemi, zavallı pederimi kurtarmak için senin muhabbetini, hayatımı feda etmeye mecbûr olmuşum.

Zaten böyle bir mecbûriyete katlanmamış olsam bile yine müfâreketimiz tâbliydi. Çünkü namusunu kaybetmiş olan bir vâlidenin kızıyla izdivâca tenezzülünüz muhâldi.

İhtimâl ki bu fedâkarlığımı adem-i tecrübeye, saf derûnluğuma hamelle bir fazîlet add etmezsiniz! Hissiyatınızı istediğiniz gibi şerh etmekte muhtarsınız! Fakat ben kendi kendime derim ki:

"Vâlidesi tarafından sâdr olmuş bir hatayı tamir etmek, bir familyanın namusuna sürülmüş olan bir siyah lekeyi izhâr ettirmemek, vâlidesinin, pederinin hayatını muhâfaza etmek için ömrünün baharındayken bilâ-ihitiyâr pâymâl-ı hazân olmuş bedbaht bir kızım!"

İhtiyâr ettiğim fedâkârlıktan çıkardığım hüküm, istihsâl eylediğim tesliyet bundan ibârettir.

Vâlidemin hastalandığı günden itibâren mu'tâdı vechiyle hânemize gelip gitmekte olan Hypeul'a ümidine takviyyet verecek derecedè hüsn-i muâmele, etvâr-ı âşikâne göstermeye başladım.

Bir kızın aşkını, saâdetini, huzûr-ı kalbini ihlâl, itlâf etmiş olan bir katil-i ma'neviyye karşı güleryüz göstermeye mecbûr olması ne kadar cansûz, ne derece ıstırâb-âver bir azap etmiş! Ümit etmem ki cehennem azabı bundan âteşîn, bundan şedîd olsun!

Vâlidem bu hâlime karşı hem müteselli hem müteessir görünüyordu. Bazen gözlerime dikkatle bakarak Hypeul'a olan münâsebât-ı âşikânesine vâkıf olup olmadığımı anlamaya çalışıyordu.

Mâ'badı var

(s.7)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Müesser

Hazîn, pek mütekellim, fasîh ü ma'nidâr,
Münevver ve müteessir, müesser ve bî-tâb,
Nüfûzu ruhu eder lerzedâr ü mest ü harâb,
Rakîk, pür şefkat, şu'lever, teessüryâb,
Nikât-ı ruh oluyor sanki onda şu'le nesâr,
Teessüryâb tebessümle imtizâc etmiş:
Olan bu hikmeti câm'-ı nigâh mestindir.
Bu nûr ü hüzn ile lâm'-ı nigâh mestindir.

Medîd, muhtezz ü sûd-ı ensâr ve şevk-i âver,
Amîk, cilvenümâ-yı ferâsetve irfân,
Hazîn, nâfiz ü vecd-âver dil ü vîcdân,
Rahîm, muztarib ve rahm ü refik ile nikrân;
O pür zekâ ü müesser dü çeşm-i dil-perver
Sanırsın ah! Ki kalmış leyâl ilebî-hâb
Benim o mülhem-i eş'âr sânihât mıdır?
Ba'îd olsa dahi hâkim-i hayat mıdır!

Nigar Bint-i Osman

(s.7)

Nr. 46

EDEBİYAT

Osmanlıca Lisânımız Türkçeleşemez mi?

Bu suâl şimdiye kadar pek çok defa mevzû' bahs olmuşsa da verilen cevapların karîn-i sevap olup olamadığı acizlerince meşküktür. Bundan yarım asır mukaddem Osmanlıca yazılmış bir tezkireyi elimize alsak içinde anlayamadığımız on on beş lügât-ı Arabîyeye tesadüf eyleyeceğimiz gibi, iki satırla ifâde olunabilir bir meramın da mahazâ seciye riâyet için sayfalar işgal eylemiş olduğunu görürüz. İşte bundan dolayı da her okuyup yazan her okuduklarını anlayamaz, yazmak istediği bir fikri doğrudan doğruya yazamazdılar ki bu hal beyinlerinde maârifin taammüm eyleyememesine bir sebep-i münakkal idi. Usûl-i tahrîr ve ifâdemiz bugünkü letâfet ve sadeliği ihrâz edene değin esâtize-i islâf-ı a'zâmdan ve hâlâ ber-hayat olan zevât-ı meâlî-i ittisâmdan kimilerin himemâtı sebk eylediği kârîîn-i kirâmca ma'lûm olduğundan burada tekrara lüzûm görülemez. Maksat-ı aslî, tarz-ı hâzır-ı tahrîrimizin dahi umûmu müstefîd eyleyecek bir mertebede bulunmadığından Osmanlıca ifâdâtımızın daha bir dereceye kadar Türkçeleşmek imkânı olup olamayacağını istifsârdan ibârettir. Vâkıâ Türkçemiz birkaç lisânın birleşmesinden mütehâsıl bir lisân olmakla bütün bütün sadeleşmesi müstehîl addolunur. Şu kadar ki her okuyan veyahut okunanı dinleyen bir Türk'ün anlayacağı bir sûrette yazı yazmak imkânı mevcûd olduğu da inkar olunamaz. Gazetelerin ahlâk-ı umûmiyeye, terakki-i fûnûn ve maârifeye eyledikleri hizmet dünyanın her tarafında takdir edilmiş hakâyıktandır, fakat cerâid-i Osmâniyedeki satışın Avrupa gazetelerine nisbeten ne kadar aşağıda kaldığı nazar-ı dikkate alınırsa Avrupa'da maârifin bizdekinden ziyâde taammüm eylemesi esbâbı anlaşılır. Maa-mâ-fîh Osmanlıların ulûma gösterdikleri hevâhiş min-el-kadîm ma'lûmdur.

Türklerin anladığı bir ifâdeyle yazılmış "Mevlid-i Şerîf" ve bazı "İlmihâl" ve "Hikâye" kitaplarının gördükleri rağbet-i umûmiye bu bâbda nazar-ı dikkate alınacak mevâddandır.

Herkesin anlayabileceği basit bir ifâdeyle yazı yazar bir gazeteye mâlik olsak Osmanlılar beynindeki satışın miktarını o zaman tayin edebiliriz. Her hafta postanın vürûdunda akrabadan, ehîbbâdan pek çok zevât nezd-i âcizîye gelerek kendilerine gazete okumaklığını rica eylerler. Arzularını is'âf için münasip fıkraları kırâat eylerim. Lâkin içlerinden pek çokları okunan fikranın tefsirini de ayrıca temenni eylemektedirler.

Şu halde bugünkü tarz-ı kitabetimizin matlûb olan mertebede olduğu iddiâmızın vâhî olamayacağı gibi bir dereceye kadar da muhtâc-ı ıslâh olduğu teslîm olunur. Gerçi bu gibi

mebâhis-i mühimmede hâmerân-ı makâl olmak bizim gibi âcizlerin hadd-i haricindedir. Lâkin lisânımızın lüzûm-ı ıslâhına dâir görülen ihtiyaç da en ziyade bizim gibi noksan-ı iktidar erbâbı tarafından hissedildiğinden üdebâ-yı kirâmımızın ârâ-yı sâibelerine mürâcaat vazifesi de uhde-i âcizânemize müterettib kalır. İmlâ-yı Osmanimiz hakkında da lüzûm görünen ıslâhâta ait mebâhis-i edebîye cereyân eylemektedir. İnşallah yakın vakitte ıslâhıyla beraber mevki’-i icrâya vaz’ olunduğunu da görerek mübâhî oluruz.

Her sınıf ahâlimizin terakkiyât-ı asriyeden hisse-yâb olması, umûr-ı ticâriye ve zirâiye ve ulûm ve fûnûna ait min küll-il-vücûh ma’lûmât alması fikr-i âlîsiyle vilâyât-ı celîlede resmen tab’ ü neşr olunan gazetelerin bi-hakkın ta’mîm-i fevâidî için diğerlerinden ziyâde sade yazılmaları ve ta’bîrât-ı ilmiye ve fenniye mümkün mertebe izâh eylemeleri ve sırası geldikçe mevâd-ı tarihiye ve coğrafyaya müteallik ma’lûmât-ı kâfiye vermeleri lâzımdır. Vilâyet halkını edebiyattan da müteazziz etmek için bir sûtûn-ı mahsûs bulundurulması ve inşâ ve kitâbede dair pek sade bir surette ta’lîmât verilmesi ezher cihet faydadan hâlî değildir. Mesrûdâtımdan lisân-ı edebîyemiz muhtâc-ı ıslâhmış, matlûb olan derece-i vuzûhda değilmiş gibi birtakım ta’rîzât-ı hadd-nâ-şinâsânede bulunduğum anlaşılmasın. Daha kendimiz beş on satır bir yazıyı bir araya koyup da doğrudan doğruya ifâde-i merâma muktedir olamıyorken üdebâ-yı zevi-l-ihtirâmın sehl-i mümteni’ sûrette yazdıkları makâlât-ı ârifânenin meziyetini takdir edemeyen erbâb-ı cehaletten değiliz.

Maa-hasıl.. Ahâlîmiz nazar-ı dikkate alındığında –terakkiyât-ı asriyeden umûmen müntefi’ olmaları için- lisân-ı Osmanimizin mümkün olduğu kadar Türkçeleştirilmesi taht-ı vücûbda olduğu tahakkuk ediyor ki şu makale-i âcizâneyi bi-t-tahrîr, ciddiyât-ı münderecâtıyla bi-l-umûm Osmanlı cerâid-i edebîyesi meyânında bir mevki’-i şân ü şeref ihrâz eyleyen “Mütâlaa” gazetesine mürâcaatıyla bu bâbdaki mütâlaât-ı hekîmânelerini istifsâr ve dirîğ-i himmet buyurulmayacağından emin olduğum cihetle menâfi’-i umûmiyeye ait ibrâz edecekleri bu hizmet-i mübecceleyle intizâr eylerim.

Talebe-i Ulûmdan İbn-ül-Seyyid Galib

(s.2-3)

Hikâye ve Roman Kısmı

Hata-yı Mâder (Mâba’d)

Muharriri: Ali Remzi

Fakat ben hissiyatımı tamamıyla gitmekte muktedir olduğumdan vâlidemin şüphesini te’yîd edecek hiçbir eser, hiçbir emare göstermediğimi görünce kalbi müsterîh oluyordu.

Teehhül ettiğim gece Mösyö Hypeul zifâf odasına girdiği vakit ben bir kolkutta oturmuş, şiddetle müdâfaaya hazırlanmıştım. Hâl-i me'yûsiyet kalbime fevk-al-âde bir kuvvet, büyük bir cesaret bahşetmiş olduğundan Hypeul'la uğraşmak iktidârını kendimde mevcut görüyordum.

Hypeul'un elinde bulunan o meş'ûm mektuplar resm-i nikahımızın icrâsından sonra vâlideme tamamıyla iade edilmişti. Fakat o mektuplar vâlideme pek pahalı gelmişti. Çünkü dünyada evlâd-ı ferîdinin hayatına mukâbil istirdâd edebilmişti.

Hypeul bana doğru teveccüh ettiği sırada hiddet, nefret bütün vücûdumu istilâ ederek hâinin çehresine tehdîd-âmizbir nazar atfettim. Nazarım kimbilir ne kadar dehşetliydi ki Hypeul bulunduğu noktadan bir hatve bile ileriye gelmeye cesaret edemedi.

Ye's, nefret, hiddet beni zahm-ı hûrda bir dişi arslana döndürmüş olduğundan Hypeul gibi bir hâin-i hâifî değil hatta meziyât-ı merdâneyi hâiz bir dilâveri bile durdurmak imkânı o anda nazarımda tecelli etmişti. Bir tavr-ı tahkîr-âmîz ile dedim ki:

Alçak, zalim! Beni o kadar kalpsiz, hissiz, vicdansız bir kız mı zannediyorsun ki senin gibi namus düşmanı, ni'met kâfiri, muhabbet kâtili bir mel'ûnu seveyim?

Sen öyle bir alçak, öyle bir mel'ûnsun ki kardeş gibi sevip hânesinin kapısını açmış, zevcesini, kerimesini sana emanet etmişbir sâhib-i iffetin namusuna sürdüğün lekeyle kanâat etmeyip kızına da malına da göz diktin! İğfal etmiş olduğun bir bî-çâre kadının aczinden, hatasından istifâde ederek gasb-ı servet hırsıyla tehdide kalkıştın!

Yekdiğerine taabbüd eden iki kalb-i safı birbirinden ayırarak mes'ûdiyet-i müstakbelelerini mahv, hayatlarını tesmîm ettin. Sen bir mel'ûnsun ki "mel'ûn" ta'bîrinin tazammun ettiği ma'nâ, senin mel'ûniyetini tamamıyla ihâta edemez! Gözlerimden çekil de kalbimde açtığın yarayı huzurunla bir derece daha tahrîş etme!

Hypeul bu tahrîrâta karşı şakşaka etmeksizin kapıdan çıktı. O geceden itibaren birbirimizin yüzünü görmemek sûretiyle bir ev içinde yaşamaya başladık! Beni görmek istedikçe kendisine birer miktar akçe göndererek başımdan def' ediyordum. Elimde, avucumda olan nakd-i mevcûdu kâmilten aldıktan mâadâ mücevherâtımın bir kısmını dahi çekmeye başladı.

Hizmetçilerin ifâdesine göre her gece sabaha karşı eve gelirmiş. Bilmem hangi tiyatronun aktrislerinden biriyle münâsebet-i gayr-i meşrûada bulunarak benden çektiği meblağı onun uğrunda sarfetmekte olduğunu haber aldım, kendisine zevc nazarıyla bakmadığımdan kattiyyen ehemmiyet vermedim.

Henry dikkat ediyor musun? Bir vâlidenin namusa karşı olan adem-i takayyüdü ne feci, ne elim neticeler veriyor.

“İffet” denilen meziyet-i celîle Cenâb-ı Hakk’ın kadınlara ihsân ettiği bir ni’met-i mukaddese-i ilahiyyedir ki hıyanet edenlerin müstehak oldukları mücâzât ile bî-günah olan evlâtları bile mahkûm oluyor.

Vâlidemin dehşetli hatasını tamir etmek üzere kendi hayatımı tahrip edip gidiyorum. Fakat hayatımdan kıymettar, aşkımdan mukaddes bildiğim cevher-i iffetim pâk, lekesiz olduğu halde âlem-i ebediyye intikâl ediyorum.

Hâlîkımın huzuruna pâk-i dâmen olarak çıkacağım için dünyada nasibim olan azâbın mükâfâtını ahrette göreceğimi ümit etmekle müteselliyim!

Henry!

Bir gün gelip tehhül edecek olursan refîkana en-evvel “İffet”in kadrini, ulviyyetini, kudsiyetini bildir. Kadınları “Kadın” ünvanına medlûl ettiren ismet olduğunu anlat!

İffetini kaybeden bir kadının bulunduğu tâk-ı âlî-i mülkiyetten tabakât-ı rezâletin ta derekâtına sükût ederek nefis-i bedhân-ı zendekâniyken vâdi-i hîçîye düşmüş ecsâd-ı mübeddiye karıştığını, enfâs-ı müştehiyâne ile bûy-ı dilâvizi imhâ, reng-i latîfi efnâ edilmiş, çiçek gibi hiçbir kıymet ve meziyeti kalmayarak pâ-mâl gadr ü tahkîr olacağını güzelce tefhîm et!

Dünyayla olan münâsebetimi kat’ ediyorum! Senin muhabbetine karşı ettiğim hıyanet büyük bir mecbûriyetten mütevellid olduğu için beni affet! Hayatımın son nefeslerini teneffüs ettiğim halde yine senin hakkında beslediğim hissiyat-ı muhabbeti kemâli sebât ve metânetle muhâfaza ediyorum. Seni ebediyen seveceğime Hâlîk’ıma yemin etmişim!

Göz, mukâbiline gelen eşyanın şeklini zabt etmek hâssasını hâiz olduğu için dest-i gaddarî-i ecel gözlerimi son defa olarak kapattığı vakit “mürdümün çeşmim” de senin hayalin mahkûm kalarak ahirete kadar bana refâkat etmek üzere yâdigârın olan güzel tasvirini gözlerimin önünde tutmaktayım!

Dünyada beni bütün kalbiyle sevmiş olan bir yar-ı vefadârımın hayali gözümde mahkûk olduğu halde mezarda bile bana refâkat edeceği için benden ayrılmakta olan ruh-ı hazînim müteselli olmaktadır! Gözlerim, önümdeki eşyayı güzelce fark etmemeye başladı. Kalbimde iktidâr, vücûdumda kuvvet tedricen azalıyor. Ölüm takarrüb ediyor. Dünyadan tebâad, Hâlîk’ıma takarrüb etmekte olduğumdan sana ebediyyen veda ediyorum! Seni ciddi, sâfi bir muhabbetle son nefesine kadar sevmiş olan zavallı Louis’i unutma Henry!

İmza-Louis

Zavallı kızın katil-i ma'nevîsi vâlidesi olmuştu. Merhametli kız! Vâlidesinin hatasını tamir etmek için hayatını efnâ etmişti.

Louis'in mektupları zaten cerihe-dâr olan kalbime nâ-kâbil teskîn bir teessür-i elîm ilkâ etmiş olduğundan Amerika'ya doğru seyahate çıkmaya karar vermiştim.

Birgün tertip etmiş olduğum plana göre seyahatıma kâfi akçeyi "banknot"lara tahvîl etmek üzere (...) bankasına gitmiştim. Sandık odasının kapısı önünde bir adamın:

"Mütevaffiye familyasının varisi olduğumdan buradaki nakiti bana intikâl etti. Paramı isterim veriniz" diye bağırmakta olduğunu işittim. Herkesle beraber bende o tarafa koştum. Ne göreyim bağırان Hypeul'du. Adalet-i ilahîyye zuhûra gelmiş, Hypeul tecennün etmişti.

Banka memurları tarafından celb edilen polisler ma'rifetiyle Louis'in katil-i ma'nevîsi tımarhâneye îsâl edildi.

Maddi katillerin dünyada dâr-ı mücâzâtı hapishâne olduğu gibi ma'nevi cellatların karargahı da ekseriya dâr-ı mecânîndir.

Madam. Manuel evlâd-ı ferîdinin mevtine sebep-i müstakîl olduğunu anlamış olduğundan faydasız bir nedâmetin kalbine verdiği tahammül sûz bir ıstırâb içinde olduğu halde hergün Louis'in mezarına gider, eşk-i rîz-i ye's, girye-nâk-ı tahassür olur. Dünyadan dâmenkeş-i taalluk olarak kendi dairesini kendine mahbes ittihaz etmiş, daima temenni-âver-i mevt olduğu halde lâıyk olduğu ceza-yı cismânî ve ruhaniyi çekiyor.

Biri dostu, diğeri refîka-i hayatı olan iki hâinin cezasına uğrayan zavallı Mösyö Manuel'in ne halde yaşamakta olduğunu siz tasavvur ediniz. Hakîkat-i halden bî-haber olduğu için elân familyasıyla bir hânede yaşıyor.

İffetin şehvete mağlup ettirilmesinden mütevellid bir "Hata-yı mâder" melek gibi bir kızın hayatını, mes'ûd bir familyanın saâdet-i müstakbelelerini zîr ü zîr etti. İffeti tahkîr eden bir kadın hiçbir vakit mes'ût, muazzez olamaz! İffete karşı isyan eden bir hâine-i namusun müstehak olduğu maddi ve ma'nevi mücârâta ekseriya evlâdı dahi düçâr olur.

İstihkâr-ı iffet dâima isticlâb-ı nekbet eder!

Leskovikli. Ali Remzi

(s.7-8)

Nr. 47

EDEBİYAT

Yalnızca

Bir seher vakti seninle güzelim
 Bu güzel yerleri تنها gezelim
 Bir çamın sâye-i mechûlünde
 Edelim âlemi şöyle nisyân:
 Sen benim ufk-ı nigâhımda kamer
 Gibi mahmûr-ı teshhür, bî-tâb;
 Nazarın bende -sehâ-yı hoş-tâb-
 Arasın girye-i hasrette eser.
 İsterim nazire-i mestin o zaman
 Kalbimin lâne-i me'lûlunda
 Ağlasın titreyerek bir müddet,
 Eylesin ruhuma va'd ü salat!

Büyükada – 19 Mayıs sene 313

Sîret

(s.2)

Terennüm-i Rûh

Bir sükûnet, medîd bir haşyet,
 Bana açılmış pür siyânetini;
 Açarak hâb-gâh-ı şefkatini
 Çekmiş âğûşuna beni zulmet.

Ağlıyor bir sebî-i bî-mâder
 Pister-i mahrek-i melâlimde
 Çağlıyor gülşen-i hayalimde
 Cûy-ı zehrâb infî'âl ü keder.

Geliyor şimdi kalb-i mağmûma
 Her nevâ bir terâne-i matem,

Her sadâ bir hazîn hitâb-ı adem!

Ey o mâî ufuktaki ahter!

Bana bir neşe bir cihân göster,

Bir emel ver şu ömr-i mesmûma.

Nûr-ı Osmâniye – 5 Mayıs sene 313

M. Rüşdü

(s.2)

Hikâye ve Roman Kısmı

Yarıda Bırakılmış Bir Romanın İlk Bâbı

Muharriri: Mehmed Raûf

Ah siz siz, diyordu, siz benim bütün dertlerimi bilseydiniz...

- Senin dertlerin... Lâkin zavallı çocuk nasılı düşünmüyorsun ki bu sefâlete ermek için biz bütün oralardan geçtik? Necmi Bey'i bilmem, fakat ben... Ben bütün sefâletimle bir nümûne-i âlâm olmak üzere yaratılmış bir adamken nasıl olurda senin dertlerini, senin elemelerini hissetmemiş olurum? Anlıyorum, sana da benim gibi gürültü, şemâtet, ra'd ü berk... Nihayet nisyân lâzım... Zirâ görüyor musun Bey'im, ben ya hayata senin gibi zengin doğmalıydım, yahut bir hayvan... Lâkin madem ki hassas ve fakirim, bu hayat mıdır? Unutmak! Evet unutmak! Eğlenmek için sarhoş olanlara ne kadar hased ediyorum. Ben düşünmemek, ben duymamak için zehirleniyorum. Sonra yine sızlıyorum, sonra yine ağlıyorum... Nasıl şeylerdir o adamlar ki hayatta neşe, hayatta hande bulurlar da sonra eğlenmek oynamak isterler... Bu dünyada hissetmemeli, düşünmemeli... Ah ölmeli!

-Kadehini kaldırıp odayı dolduran nîm-i zulmet içinde lambaya yaklaştıracak: Absent diye haykırdı.

Muhâtaplarından en genci, sarışın, neziyye, güzel bir delikanlı, ziyânın hotozdan intişâr eden donuk yeşil buğuları içinde dostunun muzlim çehresine, ateşli gözlerine, mükedder dudaklarına bakıp: Siz vallahi dostum, fakat sen kendini harap ediyorsun, dedi.

Soğuk, asabi, hasta bir kahkaha Halil Safvet'in göğsünü hırlattı.

- Harap! Harap! Ah açlığın, sefâletin, zarûretin ne olduğunu bilmeyen zavallı çocuk! Harap! Fakat harap edilmemek için hayat hangi zahmete değer ya? Uzun bir hayat uzun bir işkenceden başka nedir ki harap olmasın diye endişe edelim? Bu sefâlete girdik, bir an evvel giden en akıllı olanıdır, bana emin ol! Bütün gençliğin, bütün servetin, bütün

meziyetinle hangi şeb-i âşikânen vardır ki uzun ukûbetlerle ahz-sâr etmiş olmasın. Yolumuzun üstünde sanki fena bir peri var ki saâdetlerimizi ağlakmaya memur... Zavallı Mümtaz, fakat hayatta bir derece-i hiss vardır ki insan orada aklının titrediğini , şu'urunun oynadığını görür... Sen daha oralara gelmedin, lâkin bana sor... Harap ha... Lâkin bana inan ki hayat bir çamurdur!

- Ne kadar bedbînsin!

- Zavallı şâir, sen hastasın; ben de hastayım, ah bütün hastalıklarımızla, bu fena kâr-ı marazlarımızla beraber el'ân mes'ûd olmak istiyoruz... Hastalıklar... Bir şeyler ki görüp okuyup hissedip de mübtelâ olmamak mümkün değil... Zaten hepimiz bir Verter'den bir Rone'den, bir Adolf'tan başka neyiz? Bütün sefâletimle beni bedbîn buluyorsun. Fakat ne istersin, ne olayım? Hayatın bütün çirkinlikleriyle uğraşmaktan bî-tâb ve âciz kalmış bir adam da handeler, neşveler mi bekliyorsun? Hem sen... Daha deminden bana kederlerinden bahsetmiyor muydun? Bana, bu alîl Safvet'i anlıyor muyum diye soruyorduk... Vaktinle, şâiriyetinle, ulviyyetinle hissettiğin elemelerinden bir müteneffir-i hayat gibi şikâyet ediyordun... Sebep mutlaka ufak bir ye's-i âşikâne, bekletip gelmeyen bir güzel kadın, verilmemek istenilen bir dest-i muvâfakat... Daha ne bileyim... Sonra ne oldu? Evet, ne oldu ki hepsini unuttun da beni bedbîn buldun çünkü şebâb! Çünkü gençsin çünkü zenginsin, çünkü... Nihayet çünkü kadınlara tesîrin var... Şimdi dışarı çıkınca bahçeden avdet eden bir güzel kadının gözlerindeki intizârlarla yorulmuş nazar-ı serzenişle, saçlarından pervâz eden bûy-ı davetle mest, şâd, handân olursun. Ah şebâb, şebâb! Bütün bu. Yalnız bu... Onsuz para bile bî-hükümdür! Şebâbın, servetinle sen ne kadar bahtiyarsın dostum! Sefâlet-i beşeriyeeye karşı, bütün şikâyet ettiğin elemeler karşısında lâ-yefnâ bir kuvvet, bir ruh, gençliğin var ki seni en derin ye'slerinde bile bir darbe-i nesîmle mes'ûd ve handân ediyor. Gençlik! Bu öyle bir sihr öyle bir kuvvettir ki bir cerîhede bir ümit, bir sırtında bir tesliyet, bir ölümde bir garâm bulur. Bir tebessüm, bir nazar, bir... Nihayet bu birçok kimselerin hiç anlamadığı şeyler büyük birer şiirdir. Bir hayat bir kaside-i âşikâne, nihayet bütün kâinât bir çılgınlıktır. Kadınlar, aşk... Venüs, Cubidon, yalnız bunlar. Bütün beşeriyyetin tarih ve edebiyat namına bıraktığı büyük mahlûklardan yalnız âşikâneleri... Bütün kadınlar bir Kloepatra, bir Safu, bir Aspazi, bir Ninon, bir Manon... Daha ne bileyim? Nihayet hep mahlûkât-ı garâm ü safâ... Hayatın bütün bu emeller bütün bu hülyalarla dolu... Ötüyorsun; sonra birgün ufak bir ye's-i âşikâne, bir darbe, bir iğnesini hayatın hakikatına iâde ettiği zaman hassâsiyat-ı marîz-ânenle o kadar mecruh oluyorsun ki kanatları kırılmış bir kuş gibi bu çamurlar içinde feryat ediyorsun. İşte bana bilseydin

dediğin kederler bunlar, o garâmlarda eş'ârındır; halbuki benim kederlerim yazılmaz, onları hisseden adam ölür, fecîdir; neşvelerim yoktur... O kederlerin olmasaydı o emellerin bütün buhar-ı mestisiyle medhûş-ı hazz olamazdın. Fakat ben... Ben artık bitmiş bir adamım. Bütün sefâletlerim, bütün ibtilâlarım, bütün illetlerimle ben büsbütün bitmişim, benim için hiçbir emel, hiçbir ümit, hiçbir şevk yok...

Mâba'dı var

(s.7-8)

Nr. 48

EDEBİYAT

Hazret-i Üstâd Ekrem'in "Servet-i Fünûn" Refik-i Nefisimizde Görülen Bir Şiiridir:

Bahar-ı Bî-karar

Gök mâî, zemin yeşil, ne a'lâ

Hem-reng-i behişt olup da sahra

-Sevda! gönüllerin penâhı-

O zaman yine sâye-dâr olaydı..

Gülşen yine hande-zâr olaydı!.

Sahraya dolaydı hep melekler,

Nâzende, latîf, ter-i çiçekler,

Şâirde semâ-yı sâfa karşı

Kuşlar gibi nağmekâr olaydı..

Kuşlar gibi dem-güzâr olaydı..

Kuşlar gibi bahtiyâr olaydı!.

Pür velvele-i hayat-ı şâdi..

Sahrâda nedir bu şevke bâdi?

Hoş geldi bu yıl bahar.. Heyhât!

Bir ömr-i hazinebâr olaydı..

Üç beş gece gam-güsâr olaydı!

Ekrem Recâi

(s.2)

Bir Muhâvere

“Riya” Bey mütevâzîâne:

Yakıştır mı size böyle hiddet?
Neden icâb ediyor bu şiddet?
Ben mi oldum sizi ağzâba sebep?
Ya efendim kimedir rûy-ı gazap?
İstemem ben sizi görmek mahzûn,
Hüznünüzdür bana bin dağ-ı derûn.
İsminiz zikr olunur her yerde,
Sizsiniz mahz-ı deva her derde.
Namınız hürmetle yâd olunur;
(Hürmet) zâtınız a’lâ kılınır.
Sizsiniz şöreti kâl ü kalemin;
Diyemem ziyneti her fikr-i femin;
Size muhtaç olan elbet çoktur;
Bilmeyen saytınızı ah yoktur.
Söyleyin derdinizi bî-pervâ
Bulurum bende ona belki devâ.

**

Yalan Efendi bir tavr-ı mütehavvirâne ile:

Bana bak dinle sözüm ey abdâl!
Sen de gıybetle oldun hem-hâl?
Dalkavuklar bile nefret ediyor,
Şarlatanlar size lânet okuyor!
Yok mu sen de eser-i bîm ü haya?
Bu ne hâldir bu nasıl akl ü zekâ?
Bu ne gaflet, ne denâet, heyhât!
Ne hıyanet, ne rezalet, heyhât!
Sana tavsiye-i tedbir ettim;
Hükmümü beyhude sarf etme dedim;
Sense aksine ettin hareket!
Ba’demâ yok aramızda şirket.

**

Riya Bey bir tavr-ı müstehziyâne ile:

Bu ne hâldir, bu nasıl tavr-ı cünûn?
 Diyelim mi bu da bir böyle fûnûn?
 Ne meziyet, ne hısâl var sende?
 Ne fazîlet, ne kemâl var sende?
 Yalnız sende ne kuvvet var aceb?
 Olmasam hükmüne âlât ü sebep?
 Amelimle doğuyor her emelin
 Gayret zâtıma mevkûf emelin!
 Sözünü, kadrini bilde söyle!
 Bu ne şiddet bu ne hâldir öyle?!

**

Bunların muhâvere ve mücâdelesini dinlemekte olan (Hakikat) o aralık meydana çıkıverince Riyâ Bey'le Yalan Efendi pusulayı şaşırarak dört nalı kaldırdılar; (Hakikat) arkalarından:

Ne cebânet! Bu ne kaçmak geliniz!
 Durunuz bir sözümü dinleyiniz!
 Benim olmaz size cüz'î zararım,
 Mesleğim hak ve hakikat nazarım.
 Meddiânız neydi? Ben bileyim!
 Neydi arbedeniz? Anlayayım.

**

Riyâ Bey'le Yalan Efendi karşıdan:

Duracak hiç yüzümüz var mı bizim?
 Size karşı sözümüz var mı bizim?
 Sizi görmek bize kâbil mi? Değil!
 Buna fitrat dahi kâil mi? Değil!
 İsminiz nerde olursa tezkâr,
 Düşüyor bizlere kaçmak naçar.
 Nûr ile zulmet eder mi ülfet?
 Nûra karşı dayanır mı zulmet?

Halil Ulvî

Hikâye ve Roman Kısmı

Yarıda Bırakılmış Bir Romanın İlk Bâbı

Muharriri: Mehmed Raûf

Eğer Necmi Bey gibi olsaydım, zengin ve âzâde... O zaman eminim ki bütün bu gürültülü, menfûr hayattan sonra bir gûşe-i sahrâda bir köy evinde zevce ve çocuklarımın dizinde ölmek isterim. Zira hayatta, emin ol, bir o var: İzdivâc! Husûsiyle benim hayatım gibi uzun bir hayat ezvâktan sonra... Fakat sen şimdi eminim ki bana gülüyorsun... Senin için hayat uzun bir aşktan başka bir şey değildir. Bütün zevk-i hayat bir emele vakf arada da olamaz diyorsun. Fakat birgün yorulup yaralanıp bu gülüp de melâl ü âlâmdan başka hiç bir şey bulamadığın zaman beni tasdik edeceksin. Lâkin ne kadar geç... Bütün bu mücadelelerden benim gibi tedavisi gayr-i kâbil yaralarla çıkmamalı... Halbuki sen o kadar çılgınsın ki müthiş yaralar alacağına eminim... Her tehlikeye ilkâ-yı nefis eden bir kelebek gibisin... Etrafında bir hoş râyiha, bir güzel çiçek arıyorsun... Hem o kadar râyiha, o kadar çiçek bulacaksın ki... Bilir misin ki neşîde-i nücûmunu, bu mecmûa-i eş'ârını hangi kadın merakla okumuş olsa "İşte bir çocuk ki beni pek a'lâ eğlendirebilir." diye seni davet edecektir.

Ve sen birgün, mağrûr bıyıkların, halecanlı kalbin, bir şi'r-i dimâğınla, mutantan, müzeyyen, mesût gideceksin... Fakat zavallı şâir, nasıl döneceksin? Ah gülünç! Ve bir de sen kendi hâllerini unutursan başkalarını tahtta edersin... Hüseyin Besim gülünç müdür? Mehmed Arif'i bütün sûret-i çılgınlıklarıyla gülünç mü bulursun? Hayır. Aldanırsın.. Sadece senin gibi birer insan, birer mübtelâ... Zaafları, kusurları, ibtilâlarıyla birer insan... Sen onları tezyîf etmekle kendini ediyorsun. Birisi bir vâhiyât-perest bir üstâd-ı fen tezyin olmak davasında, nihayet bir emelin sülâlesinden bir tanıdığı. Öteki kısa boyu, iri karnıyla bisikletin üzerinde vâkıâ pek gülünçtür. Fakat o halinden o kadar memnûndur ki daha ziyâdesi mümkün değil. Bütün bunlarla ikisi de memnûn hem bütün neşelerini arasına sebepli sebepsiz kırıp zîr ü zîr eden hastalıklar onlarda yok. Birisi bütün kadınların peşinde elinden sağlam kurtulan yok davasında. Bu tefahhurlara o kadar boğulmuş ki hemen kendi de inanmış. Öteki arabaları, atları, parası için etrafında deverân eden dalkavuklarıyla gece gündüz kakhaha-gâr! Fakat sen! Sen ne yapacaksın? Sen de Eflatun gibi demevîsin.. Aşk Eflatunîyi tehîl etmek için demevî olmalıydı. Senin de neşîde-i nücûmun var. Eser-i şâirânen. Sana muvaffakiyetler kazandıran, sevgili ağızlardan kelimât-ı tebrikiye işittiren süslü güzel bir kitap. Fakat Besim, fakat Arif bilir misin ki bunun için neler yağdırdılar? Ne kadar bâlâ-pervâz olursan ol, başkalarının sevgiyle, beşeriyetin sevgiyle yine

düŖeceęin yer çerkâb-ı hayattır. Meskenet-i hayat! Lâkin bundan kurtulmuş adam var mıdır? Senin feviyyen değil midir ki kusursuzluk en büyük kusurdur diye haykırmıştı. Bana gelince; ben de, birgün ben de senin gibi, Hüseyin Besim gibi Mehmed Arif gibiydim. O zama ben de ilk gençlikte, pür ümit, çılgındım. Kanatlarım vardı ki dâima rüzgârlarla doluydu. Sonra zarûret, sefâlet, rezâlet... Hepsini harap etti. Bittim, lâkin bak, sen taganni ediyorsun. Ben feryat ederken senin dudaklarında nağmeler var...

Ve Halil Safvet masadan bir bıçak kaptı. Şişelere vurup dem tutarak bozuk bir sesle taganni etmeye başladı:

“Yeksân nazarımda sayf ü sermâ
Enduve ise ism-i bî-müsemmâ
Şûride-i neşve-i şebâbım.”

Mahmud Necmi, Halil Safvet, Nurettin Mümtaz, üç genç Necmi’nin Sıplandid kâfedeki dairesinde akşam taâmı etmişlerdi. Masa ortada yemeklerin bekâyâsı birbirine karışmış. Takımlar, artıkları dolmuş tabaklar, ötede beride gölgelikleriyle hayal-âmez resimler yapan şişeler, bardaklarla karmakarışıklı. Necmi, yemekleri takip eden birer hâvet-i sâkitâne ile uzun bir kanepeye uzanmış, karşısında kâh bî-mecâl bir edâ-yı merîzâne, kâh gazab-nâk bir sadâ-yı intikam, kâh vahşî bir nazar-ı fütûrla söylenen Halil Safvet’i sâkit, hareketsiz, tütün dumanlarına müstağrik, dinliyordu. Öteki masaya yakın oturmuş, şimdi söylediği bir sözle ateşlenerek, şimdi zeminin indiği meskenetle melûlleşerek, şimdi tarz-ı istihzâsından şeytanı bir şû’le-i tezbîkle parlayarak söylüyor. Sandalyesinde marîzâne bir taannüdle kurcalanarak devam ediyor Nurettin. Mümtaz, sarışın nezih, güzel delikanlı, ayakta elleri cebinde pencereden masaya gidip geliyor. Ara sıra masaya yaklaşıp dostuna dikkatle vakf-ı gûş ediyor, sonra lâkaydâne pencereye giderek seyrediyordu.

Halil Safvet şarkısını bitirince kalktı, Necmi’ye doğrulup tabakasından bir sigara alarak yakmak için eğildi:

- Haydi gidelim, zirâ saçmalıyorum, dedi.

Necmi ta bidâyetten beri muhâfaza ettiği sükûttan uyanır gibi az kımıldanıp:

- Nereye gitmek istiyorsunuz? Dedi.

Mümtaz bir kibrit alıp sigarasını yakarak:

- Nereye olacak? Tiyatroya... diye mırıldandı. Öteki omuz kaldırıp:

- Tiyatroya mı? O niçin, peki Periman’ın nazlarını çekmek için mi? Yoksa Besim Bey’in gururlarına hedef olmak için mi?

- Ne birisi, ne diğeri... Sade güzel Dellari’ye arz-ı ihtirâm için...

O, bir nefes duman arasında:

- Yok! Dedi.

Mâba'dı var

(s.6-7)

Nr. 49

EDEBİYAT

Ey Hâb!

Nesîm-i rehâvet nisârınla, ey hâb. .

Dolaş kâse-i pür tanîn-i sermede;

Uyusun rahîk-i sükûnunla a'sâb.

O müz'ic yılanlar ki zîr ü bermde,

Dolaştıkça pür zehr ü pür pîç ü pür tâb

Acır birtakım yaralar her yerimde....

Görünsün biraz aks-i mahmûrun, ey hâb,

Şu hep ağlamaktan şişen gözlerimde!

Yığılsın dimâğımda leyl-i zalâlin;

Yayılsın sükûnetle mevc-i hayalin

O girdab-ı cûşâne, ey hâb-ı mahmûr!.. .

Doğar kim bilir belki bir tatlı rüya.

Olur kim bilir belki sihrinle peydâ

O girdab-ı ateşte bir menba'-ı nûr!

İstanbul – 10 Haziran, Tefvik Fikret

(s.1)

Neşesiz

Etmiş gibi sözlerim teverrüm:

Her lafzım bir suâl-i fâci';

Şiirimdeki şive-i tehekküm

Râci' bana.. Hep bu acze râci'.
 -Söz gölgesidir tahassüsâtın.-
 Derler.. Bu yalan değilse, eyvah!
 Ben ağlıyorum. Gülen hayatın
 Bir gölgesidir yüzümde güm-râh.
 Bak, istersen o renge aldan,
 Zannetme fakat latîf bir hiss
 Rûhumda medârıdır neşâtın...
 Yok farkı bu reng-i inbisâtın
 Bir manzara-i hazâne-i âkis
 Bir kavs-i kuzah parıltısından!

İstanbul — Tevfik Fikret

(s.1)

Hikâye ve Roman Kısmı

Yarıda Bırakılmış Bir Romanın İlk Bâbı

Muharriri: Mehmed Raûf

Necmi yine o tenpervâne vazi'yetle:

-Kim bu güzel Madam Dellari? Dedi.

Genç adam, pencereye doğru uzanmış Halîl Safvet'e dönüp:

-Bunu dostumuza sormak icâb eder; zirâ hayli zamandır peşinde o kadar dolaştı ki elbette tercüme-i hâlini zabtetmiştir.

Safvet dönüp elîm bir muthikebâzlıkla:

- O, bil'akis, dedi. İtiraf ederim ki pek zelîlâne mağlup oldum. Zirâ benim şeytanla uğraşacak hâlim, dermanım yok... Eğer genç olsaydım... fakat bu yaşta...

-Pohh! O kadar ihtiyar görünmek istiyorsunuz ki işitenler..

- Lâkin azizim, ihtiyar olmak için çok yaşamak lâzım değil, fena yaşamak kâfidir. Ve kendini gösteriyordu. Bu, narin, taze, müzeyyen mümtâzın yanında, bol siyah esvâbları içinde kadîdi fark edilen vücûduyla kırık, dağılacak zannedilir. Uzun boylu bir genç adamdı; otuz yaşlarında görüldüğü halde ara sıra mechûl bir elemle takallüs eden, siyah saçların altında bütün bütün sararan çehresinde, renksiz, muzlim gözlerinin enzâr-ı sâbitesinde, bütün hareketlerindeki ıtırâdsızlıkta şeyhûhete mahsûs bir kelân vardı.

Kâmetindeki nâzikî-i tenâsübden tavırların en ufak edâlarından, simâsına bir ifâde-i zarâfet veren İkinci Henry sakalından bir büy-ı mümtâziyet intişâr ediyordu.

Necmi tekrar etti:

- Ey güzel Madam Dellari...

- Beyoğlu Mond kozmopoliteninin birinci güzellerinden... Ve pek şûh... Hem o kadar ki.. Ve mümtâz müstehzî bir nigâhla, somurtmuş Safvet'e bakıyordu. Devam etti:

- O kadar ki hatır-nâk addolunabilir. Hatta dostumuzun bu akşamki mel'ânına eğer aldanmıyorsam, şu dilberin büyük bir medhali olmak lâzım gelir.

Safvet ciddi bir çehreyle:

- Azizim Mümtaz, dedi. Sen henüz bir çocuksun. Benim gibi bir adamın ne kadar hâkim-i nefis olduğunu anlayamazsın; tekrar ederim ki artık o kadın için bir dakika mı feda etmeyeceğim. Müttekellifâne eğilip:

- Eğer müsâade istiyorsanız... Dost arasında...

Mümtaz şûh bir tebessümle arz-ı teşekkür eder gibi eğilerek:

- Teşekkürler... Korkarım ki bahsettiğiniz çılgın kanatlarım yanar... Sonra ciddi bir çehreyle ilâve etti:

- Hem Hüseyin Besim yerinizi işgal etti. Öteki omuzlarını müstâhfiâne kaldırdı:

- Dünyada Julya'ya mâlik olamayacak bir tek kimse varsa o da Besim'dir...

Necmi doğrulup merakla tekrar etti:

- Lâkin bu kadın kim:

- Monşer, bilmem ki üç sene Avrupa'da da buradaki gibi bir kurt hayatı mı sürdürdünüz, Orada ne muvaffakiyetleriniz olursa olsun, her halde eminim ki burada kalıp Julya'yı tanısaydınız daha iyi ederdiniz...

Mümtaz ilâve etti:

- Kendisi için seve seve evlenecek bir kadın...

- Yahut bir şeytan!

- Tamam işte bu kadar. Şimdi artık inelim. Ve Halil Safvet Necmi'nin kolundan tutup kaldırdı. Necmi zile bastı:

- Pardöseler, bastonlar...

Çıktılar; sokak bütün dükkanlardan in'ikâs eden ziyâlar içinde, arabalar, tramvaylarla, iki kaldırımında ahâliyle hınca hınç taşmıştı. Kalabalık iki taraftan dökülüp gelerek karışa karışa gidiyor, kahvehaneler, dükkanlarla birer ittisâl kolu peydâ ederek akıyordu.

Mümtaz saatine bakıp "İki..." dedi.

- Biraz kahveye girelim mi?

Pencerelerinden baktılar; şa'saalar içinde kabarmış tuvaletleriyle masaları doldurmuş kadınların arasında fesleri, şapkaları, parıldayan yakalar, boyunbağlarıyla karıncalanan insanlar arasında bir tanıdık çehre arıyorlardı.

- Şahab ile Arif Bey buradalar... Madam Simiyan'ın yanında oturuyorlar... Hele şu tipe bak Bey'im...

Üç dost ayakta duruyorlardı. Kahvenin kenarına çıkmışlardı. Fakat gelip geçenlerin kaynaya kaynaya akan izdihâmı mütehevvir bir deniz gibi gelerek bunları sıkıyor itiyordu.

- Nereye, nereye?

Necmi amîk bir melâlla:

- Vallahi... Bilmem... Zirâ bütün bu hayat... Şekerlemeciler, Lüksenburg... Seylandid... unbî insanlar... Hep melâl, hep...

- Ha gerçek azizim, düğününüz... Genç adam gözlerinde bir şu'leyle:

- Bu haftaya, dedi. Ha, erkek, Perşembe gecesi ma'lûm. Aaa! Pera Palas'ta... Zannediyorum ki bir yeni hayata gireceğim. Sekiz senedir aynı hayatı sürdürdüğümü düşündükçe... İnsan yoruluyor... Bir sîne-i aileyse en iyi dinlenecek bir yerdir!

Safvet sinesine bir ahla elini uzattı. Necmi bu eli tutarak:

-Nereye? Diye sordu.

O gayr-ı muayyen bir hareketle başını sallayarak:

-Şöyle, dedi. Nereye rast gelirse... Biraz yalnızlığa ihtiyacım var... Öyle...

-Bonsuvar...

- Bonsuvar!

Ayrıldılar. Safvet kalabalık arasında Taksim'e doğruldu.

Necmi "Zavallı Safvet!" dedi.

Mümtaz bir ah eder gibi: "Yine o karşıya gidiyor" diye söylendi.

- Ey biz nereye gidelim?

-Tiyatrodan başka gidilecek yer bilemiyorum. Yeni bir Pinmadonna pek latîf...

Necmi omuz kaldırarak:

- Kadın, dedi. Lâkin bilir misiniz ki bir zamanki harâretimle ma'kûs olarak şimdi kadınlardan hemen umûmiyetle nefret ediyorum.

- Anlıyorum, hem hakkınız var.. Çünkü siz...

Necmi istîzâh-âmîz yüzüne baktı. Genç adam devam etti:

- Çünkü siz öyle bir kadına mâlik oluyorsunuz dostum ki... Bu hafta zevceniz olacak hanımefendi... Gerçekten bir nâdiredir. Ona mâlik olduktan sonra başka kadın sevimemez!

- İşte bu sözüne ancak sizin gibi ifrât-perver bir şâire mahsûstur.

- Bir ressamın fikrini de ister misiniz? Safvet'in eski dostu Cemil irfân bilir misiniz ne söylemiş? "Eğer Leonardo Vinchi olsaydım yemin ederim ki Jokond için hanımefendiyi model intihâb..."

Necmi garip bir sesle dedi ki:

- Ey burada ayakta beklemeyeceğiz... Haydi bari tiyatroya gidelim...

Hitam

(s.5-6)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Kuru Bir Menekşe Demetçiği Yahut Afif Bir Kızın Hissiyât-ı Âşıkânesi

"Ey kurumuş demetçik! Makdemâ levn-i canan gibi senin de kendine mahsûs olan rengin ne kadar revnaklıydı! Sen soldun, reng-i latîfinden yapraklarının bazısının ucunda cüz'î eser kalmış! Ah acaba onun ruhsâr-ı gül-gûnu da senin gibi soldu mu?

A'zâ-yı vücûdundan olan sapların mürûr-ı zamanla çöp parçalarına dönmüş! Ah acaba onun pek şehlevendâne olan kâmeti de senin gibi büküldü mü?

İhtimâl!

Her ne kadar râyihandan eser kalmamışsa da, seni bûs ederken ondan ahz edilmiş olduğun bûy-ı latîfi güya şimdi senden istişmâm ediyorum!

Ah bilsen; dâfi'-i tahassür olan hassandan istifâde ederken seni rencide etmemek için ne kadar i'tinâ ediyorum? Zirâ vâsita-i muhabbet, yâdigâr-ı hürmet sensin! En âdi bir yaprağının düşmemesi için ömrümün kısım-ı a'zamını fedâyâ mahyâyım! Ah bana o mesût demleri ihtâr eden sevgili destecik! Serâir-i kalbiyemizin kâşifi sen değil misin?

Söyle Allah aşkına söyle! Sükûtun beni öldürüyor! Eyvah! Sen kuru bir nebatsın, cevap vermeye muktedir değilsin! Lâkin hatırâtın bana çok şeyler ifhâm eder! Ah! Mâzinin tatlı yâdigârları sende meşhûdum oluyor! O vakit onun sana tevdî' etmiş olduğu bûseleri, şimdi mürsel ileyhâsına edâ ediyorsun!... Solgun dudaklarım, senin sıhhat-i cismine temas ettikçe o gül-fem ile tekâbül ediyor sanıyorum! Sen bir zaman cismimizin irtibâtına vâsıtayken şimdi ruhumuzun müşâfehe-i sadâkat-nişânına bâis oldun! Evvel zamanla şimdiki hâlin farkı nedir?

Yalnız onu görmekten mahrûmiyetim değil mi?

Ben onun hayalini her saat, her dakika pîş-i enzârımda görmüyor muyum?

Ebeveynim müvâcehesindeyse çeşmânımı kapar mer'ât-ı kalbimde mahkûk olan cemâlini temâşâ ederim!

Müfârekatımız, onun muhabbetini kalbimden fekk edemez. Buna ecel bile kudret-yâb olamaz! Zaten şimdi ber hayat mı bayılırım? Canım (rikkati)'den ibaretti: Onun gaybûbeti beni hayat içinde mürde eyledi!

Off! Kader, meyânemizdeki perde-i firkati pek metin olarak çekmiş! Acaba onu ebedi olarak mı kaybettim?

Öyle olmalı!

Artık onun mezarını da görmeye hâcet kalmadı! A'mâk-ı kalbimde medfûn olan cismini şiddet-i aşkımla setr ettim de her an ziyaretinden fârig olmayarak orasını kendime matem-gâh ittihâz eyledim! İşte ben o hufre-i ma'neviye etrâfında feryat ve figânımı âşikâr ederim. Ara sıra ca'lî tebessümler de arz ederek düşâr olduğum felaket-i müthişeyi ihfâyâ çalışır, etrafimdakileri aldatırım!

Ey tâli'-i nâ-sâzım! Leşker-i felaketle hücum ederek benâ-yı vücûdumu hadmet! Fakat (Rikkati)'nin hacle-gâh-ı ma'nevisi olan kalb-i mahzûnuma ilişme! Sonra mücâzât-ı ilahiyyeye giriftâr olursun!

Ey firkat! Sen de sehâm-ı hûnhârını tevkîf et! Zirâ ki ciğerlerimde hedefin olmadık mahal kalmadı; sonra kat bir taşâ tesâdüf eder, pişman olursun! Eden bulur derler!

Ah! Mazi, şimdi çekmekte olduğum bunca mihan ve meşakka sebebiyet vermiştir, diyerek ayâm-ı neşâtı ithâm etmek isterim! Yok bu hakk-nâ-şinâslıktır! Şu halde mahzûz olduğum demler varsa o da mazinin yâdıyla değil midir?

Pek doğru! Ne çâre ki insanlar unutkanlırlar! Ey kuru demetçik! Yine seninle hasbihâl edeceğim! Bilir misin ki bana neler ifhâm ediyorsun?

Muzmerimizi izhâra vâsıta olan bir yâdigâr-ı muazzezsin! Ah hatıran benim için mukaddes olduğu kadar müellimdir. Sen, hasb-el-hicâb tutmaya cesaret edemediğim ve yalnız temâşâsıyla iktifâ eylediğim o güzel ellerle mahsûsen zer' edilmişsin! Nazik hizmetini ifâ için yine onlar tarafından toplanarak destelenmişsin! Ah bana teslim edildiğin o sürûrlü günü asla ferâmûş edemem! Tekmîl serâir-i kalbiyesini sana tevdî' etmek isteyen o dehen-i zarîf -tir ü taze olan- mor yapracıkların üzerine temâs edince, ucu derûnumda bulunan bir elektrik piline dokunulmuş gibi kalbim titremişti! Adeta sana gıpta etmiştim! Eğer başlıca ziynetin olan o tatlı bûselerle memlû olmasaydın seni parçalayacaktım! Zirâ

onun merâm-ı hafisine âgâh değildim! Sonra o güzel elin bana doğru uzandığını görünce tulû'-ı kamerle gecenin nûrâniyete mübedel olduğu gibi zihnimi ihâta eden kara bulutlarda ziyâ-yı hakikatla rûşen olup gözlerimi ona doğru kaldırıabildim! (Rikkati)'nin gözlerimi bir tavr-ı âşıkâneyle enzârıma ma'tûf olduğunun farkına vardım! Ben de seni dudaklarıma götürdüm. İşte o zaman (Rikkati) ilk defa olarak ellerimi tutup "Güzel nişanlım seni seviyorum!" sözünü kemâl-i hicâbla telaffuz eyledi! İ'lân-ı aşkımızın mebde'yi bu olduğu gibi nihâyeti de bundan ileri varmadı! Çünkü hacet de yoktu! Âkıbet aşkımızı takdir ediyor ve onu ifsâd edecek bir hareketi her ikimiz de câiz görmüyorduk! Enzâr-ı müştâkânemizden ettiğimiz telezzüz kâfi değil midir?

Konuşmaya bile mecâlimiz kalmıyordu! Ba'zen hissiyât-ı âliyye-i âşıkânemiz te'âlî ederek karşı karşıya olduğumuz halde mevcûdiyetimizi unutup yekdiğerimizin hayalini âsmanda daire-i melekûtta arıyorduk! İşte bunun için te'âtî-i bûseye sevgili demetçik! Sen vâsıta olmuştun!

Vakitler geçti; râyiha ve tarâvetin de öylece mahv olup bitti! Lâkin bence hâl-i sâbıkından bin kat ziyâde kıymettarsın! Sana baktıkca sanki (Rikkati)'nin ma'rûz-ı nazargâhı olan aynı noktayı görüyorum! Seni bûs ettikçe la'l-gûn dudakların bıraktığı âsâr-ı muhabbeti elân hissederek ezvâk-ı dünyeviyyenin derece-i nihâyesine vâsıl oluyorum!

Şu zaman-ı tahassürde bu lezzet-i saâdet az mıdır?

Ey kuru demetçik! Sen muhafaza-i muhabbet misin! Nişanlımın yâdigâr-ı sevdavisini senin solgun cisminde temâşâ ederek ta'dîl-i iştîyâk ediyorum! Ah acaba o da benim gibi midir?

Yoksa mürûr-ı zaman, onun ateş-i kalbini ittifâ etti mi!

Olabilir!

Belki de ona takdim etmiş olduğum yâdigârlar kıymetten sâkıt olarak atılıvermişlerdir!

Her ne olursa olsun herkes harekâtından mes'ûldür. Ben mukaddes aşkımızın şu'le-i pâkini söndürmeyeceğim! Ey muhterem demetçik! Seni de serâir-i kalbiyem gibi hıfz edeceğim."

Bu sözleri zihninden geçiren otuz çağlarında yaşlı bir kızdı. Sararmış simâsı bir melâhat-ı sâfiyâne ile münevver olup baygın gözlerinden aheste aheste dökülen sirişk-i hûn-ı âlûd güzel yanaklarından akarak elinde tuttuğu kurumuş bir menekşe demetçiğini iskâ ediyordu. Hasret bu güzel mahlûkâyı ne kadar hüzn ve eleme mübtelâ eylemişti! Yanaklarında peydâ olan çukurlar mihnetkeşliğini, zekâvet-nisâr güzel alnında rev-nümâ

olan derin çizgiler tefekkürât-ı ilmiyyeyle ezildiğini yeg-i nazarda ifhâm ediyordu! Kansı fakat muntazam dudakları felâketzedelik icâbından olarak bükülmüş; ah can-gâhının merâret-engîz emâreti tatlı tebessümleri yerine kâim olmuştu! Şeffâfiyet izhâr eden beyaz ellerinin birini kalbi üzerine koymuş, diğeriyle de sâlif-üz-zikr demetçiği tutmakta bulunmuştu. İki kalın örgü teşkil eden sırma saçları arasında pek çok aklar meşhûd oluyordu. Denilebilir ki urûs-ı mihnetin sarı saçları beyaz tüllerle tezyîn olunmuş, yüzü de gamlı bir duvakla setr edilmişti!

Birdenbire kapı açılarak bir pîr-i muhterem telâşla içeriye girdi. Yaşlı kız menekşe demetini göğsünde saklayarak hemen kıyâm etti.

İhtiyar – Mukaddes! Rikkati gideli kaç sene oluyor? Diye suâl eyledi.

Mukaddes tesmiye edilen felâketzede kemâl-i hicâbla:

- Hatırlamıyorum efendim! Dedi.

İhtiyar – mümkün mü kızım? İyi düşün bulursun!

Mukaddes – (Mütefekkirâne) on iki sene oluyor sanırım.

İhtiyar – Evet öyledir! Rikkati senin akrabân ve nişanlındı! Onun birdenbire senden uzaklanmasını emretmiştim! Bir kere bunun sebebini suâl etmedin...

Mukaddes – Evlâdın vazifesi itâat değil midir efendim?

O dakikada kapının önünde orta yaşlı bir kadın zuhûr etti: Nasiyesinde fazîlet tavrında asâlet meşhûd oluyordu. Mukaddese'e hitâben:

- Kızım! Sen evlâtlık vazifesini hüsn-i ifâ ederek dünyevî ve uhrevî müstefid oldun! Zirâ...

Peder vâlidenin sözünü ikmâl ederek:

- Zirâ, nûr-ı ayinem kızım, on iki sene evvel izdivâc etmiş olsaydın şimdi seni görmek saâdetinden mahrûm olacaktık! Sen itâatınla hem gizli ve mühlik bir hastalıktan halâs oldun; hem de ciğerlerimizi yakacak bir felâkete meydan vermemiş oldun! (Kapıya doğru seslenerek) Gir Rikkati gir! Artık mukaddes sayılır!

İhtiyarın bu sözünü müteâkib otuz beş yaşlarında güzel ve merdâne tavırlı bir genç içeriye girip Mukaddes'e yaklaşıyor:

- Mukaddes Hanım! Ben de siziin kadar vazife-şinâslık ibrâz ederek sabâvetimden beri öksüz ve yetimliğimi bildirmeyen ebeveynimizin o emrine karşı rûy-ı teslimiyet gösterdim! Dedi. Mukaddes duvara itinayla düçâr olduğu baygınlıktan kurtulmaya gayret ediyordu!

Zeki ve dirâyetli vâlide su yetiştirmiş Mukaddes de biraz açılmıştı. Rikkati ile yalnız kaldığında:

- Ben hasta mıydım? Diye suâl etti.

Rikkati – Evet! Eğer tabiblerin ihtârâtına riâyet edilmemiş olsaydı teverrüm edecektiniz! Hamdolsun şimdi kâmilten şifâyâb oldunuz! (Mukaddes'in göğsünden düşmek üzere olan demetçiği çekip alarak) Bu nedir?

Mukaddes – Bana hediye etmiş olduğun menekşe demeti!

Rikkati – Onu kalbiniz üstünde saklamanızdan hakkımda olan muhabbetinizin tenâkus değil tezâyüd ettiğini anladım. Ah Mukaddes! Seni şimdi on iki sene evvelinden daha latîf, daha güzel görüyorum!

Mukaddes – Artık ihtiyarladım!

Rikkati — Bil'akis! İktâat, yüzün ebir tarâvet-i ruhâniye; sadâkat da, bir sabâhat-ı ulviyye bahşederek melâhatını a'lâ etmiş!

Ser Muharrire Emine Semiye

(s.6-8)

Nr. 50

EDEBİYAT

Bade'l-Gurûb

Şehrin bütün sadâ-yı hayat-ı âşinâsını

Bir nefha-i sükût ü sükûn,

Vâsi' bir âştî-i derûn

Mass etti. Mass eder gibi bir kuş-nevâsını.

Arzın bütün hayat-ı nehâriyesi bu dem,

Bir solgun ebr ucunda lebi.

-En hisli bir marîze gibi-

Ufkun gelir kulağına der: "Ben ses istemem."

Hürmetle bir günün şu değersiz ricâsına

Murgân, - O nây ü ruh-ı riyâz-

Emvâc, - O kalb-i zâr-ı hıyâz-

Her sükût ile bakar ufkun likâsına...

Cenâb Şehâbeddin

(s.1)

Serdâbe-i Nisyân

Sesler, pür ebkemiyyet mâzi tanîn eder;
 Bir söylemez hacr gibidir, rîze rîzedir.
 Mâzide ayrı ayrı dökülmüş o rîzeler:
 Bereketle hâsıl olmuş o zulmette müstetir.

Düşmüş bütün dehân zamandan yarım yarım
 Etmış temellük ayrıca yüz asrı her biri!
 Bir muhteriz lisân konuşturlarken anladım
 İntâk eder dehâne-i mâzi o sesleri.

Her zıll-ı târik arkası mekmen-i hakikata,
 Mersûm-ı vak'a hâreli bir âsmânedir.
 Her ses uzun bir evc sönük enfâs-ı hasrete,
 Bir bî-hayat-ı ümide müdebdeb-i nişânedir;

Hikmet budur, budur yine tarih ve felsefe!
 Her ses dehân-ı âlemin en eski şiiridir,
 Mâzi, hafîdi her dem ederler mülâtafa;
 Zerât-ı hurde vak'aların pâk-i esiridir.

Ümemin bu târ-ı amiki çıkarmak serâiri.
 Her bir meâl-i tazeyi rikkatle beklemek;
 Âvâre, münfail nice ma'nâ-yı sâiri
 Sisler içinde müstetir-i eşkâle eklemek;

Simâ-yı sânihâtımın en ince çizgisi
 Bir i'vicâc-ı nerm ile ister bu nimeti.
 Şiirin budur mahâlî, siyeh-günî, enfesi:
 Serdâbelerde ben ararım şâiriyeti!...

Zaimzâde H. Fehmi

(s.1)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Mehcûre

Yarab! Henüz saâdet-i izdivâciyenin mukaddimesini ancak görmüşken niçin bu hicrânı takdir ettin? Küfreder gibi oluyorum.. Kabahatliyim; lâkin.. Lâkin ma'zûr görülemez miyim? Ondan başka neyi düşünebilirim? Bir zamanlar vefat etmiş pederimi.. Hüzün ve kederden teverrüm etmiş vâlidemi düşünmek benim için bir meşgûliyetti. Sonra küçük kardaşığımı, sevgili Nerime'yi düşünür. Kucağıma alarak bûselerime gark ederdim. Onun tebessüm-i tıflânesi.. Bana karşı dudaklarını bozup eliyle işaret ederek attığı o küçük bûseler âfâk-ı âmâlîmi şenlendirir, kalbimde güneşler doğdururdu.

Niçin şimdi böyle değilim? Nerime'yi haftada bir gün ancak görebiliyorum. Yine severim. Ohh! Hem de pek çok severim. Fakat eskisi gibi kalbime o hâkim değil. Bir zamanlar dünyada tek bir râbitam vardı: Nerime. O zaman kalbimi parçalasalar belki içinde Nerime'nin ismini, resmini bulurlardı. Şimdi... Şimdiyse.. Bî-çâre Nerime!

Zaten olamazdı... Bir kadın kalbini hiçbir vakit yalnız kardeş muhabbeti işgal edemez. Mütefenninlerin ne diyeceklerini bilmem; fakat ben bunu mugâyir-i tabiat bulurum!

Aşk mukteâ-yı tabiat-ı insaniyeymiş. Yahut ben öyle işitirdim; gülerdim de. Aldanmışım; şimdi itirâf ediyorum. Birgün "O" karşıma çıktı: Sanki ben bir "Zekiye" o bir "İslâm"dı. Seviştik. İkimizde talihin en şiddetli sadmelerine uğramışdık. Evde benim gibi bir yetimmiş. Muâşaka ettik. Vaktiyle bir edib "Bunların muâşakalarını tafsîle kalkışmak bir gonçeyi nefisle açıp soldurmak demektir." demiş. İşte ben kendimi o edîbin tavsîf ettiği kıza teşbîh etmek istemem ama bizim de muâşakamız hakikaten aynı ta'bîre mâ-sadık olacak bir haldeydik.

Bilseniz neler söyleşirdik! Güya ikimizin de ruhlarımız ağzımıza gelmiş gibi sözlerimiz ruhânî olduğu kadar ma'nidâr, muhabbetkârâneydi. Bir halde ki bazen saatlerce yalnız yüz yüze bakışarak hissiyât-ı âşıkânemize serbest bir cereyân verirdik. Hissiyâtımız gözlerimizden akardı. Güya ki nûr-ı nigâhımız birer seylâbe-i muhabbetmiş de birbirimizin ta a'mâk-ı kalbine seyelân ediyor. Orada tufanlar koparıyor.

Ah! O ne tatlı zamanlardı. Diyebilirim ki muâşakamızın devam ettiği seksen yedi gün -Hiç bu günlerin adedi unutulur mu?- Ben cennette, hocalarımızın bir "âlem-i safâ" olmak üzere tasvir ettikleri o yerde hayat-ı insaniyenin bahşedebileceği dereceden de bâlâ-ter bir zevk-i ruhânî içinde buldum.

Teehhül ettik.. Heyhât! Leyle-i zifâfımızdan daha bir hafta geçmişken zevcimi, sevgili refik-i hayatımı Mısır'a göndermek mecbûriyetinde bulundum... Doktor, "Rıfkı"nın verem mukaddemât-ı âsârını izhâr ettiğini söylemiş. Buinu Rıfkı benden saklamıştı. Merak edermişim... Düşünmemiş ki hicrân bana da aynı hastalığı bahşedebilir! Hâl-i teehhül Rıfkı'ya yaramazmış. Ben yanında bulunursam hastalığı teşeddüd edermiş. Eminim ki ben, kudsiyet-i aşkımla, ruhâniyet-i muhabbetimle onu iyi ederdim... Ne yapmalıydım? Ortaya refikimin hayatını koydular... Buna hangi ma'sûka, hangi zevce tahammül edebilir?

Rıfkı gitti. İskenderiye'den bir telgraf, İzmir'den bir mektup aldım. Yolda beni.. Münhasıran beni düşündüğünü yazıyor. Ya ben burada kimi düşünüyorum; elân da fikrimi işgâl eden kimdir?

Bilmezsınız, zevcelik muhabbeti ma'sûkalık muhabbetinden de daha tatlı, daha ruh-perver, daha ulvî! Rıfkı'yı düşündükçe adeta Selanik'ten İskenderiye'ye kadar o koca deniz.. Adalar birer birer açılıyor, bana yol veriyor; zannolunur ki bir zevcenin mukaddesiyet-i aşkına ihtirâm ediyor. Rıfkı şöyle karşıdan geliyor. Kollarını açmış, "Lebinde bûse-i hande-ver!" mülâkât olunur; en evvel dudaklar temas ediyor. Âteşin bir seyyâle-i berkî bütün bedeni, bütün ruhu lerzân ediyor.

Ah! Evet, zevcelik muhabbeti daha ruhânidir; bunda âteşinlik bulunmaz. Tatlıdır, sakın olduğu kadar derin, sâkit görüldüğü kadar amîktir. Siz buralarını bana sorunuz: Teehhülümüzün üçüncü günüydü. Rıfkı yorgun gelmiş, dizime yaslanarak saçlarımı yüzüne dağıtmıştı. O, saçlarımı pek sever.. Zannederim ki eczâ-yı vücûdumdan en ziyâde sevdiği saçlarımdır. Mes'ût kıllar!... O zaman biraz yüzüne doğru eğildim: Tatlı mavi gözlerinden çıkan nûr-ı muhabbet. Sarı bıyıkları altında bir başka letâfette görülen dudakları üzerinde uçuşan nûr-ı tebessüm bir câzibe-i tâkatgüzâra mâlikmiş gibi hemen ihtiyârımı selb etmişti. Kendimi âlem-i rüyada farzediyordum. Emin olunuz ki o mavi gözlerin öyle bakışıyla maan dudaklardaki o nûr-ı tebessüm şimdi bile hatırıma geldikçe bilâ-ihtiyâr kendimi kaybeder gibi olurum.

Heyhat! Şimdi hicrân! Rıfkı Mısır'da! Ara yerde büyük, intihâsız bir deniz var.. Ne vakit gelecek? Daha bildirmiyor. Elîm bir intizâr içindeyim. Öksürük, ziyâdeleşiyor. Doktor bir şey değil diyorsa da ben verem olmak üzere bulunduğumu pekala keşfediyorum. Kim bilir? Belki benim de Mısır'a gitmekliğim icâb eder de Rıfkı'yla ölmeden evvel bir daha görüşürüm. Öyle demek isterim ki şimdi o mavi gözlerle o mütebessim dudakları görsem hemen iyi olacağım....

Vesime Bint-i Ahmed

(s.7-8)

Tashîh

Geçen hafta neşr olunan “Kuru Bir Menekşe Demetçiği Yahut Afif Bir Kızın Hissiyât-ı Âşıkânesi” ser levhalı makalenin birinci sûtûnunun yirmi ikinci satırında “medâr-ı teselliyet-i yegânem” denilecek yerde “medâr-ı yegânem” denilmiş, kezâ üçüncü sûtûnunun yedinci satırında “aşk-ı muzmerimizi” denilecek yerde “muzmerimizi” denilmiş, kezâ üçüncü sûtûnunun yirmi dördüncü satırında “gecenin zulmeti nûra niyete mübeddel olduğu gibi” denilecek yerde “gecenin nûra niyete mübeddel olduğu gibi” denilmiş ve yine o sûtûnunun otuz beşinci satırında “sâfiyet-i aşkımızı! denilecek yerde “âkıyet-i aşkımızı” dizilmiş olmakla maa’l-i’tizâr tashîh olunur.

(s.8)

Nr. 51**EDEBİYAT****Şühedâımıza**

E-s-selâm, ey dilâverân-ı vatan,
 Size tahsîn yağar semâlardan,
 Vatânı, dini ettiniz i’lâ!
 Eyler ol i’tilâya reşk semâ
 Ravza-i zî-celâl-i cennette,
 Kurb-ı a’lâ-yı Ahmediyette,
 Ah her renk-pâre-i deminiz,
 Oldu bir gül makamını hâiz!
 Nefha-i nev-baharlar yek-ser,
 Yemmler, ol pür reşâşe âlemler,
 Ra’dlar, hep mehîb sâikalar,
 Sizi takdir eder lisânlardır,
 Sizi takdis eder zebânlardır,
 Hep melâik bu demde sertâpâ
 Olarak fevkinizde bâl-güşâ,

Hep ederler Şu yolda ey Őühedâ,
 Size cennet selamını ihdâ.
 E-s-selâm ey dilâverân-ı vatan
 E-s-selâm ey dilâverân-ı vatan!...

Konistan - 5 Temmuz 1313

İbn-ü'l-Kemal Giritli Süleyman Nüzhet

(s.1)

İntibâh

-1

Şu sun'-ı pür kemâle bakan ârif-i basîr
 Tasdik eder vücûdunu hallâk-ı ekberin
 Âsâr-ı pâk-i kudreti seyr eyleyenlerin.
 Ūd eylemekte dîdeleri hâsî ü hasîr

-2-

Ki bir amîk-i fikrete müstağraken, derim:
 Ey Rabb-i zü'l-celâl ne hoştur Şu kâinât!
 Lâkin kalır nazarda değersiz bütün hayat
 Öldümde kim fenâsını der-hatır eylerim.

-3-

İnsan bu hâk-dân-ı fenâya niçin gelir?
 Dest-i ecel eder onu madem ki tebâh,
 Ey feyz âlemini ihâta eden ilah.
 Bilsem bu gizli cilvedeki hikmetin nedir?

-4-

Ecdâd, hâk içinde bütün oldu mu heder?
 “Bir başka âleme nazarı yok mu onların?”
 “Gözümüz o âlemi gözü göz yummayanların”
 Vermez o âleme giden ondan bize haber.

-5-

Gâfil misin neye, neye geldin cihâna sen?
 Ey bi-teemmül al Şu hakikattan intibâh:
 -Vardır cihânı halkeden elbette bir ilah.

Ancak bulur necâtı ona kulluk eyleyen.-

Hisarcık - İbn-ü'l-Seyyid Gâlib

(s.1)

Edebiyat “Müteahhirîn”

Âlem-i edebiyatımızın biri mihrî diğeri mâhı addolunacak derecede lisân-ı Osmânîmizi feyz-yâb-ı edeb-i cedîd eden Hazret-i Ekrem ve Cenâb, Hâmid’in açtıkları çığırda icâl-i fikr ü kalemle bugün bi-hakkın “edîb” sayılan medâr-ı iftihâr-ı Osmânîyân bir iki şâirin sânihât-ı şiiriye ve âsâr-ı kalemiyyelerine i’tirâz yollu öteden beriden söylenen ma’nâlı ma’nâsız sözlere karşı fikrimizi def’âtla izâh etmiştik.

Cenâb’ın, o ruh-nevâz şâirin, o tatlı edîbin “Servet-i Fünûn”ı tenvîr eden güzel bir makalesi bu bahsi bir sûret-i kat’iyede izâh ettiği cihetle aynen nakl olunmuştur; o makaleyi müteahhirîn-i üdebâmızın “müteahhirîni” taraftârânı hırz-i can etmelidirler.

Tevfik Fikret Bey kardeşimizin vaktiyle “Mütâlaa”ya ihdâ buyurdıkları “Timsâl-i Cehalet” manzûmesindeki “havf-ı siyah” ta’bîrinin isti’mâli müteahhirînce niçin kabul olunduğunu Cenâb Şehâbeddin Bey burada güzel, pek güzel teşrîh ediyor. Yalnız bir cihet unutulmuş; Onu da –Hazret-i Cenâb’ın müsâadesine iğtirâren- burada arz etmek isterim:

Yeni kelimelerin, yeni terkiplerin iyi olmadığını ortaya sürerek bir sürü ma’nâsız sözler söyleyenlerden bazıları Hazret-i Fikret’in “havf-ı siyah” ta’bîrinden kasdettiği ma’nâyı ifâde etmek üzere “havf-ı ezrak” ta’bîr-i garibini kullanıyorlar. Fransızlar şiddetli korkuya *peur bleue* yani “mavi korku” derler. “havf-ı ezrak” terkiibi hissimize, âdâtımıza, lisânımıza külliyyen mugâyir olan bu “mavi korku” ta’bîrinin mağribi sayılamaz mı?

Sözü Cenâb’a terk ediyorum:

Yeni Ta’bîrât

Âsâr-ı hâzıra-i edebîyyeden hoşnut görünmeyenlerin bir kısmı diyorlar ki:

- Bu yeni kelimeler, bu yeni terkipler.. Bunlar iyi değil; yoksa biz yeni yeni eserler yazılmasın, diyemeyiz; yazılsın, fakat bu yeni kelimeler, bu nâ-şenîde ta’bîrler olmasın...

Bunlar o şato meraklısına benziyorlar ki karşısındaki mimara:

- Bak, kalfa, şu enkazı gördün mü? Bu eski zamandan kalma bir evin enkazıdır. İşte bu enkaza hiçbir yeni şey ilâve etmeksizin, bunların hiç birisine destere, keser dokundurmaksızın bana bir şato, nev-zemin bir şato yapacaksın! Diyor, kalfadan şu cevabı alıyor:

- Bu şartlarla öyle bir şato ancak İspanya'da yapılabilir!..

Bir adam tasavvur ediniz ki bina-yı hiss ü hayal kurmak istiyor; derya-yı kelimâtın simâ-yı mücellâsı o binanın zîr-i pâyında bir ma'kes-i münâsib teşkil edecek; kalemin sarîr-i seyyâlî bir zemzeme-i ruh gibi samimi olacak; yazan, âyîne-i elfâz içinde kendi ruhunu bulmaya, görmeye çalışacak.. Lisânının bütün lügât-ı şâyiası zihninden olduğu halde yazıyor, yazıyor. Heyhat, bütün bu mesâî- i kalemiyye neticesinde bir kere kâğıdına, kâğıdının üzerindeki siyah eşkâl-i lafziyye bakınca görüyoruz ki yazdığı şey düşündüğü yahut hissettiği şeyin bir cenîn-i sâkiti gibi olmuş; o, bir şükûfe-i hiss ve ruha bir vücûd-ı edebî vermek istiyordu. Şimdi pîş-i nazarında titreyen hatt-ı sahîfse bir durû'-ı mezherden başka bir şey değil; o, yazdığı şeyde ruhunun bir âyinesini bulacaktı, şimdiyse ancak bir pacavrasını bulabilir; bu karaladığı şey o kadar açık bir kezb-i belîğ olmuş ki yazanı bile iknâ'edemiyor. Hayır, bu pek tehî, pek tenhâ; burada muharririn ruhundan hiçbir nefha, hiçbir şey yok. Ne olursa olsun bu girdâbı bir fikir ve hisle imlâ etmeli...

O zaman o adam kavâid-i sarfiye dershânesinin hevâ-ı mahsûrundan başka bir şey teneffüs ediyor; nahvın nezâket sâldîdesine riâyet lüzûmunu unutuyor. Bütün maârif-i kâmûsiyesini zihninde topluyor; bütün anâsır-ı lisâniyyeye karşı bir mücâdele-i meftûrâneye başlayarak kelimeleri eğiyor, büküyor; ta'bîrâtı mitraka-i kalem altında eziyor; üslûb-ı ma'rûfun erkân-ı maddiyesini bir haddâd-ı mütehevvir gibi hırpalıyor, enkaz-ı ifâdâta yeni bir şekl-i beyaz vermeye çalışıyor...

Bu esnada o kalemden nadide kelimeler, nâ-senîde terkebiler, yeni cümleler, asabi bir nümûne-i lisân.. Edebî bir şey çıkıyor. Orada yazanın hiss ve fikrine muvâfık bir şekl-i matbû' almak için eridilmiş, yorulmuş ta'bîrler.. Bir hayal ve ma'nâyı anlatmak için şimdiye kadar yan yana gelmemiş iki eski kelimededen yapılmış bir vasf-ı terkihi.. Muharririn heyecanını ruh-ı kâriîne götürebilecek yeni, eski ne mevcûtsa hepsi var...

Bu adamın yazdığını okuyanlar arasında âsâr-ı hâzıra-i edebiyyeden hoşnut görünmemeyi meslek ittihâz edenler bârid ü mudhik bir kayd-ı zarâfetle:

- Yeşil rüya. Mavi hülya... Bunlar ne demek? Hiç rüya ve hülyanın rengi olur mu?

Rüya ve hülya ruha mün'akisbir âlem-i hâriciyyeden, bir hayal-i hayattan başka bir şey midir? Esnâ-yı istiğrâkta gördüğümüz şeyler melekât-ı akliyemize irâs-ı heyecan eden elvâh-ı müessere-i tabiattan başka şeyler midir? Bütün hayalâtın menba'-ı ibtidâsı mahsûsât değil midir? Âlem-i hârici nasıl zî-şekl ve rengînse rüya ve hülya da öyledir; o da bir âlem. Âlem-i hâriciye nisbetle bir hayal âlemidir. Hiç hülya ve rüya renksiz olur mu? Ama bütün kuvvâ-yı ruhiye bir vasf-ı terkihi ile bir izâfet-i lâmiye arasında sıkışmış

kalmış. Gerek bir tarafında “meks” gibi bîkes bir kafiye bağdaş kurmuş, öteki tarafında dört mütefe’ilîn hacminde bir divançe-i veznî –bütün hırdavat-ı bedî’ ü beyânı yutacakmış gibi- ağzını açmışsa.. O zaman bi-z-zarûre hayal ve rüyanın renk ve şeklini olmaz, o zaman mahsûl-i karîha ölü doğmuş bir ucûbedir; onda bir arz-ı hayat aramak abes olur; o zaman bütün endişenin zâde-i hasîsi bir şiir değil, -yok, mümkün değil şiir olamaz- ancak kavâid-i Osmâniyedeki bir istitrâda pür rezsiz bir misâl olabilir...

Hülya, râkid bir heyecan-ı samimi ile müterâfik. Bir rûiyet-i âriziyedir. Rûiyetle münâsebeti azalan şeyin mutlaka rengi vardır. Bir rüya madem ki görülüyor. Madem ki bir hülya nazar-ı hayale mahsûs oluyor; onların bî-renk olması mümkün değildir. Hülya ve rüya -ale’l-husûs edebiyatta onlara verilen ma’nâya göre- tertîb-i kelimâta münhasır bir şü’le-i nahviyeden pek uzak, pek ârî şeylerdir; onların hayatla, âlem-i vücûd ile mutlaka münâsebeti olmak lâzım gelir. Bu halde icâbata göre her saffeti kabul eder.

Henüz tezahür etmemiş bir bahar sizinle memlû, bütün berg-i rahmınla mestûr, bütün bir hazâret-i mütemevvice ile mahdûd bir rüya görürseniz. Bu rüyayı –kârîni yormamak, usandırmamak için- yalnız bir kelime, yalnız bir saffetle anlatmanız iktizâ ederse ne dersiniz? Biz “yeşil rüya” diyoruz. Yine, mesela bütün deryadan, bütün semâdan ibâret kebûder-i nâ-mahdûd bir hülyaya dalarsanız, bu hülyayı yalnız bir lafz ile, bir işaretle ifhâm için ne yaparsınız? Biz “mâî rüya” terkiibini buluyoruz ve bütün o âlemlerde göze çarpan umûmi bir hâsseyi mefhûm-ı küllîyi izâfe ederek bir lafzın meâlini külliyyet ve mübhemiyyetten kurtarıyoruz.. “Serâpâ yeşil bir âlem içindeydim!” denildiği zaman ne anlaşılıyorsa “Serâpâ yeşil bir rüya içindeydim.” denildiği zaman da onun hayali anlaşılır. Bunu, itnâb ve imlâle düşmeksizin, başka türlü anlatmak mümkün değildir.

Bugün rüya ve hülyanın – âlem-i hâricîye nisbetle mübhem ve mu’tedil- bir rengi, bir şekli, bir manzarası olduğu fennen ve felsefelenen muhakkaktır.

Bir şâir, hakikatta mülevven ve müşekkel bir şeyin tasvîr-i levn ve şeklinden dolayı, hiçbir zaman muâheze olunamaz. Ve hatta bir şâir için -infiâlât ve vicdâniyât- gibi hakikatta levn ve şekilden beri şeyleri kelvîn ve teşkîle bile mesâ’ vardır. Pek köhne olan “baht-ı siyah” ta’bîri nedir? “Baht”ın hakikatta rengi var mıdır? Birgün mutlaka yazılacak olan “tehevvür-i hûnîn”; “fütûr- ı bî-renk”, “muhabbet-i gül-gûn” ta’bîrâtı, yahut bugün yazılan “yeşil rüya”, “mâî hülya”, “havf-ı siyah” ta’bîrleri gerek lafzen, gerek hayalen “baht-ı siyah” terkiibinden kusurlu mudur? Niçin şu “baht-ı siyah” ta’bîri hiç itirâza uğramamış, İran’dan nâdir bir şal gibi maa’l-memnûniye naklolunmuşken mesela “havf-ı siyah” ta’bîrine ilişmeli? Şiddet-i gayz ü gazabından sütûn urûk-ı vechiyesi kanla dolmuş

bir adamın –bir tarz-ı mûcizde- ta’rîf-i infîâlî için “tehevvür-i hûnîn” ta’bîrini kullanmak... Yahut te’sîr-i hırmân ile yüzü solmuş, bütün dem-i hayatı ceriha-i kalbiyesine toplanmış bir mahzûnun tasvir-i ye’sinde “fûtûr-ı bî-renk” terkiibini yazmak pek münâsebetsiz bir hareket-i kalemiyye midir? Bu ta’bîrler hâl-i vâk’i-i ma’rif, erkân-ı füsâhata gayr-ı muhâlif oldukları halde niçin her biri birer cürm-i edebî gibi telakki olunmalı?

Tevfik Fikret Bey geçende “Mütâlaa” gazetesinde neşrettiği –Timsâl-i Cehalet” ünvanlı manzûme-i nefîseye “havf-ı siyah” ta’bîr-i nevîniyle bir hatme-i latîfe çekmişti. Bu şâir-i samimi bir timsâl-i cehaleti, o heykel-i mühimmi ile pîş-i nazar-ı kâriine getirdikten sonra o cişe-i câhilenin verdiği te’sîri:

“İnsanlığı muhtaçtı şâyân-ı tefekkür

Binlerce güvâha,

“Atmıştı bu manzarını yeni hem-reng-i teneffür

“Bir havf-ı siyaha!”

Hâtmesiyle anlatıyor. O manzûmeyi, bâ-husûs o son ta’bîri okuyan anlıyor ki şâire o timsâl-i musavverden korkuyor, fakat arslandan, sâikadan korkar gibi değil; adeta pek mülevves bir şeyin üstüne bulaşmasından korkar gibi, istinrâhdan mütevellid bir havf ile korkuyor. “Hem-reng-i teneffür” kaydı olmasa bile yalnız “havf-ı siyah” terkiibi şâirin ta’rîf-i infîâlîne kâfidir. Başlı başına o ta’bîr pek güzel ifâde ediyor ki eğer “Timsâl-i cehalet” nagehân karşısına çıkıverecek olsa şâirin çehresinde bir işmi’zâz-ı nefretle birlikte bütün bir havf-ı ictinâbının hutût-ı siyahı mer’î olacak. Şimdi bu ta’bîr-i zî-meâlî kabul etmemek nasıl haklı olur?

Ciddi bir felsefe-i hissiyyeye müstenid olan edebiyat-ı hâzıra nazarında elfâz ve kelimât birtakım anâsır-ı maddiyeden başka bir şey değildir, onların bundan ziyâde kıymet ve ehemmiyeti yoktur. Şâir onları kendi hissiyât-ı fikriye ve teâmülât-ı samimiyesine göre toplar, dağıtır, mecbûr olursa bir müsemâyâyı anlatmak için birkaç ismi hurdahâş ederek o aksâm-ı târumârdan yeni bir cüz’-i lisân çıkarır. Oluverir ki bütün hareket-i kalemiyyesi ciddi bin intikâd-ı lafziden korkmasın, lisânın kavâid-i esâsiyesine muhâlif olmasın. Bizim yazdıklarımız birer nümûne-i inşâ değildir. Biz efkâr ü hissiyâtımızı yazıyoruz; eğer ruhumuzda güzel bir hiss, güzel bir fikir varsa.. Eğer bir hakikat-ı hâriciye bize bir şiiriyetle mahsûs olmuşsa biz onu söylemeye, onu anlatmaya özeniyoruz. Bizce maksat âsâr-ı kalemiyyemizin güzelliğidir; bizim bütün âmâl ü mesâimiz oraya, daima o güzellikle mün’atıftır. Ne yapıyorsak eserlerimizi hedef-i sanat olan hüsn-i mücerrede yaklaştırmak için yapıyoruz. Lisânın meşvâr-ı nahviyesini değiştirmek bizim fikrimizden pek uzak bir

maksattır. Fen, felsefe, ahlâk gibi lisân da bizce maksat değildir; bizim onlara mürâcatımız yine mehâsin-i sanata hizmet içindir. Bir fikr-i felsefî veya ahlâkî için bir manzûme yazmayız; fakat güzel bir manzûme yazmak için güzel bir fikr-i felsefî veya ahlâkîyi istihdâm ederiz. Bunun gibi hiçbir zaman yeni bir vasf-ı terkibi göstermek için yeni bir satır yazmadık; ancak yeni bir fikri anlatırken yeni bir vasf-ı terkibi yaptığımız vâki' oldu; eğer bizim satırlarımızda yeni vasf-ı terkebîler görülürse bunları bir binanın malzemesi gibi telakki etmeli. Erkân-ı mimariyesi gbi telakki etmemeli.

Fen, felsefe, ahlâk gibi lisânda bizce maksat değil, ancak alettir. Edebiyat-ı hâzıranın fen, felsefe, ahlâk, lisân itibârlarıyla meziyetleri olsa da asıl meziyeti meziyet-i sanat, meziyet-i edebiyyedir. Bu cihetle edebiyat-ı hâzırayı kavâid-i Osmâniye dershânesinden geniş bir meydanda münâkaşa etmeli. Onu bir yerde imtihan etmeli ki orada ma'rifet-i fenniye ve felsefeden başka hiss, fikr, ruh bulunsun. Sath-i elfâzda yüzmek kurûn-ı vustâ tarz-ı intikâdıydı. El-yevm bir hekim-i edebiyye nefsinde salâhiyet-i kâfiye görenler sath-ı elfâzdan a'mâk-ı fikr ü ma'nâya nüfûz edebilmelidir.

Cenâb Şehâbeddin

(s.1-3)

Nr. 52

EDEBİYAT

Musâhabe-i Edebiyye

İmlâ.. Yeni terkebîler... Bu büyük bir mesele oldu. Uzanıp gidiyor, bir neticeye iktirân ettiği yok! Bu gidişle belki de etmeyecek!

Tenkit henüz bir usûl-i müstahsene rabt edilemeden o bizde iknadan, tashîhden, taharrî-i hakikat, cest-cû-yı mehâsin, temhîd ü tesâhub-i ulviyâttan ziyâde zehir-nâk bir lisân, dokunaklı, garazlı bir beyân ile ta'rîze, tahayyüle-vesile ediliyor. Tabîi bu yolda serd edilen efkâr ve mütâlaât, doğru bile olsa, hüsn-i niyete makrûn olmadığından kabul ettirilemiyor.

İşte biraz zamandan beri yeniden uyanan imlâ-mübâhâtatı pek mühim, adeta lisânımız için bir mesele-i hayatiyye olduğu halde ibtidâsından beri hep yazılan, ortaya sürülen mülâhazât, tarafkirâne beyânât, istihfâfkârâne terkebât, hep zâtîye dokunacak sengîn kelimât ile arz edilegeldiğinden tekâmül bu neşriyât bir mücâdele-i rekâbet, devamı ehl-i insâfı mahzûn edecek bir mühâsıma-i kalem, daha doğrusu ashâb-ı kalem arasında gayblanacak “edebî” bir harf-endâzlık rengini alıyor.

Resimli Gazete, ve ma'lûmânın bu fırkati ki neşriyatı hep okuyoruz: Cümlesi az çok haklı! Fakat, muharrirîn-i kirâmı af buyursunlar. Hep birisi ufak ve hafî bir maksad-ı ta'rîzden, hiss olunur olunmaz bir bûy-ı müvâheze, seçilir seçilmez bir meyl-i mugâladan pek de gizlenemeyen bir nümâyîş-i fazîlet, haksız bir niyet-i hakâretten beri değildir.

Erbâb-ı kalem birbirinin âsârı üzerine işittiklerini yazsınlar, -değil mi ki biz de her bahsin neticesi ona muncerr oluyor- işittikleri sûrette münâkaşatta bulunsunlar. Fakat.. Lisân.. O "Dadı.. Dadı.." demekle başlayan altı aylık çocuklardan bidâ' ile çenesi düşmüş ihtiyarlara kadar umûm-i milletin, efrâd-ı emtin malıdır, onda herkesin hakkı var, ona tecavüz hukuk-ı umûmiyeye tecavüz olduğu gibi onu müdâfaa gayretinde bulunanların o maksad-ı mühimmi münâkaşât-ı şahsiyeye alet etmeleri meselenin hamiyyet-i azîmesiyle mütenâsiben ta'yîb olunacak havaledendir.

Lisân-ı mâderzâdımızın ki, tekmil varımızdan daha kıymetli ve varlığımızdan nişânedir, böyle bir hâl-i kizbde bırakılması câiz midir?

Lisânda imlâyı tahrîf, medeniyette asayîşi melâl, terkibâtta navh ü sarfa riâyetsizlik, hey'et-i ictimâiyenin şirâze-i imtizâcî, aheng-i i'tilâfını, vesâit-i ittihâdını esasından tahrîb gibidir.

İş bu revâbıt-ı medeniyeden mahrûm kalanlar nasıl düçâr-ı mesâib olurlarsa kavâid-i asliyesi, salîka-i mahsûsası itrâdsız, mütenevvi', mütelevvîn tahrifâta uğrayan lisânlarda böylece -bizimki gibi- meşhûr-ı âlem olan letâfet ve vuzûhunu kaybeder, adeta çocuk oynacağı olur kalır!

Bir sene ikdâm henüz bu bahisler pek de meydan almadığı sıralarda "Mütâlaa"daki bir arızamla imlâ-yı terkibimizin uğradığı tahrifâtta tazallüm ederken de demiştim. Min-gayr-i haddine tekrar ederim: Bir lisânın imlâsında ta'dilât icrâsına erbâb-ı kalem münferiden salâhiyet-dâr değillerdir; onu ancak hükümet-i resmiyenin taayyün bir heyet-i ilmiyesi icrâ edebilir. Yoksa imlâmımız -biraz muhtac-ı ıslâh olmakla beraber- şimdilik tab'ân, terbiyeten, hukuk-ı umûmiyeye mürââten olduğu gibi muhâfaza edilmelidir. Bir gazete de denildiği gibi bizde zaten lisânın, kelimâtın iştikâklarını, asıllarını gözeterek, iltibâsa düşmeyerek onu ta'dîl ve ıslah edecek ancak bir iki zât bulunur. Halbuki onlar şu gürültülü bahislere karşıdan seyirci kalıyorlar.

Doğrusu ya, bî-taraf durmakta da hakları var. Zirâ her vazifesini bilen, Hakk'ı tanıyan, sözünün kıymetini, meselenin ehemmiyetini takdir eden başlı başına bu muarrızda beyân-ı mütâlaadan tevakkî eder. Çünkü bu başka şeye benzemez; bu keşmekeş arasında lisânın

bünyânı sarsılıyor, esası bozuluyor. Mes'ûliyeti büyüktür! Arasına riâyet, ictihâdâtına matlûat edilenler bu mes'ûliyetten ictinâb ederler.

Sanki iyi mi oluyor?

Bazıları yazdığı bir sayfa yazıda imlâ husûsunda, gelişi güzel vasf-i terki'bîler ihtirâında bir iki bid'at göstermeyi vuzûh ve ma'nânın muhâfazasına tercîh ediyor.

Şimdi bu yeni şeyler o kadar tekessür etti ki misâl-i tefrîki -kesretinden dolayı hâsıl olan bî-karârî-i intihâb ile- müşkil oluyor. Pek sevdiklerimden bir zât- kendisine nazım geçtiği için burada beyânına cesaret alıyorum.- "Mahle"yi yersiz yere ma'nâsından tecrîd ederek "mâle" gibi yazmış, kırk yıllık "mahlebi" yi artık müceddidliğin en gayretlilerine karşı bile tadını kaçırarak bir iştihâ-yı nev-perestiyle "mâlebi" kalıb-ı münce midine dökerek iştikâkını nazar-ı itibâra almamış, yine hoş yazarlarımızdan birisi "haydi"yi sinesindeki "y"nin hakkını yiyerek o nidâ-yı müyakkazın te'sîrât-ı mahrekesiyle şu girîvede bir hatve daha atmak için aslî hidâyetten müştak olup sıfat-ı ilahiyeden bulunan "hadi"ye tebdîl etmiş.

Vasf-ı terki'bîlerden evvelisi gün hoşça, ma'nâsızlığı kadar sâmia-nevâz bir misâl gösterdiler: "Nâ-resîde maksatlar." İlk hamle-i kırâatta oldukça hoşça gidiyor. Fakat, "resîden" mastarından gelen "resîde"nin (küçükten, ufaktan, çekirdekten yetişmiş; erişmiş) ma'nâsına olduğu düşünülünce maksada vasf edilişinde pek de mülâyemet bulunmaz oluyor.

"Nâ-resîde" yerine mesela gayr-ı müstahsil, akîm kalmış, gün görememiş maksatlar denilse hiç olmazsa maksadın üzerinden kat'îyyet, mutlakıyyet ma'nâları ref' edilmiş olmaz gibi sanırım. Maksat, Fransızca ve İngilizce mürâdifî bulunan, *but purpose*'ne niyet, arzu, nokta-i nazar ve emsâli misalli ikinci, üçüncü derecedeki isteklilerden ayrılıp muayyen ve kat'idir, onu ahlat armudu gibi nâ-resîdelikle tavsîf bilmem muvâfık düşer mi?

Neyse bunu bırakalım, terki'b ve vasfîler biraz da muharririn zevkine göredir; ona pek de dil uzatılmaz. Lâkin Türkçe'yi âzâ-yı tekellüm edenler mahleyi mâle, mahlebiyi mâlebi, haydiyi hadi gibi telaffuz ederler mi? Sâniyen hurûf-ı imlâmızın ahenklilerinden olan "y"yi ve sonra "h"yi niçin hazf ile kelimâtı iltibâsa düşürmeli?

Yemin ederim, bilhassa "haydi" yerinde "hadi"görünce şaşladım, cümleyi bir ikinci defa daha tekrarlamadan bir ma'nâ anlayamadımdı!

Doğrusu bendeniz bunları sahîh bir müceddidlik gibi addettim. Elsine-i ecnebiyede bazı laubalivâne muhâtabâtın naklinde kelimâta arzu olunan esvâtı verdirmek için bazı hurûfâtı

bazen yalnız bir harekenin tebdîli, hurûf-ı imlâdan birinin ıskatıyla koca bir cümle meâlini, kuvvetini kaybediyor.

Araplar lisânda vuzûh ve belâgatı muhâfazatan hurûf-ı asliyenin ıskâtını değil belki birçok hurûf-ı zâide isti'mâlini ihtiyâr etmişlerdir. İşte bu gibi tekemmülât-ı devr-endişâne semeresidir ki Arapça'da noktasız yazılan suver-i Kur'âniye, sayfalarca âsâr-ı belâgat-ı ma'âni ve nikât-ı celîlesine hâlel gelmeksizin hall ü tefsir edilebilir.

Yeni terkipler, buna itirâzı kısmen, -Evet, bütün bütün değil, kısmen- haksız bulurum. Her eli kalem tutan -kavâid-i esâsiyeye riâyet şartıyla- istediği gibi kelimât intihâbında, cümleler inşâsında, vasflar icâdında hemen muhtar sayılır.

Evlâd-ı İslâm'dan birine başınraki fesi şapkaya tebdîl etmemek üzere her istediği sûrette -tabîi âdâb-ı umûmiye dâhilinde- telebbüs mübâh olduğu gibi her sâhib-i kalemde kavâid-i mevzûayı tahrîf etmeyerek ve her türlü vâki' olacak itirâzâta cevaba hazırlanarak efkâr ü mütâlaâtını arzu ettiği tarzda beyân edebilir sanırım.

331 numaralı Servet-i Fünûn'daki Musâhebe-i Edebiyye'de de mesrûdât-ı ahkârânemi okşayacak yolda beyân-ı mütâlaa edilmiştir.

Sâhib-i makalenin hakkı var: Yeni bir fikri nevîn bir üslûb, henüz işitilmemiş bir terkipler, terfende bir ta'bîrde arzediş kırâatta usancı def', hevesi temdîd, râğbeti tezyîd eylemez mi?

Hayfa ki ona muvaffakiyet biraz asîr! Herkesin, her nev-hevesin harcı değil! Onunla tecrübe-i kalem olmaz. İşte bu "olmaz"a karşı gelindiği içindir ki bazıları ref'-i sadâ-yı iştikâ eyliyorlar. Hakirde onlarla beraberim!...

Şu kadar ki bu husûsta o gibi şeylerin muharrirlerinden ziyâde onu ağmâz ile kabul eden evrâk-ı edebiyenin hey'ât-ı mümeyyizesini tahtie etmelidir. Yazan hatasının farkında olmaz; fakat hey'et-i mümeyyize öyle ağmâz-ı hoşbeyâneye kapılmamalıdır.

Bir gazetenin mütâliini arasında okuduğunu olduğu gibi hüsn-i telakki edenlerde bulunduğu der-pîş ederek görüldüğü gibi esaslı yanlışları tashîh etmeleri lâzım gelmez mi?

Ahiren bu mesele üzerine bir bahis geçiyordu. Aramızda Türkçe'yi sevdiği kadar iyi bilen ecnebiden bir zât da hazır bulunuyordu. Söz şu hataların olduğu gibi bırakıldığından dolayı der-miyân-ı teessüre intikâl edince o zât da: "Emin olunuz, gazetelerinizin şu kayıtsızlığı bize büyük fenalık ediyor; zirâ evrâk-ı edebiyede matbû' gördüğümüz âsârı hatadan sâlim addederek bazen taklit veya bir iki cümlelerin hıfzını arzu ediyor, bu sûretle şimdi saydığımız hatalara bilmeyerek iştirâk ediyoruz." dedi. Halbuki buna iştirâk edenler

içinde yalnız lisânımıza nisbeten ecnebileri değil, birçok gençleri ve umûm-ı nisvânımızda dahildir.

Birde, epeyce zaman oluyor, Fransa usûl-i tahrîrini taklit hevesi bir sirâyet-i serîa ile ekser gençlerimizi istilâ etti. Muhasenâtı taklit memdûh olduğuna göre Fransa edebiyatından istifâza gayreti tevbiîh edilemezse de i'tikâd-ı ahkârânemce Fransızlarla meşreben birbirimize (Çok şükür) biraz mübâyin düşdüğümüzden meşreb ve âdâba münâsebet-i külliyesi dolayısıyla usûl-i tahrîrleri de tamamen halkımıza beğendiremeyiz. Zaten o kadar açık ifâde dâb ü ahlâkımıza da mübâyendir. Hatta burada ızmârdan korkarım, fakat ya gelmezsem bu yeni şeylerde onun semeresidir. Maa-mâ-fih itiraf etmelidir ki her iki lisânı bilenler taklide muvafık oluyor, lâkin o da pek mahdûd bir dâire-i edebiyeye münhasır kalmıştır.

Servet'in musâhabe-i edebiyeye makale-i renginde renkli rüyalara, hülyalara edilen itirâzâta da cevap veriliyor. Muharir-i edîbî, râ'y-ı mûrâneme kalırsa, bu madde de yalnız kendini veya mahdûdca bir akliyyeti dinliyor.

Bendenizde mâî hülya, yeşil rüya, fütûr-ı tebrik gibi usûl-i icâza tatbîk edilmiş istenilen terkiâtı -vuzûhtan beri olduğu için- mücezzelikten ziyâde -ricâ ederim ma'zûr görsünler- her zaman için muhtac-ı izâh bulurum.

Evet, sâhib-i makale efendi: "Henüz tezahür etmemiş bir bahar sizinle memlû. Bütün berk ü çemenle mestûr, (bahar açmadan yapraklar setr edecek kadar hacm-i peyda ederler mi?) Bütün bir hazâret-i müteveccih ile mahdûd bir rüya görseniz, bu rüyayı kârî yormamak, usandırmamak için yalnız bir kelime, bir sıfatla anlatmanız iktizâ ederse ne dersiniz? Biz "yeşil rüya" diyoruz. Yine mesela bükün deryadan, bütün semâdan ibâret kebûd ve nâ-mahdûd bir hülyaya dalarsanız bu hülyayı yalnız bir lafz, bir işaretle ifhâm için ne yaparsınız? Bir "mâî hülya" terkiâtini buluruz... ilh." buyuruyorlar.

Şu sebzîn, zümridîn rüyayı -serbesti-i makâlîm-i hüsn-i niyetime bağışlanırsa- bendeniz "yeşil rüya" ta'bîrinden teferrûste izhâr-ı acz ederim. Zirâ lisânımızda "yeşil" bir levn-i hayal-perverîyi tasvirden ziyâde, sadece, elvân-ı seb'adan birini beyân eder. Hazâret, sebzîn gibi şümûllu, münbasit bir ma'nâda değildir. O yeşillikler arzeden rüya için bir "düş-i sebzîn" veya "hazâret-i kâmile arzeden rüya" denilse fikr-i kâsırânemce daha vâzih olurdu.

Mâî hülyadan yeşil rüya kadar da ma'nâ çıkmaz; ve ya bendeniz çıkaramadım. Mâî renk kendi kendine laciverdi denizleri, kebûdî semâları hayalen meâlen hiç olmazsa daha başka bir defa isti'mâline binâ-i nazarda tecessüm ettiremiyor. "Mâî hülya" demekle söz

itnâbdan kurtarılıyor; fakat icâz ü ihtisâr edilmiş sayılmaz, çünkü şâirin hayalini bizde uyandırmadık.

“Fütûr-ı tebrik”de böyledir. Bî-rengin mevsûfu fütûr oluyor. Fütûrsa insanın arzı, muvakkit bir hâlet-i infîlîdir. Binâenaleyh “fütûr-ı tebrik”den insanın değil fütûrun rensizliği anlaşılıyor. Bu da zannedersem şâirin maksatından bütün bütün taayyüd olarak devamsız, sebâtsiz, mütehavvil, rensiz bir fütûr ma’nâsını ifhâm eder.

Yanılmazsam, bir de, “te’sîr-i hırmân ile yüzü solmuş, bütün dem-i hayatı cerîha-i kalbiyesinee toplanmış bir mahzûnun tasvîr-i ye’sinde” “bî-renk”ten ziyâde “rengi uçuk” ta’bîri kullanılır. Maa-mâ-fîh “rengi uçuk bir fütûr” cümlesini de -şimdi onu düşündüğüm halde bile- birinin hâl-i ye’sini musavver gibi bilmiyorum.

Gelelim “baht-ı siyah”a: Bu ta’bîr-i kadîm ne fütûr-ı bî-renk ve ne yeşil rüya vesâireye kıyas edilebilir. Zirâ yalnız bizde değil bütün dünyada söylenen, Babil bozgunluğunda filizlenen el sine-i mütenevvianın cümlesinde siyah, kara matem ve ye’s-i amîk gibi âlâmın; hâinâne bir fikir, vahşiyâne bir niyet gibi redâet-i hissiyenin; acıklı günler, fecî vak’alar gibi müellim hatîrâtın vesâir daha bu gibi birçok ahvâlin tasvir-i müelliminde kullanıldığından o, adeta iş bu hâlâtın cümleten kabul olunmuş bir vasf-ı ma’nîdârıdır.

Baht-ı siyahı biz Acemlerden almışsak kim bilir Acemler de kimlerden istiâre etmiştir.

Baht-ı siyah, çok.. Pek çok ma’nâları müfehhimdir. Keşke olmasa!..

Şâir-i edîb Fikret Beyefendi “havf-ı siyah”ları o reng-i muzlimisinde pek parlak düşmüştür. Ona itiraz edenler dili tutulsun diye beddua ederim.

Ay! Unutacaktım! Yeni cümleler arasında birde “muhabbet-i gül-gûn” ta’bîr-i zarifi var. Bu terkib-i hissi o rensiz fütûrlar, hûnîn tahavvürler, siyah korkular, kara talihler arasında kat kat olmuş, birbiri üzerine yığılmış, bütün semâyı kaplamış ve her an beyazlıktan esmerliğe, esmerlikten koyuluğa, ondan siyahlığa tahvîl-i elvân ve tebdîl-i eşkâle başlamış bulutlar, sevk-i nesîmle ufkumuzu tehdid eden kühsârın zirvesinden uçup -yanlarındaki dilberi dîde-i ağıyardan esirgemek için kendini siper eden kıskanç âşıklar gibi- gâh görünen, gâhî ihtifâ eden şems-i münîrin pîşine şitâb ve aşağıdan yukarı henüz yeni uçurulmuş bir balon gibi bazen beyzî, bazen mukavves, bazen de hiçbir resm-i hendesiyye tatbik edilemeyecek sûrette şekiller alarak su’ûd ve ihtivâ ettiği tabakât-ı keşife-i ebhârın, katarât-ı rakîka-i bârânın sıkletine dayanamamış gibi koca bir yığının sinelerinden kopup sürülerek üzerimize doğru yuvarlanan ve hîn-i sükûtunda yükserek bir dağın yamacına

cihân-tâbın aks-i şaa'saasıyla uyûn-ı ârâ-yı husûl olan bir reb'-i kavs a'lâim-üs-semâ pâresi gibi- gözümde parlıyor!

Muhabbet-i gül-gûn yeni açmış bir kadar hayal-perver, onun levn-i bûy-ı gibi meshurdur... Bu, bıkır ü ismetin neşe-i affânesi veya tahayyülât-ı şebâbın ilk mahsûsât-ı müştehiyânesiyle mütehayyirâne, mütecessisâne lezzet-yâb-ı hayat olan bir duhter-i nûrsîdenin ümitli, emelli tebessümleri gibi düşündürücüdür.

Yalnız bir: "Muhabbet-i gül-gûn!" ile herkesin ömründen bir sahife-i muhabbet, bir macera-yı aşk beyân ve ihtâr edilmiş oluyor. Zaten gül, rengiyle, letâfetiyle, bûy-ı nefisi, tarâvet-i müstesnâsıyla ve bunların cümlesine telehhüfkârâne bir meclûbiyet. Âkıbet-nümûn bir fazîlet ilâve eden bir gönlün sür'at-i fenâsıyla henüz hicâbala'l-gûn sabâvetiyeni bir neşve, nev hulûl bir heyecan-ı şebâbla mezc eden genç kızlara teşbîh edilmiyor mu? İffet ve bekâretin misâl-i mücessemi *Symbole* olmuyor mu? İşte muhabbetin o renkte gösterilmesinde, o şükûfe-i ma'nidâra izâfe edilmesinde tekmil ezvâk-ı zindekâni hep bir yerde, bir ke's-i müşğîne cem' edilmektedir.

Ben bu terkibi pek hoş bulur ve sâhibini tebrik ederim. Lâkin sözü o kadar uzatmış, o kadar dağıtmışım ki toplamaya muvafık olamayacağım! En iyisi sırası gelirse tekrar başlamak ve devam etmek için olduğu gibi bırakmaktır.

10 Temmuz 313: Tekeli - Hamdi Bey-zâde Osman Adil

(s.2-5)

Felsefe Kırıntıları

İnsanlar, bu bâr-gerân-ı hayatın altında ezilmek, ale-t-tevâlî âkdâm ve ekdâra ma'rûz olmak, titremek için mi âlem-i şühûdda isbât-ı vücûd etti? İşte bbir suâl ki cevabını makberlerden, zulmetlerden, ademden dinlemeli! Beşer, günlerin, saatlerin, her an hayatın tevlîd ettiği envâ'-ı mesâibî çekmek, mütevâliyen ah ü enîn etmek, varken ölmek için mi mehd-i imkânda tecelli eyledi? İşte bir istifhâ ki cevabını zeminlerden, semâlardan, hayallerden, ziyâlardan işitmeli! Şüphesizdir ki şu hadîka-i hayrette her dest-i nermin bir gül için müstağrik-i hûn oluyor. Mahsûl-i mesâi nadiren müntic-i muvaffakiyet olsa bile gayesi bir hayal-i siyah, matem-fürûd bir ahdan ibaret kalıyor. Şükr olunur ki muvakkit bir neşve bu hakikat-ı müthişeyi nazarlardan setr ettiği için âlâm içinde fena meskûnlarının bir kısmı mesâib-i hayat ile feryat ettiği halde birtakımı hande-rîz-i neşât oluyor. Ne yapalım ser-nüvişt-i ezeli, bir ser lem-yezeli.

"Kendine mihneti zevk etmedir âlemde hüner"

“Gam ve şâdî-i felek böyle gelir böyle gider.”

Pek doğru bir söz, bir hakikat. Heyhat ki mihneti nefis-i nâtıkaya zevk edinmek, zevkle kederi müsâvi olarak kabul eylemek, hâdisât-ı dehre karşı lâkayd bulunup bir teslimiyyet mutlaka ile şâyân-ı pereştîş olan o kisve-i âliyenin cereyân-ı tabîyesine terk-i vücûd etmek, mücerred fitratın o gibi tecelliyât-ı celîlesine mazhar olmaya muhtaçtır! Esmâ, semâdan iner. Bu bir hakikattir ki dünyada durdukça hükmüne zevâl gelmez, yalnız esmâ ile tecelliyâtın hikmet-i muhâkemâtı için bir isti'dâd lâzım. Bu isti'dâd dahi fitrî, ceblidir. Biliriz, insan çalışmaksızın maksadını hâsıl edemez. “Leys-ül-insan a'lâ sa'y” ancak nice zeki, fatîn insanlar biliriz ki her türlü vesâite mürâcaatta kusur etmedikleri halde yine nâil-i emel olamamışlardır. Çalışmak, mücerred hâsse-i isti'dâdı tecrübeden, nâim olan isti'dâd-ı fitrîyi uyandırıp o mevhîbe-i kudretin yok yere fenâsına vesile olmamak maksadına müsteniddir. Yoksa icrâ-yı hükm eden, mesâinin iktitâf-ı semerâtına hizmet eyleyen isti'dâd-ı zâhiri değil, tecelli-i fitrîdir. Bu sırra vâkıf olanlardandır ki “Kuvve-i tâlia bak isteme isti'dâdı” mısrasıyla tebyîn-i hakikata sâî olmuşlardır. Buradaki tâlî'-i kader ma'nâsınadır. Zar yahut tâlî', mâhiyetini mechûl bir sır-ı inhîdir. Felsefemize beyt-i âtî ile hitâm verelim:

“Feyyâz-ı ecel âleme kıldıkta tecellî”

“Her fertte bir hâl ile oldu mütecelli.”

Ahmed Enverî

(s.5-6)

Hikâye ve Roman Kısmı

Şemsiyenin Altında

Muharriri: Mehmed Raûf

— Aman hemşireciğim.. Şimdi ilk sevdiğimi düşündüğüm zaman.. Güleyim mi ağlayayım mı bilemiyorum. O, te'mîn ederim ki ilk sevdiğim. Zirâ ben kızken pek bîkes, pek zavallıydım ve ohh, bu tasavvura sığmaz, bütün kızlık hayatımı bir muâşakasız geçirdiğimi düşündükçe şimdiki kızlara ne hased ediyorum bilsen.

Küçük hasırlı faytonun Fener'in çayırılarında gâh mütehavvir-âne, gâh nâlân ü batî koyup geçmesinden, kız hayatına mahsûs bir mestî-i telebbûsle müzeyyen vücûtlarında nâgehâni, raks-âmiz sallantılar, bir dalganın diğerine karışmaması gibi şeyler geziyor; ta ayaklarından başlayıp bütün vücûtlarında sabi, mâil pervâzlarla uçuşarak, bütün hafifliklerine, bütün hevâiliklerine, gazellere, dantellere, peçelere birer heyecan anı, birer

rüzgârlanma vererek, başlarını bir temâyül-i selâm gibi tebessümlerle sallayarak güneşin altında mütenevvir mini mini şemsiyelerde olan dalgalar...

Çehreler ki hey'et-i latîfe-i mecmûaları ancak bir el kadar denilir; dudaklar ağızlardan dökülecek gibi taşmış handelerin lerzîş-dâr kanatlarını tebessümler altında hapse ancak muvaffak oluyor; bu münîr çehrelerde, bu işve-rîz tebessümleerde şemsiyelerden sızan renkler sâye-i fezâ; dudakların bu şûh inkişâflarında dizi dizi dereler; sonra sîneler, ihtilâclı handelerin murakkas-ı telâtumu gibi bayılırcasına raksân; omuzlarda, gerdanlarda gezen bu handelerde öyle can-fezâ bir mûsikî-i mestâne ki gözleri katarât-ı gaşî ile müstağrik-i safâ etmiş; dalga dalga tülleriyle gâh güneşten mütebessim lem'alara, gâh gölgeden mahrûm dallara, gâh ikisinin tesâdüfünden yeşil nûrlara hande-gâh-ı in'ikâs olan şemsiyelerin bu ince çubuklarını tutan eller, sanki bu kelebekler, koyu la'l eldivenlerin içinde bir korsenin âğûş-ı meshûn sevdasında pür nabzân bir sine gibi en leyn hareketlerle pür halecan. Sanki birer kalp, o kadar canlı; o saçlar, siyah tüller arkasında bütün nazların, bütün vuslatların mev'id ihtizâzları olan bu mağber-i zıllar; sonra ayaklar, ta eteklerin zîr-i hudûd-ı haylûletinde şûhî bedenleriyle cazip bu şeyler, bu şeyler bütün kadınlıkların bütün güzellikleri için bir meftâh-ı hal-i yegâne gibi takrîr-i serâir-i nisvâniyet eder.

- Ah bilsen hemşire. Bilmem delimiydi, neydi; zirâ latîfe etmiyorum, öyle zamanlar olurdu ki çıldırdı diye korkumdan donardım. Ses de çıkarılmaz, herkesi ayağa kaldırmaktan korkulur. Allah esirgesin insanın gittiği gün olur.

Öteki, ince serzenişkâr kaşlı bir genç sarışın, katılırcasına gülüyordu. Elindeki oyalı tül mendili ağzına götürerek kendini zabt etmek istedi:

- Aman kardeş!

Orada bir kavağın gölgesine ilticâ etmiş bir barakadaki tek gözlüklü, sarı benizli gence bir nazar-ı seriden sonra:

- Genç bir çocuktuk. Yirmi bir, yirmi iki... Evvela birgün burada rast geldim; bir akşam üstüydü. Bütün günün atâletiyle yorgundum. Bu uzun yalnızlıktan artık usanarak delilikler istiyordum. Sarhoş gibi arkama dayanmışım. İşte onu o zaman gördüm. Aman yarabbi, o kadar mağmûm, o kadar marğmûmdu, o kadar uzun uzun baktı ki hastadır şimdi düşüp bayılacak zannettim. Ta içerimden bir şey titredi...

Mâba'dı var

(s.7-8)

Nr. 53

EDEBİYAT

Uzaktan

-Nemîde müellifine-

Sen uyurken firâş-ı nâzende
 Açık saçık, üryân,
 Güneş şu'â'-i münirle ibtisâm âlûd
 Dudaklarından alıp bûse-i hararetini,
 Sana bir âşiyâne-i nevâr
 Açar garîk-i mesâr.

Sen uyurken o pembe ağzında,
 Zarif bir gül-bün
 Gibi sabah müzehher-i umûb tarâvetini
 Saçar cibinine dürdâne-i garâm-ı sürûd,
 Sana hep tazelikleri isâr
 Eder sabah-ı bahar.

Uyanırsın, nesîm-i ruh-nevâz
 Açık saçık, üryân,
 Omuzlarından akan sel-sebîl ezhârın
 Verir safâsına verir talâtım rûşen;
 Eser nesîm-i seher.

Düşünürsün değil mi sonra biraz?
 Garip bir kelebek,
 Şikeste-bâl-i emel-i gülşen hayalinden
 Geçer değil mi? Cenâhında bir dil-i zârın
 Titreyip telhî-i hayatı bütün,
 Kırık dökük, düşkün...

O benim ruh-ı pür-melâlimdir,

Pür hayalimdir;
 Ki her sabah ona terfîk edip tahassürler,
 Şikeste-bâl-i emel bûseler, teessürler
 Yollarım ben sana onu hergün;
 Yollarım dest-i ra'şedârımla
 Kırık dökük. Düşkün;
 Ağlarım sonra iğbirârımla
 Hayatıma küskün.

İstanbul - Aksaray - Hüseyin Suâd

(s.1-2)

Zalâm

Karıştı nûru baharın zalâm-ı sad tövbe,
 Sükûn-pezîr hep asvât-ı âsumân peymâ.
 Yavaş yavaş eserek rûzgâr-ı neşe-fezâ
 Garip bir cereyân verdi nehr-i dil-cûya!

Edindi tıfl-ı tabiat zalâm-ı mahrem-i râz
 Zalâm perdesidir nakş-gîr-i esrârı.
 Bugün onunla hem efkâr, onunla hem âvâz,
 Odur penâ-gehî dâim odur perestârı.

Yürür bu sâhe-i şebde hermişe tıfl-ı hayal
 Sorar serâir-i dehri riyâh-ı sâkiteden,
 Alır es'ie bî-fer-i nücûm sâbiteden,
 Alır suâline karşı bütün hâb-ı mahâl.

Zalâmdır kapatan sahne-i temâşâyı
 Odur de çeşmimizi eyleyen esir-i menâm,
 O gösterir bize korkunç olan bu rüyayı.

Kanûn-i evvel 312 – Zaimzâde A. Fehmi

(s.2)

Musâhabe-i Edebiyye

Geçen hafta Adil Beyefendi biraderimizin “Mütâlaa”ya ihdâ buyurmuş oldukları musâhabe-i edebiyenin zîrinde tarafımızdan “Mütâlaa fikr-i âliyyenize tamamıyla iştirâk etmez” denilmiş olması birçoklarınca mûcib-i taaccüb olduğunu haber aldık. Bunlar diyor ki: “Mütâlaa adem-i iştirâki esbâbını muhtasaran olsun göstermesi lâzımdı. Kuru bir ‘Yanlışır!’ demekle makalenin kıymetine hâlel gelir mi?” Kısmen hakları var... Geçen hafta yalnız bir iki sözle iktifâ olunması zaten mufasssalca olan “Musâhabe”yi mülâhazât-ı mahsûsamızın da ilavesiyle gazetenin bir büyük kısmını işgâle meydan vermemek maksadına mebniydi. İşte şimdi izâhât-ı lâzımayı veriyoruz:

Adil Beyefendi gayet edebiyâne, nihayet derecede mûnsifâne yazdığı “Musâhabe-i Edebiyye”de bazı nev-heves eli kalem tutanlarımızın imlâda gösterdikleri “İntihâ-yı nev-peresti”yi pek güzel izâh ediyor. Onlara gayet mukanna’ cevaplar veriyor. “Mütâlaa” bu cihetlerde sâhib-i makaleyle kâmilten hem fikirdir. İmlâyı ıslâh edeceğiz diye “mahle”yi “mâle”, “mahlebi”yi “mâlebi” tarzında yazmak ne kadar gülünç olduğunu izâh iktizâ eder mi? Bu cihet musâhabenin birinci kısmını teşkil ediyordu. İkinci kısmı -ki Üstâd-ı edeb Cenâb Şehâbeddin’in Servet-i Fünûn’daki “Yeni Ta’bîrât” ser-levhâlı musâhabe-i edebiyesi hakkında bazı mütâlaâtı hâvidir- Mütâlaa’nın kasır-ı fikrince kabul edilemeyecek ufak tefek şeyleri hâvidir. İşte onları izâh ediyoruz.

Adil Beyefendi “nârsîde-i maksat” ta’bîrini beğenmiyor. “Resîden” mastarından gelen “resîde” nin ma’nâsı itibarıyla maksada vasf edilişini soğuk buluyor. Resîde “erişmiş, kemâle varmış” demek olduğuna göre niçin maksada vasf edilemediğini anlayamadık. Bey biraderimiz ma’zûr görürlerse bil’akis “nârsîde-i maksat” gayet hoş, doğru bir ta’bîrdir, deriz. Evet, bir maksadına erişmemiş, bir maksadına vücûd bulamamış, bir hedef-i maksat ki ona kavuşmak kâbil olamamış. Zannederiz ki “nârsîde-i maksat” hep bu mefhûmları ifâde eder; hep de gün görmemiş, akîm kalmış maksatlar fikrini beyân eyler.

“Yeşil rüya”, “mâî hülya” ta’bîrâtını Adil Beyefendi hoş göremiyor; bu ta’bîrâtı müdâfaa eden Cenâb Şehâbeddin Bey mahdûdca bir akliyyeti dinliyor diyor. Gariptir ki Adil Bey bu sözülle itirâzına yine kendisi cevap vermiş oluyor. Bakınız neden:

Hiç kimse inkâr edemez ki bir şâirin hayalhânesinde tasavvur ettiği şeyi, onun kendine mahsûs olarak temâşâ ettiği âlem-i şiiri herkes göremez; görse bütün cihânın şâir olması iktizâ eder. Tasavvur ediniz bir şâir ki âlem-i hâbda etrafını bütün yeşillikler, ağaçlar, çimenler ihâta etmiş, ufk-ı mer’iyyesi bir âlem-i ahzarı tehdit etmiş, havâs-ı hâriciyesi daima onlarla hâl-i temasta, fikri münhasırân onları düşünmekte, şimdi böyle bir şâir o

rüyaya “yeşil rüya” ta’bîrinden başka ne diyebilir? Fakat bunu herkes anlayamaz. Pek doğrudur. İster misiniz ki bir şâirin sânihât-ı şiiriyesi hamallara varıncaya kadar anlaşılın? O zaman ulviyyet-i şiir nerede kalır? Adil Bey pek güzel diyor: Cenâb Bey bu müdâfaayı ettiği zaman mahdûdca bir akliyyeti dinliyor. Evet, o akliyyet-i mahdûda da şâirlerin sınıf-ı sâire-i ahâliye karşı teşkil eyledikleri akliyyettir.

Victor Hugo’nun bütün eş’ârını her Fransızca bilen.. Daha iyisi her olur olmaz Fransız anlar mı? “Hiss” eder mi? Evet, bilhassa “hiss” eder mi? Çünkü bir şiir hiss olunmayınca bir şey anlaşılabilir. İnsan o şiiri yazan şâir fitratında olmalı, onun hayalhânesinde vücût bulmuş olan âlem-i hayali... temâşâ edebilmelidir ki tasvirin tasavvurla derece-i münâsebetini tedkik edebilsin.

Fakat istemeyiz ki şiirimiz böyle.. Münhâsıran böyle olsun. Ara sıra bu gibi ulviyyâta teâlî etmeli. Bazen de daha basit şeyleri göstermelidir. Hele böyle ikisini de mezc eden eş’âr-ı insani gaşî edercesine tatlı hayalât ile muhât bulundurur. Meselâ Tevfik Fikret’in, âlî-nazar şâirin şu şiirini beğenmeyecek bir sâhib-i nazar var mıdır?

Fırçam -kadîd bir ağacın hasta bir dalı-
Destimde müşteki heyecanlarla titriyor;
Güya çiçek diye.
Bir hâk-i sebze döktüğü kanlanla titriyor

On gündür işte uğraşılıyor fikr ü sanatım
Bir mevc-i hisse vermek için şekl-i irtisâm
Seyreylerim bu levhayı artık ale-l-devam
Verdim emek diye.

Siper eylerim ve aczîne kâil o sanatın,
Taktise inhimâk ederim sun’-ı kudretin;
Lâkin zaman olur
Pek ruhsuz bulur da beğenmem tabiatı.

Mutlak o gün beğenmek için hasta, münfail
Bir başka çehre, giryeli bir çehre isterim...
Bundandır işte şiir olacak yerde sözlerim
Bazen figân olur!

İşte şiir! Bir şâir ressamın halini tasvir için bundan güzel, bundan rakîk, bundan ulvî söz söylenemez. Şimdi bu şiirdeki:

Güya çiçek diye.

Bir hâk-i sebze döktüğü kanlanla titriyor

Fikrini anlayamayanlarda olduğu için buna itirâz becâ mıdır?

Bu sözlerimizden Adil Beyefendi biraderimizi tahtıe ettiğimiz anlaşılmasın. Hayır!. Hatta Beyefendi biraderimiz “Yeni Ta’bîrât” muhteri’-i şuarâmıza takdis edercesine bir hiss-i muhabbetle meftûndurlar. Ancak kendilerinin şu “....Hayfâ ki ona muvaffakiyet biraz asîr! Herkesin, her nev-hevesin harcı değil! Onunla tecrübe-i kalem olmaz. İşte bu ”olmaz!”a karşı gelindiği içindir ki bazıları ref’-i sadâyı iştikâ eyliyorlar...” Sözlerinden de anlaşıldığı gibi bazı mübtedilerin yeni ta’bîrâtı ziyâdece suistimâl etmelerine teessüf-hân oluyorlar ki bu cihette de efkârımız müteşâriktir.

Adil Beyefendi o gibi şeyleri ağmâzla kabul eden evrâk-ı edebiyenin hey’ât-ı mümeyyizesini tahtıe etmek istiyor. Yeg-i nazarda fikri doğru görülür: Gelecek evrâkî gazetenin muharrir veya muharrirleri okumalı. Sonra? Reddetmeli? Reddetilirse teşvik olmaz; teşvik olmayınca terakki mefkûd olur. Tashîh edilecek olursa belki sâhib-i eser istemez. Zaten fazetenin tashîhe salâhiyeti yok.

Resâil-i edebiyeye de görülen her eser şâyân-ı taklit zannedilirse hata edilmiş olur. Eser intikâd-ı tarîkiyle gazetenin muharriri -o da edebiyatta yedd-i tûlî sâhibi olmağa mütevakıftır- tarafından tavsiye olunursa o zaman şâyân-ı taklit olur. Yoksa hiçbir gazete bu kadar ki “Benim ihtivâ ettiğim âsâr cidden mükemmeldir!” diyebilsin.

Adil Beyefendi bir müdekkik.. Bir müdekkik-i munsiftir. Kendilerinin “Musâhabe-i Edebiyye”leri şu’arâ-yı cedîdemize -bir itirâznâme olduğu halde- nasıl bir hiss-i hürmet ile okunduğuna eminsek bu muharrir-i âcizin kaleminden sudûr eden bu bir iki sözün de kendileri tarafından mazhar-ı af olacağına emniyetimiz ber-kemâldir.

(s.2-3)

Hikâye ve Roman Kısmı

Şemsiyenin Altında

Muharriri: Mehmed Raûf

Bir mendil, rengin bir kuş kanadı denilecek canlı bir mendil ince faâl parmakların arasında asabi asabi ezilip büzülüp müşevveş bir vaz’iyet alarak o nem-nâk ve âteşîn dudaklarında gezdi, birdenbire gözler gam-âlûd olmuştu.

-...Meğer komşuymuşuz. Sonra her gece, her gün, hemen daima görmeye başladım. Karşımdaki pencerede otururdu. Yahut bağ aralarında gezerdi. Takip ederdi. Nereye gitsem onu görürdüm, bu beni yavaş yavaş kızdıracaktı...

- Amma yaptınız ha hemşire!

-...Fakat çocuğun halinde öyle bir sükûn, öyle bir mazlûmiyet, öyle bir vakâr-ı mahzûzâne vardı ki bil'akis cezbediyordu; ben de bir tecessüs, bir merak uyandırdı. Merak ediyordum, bu kimdi, neydi, niçin daima ağlar gibi susuyor, ölü gibi sakin duruyordu? Daima bir hareketsiz, bir tebessümsüz, bir sözsüz gözleriyle bakar, daima... Daima... Ah ne kadar dokunurdu. Beni korkuturdu. Her gece karşımda bir hayal-i matem gibi onu görürdüm. Odasının aydınlığı içinde küçük, zayıf vücûdu pencereye yapışmış taş gibi duruyordu, ve bakardı; Yarabbi ne istiyordu, ne istiyordu? Ara sıra öksürdüğünü işitirdim, hasta olmalı derdim, belki verem... O zaman kendisini işgal etmeyi kurdum. Onu düşündürmemek, güldürmek için çılgınlıklar... Zaten bir şey beni ilk günden ona çekiyordu. Ebedi sûrette bana dikilmiş gözlerimi bilmem ne... Pencereden ayrılmayıp onu daima görmek tuğyanlarına yine mağlup olurum. Fakat şimdiye kadar kafesi kaldırmamıştım bile. Bu arzuyla mücâhede ettim. Sonra birgün akşamdan açık unutup bir gece kendine göründüm. Alık yahut bet denilebilirdi. Tebessüm ediyordum, elimde sigara vardı. Bir nefes çekerek dumanını ona doğru üflüyordum, sonra askerce selam duruyordum, nihayet çılgınlıklar... Birkaç gün de böyle devam etti. Onun tarafından hâlâ hiçbir şey yok. Nihayet birgün titreyerek bayılarak, bakayım ne yapacak diye elimle ona işaret ettim, "Gel!" dedim. Kımıldadığını görünce koşarak karyolaya kapandım, yüzümden ateş çıkıyordu, şimdi pişman olmuşum. Bana kendisini gece gündüz görmekten buna artık kâmilten alışmaktan namahrem değil gibi görünürken şimdi birdenbire yedi kat yabancı olduğunu anlayarak korunuyordum. Fakat o, melûl, perişan, gözlerinde müeyyid katre-i gamla görüldüğü zaman bir baygınlık gibi arada söz bir mağlûbiyetle onu içeri aldım; titriyordu, ellerinden tuttum, köşeye götürmek istiyordum; sızlayarak ayaklarımın altına yıkıldı, eteklerime sarılıp koklayarak öperek hıçkırmaya başladı, "Ne oluyorsun?" dedim; "Ölmek istiyorum. O kadar mes'ûdum!" diye sızladı.

Mâba'dı var

(s.7-8)

Nr. 54

EDEBİYAT

Kalp Kalbe

Takınsa kalbinin engüşter-i muhabbetini
 Gurur ü fâhr ile pîşinde her zaman kalbim!
 Garam kalbini emdikçe kalb-i teşne-i lehim
 Senin o hande-i sâfindan alsa lezzetini.

O kalb-i lâ-gurre açsan firâş-ı kalbini sen
 Terennüm etse mezâyâ-yı hüsn-i aşkı şehîm
 Elinle cevabı getirsen de eylesen takdim,
 Cihân-ı diğere atsan nigâhı sâhireden!

O kalb-i fâtra gâhi dehân-ı kalbinle
 Teneffüs eyleyip elhân-ı aşkı ferş etsen!
 O kalbe her nefesten dökülsü berk-i semen
 O bergi eylesen ihyâ revân-ı kalbinle.

Bir olsa her iki kalbetse dem-be-dem darb-ân
 Bütün harareti sevdaya etse istinâs.
 Emeller olsa da rüyaların içinde nihân
 Edilse nûrına bir dest-i müşterekle temas.

Cenâh-ı kalbimizin darbesiyle havf-ı leyâl
 Tenevvür eylerken olsa zerreler pür-ân!
 O zerreler arasından teressüb etse hayal
 Zalâl-i aşkımız örtülse jâleden o zaman!

Gubâr taze-i ervâhı etse pûşîde
 O kalb-i şûh-veş-i elhân içinde pür sâye
 Emel-i mücessemi bir zehre olsa ber-çîde,

Dem-â-dem eylesen ihdâ peri-i sevdaya!

İstanbul – Zâimzâde A. Fehmi

(s.1)

Musâhabe-i Edebiyye

- Anlaşılmaz. İskolastik.
- Canım şuna “Ben anlayamam” desek daha doğru olmaz mı?

İşte mübâhesât-ı edebiyye böyle başlar. Böyle nihayet bulur. Gariptir, herkes başkalarının düşüncesini, başkalarının duygusunu kendi hayatına tatbîk etmek ister; herkes kendisinin anlayamadığı, hissedemediği bir şeyi kimsenin hissedemeyeceğine, anlayamayacağına hükmeder... Güya tabiat hissi herkese bir mi'yâr ile vermiş. Bir takımları:

Şehrin bütün sadâ-yı hayat-ı âşinâsını

Bir nağme-i sükût ü sükûn,

Vâsi' bir aştî-i derûn

Mass etti, mass ederken bir kuş nevâsını

Sözlerinden hayal meyâl anlaşılıyor ki akşam olmuş, şehrin gürültüsü mübeddel-i sükûnet olmuş. Fakat bu tarz beyân ne? Diyorlar, o

Mass etti, mass eder gibi bir kuş nevâsını

Mısrası ne ma'nâ ifâade edebilir? Suâl-i mütehekimânesini de davalarında haklı olduklarına bir bürhân-ı kât' etmiş gibi hemen ortaya sürüyorlar. Diğer bazıları da:

Sesler pür ebkemiyyet mâzi tanîn eder;

Bir söylemez hecr gibidir rîze rîzedir.

Fikrinden bir şey anlaşılamayacağını, anlaşılmamak lâzım geleceğini iddia ediyorlar; “Hiç de ebkem bir sesin, bâ-husûs ebkem bir sesin tanîn-endâz olmasını işitmemiştik” mülâhaza-i müstehziyânesini iddialarına zeyl- ü terdîf eyliyorlar...

Hep böyle! Daha garibi de var:

Etmiş gibi sözlerim teverrüm:

Her lafzım bir suâl-i fâci'

Fikrinden bir şey anlaşılmayacağı iddiasında bulunanlara beytin ma'nâsını tefhîm ettiğimiz zaman: “Evet, bu olabilir. Fakat her halde iyi değil: İkinci mısradaki koca bir sekte var...” diye lafzen tahtıye kalkışır!

Vaktiyle denilmişti: “Herkes istediği yolda zevk-yâb edebdir”; bendeniz diyeceğim ki herkes yalnız fitratıyla, hissiyle zevk-yâb-i edebdir. Birçok defalar tekrar etmiştim, âcizâne şimdi de tekrarından kendimi alamayacağım: Şiir, histen ibarettir. Şâir bir şey hisseder, bir şeyler düşünür, bir şeyler duyar da o düşüncüyü, o duyguyu tasvir eder. O şiiri okuyanlar mutlak şâirin şiirini “hiss” ettiği zaman mütehassıs olduğu ihtisâsatın aynını duymalı, hissetmelidir ki şiiri lâıykıyla tefehhüm edebilsin. Yoksa olmaz... Ne kadar çalışılsa bir şey anlaşılamaz. Daha vâzih söyleyelim: Yeni şiir.. Yani hiss-i eş’âr bir dereceye kadar şâir tabiatında yaratılanlara mahsûstur. Dünyada “madde” den başka bir şey görmeyenler, bunu anlayamamakta ma’zûrdurlar. İyi ya, bari “Biz anlayamayız” deseler... Hayır. “Kimse anlayamaz” diye kesip atıveriyorlar!...

Senin itirâza uğradığını söylediğim “Cenâb”ın şu:
Şehrin bütün sadâ-yı hayat-ı âşinâsını

Bir nağme-i sükût ü sükûn,

Vâsi’ bir aşî-i derûn

Mass etti, mass eder gibi bir kuş nevâsını.

Parçası garip, derin... Fakat tam Cenâb Şehâbeddin gibi bir şâire yakışacak derecede âlî, cenâbânedir, insan bunu anlar.. Hisseder; fakat anlatamaz. Garip bir teşbîh! Lâkin garâbeti arasında ne kadar hoş. Yalnız “mass” sözü bu garâbet-i latîfeyi tefsir-e kifâyet ediyor. Bunu beğenmeyenler de olabilir; fakat “Bu anlaşılamaz” demek kabul edilemez.

Öteki:

Sesler pür ebkemiyyet mâzi tanîn eder;

Bir söylemez hecr gibidir rîze rîzedir.

Fikrine gelince Zaim-zâde başka hiçbir şey yazmamış olsaydı yalnız bu fikr için kendisine “şâir” demekte tereddüt etmezdik!

Yeni ta’bîrât-ı mûcidi, yeni fikr-i edebî mürevvici ciddi şâirlerimize karşı edilen bu tecavüzât-ı “Edebiyye!” tabî’ü-l-vukû’ydü: hangi yenilik vardır ki ibtidâlarında bu gibi itirâzâta.. Hatta bazen tahkirâta hedef olmasın? Fakat bir sürü mu’terizîn güruhu -birçoğu anlamadan- itirâz edecek diye hiçbir yenilik gösteremezsek nasıl terakki ederiz? İlerlemek için yürümek, yoldaki mevânî’i iftihâm etmek ister. Edebiyattaki mevânî’ de bu yoldaki tecavüzât-ı “edebiyye”dir.

Akif Paşa’dan, Reşîd Paşa’dan,, Haniya şu Osmanlıların “üdebâ-yı müteahhirîni” sayılan zevâtın pîşvâlarından başlayarak bundan otuz beş kırk sene evveline ircâ’-ı nazar ediniz: Göreceğiniz şey edebiyat-ı atîta ile edebiyat-ı cedîdenin müthiş bir sûrette

savaşmasından başka bir şey değildir. Yirmi beş sene evvelini, on beş sene evvelini düşününüz yine o hâl. Yalnız bir parça daha incelmış. Nihayet edebiyat-ı cedîde galip oldu. Şimdi de inkisâm etti; birtakımı asıl “edebiyat-ı sahîha” taraftarlığı ediyor, hissiyatını tercümeyle gayret ediyor, muvaffak oluyor, Osmanlı şiirini ahenk ve selâsetiyle olduğu gibi ihtivâ ettiği fikrin ulviyyetiyle de asr-ı hâzıra yakışacak bir derece-i âliyye-i is’âda çalışıyor. İkinci kısmıysa -bilmem bu mu da edebiyatın aksâmından mı addetmek iktizâ eder- sırf bir beğenmemek, ma’nâsız bir itirâz etmek, garbın hazâin-i edebinden isti’âre edilmiş bir yeniliği “Bu bizim hissimize mugayirdir” diye reddetmek, şarkın sademât-ı efkârıyla yıkılmış olan mebânî-i edebiyatı arasında capcahillerden, tefettütten masûn kalmış en güzel sözleri, en güzel fikirleri “Edebiyat-ı atîka süprüntüleri!” sözüyle lekelemeye çalışmak... Bütün bunlarla terakki-i edebiyatımızı sekteye uğratacak ne varsa onlarla iştigâl ediyor!

Evet, vâkıâ garbın her fikri bizim için medâr-ı taklit olamaz fakat “Ne İran’a doğru bir hareket-i ric’îye gösterelim, ne de garbın ancak oraya has olan derinliklerine doğru uzanalım!” sözü terakki-perverlikle iftihâr etmek isteyen bir kaleme yakışır mı? Neden o derinlikler garbe mahsûs olsun? İran’dan hiçbir şey almayalım mı? Avrupalı müştüşrikler o hazâin-i şarkıyyeyi memleketlerine kaldırmakta bir menfaat gördükleri halde niçin biz lâkayt duralım?

Hissiyatımıza muvâfık gelen söz ister şarkın, ister garbın olsun; isterse Afrika vahşilerinin bir fikri bulunsun, bizce şâyân-ı kabuldur.. Şâyân-ı taklittir.

Bu makale yazıldıktan sonra Servet-i Fünûn refikimizde aynı mesele hakkında Tevfik Fikret Beyefendi’nin bir musâhabe-i manzûmesi görüldüğünden ve -ayrıca bir şiir olan- bu manzûme mu’terizlere pek güzel cevap vermekte olduğundan aynen naklettik:

“Anlaşılmaz!” Bu gün bu bir mi’yâr:

Ona en sade bir neşîdeciği

-Mesela dört eder ikiyle iki-

Yollu tatbîke hakkımız oluyor.

“Anlaşılmaz!” Bu bir saffet ki bütün

Kâinâtın muhasenâtı için

Kullanır, sonra bir meziyetmiş

Gibi fahr eyleriz; hakikatta

Fahra lâıık ne var bu gayrette,

Anlamam... Bir de anlaşılmayanı
Kâle almak, onunla uğraşmak
Niçin?.. Anlaşılmıyorsa bırak.

Mutlaka her meâli, her fikri
Herkes anlar mı?.. Herkes anlayacak
Şey de olmaz değil, olur; ancak

Bir güzel levhanın serâirini
Seyredenler bütün görüp duyamaz:
Kimi çok ihtisâs eder, kimi az

Anlamak fikre olsa bile
Duymak elbette ruha râci'dir;
Rûh duymasza bil ki zâyî'dir

Ne kadar sarf-ı zihn edersen et.
Sana gülmez likâ-yı şi'r-i sahîh;
Şu kadar var ki -eyleyim tasrîh-

Okunan şiirin anlaşılmayışı
Kelimâtın garâbetindense,
Fikrinin mübhemiyetindense..

Ona yanıştı, itibâr etme;
Kimse: "Mutlak bu şiiri iste, beğen"
Diye haber etmiyor ya.. İstersen!...

Şu güzel çehresince nâ-makbûl;
Niçin?.. Çünkü sen vanaklarda

Daha az incelik, bütün yüzde
Daha dolgun tarâvet istersen;
Adeta başka sûret istersen.

O donukluk, o gölge hâli sana
Pek safâsız gelir; düşünmeye de
Üşenirsin o vech-i nâzende

Böyle mehcûr-ı iltifâtın olur...
Fakat insâf edersen anlarsın
Ki senin işte en ağır nazarın

Onu mümkün değil değiştiremez;
Daha sen görmeden o neyse yine
Odur; ancak senin teveccühüne

Mazhar olmak da bir saâdetken,
Olmuyor! Şimdi bir kıyas istesen
Duymamak, duymak. Anlamak sevmek,

Hepsi dünyada itibâridir:
Ben bu sözden ziyâde hoşlanırım;
Pek mükemmel, misâli yok sanırım...

Onu pûş, ruhsuz bulursan sen;
Çünkü ruhun, tahassüsün başka.
Beni günlerce ağlatan aşka

Kim bilir belki sen gülüverirsin;
Ben de itinâlı kâfiyeni
Sevemem, çünkü okşamaz o beni.

Başka şey, başka bir güzellik arar;
Sana hoş gelmemiş o söz, ne zarar?

Onu elbette hoş gören de olur.
Anlamak bir büyük meziyetse
Anla.. Yok mâni' fazîletse

Anlama.. Yorma fikr ü hatırı
Şu kadar var ki sence nâkıs olan
Sözü herkes fenâ bulur.. Bu yalan!

Mesela bir hayali anlamayız;
Rûhumuz âşinâ değildir ona,
O kadar etmemiştir isti'lâ;

“Bunu ben anlamam” deriz.. Ne güzel,
“Bunu hiç kimse anlamaz” demeyiz;
Sonra derler ki: “Biz de siz misiniz?
“Belki biz âcizâne anlıyoruz”,
“Ne tuhaf!..”

İşte böyle pek mülzem bir cevap almadan sükût edelim!..

(s.2-3)

Felsefe Kırıntıları

Cenâb Şehâbeddin Bey'e

Hayat, bir hevâ-yı bî-karar: Ümit, -hava gibi- renksiz, itrâdsız bir zalâl-i nevâr.

İnsan hayata rağbet ettikçe -mahkûm fenâ-yı rağbet olan- kalb-i nâlânında bin türlü heves-i i'tilâ, ümide mağlup oldukça -meclûb her-renk olan- fikr-i giryânında yüz bin türlü emel-i hırs ve hevâ peyda oluyor; bir halde ki sebatsız münevver rüyalar, pâyânsız melûn hülyalar o âfâk-ı hayatı, o sâhe-i ümidi istilâ; renksizlik içinde kavs-ı kazîh alâmetleri, envâr-ı rengarenk arasında fenânişâneleri görünüyor. Her an hayat bir arzu-yı diğeri, her arzu başka bir hırs ve emeli uyandırıyor. Hayatla ümit bu rezm-gâh-ı fenâda bilâ-inkitâ' muhârib bulunur ki bu cenin-i dem-â-dem ancak mevtin zuhûruyla ebedi bir sulh ve

müşâlemete münkalib oluyor. O sulh-ı daimiyye ihlâl edecek hiç, hiçbir kuvvet mevcut değildir!

Bu hakikata vâkıf her şâir-i ârif yeşil rüyada, mavi hülyada görür. Çünkü şâir diğerlerinin görmediğini, göremediğini değil gördüğünü, düşündüğünü, hisseylediğini tasvir eder. Tahayyülâtında, tasavvurâtındaki garâibin bir kısmı kabul-i âmeye mazhar olur; taklit edilir. Diğerleri -eser-i gaflet olarak- bir müddet için zalâm-ı nisyân arasında milyonlarca insanlar unuttular, nasıl ki buna mümâsil hikmetler, hakikatlar ma'reke-i hayatın ka'kaa-i peyâpeni arasında zamanlarca kalmış, işitilmemiştir.

Fî 12 Ağustos sene 313 – Ahmed Enverî

(s.3)

Hikâye ve Roman Kısmı

Şemsiyenin Altında (Mâba'd)

Muharriri: Mehmed Raûf

Öteki muttasıl dudaklarının nîm bir inkişâfıyla mütebessim dişlerini göstererek, şûh bir hande-i temvîc ettirerek:

- Ahh, dedi; bir sadâ-yı nağme-rîzle: Ahh, amma tuhaf ha!

- Ya... Hem daha neler, neler... Hep aklıma gelse de birer birer söylesem... Aklına dokunduğunu gönder. -Zirâ ben o zamanlar hemen deli gibi olmuştum.- Ve birdenbire çehresinin fevk-al-âde bir renk ciddiyetiyle:

- Aaa, dedi; aaa, bunlar da ne?

Yanlarından mutantan bir fayton geçiyordu; içinde sadece iki kadın vardı, fakat yeni kadın ki ta şapkalarının lerziş-i nesîmle kışân tüylerinden, kenarlarından çoraplarının 'aşa'-i nesîminin şefâfet-i siyahında ebziyyeti nîm-i küşûf incik kemikleri taşan beyaz iskarpinlerine varıncaya kadar her şeyleri bütün serâir-i tezyinin son mevcudâtına birer nümûne; kumaşın en mütehâlif renklerinden bir aheng-i sanatkârâne çıkarmak isteyen bir dest-i çâlâk ü istâdın mücâhedeleriyle aldığı şurada bütün bedeninin teşkil ve nebzanını ihsâs edecek kadardır, orada aldındaki nermîn servetleri bir âğûş-ı mu'teber-i nâzişte hâb-âlûd-ı sevdâ bırakır gibi daha bol, burada tahavvürle köpüklenen bir dalga gibi rüzgârlı biçimleriyle, saçların ensede birkaç tel kıvrımı, yukarıda en ince bir tarağın mehd-i nâzını tertibinde tanzîm olunmuş sıkı bükümü, nihayet ona doğru temâyül eden şapkaların altında şâir emelleri gibi gâh bir darbe-i nesîme karşı bâlâ-pervâz, gâh harâret vücûdun

mukâvemetsiz nağmeleriyle bî-mecâl, şimdi câmid, şimdi pür va'd, şimdi visâl-bahş, fakat daima şûh tebessümlerle, mahmûr nazarlarıyla, sâkit ağızların bütün talâkatını benimsemiş yelpaze oyunlarırla... Bir şeyler, bir şeyler ki bütün erkekleri bu beri tarafın ekseriyetle mahrûm-ı zarâfet, yavan oyunlarından çevirip meclûb-ı hevâ-yı mümtâziyeti ediyor.

Bizimkiler bârid bir tesir altındaydılar. Bu sükût devam etti, şimdi bir derâce-süvârın arabanın altına girecek, ezilecek gibi bir tahavvür-i şedîdle gelmesi bunlardan bir sayha-i tevehhûş çıkardıysa da delikanlı gayet mütevâziâne bir selam-ı mütebessimâne ile dönüp uçu gitti.

- Aaa, deli!

- Uff, öyle bir korktum ki...

- Güzel gözleri için bu da çekilir değil mi?

- O kadar güzel mi buldunuz?... Zevkinizi takdir ederim Hanımefendi...

- Uff, yine alaya başlama.. Şu hikâyeyi bitir bakalım. Sonra şu zavallı divâne ne yaptı?

- ... Evet, ah o çocuk ne zaman aklıma gelse yüreğim sızlar, beni ne kadar, hem nasıl severdi! Ne kadar da güzeldi! Beni pekçok severdi, hemşire... Öyle ki.. Dur, daha beni kimse onun kadar sevmedi... Hayır, hiçbir erkek bir kadını böyle sevmemiştir... Bu çocuk müfrit bir hassâsiyet-i marîzâne ile mustaribdi. İşte onun bir sözü... Böyle şeylerdi. Kendisinde her hissin zuhûruyla ifrât fevk-al-âdesi arasından bir saniye bile geçmezdi. Nasıl söyleyeyim? Bana sözler ondan kaldı. Bütün hamîresi aşkımdı? "Bütün hayatım kadınlarındır" deyişleri vardı ki gözlerimden yaş getirdi. -Ve birdenbire sevdalı gözlerini muhâtabının gözlerine dikerek- Bunu anlıyor musun, dedi. Bu erkeklerde niçin bizi bu kadar ciddi, ölünceye kadar sevenler bulunuyor? Bizde ne var? Ben hiçbir kimseyi sevemiyorum. En sevdiğim, şimdi bakıyorum, bu olacak.. Halbuki bu da böyle kırk yılda bir aklıma gelir, ve beni ölmeye sevk edemez.. Hele bu... Ahh bu... En âşıkâne meclislerimizde bana uzun uzun ölümden bahsederdi, "Seni o kadar seviyorum ki senin için ölmek istiyorum" der, Vusûli mahâl bir emel-i muhayyil gibi iştiyâkıyla bahsederdi. Onun için en mes'ûd zamanın en büyük zevki ölmektir; "En büyük zevk insanı öldürendir!" derdi. Bunu anlar mısın? Ha!

Karşısındaki bu ince serzenişkâr kaşlı sarışın hanım katılıyordu. Mendilini dişlerinin arasında parça parça etmişti, güldüğünü herkese göstermemek için arabanın arkasına atılıyordu, bütün vücûdu ihtilâclar içinde sarsılıyordu.

- Aman böylesini görmedim, işitmedim kardeş, dedi; hiç böyle erkeğe rast gelmedim... Biraz Memdûh garipçeydi ama böyle değildi.. Sonra, sonra?

- Dizime başını koyarak ellerimi ellerine alır, gecenin altında yüzüme melûl melûl, uzun uzun, derin derin bakar, saatlarca bir şey söylemeden bakar, ağlar, ağlar... Sonra ara sıra titreyerek “Beni sev, beni sev! Allah aşkına beni sev!” diye feryat ederdi. Tuhaf değil mi?

- Ohh!

Mâba’dı var

(s.7-8)

Nr. 55

EDEBİYAT

Musâhabe-i Edebiyye

Ta’bîrât-ı Ecnebiyye

Başkalarına nisbetle kendilerinden bir bûy-ı mümtâziyet intişâr ettiğine -bilmem neden-kâni’ olan birçok gençlerimiz.. Yahut elân gençlik iddiâsında ısrar eden bir hayli “Viyo garson”larımız vardır ki söz arasında terâkîb-i ecnebiyye isti’mâlini şıklığın mebnî aleyhî meşrûr-ı lehî itibar ederler.

-Efendim, bizimki bir fevt yapmış; bir fevt ki irre parabilile!

Vaktiyle bir Osmanlı muharriri İstanbul’un pek “müstağrib” iki adam arasında câri olan lisân-ı muhâvereyi istihfâfkâne bir beyânla tasvir ederken misâl getirdiği:

- Vole vevan dordurma?

- Non, mersi, karnım tok!

Sözleri öteden beri iştihâr etmiş, Türkçe konuşurken bir iki ecnebi kelime kullanmak i’tiyâdını kesr edememiş olanlara karşı müzeyyifâne bir lisân, müstehziyâne bir handeyle söylenmekte bulunmuş olduğu halde itiraf olunmalıdır ki o gibi adamların ağzı yukarıya naklettiğimiz fevt irre parabilleden daha ziyâde kâbil-i tefehhümdür. Hiç olmazsa Fransızca bilmeyen”dondurma” ve “karnım tok” sözlerini işittiği zaman meseleyi karîne ile olsun bulur. Hele birinci cümlemin hayn-ı telaffuzunda mütekellimin sadâsına verdiği nağme-i istifhâm keyfiyeti lâıykıyla i’lâma kifâyet eder.

Fakat öteki? Orada esas mesele fevt, hem de “fevt”in irre parabilile olmasında. Onları aradan çıkarınız. Cümleden bir ma’nâ anlaşılmaz. Şimdi bunun yerine gayr-ı kâbil tamir bir hata, bir yanlış harekette bulunmuş ki tamiri mümkün değil denilse ne olur?

Lisânımız, ihtiyâcâtımızı kâfil olacak kadar zengin değildir; burasını itirâf etmemek beyhûde bir taassub-perverlik olur. Bunun için Fransızca’dan, Almanca’dan, İngilizce’dan

kelime ve terkip kabul etmeli veyahut hilâvet olan kelimât ve terâkib yerine Fransızca, İngilizce ta'bîrât isti'mâl edenlere karşı bir arzu-yı derîştî göstermeyecek hiçbir lisânını seven Osmanlı bu kadar sanırım.

Hele işin garip ciheti bizde ta'bîrât-ı ecnebiyye mürevvici olanlar -ki yüzde doksan beş itibarıyla Fransızca'dan başka lisân-ı ecnebiyyeye vâkıf değildirler- İngilizce, Almanca, İtalyanca olarak Fransızca'da gördükleri ta'bîrâtı Fransızca telaffuzuna tatbik ederek o kadar garip sûrette söylüyorlar ki işitip gülmemek, acımamak kâbil olmuyor! Mesela İngilizce kibar âlemi demek olan *high-life* (hayf layf) ta'bîrini heriflere Fransızca'daki usûl-i telaffuzu tatbik ederek "Hayğ layf" sûretinde okuyanlar, söyleyenler nadir olmadığı gibi İtalyanca "Kim bilir?" demek olan *Chi lo sa* terkipini de "Şi losa" okuyanlar çoktur.

Geçen akşam bir yerde bulunuyordum. Yanımda bir İngiliz, bir de terâkîb-i ecnebiyye mürevviclerinden bir şık vardı. Söz bazı adamların para kazanmak için bir şeyi hasîs mukâbilinde haysiyetlerini kesr ettiklerine intikâl edince bizim şık arkadaş İngilizce bir söz söylemiş olmak, bu sûretle ona karşı bir cümle arz etmek için:

- Ne yapmalı? Struggle for life! Demesin mi? İngiliz baktı. Arkadaşım anlamamış zannıyla terkibi tekrar etmekle beraber ma'nâsını da Fransızca izâh etti. İngiliz:

- Ha... Şuna struggle for life deseniz aa... İngilizce bilir misiniz?

- Yok!

- Öyleyse İngilizce kelimeleri Fransızca'da gördüğünüz gibi okumamanızı tavsiyeye müsâadenizi ricâ ederim. Çünkü Fransızlar bizden kelime, ta'bîr aldıkları zaman imlâ-yı asliyesini değıştirmezler... Halbuki bizdeki hurûfâtın bazıısı Fransızca'da aynı harflerin verdikleri sadâyı vermez.

Diye şık arkadaşımızın hatasını nâzikâne tashîh ettikten sonra bu muharrir-i âcize tevcîh-i hitâbla:

- Siz muharrirsiniz; kendi lisânınıza derece-i vukûfunuzu ise zaten öteden beriden işitirim. Acaba beyefendi biraderimizin kullandıkları İngilizce ta'bîrin Türkçe mukâbili yok mu?

-Lisânımıza zannınız kadar vukûf sahibi olmadığımı maa't-teessüf arz ederim. Bu gibi ta'bîrâtın arzu edilirse Türkçe'de pek güzel karşılığı bulunacağını bey biraderimiz de bendeniz kadar bilirler.

Bu cevabın kendisi için ne kadar ma'nîdâr bir taş olduğunu farkedenden arkadaşımız hemen söze karıştı; dedi ki:

- Evet hakkınız var.. Mesela “Mübâreze-i hayat” filan denilebilir. Fakat beyn’el-milel isti’mâl olunan *Struggle for life* olduğu için onu kullandım. Efendi de lütfen telaffuz hatasını tashîh ettiler...

Bî-çâre arkadaşımın yüzünden ateşler çıkaran humret-i hicâbı bendenizi lakırtıyı başka cihete tevcîhe mecbûr etti.

İşte bizim terâkîb-i ecnebiyye kullanmak keyfiyetini kendileri için bir cihet imtiyâz addeden beylerimiz ekseriyetle böyle mahcûb olmuşlardır...

Deminde arzettim, tekrar ederim: Lisânımız zengin değildir; fakat zenginlemeye isti’dâdı kapalı değil. Ta’bîrât-ı fenniyehemen yok gibidir. Lisânımızda kelime yoktur diye ilelebet cahil kalacak değiliz, değil mi? İcâbına göre Fransızca’dan, İngilizce’den, Almanca’dan, hatta Latince’den kelime alabiliriz. Fakat Türkçe, Arapça ve Farisi’de karşılığı olan Avrupa lisânları kelimâtın isti’mâli lüzûmsuz... Belki de muzırdır.

(s,2-3)

“Üstâd Ekrem’e Nazire”

Muhammes

Hiç sensiz dilde olmaz neşe cananım mısın?
Öldürür hicrin beni cismimdeki canım mısın?
Tâb alır gözler yüzünden nûr-ı çeşmânım mısın?
Fark olmam –olmasan- dünyayı irfanım mısın?
Tâb’ımda sen benim hûrşîd-i rahşânım mısın?

Goncce-i ümid-i şevkim la’l-i handanındadır
Lem’a-i feyz-i hayatım fettânındadır
Neşe-i ârâm-ı canım vech-i tâbânındadır
İnbisâtım mevce-i perişanındadır
Hâver-i şevkim, mutâf-ı çeşm giryânım mısın?

Görmese rûyun çeker hicrinde gam gönlüm gözüm
Görse envârın olur pür sûzenim gönlüm fözüm
Mest eder dil-cû-i şemîm-i zülf ham gönlüm gözüm
Neşe-yâb eyler nifâhın dem-be-dem gönlüm gözüm
Sen benim ateş-i feşânım, kalb-i sûzânım mısın?

Hâil oldu derd-i hicrânın huzûr-ı bâlime
 İbret oldu sûz-ı aşkınla benim emsâlime
 Rahm edip bir kere bakmazsın perişan hâlime
 Münhasır kastın benim tesrî'-i izmihlâlime
 Ah bilsem haram hâl-i perişanım mısın?

Müstenir-i mihrin oldu kalb-i gamnâkım benim
 Dest-i bîdâd-ı ecelden hiç yok bâkim benim
 Ol-kadr-i nûrunla meşhûn sine-i çâkım benim
 Kim olur pertev-feşân ölsem dahi canım benim
 Bilmedim sen lem'a-i irfân imanım mısın?

Mevc vurur sinemde feyz-i lâmian her dem senin
 “Olmadım hayfâ yine esrarına mahrem senin”
 Nûrsun! Amma yine mâhiyetin mübhem senin
 Varlığınla varken ben aslını bilmem senin

Ah bilmem! Sen nesin? Rûhum mu.... Nem misin?

Avrethisarı'ndan – Leskovikli Ali Remzi

(s.3)

Hikâye ve Roman Kısmı

Şemsiyenin Altında (Mâba'd)

Muharriri: Mehmed Raûf

- “Canım, başka ne istiyorsun Efendiciğim?” derdim, “İşte seninim a, her vakit yanımdasın. Bütün bütün seninim, senin malınım, seni çıldırasıya seviyorum, daha ne diliyorsun?” gerçekten onu öyle severdim, ah eğer başkalarına muâmele ettiğim gibi dürüst davransam, kışkandırsam, kahretsem ne yapacağını Allah bilirdi. Böyleyken bile bak ne fikre düşürdü. Gözleri bir uçurum gibi kararivererek “Ah bu müthiştir, bu mümkün değildir. Ben nasıl bir aşk istiyorum bilsen nurum... Bunun kâbil olmadığını görüyorum. Onun için ölmek istiyorum. Senin bana vereceğin en mu'tenâ zevk bende nâ-mütenâhi âmâl uyandırıyor, bunu anlıyor musun? Bu öyle bir şey ki anlatılmaz. Biz birbirimizin

olamayacağız. Ne kadar birbirimizin olursak olalım, o kadar birleşmemiz gayr-ı kâbildir. Her bûse yeni yeni uçurumlar açıyor. Ne zaman benim olsan beni ikfâ edemiyorsun. Hayır, vücûtların birleşmesi ruhların birleşmesini bütün bütün azdırıyor; ruhlar temas bile etmiyor. Yalnız o kadar hevâhişliyorlar.. İşte bu azap! Sanki onlar kuduruyor, kadınlar ne yaparsa yapsınlar ona bir kartı bile veremiyorlar. O halde. Ah ne işkence! O kadar derin hissediyorum, öyle bir aşk istiyorum ki... Halbuki bugünkü aşkımız nedir? Miskin, hissiz muvaffakiyetsiz bir atışma!” Ohh, neler daha neler bilsen!

- Bir şey anlıyorsam... Ey, Allah aşkına sonra sonra?

Öteki şedîd bir diz darbesiyle sükût emretti; karşıdan şimdi müdebdeb bir lando sökmüştü. Mükellef arabacıyla gurûmun arkasından renklerden, havalardan mürekkeb bir âlem-i sihr gibi birkaç hanımefendinin ziynetleri telâtum ediyordu. Bu ipeklerden, tüllerden, tâftâlardan, suralardan kabarmış şeyler içinde iki müzeyyen baş fark olunurdu. Biri kumral, öbürü kestane renginde. İki baş iki vücûtle heykel-âmîz bir vakâr-ı kibarâneyle bütün servet-i bedeniyelerini, mümtâziyet-i vakûrânelerini, mineli düğmelerle kavuşmuş mücellâ kolluklar ince gömülmüş ellerinde temevvüc eden renkli şemsiyelerinin altında, hevâî bir mestûriyetin mahrem üryanlıkları içinde teşhir ediyorlardı.

Aman sende... Bırak şunları Allah'ını seversen... Ne yapsalar bize benzeyemezler... Sen hikâyene gel. Hikâye ki.. Sonra?

Öteki belki dikkatini celbeden ufak bir teferru'-i ziynet için bir saniye daha vakf-ı zihinden sonra ciddiyet-i simâsiyesine birdenbire hurûc eden emvâc-ı beşâsetle devam etti: Ha, evet... Nihayet delilikler hemşire, hangi birini söyleyeyim... Aklıma gelmiyor ki... O saatlerce söylenirdi, saçma sapan söylenirdi, ben binde birini anlamaazdım... Şimdi nereden aklıma gelecek?

- Ha, geçen hanımefendilerin başlarını gördün mü, nasıldı?

- A'lâ, dedi öteki dudak bükerek.

- Yoo, hak yeme... Pek şıktı. Bizim Despini bir türlü böyle yapamıyor.. Aaa, vallahi bu sefer onu değiştireceğim.

Şimdi bu mini mini çehrede, bu siyah gözlerde bir berk-i hiddet titredi; refikasını birdenbire dirsekleyip:

- Aaa, vallahi onlar bak, bak, dedi. Öteki bakıp:

- Değil canım... Onlar mı ya? Baksan aaa!

İki genç bir tiyâberi ile yaklaşıyorlardı; ikisi de son kesim esvaplarıyla, en ufak teferru'-ı ziynete tetinmi-i iğtinâlarıyla mümtaz bir zevk gösteriyorlardı. Hemen sürüne sürüne geçerlerken birisi, tezbîhleri kullananın göğsünün üstünden eğilip mütebessimâne bir şeyler söyledi.

- Aaa... Aaa... Buda kim?

- Nasıldı?

- Oh, pek şık!

- Ben göremedim. Ey sen hikâyeni bırakmasan aaa... Sonra ne oldu? İyi aklını bozmadın. Ben olsam bir tekme.. Bir daha. Haydi dışarı! Ve en güzel tebessümlerinden biriyle “Affedersiniz efendi. Ben eğlenmek için yaşıyorum; her şey neyse, fakat gülâbilik seveceğim işlerden değildir”i bastırırım... Aaa, çatlarım vallahi.

- Aman duymasınlar, Fener’in en şık hanımefendisi sonra pek kaba bulurlar...

Boğuk kahkahalarla: -Ohh... Ey sonra, sonra?

Mâba’dı var
(s.7-8)

Nr. 56

EDEBİYAT

Zer Rîşte

-Ahmed Hikmet Bey’e-

“Yaz aşkına dair...” Dediniz işte:

Çocukken

Gayet afacan bir kedi-sevdim-ki-elimden

Bir lahza bırakmazdım; uyurken kucagımda

Ruhumdaki şefkat

Hep üstüne titrer; gece bazen yatağında

Birlikte uyurduk; bırakıp mektebe gitsem

Dil-tenî-i hasret

Mutlak beni dikkatsiz eder... “Hey, koca sersem!”

Tevbihi tokatlarla gürletirdi başımda

Ben âşık-ı şeydâ

Her kahre tahammülle severdim... O yaşımda

Sevmekteki tesir ve teselliği bilirdim

Herkes gibi; hatta
 Bazen de sebepsizce olurdum müteellim.
 Zer rişte -bu ismiydi onun- sanki haberdar
 Mahfi kederimden,
 Yaltaklanır, atlar, sürünür, okşatır, okşar
 Tefrîhime elbette o gün çare bulurdu!
 Lâkin üzerimden
 Bir kere o hüzn oldu mu zâil, kurulurdu
 “Sayemde bu neşen!” demek ister gibi mağrûr,
 Mağrûr ve muhakkir,
 Başlardı vefâsızlığa; ben âciz ve meshûr
 Her türlü-huzûzâtına, her keyfine tâbi?..
 Bazen mütehayyir,
 Bazen mütehakkim.. Yine âciz, yine kâni?
 En şüpheyi bir meylini görsem inanırdım,
 Bî-çâreliğimden;
 Hep tırmalanır... Tırmalanır... tırmalanırdım!
 “Yaz aşkına dair...” dediniz, işte misâli
 Sevdiklerimin ben
 Hepsinde bu tırnakları, hepsinde bu hâli
 Hepsinde bu hırçın kedi simâsını gördüm...
 Bir ömür cahîmin-bütün-ezvâkını-sürdüm!
 Servet-i Fünûn – T. Fikret

(s.2)

Hikâye ve Roman Kısım

Şemsiyenin Altında-[Mâba’d]

Muharriri: Mehmed Raûf

– Off canım, bunlar başka... Demin ki tekerlekliydi... Bu fayton... Hem onlar bugün galiba gelmeyecekler... Baksana saat ona geliyor... Bu sakallı da nereye bakıp duruyor?

– Hikâyenı bitirmiyorsun da ondan...

– Canım kardeş sende... Beni pişman ettin başladığıma... Ne kadar meraklısın. -Elini ağzına götürüp ağaçlar altında müteferrik sûrette yayılan, bir örümceğin ağındaki hutût-ı

meşûşa üzerinde hareket eyliyormuş gibi orada burada karma karışık giden gelen, birdenbire yolunu kesen, süratle, haşmetle, bitâetle geçen arabalar kümesine doğru mübhem bir düşünce ile bir saniye göz gezdirerek: -Canım hangi birini söyleyeyim? Diye devam etti. Bir sevgili ki hiç kimse görmemiştir. Oturup zevkimize bakacağımıza ağlamakla, şikâyetle, sızlamakla vakit geçirirdik. Zavallı çocuk en nihayet “Ah ben doğmamalıydım” derdi. Eskilerden biri bir şey söylemiş, “İnsan için yapılacak bir şey vardı, dünyaya gelmemeliydi” demiş, bunu vird-i zebân etmişti. Sanki herkesin yarasını o düşünürdü..

- Aman ne deliymiş kardeş!..

- Ya, deli... Hem zırdeli... Fakat ben böyle söylediğim vakit mağmûm bir tebessümle “Evet” derdi. Sadece boynunu bükerek “Evet deliyim, derdi. Hastayım... Fakat elimde değil, hem kim bilir... Keşke herkes de benim gibi deli olsa... Yahut olmasa... Senin akıllı dediğin senin gibi insanlar, onların yanında hayvanlar nasılsa benim yanımda öyledir... İnsan hissetmeli, ağlamalı, titremeli, çırpınmalı, delirmeli...”

- Ohh!

- ...”Bütün memnûniyetim öyle tuğyân ediyor ki ancak ölürsem mesut olacağım zannediyorum; henüz bir kadın sinесinin hararetleriyle işbâ’-ı meşâm edememiş bir gence kadınlık nasıl bir tezelzül-i ihtiras verirse ölüm de bana öyle bir incizâb ile tesir ediyor. Zirâ işte görüyorum ki herkesin mesut olduğu şeyler beni daha kudurtuyor, kahrediyor. Güzelsin, hem çok güzelsin, seni seviyorum, senin için çıldırıyorum, benimsin, büsbütün, kâmilin, münhasıran benimsin, beni o kadar seviyorsun; fakat ben hâlâ sızlıyorum; hâlâ kâni’ değilim... Bana sende daha öyle şeyler var geliyor ki. -Halbuki ummadığımı bulamıyorum... Ah! Ancak ölüm beni mesut eder.” Diye şikâyet ederdi.

- Zavallı çocuk!

- Hem ne zavallı bilsen... Bir gün yine kendisine “Benim sevgili deliciğim” dediğini zaman bana dedi ki “Beni görüyorsun aaa, evet ben deliyim; çünkü insanların benim halimi bilmediklerinden bir çift bulmamış, sadece, bilmeden, dinlemeden, anlamadan deli deyince bana karşı bir hak kazanmış olmak için çalışmış. Fakat bilmiyorsunuz ki bana deli diyeceğinize acıyınız; zirâ, siz evet siz, kadınlar, siz beni harap ettiniz... Ben de herkes gibi doğmuştum. Ben de akıllıydım; fakat bakışlarınız, yürüyüşleriniz, söyleyişleriniz, teslim olunuşlarınız, hararetleriniz... Nihayet bütün bütün sihirlerinizle azar azar, damla damla, senelerce süren bir katl-i batî ile beni zehirlediniz... Sizi anladım, kadınları anladım; daha doğrusu anlayamadım- Ah, anlamıyorsun, görüyorum ki anlamıyorsun, anlatamıyorum...

Zaten kim kimi anlar? Zaten lakırdılarımız nedir, hayvanca bir söyleniş. Başka ne farkı var? Hislerimizin yanında sözlerimiz nedir? Aman yarabbi ne muammâ-yı müthişin içindeyiz? Nasıl oluyor da o uçurumda sevinen, gülen, düşünmeyen adamlar bulunur? Neyiz? Kadınlara karşı niçin bu kadar vahşi bir kanlarımız var?” Hah, işte deminkiler...

Nagehân bir vakâr-ı bâridle durdular. Tilborideki genç eğilerek bir rüzgâra birkaç söz daha tevdî' etti.

- Ne dedi?

- Aman bırak hemşire... Ne iğrenç şeylermiş...

- Amma yaptın ha! Neresi iğrenç... Vâkiâ Cemal Bey gibi olamazsa da...

-Ohh hemşire. Allah aşkına sus...

Ve mendil rüzgârlanarak ötekinin ağzını kapadı:

- Sonra sonra?

Mâba'dı var

(s.6-7)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Bir Öksüz Kızın Saâdeti

Mehtabı pek severim. Daima... Daima mehtaplı gecelerde deniz kenarında oturur, sâkit sâkit mevcelenen denizin mehtabın aks-i şuâyla kesb eylediği letâfeti temâşâ eder, hayatıma hayat bahşeden bu manzara-i latîfeye karşı... “Sun’-ı dest-i kudreti seyr ile mihr ü mâhı sev” beytini taganni ederek vakit geçirirdim.

Bir yaz gecesi. Sahilhânemizin deniz kenarındaki bahçesinde bulunuyordum. Mehtabın ağaçlar arasından yaprakları yaldızlayarak süzülen ziyâsıyla bir bahr-ı zerrin hâlini iktisâb eden denizin letâfet-i nazar-ı libâsı beni hafif hafif düşündürmekteydi.

Bu hâl sabaha kadar devam etti; yerimden kalkmamak bile istemiyordum. Artık kuşlar yuvalarından çıkıyor, infâk-ı yevmiyelerini tedârik için yavrularına vedâ ediyordu. Etrafta kuşların nagamât-ı vecd-âverinden başka bir ses işitilmiyor, fakat ara sıra dil-hırâş bir feryad-ı sâmiâmı tahriş ediyordu. Dadım yanımdaydı. Evde benim gibi bu sadâdan müteessir olarak etrafı tecessüs ediyordu.

Bana dedi ki:

Kalk kızım! Sadânın geldiği tarafa gidelim. Elbette bir felâketzededir. Bu gibilere muâvenet lâzımdır. Biz yardım edersen Cenâb-ı Hakk da bize inâyet eyler.

Bahçe kapısına takarrüb etmiştik. On iki yaşında bir kız ağlayıp, titreye titreye gidiyor. Ara sıra “Ah! Anneciğim!” diyordu. Korkutmamak için gizlice takibe başladık.

Kız mezaristâna girdi. Henüz alâmetleri bulunmayan yeni bir kabrin yanına geldi. Hıçkırıklı, boğuk bir sesle şu sözleri söylüyordu: “Ah Allah’ım... Merhamet et. Hiç olmazsa vâlideciğimin kabri bu mudur? Bunu olsun bildir, Yarabbi.”

Kabrin yanına oturdu. Yüzünü küçük bir tepecik teşkil eden kırmızı topraklara sürüyordu. “Sevgili anneciğim” diyordu. “Pederim, yine beni yalnız bıraktı. Gece hiç eve gelmedi. İki üç saat ağlayarak bekledim. Acaba beni de senin gibi dünyayı terk etmiş mi zannetti? Daima beni bûselerinle ihyâ ettiğin, yalnız bırakmadığın halde ben... Zavallı Zehracığın geceyi pek korkulu rüyalarla geçirdim. Bir saat bile uyku kâbil olmadı. Sen beni seversin vâlideciğim. Aç, aç mezarını aç! O karanlık omuzdansa senin âğûşun daha ferahlıdır.”

Artık bende mecal kalmamıştı. Dadım elimden tutuyordu. Korkutmamak için yavaş yavaş yanına gittik. Kızcağz bizi görünce ay!... Dedi. Sonra dikkatle yüzümüze bakmaya başladı. “Aman! Ben kimseye fenalık etmedim. Beni dövmeyiniz” kızı kollarım arasına almış öpüyordum. Artık orada başka işimiz kalmamıştı. Dadım kızın elinden tutarak yalıda getirdi. Zavallının vâlidesi iki gün evvel vefât etmiş... Pederi kumarbaz, ayyaş, namussuz bir adammış. Kız ağlayarak hikâye-i hâl ediyordu. İki gün sonra kızcağz konak içinde, yeni elbiselerine, sevimli kuklasına, altın küpelerine sevinerek geziyor.

Ben-hep burada oturacağım; o, yalnız vâlidesiz, pedersiz evde oturmayacağım değil mi? Sizi bana vâlidem gönderdi. Ah... Sizi ne kadar severim, bilseniz....” diyordu.

Epeyce seneler mürûr etmiş, Zehra gelinlik bir kız olmuştu. Güzel yazı yazar, musîki ve biçki bilirdi. Komşumu Servet Efendi’nin mahdûmu Bahtiyar Bey’e istediler. İkisi de mesut oldu.

İki-sene-sonra-tesadüfen bir sabah yine aynı bahçede Zehra’yla tatlı tatlı konuşuyorduk. Zehra’nın çocuğu ilk tebessümünü izhâr etti. Zehra dedi ki “Değil mi Sevgili Hanımım, bu mesut çocuk on iki sene evvel vâlidesinin mezarına ilticâ eden o felaketzede kıza, sizin lûtfunuzun bir yâdigârıdır. Oh! Ne kadar mesudum!

Feyz-i Sıbyan Mezunlarından Sabire Bint-i Halim

(s.7-8)

Nr. 57

EDEBİYAT

Tebrik-i Cûlûs Meyâmin-i Me'nûs-Sultan Abdülhamid Han Sâni-i Bî-müdânî

Eylesin Mevlâ'ya hamd bî-şümâr Osmanlılar

Oldular mevsûl fazl-ı Kird-gâr Osmanlılar

Oldular mâlik ki bir şâhinşah-ı dâd âvere

Ta ebed eyler onunla iftihâr Osmanlılar

Verdiği günden beri o reng-i Osmâniye fer

Sâye-i lûtfundadır hep-bahtiyar Osmanlılar

Nur-ı irfânından ahz-ı feyz edince ser-te-ser

Şark ve garba oldular pertev-nisâr Osmanlılar

Âleme gösterdiler azm-i cihângir-âneyi

Zannederlermiş meğer bî-iktidâr Osmanlılar

Haddini bildirdi geçende hudûdu işte bak

Eyledi Yunan'ı yek-ser tarumar Osmanlılar

Vakt-i asayışte mânend-i melektir hulûmle

Olsa da heycâ-de-i şîr-i cân-şikâr Osmanlılar

Çok mu icrâ etseler bin-böyle şehr-i ayinler

Sâye-i feyzinde şâhım kâm-kâr Osmanlılar

Hâmi-i din-i mübîn-i Ahmed'sin kim olur

Südde-i dergâhına şükrân-güzâr Osmanlılar

Öyle bir nazik hükümet eyledin kim şaşılar

Cümle devletler, değil ey şehriyâr Osmanlılar

Eyledi takdir ulüvv-i himmetin islâfta
Arz-ı tahsîn ettiler ol nam-dâr Osmanlılar

Nam-ı zî-şânın büyüklük şânın ihrâz eyledi
İ'tilâya buldu asrında medâr Osmanlılar

Rûz-ı firûz-i cülûsundur ederler şüpheşiz
İd bir bâlâ-yı id pür fahhâr Osmanlılar

Sen hemen ikbâl ve iclâlinle ol şevket-i karîr
Can fedâ bendendir ey âlî tebâr Osmanlılar

Kayseriye: İbn'ül-Seyyid Galib

(s.2)

Muhabbetin

-1-

Nazarında gizlenen emelleri bana ifşâ eder diye, ve kalbinin havf-ı istimânından gözlerini tazarru'larım, ve benim enîn ü ıstırabım zamanında -başka cilvegâhı olmayan-simâya bir lahza çevirmek... Sonra benim şu bir an için olsun metrûkiyetime de acır ve terehhüm eylersin; ve ruhumu öper, okşar gibi derin bir nazarla ve bütün ezvâk-ı garâma tahammülüm fevkinde beni gaşf edersin. Bî-intihâ bir güzelliğin tayfı gibi öyle bir derûnumu pâymâl edersin ki, o anı nazarında, o dil-i âşinâ-bakışında cihâna değer bir ümit mâ-fevk'üt-tahammül, serâba benzer bir âlem-i melûn ve bir türlü ârâm-şikenlik vardır: Beni saâdetin bî-âfâk fûshat-serâsında bütün müşkülât-ı cihândan âzâde serâba bir gaflet-i müskire vererek uçurur.

Bir an içinde o âlemin seyr-güzârından sararıp uçurumdan düşer gibi yüreğim halecân içindeyken, gözlerin bir asâlet-i elemle, gayr-ı kâbil şeylerin fütûrundan mütehassıl rehâvetten süzülüp kirpiklerin birbirine yaklaşır, yine çehrende yanaklarına doğru koyu gölgeler dağılır. O zaman leyle-i lâciverdiye benzeyen o koyu gölgelerde bûsenle intihâr ederek bütün hayatımı oraya defnetmek için ben de gözlerimi kaparım.

İstanbul – Mehmed Serhad

(s.2)

Felsefe Kırıntıları

Şâir, -bir derya-yı ahzarın letâfet-i pîrâ-yı uyûn olan safha-i vesîası arasında şînâverlik eden- şecere-i muhabbetin iki semere-i latîfini uzaktan temâşâ ediyordu. Renksiz tatlı rüyalar görüyor... Pâyânsız acı hülyalarda bulunuyordu. Hüsn ü aşkından vücûd bulmuş o iki sevdazedeninse gezdiği yerlerden sevda râyihaları, oturduğu mahallerden muhabbet buharları münteşir oluyordu. Zerrât-ı kâinat bu muhabbet-i sâfiyeyi takdis eyliyordu. Gafiller! Nâ-kâbil-i zevâl bir hiss-i mübhem ile birbirlerine temin-i muhabbet etmekte, sermest câm-ı şebâbet olan iki peri-i hüsn ü ân bir behişt her dem baharın gülleri, sümbülleri arasında koşmakta, gâh ve bî-gâh o yeşil deryanın temevvücât-ı latîfesi yekdiğerini âğûş-ı iştiyâk içinde yuvarlamaktaydı.

İki vücûd-ı naziklerin çiçekleri. Çimenler içinde (sarmaşık)'lar gibi birbirine sarılmasından vücûd bulan o levha-i gurrâya karşı hayret etmemek. İki leb-i gül-fâmin birbirine temassını müşâhede edip debilâ-ihitiyâr:

“Bir keredir bu bûse cihân-ı şebâbda”

“Gözler semâda, leblerse incizâbda”

beytini tekrar etmemek kâbil değildi.

Şâir o saâdet-i ebediyye mahrûmlarının mahkûm-ı zevâl olan sevdalarına karşı benliğinden geçmiş, renkli renksiz rüyaların, sevimli sevimsiz hülyaların ebr-i seyyârına ruhunu tevdî' etmişti. Lezzet-i visâlin tahayyül-i şevkâ-şevkiyle ale't-tevâlî uçuyor, yükseliyor; teşahhusât-ı hâriciye ile mevsûf ve muttasıf olan kâinâtın mâ-fevk-i a'lâsında pûyân oluyordu. Heyhat!.. Ötede serâir-i hilkatle mâhiyet-i hayata âgâh bin feylesof-i himket-bînâ bu ulvî, bu hissi manzarayı vâlihâne tedkîk ve takip eyliyordu. Bir müddet sonra o levha-i hayattan, o hayali hakikattan bir nedâmet hâsıl etmiş olmalıdır ki feylesofun kalbinden bir feryat koptu. Zavallı feylesof diyordu ki: Koşunuz, oynayınız, zevâlsiz bir muhabbetle ilelebet yaşayınız. Zinhâr o diraht-ı izdivâcın sâye-i zulmet medârına takarrüb etmeyiniz! Zinhâr, o meyve-i memnûaya el sürmeyiniz ki envâr-ı aşk ve muhabbetiniz müddet-i hayatınızın son demine kadar pâyidâr olsun.” İşte eskimiş, asırlarca zalâm-ı nisyân arasında kalmış yeni bir mesele. Ancak şuna itimat etmelidir ki bir şiiri, bir felsefeyi kabul veya reddetmek için şâir; feylesof olmalı veyahut âsâr-ı edebiyye ve felsefeyi daima takip ve mütâlâa eylemiş bulunmalıdır. Yoksa edebiyatla felsefiyâta âşinâ olmayanların bu bâbdaki mütâlâaları bir saman rûy-ı iltifât göremez. Felsefemize nihayet vermek için kendi fikrimizi ilâve edelim. Bu gün o ilk bûsenin gönüllere ilkâ eylediği tesir-i ruh-nevâz ile müteessir olanlarına o ilk bûsenin içinde gizlenen nuhbe-i âmâle

mâlikiyeti arzu ederler. Bu halde feylesof hazretlerinin mütâlaası mecrûh ve merdûd değil midir? Elbette!

Ahmed Enverî

(s.3)

Hikâye ve Roman Kısım

Şemsiyenin Altında [Mâba'd]

Muharriri: Mehmed Raûf

- O, lakırdıyı bastırmak için değil mi?
- Yoo, vallahi değil... Anlamak için... Hiç böylesine rast gelmedim de... Aman yarabbi, daha başımıza kim bilir neler gelecek!
- Ah, acaba şu talihsiz başımın görmediği ne kaldı? Mahzûn mahzûn hikâyesine devam etti:
- Sen rast gelmedin de başka kim rast geldi? Belki işi yoktur. Bütün sebebi çok okuması, çok düşünmesi, çok yalnız kalmasıymış... İnanır mısın, yirmi üç yaşındaydı, yemin ederdi ki ben ilk kadını olmuşum...
- Ohh!
- Evveli öyle söylerdi ya... “Ben pek genç, yıpranmış, solmuş, harap olmuş bir adamım. Bütün benden evvelki mesâvîyi küçük yaşında kazandım. Yapacak şey kalmadı. Kendim uydurmaya başladım. Ah ben yirmi yaşında bir ihtiyarım. Bir müteneffir hayat! Olmuyor, anlamıyorsun değil mi? Zannediyorum ki sözler fikrimden pek adi dem vuruyor, halbuki başka sözde zevk yok ki onlarla söyleyim... Anlamadan, hissetmeden söylenile söylenile yalancının yalanı gibi ma'nâsız kalmış bu sözleri elimize alıp en nazik ıstıraplarımızı, en ince işkencelerimizi, bu bizden evvel mümkün değil, hissedilmemiş infîâllerimizi anlatmak istediğimiz zaman o sözcülere öyle gayr-ı kâbil teskîn garazlar bağlıyoruz ki... Zirâ işte bir söz müteneffir hayat! Bunu herkes kullanır, herkesin ağzındadır; fakat benim gibi deli olarak değil... Ve onlar bahtiyardırlar, zirâ ıstırabımdan ölüyorum...”
- Zavallı!
- İşte böyle, bu çocuğun ağzında daima böyle sözler gezerdi. Ben de söylediklerinin çoğunu anlamadığım halde sabahlara kadar melûl melûl ağlardım. Başını kaldırarak boynuma sarılır, “Beni sev, beni sev. Allah aşkına beni sev de beraber olalım... Mesut olalım...” diye sızlardı.
- Aman, dur dur. Bak şuna...

Muhteşem bir lando. İçinde henüz pek genç, nefis bir beyefendi uzanmış, altın saçlı bastonunu çenesine dayamış. Lâkayt, müzeyyen, mükellef geçiyordu.

- Bu kim?

- Tanıyamadın mı canım?

- Yoo, gözüm ısırtıyor ama...

- Amma yaptın ha hemşire... Canım bu gün sana ne oldu Allah'ı seversen?

- Ha, dur dur... Aaa, vallahi dilimin ucunda... Şey...

- Tamam da o... Zavallı Rabia'nın oğlu...

- Aman yarabbi. Daha dün çocuktu... Şimdi adeta bir erkek... Hem de ne delikanlı!

- Amma yaptın ha... O kadar yaşlı mı? Bilir misin Rabia sağken köşkte sıkıştırır sıkıştırır öperdin... Tanımadı bile...

Gözlerinde handelerle:

- Ah, bu dünya, dedi. Artık ihtiyarladık zannediyorum. Sen bundan ürkmüyor musun?

İkisini de bir bulut kaplamıştı; başlarını eğerek susuyorlardı.

- İyi; öteki, öteki ne oldu?

Mahzûn mahzûn:

- Nihayet öldü; bir gün odasında ölü buldular. Ben bir gün onun böyle biteceğini çoktan anlamıştım aaa... Zavallı çocuk... Aklıma geldikçe... İşte hayata silahsız, müdâfaasız gelmiş bir zavallı daha...

Ve sonra evvelki faytonun bu sefer daha muannidâne sürünerek geçmesi üzerine geri atılarak latîf sesiyle:

- Aman bu sakallı da... Dedi.

Hitâm

(s.7-8)

Nr. 58

EDEBİYAT

Vezir-i Hikmet-beyân Devletlü Nâzım Paşa Hazretlerindir:

Tevhîd

Ya Rab! Bu ne kâr-gâh-ı dünya

Bu sun'-ı bedîi hayret-efzâ

Bir zerrede bin cihân müdgam
 Bir noktada sadd-ı hezâr-ı âlem
 Her zerresi cilvegâh-ı kudret
 Her katresi bir muhît-i hikmet
 Tedkîk ederek bütün semâyı
 Gör sun'-ı celîl-i Kibriyâyı
 Bin türlü cihân cihân içinde
 Bin hâle girer zaman içinde
 Târî olamaz halel-i zamana
 Aheng-i umûmi-i cihâna
 Oldum yine ben bakıp bu hâle
 Hayran. Kemâl-i zü'l-celâle
 Bir emr-i muhâle düştü gönlüm
 Bak bak ne hayale düştü gönlüm
 Hiç keşf olunur mu ser-i kudret
 Esrar-ı hafîyye-i tabiat
 Ya Rab ne cesaret ve ne isyan
 Efkâr ve beşerdeki bu tuğyân
 Dünyalara sığmayan hakâyık
 Mağz-ı beşere olur mu lâ-hak
 Esrarına yokken tenâhî
 İdrâk olunur mu Hakk kemâhiye
 Ey gafil fen fûrûş-ı güm-râh
 İdrâke sığar mı hiç Allah
 Fen fen dediğin de bir eserdir
 Mahsûl-i tettebbü'-i beşerdir
 Mahsûlüyse tettebbuâtın
 Bir cüz'î kitap kâinâtın
 Bir cüz'ü ile kül olur mu yek-sân
 Mizâna gelir mi ilm-i Yezdân
 İnsan olamaz bi-hakkın arif
 Ta'mîk olunursa da maârif
 Tedkîk-i fûnûn edip dem-â-dem

Buldum bu hakikati müslim
 Âlemde tecelliyât çoktur
 Amma ki Hüdâ'dan özge yoktur
 “Allan büyük” demekle efvâh
 Tarif olunur mu hiç Allah
 Elfâza sığar mı kibriyâsı
 Âlemlere sığmayan kuvvâsı
 Kanûn-ı meşîyyetinde imkân
 Bir demde olur ademle yek-sân
 Amma ki bu intifâ'-ı imkân
 Bir varlık için olur nümâyân
 Zirâ ki memât olunca peyda
 Bir başka hayat olur hüveydâ
 Ecsâmda intikâl çoktur
 Ervâhda inkılâb yoktur
 Ya Rab ne bu intikâl-i dâim
 Ya Rab ne bu irticâl-i dâim
 Kanûn-ı tabiatın devamı
 Arayış feyz-i intizâmı
 Bürhân ulüvv-i kudretindir
 Hakka ki delil kudretindir
 Sen nur-ı muhîtisîn cihânın
 Hem rûh-ı latîfî kün figânın
 Madem ki yok cihânda nâ-bûd
 Sensin yine sen olan da mevcût!

(s.1)

İlhamî'nin Şiiri

Oğlum İlhami, üç yaşında melek!
 Şimdilik tûl-i ömrü bence dilek;
 Ben büyütsem, derim bu yavrucuğu...
 Ah bilmem ki çok görür mü felek!...

Odur ancak medâr-ı ümidim
 Kim bilir... Belki ömr-i câvidim
 Sende ümidim olmasaydı çocuk
 Bu kadar ben seni sever miydim?

Bence her hâli şiir âlemidir,
 Şiirin ama rakîk ve mübhemidir;
 Okunur cebhesinde âmâlim,
 Ma'neviyâtımın mücessemidir.

Hep medâr-ı yegâne-i zikrim,
 Feyz-i tab'ım, mürebbi-i fikrim,
 Oğlum İlhami, ruhum İlhami...
 Şâirim, işte en güzel şiirim!

Hem-neşînim o, gam-güsârım o,
 Tesliyet-bahş kalb-i zârım o;
 Gençlikte çocukluğum, yahut
 Fasl-ı sayfımda nev-baharım o.

Çocuğa bir çocuk gibi uyarım,
 Çünkü uymakta zevkler duyarım:

Bazı kere top oynarız... Atamaz;
 Beni aldatmak ister, aldatamaz.

Hep oyunla mizâcını denerim
 Yenilir, bazı kere de yenerim!

Anlamaz aczini, bilir mi sebi?
 Hiddet eyler: Mizâcı pek asabi.

Karşı geldikçe kaşlarım çatılır;

Kızarım ben, o gülmeden katılır;

Gâh olur zihnini yorar bir şey

İnceden inceye sorar bir şey.

Evde mi bî-huzûr şüphe ve zan?

Âsumân-ı suâl eder bazen!..

Bir mükedder peder için bence

Çocuğu en safâlı eğlence

“Sana oğlum, lakırdı söylerken”

“Deme {Ha!} bir daha {Efendim?} de!”

“Çağırırken seni uzak yerden”

“O nedir öyle: {Ha!}? {Efendim!} de!..”

Diyerek bazı eyleriz tekdîr...

Yavru bir gün yanımda minderde

Okuyor cehr ile: Elif, be, te, se.

(Cim) dedim, (cim) dedi... Dedim ki (Ha) de

Ben verince bu emrimi ne dese

Beğenir, hem edersiniz takdîr,

-(Ha) deme, Beybaba; {Efendim} de.

Servet-i Fünûn’dan – İsmail Safâ

(s.1-2)

Ona

-2-

Bütün revnak-ı letâfetle fart-ı rikkatle ruhumdan kâğıt üzerine dökülecek zannettiğim bu sönük, donuk sözler en samimi teessürâtımı ifâdede bana bu kadar ihanet, zulüm etme. Onlarda benim gibi zahmdâr; bî-karar olsa, zihnimde, kalbimde biriken bütün acıları bilsen nasıl bir sûziş-i şekvâ ile sana anlatmak isterdim. Halbuki tulû’ zamanını geçiren bulutlar

gibi, onlar kalpten iftirâk ettikçe ne o dilâşûb renkler, ne o mahzûn gölgeler kalıyor... Hayır mümkün değil, onlardan ne tükenmeyen heyecanımı, ne de kalbimin darbânını duyacaksın. Fakat hep mukmir geceler, hep müştâk-ı hayal olduğum zamanlar beni durduğum yerlerden çamlık dağlara, hâlî denizlerin kenarına götüren bir sâik-i dil-rübâ, bir cism-i gayr-ı meşhûd hatta sana bütün cihânın hayran olacağı bir kitab-ı sevda yazdırmaya iktidâr gösterecek kadar beni senin güzelliklerin içinde pür neşât eder, ve o kadar muğfel-i hissiyât olursa ancak senin hayalinle daha ziyâde hazin veya şâd olan bu güzel dağların, bayırların, o denizlerin, göllerin letâfetinden beni ma'zûr görmezsiniz?

Artık nasıl gizli tutabileyim, a güzel kız ben seni... Hayır, ben seni yine görmek istiyorum... Yine öyle bir tesadûf, bir geçerken, sade bir geçerken o iştiyâk ile, o sevdıyla ki bütün hayalim seninle meşbû' kaldı. Her şeyde, her yerde kaviyen tasavvur-ı rûiyetiinden, hemen daimi bir irti'âş-ı ruh içindeyim. Uzaktan geçen bir arabanın süratle nihân oluşunda ipekler, tüller arasında bir anda cihân-ı hayalâta tevdî' edilen iki kız çehresinde seni tefrîk etmişim gibi bir ıstırâbduyarken önümden bir ketîbe-i emel uçuyor, hayalim meşûş onu takip ediyor.

Atla uzak, pek uzak bir gezmeden dönerken umulmadık bir yerde tîz, billûri bir hande-i ruh-perver duysam, aşağıya düşecek gibi oluyorum. Gece, iki tarafı ağaçlı, onların aralarında fâsılalı hava gazları yanan medîd, münevver bir caddeyle gelirken leylin hevâ-yı bâridiyle şeffâf bir hevâ-yı mükevkeb beni üşüttüğü zaman ta nihâyetinde, nazarın ib'âd-ı muzliminde bir sâye gibi hayalin uçtuğunu görüyorum ve sensin zannediyorum.

İstanbul – Mehmed Serhad

(s.2)

Hikâye ve Roman Kısmı

Mühlik İncizâblar

Muharriri: Hüseyin Câhid

İstanbul

Âmâl-i safdilânesinin birdenbire müncezz-i hiçi olmasından hissettiği teessür ve heyecan o kadar şedîtti ki dört beş saat kadar gözlerini kapayarak karışık hayaller, azâb-engîz tefekkürler içinde davet ettiği uykuya mukâbil amîk bir kırıklık, şiddetli bir sersemlikten başka bir şey bulamamış, nihayet üç gecedir alışamadığı firâş-ı cebînin rahatsızlıkları, ipekli cibinliğin pembe ziyâları arasında gözlerini açmış, refikasını

uyandırmaktan ihtizâz ede ede dirseğini yastığına dayamış, kendisini toplamaya, hakikat-ı hâli görmeye çalışıyordu.

Gittikçe kat'iyete mübeddel olan zehirli bir şüphe zalâm-ı tereddüdâtı arasında korkunç aydınlıklar açarak mütecessis fikrini sâhe-i hakikate götürüyordu: Mektûm bir mecelle-i garrâ-yı şiirin yapraklarını, -bunca tecârib-i zâtiyesinin bahşetmiş olması icâbeden bir emniyet hilâfına olarak- ilk defa kesmek ümidinde bulunduğu halde o kemâl-i takdisle dokunmak istediği kitab-ı zî-hayatın... çoktan kesilmiş değil, evet, değil, fakat her halde kesilmeden okunmuş, meâlî keşfedilmiş olduğunu ne ıstırâblar içinde anlıyordu!

Artık şüpheyi mahal yoktu. O hissiyât-ı muhrîka, o ma'dûmiyet-i intizâz, o her arzuya mutâvaat-ı kâmile, ancak bir nîm-i vukûfun verebileceği bir fikr-i lezzet-i endişâneden, lezzeti nîm anlaşılmış meyve-i memnûaya nihayet kavuşmanın mûcib olabileceği sabırsızlıktan. Ancak bunlardan neş'et edebilirdi. Henüz bir hayal-i muhabbetin aksi ile bozulmamış zannettiği o mer'ât-ı saf ü affe, genç kızın meyyâl-i lerzîş-i sevda olan genç ruhuna mukâbil ne mülevves bir vicdân, ne nîm kapatmış cerihalar, ne ihtiyâr emellerle geldiğini şedîd-i teessürât-ı vicdâniye arasında düşünerek, -nesîm-i lâhutinin nefhât-ı perestîşkârânesiyle inkişâfa lââyık gördüğü,- gonce-i bekarete, temellük-i cismâniyenin hakikat-ı anîfânesini nasıl bir nezâhat-ı necibeyle ifâde etmekte tereddüt ederlerken müstehzî bir tebessüm bu kadar ince düşüncelerin mahalline masrûf olmadığını anlatmış, samimi tuvaletteki tarz-ı tertip her şeyi... Lüzûmundan ziyâde teshîl edivermişti.

Galeyânlı bir şebâbetin gınâ veren tecârib-i hissiyesinden şikeste-i ruh kalarak kalbinde çoktan kurumuş bir menba'-ı hâr şefkâtî ihyâ etmek, ilk gençliğinin en ufak meyillere mukâbeledede vâsi' tahassüslerle şitâb-nümûm olduğu o müebbeden akıp gitmiş ayâm-ı pür tehîcinden bir ufak parçasını iâde eylemek istediği zaman, bu mucizeyi bir genç kızın ma'sûmiyet-i bî-haberânesinden ümit etmiş; o artık kalbinde hiç ses vermeden o nâr-ı muhabbeti ihtizâza getirmek için bu şiir-i garrânın saf ve amîk lerzîşlerini elzem görmüştü.

O, bu muhabbet-i meşrû'ı n kadar aff ve mahdûd bir daire dahilinde bırakmak emelini beslemişse, hakikat-i hâl bunun o derece aksi olmuş, genç kız da gördüğü hesaplı istîgnâlar bu eski sefhin tecessüs-i marîzini tahrîk etmiş; o derecedeki bir aff-i bister-i zifâf, dört beş saat evvel, yâdı daima kalbin iyi kapanmamış bir yarasına zehirler akıtan ateşli, mülevves muhabbetlerin, o bütün muhabbetlerin hezeyânlarına cevelângâh olan sefâlet cümlelerine benzemişti. İmrâr ettiği hayat-ı muâşakakârâne arasında zihninde hâlâ mevcût kalmış sâfiyet-i garip ile fevk'at-tabîi takdislere, ulvî perestîşlere sezâvar gördüğü genç kız, işte tam bir bint-ül-havaya yakışacak sûrette, sadece üryâni-i câzibedârının bûy-ı

mühlikiyle mülebbes, ta yanında -o kadar ki temas ettiği noktaları yakıyor-, bî-tâb ve gül-gûn, yatıyordu.

Gulûbun pembe der-âğûşundan süzülerek çıkan hafif şuâlar, bu gelin cibinliğinin esrar-âlûd boşlukları içinde bu vücûd-ı hâr ü taze ile baygın baygın musâfaha ediyordu. Mevzûn teneffüsle ihtizâza gelen vücûd-ı nazikinın muhît-i mübhemi etrafında oynayan lem'âlar, bu küçüm âlemi dolduran baygın kokular nihayet bu hava içindeki binlerce iştihâlar, genç adamı mest-i ihtiras ediyordu. Fakat şu hezeyân-ı havâss, şu levhanın mâzide ihyâ ettiği hatîrâtın daha elemli, daha şiddetli olmasından başka bir şey yaramıyordu.

Mâba'dı var

(s.7-8)

Nr. 59

EDEBİYAT

Kanaryaya

-A. Nadir Bey'e-

Ah, sen ey-şükûfe-i tâir,
Niye düştün o ibtilâ yerine?
Çeşminin nazara-i mükedderine
Bakarak, anladım ki ben, zâhir
İnfîâlin senin de-garabetten,
O siyah zindegî-i zucretten,
Kafes-i ıstırâb-ı mihnetten.

Yoksa derdin gönülcüğünde senin
Seslerinde nedir o derd-i fasîh?
Müteselsil kafeste can ü tenin;
Gam ü hüznün nazarlarında sarîh.
Ben de işte o yolda mustaribim,
Ben de işte o yolda muğteribim,
Ben de bir tengnâda muhtecibim!

Kafesinden, ey âsumân-ı pîrâ
 Ediyorsun melâlimi tasvir;
 Bana hep kendi hâlimi takrîr
 Eyliyor ol safîr- hüzn-efzâ!
 “Seni ben eyledim mi istindâk?”
 Yoksa, ey canlı ziynet-i âfâk,
 Aynı gam mı bizi eden ihrâk?

Öldürür ömrünü-onun her-dem
 Dehrin âlâmı, gamları, miheni
 Benim olsan-sen, ey-zavallı! Seni
 Ben kafes bend-i ıstırâb etmem.
 Ne teheyyüc o-gamlı-seslerde!
 Ne keder ol küçük nefeslerde!
 Ah, kalbim-benim kafeslerde!..

Lâkin, ey tâir-i zeheb-i terkîb,
 Sen uçarsan eğer bırakma beni;
 Ben de gül-gûn-ı emellerimle seni
 Eyleyim âsumâna dek takip!
 Orada sevgili Hüdâ'mıza biz,
 Sinemiz çak çak gösteririz,
 Dertsiz, nâlesiz, şikâyetsiz!

İstanbul —2 Eylül 1313

İbn'ül-Kemal Giritli Süleyman Nüzhet

(s.1)

Musâhabe-i Edebiyye

Bu aralık matbûâtımız da bir klasikler meselesi açıldı. Üdebâmız, büyük muharrirlerimiz yekdiğerine mübâyânefkâr-ı serd eyliyor, güya meselenin tevzîhine himmet ediyorlar. Kimi bizde klasik bulunmadığından bahisle Avrupa klasiklerini tercümeyle teklif ediyor, kimi klasiklere hiç lüzûmumuz olmadığından bahs eyliyor; birtakımı da bizde fakdanına hükm olunan klasiklerin mevcûdiyetinden dem vuruyor...

Hulasa birçok şeyler yazılıyor, epeyce hakikatlar meydana koyuluyor; ancak, evet, ancak kimse bir şey anlayamıyor!

Tasavvur ediniz ki birisi yazdığı bir makaleye kuvvetlice mu'terizler görünce itir^fa edilen nikâtı te'vile kalkışarak kendisinin fikr-i mahsûsu ne olduğuna dair kimsede fikir bırakmıyor, kaçamak yollarını daima açık bulunduruyor... Bir şeyler!..

Bizim buna dair fikr-i mahsûsumuzu sorarsanız cevabından izhâr-ı acz ederiz. Yalnız bir şey bilirim. Onu da tekrar ederim ki: Güzel, her vakit güzeldir; Bakî'nin meşhur mersiyesi pek güzel olduğu için birçok defalar okumuş olduğum halde yine okurum; Le Cid, Esther, Andromaque gibi Fransız klasiklerinin âsârını güzel bulduğum cihetle okumadan lezzet duyarım. Tabi ki tabiata muvâfık bir sûrette tersîm olunmuş eski ve güzel bir levhanın her vakit güzelliğini muhâfaza etmesi gibi.

Evet, insan mehâsin-i tabiata tab'ân âşık yaratıldığı cihetle o mehâsinin gerek levhâ-i sûretinde bir şekl-i mürtesimini, gerekse o şekli zihne ilkâ edebilecek kuvvette bir şiiri daima sever, onu görmekten hiçbir vakit usanmaz; illaki hassâsiyet-i şâîrânenen pek az nasibi ola.

Vâkıa o eski klasiklerin tasvir ettikleri âlem şimdikininki aynı değildir; ihtimâl ki şimdiki zevkimize muvâfık gelmeyen cihetleri de bulunur. Öyleleri az okunur. Avrupalıların dedikleri gibi onları anlamak için bir iki asır evvelki gözle görmeye çalışmalı, muhîttâtımızı muvakkaten, hayalen değiştirmeli.

Klasikleri müdâfaada belki de lüzûmundan ziyâde ileri gidenler üdebâ-yı hâzırâyı beğenmiyorlar. Emil Zola'nın âsârına "rezâlet-nümâ" Paul Bourge'nin mütâlaât ve tedkîkât-ı psikolojisine "âsâr-ı kudemâyı bozarak ettiği istirâklar" nâmını vermekten çekinmiyorlar. Emil Zola büyük bir müdekkiktir. Tıynet-i insaniyyede ne kadar fenalıklar bulunduğunu gösteriyor, "iyiliklerinin için görmüyor?" demeyiniz; tebâyî-i insaniyyedeki hissiyât-ı âliyyeyi musavver klasiklerin bu kadar yazı yazmış olmalarına karşı Zola'nın tebâyî-i redîe hakkındaki neşriyâtını niçin çok görmeli? İtirâf ederim ki ben de Zola'yı çok sevmem. İnsan hem nevinin ne kadar fenalıklar ikâ'ına muktedir bir hayvan olduğunu görürse elbette müteneffir olur; bunları meydana çıkaran bir kuvvetli kalemi kırmak bile istese ma'zûrdur. Fakat "hakikat" nokta-i nazarından bakıldığı halde böyle düşünmek muvâfık olur mu?

Bourge'ye gelince teessürât-ı rûhiyyenin en ince perdelerini kaldırarak ihtisâsâtta ki kâbiliyet-i teessüriyeyi, tahavvülât-ı mütemâdiyeyi bir tarz-ı latîfte gösteren bu dahiye sirkat isnadı kadar kadr-nâşinaslık tasavvur edilemez. Bourge asr-ı hâzırın en büyük

müdekkiklerinden, en büyük feylesoflarından biridir. Hikmeti edebiyata mezc husûsunda ondan muktedir bir sâhib-i kalem gelmediği musaddıktır.

Bilmem, fikrim belki o kadar derin gitmez, fakat bu âcizce klasiklerin tercümelerine şitâb olunacak yerde Bourge'lerin, Produme'ların âsârını Osmanlıcamıza nakledilecek olursa daha ziyâde istifâde olunur. Vâkıâ klasikleri okumak fena değildir; fakat tercümenin eserin letâfetine îrâs etmesi tabîi olan halelden başka şâyân-ı taklit şeyler olmadığı da zaten mu'terif-i ileyhdir.

Aczimizi her vakit itirâf eder dururken böyle mühim bir meseleye kalem karıştırdığımızı bir cüret addedenlere şimdiden hak veririz. Lâkin düşündüğümüzü söylemek düşünemediğimizin ihtâr olunmasına medâr olabileceği mülâhazası bu cüreti bahşetti.

(s.1-2)

Hikâye ve Roman Kısmı

Mühlik İncizâblar

Muharriri: Hüseyin Câhid

Ah, mülevves, mülevvesten de beter mâzi! Daha on dört yaşındayken hânedeki kırklık hizmetçi kadınlardan başlayarak gâh en kibar kokotların muvakkit fakat galeyanlı hevesleri içinde boğulmak, gâh en bî-hayâ sefilelerin ihtirâ' etikleri mâhî-i nezâket, afif, hayvani müştehiyât sahnelerinde kalben, ne fikrin en nezih, en necîb taraflarını bırakmak sûretiyle yuvarlanan şu pür ateş-i hayattan, bütün bu eski vak'alardan nâ-kâbil ictinâb bir melâl ve nefret, bu hırpalanmış vücûttan şiddetli bir arzu-yı ferâmûş ve atâlet yükselmekteydi. -Ki yatağın yumuşaklıkları içine gömülmüş genç- bunların tesiriyle kendisinden geçer gibi oluyor. Bu hevâ-yı meshûnda sanki arıyordu.

Lâkin en ziyâde musallat olan hatıralar başkalarıydı. Serhada eremediği halde o memnû-ül-kalemilerin birçoklarında cevelân sûretiyle devam etmiş birtakım sergüzeştleri vardı, ki bunlarda bazen on dört yaş çılgınlıklarına mübtelâ bir genç kız, bir ümid-i mütebessim, bazen ihtinâk-ı rahmlar içinde uzanıp giden ayâm-ı intizârın baş döndürücü mahrûmiyetlerinden usanmış bir metrûka-i izdivâç. Bir hüzn-i mücessem, ihtirâsından başka dünyada hiçbir şey görmeyen, sonuncu olmasından korktuğu muhabbetine olanca meyelân-ı sevda-perverisiyle yapışan muâşaka-i mu'tâd geçkin kadınlar kadar harisâne bir tehâlûk ile âğûş-ı muhabbete atılmışlar, mevkilerinin son derece-i müsâadesi dahilinde bezl-i vücût etmişler, muhrik hatıralar bırakmışlardır.

Bütün bu geceleri sayfiye duvarlarından atlayarak, köşkün kapılarından girilerek hiçbir korku, hiçbir ihtimal düşünülmeyle yapılan çılgınlıklar şiddetli bir vuzûh ile noktası noktasına pîş-i ceşmânına geliyorlardı. İlk gençliğinin daha birçok sahâif-i mensiyyesi hatırasında haşr olunmuştu. Her türlü şekl-i şiiriden tecrit ettikleri bu muhabbetler arasında gâh izdivâç için zuhûr etmiş, gâh zuhûr etmesi muhtemel bulunmuş bir talep hakkında söyledikleri szlerde şimdi olanca hakikat-i zâlimâneleriyle kulağına çarpıyordu.

O herşeyden bî-haber bî-çâre zevc-i müstakbele ikisi birden gülerler, bunun böyle aldanmasını pek tuhaf bulurlardı. Bu, kendileri için bir devre-i mes'ûdenin iftitâhı demektir. O vakit istikbâl için va'dler te'âtî ederlerdi. Genç kız, ilk zifaf gecesinin tafsilâtını, -refikalarından velev en mahremine bile anlatsa hicâbından yerlere geçeceğinde şüphe etmemesini temin etmekle beraber- ilk telâkkilerinde yalnız kendisine hikâyede kusur etmeyeceğini kahkahalarla va'd ediyor. Evdekiler, bu sıkılmak bilmeyen ağızları bûseleri altında sıkardı.

İşte bütün bunlar kendisi için de olmuştu. Kendisin de safderûnluğundan, ilk söyleyeceği lakırdılarındaki tereddüdünden, çekeceği su'ûbetten, nihayet şu şimdi tafsilâtını der-hâtır ettiği daha büyük hayasızlıklardan bahs olunmuş. Kahkahalarla gülünmüş, alay edilmişti. Zevc bir kat daha aldatılmış olmak, ona keşf olunmamış iklim bırakmamak için -kendisinde ekseren yapmış olduğu gibi- bir leb-i harîs şu vücûd-ı gül-renk üzerinde süratli bûselerle uçuşmuştu.

Bilâ-perva, bir üryanî'-i küstâhâne içinde, saçlarına sarılarak, mühim tebessümlerle, ihtimal ki kendisinin safderûnluğunu rüyada bile istihzâyla, uyuyan şu zevce, eskimemiş bir hassâsiyet; affif bir bekâret getireceği yerde, sergüzeştli bir mâzi, azâblı bir ihsâsla, eğlenmeye gelmişti. Hiç beklemediği vahşi bir kıskançlık damarlarında birden bire çılgınca dolaşmaya başladı. Tombul gerdana titrek sâyeler salarak mevzûn bir hareketle mihter pistân-ı küstah arasından uzanıp giden o gîsû-an-ı şebrenge yakalamak, onu yerlerde sürüklemek, öldürmek istiyordu.

Fakat o, meşûm tasavvurlarla eğleniyor gibi, nîm şikûfte-i dehân-ı rengini arasından gayr-ı muntazam beyaz dişlerini göstererek, hafif bir serinliğin tesiriyle dalgalanan cildinden mühlik câzibeler neşrederek, yanında hüsn-i mukâvemet sözünün müdâfaası altında, bilâ-havf yatıyordu.

Genç adam, şimdi gözleriyle yemek istediği zevcesini, şu halde, başka birinin ağûşunda tecessüm ettirip de bir şey yapmaya muktedir olamayacağını gördükçe hemen derhal fırlayıp kaçmak, bu kadınlardan, yılanlardan, uzaklara gitmek istiyordu. Fakat onu bir süflî

fakat kuvî bir râbîta bu yumuşak yatağın hevâ-yı atâletine bent ediyordu. Bütün bu nefretler, bütün bu kıskançlıklar, şu muhakkir gördüğü kadını daha şâyân-ı hevâhiş, daha câzib bulmasından başka bir şey müntic olmuyordu.

Bu sırada oda gözlerini açtı. Tekâbül eden iki nazarın birbirine ifhâm ettiği ma'nâ-yı hevâhiş arasında genç kadının kolları gerinir gibi uzandı. Delikanlı bu kendisini davet eder gibi temâyül eden gerdana, der-ağûş için açılan kollara, nihayet bu dışının mükedder câzibesine, nâ-kâbil ictinâb bir incizâb ile, bilâ-tefekkür teslim-i vücûd etti.

(s.7-8)

Nr. 60 EDEBİYAT

Ba'de't-telâkî

Evet, senin o kadar gizli, nazlıdır hissin
Ki bence sen yine bir gonçe-i bekâretsın.

Rahik-i vecd-i telâkîyi nüviş ederken sen,
Vücûd-ı mestin o girdâb-ı gaşî içindeyken,

Sükût-ı cismine ruhun nigâh eder gülerek;
O, sanki ömrünün üstünde bir yabancı melek!

Semâ-yı vaslına ettikçe irtikâ gönlüm
Hayalini daha yüksekte hoş-nişîn görürüm.

Hayalin öyle göründükçe çeşm-i hasrettime
Yalan, derim bütün ezvâk-ı mâlikiyetime;

Benim saâdetim artık bu şeb-i hakikatken
“Yalan, yalan!” diye haykırmak istiyorum yine ben!

Behişt-i aşkını mestâne gezdiğim anda
“Behişt-i aşkıma gel!” der uzakta bir hande!

Vücûd-ı nazikin ağûş-ı şefkatındiyken
Hayalinin sesi; “Gel!” der uzakta bir yerden

Bu lahn-ı daveti gûş eyledikçe aldanırım,
Kavlinde bir gecelik bir misafirim tanırım.
Hayat-ı vaslını görmekle kanmıyor nazarım,
Hayat-ı vaslının üstünde bir hayal ararım.

Servet-i Fünûn’dan – Cenâb Şehâbeddin

(s.1)

Musâhabe-i Edebiyye

(Asır) gazetesi (Ma’lûmât), (Mütâlaa) cerîde-i edebiyeleri afâk-ı matbûâtta -birer neyyir-i tâbân gibi- tulû’ etmiş, erbâb-ı kemâlin âsâr-ı âliye ve hikemiyesine cilve-gâh-ı zuhûr olmuştu.

Bu sıraydı ki bir cehl-i mürekkeb hulâsasından başka bir şey olmadığını bilen ve fakat cehaletin mâhiyetini takdirle ilân-ı mübâhât eden bir muharrir yedd-i zaafındaki kalem-i nâ-tüvâniyle tahayyülât-ı me’yûsâne, tasavvurât-ı bedbahtânesini bî-bâkâne yazıyor. Kıymetli, kıymetsiz elvâh-ı hayatı, o üç vâsita-i terakki-i neşr ediyordu. Gariptir ki o kadar âsâr-ı edebiyeye rasında gerek Ma’lûmât’ta, gerek Asır’da en evvel ve doğrudan doğruya düçâr-ı ta’rîz olan o kîlk-i aczin mahsûl-i perişanisidir! Tabîmi denilecek? Hakikat öyle değil.

Âsâr-ı âdiyenin şâyeste-i nigâh-ı intikâd olmadığı hakkındaki hükm, umûmun ma’lûmudur. O halde iltifât-ı ta’rîz şerefine mazhariyetle mübâhî olan o eserleri âsâr-ı âliyeden addetmemeyi lâzım gelecek? Tekrar ederim. Hakikat öyle değil. Ta’rîz başkadır, tenkit yine başka.

Bizde bir şey var. Ekseriyet düşündüğünü, hissettiğini değil, işittiğini, bilmediğini göstermek taraftarı. Bundan ne çıkar? Bu meslek-i sakîmi takip etmekle terakkimi hâsıl olur? Terakkiyât-ı fikriye, terakkiyât-ı insaniyye güzel düşünmeye, güzel düşündüğünü sarf-ı mesâi ile güzelce meydana koymaya müftekirdir. Bizde kaziyye bir aks. İşitilmemiş sözleri, yazılmamış terkîbleri işitmemeli, yazmamalıyız. Yeni bir şey meydana koymamalıyız. O gibi bir cesaretle bulunuldu mu? Meydana yüz bin mu’teriz çıkıyor, kavâid-i edebi zîr ü zîr ederek ağızlarına gelen sözleri tefevvüh ediyor. Teskin-i hiddet edemedi mi? Nihayet insana sövüyor. Her fert ne mütâlaada bulunursa bulunsun fikrimce

bu hâlin sebep ve menşei şahs-ı mütearrızın ser-i hilkate, mâhiyet-i hayata olan vukûf ve mazhariyetinde aramak lâzımdır. Çünkü mâhiyet-i hayat her ferdin nokta-i nazarında bir değildir. Tecelliyât-ı ilahiyye bir olmadığı gibi.

(Asır)'la devam eden müvâheze veyahut muâreze (Mübâhese-i Edebiyye) namıyla bir risâlenin vücûduna hizmet etti. (Mütâlaa)'nın vâsıta-i intişâr olduğu Felsefe Kırıntıları -ki birer hikmeti, birer hakikatı ihtiva eder; Beylerbeyli Raûf Beyefendi'nin ta'rîzleri üzerine öyle bir hüsn-i neticeye iktirân eylerse de bendenizce her halde mûcib-i şereftir.

Felsefe Kırıntıları'nın zaten birtakım itirâzâta hedef olacağı bence şüphesizdi. Çünkü bazı gizli hakikatları câmi'dir. Eskilik içinde bir yeniliği muhtevidir. Maa-mâ-fih Raûf Beyefendi'nin itirâznâmesini bendeniz okuduktan ve epeyce düşündükten sonra mütâlaa'yı söz, ma'nâ, maksat anlar bir refikime gösterdim. Mütâlaasını sordum. Refikim dahi varakayı dikkatle okudu. Esası iddia ve itirâza mugâyir ta'bîr ve terkîbleri, maksat ve fikre uzak, pek uzak tefsirleri gördükten sonra uzun bir off!! İle eyvah ki bu da bir dedi veyahut kodu.

Bu dedilerden, kodulardan ne vakit kurtulacağız? Edebiyat-ı milliyemizin devr-i fetretine ne zaman hâtme çekeceğiz? Dedi. Cerîdeyi elinden fırlattı. Arkadaşımın şu infîalidir ki dedi, kodu üzerine bir mübâhese yazmak fikrini bende hâsıl eyledi. Yoksa bir feylesofun ulüvv-i tab'ı (faraclar içine) gagasını sokanlara cevap verecek, gönül üzecek derecelere tenezzül etmeyeceğini her munsif teslim eder. Dedi veyahut kodu! Bilemem, şiir bundan, geçinenler bu meseleyi düşündü, düşünmeye lüzûm gördü mü?

Dedi; bir muallim-i zî-iktidâr;

Ümit iledir bekâ-yı etfâl

Sevdirmede bî-emelini mâder

Şiiriyle kuvvedeki bir hakikati, mâhiyetine hâlel gelmesi kâbil olmayan bir hikmeti tasvir ediyor. Bu bir dedidir. Sonra biri "Hayat ile ümit bu rezm-gâh-ı fenâda bilâ-inkitâ' muhârib bulunur" cümlesinden "Hayalât ile adüvv bulunan ümidi zuhûr-ı ecele kadar birbiriyle değişir" fikr ü meâl-i nâşinâsânesi çıkarıyor. Sözde ta'kîd olabilir. Ancak her mu'teriz munsif bir eser tenkit edeceği zaman muharririnin üslûb beyânıyla meslek ve meşrebini dahi nazar-ı dikkate almalıdır. Bâ-husûs Mütâlaa'nın devamlı kârî'lerinden olduğunu iddia eden bir zât o muharririn yine Mütâlaa'da mûnderic ümit! Ey himâ-yı zerrin-i bâl!

Şehbâl-i latîfin yetişir fikrime sâye

Envârını saç gönlüme, ver ruhuma pâyeye

Feryadında bulunduğunu unutmamalıdır. İşte bu gibi eni boyuna uymayan sözlere terdîd ve adîl ile ifâde edilmiş olmak üzere dedi veyahut kodu dedi. Adîl nedir? İşte ikinci bir ma'nâ. Sevgili kârîîn! Emniyet ediniz, hepimiz ulûm-ı şarkiye ve garbiyeden dem vuruyoruz, hepimiz lisânımızın sadeliğini arzu ediyoruz. Fakat hiç birimiz kavlimizle fiilimizi birbirine uyduramıyoruz. Bilmediklerimizin bildiklerimiz yanında hiç münzilesinde kaldığını bilmek bile istemiyoruz da her ferdi techîl etmekte "Herkesin âlemde bin mâdûnu, bir mâfûku var hakikatını teemmül eylememekte bir zevk, bir neşe buluyoruz. Bu niçin böyle oluyor acaba? Bu acabanın cevabı o (farac?) dolusu Felsefe Kırıntıları içinde mevcûttur. Ancak o hakikati nazar-ı hikmet sahibi olanlar görebilir. Âlim kimdir? Cahil kimdir? Biz bu bâbdaki fikrimizi bir zâta hitâben vaktiyle yazmış olduğumuz bir mektubu Mütâlâa'da neşriyle tekrar etmeye çalışacağız. Bunun için musâhabemizde devama müsâade buyurunuz.

Ne diyorduk? Dedi. Evet biri mesela bir süvari zabitanın ne gibi evsâf ve meziyetle muttasıf olması lâzım geleceğine dâir kârîîn-i asrın nazar-ı dikkatine saf, parlak bir levha arz etmek istiyor. İşte bu levhanın ilk nakşı bir dedidir. Tutuyor da temâyülât-ı nefsâniyeye mağlup olarak muhîtâtının teessürât-ı tabîiyesi hilâfında birbiriyle gayr-ı mümteric boyalarla evsâf, o pak levhânın arasına fevk'at-tabîa şekiller, hayaller resmeyliyor. Levhanın nezâhat-ı evliyesini ihlâl ile meydana bir ma'rifet koyuyor. Bu hüner de bir kodudur. Mesela yine biri sengîn kelimâtten feryâda başlıyor. Bu da bir dedidir. Sonra o feryâtlar arasında şikâyet eylediğinden ziyâd taş gibi çetin kelimeleri isti'mâl ediyor. Bunlarda birer kodudur.

Evet biri;

Makberleri mahv eylemese gerdiş-i devrân
 Bir ev yapacak yer bulamaz hâne-i neşinân
 Taş zannederek kullanıyor da onu insan
 Mevta kemiğinden oluyor bir tice-i eyvân
 Sağlar dolu bir makberedir âlem-i bî-sûd
 Feryât-ezîn nev'-i vücûd-ı adem-i âlûd

Feryâdıyla cereyân ve mâhiyet-i hayatın en hafî, en nazik noktalarını enzâr-ı hakikata vaz' ediyor. Bu bir dedidir. Sonra diğeri muktezâ-yı beşeriyet çâh-ı gaflete düşerek bir kitâbeye hem de şâyân-ı ibret bir kitâbeye karşı hürmetsizlikte bulunuyor. Mürûr-ı zaman ile inkılâb-ı devranın âsâr-ı muhribesi olmak üzere kitâbeye ârız olan birkaç kusuru nazarında büyüttükçe büyütüyor. Bu gibi ma'rifetler kodudur.

İhtimaldir ki bu dediler, bu kodular şâyeste-i tenkit görmeyenler çoktur. Fakat fitrimce tekmi-i müvâheze, tenkit sayesinde hâsıl olur. Gördüğümüz bunca müesser-i medeniye hep mahsûl-i eser-i tenkittir. Ancak şart-ı muvaffakiyet her zaman hüsn-i niyete iktidâr etmiş ve etmekte bulunmuştur ki her hamiyetli Osmanlı bu noktayı dikkatten uzak bulundurmamalıdır. Çünkü hüsn-i niyete mukârin olmayan sözler, kıymet ve mâhiyeti hâiz ciddi birtakım dedilerin arasında kalmış kodulardan başka bir şey olamaz.

İdrâk başka, hiss başka, rûiyet başkadır. Hatta ma'nâ-şikenlik dahi bütün bütün başkadır. Sûret ile sîretin adem-i muvâfakatı bu gibi tehâlûf-i ezelinin icâbâtıdır. Maa-mâ-fih maksat lisâna, edebiyata hizmetse (Mespirezons) tercümesinin muâhedesi münekkittir için pek büyük bir nümûne-i irşâttır. Yoksa lüzûmsuz sözler, maksada muhâlif tefsirler bir eser zühûl olduğu meydanda bulunan terkiplere karşı itirâzlar ferdâya kadar pâyedâr olmayan dedikodular kabilindendir ki sahibi için bir zaman şeref-bahş olamaz.

Ahmed Enverî

(s.1-2)

Hikâye ve Roman Kısmı

Fedakâr Kız

Muharriri: Gelibolulu Halil Ulvi

-1-

Mektup

Melek!

Aşk ve muhabbetin ne büyük, ne kadar bir tesire mâlikmiş? Zihin ve fikrime müstevli olan kasvetfezâ birtakım evhâm ve hayalât, ümid-i istikbâlimi mahv ü perişan eylemiş, en mukaddes ve muazzez bildiğim ayâm-ı hayatiyemi bir buhran-ı hüvel-nişân içinde bırakmışken -seni gördüğüm ve nâil-i iltifâtın olduğum dakikadan itibaren- hâl ve tabiatımda bir tebeddül, fıkır ü vicdânımda bir tahavvül peyda olmaya başladı.

İşte ben, benliğimden vazgeçmiş, mehâcemât-ı elem ü endûhla alâik-i dünyeviyyeden kat'-ı reşte-i irtibât ederek intihar gibi aklen ve hikmeten ale'l-husûs dinen menfûr ve merhûm olan bir vâsita-i sibâ-âne ve vahşiyâneye mürâcaatı kararlaştırmıştım.

Sen, kuvvâ-yı beşeriyyenin hâricinde âlem-i melekûta mahsûs bir kuvvet ve kudretle mevki'-i felâketime yetiştin! Meleklerle yakışır bir tavırla karşıma çıktın! Lisân-ı hâl ile bana şu sözleri söyledin:

“Ey âciz mahlûk! Derece-i acz ü meskenetini bilmeyerek ihtiyâr ettiğin şu hareket nedir?

Cenâb-ı Hakk’ın sana ihsân ettiği ziyâyı hayatın sahâib-i küfürle iğtirâb ve inhisâfını arzu ediş neden münbaistir!

Âlâm ve sefâlet-i dünyeviye tâb-âver mukâvemet olamadığın için mi bu tarîki ihtiyâr eyledin?

Yazık! Yazık! Zaten dünyada saâdet, sefâletken tevâim-i kardeş gibidir. Daima yekdiğerini takip eder. İnsan saâdeti memnûniyetiyle istikbâl eylediği gibi sefâleti hüzn ü kederle değil, belki tahammül ve sebâtla karşılaşması iktizâ eder.

Sefâletten dolayı hayatından nefret etmek, bîzâr olmak kâr-ı akıl mıdır? Heyhat! Sen, henüz fusûl-ı ömrün ilkbaharındasın! Bu mevsim-i tarâvet ve letâfet-efzâyı rîh-i küfür ve intiharla tesmim etme! Sefâlete adem-i tahammül zaaf kalp, ihtilâl-i fikr, şûriş-i akl, sû-i tefekkür neticesidir. İlim ile irfân, mehâsin-i ahlâk ile, bazılarını da ifrâdını câmi’ ağıyârını mâni’ olmak üzere (insaniyyet) lafz-ı celîliyle tebcîl ve tebşîr buyurmuştur.

Bu hitâb-ı celîl ü ulvinin muhâtabı olduğun halde behîminin bile kabul edemeyeceği bir hareket-i vahşiyâneyi irtikâb ederek azîz olan hayatına kıyma! (zaaf-ı imandan gelir insana fikr-i intihar) işte bu nesâyih-i âliyenin tesiri, dest-i kahr ü helâkında zebûn ve bî-mecâl kaldığım himâ-yı intihârın ateşli nöbetlerini tehîf ve teskîn ederek bana yeniden iade ettiği kuvvet ve kudret sâyesinde o girdap hüvelnâk-ı mevtten tahlîs-i giribân eyledim.

Serâc-ı ömrümü şu’ledâr eden nash ü pendin! Şehrâh-ı istikbâlimi tenvîr eden vech-i münîrindir!

Bu hizmet cihân-ı kıymetten dolayı size borçlu kaldığım teşekkürâtı acba nasıl ifâ edebileceğim!

Derûni bir sadâ:

Madem ki hayatını iade eden müeddettir! Bunun şükran ve mehâmetini onun esiri olmak, ve bu yolda fedâ-yı can etmekle ifâ et!”

Sûretinde bana reh-nümâ oluyor!

Buna karşı ne diyeceksiniz! Beni kahr ü sefâletin tesiri dereke-i helâka tenzîl eylemişti.

Mâba’dı var.

(s.7-8)

Nr. 61

EDEBİYAT

Mütâlaa'ya Bir Nazar

60 Numaralı Mütâlaa'yı ciddi bir nazar, asûde bir fikirle mütâlaa ettim. Cenâb Şehâbeddin Bey'in şiiri, (bahada ağır, yükte yeğni) eşya gibi kolayca nakl olunmuş, Mütâlaa'ya sernâme-i mübâhât olmuş... Demek ki beğenilmiş...

Bu yoldaki eş'ârı gayet güzel, nazar-ribâ kurdelâlarla tezyîn edilmiş, zarîf buketlere teşbîh etsem müşebbeh müşebbeh-ün-bih tevâfuk eder zannederim.

Öyle ya! Bir buketten herkes isti'dâd ve temâyülâtına göre zevk-yâb olur... O nebâtiyûndan birisinin eline düşerse âlimâne tedkîk edilir...

Elvân ve ezhârdan ma'nâlar istihrâcı kaydında bulunan zarîfâne arz edilirse, zevk-i aşînâyâne teevvülâtta bulunur... Veya; yalnızca meşâmmını telzîz etmek isteyenlere verilirse bûy-ı letâfetinden, aheng-i intizâmından müstefid olur; medîd-i harîsâne bir nefesle koklamak, yine koklamak ister.

Fikrimce Cenâb Bey'in, Fikret Bey'in, daha bu gibi iktidâr-ı ciddiye, üslûb-ı nevîne mâlik olanların âsârında -taklidine muvaffak olamayanlar hasedinden mütevellid- bir bûy-ı sekâmet hissediyorlar. Lâkin onların meşâmmı zekâm-ı arzla münferî'f-ül-hiss bulunduğundan kendi meşâmlarındaki sekâmeti eserden fâih zannediyorlar.

Bilmem, teşbîhim doğru mu? Fırka-i müteceddidenin yazdıkları âsâr-ı mütâlaaya ayniye-i in'itâf oluyor. Orada herkes kendini görüyor, gördüğü gibi idare-i fikr ile evsâfını tasvir eyliyor.

İtirâf ederim; âsâr-ı cedîdeye olunan itirâzât-ı içinde edile-i mukannaya tesadûf etmedim ki takip olunan yolu inhirâf ettirebilecek bir hakikati muhtevi olsun.

Şiirden sonra (Musâhabe-i Edebiyye) nazar-ı istifâdeye ma'rûz oldu. Ahmed Enverî Bey güzel yazarlar içinde bir mevki' ihrâz edecek iktidârı hâizdir. Bununla beraber bazı defa da muhâkemâtında yanılıyor. Kendi fikrini kendi sözleriyle cerh ediyor. İrâd eylediği delâile; akvâli muâriz bulunuyor.

Yazdıkları musâhabede: Mu'terizlerin evsâfına dair olan fikir pek doğrudur. Bu bâbdaki muhâkemât hakikat üzerine ibtinâ edilmiş, saf, pak bir kalbin feryâdını andırıyor. Çok beğendim; lâkin (Asır)'la cereyân eden; bilmem nedense yarıda kalan musâhabeye zemin

olan tebrik ve elvâh-ı payatı bir hayli güft ü gûyî mûcib olmuştu. Hakikaten o mübâhese Enverî Bey'in şimdiki arzusu gibi bir dairede deverân etmedi. Yahut o zaman fikri şimdiki fikrine mübâyandı. Velhâsıl epeyce sahsiyâtla uğraşıldı. Cesaret verici sözler nihayet mu'terizi bârid bir lisân, usandırıcı bir figân ile dert anlatmaya mecbûr etti. Üstâd Ekrem'in hamiyetini tahrik eyledi. Bu sırada Enverî Beyefendi'yi temeyyüz ettirecek bazı imârât zuhûr edecek bahis bir neticeye iktirân edemedi.

O bahis neticelensin, neticelenmesin; herhalde mürûr-ı zaman ile hükümden iskât edilmişti. Bu musâhabede mu'terizlerin evsâfını takliden şümûllu sözlerle eski bir mücâdeleyi tekrara, sönmüş bir ateşi uyandırmaya vesile olacak yolda beyân-ı mütâlâa eylemesi daha doğrusu kendi eserlerine itirâz edenleri techîl ederken (bir cehl-i mürekkeb hulâsasından) başka bir şey olmadığını itirâf ederek böyle vâzih ü musîb sözlerle cevab-ı intizârına mahal olmadığını ifhâm eylemesi muhâkemâtındaki noksanı irâe ediyor, irâd eylediği delâile yine kendisinin muâriz bulunduğunu ispat etmiyor mu?

Raûf Bey'e gelince... "Felsefe Kırıntıları"nın teskîn-i cû'-i hakikat edemeyecek derecede olduğunu, gösterilmek istenilen hakâyıkın mestûr tutulduğunu beyândan sonra, cümle-i müddeasıyla ona itirâz ediyor. Meâl-i istihrâcî husûsunda düçâr olduğu müşkülâtan kurtulmak için istimdâd ediyor...

Adeta açıktan açığa Enverî Bey'in nur-ı zekasıyla mütenâsib istizâhâtta bulunuyor, cevap bekliyor. İki kere iki kaçtır? Suâlini nasıl muvâfık bin cevap verilmek lâzımsa? Öyle bir cevaba intizâr oluyor...

Bî-tarafâne muhâkeme edilecek olursa Raûf Bey'de açık bir mestûriyet içinde fikrini beyan etmiş... Çok cümleler sâmitâne bir halde bırakılmış, yazı olduğunu yalnız şeklen gösteriyor, kendisini düçâr-ı ta'rîz olmaktan kurtarmıyor.

Gerçi makale baştan aşağı mütâlâa edilince bir şey anlaşılmamak kâbil değil. Fakat böyle mi yazılmalı? Bir şeyden ma'nâ çıkarmak için karîneye mi mürâcaat edilmeli?

Esasen Ahmed Enverî Bey'de "O bir dedidir" diyor. O (dedileri) (koduları)'a tahvîl ediyor. Bu keşmekeş içindeyken ortaya bir süvari zabiti çıkıyor. Son perde bir tablo halinde gösteriliyor. Süvari zabiti elvâh-ı hayat içinde cevelân ediyor.

Bunu beğenmeyenlere karşı benim ta'rîzde bulunmak kastıyla boyalardan, renklerden bahs olunur. Velhâsıl kâriîn; tezâtlar, garibeler, iki ma'nâlı cümleler, şümûllu kelimeler, gagalı, ferâclı terkipler içinde kalıyor.

Bilmem ki bu da bir dedi midir? Yahut kodulardan mıdır? Her ne olursa olsun... Bir şeye itirâz olunacak mı? Münsifâne bir sûrette muhâkeme olunarak mesele güzelce tahlil edilmeli. Tesâdüm-i efkâr ile bârika-i hakikatin âsârı enzâr-ı istifâdeyi tenvîr eylemeli.

Halbuki böyle olmuyor. Şahsiyâtla uğraşılıyor. Mu'terizleri tahtie eden kalem aynı hâlin mukallidi oluyor. Bundan lezzet alıyor.

Vü gayr-ı takî ye'mr'ül-nâs bi't-takî

Tabib yedâv'ül-nâs ü hû marîz

Cemil Haveri Bey'in, o genç doktorun Selânik ahvâli hevâiyesi hakkındaki makâlâtı cidden istifâdeli tatbikâtı idâme-i hayata hâdim...

Şehir Postası şatahât ile mümtezic bir ciddiyet dairesinde kârîni faciadan sonra oynanan komik, nazar-ı ibrette ehemmiyeti hâiz bir parça gibi hem eğlendiriyor, hem de müstefid ediyor. Buna devam edilirse Mütâlaa için hayırlı, kârîin için zevkli bir çıkış açılmış olur.

Yeni başlanan roman yeni başlandığı için ihtivâ edeceği makâsıdı tayine, ve nîk ü bedi hakkında idare-i fikre kimsede iktidâr yoktur. Gerçi perşembenin gelişi, çarşambadan belliyse de romanlar hakkına değil. Edîbe-i bî-himmetâ İsmetlü Emine Semiye Hanımefendi Hazretleri'nin Sefâlet romanı iktidâr-ı edebiyeye hüsn-i misâldir.

Mütâlaa'nın evvelden beri takip ettiği ciddi mesleğin devamını temenniyle arzdan, her türlü şâibeden biri olan mütâlaâtıma burada hâtme verir, muvaffakiyetinize dua eylerim efendim.

Ulvî

(s.1)

Hikâye ve Roman Kısmı

Fedakâr Kız

Muharriri: Gelibolulu Halil Ulvi

-2-

Mektup

Siz tahlîs ettiniz! Hayatım sizindir fakat beni mes'ût ve ihyâ, mahv ve efnâ eylemek yine elinizdedir...

Artık şanınıza düşeni işleyiniz! size derece-i sefâletimden, tercüme-i hâlimden bir nebzecek yazmak hüviyet-i zâtiyemden ma'lûmât vermek isterim bilmem canınızı sıkarmıyım?

Pederim Mısır hânedânından ve ashâb-ı servet ve yesârdan (Veysi) Bey isminde bir zât olup yirmi yaşındayken bir ay ziyaret-i der-i aliyeye gelmiş ve İstanbul'a müvâsalatı ilkbahara tesadûf etmiş, kadîm ehîbbâlarından bazıları delâletiyle Arnavutköy'de bir yalı isticâr eylemişti.

İstanbul'un letâfet-i âb ü hevâsından memnûn kalan pederim kudemâ-yı me'mûriyetinden bir zâtın kerimesiyle akd-i izdivâç ederek muâmelât ve meşâgil-i ticâriyesini İstanbul'a nakletmişti.

Tarih-i izdivâcından bir buçuk sene sonra bir erkek evlâdı dünyaya gelip bir buçuk yaşında vefat etmiş ve yekdiğerini müte'âkib birkaç çocuğu dünyaya gelmişse de her biri bir sûretle terk-i hayat ederek kader en nihayet beni âlem-i hayatın sahne-i âlûduna terk ve tevdî' eylemiştir.

Beş altı yaşlarına geldiğim zaman husûsi bir muallimin dest-i ta'lîm ve terbiyesine tevdî' olunmuştum.

Tabiatımın ta'lîm ve terbiyeden ziyâde haşarılıktan, daha doğrusu haylazlıktan hoşlandığı ve peder ve vâlidemin bana olan muhabbetleri emr-i tedriste hocamın göstermesi iktizâ eden tazyîkât-ı ta'lîmiyeyi ref' ü izâle eylediği cihetle her istediğimi yapmak için kendi hevâhiş ü reyime tâbi' olmakta, her gün birer fenalık yapmakla peder ve vâlidemi dil-gîr ve muztarib etmekteydim.

Terbiyesizliğimden, ahlâksızlığımdan müteessir ve müteezzi olan pederim beni tekdir ve tevbîh etmek istediği zaman vâlidem beni himâyeye ve pederime çîn-i cebîn irâe etmek sûretiyle sû-i ahlâk ve harekâtımın dairesini tevsî' eyliyordu.

Mâ-ba'dı var

(s.8)

Nr. 62

EDEBİYAT

Üstâd Ekrem'e Nazire

Nerede o dem ki şevk-i dilim bî-girândı

Gönlümde meyl-i zevk ü safâ râyegân idi

Nerede o dem ki mezherede -hoş aşkla-
Murgân-ı nağmesâza dilim hem inân idi

Nerede o dem ki bâdeye dökmezdim âb-ı rû
Bir neşe-i medâmla dil ser-gerân idi

Nerede o dem ki gonce ü dîlcû şükûfeler
Baktıkça, pîş-i çeşmime sûd-efşân idi

Nerede o dem ki pûş-ı çîn-i lâ'l-i yârken
Dünya gözümde cennete benzer cihân idi

Nerede o dem ki arz-ı muhabbet için ona
Eşk-i teriyle didelerim tercümân idi

Nerede o dem ki şevk ile izhâr-ı neşe-i rîz
Aheng-i dil-firîb ile cûlar revân idi

Nerede o dem ki yâr ile hem seyr-i bağken
Güller şemîm-i zülfüne gıpta-keşân idi

Nerede o dem ki yâr ile hem bezm-i şevksem
Bir külbe-i hazîn bana cennet-nişân idi

Nerede o dem ki hasta-i hicrân-ı yârsam
Hald-i berrînde olsa bana gam-ı resân idi

Nerede o dem ki vardı bir nev-cevân benim
“Kim dil-nevâz ü işve-ger ü nüktedân idi”

Nerede o dem ki saatinin her dakikası
Bir ömr-i sermediye bedel hoş bir an idi

Hikâye ve Roman Kısmı**Fedakâr Kız****Muharriri: Gelibolulu Halil Ulvi**

Bu hâl ile bir buçuk iki sene kadar bir müddet mürûr eylemişti ki: Hocam artık ahlâksızlığıma; ve hakkında gösterdiğim harekât-ı nâ-becâyâ tâb-âver mukâvemet olamayarak beni terke mecbûr olmuştu.

İki senelik ta'lîm ve tedrisin neticesindeki muktesebâtım hurûfâtı tanımamak sûretiyle elifbâyı ancak ezber olarak okuyabilmekten ibaret kalmıştı.

Bu hâlim vâlidemden ziyâde pederime tesir ediyor, bazı defa çehresinde hâsıl olan alâim-i ıstırâbı vâlideme göstermemeye çalıştığı halde muvaffak olamayarak nihayet def-i teessür için evden çıkmaya -daha doğrusu kaçmaya- mecbûr oluyordu.

Bir gün kuşluk tamından sonra yemek odasında peder ve vâlidem arasında şu sûretle bir muhâvere cereyân ediyordu:

- Hanım! Bu çocuğun gidişini hiç beğenmiyorum. Kendisine pek çok yüz veriyoruz. Buna şimdiden bir çare düşünmezsek ileride ta kalbimizden açacağı yarayı tedavi etmek kâbil olamayacaktır.

İşte sekiz dokuz yaşına girdiği halde kendisinde terbiyeden eser yok. Bunun tashîh-i ahlâkı ve istikmâl-i ta'lîm ve terbiyesi için şimdiden bir çare düşünmeliyiz. Vakit geçtikten sonra mürâcaat edeceğimiz tedâbir akîm kalacaktır!

- Canım Bey! Senin de akıl ve fikrin çocukta; daha sekiz yaşındaki bir çocuğun ta'lîm ve terbiyesi ne olacak? El âlemin çocukları bizimkinden terbiyeli mi? Terbiye dediğin çocuk büyüdükçe, akli başına geldikçe kendi kendine hâsıl olur. Bunun için artık uzun uzadıya merak edecek ne var?

- Hanım! Hanım! Bu sözleri eğer ki sâika-i şefkat ve muhabbetle "Safvet'i" himâye için söylemekteyseniz de iyi bilmiş olunuz ki bunlar müstakbelen Safvet'in sefâletine hizmet etmekten başka bir şeye yaramayacaktır. Çünkü ta'lîm ve terbiyesi husûsunda göstermekte olduğumuz zaaf-ı kalp bilâhare Safvet'i dereke-i mezellete tenzîl edecektir ki o zaman bu günkü muhabbet ve şefkatinizin yerini esef ve peşimâni işgal edecektir. Bana kalırsa kendisine gösterdiğimiz ve muhabbeti su-i istimal etmeyerek ta'lîm ve terbiyesi husûsunda biraz sert bulunmamız icâb eder.

Öteden beri fikrimi işgal eden bu mesele muâmelât-ı husûsiye ve ticâriyeme de sekte irâs eyledi.

Bunun için bu gün bir karar-ı kat'î ittihâzı elzemdir. Ben, çocuğun mekâtib-i askeriyyeden birine yerleştirilmesi fikrindeyim. Buna sen de iştirâk edecek misin? Yoksa yine fikir ve tasavvuruma muhalefet etmekle çocuğun sefâlet-i müstakbelesine hizmete alet olmaktan çekinmeyecek misin?

Çocuğu askeri mektebe yerleştirmek husûsundaki maksadım orada usûl-i zabt ü rabt-ı mekâtib-i sâireye nisbetle daha ziyâde bir ihtimâm ile icrâ olunmakta olduğundan göreceği tazyîk üzerine çok vakit geçmeksizin tebdîl-i ahlâk ile haşarılığı terk edecektir. Maa-mâ-fih ben çocuğu yarından itibaren mektebe göndermek istiyorum. Bizim için bundan başka mürâcaat edecek çare yoktur. Elbette bu fikrimi sen de kabul edersin...

- Madem ki bu husûs Safvet'imîn istihsâl-i saâdet ve kemâline hizmet edecektir, elbette kabul ederim!

İşte muhâvereye bu sûretle hâtme çekildi. Ertesi gün mukaddemât-ı ulûmu tahsîl etmek ba'de idâdi ve harbi mekteplerine girmek için Arnavutköy'deki mahalle mektebine devama başladım.

Mâba'dı var

(s.7-8)

Nr. 63

EDEBİYAT

Allâme-i Bi'l-heves

Yazar, yazar gece gündüz... O yazdığı şeyler
Eder sahâif-i eflâkı sert-ser-i tesvîd;
Medâd-ı hâmesi olsa zalâm-ı leyl-i medîd
Yapardı hâme-i çâlâkı nasf-ı şebde seher.

Yazar, yazar, duyamaz; yazdığı derin şeyler
Olur sahâif-i eflâka hadise bahş-ı zalâm;
Gezer fezâ-yı dimâğında lâ-yuadd-ı ecrâm,
Terakkiyât-ı fûnûna vücûdudur rehber.

Bu kâinât-ı kemâlât içinde bir tane,
Neden açılrsa hemen bahseder hekimâne;
Bakıp bakıp küre-i şemse sayd-ı hikmet eder!

Sanırsınız kocaman, köhne bir kütüphâne,
Fakat ona (Dekadanlar) lisânı bîgâne;
Hakim-i bü'l-heves kâinât hayret eder!
İstanbul'dan – 18 Eylül 1313

(s.1)

Küçük Bir Mezarın Altında

Anne! Ah anne! Kuzum anneciğim!
Bana küstün mü? Gözüm anneciğim!

Sokmadım mı elimi koynuna ben?
Vermedim mi yanacık! Söyle neden?

Ben ne yaptım ki darıldın böyle?
Bu karanlıkta bıraktın söyle!

Korkarım umacılar yer beni ah
Ağlarım anne derim ah Allah!

Uyumuştum ben uyandım ama
Uyuyor annem uyanmaz hâlâ;

Alayım nerede? O nazlı "Bebeğim"
Seveyim bari o dilber meleğim.

O da yok ah ne olmuş aya?
Yastığım yok, yatağım yok; bu ne ya!

Neredeyim böylece kim soydu beni?
Bu karanlık yere kim koydu beni?

Kuru toprak, daracık yer, bir ben
Allah, Allah! Ne gelen var, ne giden

Ne oldular nerede? Ne ablam ne dadım
Kalkamam ah atamam ben bir adım

Anne ah anne! Yeter oldu uyan
İşte yok ağladığım kimse duyan

Uyanırdın beni sevsen azacık
Ben de küstüm sana vermem yanacık

Bir küçük kızcağızım bâl açarım
Ben de Allah'ıma doğru uçarım!

Sadî

(s.1)

“Cahil, Âlim!”

Besim Bey'e

“Her şeyi bilenler mi yoksa cehlını itiraf edenlere mi âlim denilir? Veyahut cüz'i bildiği şeyleri satarak iğfâl-i âlemle âlimlik iddiâsında bulunanlara mı âlim denilir?” zeminindeki suâlinizin cevabı müşkül... Bendeniz için pek müşkül!

Bâ-husûs heyet-i rüfekâ arasında dahi birer misâl irâesi talep buyurulunca mahalle mektebinden başka mektep görmeyen bu abd-i âciz için müşkülâtın derecesi bütün bütün tevessü' eder. Fakat umura müşkül nazarıyla bakıp da onun halline çalışmamak, adeta mevhibe-i bâri olan aklın, isti'dâdın lüzûmsuzluğunu kabul gibi nefis-i nâtıkayı bir idrâksizliğe sevk etmektedir ki bu şân insaniyyete yakışmaz. Buna binâen mütâlaa mı her fert gibi değil düşündüğüm bir yolda bast ü temhîd edeceğim.

İlim -lûgatta- bir şeyi mutlaka bilmek demektir. (Mutlak) ne demek olduğunu tasrîh ve teşrîhe hacet göremem. Yine ilim -istilâhta-, cem' ve bir kâide altına vaz' ile tadrîs ve tahsîl olunan "ma'lûmât"tır.

Emin olmalıdır ki bir şeyi sûret-i mutlakada bilmek isti'dâdından nev'-i beşer henüz uzak bulunur. Acaba bir gün gelipte bu mahlûk-ı eşref-i âşinâyı her ulûm olacak mı?

"İnsan bilir ki vardır bir ah"

"Mahiyeti bilinmiyor ah"

"Hiç bitmezken belâ-yı hilkat"

"Âlim ediyor senâ-yı hilkat"

"Etmez misin ey Cenâb-ı Hallâk"

"Mahlûkâtı âşinâ-yı hilkat"

Feryad-ı acz-kârânesinde bulunmayacak bir zaman gelecek mi?

Bu gün bu suâllere terakkiyât-ı tedriciyenin netâyic-i tabîyesi olmak üzere bazı doğru cevaplar verilse bile umûmiyet-i nokta-i nazarından (farziyyât) denilip geçileceği gibi bu bâbdaki fikir ve itikâdımın tasvirine dahi zemin-i mübâhese müsait değildir. Yalnız sâye-i terakkide der ki tabakât-ı arzı delerek, safhât-ı semâyı yarararak taharri-i hakikat müştağilleri yer içinde mahv olmuş cemiyetler, eb'âd-ı mutlaka dairesinde yeni yeni âlemler keşf ve ispat eyliyor ki birkaç asırlık olan bu terakkiyât-ı akliye netâyicinin birkaç bin asır sonra vâsıl olacağı mertebe-i kemâli şimdiden düşünmek o gibi bir devr-i tekemmüle yetişemediğimizden dolayı "Va hasretâ!" feryadıyla teessüf etmek tabîi ve zarûridir.

İlme, husûsiyet nokta-i nazarından bakıp da mâhiyetine bir had tayin edenler bir Frenk şâirinin dediği gibi akılları burunlarından öteye geçmeyen bîçârelerdir. Evet, ilmin ma'nâ-yı lağviyesine iddiâ-yı vukûf edenler iddiâlarında muhakkık değildir. Çünkü ilmin ezeliyet ve ebediyet gibi müntehâsı yoktur. Ama bir gün o nokta-i intihâyâ ahlâfımız vâsıl olacakmış? Yahut dünyada vücûdunu müşâhede edemediğimiz birkaç zât vâsıl olmuş? Bize ne!

Şimdi böyle uçsuz bucaksız, hadsiz nihayetsiz bir ilme vukûf iddiâsında bulunanlara siz ne dersiniz?

Cevabınızı bilmem. Fakat her munsifin lisânından "Cahil cevır!" sözünün çıkacağına kâilim. Evet. -Lûgat ma'nâsınca- ilmin bu gün her fert cahildir. Hatta taharri-i hakikatla meşgûl olanlar bildikleri şeylerin fevkinde ma'lûmâta tesadüf ettikçe cehllerinin tezâyüd eylediğini itiraf eylemişlerdir. Bakınız. Mesela: Biri çıkmış insan yaşamak için havaya muhtaçtır" demiş. Bu bir vukûf-ı ibtidâidir. Diğer biri: havanın mürekkebâtı

(mevâlid'ül-hamûza) (su buharı) (hâmız-ı karbon)dan filândan ibarettir diyerek izâhâtta bulunmuş. Daire-i vukûf bu ma'lûmât üzerine tevessü' eder. Halbuki bu vukûf, bu ma'lûmât hiçbir vakit ilm hâlini alamaz. Çünkü hevâ-yı nesîminin dahi fevki, hatta fevkinin dahi mâ-fevki vardır.

Bundan anlaşıyor ki insanın vukûf ve ma'lûmâtı tezâyüd ettikçe cehli rtıyor. Tevsî'-i cehlileti için çalışan ezkiyâ-yı emtidir ki kadir-şinâsân-ı asrın ne vakit olsa mazhar-ı feyz ve muhabbeti olur.

İlmin ıstılâh cihetine atf-ı kelâm edelim. Bu pek adi, pek sathî gibidir. Maa-hazâ hakikatta bu da pek mühim, pek naziktir. Tecrübe gibi; tesadüf gibi, hatta ilhâm gibi maddi ve manevi ahvâlin delâleti ve her halde akıl ve zekanın netice-i semerât ve muvaffakiyâtı olan (ma'lûmât) bu gün yüzlerce şuaabâta münkasım olmuştur. Dünyada bir ferdin vücûdu mümkün müdür ki aklına bu kadar ma'lûmâtı sıkıştırın. Bu hakikatı idrâkla i'lân-ı meziyet edenler nefesleri beni daima âhiritechilden muhâfaza ederler. İlmin nasıl iki ma'nâsı varsa öylece de iki kısmı vardır.

Ulûm-ı nakliye -Bu sırf işitmekle hâsıl olur. Bunun tasarrufunda aklın salâhiyeti yoktur. Yalnız fikrimce zevâhirini zabt için açık bir göz, sağlam bir kulak, kuvvetli bir hafıza, hikmet-i muhâkemâtına vâsi', sâlim bir akıl ister.

Ulûm-ı nakliye -Ki riyâziye, tabîiye, tarihiye, felsefe, siyâsiye, nefsiye gibi yüzlerce aksâma münkasım oldukları halde cümlesinin esâsı (ulûm-ı edebiyye)'dir. Bununla beraber ulûm-ı riyâziye nasıl birtakım şuaabâta ayrılmışsa ulûm-ı siyâsiye dahi kısım kısım ayrılmış ve bu inkisâmdan ulûm-ı askeriye vücût bulmuştur. Ulûm-ı tabîiye ki ulûm-ı tıbbiye dahi bunda dahildir. Bilâhare göz, kulak hatta eczâ-yı a'zâ-yı insaniyye için birer şube-i mahsûsa teşkil ettiği gibi ulûm-ı sâire misalli ulûm-ı askeriye dahi birçok şubeler açmıştır. Şimdi bu kadar akli olan ilm ve ma'lûmâtın sûret-i mutlakada idrâkine imkân mı tasavvur olunur? Heyhat...

Deryâ-yı bî-ihlihâ-yı kudret içinde yuvarlanıp duran bir kum tanesi üzerindeki biz bî-çârelerine âhiri techîl hakkını kimse vermemiştir. Ne mesut ne bahtiyardır o insan ki bir mikroptan başka bir şey değilken belâ-yı israftan masûn kalarak feyz-i kudretle dünyaya geldiğini düşünür, mâhiyet-i şahsiyesini idrâk ile vicdân-ı insaniyyeti a'lâya çalışır.

Off! Buralara niçin tahvîl-i makâl edildi? Bilemem! Yukarıdan aşağı doğru devam eden sözlere aşağıdan yukarı bir nazar atf edilirse: Dünyada her ferdin diğerine karşı hem âlim,

hem cahil olduğuna hükm etmek icâb eder. İlme nihayet olmadığı gibi cehle dahi bir had tayini mümkün değil. Bir fennin bir dereceye kadar âlimi olanlar, diğer fennin cahilidirler. Çünkü ilmin her iki ma'nâsınca, her iki kısmınca olan müvessî'atına göre Almanlar pek büyük cahillerdir. Tafrâ-fürûşluk başka hak-bînlik yine başkadır. Bu hakikata agâh olan sizin gibi zekâvat-ı âliye, ashâbı müntesib olmadığı fennin "isti'dâdıyla mütenâsib olan" aksamından birine intisâb ile mesleğinde terakki eder ve devletin hakk-ı nimetini ifâ ederek şân-ı insaniyyeti a'lâ eyler.

Bu mebsûtâtım zaten sizce mechûl değilken bu kadar söylenip durduğuna taaccüb etsem becâ değil midir?

Bâki mesleğinizde devam ve i'tilânız mülk ü milletin i'tilâ-yı şân ü şerefi arzu eden birader vizdânınızın ahz-ı emelidir efendim.

20 Ağustos 305 –Ahmed Enverî

(s.1-2)

Hikâye ve Roman Kısmı

Fedakâr Kız

Muharriri: Gelibolulu Halil Ulvi

Aradan on beş sene kadar bir müddet mürûr eylemişti ki: Yirmi üç yaşında olduğum halde Mekteb-i Harbiye-i Şâhâne'de ikmâl-i tahsîl ederek mülâzımlık rütbesini kazandım. Mektebi terk ettiğim gün benim için bir rûz-ı saâdet ve bahtiyâriydi. Çünkü on üç on beş seneden beri bir kayd ü bend altında kalmıştım.

Şimdi her dâim tefekkür ve tasavvur eylediğim nâvek-i zevk ve safâhata âmâc-ı vücût etmek zamanı gelmişti. Cevlângâh-ı sefâhata vüs'at verebilmek için İstanbul'da bulunmaklığım icâb ediyordu. Çünkü küçük bir mahalde bulunmak bu arzuma hizmet edemezdi.

Yâveri-i tâlime inzimâm eden pederimin öteye beriye mürâcaat ve iltimâsı beni tophâneye yerleştirmeye kifâyet etti. Artık memuriyetim başına devamla başladım. Nöbetçi olmadığım geceleri ale'l-ekser bölük zâbitânından kendi tabiat ve mesleğimde bulunan zevâtla "Konkordiya" ve "Pale Kristal"da vakit geçiriyorduk.

Bir pazar günü bazı husûsât-ı zâtiyemin tasviyesi zımnında Şişli'ye gitmiştim. Avdetimde konkordiyanın önünden geçerken gördüğüm bir ilanda: Paris'ten gelmiş olan Matmazel (Virginia) tarafından bu gece icrâ-yı tagannüm ve lu'biyyât olunacaktır,

ibaresini okudum. Tophâne'ye geldiğimde ilanın münderecâtını arkadaşlarıma söyledim. Akşamı konkordiyaya giderek bu yeni matmazeli görmeyi kararlaştırdık.

Gece saat iki buçukta konkordiyada sahnenin en yakın ve münâsib bir mahallinde oturuyorduk.

Oyun programı birinci perdede Matmazel Virginia tarafından Fransızca birkaç kanto taganni olunacağını göstermekteydi.

Saat üçe çâryek kalarak perdenin açılacağını ilan eden çan çalmaya başladı.

Birinci defa olarak konkordiya sahnesinde izhâr-ı vücûd edecek olan Matmazel Virginia'ı iyice görebilmek için zivâr-ı sahneye nasb-ı nazar ihtimâm eylemişti.

O aralık arz-ı letâfet ve endam eden Matmazel Virginia hakikaten ahsen'ül-hüsn ıtlâkına sezâ bir mâlike-i hüsn ü ân idi.

Vechinde lem'ân eden nur-ı letâfet ve tarâvet enzâr-ı umûmada kuvvetli b.ır tesir hâsıl eylemişti.

Matmazel Virginia henüz on dört on beş yaşlarındaysa da füyûzât-ı baharın lâyıkiyla nâil-i iltifât ı olarak vaktinden evvel yetişmiş fidanlar gibi on yedi on sekiz çağlarında tahmîn olunabilirdi.

Boyu az uzunca olmakla beraber etine dolguncaydı. Müdevverce çehresi nur-ı zekâ neşr eden iki parlak siyah gözleriyle ve hem rengi bir çift kaşlarla tezyîn olunmuş idi ki: Gözlerini kapadıkça kıvrık uzunca kirpikleri gül rengine olan yanakları üzerine parlak bir ziyâ tatlı bir gölge neşr ü resm etmekteydi. Kemâl-i akl ve zekâsına delâlet eden ince ve doğru şekildeki burnu iki müteharrik konaklarla tahdîd olunmuştu. Küçükten biraz büyükçe olan ağzı beyaz inci gibi dişleriyle ve bu dişler dahi âteşin rengine iki güzel dudaklarla müzeyyendi.

Vücûdunun ceht-i süflisine doğru uzanıp giden ve heyet-i tabîiasına dokunulmamak sûretiyle gelişi güzel bırakılan siyah uzun saçlarının tezyînâtı genişçe ipekli mavi bir kurdelâdan ibâretti.

Memelerinin bir kısmını setr edebilmek iktidârından mahrûm kalan açık mavi rengineki elbisesi mükemmeliyet-i endama başka bir letâfet, başka bir halâvet vermektedir.

O küçük, tombul ayaklarının süsünü, elbisesi rengine bir çift ipek çorapla bir çift çık iskarpin teşkil ediyordu.

Mâba'dı var

(s.7-8)

Nr. 64

ŞİİR

Sanadır Ey Gaddârı Ebr-i Seher

Tahkîr kıl beni nice kahr ü ezâ ile
 Mahv eyle cism-i zârımı yüz bin cefâ ile
 Öldür beni dakikada bin kere ey melek
 Hep mevti ile ömrüme bir arzu, dilek
 Leylim ile nehârımı bî-fark kıl bana
 Gülmek haram ola dile her subh ve her mesâ
 Düşsün bu can ayaklarının altına senin
 Topraklar olsun ah yeri can ile tenin
 Lâkin bütün bu şeyler için ey peri likâ
 Allah için bu ahkara bir bûse kıl itâ!

Büyük Ada: 8 Teşrin-i Evvel-Giritli Süleyman Nüzhet

(s.1)

Hikâye ve Roman Kısmı**Fedakâr Kız****Muharriri: Gelibolulu Halil Ulvi**

Bu ilk geceden itibaren o güzel kıza kalbimde şiddetli bir hissiyât-ı âşıkâne uyanmıştı. Bu hâl beni her gece konkordiyaya devam mecbûr eylemişti.

Bu sûretle, yani matmazeli her gece yalnız sahnede görmekle geçirdiğim bir hafta kadar bir müddet tarafında ahvâlimde külli bir tebeddül rev-nümâ olmuştu.

Günden güne alevlenmekte olan ateş-i aşkın izdiyâdına hizmet eden bu müdâvemetten vazgeçmek arzu eylemişsem de onun da imkânı bulunmadı.

Velhâsıl: hiç olmazsa Matmazel Virginia ile görüşebilmek; bu sûretle biraz ta'dîl-i hararet-i aşka muvaffak olmak için lâzım gelen vesâite mürâcaattan geri durmuyordum.

Nihayet bir gece Osmanlı Bankası memurlarından ve aziz ahabbımdan bir zâtın delâletiyle perde arasında aktrisler mahsûs olan locada matmazele takdim olundum.

Fransızca'yı, hissiyât-ı vicdâniyemi lâyıkiyla tasvir edebilecek derecede bilmediğim için ilk defa olarak görüştüğüm bu mülk-i haslet kızdaki sıklıkta bulunduğum cihetle, beynimizde cereyân eden muhâvere hemen birkaç söze münhasır kalmıştı.

Ertesi akşamı bulabilmek için geçirmiş olduğum bir gün bana asırlar kadar büyük göründü.

O gün matmazele hediye almak üzere yirmi beş lira mukâbilinde tek taşlı bir çift (pırlanta) küpe mübâyaa eyledim. Akşamüstü bin şerm ve hicapla takdîme muvaffak oldum. Matmazelden hüsn-i mukâbele gördüğüm için fevkalâde memnûn kaldım. Hâlâ şahıslarını tanımadığım, vaz' ü hareketleri itibarıyla matmazelin meftûnlarından olduklarını anladığım üç dört mösyö o gece matmazelin bana gösterdiği ihtirâm-ı fevkalâdeden müteessir ve muazzeb olarak locayı terke mecbûr olmuşlardı. Locada yalnız kaldığımız zaman cebr-i nefesle kekeleyebildiğim kelimeler şunlardan ibaretti.

- Matmazel! Me'mûl ve intizârın hilâfında nâil olduğum bu iltifâta karşı ne sûretle mukâbele edeceğimi bilemiyorum. Hüsn-i cemâl ve letâfetinize inzimâm eden nezâket ve terbiyeniz hakikaten insanı hayrette bırakıyor! Sizi tanımak ve nâil-i iltifâtınız olmak şerefine mazhar olduğumdan dolayı hâsıl olan saâdet ve memnûniyetin derecesini tayin ve tasvir edebilmek imkânın hâricindedir. Sizi gördüğüm dakikadan beri kalbimde hissettiğim halecân günden güne tesirini tezyîd ediyor. Ruhum daima hayalinizle, hayalim vech-i münirinizin tahayyülâtıyla meşgûl bulunmak istiyor. Esiriniz, nâil-i iltifâtınız olmakla temin-i saadet ve bahtiyâri edecek olan samimi bir kalbin tabîi, gayr-i ihtiyâri olan hissiyâtımı elbette reddetmezsiniz değil mi Matmazel? Sizden rica edeceğim. Lûtf ve mürüvvet şeref-i musâhabet ve iltifâtınızla teşerrûf edebilmekten ibarettir. Artık bu lûtfu dirîğ etmeyeceğinizden eminim.

- Estağfurullah beyefendi! Lâyık olmadığım halde hakkımda göstermekte olduğunuz ihtirâm

Mâba'dı var

(s.5-6)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Yazık Değil mi?

Ne mücessem melâhat! Ne müşahhas letâfetti. O!

Ona; ehîbbâmdan (Ş...) Hanım'ın köşkünde tesadûf etmiş, müddet-i ömrümde ilk defa olarak müsâdif olduğum bu derece mevzûn ve pertev-i bâr bu kadar dil-pezîr ve ahenk-dâr bir timsâl-i cemâle karşı tûl-ı müddet vakfe-gîr-i istiğrâk olmuş, cidden o, cemâl-i ba-kemâle azîm bir baht ü hayret içinde nigerân kalmıştım.

Salonda işgal ettiği mevkide, simâsına nazaran on beş on altı, teşekkülât-ı vücûdiyesine göre on sekiz belki de on dokuz yaşlarında tahmin olunan o nev-bâve-i hüsne ne kadar mütenâsib: Onu, vech-i sabîhi, endâm-ı latîfi ile serâpâ temâşâyâ ne derece müsâitti!

Tabîi ve sade olduğu kadar latîf bir vaziyette piyanonun önünde bir arkalıksız iskemlede oturmuş, sanki, o; oraya icrâ-yı tarb için değil. Cism-i nâzik ve endâm-ı matbûunu tamamıyla enzâr-ı hayrete ma'rûz bırakmak için bi'l-iltizâm ik'âd edilmişti.

O vaziyette, mevsim-i sayfın saf ve berrak sabahlarında, beyaz hafif bulutlar arasından, reng-i âteşin-i şafağın zuhûrunu tenzîr edencesine, ağır ipekli fistanlar ile müzeyyen gayet ince şeffâf beyaz keten libâsından gül rengi hârice akseden vas'-ı sadrı, müdevver omuzları, tombul kolları altında beline doğru indikçe incelen bir fidan gibi dosdoğru bedeni, o geniş omuzlar, yanlar arasında ince, pek ince görünen meyânı, hatta kumral saçları altındaki mermer gibi beyaz ensesi bile enzâr-ı takdîr-kârânededen nihân kalmıyordu.

Bazı hüsünler vardır ki, hutût-ı a'zâ-yı vechiye ve bedeniye yegân yegân tedkîk edilince hiçbir güzelliği hâiz değilken, heyet-i umûmiyesiyle pek hüsna pek nazar-ribâ görünür, bazen de o yelelere tesadûf olunur ki azâsı ayrı ayrı güzeldir de heyet-i mecmûası hiçbir gûnâ letâfet arz etmez; binâenaleyh takdir hissinde isti'câl etmek insanı ale'l-ekser aldatır da bir gözle atf olunan ilk enzâr üzerine der-akib verilen hükümler ekseriyetle yanlış çıkar.

Fakat, bu nadire-i hüsn başka güzellere mukîs değildi, hiç ihtiyâta teenniye hâcet yoktu. Serâpâ güzel hem pek güzeldi.

Nâsiye-i tâbnâkında ferîzeler teşkil ederek arkaya doğru toplayıp sonra bir tarz-ı perişanide bûklüm bûklüm, gümüş altın zincirli ince zarif gerdanlıklarla müzeyyen nîm üryân göğsüne omuzlarına gerdanına dökülerek, humret-i şebâb ve sıhhatle mülevven ve müdevver sima-yı tarâvetbârı dairen mâdâr bir müzehhib çerçeve gibi ihâta eden sarıya mâilkumral saçları, sık kıvrıcık kirpiklerin bir tebessüm-i daimide gibi gösterdiği, ayrıca yeşilimsi mavi gözleri, gümrâhlığından siyah gibi görünen koyu kumral uzunca kaşları, tab'-ı şâtîrânesinin bir alâmet-i zâhiresi olmak üzere sık sık fakat pek yakışıklı bir tarz-ı ibtisâm ile nîm- güşâde-i gül-gûn dudaklı o fârik ağzı, ve o ağızla tenâsüb tam teşkil edecek kadar mevzûn burnu ressamlar için en güzel kulak numûnesi olmaya cesbân avuçlarına birer ufarık tek pırlanta sıkıştırılmış küçücük gayet biçimli pembe kulakları, semizliğinden ikizli gibi duran yuvarlak çenesi, beyaz uzunca gerdanı, gül renkli tırnaklarla nihayetlenmiş mevzûn bilekli beyaz tombul elleri ile melek-simâ en müşkülpesentleri bile hayran ve senâ-hân-ı cemâli eyleyecek derecede kusursuz güzeldi.

Zülf-i zertârının, ince telli kıvırcıklarla tezyîn ettiği ufak başından, böcek kabuğu renginde iskarpinler içinde mahbûs kalmış mini mini ayaklarına kadar bi'd-def'ât nazar-ı dikkatimi imrâr eyledim, hakikaten, ilk verdiğim -şâyân-ı hayret güzel- hükmünde yanılmamıştım, artık ilk nazarım beni aldatmamıştı. Cidden güzeldi, sanki baktıkça hüsnü artıyor; durdukça güzelleniyordu. Fakat, hayır, tedkîk daha tekemmül etmemişti! Esbâb-ı cemâlden birisi noksandı. Henüz tekellümünü iştmemiştim! Sûret-i tekellüm ve telaffuzun hüsn-i beşere tesiri pek büyüktür. Muhâfaza-i sükût ettikleri zaman pek güzel görünenlerin, musâhabeye başlayınca eski hüsn-i tesirlerinin kaybettikleri pek çok defa vâki' ve meşhûttur; şimdi olanca dikkatim ağzına masrûfdu. İntizârım çok imtidâd etmedi. Kuşların cıvıltısı kadar latîf, adeta taganni eder gibi ahenkli, pek tatlı bir sadâ, gayet hoş bir edâyla mükâlemeye başladı.

Tarz-ı tekellümü gayet sade, tekellûfünden âzâde, fakat; gayet dürüst ve düzgündü.

Lisândan, edebiyattan, tiyatrolardan, mesirelerden, tuvâletten vesâireden bahs olundukça o daldan dala konan küçük bir kuş gibi nağmeli sadâsıyla her bahse iştirâk ederek kâffesinden bir vukûf-ı tam ile bahsediyor; sözlerinden âsâr-ı zekâ ve dirâyet lem'a-pâş oluyordu.

Bahis musîkiye intikâl edince, biraz evvel piyanoda icrâ-yı ahenk etmesi için vâki' olanricâlar ki -benim vürûdum üzerine is'âfi tehhür etmişti- benim de iştirâkımla yeniden te'kid olundu. O melâhat-güster duhter de icrâ-yı nagamâta başladı.

Uşşaktan bir taksîm yaparak peşrevini de çalıp o latîf sadâsıyla da taganni eylediği -Telif edebilsem feleği ah-ı emelimle- ve -Meyhaneyi seyrettim uşşâka mutâf olmuş- şarkılarından sonra hicâz-gârdan gezinerek -Çeşmim mestin hasretiyle cism ü canı dağlarım- şarkısını terennüm eyledikten sonra mahâret-i mûsîkiyesini ibrâz etmek istercesine alafranga mûsîkiye geçerek gayet mâhirâne bir sûrette bestekâr-ı şehîr -(Gono)nun (Karmen) operasının bir parçasını ve yine onun güfteli bir (serenat) yeni sonra da alafranga mûsîkiyle i'tilâfi olmayan kulaklara biraz sert gelen (Moskofeski)nin- bir artistin valsini icrâ eyledikten sonra (Rodibo)nun -Kevkebe-i Ttevdî'-i Esrâr- romansıyla mahâret-ı nağmekârânesini itmâm eyledi.

- Kevkebe-i tevdî'-i esrâr- şarkısının nihayetindeki, o medîd ve müesser- adiyolar... Salonun haricinden gelen yasemin kokularıyla meşbû' ve muattar havasını tehzîz ederken, sanki, âf-tâb o cürm-i âli-i semâvide kendi tarafından bir mükâfât takdirine olmak üzere hazme-i zivâivelerini kafesin deliklerinden nüfûz ettirerek müzel nağmekârın üzerine

zevk ve lezzeti, nihayetsiz teşekkürât ve takdirâtımızla güzel sanatkâra ifhâm etmeye çalışıyorduk.

Artık şimdi o, hiss olunmadan geçen bir saate yakın müddetlik harekât-ı nağme-berdâzânesinin, sıcak havada vücûduna irâs eylediği ta'bı defetmek için bir sandalyeye geçmiş oturmuş gül-varîkalarını tezyîn eden şebnemleri andıracak sûrette yüzünde hâsıl olan ter daneleri, ince mevzûn parmaklı küçük beyaz elleriyle tuttuğu bir zarif tül mendil ile siliyordu.

O esnada hâne sahibesi yerinden kalktı; ufak bir masa üzerinde küçük, şık bir sepet içinde duran sigarayı alarak güzel sanatkâra uzattı da gülerek dedi ki:

- Bu gün size ne oldu? Pek az sigara içiyorsunuz!

O, ufak bir tebessümle cevap verdi!

- Teşekkür ederim! Yanımda var, içirim efendim, beni bilirsin ya! Alışık olduğumdan başka tütün içemem!

Sonra kırk yıllık tiryakiler gibi paketinden bir sigara çıkararak yaktı. Lâkayt-âne dumanlarını savurmaya başladı.

Off! O anda kesb eylediğim hâli mümkün değil, tarif edemem.

Tepemden vurulmuşa döndüm! Hemen yerimden fırlayarak o hüsn-i bî-bahâya girye-i râyiha, bir redâ-yı safâhat çeken sigarayı o beyaz küçük elin, güzel, mevzûn parmakları arasından kapıp parça parça ederek yere atıp çiğnemek... Çiğnemek... İyice çiğnemek için mukâvemetsiz bir arzu-yı şedîd duyuyordum.

Ah! Ah o cemâl-i bâ-kemâlin sigara dumanları içinde boğulması; elmaslı, zarif bir kapta kömür yakmak kâbilinden o gül-gûn dudaklı, ince dişli, mini mini ağzın tütün râyihası neşretmesi yazık değil miydi?

O kar parçası gibi beyaz ince, güzel libâsın ağır işlemeleri arasında o muzırr nebâtı ihtivâ eyleyen bayağı mukavva parçası bulunmalı mıydı?

O, behiştî râyihalarla ta'dîr olunmaya sezâ vücûttan, menekşe kokularıyla beraber o muzırr yaprağın müstekre kokusunun intişâr etmesi revâ mıydı? O, mini mini ağzın gül renkli dudakları arasına; muntazam, beyaz dişlerin parlak minâsını iğrenç bir reng-i asfere kalbeden o müstekre kokulu muzırr nebât lâayık mıydı?

O, nermîn ellerin narin parmakları arasına o şâyân-ı istikrâh ot sarılmış kâğıt parçası yakışır mıydı?

O, narin parmakların pembemsi beyaz rengine sigara dumanından mütehassıl girilmesi, sarımtırak renk hiç münâsebet alır mıydı?

Git gide, nazarımda biraz evvelki nâdire-i hüsn mahvolmuştu! O cemâl-i bî-misâl, sanki kendine hiç lâîk olmayan tütün dumanları arasından sıyrılmış, göklere suûd etmiş, meleklerle karışmış, bıraktığı vücûd, yetmiş yaşında, öksürüklü. İçindeki tütünün tesiriyle göğsü hırıltılı, bütün vücûdu tütün râyihasıyla meşgûl, parmakları sarılığı da geçerek birûze yakın bir renk almış, seyrek seyrek kalan dişleri sararmış, kararmış, çürümüş bir acûze teemmül etmişti.

O hayali görmemek için bilâ-ihyâr gözlerimi kapadım, yine bilâ-ihyâr ağzımdan:

- Ah yazık, pek yazık! Sözleri dökülüyordu. Artık bir daha nazarımı o cihete tevcih edemedim, biraz evvelki bedîa-i hilkatin nakş-ı letâfet-engizini hayalhânemden bütün bütün kaybederim de yerine ve ikinci hayal-i ucûbe misâl-i kâim olur, yerleşir kalır, diye korktum; hatta artık oturamadım. Vedâ edip avdet ediyordum ki, kalbim bir şarkı nakaratı gibi -Yazık, ah pek yazık!- sözlerini müteessifâne tekrar edip duruyordu.

Der-saâdet – Fatma Fahrü'n-nisâ

(s.6-8)

Nr. 65

Mektup

Efendim!

Kalemi aldım. Aldığıma şu mektubum heyetiyle delâlet etmez mi? Genç bir yüreğin daima şevk ve ümitle ziyâdâr olmak şanından olan efkâr ve hissiyâtına mahrem olacakken olamayıp da benim elime geçmek kalem için bir bahtsızlıktır. Fakat bu bâbda ben kendimi hoş tali' addetmekteyim. Bilemem nasıl oldu? Ayşe kalb-i garibânemde bir mevki'-i müstesnâ tuttu. Şa'saası gurûp ettikten sonra tenvîr-i çeşm-i vicdân eden o mihr-i zâilin bir hayt-ı şua'a benzeyen bu yâdigâr-ı hazîni bence ne kadar kıymettar olacağını elbette takdir buyurursunuz ki bunu bana ihsân ettiniz. Mevcûdu kalmadı. Buyurduğunuz şeyden de bir tane benim için bulur gönderirseniz minnettârlığımı taz'îf etmiş olursunuz. Ayşe şimdi meleklerle iltihâk etti. Meleklerdeyse nâ-mahremlik yoktur, değil mi?

Gönlüm adetince müesser şiirlerle nağme-senc-i efzân olmak istediği zaman bana bir medâr-ı ilhâm olacak o ma'sûm çehreyi görmek isterim.

Arzu buyurduğunuz resim takdim olunacaktır. Bâki ihlâs efendim.

İstinye –11 Nisan sene 306 –Recâizâde M. Ekrem

(s.1)

Şiir

Ol dem ki can sıkıntısı ârâm-ı riyâ olur;
 Can gam-ı âşinâya helâhil-i deva olur.
 Ey gam! Dokunma canıma, nezr-i visâl eyler
 Belki sihâm-ı kahırla mahv ü hebâ olur.
 Pür dem ânver-i dide şu ağûş-ı hasrete
 Gelsen cihân ve can o zaman rûşenâ olur
 Amma rakip sahte vakârın nümâyişi
 Her dem bilâ-nümâ-yı dl-i mübtelâ olur
 Bakmaz hamîde kaddine sûret-i nemâların
 Bir dil belki neşvedâr-ı rahîk-i safâ olur
 Sûfî! Sokulma yanıma. Alsam selamını
 Dil ba'demâ haremîne zerk ü riyâ olur
 Görsem o nâ-şenide edâ ve hırâmını
 Gamlar zemin-i dilde sahîhan dü-tâ olur
 Verme hâle ki zevk keyfine âşinâların
 Her ferd-i merdi sana bin belâ olur
 Feyzâ-yı gamda kalsa da vicdânı gamın
 Feyz-i sahnla her gazeli nev-edâ olur.

Sadık Vicdâni

(s.1)

Aliye ile Pederi

Bütün ruhumun kndisine doğru olup nâmütenâhi bir şefkatle titrediği kızımın benim hayatıma ne kadar mahzûniyetler ve ebedi firkatlara rağmen ne derece lezzetler, bahtiyarlıklar, devâlar icât ettiğini unutacak olsam ömrümün güzârını huzûr-ı kalp ve âsûdegi-i efkâr ile icmâl etmek, katre katre zalâm-ı nisyâna dökülen bahîre-i eyyâmı düşünmek, onda bir meâl anlamak müyesser olmayacaktı.

Nasıl müyesser olsun ki sabâvetimden hiçbir lezzet duymadan ayrıldım. Çocukluğun hiçbir zevkinden, lûtfundan haberdâr değilim... Hastalıklar, seyahatlerden ibâret bir sürü senelerin kimi elinden tutarak Anadolu'nun bir köşesine çekti. Kimi bir döşeğin içinde yatardı. Muhtelif memleketlerde türlü türlü mekteplere verdiler. Sa'yımın kısm-ı intihâisini

bir âlem-i metrûkiyetle ebeveynim yine yanımda değilken ben İstanbul'da ikmâl ettim. Fakat onlarda o zaman kadar gezmekten, koşmaktan bî-tâb düşmüşlerdi. İhtiyarlamışlar, değil meşâkk-ı hayata sıklet-i berene bile tahammülleri kalmamıştı.

Zamane nöbetini benim için ihzâr ettiğini hâlâ düşünememiştim. Şeder-i hâl için pâ-der-i rikâb olduğumu, kapımın önünde dest-i istikbâl için bir esb-tîz-i riftârın huysuzlanarak beklendiğinden gâfildim. Bilmiyordum ki, yorulmak, dolaşmak uğraşmak nevbeti beni bekliyormuş. Mütevâris gezicilik bütün vesâiti, bütün teferrûâtıyla bana pek az mühlet verdi. Sonra, aldı dolaştırmaya başladı. Bu gecenin verdiği teessür, üzerlerinden aylar yıllar hatîrâtın zî-hayat-ı menâzırını yine ortaya çıkarıyor. İşte on senedir germediğim pederimle vâlidem ta İstanbul'da, o âşiyâne-i kadîmde yaşıyorlar. Bizse burada ta Bağdat'ta nedîme-i ruhum, yegâne yâdigârım şu yanı başımda, gözümün önünde nakışıyla meşgûl Aliyem'le yalnızız.

Pencerelerden hazîn bir mehtap uzaktan hurma ağaçlarının arasından münevver Dicle akıyor. Her bir sükûnet, tek tek ziyâlar gözüküyor.

Yok bu ıstırâb hangi gecenin tesir-i melâl-engizi olacak. Yoksa benim kalbim bu kadar rakîk miydi? Düşündüğümüz geçmiş eyyâmın, göz yaşları döktüğümüz firâş-ı intizârın türlü hatîrâtı, şu maîşet âlemini, şu hayatı bütün bu varlığı gittirkçe nasıl küçülte küçülte ehemmiyetten ârî bir hâle sokuyor. Ruhlarımızı da bütün ağaçları, suları, kuşları girye eser bir mevhûma zemin-i ahzân ve ekdâra terk ediyor. Nasıl düşünmeyelim? Vah kalbim pek cerihadârsın! Dicle'nin çağılısını dinleyen, hurma ağaçlarıyla muhât bu Arap mimarisindeki hâneye gece hâliyle her aklıma bir başka hüsn veren leyl-i münkir ne kadar tezyîd-i teessürât eylese lâyıktır. Ancak Dicle, bütün feryâd-ı derûnuma bir figân-ı medîd olsa tercüman olabilir.

Hayatım nasıl güzâr etti. Gençlik o nev-bahar-ı hazîn içinde –evet hazîn diyeceğim ondan baha hüzünden başka bir şey kalmadı- beni evlendirdilerdi. Bir hande-i saâdet beni zevâl-pezîr bir bahtiyarlığa nâil etmişti. Fakat o necm-i amâle seher zamanı dem-i dem-i ufûlünde erişmişim. Çok sürmedi bana bir kız çocuğu bir yâdigâr-ı müebbed terk ederek çok geçmeden uçup gitti. Off, bu gece yarabbi...

- Aliye
- Ne o Bey Baba.
- Canım hiç lâkırdı etmiyorsun. Bırak şu gergefi.
- Ben sizi okuyorum zannediyordum.
- Hayır.

- Demek benim gibi düşünüyordunuz. Sahih ben düşünmekten, hülyalar kurmaktan pek hazzettim. Hemen bin türlü şey bulurum. Düşünülürse hakikat sizinle beraber ne kadar çok yerler gezdin... Ne kadar memleketler dolaştık. Askerlik ne âlâ. Ben asker kızı olmayaydım. Böyle her yeri, hem de saltanatla nasıl görebilecektim. Ben bunların üstüne bin tane daha koyarım. Bazı gece bunlar benim uykumu bile kaçırıyor. Beni dinliyor musunuz?

- (Güldü) Dinliyorum söyle kızım.

- (Coşarak, ahenkli bir ses, tatlı bir sevinçle karışık... Elleriyle hikâyesinin mevki' ve ahvâlini tayin ve tasvir ile) Diyarbakır'ın ilerisinde Çermik'te çadırlar kurmuştuk. Ilıca vardı. Tam on beş gün eğlendik. Orası ne güzel yerd. O kadar gelincik, papatya ilkbaharda İstanbul'da var mıdır, değil mi Bey Baba? (Pederine dikkatli irkilip bakarak) Aaa! Siz beni dinlemiyormuşsunuz!...

- Hayır kızım dinliyorum. Çermik'te doluya tutulduğumuz değil mi?

- Evet!... Hayvanlara yonca kesmek için adamlar göndermişsiniz. Biz de onların ardından kısraklarla gitmiştik. Bu günkü gibi hatırımdadır. Siz necmeye binmişsiniz. Ben sizi o gün geçtimdi. Fakat mutlak siz mahsûs yaptınız. Düşer diye korktunuz da büsbütün dolu dizgin koyuvermediniz. Ben ömrümde sade bir kere düştüm. O da Musul'a giderkendi. (Eliyle sağ kaşının ucunu göstererek) İşte neşâtı da, fark edilmiyor değil mi Bey Baba?

- Zıyanı yok fark edilirse ne var. Hem yüzüne de yakışıyor. Fenâ değil. (Gülerek) Kaybolursan seni onunla buluruz.

(Gülmekle beraber mahzûn olarak) Allah etmesin.

- Latife ediyorum. Sen hikâyene devam et.

- Sizin de bildiğiniz şeyler, fakat meramım sizi eğlendirmek, yoncaları kesmek, bağlamak, bir taraftan uğraşıyorlardı. Bizde etraflarda dolaşiyor, tabancalarımızı boşaltıyorduk. Yabani çiçeklerden demet; kamışlardan, sazlardan düdük asığı yapıyor, eğleniyorduk. Bana hâlâ bir de oranın resmini yapmıştınız. O hâlâ duruyor. Efendim dinliyor musunuz?

- Söyle kızım hep senin yüzüne bakmıyor muyum?

- (Biraz yavaşça) Öyle ama dalgın duruyorsunuz... Artık ikindi oluyordu. Güneşin harâreti gitmiş, ziyâsına da bir sükûnet bir sâfiyet gelmişti. Gökler, yerler; zümrütler, elmaslar içinde parlıyordu. Birdenbire gökyüzünün rengi değişmeye başladı. Bir taraftan

durmayıp yürüyüş eden bulutlar semâyı kapladı. Aman yarabbi o ne hâldi. O ne gürültü, o ne gök gürlemesi, dağlar parçalanıp yere geçecek gibi oluyordu.

Yıldırımlar birer kırbaç gibi dağların, derelerin üzerlerinde kulakları çınlatıp çatlıyordu. Vay efendim vay... Sonra bir dolu başladı.

İçlerinde güvercin yumurtası büyüklüğünde olanları vardı. Eğer yoldan geçen o köylünün çuvalları imdâda yetişmeseydi, bilmem ne olurdu. Bereket versin ki çok sürmedi. Yok galiba siz beni hiç dinlemediniz.

- Nasıl dinlemedim ki, sonra çadırları doludan parçalanmış bulduğumuzu söylemedik mi?

- Gördünüz mü bir kere? Daha oraya gelmemiştim. Benim de canım sıkılıyor.

- Niçin

- Siz düşünüyorsunuz...

- Hayır kızım.

- Bey Baba. Beni sever misiniz? Bakınız yanınızda ben varım. Her yerde sizinle beraberim. (Pederinin elini tutup sokularak tekrarla) Ben varım. Her yerde sizinle beraberim. (Pederinin elini tutup öper, yüzüne sürerek) Büyükanemi büyükbabamı düşünüyorsunuz? Ah babacığım! Anne, şey, şey... (Babasının boynuna sarılır)

- Annen mi? Ah kızım! (Aliye kendisini tutamayıp babasının göğsüne kapanmış olduğu halde hıçkırığa hıçkırığa ağlar, pederinin boynunu, gömleğini ıslatır. Pederin söz söylemeye tâkatı kalmaz. Baştan aşağı vücûduna bir ra'se geldiğini, saçlarından ayaklarına kadar soğuk bir seyyâlin geçtiğini, göğsünün, nefesinin daraldığını hisseyler. Gözlerinden fırlayan birkaç damla yaşı kızının başına dökülmeden vikâye edemez.)

- Sus artık benim kızım. Ağlama artık yeter... Ölüverdi. Cenâb-ı Hakk ona rahmet ihsân eylesin... sana hayırlı ömürler versin...

Aliye uzaklaşan bir nehrin çağıltısı gibi yavaş yavaş sustu. Ağlayan o güzel gözler dindi. Bir şeyler seyrediyormuş gibi dalgın, bî-hoş, nev-âlûd bir halde kaldı. Gözlerine baygınlık, yüzüne harâretten dalgalar geldi. Asâbına târî heyecan, kuvvâsına münteşir faaliyet-i gayr-i muttaridenin aksi tesiriyle yorgun düştü. Nevmi galebe etti. Henüz çocukluktan çıkmayan vücûdu kesb-i rehâvet etti. Ağır ağır pederinin vücûdundan kayarak minderden daha ziyâde yer istiâb etmeye, başı pederinin kocağına düşmeye başladı. Artık uyumuştı.

Peder; o yegâne-i ümide, o pertev-i hayata nazar-ı şefkatle baktı. Bir an evvelki ıstırâb-ı garibâne mübeddel sükût olmuş, sağanak geçmiş, gün hazîn sûrette vech-i tâb-nâk-ı âliye de açılmıştı. Pederi üzerine kaputunu örttü. Uyuyor, hafif hafif teneffüsü duyuluyordu.

9 Şubat 311 – Der-saâdet

Mehmed Serhad

(s.2-4)

Hikâye ve Roman Kısmı

Fedakâr Kız

Muharriri: Gelibolulu Halil Ulvi

Ve iltifât, muhabbet ve teveccühât, ulüvv-i tab'ınızın, mehâsin-i ahlâkınızın bir nişâne-i bihteridir. Buna karşı arz-ı teşekkürât vezâîfî insaniyyedendir. Daima görüşebilmek için gösterilmekte olan arzuya ben de iştirâk ederim! İkâmetgâhımı elbette bilirsiniz! Her istediğiniz zaman gelmek için me'zûnsunuz.

Demesi perdenin açılmasını ilân eden çanın çalındığı vakte tesâdüf eylemiş, matmazel edâlı, imâlî bir (Reveranis) ile beni selamlayarak locadan dışarı çıkmıştı. Hiç ümit etmediğim halde Matmazel'den görmüş olduğum hüsn-i kabûlün, nâil olmuş bulunduğum adın tesiri vicdânımda bir şu'le-i muvaffakiyet uyandırmıştı ki; o geceki ahvâl ve harekâtımı görenler dünyada benden başka mesut ve bahtiyar olmadığını söylemekte tereddüt etmezlerdi.

O gece saat sekizlere kadar Beyoğlu'nda ötede beride vakit geçirerek biraz uyumak, ıstırâhat etmek için hotelin birine girmiş, uyumak istemişsem de vücûduma istilâ eden ziyâ-yı memnûniyet hiç hâb ü ıstırâhata meydan verir mi? Yalnız, vücûdumu dinlendirmek üzere gözlerim açık olduğu halde üç dört saat kadar karyolada uzanmış olduğum halde ertesi günü harekât ve muâmelâtımın programını tanzimle meşgûl bulunmuştum.

Hotelden çıktığım zaman saat ikiyi çalmıştı. Hemen doğruca köprüye inerek ilk vapurla Arnavutköy'e çıktım. Arnavutköy'e gitmekteki maksadım paraya olan ihtiyâca mebniydi. İsrâf husûsunda pek ileriye gitmekten olduğumdan oldukça hasîs olan pederime bu hâlim ziyâdece su'i-tesir eyliyordu.

Para için pedere kim mürâcaat edecek? Mürâcaat olursa bile ne fayda hâsıl olacak? Hiç!.. Benim için vâlidemi iknâ ve iğfâl etmekten başka çâre yoktu. Vâlidemi iknâ için de uzun uzadıya tedâbir-i ittihâzı icâb eylemezdi. Çünkü vâlidemin bana olan muhabbet-i fevkalâdesi her fikrimin her arzumun sûrat-i husûl ü tervîcine kâfiydi.

Kuşluk taamından sonra pederim mu'tâd-ı vecihle İstanbul'a gitti. Evde vâlidemle yalnız kaldığım zaman işi anlattım. Yani elli bin liraya ihtiyacım olduğunu söyledim.

Vâlidem beni hiç kırar mı? Zaten kasanın anahtarları vâlidem de olduğundan tedkîk esbâbına hâcet bile görmeksizin paraları bana teslim eyledi.

O gün ikindiye kadar vâlidemle yalıda vakit geçirdik. Tophane'ye gitmek için müsâade istedim. Eğer ki akşam tamı için kalmaklığımı ısrar eylemişse de bin mazeret serdiyle kendisini iknâ ile bi'l-vedâ Galata'ya gittim.

Mâba'dı var

(s.6-7)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Yüz Dilberliği Adel

[Fransızca'dan muktebestir]

Elini şakağına dayamış!.. İman bî-pâyân tefekküre dalmış! Düşünüyordu. Bazen gözlerini havaya doğru kaldırıyor, yazacak bir şey bulamadığından yaşlı olduğu halde aşağıya indiriyordu.

Bî-çâre Viyolet!.. Yalnız kendisi olsaydı; her iş pek kolaydı. Fakat, zevci! Bu düşünce kendisini pek bîzâr etmişti. Onu pek seviyor! Muztarib olmasını arzu etmiyordu. Her ne kadar o da çalışıyorsa da yazmakta olduğu kitabı henüz itmâm edememişti. Viyolet, saf kalpli kızcağız tecrübe-i tâli' olmak, zevkini taklit etmek yani onun gibi bir muharrir olmak arzu ediyordu. Lâkin ne yazmalı? Bir saatten beri masa başında oturduğu halde henüz birşeyler yazmaya muktedir olamamıştı. Kâğıda nazar-ı hakaretle baktı; sonra hiddetle yırttı...

O zamana kadar bir şeyler düşünemediğini zannetti. Bir şeyler yazamayacağı fikrinde bulundu. Fakat yanılıyordu. Bî-çâre kız bu hallerin bütün eser yazanlarda mevcûd olduğunu fikrinin bir vak'ayı takip ettiğini bilmiyordu. İki damla sirişk-i teessür gül-gün çehresinden yuvarlandı. Niçin ağladığını düşündüğü zaman fikrinin mektep refikalarından bir bedbaht kızın sergüzeştiyle meşgûl olduğunu hissetti. Evet! O bî-çâre kızcağızı düşünüyordu. Ohh! Muvaffakiyet bir şekl-i mücessem gibi pîş-i enzârında tebessüm etti. Eseri kabûl olunursa akşam yemek tedârik edecek, zevcini o muzîk-i ıstırâbdan kurtaracaktı! Bu hâl onun için büyük bir saâdet değil midir?

Kendi kendine:

- Evet yazmalı! Zavallı Adel, bî-çâre refikam için cümleyi ağlatmalıyım. Dedi. Zemin-i vak'a bina edilmiş yalnız (Ser-levha)'sı kalmıştı... Evet, bazen vak'a-i derakib yazılır, ser-levhası insanı pek çok düşündürür.

İşte bu sernâme meselesi zavallıyı pek düşündürüyor, sade bir isim bulmak arzu ediyordu. (Gonce-i Felaket!" istenilen tesiri hâsıl demezdi. (Yetime!) Adi bir kelime değil miydi? Bir sefîlenin sergüzeşti fikri tamamıyla beyân edemezdi.(Adel!...) Evet bu pek sade, pek muvâfık düşmüştü. Hemen yazmaya koyuldu:

"Bâb-ı cesîmi yetimler, zavallılar için daima güşâde bulunan dar'ül-acizenin ikinci sınıfındaydım. Bir gün mektebe sekiz yaşında güzel bir kızcağız gelmiş, küçük olduğundan nazar-ı dikkatimi celbetmemişti. Gece vakti iniltiye müşâbih bir ses işittim. Bu ses yanı başımdaki karyoladan gelmekteydi. Bu sevimli sadâ tüylerimi ürpertti. Damarlarım titremeye, gözlerimden yaşlar dökülmeye başladı. Zirâ biri hazîn bir sadâyla:

"Anne! Anne!" Diye bağırıyordu. Kalktım; yanına gittim. Ma'sûmâne uyuyor, lepiska saçları yastık üzerine gelişi güzel serilmiş, başı sol tarafa nîm meyl etmiş o müdevver, o beyaz, o güzel çehresinde gazın hafif titrek ziyâsı nurânî sâyeler peydâ etmiş mini mini bir bebek! İnce dişlerini meydana çıkaran nîm güşâde dudaklarında bir tebessüm-i melekâne peydâ olmuş hüzn-âmîz, ruh-perver bir sadâyla: "Anne" Anne!" diyordu. Artık dayanamadım. O gül-gûn yanaklarına bir bûse kondurdum. Bî-çâre gözlerini açtı, elleriyle göğsümden iterek yüzüme bir nigâh-ı tahassür ile baktı:

- Sen benim annem değilsin!... Dedi. Ağlamaya başladı.

Mekteb-i Terakki Mezunlarından A. Hüsniye

Mâba'dı var

(s.8)

Nr. 66

ŞİİR

Bir Köylü Kızın Gönüllü Olarak Harbe Gittiği Olan Yavuklusuna

-1-

Sular çağlar, kuşlar öter gözlerim!
Ben ağlarım hasretinle burada
Bir kuş olsam, uçsam budur emelim
Görebilsem ne haldesin orada.

-2-

Güneş doğar şu dağları yıldızlar
Benim doğmaz ümidimin güneşi
Güreş olur, seyre çıkar hep kızlar
Ben neyleyim sensiz olan güreşi

-3-

Sabah olur herkes iner oraya
Sen etmezsin! Ciğerciğim bakarım
Akşam olur kuşlar döner buraya
Ser dönmezsin! Hazin hazin bakarım.

-4-

Gönül seni arar, can seni özler
Gizli gizli ağlar seni beklerim
Gözlerim yollarda hep seni gözler
Yüreciğim dağlar seni beklerim

-5-

Sevda ile hasret ile bakışın
Yürümekte dağlar aştı yanarım
Melül melül bana o son bakışın
Vallah billah unutamam anarım.

-6-

Mektup geldi köye müjde yayıldı.
Nişân vermiş sana devlet yaşasın
Anan, baban ferahından bayıldı
Şanlı gazi yaşa, millet yaşasın.

Siroz'dan – Sadî

(s.1)

Söyleniş

Beylerbeyli Raûf Bey'in Felsefe Kırıntıları'na atfettiği nazar "Mütâlaa'ya Bir Nazar" ser-levhali makalenin tahririne cesaret bahşetmişti. Bu makale de o cesaretin mahsûlü, o bahsin neticesidir.

Düşünüyorum ki: "Felsefe Kırıntıları"nın teşkil eylediği miktar bu hamîr edilip de bununla tevessü'-i ma'lûmât, def'-i müşkülât, idrâk-i Hakk'a kâbil midir?

Bir hükm-i kat'i vermek için bu kırıntıların teşkîn-i cû'-i hakikat edilecek kifâyet ve meziyeti hâiz olup olmadığını tedkîk etmek, medâr-ı hükm olacak delâil-i istihrâc ile bir netice-i muknia istihsâl eylemek icâb ediyor.

**

Feylesof: “İlm-i hikmeti meşgûliyet edemeyip hakikat-ı tabîiyeyi tefahhus eden âlim adam” olduğuna ve felsefe de: “İlm-i hikmet-i tabîiye ve ilahiyye” ma'nâsına bulunduğu nazaran bu iki kelimenin medlûlunu hâiz olmak lâzım gelen zâtın âsârı felsefenin lûgat ma'nâsından hâric kalmamalıdır. Felsefe Kırıntıları ser-levhası altındaki sözler lûgat ma'nâsını felsefeden tecrîd etmemelidir.

Avâmın (Feylesof) kelimesi hakkındaki fikrinden istifâdeyle o kırıntıları keşkül-i karîhasına imlâ eden zât nazar-ı dikkate alınacak olursa alâim-i felsefesi (!) hâl-i vefâtından nev-nümâ olanlara ait olan (derbeder) ta'bîrini feylesof makamında isti'mâl eylemek lâzım gelir ki bu halde bahsin şekli-i aslisi tebeddül etmiş, başka bir yolda isbât-ı meddiâyâ mecbûriyet hissedilmiş olur. Bunun için “Felsefe” ma'nâ-yı lağviyesiyle kabûl olunarak kırıntıları da bu nokta-i nazardan muhâkeme edilmelidir. Öyle ya! Felsefe Kırıntıları ilm-i hikmet-i tabîiye ve ilahiyyenin cüz'ileri değil midir? Bu kırıntıları, bu cüz'ileri, bu katreleri avâmın sûret-i telakkisine ittibâen nazar-ı muhâkemeye almak nasıl mümkün olabilir? Bunun imkânı bulunsa pek garip; garâbeti derecesiyle mütenâsib komik bir bahis teşkil etmezmi? Felsefeden bahs olunurken Hoca Nasrettin merhûmun hikâyelerini tekrar ile kâriîn vâhi yere işgal edilmiş olmaz mı?

Felsefe feylesoflara ait mesâil-i mühimmedendir. Aklımızın ermediği bir şeye dil uzatmakla, kendimizi müstehziyâne atf olunacak nazarlar karşısında bulundurmakla iftihar mı ediniz?

Yoksa bu sırada nazar boncuklarından mı istiâne etmeliyiz?

Sembolizm usûlü üzere manzûmeler tertibine muktedir olurken ma'lûmâtımızın haricinde olan bu müşkül, mühim bahse karıştığımız için nazarlık olarak bize, “kırk bir maşallah” demezler aaa!...

Fikr-i âcizânemce feylesof olmayanlar, “İlm-i hikmet-i tabîiye ve ilahiyye” ye tamamıyla vâkıf bulunmayanlar; değil, felsefeye hatta kırıntılarına bile dil uzatmamalıdır.

Her eline kalem alan bildiği şeyleri yazmaya muvaffak olsa, yahut mebâhis-i umûmiyeyi kalemin ucunda, hokkanın içinde mevcût bulsa, öyle farz etse, işte böyle kırıntılarla mide bulandırır, bûy-ı tefekkürâtından herkesi istikrâh ettirir.

**

Aciziniz artık okuduklarımı anlamak iktidârına mâlikiyet temennisiyle anladıklarımı okumaya çalışacağım. Keşkül-i fukara taharrisine hasr-ı vakf edemeyeceğim. Çünkü her türlü mevâd-ı sakîmeyi hâvi olan böyle kırıntılar içinde mesâdd-ı hakikat olanlarda bulunabilir. bUnlarda bi't-tabi' ufûnetten beri olamaz.

Felsefe Kırıntıları neşr olundukça bendeniz de okuyor, meâl-i istihrâcınaakıl erdirmeye çalışıyordum. Bir haldeki felsefenin ne demek olduğunu tettebbua bile lüzûm görmemiş bu kırıntılar içinde her şeyi bulacağıma kâni' olur gibi olmuştum. Merak bu ya! Okuyordum. Muttasıl okuyor; onlardan bir şey anlamak, bir hakikat meydana çıkarmak, velhâsıl istigâlâtımın mükâfât-ı maneviyesine nâil olmak arzusunda bulunuyordum.

Lûgatlar, kâmûslar birçok kitaplar etrafımı ihâta etmiş müşküllerini hâl için kitaplardan da istiâneye mecbûr kalıyordum. Kâbil değil... Bir şey yalnız. Yalnız bir şey, anlamak mümkün değil. Denizin dalgasına şekil tayin edilir mi?

Bu Felsefe kırıntıları da böyle... Bir satırı, bir cümlesi, bir meâli müffid değil. Perişan sözler... Güya elbine-i muhtelifeden birçok sözler toplanmış bir araya getirilmiş de nasılsa mazrûf edilmiş sözler dökülüvermiş... Bir iki zâta sûret-i mahsûsa da suâl ettim. Garip bir tavır. Acayip bir hâl ile:

Bir şey anlayamadıklarını beyan ettiler. İhtimâlinle bunlarda gabâvet var. Nihayet ehline mürâcaata karar verdim. Ve fetvâyı da aldım. Müsâade buyurulursa arz edeyim!

Felsefe Kırıntıları'na ait Asır'da Mütâlaa'da ne kadar yazılmış şey varsa umûmunu merâci'-i re'y ü fikri olduğum zât-ı ehliyet-simâta irâe eyledim. Mütâlaa eyledikten sonra ma'nâlı bir tebessümle:

- Çocuğum! Bunlar bir yığın lâf! İçerisinde Türkî, Arabî, Fârisi kelimeler var. Birçok da imlâsı bozuk sözler bulunduğu gibi bildiğim lisânlardan anlayamadığım şeyler de mevcûd. Hakikaten bir küme kırıntı. Fukara keşkülü...."

**

Bu sözler üzerine ne halde bulunduğumu hiç sormayınız. Acaba bu zât-ı şerîfinde illet-i gabâvetle me'lûl mudur? Me'lûl ise aldığı şöhret gösterdiği kudret haliyle nasıl tevfiik kabul eder?

Hayır, hayır! Felsefe Kırıntıları'nın bir mâhiyeti olsa bunların meziyeti olmadığını iddiada herkesin müttetik bulunmasına ne mecbûriyet var. Demek hakikaten gelişi güzel yazılmış şeylerden ibarettir.

Buna kâni' olmadıkta kendimi mazûr gördüm. Kimsenin anlayamadığı, meâl-i istihrâcına muktedir olamadığı bir şeyi anladım deyip de kendi kendini aldatmakta bir menfaat tasavvur edemiyordum.

Bi't-tabi' gözlerimin beyhûde yorulduğuna enzâr-ı kârînin vâhi yere işgal olunduğuna teessüf-hân oldum. O derecedeki hâl-i esef iştimalini ketme muvaffak olamıyordum.

Ehliyet-perver zât hâlimi müşâhede edince "Benim de gözlerimin bir iki saat bu kırıntılarla meşgûl olarak zaafa peydâ ettiğini hâtırdan çıkarma." dedi.

**

Enverî efendî ihtimâl ki bin mu'terizden kurtulduğu için memnûn olur. Lâkin eser-i sâireleri de kırıntılardan fark olamıyor. Mahmûl oldukları iktidârın bâr-ı ıstırâbından tahfif-i âlâm maksadıyla öteye beriye tevdi' eyledikleri parçalar muhtelif yerlerden alınmış kırıntıların tahammüründen husûle geldiğini beyân edenler nâdir değildir. Bilhassa "Âlem-i cahil" tablosu sahne-i temâşâda herkesi hayretler içinde bırakmış, bu makalenin cümle-i müeddâsı da mütâliinin nazar-ı mütebessimânelerine mazhariyetiyle mübâhi olmakta bulunmuştur. Bu da bir bahs-i ağreb-i diğer...

Ulvî imzasının nâm-ı müsteâr olduğu bahsine gelince "Olmaz olmaz deme olmaz olmaz"demekten başka bir şey diyemem. Maa-mâ-fih ihkimâl ki öyledir. Yahut öyle değildir. Bundan ne çıkar? (Enverî) Nâm-ı müsteâr olup da bu imzayla yazılan yazılar âlim, fazl bir zâta ait olduğunu iddia etmedim ki! Enverî Efendi bu ciheti nazar-ı dikkate alıyor, imzanın nâm-ı müsteâr olduğundan bahs eyliyor. Tuhaf hâl? Neyse! Yine.

Yanya – 21 Teşrin-i Evvel sene 313 – Ulvî

(s.1-2)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Yüz Dilberliği Adel

[Fransızca'dan muktebestir]

Eyvah ikimiz de o mahzen-i şefkatten mehçûrduk. İkimizde o lezzet-i saâdeti ancak rüyamızda görebilirdik. O nevm-i bahtiyârâneği davet için gözlerini kapıyor, muvaffak

olamadığı için adeta hiddetleniyor, ağlıyordu. Artık benden korkmuyor, beni yanına davet ediyordu. Beraberce ağlıyorduk.

Ah! Bir vâlideye mâlik olanlar ne kadar mesûtturlar! Ah! Niçin biz o saâdetten mahrûmuz? Dersimizi ikmâl ettiğimiz gibi bahçenin bir kenarına çekilir, hep vâlidemizi, bir daha görmek gayr-ı kâbil olan anneciğimizi düşünür, ağlardık. Haftalar, aylar, seneler hep böylece geçti. Adel pek güzel olmuştu. En katı kalbi yumuşatacak derecede tesirli, câzibeli bir hüsne mâlikti. O bir bedîa-i kurdet, bir harika-i tabiattı. Câzibe-perverlik, hüsni ü ân-ı insan, husûsiyle kadınlar için mûcib-i saâdetbir hâldir. Kıyas edilir. Fakat bu hâl, bî-çâre kızcağız için bâis-i nekbet olmuştu, çünkü herkes kendisini kıskanır, tahkîr için vesileler bulurdu.

Bî-çâre kız ne yapsın? Bu dilberliği kendisini arzu etmişti? Bu, kendisine bir mevhibe-i ilahiyye değil mi? Elinden ne gelirdi? Süslenmemek, başını taramamak değil mi? Gariptir ki saçlarının dağınıklığı çehresine bir letâfet diğer elbisesinin sadeliği ona başka bir ziynet, bir başka zarâfet bahş eyliyordu. Mektepten çıktık. Yine ayrılmadık. Ben bir hânenin altıncı katında o da beşincisinde iskân ettik. Ben teehhül ettim, mesût oldum. Fakat o... Bî-çâre ötede beride serseriyâne geziyor; ötekine berikine âb-ı rû döküyor, iş arıyordu. Ah kadınlar! Kıskanç mahlûklar! Bende de bu hâl mevcûttu. Onu zevcinden kıskandığım için eve davete cesaret edemiyordum; her vakit bizzat gider, görür konuşurdum. Zavallı, maziyi tahatturla istikbâl için ağlardı. Fakat meyûs olmaması için teselliden de geri durmazdım.

Bî-çâre her nereye giderse kimse hüsniye mukâbil i'tidâl-i demini, safvet-i kalbiyesini muhâfaza edemeyeceğini bildiğinden onu kabûle cesaret edemedi. Biirgün Miralay'ın evine mürebbiyelik vazîfesiyle tevzîf olunmak üzere davet edildi. Zavallı mütereddid bir tavırla Miralay'ın huzûruna çıkmış nasılsa Miralay'ı bunun yüzüne dikkatle bakmayarak demişti ki:

- Matmazel Adel siz misiniz?

- Evet efendim!

- Pek güzel kıyım! Bu günden itibaren evlâdımı sizin dest-i terbiyenize tevdi' ediyorum. Vâlidesi yoktur. Siz ona hem mürebbiye, hem vâlidelik vazîfesini ifâ edeceksiniz. Şimdi şâkirdinizi, kerimenizi çağırayım.

Mekteb-i Terakki Mezunlarından A. Hüsniye

Mâba'dı var

(s.8)

Nr. 67

ŞİİR

Sana! Sana! Sana!

Berk-i ufkun oldu kalbe tecellâ-yı hüsnünüz;
 Canı eritti hışm-ı serâpâ-yı hüsnünüz
 Seyyâle-i letâfetiniz mi, ecel midir?
 Gark etti cism ü canımı hüsnünüz

İşte suûd ederim seyr ile sizi
 Gökler kemîn-i âlim a'lâ-yı hüsnünüz.
 Ay vardı nev-baharda mehtaptan beyaz
 Cak-ı siyahtır bana imâ-yı hüsnünüz.

Mahsûsa-i cananda hemîşe mükrimdir
 Cennettir civar sizin cây-ı hüsnünüz
 Gelmez bana kıyamete dek heves ve intibâh
 Oldum o mest-i câm-ı temâşâ-yı hüsnünüz

Beynim mezarlarda bile belki hıfz eder
 Sûratle çeşmim olsa da mecrâ-yı hüsnünüz
 Bir hande-i meşîyyete benzer vücûdunuz,
 Bilmem kaza, kader midir eczâ-yı hüsnünüz?

Hüsn-i bahar, hüzn-i latîf, hazan ve sayf
 Yek-ser celîs-i levhâ-yı gariâ-yı hüsnünüz
 Takdim eden bu nazmı size abdınız değil
 Emel-i nazımdır yine size ihdâ-yı hüsnünüz.

Büyükada -27 Teşrîn-i Evvel 1313

İbn-ül Kemal Giritli Süleyman Nüzhet

(s.1)

Sahra-i Süryân

Denizde bir kuru beht-i hayal içinde gibi

Durur o vaz'-ı vakûrânesiyle şam ü seher;
Denizde bir kuru beht-i hayal içinde gibi
Müşâfehât-ı heyûlâyı kayıtsız dinler

Onun düşüncesi vardır ki -âşinâsı bilir-
Bütün bulutları, mübhem, şikeste gölgeleri
Hemîşe-i beyhûde imlâ eden meâlidir
Eder önünde telâtım-i hayatın öfkeleri!

Denizde bedâyi'-i girdâb-ı târını açmış,
Ziyân-ı sanatı tehvîn için bedâyide
Verip bu sahra-i a'sârı durmadan kaçmış!

Bununla teselliye etmiş o bahr-ı zehârı
Bununla sanatı allâme etmiş âmâde!
İlelebet severim böyle bir fedakârı

Bu senk-pâre-i sanat bu kumlu sahilde
Cüdâ-yı medâr olan bir yetimi andırıyor!
Bu senk-pâre-i sanat bu kumlu sahilde
Yazık ki sanatı ser-i sertâpâ utandırıyor.

Yazık ki hep onun üstünde dest-i sanatkâr
Hayat sanatı tamire yeltenir, lertzân
Alır şedîd ve sem-âlûda darbeler her bâr
Gider, gelir... Eder artık elimden istîmân

Yollar hayatını her dem aşındırır yek-ser
Bu meşteki kayanın yem-i kemâl-i hiddetten
Gehî koşar, köpürür, tırmaşır, hâb ister

Bu meşakkati kaya âlâm içinde hep bozulur
Nişâne görmez o âlemde mahremiyetten

Hayali munsabb-ı alâma pür figân süzülür.

20 Ağustos 313 – Hüseyin Fehmi

(s.1)

Sükût

Hep birden kalkıp da yukarıya koruya çıkıncı istedikleri zaman Meliha, bu genç dul başında bir uyuşukluk, vücûdunda hafif bir kırıklık bahane ederek kameriyede yalnız kalmayı tercih etmişti. Fısıltılı, sıcak, pür nur bir yaz gecesi idi. Bir va'z-ı mühmel-âne ile yaslandığı yer, sözü ağır ağır tahrik ettikçe önündeki çam fidanları arasından denizin sath-ı münevverini bahçenin aşağıya inen kumlu, dolambaçlı yollarını bir mübhemiyet-i rûiyet içinde ancak görebilirdi. Çünkü sık nefeslerle çabuk çabuk bitirdiği sigaralarından çıkan ağır dumanların suûd-ı batîsini kemâl-i ehemmiyetle temâşâyâ dalmıştı. Fi'l-hakîka ona bu gece pek alâka- bahş bir meseleden bahsediyordu. Zevcinin, -şu kumral bıyıklı sevimli beyinin- vefâtından beri işte bu teşrîn-i evvel gelirse tam dokuz sene olacak. Bir daha avdet etmemek üzere yalnız geçen gençlik senelerini düşüp da yaşısın otuz beşe vardığını da tahattur edince açık renk yazlık elbisesi içindeki tombul vücûduna lertzeler veren hevesât-ı sahîhiyesinin bu dumanlar gibi ebediyen uçup gideceğinden korkuyor, işte bunun için bu geceki aile şenliğinin neşelerine yabancı kalarak dumanlara, kendisinin ayrılan emelleri gibi tahassürlerle bakıyordu. Bu tenhâi-i sahîhisi etrafındaki saâdetler ona mübhem bir gıptayla hüzn ü melâl veriyordu. Beyini pek severdi. Mevt-i fecîi haberini aldığı zaman ilelebet teselli bulamayacağına hükmetmiş, aylarca gizli gizli ağlamıştı. Zamanın mübhem bir redâ-yı ferâmûş altına sardığı bu hatıralar şimdi bile kendisini bütün bütün hüznlere gömüyordu; fakat acısından o eski keskinlik kalmamış, hayat arasında yuvarlandıkça sivri köşeleri müdevverleşmişti. Alelâde, gittikçe hafiflenen, fakat hiç bitmeyen hilâvetli bir bûy-ı matem içinde sükûnetle yaşırdı. Dulluk hâline nihayet mütevekkil olmuştu.

Lâkin, bahar geceleri beyiyle altı yedi senelik zevc ve zevce oldukları halde ilk eyyâm-ı teehhüldeki kadar bir muhabbet-i hevâhiş-perverâne ile, beraber gezdikleri bu yalının muğberr yollarında şimdi yalnız dolaştıkça mütefevvânın hatırası eski şiddetiyle yeniden uyanırdı. Bu hayat-ı mesûtânelerine şahit olan çimenler, mermer kanepeler, her vakit yeşil her vakit bahtiyar çamlar nağmeli dalgalar ona hayat-ı müşterekelerini söylüyordu. O hayat, ah o geçen hayat parça parça olmuş, kimisi burada boynunu büken pembe bir çiçekte, kimisi ötede gül fidanının gölgesine sığınmış soluk yaprakta, bu kameriyenin altında, şu rayihatımı okşayan lacivert mevcede kalmıştı. Bunların arasında dolaştıkça, o

yeni gelin hayatını tekrar yaşıyor zannederdi. O vakit ayakları altında çıtırdayan kumlar, çiçeklerden yükselen kokular, titreşen yapraklar ona hep hatırat-ı maziden bahsederdi. O da bu tabiat-ı muhita içinde erir onlarla birleşir. Seri'üz-zevât bir serap içinde ihtiyaçlarını muvakkaten aldatırdı. Fakat bunlar sonra daha şiddetle talepkâr oluyorlardı. Hele dokuzuncu bahar pek galeyanlı gelmişti. Bütün şu mahrem-i esrârı olan nücûm-ı zâhire, emvâc-ı binhâya ona öyle hisler veriyorlar, bütün bu latîf, bu nazik çiçekler ona öyle vahşi nasihatlar fısıldıyorlar. Bütün bu baygın kokular onu öyle ateşli nefeslerle sarıyorlardı ki genç dul kalbinde galeyânlar, vücûdunda har birtakım seyelânlar hissediyor, ra'selere tutuluyordu. Ve uzaktan bir zemzeme-i seherkâri dinliyor gibi ekseriyâ sakın, mütefekkir kalır, sağlam, kuvvî vücûdunda süratle dolaşan sıcak kanının nebzân-ı nâ-şekibini duyardı. Bî-çâre dul, en ziyâde gece uykuda yorulur muztarib oluyordu. Mumunu söndürüp de yalnız yatağına mahzûzâne girince, akşam koruda gezerken duyduğu o affif kulağını mahcup eden sözler sanki odasına hücum ederler. Kendisini sararlardı. Bu müzic mücâdelelerle yorulur, uykuya dalar. Burada kendisini daha müzic sergüzeştler beklerdi. Hem nedense, mukâvemet de edemezdi; pek yakınına bırakılıveren peymâne-i zevki haris ü mütehâlik yakalar, içerdi. Bundan, vücûduna ateşli, sihirli bir mâyi' yayılır nefesini keser, tekmîl cümle-i asabiyesini sarsardı. Sonra vücûdunu der-ağûş eden mütehassir kollardan utanarak, korkarak kaçmak ister, uyanır gibi olur, bu mümânaatta duyduğu lezzet-i vahşiyi kaçırmamak için bu hayali idâme etmek isteyerek çıplak kollarıyla işlemeli yastığını göğsüne basar; nihayet nâ-dem ü muhtezz gözlerini, kemâl-i ta'bla açardı. Ohh, sabahleyin sıcak yataktaki bu mütehassirâne

Tahayyüller ne ârâm-sûzdu!

Bu gece, sağlam vücûdundan tereffü' eden âvâze-i tağyân ise büsbütün ârâm-sûzdu. Teyzezâdesinin yine akrabalarından bir zâbitle nişanlanması üzerine aile gençlerine bu gece yalıda verilen ziyâfet, genç dula birçok emellere, tahassürlere sevk etmişti. Onun da haber-i izdivâcî böyle tes'id olunmuştu! Fakat bu şimdi kendisini şu mesût tabiat içinde تنها, mahzûn kalmaktan menediyordu. Bu yalnızlık ne vakte kadar devam edecekti? Bunu cevabını da lâyen'kat'i birbirini takip eden nazik, yaldızlı sigaraların şimdi hafif bir rüzgarla yayılan soluk dumanları veriyordu.

Artık oturamadı. Hem hiddetli bir halde sigarasını atarak korudakilere iltihâk için yürümeye başladı. Adeta koşuyordu. Zâhiren nazik gözüken kuvvî vücûdunda mudahhar kuvvetlerini sarfetmeye mecbûriyet hissediyordu. Bazı yerlerde birikmiş kuru yapraklar üzerinde kayabileceğini hiç aklına getirmeyerek dik yolda bî-pervâ yükseldikçe yukarıda,

korunun üzerinde, tesviye edilmiş taraçadan murakkas keman ve ud seslerine karışık bir şarkı kendisini istikbâl etti. Meliha, o bir aralık fikrini kaplayan hüzn ve keder bulutlarını şen tabiatının lâkaytlığı sayesinde kâmilten dağıtmış, dilber, işvebâz, endişesiz bir dul olmuştu. Taraçadaki ahengin devamını gayr-i mümkün bir hâle getirdi. Bir alay fırtınası kopmuştu. “O, Şâir Hanım, biz aklınıza geldik. Hey, Şâir Hanım” O, yalnız kaldıkça onunla böyle eğlenirlerdi. Yeni nişanlı kemanını bırakarak Meliha’nın ellerini tutmuştu. “Melihacığım, bu seferki şiirin benim olsun!” Meliha cevaba vakit bulamıyordu ki asıl şiir sensin desin. Hepsi etrafına toplanmıştı. Hepsi alay ediyor. Hepsi de şiirini kendisi için istiyordu. Nihayet güzel dul beyaz iskarpini üzerinde latîf bir devr hareketi ile kendisini bu çılğınların elinden kurtardı. Ta kenara asılmış bir salıncağa koştu. Kim Meliha ile kolan vurur da onu yorarsa şiir onun olacaktı. Fakat buna kimse cesaret edemedi. Meliha’nın ne yorulmaz bir inatçı olduğunu bilirlerdi. Bir arkadaş, bir arkadaş. Meliha süzük gözleriyle bu nazik küçük hanımlardan nafîle yere birisini davet edip duruyordu. Pek yorulduk, diyorlardı. İşte şarkı söylemeye bile tâkatları kalmamıştı. Deminden beri aklı neredeydi.

Nihâyet, ayağını ayağı üzere atmış bir genç hanımın açık kalmış juponundan gözüken siyah çoraplı bacaklarını kimseye sezdirmeden dikkatle temâşâ etmekten bıkan bir genç çocuk ayağa kalktı. “Yenge, beni ister misin?” Buna bil-zarûre kanâat etmeliydi. “Çok haberli olacak, ama!” Bu tembihten sonra salıncağa bindiler.

Meliha yumuşak elleriyle ipe asılarak ayaklarıyla tahtayı tahrik etti. Genç çocuk bunu taklit etti. Sonra hareket serileşti. Meliha kısa fistanı altından çıkan, rikkat-i nesci arasında cildinin tombulluktan titreşen siyah ipek çoraplı bacaklarıyla daha şiddetli bir hareket verdi. Artık uçuyorlardı. Beri tarafta udla keman yine neşeli bir şarkıya başlamıştı. Ve Meliha bu çıplak ensesine, kızaran yanaklarına, dağılan saçlarına sıcak bûseler koyan havanın der-âğûşları içinde, handan ve pür-heves, hayal âleminde yüzüyordu. Sonra yoruldu; salıncak kendi hâline kaldı. Gittikçe yavaşladı, nihayet durdu. Şimdi hiç eğilmeyerek vücûd vücûda, nefes nefese dinleniyorlardı. Ötede türkûleriyle, husûsi bahisleriyle meşgûl olan hanımlar bunları unutmuşlardı. Meliha da kendisini unutmuştu. O, pür lezzet bir âlem içinde, bütün mahrûmiyetleri sanki menûn edilirdi gibi bir hazz-ı cismâneyle bî-hoştu. Ohh, buistirâhat, bu yorgunluktan, zabt olunan hevâhişlerden titreyen iki vücûdun teması, bu ne tatlı geliyordu; vücûda ne leziz bir hararet veriyordu. Fakat bu neden oluyordu? O vakit Meliha, henüz tüysüz çenesini kendisinin gerdanına sokarcasına omzuna dayanan çocuğun gözlerinde şimdiye kadar görmeye alışmadığı bir şu’le gördü. Bu parlak siyah gözler ne demek istiyordu? Meliha, bu tevlidini bildiği çocuğun bu her

vakit iki üç yaşında gibi telakki ettiği mektep talebesinin on yaşında olduğunu o vakit düşündü. Refik, ha! Bu bir cinayetti. Darılmak, küçük bir çocuk gibi şamarlamak istedi. Fakat ne yapmıştı? Sadece hilâf-ı mu'tâd bir şiddetle ona atf-ı nazardan ne çıkardı? Oh bu bütün ihtiyârını yakın hararet ne füsûnkâr, ne parlak gözlerle, muhteriz ve müteşebbis, kendisine yiyecekmiş gibi bakan kumral baş ne sevimliydi! Belki Meliha ifrât ediyordu; adi bir tesadûf olamaz mıydı? Ciddi olsa bile kendisi anladığını belli etmedikten sonra artık bu kadarcık şeyden bir netice çıkamazdı! Azcık ilerlediği zaman ona şöyle bir sert bakışıyla hatt-ı hareketini tayin etmek güç müydü? Neden şimdi bu hayat verici harareten mahrûm kalmalıydı? Ve kalmadı. Salıncaktan inmeye icbâr olununcaya kadar iki hevâhişger yekdiğerine temas bulundu.

Bu temas Meliha'yı her yerde takip ediyordu. Bahçede gezdikçe odada oturdukta; yatağa irdikçe göğsünü bir der-ağûş-ı muharrik içinde bulur. Omuzlarına, bildiklerine, yanaklarına bir bûsenin daimi ve nev-nâk bir bûsenin yapıştığını hissediyor, bunların verdiği lezzet-i te'hile kapılarak kendinden geçiyordu. Artık afif dul için hakiki bir işkence başlamıştı. Gözlerinin önünde hep memnû' birtakım sahneler uçuşuyordu. Şimdiye kadar lekesez kalmış bir ismetin tehâşisiyle bu birbirine sarılan çıplak vücûtları görmemek için gözlerini kapadıkça bu mülevves hayaller daha ziyâde bir vuzûh ile teressüm ediyordu. Bunların arasında da bir çehre temeyyüz eyliyordu. Refik. Bu, salıncak gecesinden beri ne kadar değişmiş, güzel kumral başı nasıl dil-firîb hâle-i iştiâ ile sarılmış Meliha, kundaklıyken kucağına aldığı bu çocuğun hiçbir vakit bu kadar cazip olacağını aklına getirmemişti. Fakat neyde o parlak siyah gözlerdeki tesir, o bazen mavi mürekkeplerle lekeli küçük parmaklardaki kuvvet ki Meliha'nın gözleriyle onu bir tesadüfte, tesadüfi bir temasta bütün mukâvemet-i niyetlerini mahvediyordu. Onu, otuz beş yaşındaki yengeyi küçük bir çocuğun karşısında titrek ve mağlup bırakıyordu.

Zaten Meliha'yı mağlup etmek için her şey sanki ittifâk etmişti. Herkesten ayrılıp da geceleri bahçeye çekilince her taraftan bir hücûm vâki' olurdu. Adeta tabiatla çıkıyor diyerek birtakım boğum sesler onu teslim-i silaha davet ediyor. Çiçekler, baygın kokularıyla kuvvetini ma'lûl bırakıyor. Dalgalar, parlak simâlar hvesine nâ- müttenâhilik veriyor, hava o nâ-mer'î-i der-ağûşlarıyla göğsündeki temas-ı daiminin hararetini idâme eyliyordu. Bu kendisini düşürmeye çalışan müttefiklere karşı Meliha gittikçe mütezelzil bir metânetle uğraşüyor, her gün bir nokta üzerinde mağlup olarak çekilirdi. Artık Refik'le bir şey alıp verirken eller birbirinin içinde kalıverir, parmaklar birbirine karışır gibi oluyor, nazarlar daha baygınlaşıyordu. Fakat hâlâ Meliha bunda ne kadar büyük bir mahzûr

görüyordu. Vâkıa Refik de -artık bunu anlıyordu- tuhaf tuhaf niyetler, arzular vardı. Fakat madem ki bunu izhâr edemiyor, o halde kendisi bunlara vâkıf olduğunu izhâr etmedikten sonra bir şey alabilir miydi? Şöyle sert bir bakışıyla ona haddini bildirmek o kadar güç müydü? İhtimâl ki güç değildi. Fakat her nedense Meliha bunu tehir ediyordu. İş yalnız parmakların birbirine karışmasında kalmayıp Meliha'nın yumuşak elleri mekteplinin avuçları içinde sıkılmaya, bu avuçlar bileklere kadar çıkmaya başladığı halde bile Meliha'nın nazarındaki ifâde-i rahîmâne bir türlü mübeddel-i şiddet olamıyordu. Hakikatta bu da o kadar bir kabahat sayılamazdı. Kendisi çocuktan şüphelidir de onun için bunları öyle a'zâm ediyor olamaz mıydı? Daha bundan pek küçükken Refik kendisinin ellerine sarılıp yenge ne güzel tombul ellerin var diye öpmez miydi? Ey, işte; daha bu kadarcıkla bî-çâre çocuk tekdir edilemezdi. Zavallı Refikçik kim bilir ne kadar mahcup olacaktı. "Refik!" diyecekti, şöyle bir sert bakarak "Refik, ne yapıyorsun, utanmıyor musun. Eyvahlar olsun, senden hiç ümit etmezdim." o vakit kim bilir nasıl şaşırarak, kızararak, neler mırıldanacaktı. Fakat, bu güzel kumral başa yazık değil miydi? Hemen işi latîfeye yoracak; ha, uslu dur, yoksa kulaklarını çekerim, diyecek; çenesini mâderâne okşayarak mahcûbiyetten kızarmış -Kim bilir ne güzel olacak, yanağına hafifçe vuracak, böyle hem işin önünü alacak, hem de kendisine şüphe getirmeden birçok zevk duymuş olacaktı. Fi'l-hakîka, genç dul bu telezzüzü inkâr edemiyordu. Değil yalnız eli eline dokunurken, Refik'e daha uzaktan bakarken kendisine bir şeyler oluyor, titriyor; gözlerinden adeta hafif şimşekler çakıyordu. Bu vakitlerde juponunun ona adi dokunmasını, nazarlarının onu tekâbül etmesini pek büyük nimetler bilir, bu hazlarda saatlerce sermest kalırdı.

Bir gece Meliha, elinde bir şamdan tutarak gecelik gömleğiyle yatak odasına girince, karyolasının yanında bir gölge gördü. Birdenbire bağırarak istedi. Fakat bunun Refik olduğunu derhal tanıdı. Bütün vakâr-ı ismeti galeyân etti. Onu bir hırsız gibi kovmak için yaklaştı. Fakat bî-çâre çocuk bu sıcak gecede o kadar titriyordu ki Meliha merhamet etti. Parmaklarını kumral saçları arasından geçirerek kuru boğazına yapışan kısık bir sesle sordu. "Ne o üşüyor musun?" çocuk bu suâlden cesaret buldu: bir azim-i kuvvîyle sarılarak onu yatağa sürükledi. "Üşüyorum yenge beni ısıt:" bu mazeret o kadar saf-dîl, bu kumral baş o kadar dilber, bu der-ağûş, oh bu keten gömlek arasından bakan der-ağûş o kadar lezizdi ki, Meliha bunda bile o kadar büyük bir kabahat görmedi. Vâkıa bu te'vîl götürmezdi. Fakat, madem ki sonunda men edecek, bunları hep Refik'i tecrübe için yapmış gösterecek ne ye's vardı? Hem daha bakalım Refik nerelere varacak, nasıl cüret edecekti? Bunlar az tuhaf mıydı? Niye titriyorsun ya? Hâlâ ısınmadın mı? Sarıl, sarıl! Ve bunlardan

cüret bulan mektepli daha ilerliyordu. Meliha artık bu gece o sert bakışı göstermenin sırası geldiğini anlamıştı. Fakat mum niçin sönmüştü? İşte bu aksi tesadüf onu, şimdiye kadar dilini hiç alıştırmadığı ters bir lakırdı söylemeye mecbûr edecekti. Fakat ne çare bu elzemdi. Evet, elzem, lâkin biraz bunu tehir olunamaz mıydı? Madem ki bu artık sondur, nihayet noktaya kadar sabreder, o vakit Refik'e haddini bildirir. Telezzüzünü bu kadarcık temdîd etmekle bî-çâre dul mazûr değil midir? Fakat bu telezzüzo kadar imtidâd etti, imtidâd ettikçe o kadar nâ-kâbil ictinâb oldu ki nihayet genç dul, acemiliğinden elleri karışan çocuğa sabırsızlıkla haykırdı.

- Refik!

Der-saâdet – Hüseyin Câhid

(s.1-4)

Hikâye ve Roman Kısmı

Fedakâr Kız

Muharriri: Gelibolulu Halil Ulvi

Her şeyden evvel bir kere Tophane'ye uğramak icab ediyordu. Gittim. Arkadaşlarla görüştim. Bir haftadan beri kendilerini terk ettiğimden dolayı serzenişe başlamışlarsa da güç hâl ile ıskâta muvaffak olabildim.

Güya akşam Arnavutköy'de bulunmak için pederimin imzasıyla tasnî' ettiğim bir pusulayı nöbetçi zâbitine irâe ederek müsâade-i istihsâl ettikten sonra bir arabaya râkiben hemen Beyoğlu'na çıktım.

Matmazelin yanına hediyesiz gidilir mi? Elbette gidilmez. Ne intihâb edeceğimi kararlaştırmaksızın bir cevâhirci dükkanına girdim. En evvel nazar-ı intihâbıma çarpan tek taşlı bir bilezik oldu. Fiyatını sordum. Üzerinde yazılı olduğunu söylediler. Etiketini tedkik ettim. Sekiz yüz frank olduğunu anladım. Sekiz yüz frank ki otuz beş lira kadar bir meblâğdır. Bedelini tesviye edecek bileziği aldım. Zaten kapı önünde beklemekte olan arabaya binerek Matmazel Virginia'nın ikâmetgâhı olan Hotel Beloviye gittim. Odasının numarasını söyleyerek Matmazel'in çıkıp çıkmadığını sordum. Yukarıda olduğunu söyleyen garsona kartımı verdim ki: İki dakika sonra avdet ederek Matmazelin intizâr ettiğini söyledi. Hemen merdivenden yukarıya çıkmaya başladım. Bir halde ki: Memûriyet ve muvaffakiyetten müteşekkil bir hissiyâtın kalbime hücûmuyla hasıl ettiği darbat-ı şedîde adalât-ı vücûdumda icrâ-yı tesire başlamıştı. Damarlarımda hissettiğim kesiklik beni bir

hâle getirmişti ki; seksen doksan basamaktan ibaret olan merdiveni ancak dehlizlere dayanmak sûretiyle çıkabilmiştim.

Matmazelin odası on dört numaralıydı. Garsonun delâletiyle odanın önüne geldiğim zaman usûl dairesinde kapıyı hafifçe olarak tıkırdattım. (Entere) cevabını alınca hemen kapıyı açarak içeriye girdim. Matmazel sokağa nazır olan pencerenin önünde (Balanisver) bir sandalyeye yaslanmış olduğu haldeo çünkü (İllüstrasyon) gazetesinin resimlerini muâyene etmekle meşgûl bulunurdu. Beni gördüğü zaman hemen ayağa kalkarak (Venüslere) gıpta-fermâ sûretle ihtizâzlı bir sadâ ile tekellüm eylediği (Bonjur!) kelimesi kalbimin en derin noktalarına kadar icrâ-yı tesir eylemişti. Muhâcemât-ı gurûr ve muvaffakiyetle kendimi kaybedecek bir dereceye gelmiş, ne yapacağımı, ne sûretle mukâbele edeceğimi şaşırılmışken beni, elimden tutarak yanındaki sandalyeye oturttu.

Hâl ü tavrındaki teheddülden, vücûduma ârız olan ra'seden tekellüm-i iktidarını kaybetmiş olduğumu anlamış olmalıdır ki muhâvereye bir fâtiha olmak üzere bir köylü kızıyla bir köylü delikanlısının muâşakasını tasvir eden İllüstrasyon'daki levha-i nefiseyi bana irâe ederek?

- Nermi şu levhayı beğendiniz mi? Ne güzel ne câzibeli bir levhadır?

- Evet, evet Matmazel! Köylülerin muâşakaları hakikat halde şehirlilerden büsbütün başkadır. Çünkü köylüler her bir ıstırâb-ı vicdâniyeden beri olup şehirliler gibi sâlib-i rahat, mâni'-i hürriyet-i ârızalardan müteessir ve mütehassis değildirler. Onun için yaşayışlarında muâşakalarında muâmelelerinde velhâsıl bütün hareketlerinde bir sadelik, tabîlik mevcûttur. Şu halde sırf hayalî, tasviri bir levha ile tabîi ve hakîki bir levha beyinde pek büyük bir fark olmak tabîidir.

Mâba'dı var

(s.6-7)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Yüz Dilberliği Adel

[Fransızca'dan muktebestir]

Bu söz üzerine Miralay çingırağı çalmış içeriye sırma saçlı, sevimli, nazik bir kızcağız dahil olmuş, güya aralarında eskiden beri maârifesi varmış gibi Adel'i görür görmez kucağına atılarak bûselere gark eylemişti.

Zavallı Adel o günün gecesi sabaha kadar sevincinden uyuyamadı. Böyle namuskâr bir kızı dest-i terbiyesiyle perveriş-yâb eylemek ümit olunmaz bahtiyarlıklardan değil miydi?

Gençler bâ-husûs istikbâlleri karanlık olan bu gibi bedbaht kadınlar hissiyât-ı muhabbetlerini sarfedecek bir mahall bulamamakta vakitlerini daima bir infiâl-i me'yûsâneyle geçinirler. İşte Adel de yetimlikten, kimsesizlikten, fakr ü zarûretten münbâis-i âlâmını inzimâm eden bu infiâl-i şedîd ile muztaribken artık hiç olmazsa hissiyât-ı muhabbetini ma'sûmâne inbisâta getirecek vesile zuhûr etmişti. Evet ilk hiss-i düşüncesi bundan ibaretti. Fakat heyhât! Ertesi gün Miralay çocuğa ders verirken odaya gelmiş. Her nasılsa gözü mürebbiyeninkine tesadûf etmiş, iki şerâre tesâdim eylemişti. Kim bilir neler düşünmüş olmalı ki çehresi sapsarı olduğu halde kızı bir odaya çağırıp:

- Matmazel! Yalan söylemek affolunmayacak bir kusurdur. Hakikat ne kadar acı, ne derece müesser olursa olsun onu kabul etmeyip de menfûr-ı âlim olan kesb-i ihtiyâr etmek kadar aşına bbir hareket tasavvur olunamaz. Sizin ma'lûmât, hüsn-i ahlâkınızdan memnûn, pek ziyâde memnûn, fakat... Bir kusurunuz var ki bizi yekdiğerimizden ebediyen ayırmaya mecbûr edecek.

Siz, derece-i nihâyede hüsn ü âna mâliksiniz. Bir gün nefs-i emmâreye mâlik olarak fena bir harekette bulunacağımı hissediyorum. Halbuki şeref ve şânım, meslek itibârım sizinle izdivâca mâni' olduğu gibi, terbiye ve namusunu dahi gayr-i meşrû' bir harekette bulunmaklığıma müsâit değildir. Ricâ ederim beni ithâm etmeyiniz. Namuskâr bir adamın ağzından çıkan bu sözlere karşı elbette gücenmezsiniz değil mi? Affınızı istirhâm eder, şu cüz'î meblâğı ahz etmenizi ricâ eylerim.

Diyerek eline beş yüz franklık bir kayme sıkıştırmıştı.

Bî-çâre kızın ne hâle geldiğini sormayınız. Bir gece evvel düşündüğü saâdetlerin hepsi bir dakika içinde mahvolmuştu. Bunca sefâlet ve felâketlere sebep olan güzelliğine hatme vermek için tırnaklarıyla yüzünü parçaladı, gözlerini parladı. O koyu mavi gözler bugün bakılmayacak derecede müthiş, bakılmaya doyulmayan o çehre- i latîfse temâşâ edilmeyecek derecede çirkin olmuştu. Zavallı kızcağız şimdi kilise kapılarında, sokak köşelerinde sürtüyor, dileniyor. Bir zamanlar çehresinden ayrılmak istemeyen gözlerim şimdi artık ona bakamıyor, o bî-çâre dilenci... Bir gör... Bir çirkin olmuştu.

O güzelliğin ne olmuş? Nereye itmişti? Ehvah bir daha tulû' etmemek üzere gurûb etmişti. Kendisine sorarsanız bu hâlimden pek memnûn, pek müsterihtir. Zavallı kızcağız!...

**

Viyalet bunu yazdıktan sonra birkaç kere daha okudu; ağladı. Maziyi tahatturla o zavallı için giryân oldu. Bundan sonra akşama bir parça ekmek tedârik etmek için, zevcini bu

sûretle hoşnut eylemek için alelacele bir gazete idârehânesine koştı. Fıkrası beğenilerek mukâbiline otuz frank aldı. Artık Viyolet bir muharrir kesilmişti. Sevinçle eve vusûlünde zevcine paraları gösterdi. Bu para sarfedilinceye kadar zevcinin eseri de itmâm edildi. İstikbâlleri temin edilmiş, kendilerine bir güzel meslek bulmuşlardı.

Saf-dil kızcağzı Adel'i unutmuştu. Silk-i muharririne ilk hatvesini onun sayesinde attığından daha doğrusu bugün onun tasvir-i sefâleti yüzünden geçirdiğinden zevcinin muvâffakatiyle Adel'i kendi evlerine aldı; tedavi edildi. Gözleri şifâ-yâb olmuşsa da artık evvelki dilberliği kalmamıştı. Bir sene sonra da münâsib birisine tezvîc edilerek istirahatı temin edildi.

Mekteb-i Terakki Mezunlarından A. Hüsniye

Hitam

(s.8)

Nr. 68

ŞİİR

Harap Olmuş Bir Vücûd, Tûrâb Olmuş Bir Ceset, Yeni Doğmuş Bir Kevkeb

Eş şems ü mâh, encüm ile pür nur olan semâ

Ey gonçe-i jâle-hâr ile meskûn olan tûrâb

Bâki midir bu hâdisât, daimi midir fenâ?

Bulmaz mı inkılâb olmaz mı hiç harap?

Ey semt-i bî-nihâyeye pervâz eden sehâb

Maksat nedir bu koşmadan boşlukta rûz ü şeb

Sen söyle ey buhûrda pûyân olan habâb

Hiç yok mu bir sebep olmaz mı ya bî-sebep?

Ey bahçe, ey şükûfeler, ey mürğ-i hoş-nevâ

Ey bağ ve ey cibâl ve ey sahra-yı pür-mesâr

Sizlerdeki bu neşeye bâis mi hoş-nevâ

Yahut ki nev-bahar, bir ravza-i bahar

Ey mehd-i pür-mesârda dalgın yatan çocuk
 Ey aşk-ı pür melâlden âzâde ihtiyar
 Bilmezsiz bu âlem-i gamda ne var ne yok
 Bunlar ne bahtiyar, her hâli pür-mesâr

Bilmem neden ki fikrimi işgal eder durur
 Bir feyz-i bî-nihâyeye sevk eyleyen peri
 Görmekteyim yosunları gayetle hoş durur
 Enkâz-ı makberi, ya bâb-ı mahşeri

Yaldızlamıştı bir zaman derya-yı fikrimi
 Toprağa inkılâb eden şu şems-i âsumân
 Meşgûl ederdi her zaman hüsnüyle fikrimi
 Şu nur-ı hâk-dân ya baht-ı arguvân

Lâkin onun hayalini mahvetti dideden
 Artık sizin şu nazara-i efsûn-ı karibiniz
 Fikrince istifâde et şu nev-demideden
 Olsun refikiniz, yoktur rakibiniz.

Ey nazarası hayatımı taz'îf eden çiçek
 Ebrâların o gözlere vermekle başka fer
 Layık mıdır o gözlere rengin çiçek demek
 Yahut ki nilüfer, bir tac-ı zîb ü fer

Pür şevkti hayatımın geçmiş zamanları
 Sevdamı şimdi fikrime irâs eden melâl
 Geçmiş zamana ağlarım hayfa o anları
 Ettikçe ben hayal, avdet ile muhâl

Mazi, türâb-ı ye's ile pûşîde bir kabr
 Mazi, o dest-i gam ile fersûde bir kitap

Mazi, şebâbı gösterir ma'nâlı bir satır
Mağşûş bir hesap, metrûk bir kitap

Boştur tesadüf eylemek artikolarlara
Derdim fakat ölüydü hâl-i âzâde-i melâl
Müşakbelin saâdeti muhtaç zamanlara
Pek sade bir hayal, bir nutk-ı bî-meâl

Ey gonceye hayat veren envâr-ı tal'atı
Ey meskeni sitâre-i ezhâr-ı âsumân
Ey bahçe-i melâahata enzâr-ı ismeti
Baran-ı nur saçan, ey pertev-i cihân

Soldurma gel bu gonceni ey nur-ı pür vefâ
Seylâb-ı iltifâkla ervâya kıl terem
Et bahçe-i muhabbeti nurunlaa pür safâ
Bir ravza-i irem, ey şems-i muhterem
Dedeâğaç'tan Şerif Necmi

(s.1)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Düşündüğüm

Samt-ı fezâda olsa yerim - ger-i kamer gibi
Deryayı seyr için
Atf eylerdim, ah sana hep şuâımı
Nazarımla bûs için
Lâkin inan senden olurdum yine o dem
Ben belki müstenîr
Göklerde lîk yerde sana hâk-pâyı için
Cismim ki can verir.
Gülşende olsam ah yine berkle misâl
Tezyîn için seni

Der-ân olurdum yine sadrında bir karar
 Bûy eyleyip nisâr
 Bint-i Kemal Giritli Fatma Şevket

(s.8)

Nr. 69

ŞİİR

Üstâd-ı Muhterem Atûfetlü Ekrem beyefendi Hazretlerindir:

Şiir-i Metrûk

Görüldüğü varakın levn-i âsumânisi
 Bütün bütün solarak bir garip renk almış,
 Nakışı altına geçmiş... Kenar fersûde
 Durumuş, öylece bir zarf içinde pîç-a-pîç

“Nedir bu köhne varak-pâre? Şüphesiz bir hiç!..
 Değil mi öyleyse saklamakta bî-hûde?”
 Dedim de sonra fakat anladım niçin kalmış...
 Tesadüfen neymiş maksad-ı nihânisi.

Takarrür eylemiş hitâb-ı liyâkat ile
 Çizip yine yazarak heves-güzârâne
 Kırık dökük sekiz on mısra etmişim tastîr
 Şebâbımın dem-i pür şevk-i nev-baharında.

Kâdim-i usûle göre safhanın kenarında
 Biçimli kafiyelerden uzunca bir zincir...
 Bu bir gazel olacakmış da -dil-fikârâne-
 Zavalıcık bırakılmış o hâl ü heyet ile

Beyânı sâde... Muvâfık ona müteddâda
 O sâdelikle beraber hazîn olan bu eser
 -Bu şiir-i sâf cevânisi rûhumun- bilmem.

Niçin verilmemiş ağûş-ı nağme-i sehere?

Tefekkür eylerken nasb- ayn edip esere
Belirdi vech-i latîfnde muhtezip, mübhem
Donuk donuk lekeler ki su... Damlayan yerler.
Kururda belli eder safha-i mücellâda...

Bu katre katre sirişkin hutûr-ı ânîsi
Çökertti kalbe ağır... Sûz-nâk bir hicrân
-Gözüm yüzünde kühen-i şiir-i girye-âlûdun-
Otuz yıl evveli daldım tefekküre mahzûn.

O hâl içinde dolup yaşla dide-i pür-h3un
Sıcak sıcak katrâtı melâl-i bihhûdun.
Olurdu -üstüne düştükçe- şiirimin handân
Gülümsemek yakışan çehre-i hazânisi!...

Büyükada – 22 Kânûn-i Sâni 1312

(s.1)

İnanmak

Bütün boşluk... Zemin boş, âsumân boş, kalp ve vîcdân boş
Tutunmak isterim, bir nokta yok, pîş-i hasârımda.
Bütün boşluk... Döner bir hîçi- i müvehhiş civarımda,
Döner benim beraber; ihtiyârım –Sanki bir sarhoş-
Döşer, lağzide-pâ, her sâhe-i ümide bir kere...
Bu yalnızlık, bu bir gurbet ki benzer garabet-i kabre;
İnanmak.. işte bir ağûş-ı rûhânî o gurbette!

Karanlık her taraf, her şey karanlık, bir hazîn beledâ!
Karanlık fahm-ı dâniş, akl ü istihrâc hep muzlim;
Bütün ruhumda müz'ic bir cemâdiyet olur nâim
Keşşâfetten ibaret bir tecelli arz eder eşya;
Hakikat zâhir olmaz dîde-i idrâke bir zerre!...

Bir vehm-i âlûde bir zulmet ki benzer zulmet-i kabre;
İnanmak, işte bir şehrah-ı nûrânî bu zulmette!

İstanbul – Tevfik Fikret

(s.1-2)

Nr. 70

ŞİİR

Temenn-i Muhabbet

İntizâr-ı vuslatında hatırım pür inkisâr
Merhamet kıl artık Allah aşkına ey gülizâr
Mahşere kaldı telâkkiniz aman ey pet-nigâr
Nefh-i mestimle bile sönmez bu nâr-ı intizâr
Kıl mürüvvet hâlîme bir kere ey şefkat-i şîâr

Benzedi ancak bu gün hâlim perişan zülfüne
Eyledim bunca zaman hasretler ityân-ı zülfüne
Bağlandı senin ah, bu can ü vicdân zülfüne
Ermedi hayfâ leb-i lerzân ü sûzân zülfüne
Kıl mürüvvet hâlîme bir kere ey şefkat-ı şîâr

22 teşrîn-i Sâni 313 – Giritli Süleyman Nüzhet

(s.1)

Hüdâ'nın İmdâdı

İbn'ül-Kemal Nüzhet Bey

Zavallı vâlîde hasta, yatakta bî-derman...

Yanında bir sekiz on yaşlarında yavru melek,

Zayıf bir kelebek...

Şikeste pür, bu da düşmüş yatardı, pür halecân

Dil-i rakîki, -Gözünden uçup zalâm-ı keder-

Şikeste dil-i mâder.

Bakardı yavrusuna hüsn-i pür merâretle...

Yüzünde gölgeli bir pembelik, nazarı bî-fer

Şafak ziyâli bir çiçek;
 Solup tarâveti bitmiş tab ü harâretle
 Yatıdı –Hasta düşüp çektiği meşakkattan-
 Bu vürd-i nâzikter...
 Bu sarı gül açılır, belki de tarâvet-yâb
 Olur yine; fakat efsûs- zalâl-i dikkatten,
 Ziyâ-yı şefkatten.
 Nasibdâr edemezdi o mâder-i bî-tâb!...
 Kemâl-i ye's ile ağlar, için için feryadı
 Hüdâ'dan istimdâd
 Ederdi: Kim gelecek onlara muayyen olacak?
 Gece saat beşe gelmişti; komşular nâim
 Yoktu bir nefs-i kâim
 Uyandı doğrulup ol dem, alık alık bakarken,
 Ziyâ-yı handesi donmuş lebinde, kız; nâ-gâh
 Dedi: "Ne oldu gelen?"
 - Kız o kim?
 - Oydu, görmedin mi nevzâdı?
 Sayıklıyor... O nedir? Bir gelen mi var acaba?
 Odur... Odur... Nevzât!
 Zavallı mâdere lûtf eyledi Cenâb-ı Hüdâ
 Yetiştirdi doktoru, nevzâd-ı müşfik evlâdı.
 Hüdâ'nın imdâdı.
 N. Vecdî

(s.1)

Nr. 71

Şehit Yahut Osman'ın Yüreği

-Edîb-i meâl-perver Fazlı Necib Beyefendi'ye-
 Ey güzel köy!... Viran olma, sakın şu genç yaşında;
 Dağlarında taze otlar, pembe güller biterken...
 Ey çobanlar! Beni anı, çoşkun sular başında;
 Yaprakların arasında bir yavru kuş öterken...

Ey parlak ay!... Işığın saç; yolcuların gözüne;
 O yerdeki kötü gece gizlemiştir mezarım...
 Ey yolcular!... Beni sorun; milletimin özüne
 O gündeki bir zelzele düzlemiştir mezarım

Ey Türk kızı!.. Ey ana! “Sus” sen de duygu yok mudur?
 Bir oğlunu, bir genceni kurban ettin çok mudur?
 Her yanına kaygı çökmüy şu vatanın yolunda...

Ey Türk ili... Ey vatan!.. Sen her bir yerden aksın!..
 Eski... Yeni... Tatlı... Yanık sesler ile dolusun!..
 Sevgi... Gençlik... İstek... Sağlık fedâ olsun yolunda...

10 Haziran 313-Resûmât Emâreti Evrak Müdürü Mehmed Emin

(s.1)

Nr. 72

“İstilâ” Üzerine Bir İki Söz

70 numaralı Mütâlaa’da (istilâ) fiili (Bir şey mi, bir şeye mi lâ-hakk olur) istizâhı yolunda bir iki suâli muhtevi bir makale görüldü. Sahib-i müşkil şu tıflâne suâli ilk eline gelen lûgat sayfalarında araştırmayıp da “edebiyat ve lisânımızın terakki ve teâlisinden en ziyâde alakâdar bulunan üdebâ-yı kirâmdan sorduğu için teessüfle beraber, İstanbul’dan veya burada emsâli bir ikiden ziyâdeye varmayan esâtize-i kirâmımız tarafından lûtfen cevap verilir ümid-i zayıfıyla bu hafta nüshasını beklemekteyim. Ondan da intizârım yolunda bir şeyler görmedim. Halbuki “Bir şeye” lâ-hakk olduğuna delil olarak “T. Raûf” namına atfen derc edilen râye-i iştirâk-ı âcizi dolayısıyla te’yîd-i meddiâ yolunda ve büyüklerin sükûtunu görerek bir iki söz söylemeye cesaret aldım. Fakat müsâade buyurulursa ondan evvel başka bir şeyin arzu emelindeyim.

Bu öyle (istilâ) gibi bir bahis değil, adeta bir şikâyettir. Elkâb-ı edebiyemiz ugradığı keyfi sûistimâlâtan tazallüm edeceğim.

Herkese malûmdur ki; atvâm-ı medeniye arasında bugünkü “Sosyoloji” taksimâtının esâsını; temin-i mâişet yolunda ihtiyâr edilen mesâliğin tenevvü’ ve ihtilâfi teşkil etmekte

olduğu gibi o esasa birçok teferruât teşrifâtına ilâve eden bir “Hiyerarşi” yani silsile-i merâtib daha vardır.

Bu merâtibin herbirine de; ait olduğu mesleğin teşrifâtı itibârıyla mahsûs birer lakap ve ünvân tayin edilir.

Şimdi meslek edebinde bir “Hiyerarşi” bir silsile-i merâtibi bulunmak lâzım geliyor. Nitekim vücûdu da müzekker değildir: Münşiler, şâirler se’bât-ı asliyesini “Hakir” gibi mübtediler, enbiyâ-yı heveskârân, genç şâirler, genç muharrir, üdebâ, esâtire-i kirâm ilh... Merâtib-i müteselsilesini teşkil ederler sanırım.

İşte hakîrin şikâyetini iş bu merâtibe ehemmiyet verilmeyip elkâb-ı edebiyemizin bâ-husûs “edîb” saffet-i mükerreremesinin aşağı yukarı isrâfen sûstimâl edilmesinden ileri geliyor.

Bugün bazı sözünün kıymetini bilen yazıcılarımızdan mâadâsı, âlem-i edebimizde ancak üç beş zâta tahsîs edilmesi lâzım gelen bu ünvân-ı mefhareti bayağı okuyanlarca infîali mücib olacak bir sûret-i ta’îmîkârânede herkese siyyânen kullanılmaktadır.

Hem bunu böyle gelişi güzel sarfedenler edebiyatı ancak az zamandan beri iltizâm edilen velîka-i cedîdeye hasr eyleyenlerdir. Halbuki şu yeni edebiyat az zamanlık bir şeydir. O kadar az ki bi-hakkın edîb olmak için lâzım olan müddet-i kkemliyeti henüz doldurmamıştır.

Gazetelere bir iki tefrika, üç beş makale veya ortalama birkaç hikâye koymakla insan edîb değil, belki heveskâr-ı edeb olduğunu ispat etmiş olur.

İşte Nüzhet Efendi’ye evvelâ bunu ihtâr etmek arzusundayım.

Kezâ bir meselenin, bir müşkülün hâl ü fash emrinde irâd olunacak adla öyle vilâyet gazetelerinin sütûnlarında, iki sayfası arasında ifâdece bir iki tenâkıs bulunan tecrübelerden aranılmaz. Yoksa böyle teşvik-i ezhânı mücib olur. Bir eserin hata ve sevaba bürhân olarak gösterilmesi için fazl-ı edebisi muhtâc-ı ilân olmayan bir zâtın gerçekten bir edibin mahsûl-i kalem-i irfânı olması lâzımdır. Hakîr ise (Nüzhet) Efendi makalesinde âsârından birer misâl arz ü teşhîr edilen zevâtan tanıdıklarına “infî’âl buyurmamalarını ricâ ederim” bu meslek-i celîlde namlarını tebçil eylediğim esâtize-i kirâmdan birkaç zâta münhasır kalması lâzım gelen (edîb) ünvânı mefharetini, biraz çokca görürüm. Hoş ki bugün göz önüne konan âsâr-ı müntehave-i mazbûtalari da onu icâb ettirmektedir.

“İstîlâ”ya gelince: Lisânımızın rûkn-i a’zâmı ve müzeyyen-i bihî olan Arapça da lağvî ve ıstîlâhı ma’nâlarında “takarrüb”, “tagallüb” manâlarına olan {Veli} master-ı

sülâsîsinden müştakk bulunan “İstilâ kelimesi; bu iki lisânda ve tekmîl-i mevâzi’-i muhayyile-i isti’ mâliyesinde hemen ekseriyetle “lâzımdır” ve öyle olması da lâzımdır.

(Sarmak), (Kaplamak) ma’nâlarında isti’ mâli de mecâzidir. Yoksa; “bakırdan ma’mûl bir şeye gümüş kaplamak” veya “Kaşa sarık sarmak” kâbilinden bir amelin beyânı sadedinde kullanılamaz.

Meselâ istilâ bahsi tıflânesinin meydana çıkmasıyla heveskârân-ı edebîn mugzicelerine istilâ eden arzû-yı ma’lûmâtın fûrûşu, denildiği zaman: Arzû-yı ma’lûmât fûrûşunun “kirli bir kundak bezi gibi” mugziceleri sarıp kaplaması demek olmayıp, fakat sözün ma’nâca {üstûlî ile’l-îmdâd ezâ belig’ül-gâye} cümlesinin müfâdında da mağza nüfûz ve ihâta ettiğim ifhâmı murâd edilmiştir. İstilâ fiil-i lâzımesi “mef’ûl-i ileyh olmaktadır. Bu da lisânızında ona mahsûs olan savtı hâzıl eden harf imlâsıyla mef’ûl-i bihden ayrılmıştır. Hatta belki bendenizin işitmediğim bir sûret-i isti’ mâle göre müteaddî gibi kullanılmış olsa bile müteaddî fiiller biz de bazen “Mef’ûl-i bih” “Valîha” ma’nen taalluk edebildiklerinden yine şeklimiz tebdîh-i icâb etmez sanırım.

Bir de “İstilâ” kelimesini takip eden mef’ûl-i lehin hangi şekilde olmasıyla aheng-i simâ’ temin edebileceği vardır. Bu zevke göredir. Hayır! Ya geliyorum. O da zevke göre değildir.

Ahenk birçok ma’nâlarından mâadâ bir de bir şeyin eczâ ve mürekkebâtı arasında imtizâç ve müvâfakat-ı tâma bulunması, demek olduğuna göre bunun aksini iltizâm eden nâ-hoş bir zevke müftekir kalamaz.

Şimdi “İstilâ ettiği gönülleri avâlim-i ulviye gibi tevsî’ eder.” Yolunda yazılmış bir cümleyi makbûl addetmeyiz.

Büyüklerimiz istilâyı taallûk ettiği mef’ûl-i ileyhin şekil ve savt-ı mahsûsunu tahrîf etmeksizin yazmışlar. Fıkr-i kâsırânemce biz de öyle yazıp kullanmalıyız.

Bir iki misâl arzedeyim.

“Bilâ-sebep istilâ eden vehm-i nâ-merdâne

Nevrûz Bey tercüme-i hâlinden

“Çünkü İskender Mısır’ı istilâ ettiği vakit...”

Evrâk-ı perişan

(Devam eden) bürûf-ı bârândan tığyân eden çay ve ırmak suları ordugâhı istilâ etmekle) Tarih-i Naimâ (maiyet-i ser-gerdelerinden birinin kumandasıyla sevk eylediği kuvve-i kalîle Buğdanlı hutudunu istilâ edip)

Tarih-i Cevdet

İşte ulu bir edibin, iki büyük nev-ruhun âsâr-ı ulviyesinden birer ikişer cümle...

Bu arz ettiğim misâllerin yalnız birisi mizânın bir gözüne; (Mütâlaa)'da arz ü teşhîr edilen cümleler ve onlarla beraber munderic bulundukları âsâr-ı şebâne'de bir yere getirtip; diğer gözüne konulsa bunlar bütün sıkletleriyle beraber iki cümle'nin hükm-i edebisini oynatamazlar.

Ve-billahi't-Tevfik Osman Adil

(s.1-2)

Nr. 73

İstîlâ'ya Bir Nazar

Osman Adil Beyefendi'nin lisân-ı edebin asrımızda en ma'rûf olan "İstîlâ" fiili hakkında yazdıkları makale-i aliye'yi Çarşamba günü neşrolunan Mütâlaa'da okudum.

Ulûm-ı müteârifeden ma'dûd olmakla ashâb-ı mütâlaaya mechûl olmayan bir hakikat elbette AdilBey biraderimizin de malûmu olmak lâzımgelirdi... Fakat bizde meyl-i teceddüdün gösterdiği garâibden midir, nedir? Tebyîn-i hakikat değil belki teblîğ-i efkâr için yazılan bu makalenin başlangıcında, herkesin ülfet-i nazar hâsıl ettiği, tezyînât-ı lafziye heveskârlığına meyelândân terakki edilmemekle beraber fikr-i şebândan iktibâs edilmiş bir edâ ile o hakikatın tekzîbine bir sûret-i mütehakkimâne de kıyâm etmişlerdir. Kemâl-i ciddiyetle yazılan o efkâr-ı müberremeye, metn-i ifâdenin bu derece mübâyen olarak yazıldığına hasret etmemek elde değildir.

Fakir zannetmişim ki: İnsanın bildiğini, bilmeyenlere öğretmeyi lâzıme-i tabîiyeden addeden ashâb-ı taharriden biri çıkıp da izâh-ı madde edecektir. Ve hatta şu zann-ı kemterânenin beyefendiyi şimdiye kadar cevapsız bırakmak küstahlığına ictisâr ettirmesi gönlümce fevkal-gaye mûcib-i teessür oldu. Şimdiyse şu makale-i nâkısânemi şu muzlim ve kasvet-nâk odamda yazıyorum. Bazı bildiklerin ma'lûmudur ki beni daima orada, bir soğuk uzletle bir de siyah kaplı kitap bekler.."

Fakir âlem-i edebiyata, basar-ı alîl ve nazar-ı kelîl ile hizmetçe nâzır olmaya başladığım günden beri -ki ben o zamanlar mesleksiz, kanâatsiz, ma'lûmâtsiz kalemle tasvir edemediğim birtakım sûr-ı efkâr ve hayalâtla o pâyânsız yazdıklarım, düşündüklerimin pek

olurdum. Zihnimde hâsıl olan müşkülât-ı edebiyeyi hall için bir iki edib-i sahib hıka ta'lîm eden müellifâta mürâcaata azm eylemiş ve şimdi de yine o azimle azmetmiş bulunuyorum. Adil Bey'inde, izâh-ı madde matlûbları olup da hakikatı re'y-el-ayn görmek isterlerse lûtfen kavâid ve belâgatın en yüksek derecâtına çıkmış muharrirler tarafından yazılıp kütüphanelerimizde mahfûz olan, âsâra mürâcaat buyursunlar. Bu mürâcaat neticesinde Adil Bey'e bir hakikat munceli olur ki o da bâis-i münâkaşa olan cümlede "etti" fiilinin istilâ ile terkibi mef'ûl-i bih olmaya bâis olduğudur.

Bu kadar eksâr-ı kalemden maksad-ı âcizânemse Osman Adil Bey gibi, istikbâlen hikmet ve edebe ciddi hizmetler etmesi me'mûl bulunan bir gencin daha şimdiden şâibe-i ye's ü nevmîdi düştüğünü görmek cidden arzu etmediğimdendir.

14 Kânûn-ı evvel 313 – İbn'ül-Kemâl Giritli Süleyman Nüzhet

(s.2)

Nr. 74

Âsâr-ı Edebiyye Ne Yolda Tenkit Edilir?

Tenkit... Lâkin bu pek kolay bir şey. Bir sahib-i imtiyâz olsam hemen bâd-ı hevâ bir hey'ât-i tahririye tedârik için epeyce hesaplar tertibine, bir matbaacı olsam müşterileri aldatmak için oldukça çilekârlığa, seyyar, cesur bir muhbir olsam dehşetli ve gereği gibi meleke kesbetmeye muhtacım; fakat bir münetkit olmak lâzım gelince... ohh, bunun için bir paris esrârı mütercimi kadar cahil olmak kâfi. Bir eseri tenkit edecek miyim, hiç kendimi yormam, okumaya, hele anlamaya ne hâcet var? Bu sonraki öyle bir meşgale ki benim vazîfemin haricinde kalıyor. Eğer vakit bulursam, aklımca ter-i zeyl edeceğim esere şöyle bir göz gezdiririm. Sonra bulabildiğim bir iki cinasa güya güzel bir şekil vermek kastıyla, bunları dimağımda –boş bir su kabağı içindeki kuru tohumlar gibi- çarpıştırarak dolaştırırım. Nihayet ma'nidâr bir ser-levha, bir cevher-i zarâfet tevlîd edince iş artık bitmiş demektir, hep bundan ibarettir. Çünkü zayıf beynimde iyi hazm olmamış pür tumturak lâkırdılar, muhâkemeler var ki bu davul gürültüleri altında her şey ezilir itikâdayım. Nasip olmadığım terbiye-i atîka, vâkfi olmadığım kütüphane-i eslâf... Veyl o muharrirlere ki bunlardan birine dokunsun. Dokunmazsa da ben öyle farz ederim. Hele ehemmiyetini, kudemâ-yı kitabın verdiği ehemmiyetle anladığım lisân hataları, ötekilerden korkulsa bile bunun çıkmaz sokaklarında sendeleyecektir. O vakit tam fırsattır, ona bütün bu sersemletici mutâbakat kaidelerini sayarım. Merhûm-ı muazzam, mağfûrla, o üstâd-ı

edeb, o dahi-i edeb, o câmi’-i gül-şey, o vâkf-ı hiçbir şey, o büyük Naci ile istişhâd ederim. Sonra bütün bu sahte şeylerime zâhiri bir taassub-ı dini ile cilâ-yı tahakküm veririm. Daha olmazsa, evet daha daha olmazsa büyük bir silahım var: dekadan derim. Anlaşılmıyor, anlamadım derim. İşte o vakit bütün kâr’ilerimin gözleri, ağızları kemâl-i beht ü istikrâh ile açılır. Nasıl kimdir o mütecâsir. O sefil herif ki benim bu yerde sözün derece-i idrâkının fevkindeki şeylerden bahsediyor, niçin kendisi de muntekidi gibi bî-vukûf, kûtâh-endîş olmuyor? Artık gördüğüm bu teşvîk-i taraf-gîri ile cüret bulurum. Terakkiyât-ı medeniyeden, edeb ve himketten bahsedene o günlerde sedd-i hâil olduğum bî-çâregân-ı kârîni tarîk-i selâmete götürmek isteyene karşı, küstah ve mütecâviz, haykırım: terakkiyât-ı medeniyemiz, sa’y ü gayret dediğimiz ne oluyor? Bunlar insanı bedbaht eder - Burada işimize yarayacak bir iki köhne bürhân vardır: İç bâde, güzel sev var ise eğer akıl ve şuûrun- dünya varmış ya ki yok olmuş nu umurum? O terakkiyât-ı medeniye dediğimiz şeyler bütün ahlâksızlıktır -burada hiç bahsetmem ki karşımdaki bu ahlâksızlık cihetini redde benden ziyâde sahib-i azimdir- hele garpta edeb ve hikmet... Bu ne şekil şeydir? Bu yalnız bize mahsûstur -düşünmem ki bana ve benim gibilere bakan? Marifetlerimizi görünce maâriften vazgeçecektir- bakın eslâf ciltler, kütüphaneler, memleketler, dünyalar, kâinatlar dolusu kitaplar yazmışlar. Asıl ma’rifet cihânın menbâi odur; oraya dönen, ara yerde geçen aasırları geri çiğneyin. Bakın görün oralarda neler var, maa’t-teessüf bu, bu kadardır. Neler var gösteremem. Çünkü Floria’nın hindisi gibi hissediyorum ki bir şeyler var, fakat ne? Bunu ben de bilmiyorum. Üstâdlarımın, -benden daha çok, daha hızlı bağıranlardan- işitmişim, görmüşüm ki her “çalışalım” diyenin fikri sû-i tefsîr olunarak ona efrenç-perestlik isnât olunur, ona bu dediğinin a’lâsı bizde var denir. -Evet, bizde ne metalar, ne mallar var! Sonra, ben de gittikçe vakit bulan, tekzîb görmeyeceğimden emin bir cür’et-i câhilâne ile devam ederim, her şeyden âsâr tutarım.

Emil Zola’lardan, kolalardan, molalardan atıp tuttuğuma, bu boylu köylüler arasında geçen bir vak’a diye göstermeme, Halimet’i Faust’tu klasiklerden addetmeme bakılsa bütün bu câhili olduğum hakâyık-ı edebiyyeye vâkıf, maârif-i cihânı hâli dimağımda hasûdâne hâfiz -o derecedeki bir iz ve alâmet-i mevcûdiyeti işâadan bile müctenib- bir zât-ı maârif pîşe-i kıyas edilirim. Nihayet o kadar söylerim, söyledikçe o kadar büyürüm ki bertimsâl olurum, “Koskoca bir fem, bir dağ gibi adam” kesilirim. Ve biraz sıkışırsam söverim; karşımdakini cılız görürsem döverim, sonra galip ve müftehir gezerim.

Fakat iddia olunabilir ki böyle bir tenkidi bir tramvay vardiyacısı daha iyi yaparmış. Zaten aksini kim iddia ediyor ki?

Yine Fiil-i İstilâ

Azizim Osman Tevfik Bey!

Fiil-i istilânın sûret-i istimâli hakkında “Selânikli Nüzhet” imasıyla Mütâlâa’nın neşredildiği varakayı, o varakaya mukâbil Fazlı Necip Bey biraderimizin yazdığı cevabı okudum. Bu gibi edebi, ciddi bahislerde insan temâyülât-ı nefsâniyesine galebe etmeli, hakikattan kat’en ayrılmamalıdır. Binâenaleyh edeb-i lebîb Fazlı Necip Bey biraderimizin saded-i haricindeki tehevvrülü sözlerinin nâ-behamal olduğunu söylemekten geri duramam.

Bununla beraber “Selânikli Nüzhet” imzası Sabah gazetesinin açtığı edebi müsâbakalarda mükerreren görülmüş, hatta birinciliği kazanmış olduğu tahattur ediliyor; hatta Mütâlâa aboneleri meyânında nâm-ı Nüzhet’in mukayyed olup o zâtın dahi Selânikli bulunduğu temin olunur. Hoş, denildiği nâmın meseleye taalluku olamaz; yokolmacılığa ise ihtiyaç yok.

Edib Necip “türkçe’de istilâ fiili lâzım olakar da kullanılır, doğrudur. Müteaddi olarak da fakat mevki, makam-ı isti’mâli gözetmek şarttır!” diyor. Bendenizce bu cevap, bir cevap-ı sevap değildir. Çünkü meseleyi ortaya çıkaran zât, fiil-i istilânın bizde iki sûretle de isti’mâl edildiğini göstermiş, şu iki sûrette hangisinin doğru olduğunu suâl eylemiştir. Fazlı Necip Bey cevaplarıyla suâlin, meselenin esâsını ortadan def ediyor ki bu, tarîk-i terakki üzerine bir set çekmek demektir. Fi’l-hakîka “Ali kör” ile “Kör Ali”nin manen farkı yoktur. Fakat her lisânın sırf kendine mahsûs bir kâidesi olur ki o kâidenin mer’iyeti câri oldukça erbâb-ı kalem ona tabiyet etmek mecbûriyetindedir.

“İstilâ fiili Arapçada yalnız lâzım olarak kullanılmıştır. Nüfûz etmek, arz olmak, girmek gibi maâniye mevzû’ olduğu için kelime bi-z-zâtihi lâzımdır. Binâenaleyh mef’ûl-i ileyh olması icâbeder. Araplar daima böyle kullanırlar.” Buyrulur. Fazla mal göz çıkarmazsa da esasen fiil-i istilâyı Araplar nasıl kullanır yolunda bir suâl vârid olmamış, hatta müsteşhîd etmezden evvel eslâfın bile bu fiili nasıl istilâ ettiklerinden bahse lüzûm görülmemiş, yalnız bizim ne yolda bulunmaklığımız doğru olacağı sorulmuştur. Pek basit olan bu suâle Arapça’yı karıştırmak, meseleyi arap saçı gibi işgâl etmek demek değil midir? “Fakat biz Türkçe’de tasarruf ettiğimiz birçok kelimât-ı Arabiye gibi ‘İstilâ’ fiilinin dahi ma’nâ-yı mevzûunu tevsî’ ve ona kârib diğer makâsıtla dahi isti’mâl etmişiz. Eâzım-ı

üdebâmız istilâya bir de “sarmak”, “kaplamak”, “zabt etmek” gibi meâni bahşetmişlerdir. Bu makamlarda “istilâ” fiilini müteaddi olarak kullanmaya ve ona mef’ûl-i bih vermeye mecbûruz.” denildikten sonra Edib Necip cevabına: Zabt etmek makamında kullandığımız istilâ fiilini yine mevzû’ itibâriyle lâzım addetecek; meselâ Osmanlı kahramanları “Tesalya’yı istilâ etti.” tarzında bir cümle yapacak olsak -doğru bulunmakla beraber- garip olmaz mı?

Bu makamda:

Osmanlı kahramanları “Tesalya’yı istilâ etti, demeye mecbûr değil miyiz? Mütâlaasıyla nihayet veriyoruz. Fiil-i istilâyı o makamda; sâir makamlarda da lâzım değil müteaddi olarak kullanmak lâzımdır. Çünkü istilânın ma’nâsı bir yeri kuvve-i galebe ile zabt etmektir.” Şimdi!

“İstilâ ettiği gönülleri avâlim-i ulviye gibi tevsî’ eder.”

“Rüyalar... Hülyalar o afâk-ı hayatı,

O sâhe-i ümidi istilâ eder.”

“Vücûdunu fevkalâde bir harâret istilâ eylemiştir.”

“Bu dar yolda kalbimi havf ü haşyet istilâ etti.”

Yolunda nüzhet Bey’in irâe eylediği misâl doğru ve kavâid-i lisâniyemize muvaffaktır. Diğer T. Raûf nâmına atfen gösterilen üçmisâl mecrûh ve merdûddur. Meğer ki fiil-i istilâyı bir de “yayılmak” ma’nâsının verilebileceğine hükmedilsin.

Ahmed Enverî

(s.3-4)

Genç Gemici

Genç gemici birdenbire derin bir keder karanlığı içinde kalmış, en şaşaalı emelleri, en canlı ümitleri mazinin ka’r-ı nâ-yâb-ı hîçisine gömülmüştü. Mahrûmiyet-i âmâl-i kader, mâhi-i saâdet hiçbir şey tasavvur edilemez. Emel, insan için bir gıda-yı manevidir, bunun fenâsı, ruhun âsîb-i bedbahtiye düşüşü, kalbin sadme-i âlâm ile sarılışı demektir.

Ruhu kehvâre-i latîf-i ümit içinde sallanan bir mesût için nevha-i ulvî-i kâinâtın her rengi, her zerresi bir başka cihân-ı sürûr sûretinde görüldüğü, tabiatın her debdebe-i bedâyi’ onun safâyı dilini itmâm için tecelli etmiş gibi meşhûd olduğu halde binâ-yı âli-i saâdetin harâbi’-i fenâ-nümâsını altında kalan bir sitem-dîde-i tâlî için harâbi-i fenâ-zârda hiçbir nur-ı meserret, hiçbir lem’a-i safâ bulunamaz. Terakküb-i saâdet, ashâb-ı ümide

mahsûs bir hazâne-i tesliyet olduğundan onun için âti-i ömrüne bakacak bir nazar-ı terakkub bile yoktur.

Küre-i fasîha-i arz; onun için vilâyetnâhî-i fezâ içinde dehşetli yuvarlamp duran bir makber-i müttehir-i keder! Tecelliyât-ı bedîa-i sübhâniyenin bir teşhir-gâh-ı muazzamı olan semâ ise câk-ı siyah-fenâ üzerinde yakılmış, muhît-i adem içinde sakın sakın mâil-i intifâ_i pertevler serpmeye başlamış bir cesîm türbe kandili veyahut bâd-ı tend-i felâket ile kırılıp milyonlarca rîzeleri hayatın eflâk-ı zulmet efşâsında dağlamaya hazırlanmış muazzam bir acizedir! Tabiatın elhân-ı latîfesi, kulûb-ı bedbahtandan mün'akıs bir vâveylâ-yı ıstırâbdır! Hâsılı onun için gülşenler türâb-ı fenâsı üzerinde yalancı çiçekler açmış birer mezarlık. Mezarlıklarsa âğûş-ı vahdet ve inzivâyâ atılmış birer dar'ül-huzûrdur! Genç gemici de böyleydi. Ruhunun en gizli köşelerinde bir aşk-ı câvid ile beslediği ümitleri -Afrika'nın mütelâtim suları içinde- anâsır-ı tabîiyyenin yedd-i zekâyı beşerde zebûn kaldığını irâe eder bir serî'ül-esir tekne üzerinde bir tâir-i bahrî gibi dolaşırken -fenâ bulmuş ve istikbâlinin semâyı tasavvur ve tahayyülü içindeki envâ'-i ibtisâmât-ı mesûdâne ahteriyle tâbân olan parlak, rengin ufuklarını bir sehâb-ı kesîf-i bedbahtı, bir istilâ-yı müebbed ile kaplamıştı. Kalbinin elemelerini, ruhunun yaralarını tedâvi edecek bir tabîb-i mihrîbân bulamamış, birer ma'bed-i bî-kenâr-ı kudret olan ummanlar ortasında âbid-i yegane-i tabiat gibi yalnız kalmıştı; yalnız bir vücûd-ı fenâ-pzîrin âyîne-i kalbine yâdigâr bıraktığı bir hayal-i mahzûn ona refâkat-ı hakîkeyede bulunuyor; ve ömr-i me'yûsânesinin nige-h-bânı şefîki gibi bir dakika pîş-i nigâh-ı tahassüründen ayrılmıyordu. Gemici artık aslını bulamayacak olduğu bu hayal-i nâzik ve hüzn-pervere perestîş ederek denizden denize sahilden sahile seyahat ediyor, mevce-i kadrînin sevkîyâtına tabiatıyla dolaşırdı!...

(Vardar) rüzgârının şimâl-i garbiden cenûb-i şarkiye doğru yuvarladığı cesîm dalgalara karşı çırpına çırpına ilerliyor, baş taraf köprüsü üzerinde de beyaz saçlı, uzun boylu, siyah kaputuna bürünmüş bir vücûdun bir nazar-ı sabitle köpürüp gözleyen; derin derin uğuldayan suları seyretmekte bulunduğu görülüyordu. Bu genç gemiciydi. Garb cihetinden biraz sis bastırmışsa da daha ziyâde keşâfet kesbetmemiş ve fecr-i kâzib, bir muhtazırın solgun çehresinde nazar-ı dikkate çarpan hüzn-engîz tebessümleri andırır sûrette âfâkın reng-i hâ-küzterisi üzerinde iş'â-i hafîfesini neşre başlarken Selânik körfezinin şark burnu olan Kara Burun pruvada görünmüştü. Birkaç saat sonra vapur, burnu dolştı. Limana yaklaştı. Selânik şehrinin heyet-i ma'mûre-i nazar-ribâsı -bir sahil-i letâfetle bârika-i cemâlini göstermiş bir peri-i ümrân gibi- meydana çıktı. Tepelerdeki kalelerin burç ve

bârûları fikr-i vakâyi'-i sâlifeyi tedkîke sevk ediyor ve sahildeki mükemmel rıhtım ile üzerindeki bir silsile-i muntazama teşkil eden mebâni-i muhteşeme, devletin imâr-ı memleket emrindeki himem-i alîyesine şâhid-i sâti' gibi çeşm-i şükrân ve takdiri cezb ediyor, zirvedeki karlarla mestûr olan cilâl-i mütecâvirenin manzara-i umûmiye-i belendi, şehri a'sâb-ı servet ve medeniyet gibi ihâta etmiş olan şimendüfer hutûdu üzerinde lokomotiflerin tiz feryatları, tramvayların ve arabaların (araba) rıhtım boyunda her iki cihete olan, âmed-şüdları, limanda yatan posta vapurlarının bir faâliyet-i tâma ile yük alıp vermek, bir İtalya zırhlısı ile ikinci filo Donanma-yı Hümâyun'nun görünüşleri nazar-ı temâşâyı fevk'al-hadd okşuyordu. Vapur rıhtıma yakın demirledi. Yolcular çıktı. Biraz sonra genç gemici de sahile indi. Şehrin ta Cenevizliler zamanından metrûk olan birçok âsâr ve mebâni-i atıkasını ve mevâki'-i mühimmesini seyr ü temâşâya isti'câl gösterdi. Rıhtım boyundaki gazinolar ve oteller ve postaneler pek hoştu. Hepsini nazar-ı tedkîkten geçirdi. Tedkîk-i hayat gemicinin hemen itiyâd-ı daimisi olmuştur. Fransa, İtalya, sevâhil ve memâlikinde, Afrika iklimlerinde dolaştığı henâmda mücerred bu tedkîk-i hayat fikriyle birçok mehâlik ü muhâtârâta hedef kalmış ve Sahra-yı Kebîr taraflarında vahşi Arapların ve kabilelerin ortalarına girip çıkmış ve bunlar hakkındaki hatıratını da ayrıca yazmıştır. Selânik'te bulunduğu müddetçe bazen rıhtım boyundaki gazinolarda dıvam ederdi. "Averfeum" gazinosu rıhtımın müntehâ-yı şarkisinde, denize doğru çıkmış ve "Beyaz Kale"nin yakınındadır. Selânik'te müvâsalatının ikinci akşamı genç gemici burada bulunuyordu. Bir köşeye çekilmiş, oradaki kalabalık içinde yine hâlinden meftûn-ı inzivâ olduğu anlaşılmakta bulunmuştu. Sahnenin iki tarafındaki küçük zenci sssitatüler onu düşündürüyor. Nazar-ı tefekkürü önünde sahâif-i seyahatını açıyordu. Genç gemici Afrika'yı şimâlinin (Mersi-ül-Kebîr) sahilindeyken Orion şehrine gitmiş, ticaret namına deve çobanlığından, otellerin ilanlarını dağıtmaktan ve daha bu gibi hidemât-ı sefileden başka bir vâsıtalı kalmamış olar Arapların ahvâl-i sefilânesini pîş-i nazar-ı hayalinden geçmişti, fakat hatırat-ı seyyâhânesini ihyâda pek devam edemedi. Sahnenin arkasından çalınan çâk sadâları ve ayak patırdıları, baston takırtıları, şantözlerin arz-ı endâm edeceğini haber verdiğinden gemici de gözlerini sahneye dikti. Mûsîki başladı. Sahne üzerinde dört güzel, şâtır şantöz görüldü. Sıçradılar, dansettile, yürüdüler, bir intizâm-ı mahsûsla oynadılar, sonra kaçtılar, el şakırtıları, alkışlar orayı sarstı. Yine çıktılar. Bu dört beş defa tekrar etti. Nihâyetinde parsa toplamaya başladılar. Dört şantözden ikisi temâşâ-gerân arasında ellerinde -keşkûl-i tesâil denilmeye sezâ olan- birer küçük tepsi olduğu halde dolaştılar, beş on kuruş toplayıp çekildiler. Bu iki şantözden biri gemicinin masasına yakın

olan diğerk bir masa önüne geldiğı ve elindeki tpsiyi –bir nağme-i isti'dâf itlâkine revâ olan “Akşam-ı şerifler hayr olsun mösyöler!” diyerek- uzattığı vakit masa başındaki biri ile şöyle kısa bir mükâleme başlamıştı.

- Matmaazel siz pek latîfsiniz!

- Teşekkür ederim, Mösyö!..

Mösyö ,elinden ismet-i nisvân ile tekâbül eder bir behâ-yı lâ-yezâli varmış gibi, bir çil kuruş göstererek neşve-i sekr ile karışık bir sûrette:

Münâsebetsiz sözlere başlayınca:

Matmazel “Affınızı temenni ederim Mösyö!” cümlesiyle mukâbele edip Mösyö'nün tepsie atmak istediğı kuruşu almadan çekildi, gitti. Matmazelin bu kısa cevabında büyük bir iğbirâr-ı nefsânî, müesser bir infiâl-i affâne mevcuttu. Mösyö onun kible-i ismetini tşlamış, fakat bu taş yalnız tesirini Matmazel'in mer'ât-ı hatırını kırmakla gösterebilmişti. Genç gemici bu manzara-i rikkat-engizâneyi görmüş, Mösyö'nün bârid sözlerini Matmazel'in cevab-ı ismetkârânesini işitmiş olduğundan tefekküre koyulmuştu:

“İhtiyaç! Hayat-ı mesûtânenin en büyük düşmanı!... Serbesti ile –beşerin başına en büyük bir belâ olan- ihtiyaç birleşince sefâhat köşelerine sâik bir cebr-i kuvvî kendini gösterir. Bu âlemde pûyân olan ashâb-ı servet ve yesârın merhametine ilticâ edenler aldanırlar. Husûsiyle hevâ-yı serbesti içinde açılıp saçılmış ve bir taraftan da kuvvâ-yı tâkat-fersâ-yı ihtiyaç elinde bî-mecâl kalmış olan kadınlar tedârik-i rızık için bile olsa yine bu gird-bâd-ı müthiş-i sefâhata girince üzürlürler, ezilirler; hatta inkirâz-ı ismet gibi gayr-ı kâbil zevâl-i bedbahti-i şedîde de düşerler. Buranın hevâ-yı müessiri en ceyyid zamanlarında bile gül-deste-i iffeti solduracak bir bûy-ı zehir-efşân neşreder. Bir kadın bir kız bu zehirle tebâh olur, biter. İşte şu şantöz, şu mini mini matmazel de tebâh olmak, bitmek, binâ-yı ismeti yıkılma, hayatı bu binanın enkâz-ı müthişesi altında ezilmek üzeredir. Günde bin sitem bin elem göre göre iğbirâr-ı patıra ülfet peyda eyleyecek. Zaman zaman gûnâ-gûn-ı vakâyâ, türlü türlü havâdise ma'rûz kalacak... hayat-ı sefilâne her an onun için bir devam-ı felâket hazırlayacağından böyle böyle eşvâk-ı affâneyi unutarak merâret-i sefilâneyi neşve-i münferid-i ömr olmak üzere kabul edecektir. Şimdiki halde on üç on dört yaşlarında kadardır. Namus-şikenliği gönlünü eğlendirecek bir oyuncak, ve sefâhatıysa bir sür'at-ı şedîde ile kendini emvâc-ı latife-i neşve üzerinde gezdirecek hoş girdâb zanneden ve şu Mösyö'den gördüğü tahkîre karşı göstrdiği taassub-ı ismet-perverâneye bakılırsa henüz âyîne-i pak-ı iffetine bir jeng-i levs konmamış olduğu anlaşılabilirse de sefâhat içine atılmış olan bu gonc-i nev-demîde kim bilir ne hâl kesb

edecektir? Safvet-i elvânını muhâfaza edebilmesi mechûldur. Bu elim hâlin istikbâli, ağmâkı bulunmaz zulmetler içinde pinhândır!...

genç gemici elvâh-ı bedbahtâne-i hayatın gösterdiği menâzır-ı faciadan, sâika-i serbesti v ihtiyaç ile sefâlete düşmüş bu nisvân çiçeklerinin girye-i elemle jaledâr olan letâfet-i mahzûzâne ve meyûsânelerden pek müteessir olduğunu irâe eder sûrette çehresini buruşturdu. Kalktı, kalın bastonuna dayanarak gazinodan çıktı!...

Gemici bir hafta kadar sonra (Mesajiri Maritem) kumpanyasının cesîm postasıyla limandan hareket ettiği ve Kara Burun’a doğru açıldığı zamanda (Beyaz Kale) hizâsında “Orfeum” gazinosunun binâ-yı muhteşemini görmüştü. Oradaki şantözlerin hayat-ı sefilânelerine ve birkaç gece evvelki afif Matmazel’in âğûş-ı sefâletine doğru koşmakta bulunduğunu düşündü. Vapur körfezden çıkınca denizin vüs’atı, menâzır-ı âfâk onu yine ömr-i mahsûsiyesini tefekküre, şimdi cidâyet ve revnâkı zâil olmuş bulunan hatırat-ı mâziyesini ihyâya sevketmişti. Makbere-i vicdânında ma’şûka-i câninin hayal-i nâziki üzerinden güller, renkler, nurlar akârık görünüyor ve ince bir tül altında âyân olan sâid-i sîmini ile mâzi-i ömrü kadar uzaklarda bir mezar-ı siyah-renk göstererek “Ben işte şimdi şu siyah mezarın içinde uyuyorum!” demek istiyordu!...

Selânik – Emperyal Oteli – Fî 16. Kânûn-i Evvel sene 313 – Mehmed Enisî

(s.4-6)

Nr. 75/1

ŞİİR

Karlar

Bir ıstırâb-ı serd ile titrer mükevvenât

Altında karların,

Bir dūd-ı muncemid gibi âfâk-ı bî-hayat

Pişinde hânlanır mütehâşi nazarların

Çıplak ağaçlarıyla, beyaz damlarıyla gâh

-Mahsûl-i vâhime-

Bir bîhdûd-ı mahşer emvât olur; nigâh
Teşrîhlerde dem-be-dem eyler

Bazen akûr bir denizin sath-ı mezâhiri
Donmuş da bî-mecâl

Güya ağır ağır inerek hep mezâhiri
Altında bağıteten ezecek zanneder hayal...

Bazen de âsumân yere âmâde-i sükût
Bir levha-i hazîn,

Mahzûr olan o levhada bî-renk ve bî-hudût
Timsâl-i hadise-âveridir merg-i hâilin

Lâkin sorun şu penceresinden bakanlara
Kâh-ı tahayyülün

Onlarca aynıdır bu bürûdetli manzara
Bir sine-i sadeft e gül en bir beyaz gülün,
Servet-i Fünûn – T. Fikret

(s.2)

Bütün Bunlar Bir Şiirdir

Semâ mavi, sefid-i rengi ile hayalât-ı şâirâne yi okşar.. Dâmen-i cebelde uçuş an periş an
bir sis yavaş yavaş dağılır... Gâze-i gül-gün-i seherden süzülen mütelâtım bir ziyâ, sevdalı
bir tebessüm sabahın hoş-bû, jâle-dâr çiçeklerini öper. Kenâr-ı ufukta –simâ-yı şebâb kadar
sevimli- pembe bir nur manzûr olur.

Deniz bir sükût-ı nâimâne içinde tabiatın hiss-perver ninnilerini dinler. Lertzân bir
nihâlin üstünde, yeş il yaprakların arasında çırpınan bir mürğ-i âvâre mahmûrî-i subha karşı
bir neş ide-i garâm okur.

Nefha-i bahar mühennez, ulvî bir nağme ile dağlara, sahrâlara, dalgalara, bulutlara nihân nihân ilân-ı râz eyler.

Mahbûbe-i zer-efser-i samt-ı re'side yükselir. Mesût bir gün başlar...

Saf, behiştî bir hevâ-i nesîmi bî-karar ile muânaka eder. Bûlbûl, o hatib-i muharrik nevâ-i küphem zemzemeleriyle mütemevvic bir semenzârın tarâvet-i nev-bahârisini alkışlar.

Sevda-zede, ilahi bir çehreyi, tenzîr eyleyen bir filyâ {fülya} çimlerin arasından girizân girizân nümâyân olur.

Cûybâr aheste refîâr-a latîf, ruh-nevâz bir ahenk ile nakl-i sevda eyler.

- Yegâne-i mahrem-i hissiyâtı bulunan koyunları arkasından- dil-firîb, çimen-pûş bir vadiyi takip eden lâkayt bir çoban, müesser, vecd-âver bir kaval sadâsı ile hasbihâl-i âşıkâneye başlar.

Mihr-i garbın son lem'ası -fezâyâ kadar i'tilâ edecek zannolunan- çam ağaçlarının zirvelerinde vedâ-âmîz

Bir hande şeklinde titrer...

"Seni seviyorum! İlelebet..."

Hitâb-ı mel-nevâzı kudret-i fâtıranın timsâl-i azimetî olan ormanın vahşî hışırtıları içinde aks-i endâz olur.

Lâhûti bir gonce itirâfât-ı kalbine seni göz yaşlarına tevdî' eder.

**

Mezaristanın hafâ-gah-ı fezâ, yahut nâdî-i bekâ olan servileri altında perişan periyan dolaşan dil-haste, nâ-kâm bir kız, bir tenhâ-i rû-melâl:

Ah!... Rüya gibi güzâr etti
Ömrümün en sevimli eshârı.
Beni yâd et! Hazin hazin bârî,
Ah!... Ey gül-ben-i bahar-ı emel!
Bir gün olsun mutâf-ı kabrine gel!

Şiir-i hazini ile başlayan bir kitâbe-i sinnin mesarı hisli hisli meşmûl-i nigâh-ı tefekkür eder. Bir hayal- uhrevîye karşı ta a'mâk-ı ruhundah bir tufân-ı girye kopar!... Sonra mahûf, târik bir makberenin birinden. Nev-hande güllerden müteşekkîl bir demet ahzân-ı resîde ile pîrâste olan sirişk ile ıslanan kara toprakları üstüne ve daimi sûrette lerzende-i tahassür olan gurûbun ahzân-ı garîbânesine karışarak elbette uçar.

**

Şeb-i makmer, nücûm-ı zâhire iki matem-i şebâbına, bedbahtı-i hayatına ağlar!...
Bütün bunlar bir şiidir.

A.Remzi
(s.2-3)

Nr. 75/2

ŞİİR

Senin Bûsen

Bütün şiirlerin, âmâlin, ihtisâsâtın

Ararsa zevkin için

Bir âşiyân-ı mutarrâ ki saf ü ter kalsın

Bulur lebinde senin;

Bulur lebinde görünmez bir âşiyân-ı semen

Ki şiir-i ber-ceste,

Yapar içinde muhabbet en ince seslerden

Bir ince gül-deste.

Verir hayata o gül-deste tatlı bir ahenk

Bir imtinâne bedel;

Bir imtinâne bedel bir semâ-yı ateş-renk

Açar bir ufk-ı emel.

Hemîşe gizlidir ey yar otatlı pûsende

En ince şiir-i hayat;

En ince şiir-i hayatın hayatı var sende!

Eder lebin isbât.

Senin serâre-i nûsenle kalh-i sevdâvî

Dolar harareten.

Senin o pûse-i hârınla teşne bir hülya
 Dudaklarında erir
 Dudaklarında erirken evet ateş-i sevda
 Hayata lerze verir!

Senin o pûse-i hârınla hep teneffüs eder
 Bir ateş-i sevda,
 Senin o pûse-i hârınla en soluk güller
 Açar pür istiğnâ!

Bütün hayatımı destimle şimdiden vereyim
 O tatlı pûsene ben!
 Bütün hayatımı sermest ve ser-gerân göreyim
 Nevâ-yı pûsenden!

Bütün lebinle alırsın bütün elemlemleri
 Şu hasta cismimde;
 Lebinde hep o elemlemler birer hediye gibi
 Olur birer pûse...

Alınca pûseni hiss eylerim elemlemleri
 Dudakların üzülür!
 Dudaklarında senin başka zevk ve neşe gibi
 Elemlemlerim süzülür...

Bütün hayatımı bahş eyleyim o pûsene ben
 Diyorken nce sana.
 Elemlemlerimmiş eyvah! Anladım sende
 Gelen o pûse bana

Tararrüb etme senin ben hayalini öreyim

Hayal içinde gibi.
Ne sen o pûseni ver ey güzel ne ben vereyim
Bütün elemlerimi

Hüseyin Fehmi

(s.5)

Nr. 76

ŞİİR

Şarkı

Her dakika ah ey mâh-ı peykerim
Hep seni eyler taharri gözlerim
Hicr ile bir sûziş-i ser-tâ-serim
Hep seni eyler taharri gözlerim

Seyredince mihr ü mâhı gâh gâh
Güllere, gülzâra etmekle nigâh
Hep seni eyler taharri gözlerim

Mazi ü müstakbel ü hâlim misin?
Talihim edbâr ü ikbâlîm misin?
Nehbâ-i efkâr ü âmâlîm misin?
Hep seni eyler tanarri gözlerim

Fî 5 Kânûn-ı Sâni sene 313

İbn'ül-Kemâl Giritli Süleyman Nüzhet

(s.1)

Sarı Tül İçinde

Tüllerin rezdî-i sevdadan müşküldür bütün;
Nazlı hülyalar koşar elbâsa nazik cismini,
Gösterir câmen bir enver-i câme-i elyâf-ı şeb,
İhtizâz ettikçe tül altında sevda-dûy-ı gözün
Titretir zer-i fâm rüyalarda sevda resmini

Yer hevâ-yı hâr eder tesyîr o dem bir teşne-leb
 Şimdi üryânsın tevehhüş etme ey rezzîn-i nigâh
 Hele ki câme kimi zannettin medâr-ı istidâr?
 Nurdur, nurla mestûr olmaz ey dilber-i tenin
 Ben meâl-i sinnini ettikçe senden iktinâh
 Levâh-ı tahayyülünde fark eyler nigâh-ı cezbedâr:
 Bir sebû-yı kehrübâda bir gül-i nazikterîn

Fehmi

(s.2)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nemide

-A. Hüsniye Hanımefendi'ye-

Nemide, keşîf, muzlim bir ye's ve kederin esiriydi. Birtakım tasavvurât-ı meş'ûme beynini parçalamakta, zihnini perişan eylemekteydi. Düşünüyor, muttasıl bir tefekkür-i amîkin şikârı oluyordu. Nihayet bu şiddet tefekkür-i a'sâbına, hissiyâtına, vücûduna bir hararet veriyor, bu tezelzül şiddet-i muhabbetten ileri geliyordu. Sebeb-i teellümü olan meş'ûm hâtırâtı düşündükçe asâletine, servetine sitemler ediyordu. Gözyaşları ârız-ı fül-fâmı üzerinde mecmâlar teşkil ederek sinesi üzerine düştü. Muttasıl zihnini parçalarcasına düşünüyor, bir diğerine fedâ edilmek tasavvurunu pîş-i hayaline getirdikçe bir havf-ı siyaha mübtelâ oluyordu. Nihayet bir azm-i mütevekkilâneyle kalktı. Bahçeye nâzır-ı bâ-cevri açtı. Bâd-ı hafifin tesir-i vüzânıyla sırma saçları ihtizâza gelmiş, bu perişâni-i latîf sararmış olan o çehrede ne kadar müesser bir manzara husûle getirmişti. Birkaç dakika levâgih-i tabiata mütehassirâne atf-ı nazar etti. Her tarafı kendi kalbi gibi bir zulmet içinde buluyordu. Her bir mahali reng-i elem, sehâb-ı esef kaplamış zannediyordu. Pencere karşısında imtidâd eden bu tefekkür kalbine hafif bir keşâyiş verdi. Hemen Nejad'a, o perestîde-i ruha kalbini açmak için yazıhânenin başına geçti. Fakat, kalem yürümüyor, nân ü istignâ gösteriyordu. Daha yarım saat şu ıstırâb-ı medîd içinde pûyân oldu. Birkaç kere vazmaktan vazgeçmiş kalemi fırlatmıştı. Bilmiyordu ki su hâl en mâhir kimselerde bile

olamıyordu. Bu derece azce adeta mihnetle kâğıdı parça parça edip tekrar pencere başına geçti. Bir ıstırâb-ı gam-ı enînin zebûnu olmuştu.

Nemide, henüz on sekizinci sâl-ı feyzâ-feyzine girmiş bir bahar çiçeğidir. Boyu levend; kâmeti mevzûn; telaffuzu nazikâne; refîârı serî'; çeşmânı kebûd; şûle-i nazarı ma'sûmâne; tebessümü melekâne bir nâdire-i tabiat, bir şükûfe-i rengin-i bahardır. Henüz beşinci yaşındayken vâlidesi; o mihribân-ı şefkat-güsteri topraklar altına ihtifâ etmiş, tecrübe görmemiş şu ma'sûmu acı acı dersler görmek için şu mihnethânede yalnız bırakmıştı. İşte bu birinci darbe-i felâket bî-çâre ma'sûmu sarsmış. Kalbini parçalamıştı. Ondan sonraki eyyâm-ı hayatiyesi eve ki vâlide elinde geçmiş, pek müthiş, pek müesser dersler görmüştü. Pederiyse ilk hâreminin vefâtından sonra âlem-i sefâhata dalmış, bu sûretle teskîn-i âlâma çalışıyordu. Fakat sonraları ikinci kadının pençe-i tahakkümü altında kalmış, adeta onun oyuncuğu, esiri olmuştu. Hırçın kadın her ne emrederse derhal icrâ ettiriyordu. Hulâsa Nemide, vahşi nebatlar arasında perveriş-yâb-ı kemâl olmuş mahcûb, sevimli, latîf , nazik bir gül goncesi gibi büyüdü. On sekizinci bahar-ı hayatına girdiği gün bir cumaya tesâdüf etmişti. Dadısını beraber almış biraz teze için memleket bahçesine gitmişti. Tabiatın letâfetinden istifâde ediyor, mızikanın çalmakta olduğu latîf bir havayı dinliyordu. Bir dilbere enzârı, kendisine mütehassirâne bakmakta olan bir gence tesâdüf etti. Enzârın bu müsâdemesinden peyda olan o bârika-i muhabbet Nemide'ye tesir etmişti. Irk-rîz-i hicâb olarak gözlerini zemine indirdi. Serian tebâad ediyor, başını arkasına çevirmeyerek muttasıl gidiyordu. Nihayet sâika-i tecessüs ile başını arkasına çevirince elli adım mesâfeden takip edildiğini görmesin mi?

Köprü geçilmiş, Vardar Kapısı tramvayı mevkiine gelinmişti. Kız derhal tramvaya atladı. Kumpanyanın adem-i dikkati eseri olarak harem mevki'i ecnebilerle dolu olduğundan oturacak yer bulmadılar. Şu esnada delikanlı tramvaya yetişmiş; fırsatı intihâzla mevkinin tahliyesini talep eylemiş, esrârı sebebiyle muvaffak da olmuştu. Nedime râsime-i teşekkürü ifâ için bir hiss-i tabîi ile başını kaldırdı. İkinci tesâdüf-i enzârda şu sûretle vâki' olmuştu. Tramvay Beyaz Kale'de aktarma edildikten sonra yolcular istikâmetini tuttu. Nemide "Defterdar" muvakkfında inip hânesine dâhil oldu. Beş dakika sonraydı ki nejat'ın karşısındaki bir hânenin pancurlarından biri şiddetle açıldı. Siyâhi-i gurûb yavaş yavaş etrafa istilâya başlayınca Nejad pencere önünden tebâat etti. Ertesi gün te'yîd-i muhabbetine dâl olan işârâtla, tebessümlerle hissiyât-ı kalbiye ifşâ olunmaya, sonra mektuplar teâtî edilmeye başlandı. Bir gün Nejad Nemide'nin penceresi altından

geçmekteyken pancurdan hafif bir şeyin atıldığını gördü. Bu çiçekli bir zarf içinde bir mektuptu.

Yavaş yavaş mülâkâtlarla, birbirine sadık kalmak için ahdlar, yeminlerle muhabbet takviye olunuyordu.

Bir sabah Nemide balmonda oturmaktayken mahremi, dadısı tarafından eline bir mektup sokuşturuldu.

Mâba'dı var

E. S.

(s.5-6)

Nr. 77

ŞİİR

Metrûkât-ı Şebâbım'dan

Bir Gazel

Seher, bî-tâb-ı işvendir.. Şafak reng-i hicâbındır!
Baharın subh-ı handâ handı mahmûr-ı şebâbındır!

Sabahın pembe nuru muhtefidir: Ebr-i hüsnünde,
Kamerlerden uçan şiir-i letâfet aks-i tâbındır!

Lebinden serpilir ta-rûhuma gül-bûse-i âmâl
Beni meshûr-ı sevda eyleyen ulvî hitâbındır!

Bütün şâirliği ihyâ eden ey nahl-i nev-peydâ!
Senin enzâr-ı bîmârın, senin cam-ı şarabındır!

Dil-i uşşâkı medhûş eyleyen ey mest-i istignâ!
-Hırâm-ı neşe-i bârındır- O, çeşm-i nîm-i hâbındır!

O, çîn-i ebrû-yı nâzik -bence- yok farkı tebessümden
Semâviler bile can-ı dâde-i zevk-i itâbındır.

Nasıl “Remzi” sühân-zâ olmasın ey şahit Allah’ım!

Seher, bî-tâb-ı işvendir... Şafak, reng-i hicâbındır.

A. Remzi

(s.2)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nemide

-A. Hüsniye Hanımefendi’ye-

Melek!

Ben hayatımın umûm-ı lezâizini; saâdetini hep sizinle geçireceğimi ümit ediyordum. Lâkin şu tasavvurât hülyadan ibaretmiş. Ben fakir bir aileye mensup, sizse asil olduğunuz cihetle irtibâtımız gyr-ı kâbildir. Vâkıâ size eminim lâkin sahib-i asâlet olduğunuz cihetle benimle kesb-i irtibât etmenize müsâade edilmeyeceği der-kârdı. Şu asâlet kelimesi kim bilir daha nice üftâdegânın sebeb-i mahvı olmuştur. Benim indimde servet, sâdet, asâlet hulâsa bütün ümitlerimin menbâi sizdiniz. Fakat sizin asâletinizle benim fakrım şuraya bir sedd-i hâil oluyor. Benim için en büyük saâdet sizi yâd ve tahattur etmekten ibârettir. Beni muâf görünüz. Elveda ebediyen elveda.

Nejad

Mektup değil güya ki bir hancer-i sertîzdi. Fikrini perişan, zihnini virân, kalbini nâlân etti. Bir hafta evvelki ümitleri, tasavvurâtı, mülâhazâtı bir “asâlet” kelimesi uğrunda iptal edilmişti. Mektubu daha bir kere okumaya başladı. Bilâ-ihitiyâr “Asâlet ne demek oluyor?” suâli zihnini işgâl etti. Daha bir kere kırâatında iki damla gözyaşı. “ebediyen” kelimesi üzerine düşmüş, onu okunulmayacak bir hâle getirmişti. Şu tesâdüfî fâl-i hayr addetip teselli buldu. Onun üzerine kalkıp yazıhâne başına geçti. Yazacağı zemini muhafaza-i zihninde rabdetti. Hissiyâtına tâbi olarak ber vech-i âfî tahrîre başladı:

Nejad!

Niçin zihnini vâhî fikirlerle iptal ediyorsun. Tasavvurâtın hep vehmiyâtan ibaret olduğuna neden hükmedemedin. Senin fakir benim zengin olmaklığım neden birbirimize verdiğimiz ahdi bozsun. Benim asâletimi vesile addetiyorsun. Asâlet, fazîlet-i zâtiye demektir ki insanın cevher-i tabîisindeki meziyet ve şerâretten ibârettir. Yoksa servet, gınâ-i asâlet-i hayaliyeden ibarettir.

Asâlet-i hakîkiye saf, ulvî bir vîcdâna ciddi bir azm-i kuvvîye sahip olup ifrâd-ı nev'imize karşı –velev ki en fakir olsun- hüsn-i muâmele eylemektir. Yoksa gururu fazîlet, ta'zimi meziyet, fakrî mezellet, serveti saâdet addedenler hiçbir vakitte asil, necîb olamazlar. Asâlet, senetle değil şerâfet ve nezâket-i tabîiye ile hâsıldır. Şu muhâkemâtı azimet-fürûşluğa haml etmeyiniz. Bazı iyi düşünmek istemeyen hafif meşreplerin asâleti servetten ibaret addetmeleri aleyhinde olduğunu arz etmek, bu mühim hakikatı meydana çıkarmaktır. Acaba bir edîb-i zî-kemâlin:

“Ne sâl iledir ne mal iledir beyim ululuk kemâl iledir.” Hüküm-i hakîkisi kâbil-i itirâz mıdır? Ah! Bana itimât ediniz. İşte birinci defadır ki kalbimi bir erkeğe açmaya mecbûr oluyorum. Beni şuradan kurtarınız, tarafınızdan vâki olacak teklifi onu vâlidem mutlaka fırsat addetecek izin vermesi için pederime musallat olacaktır. Zaten pederim bu kadının arzusu hâricinde hareket edemediği cihetle maksat hâsıl olur. Fakat hiss-i kab'el-vukûnun beni bir diğerine fedâ ettiğinizi bildiriyor. Acaba bu ilhâm doğrumudur. Eğer doğruysa niçin beni iğfâl ettiniz? Niçin beni takip ettiniz? Niçir bana ilân-ı aşk ettiniz? Ah! Şu hareketler pek vîcdânsız, pek müthişti. Ahvâl-i âlemden bî-haber birisini ateş-i aşk içine atıp bırakmak acaba muvâfık-ı insaniyyet midir? Sözlerimi vîcdânınıza mürâcaatla dinleyiniz. Eğer zehâbım doğruysa siz kabahatlı, hem de vîcdânınıza karşı kabahatlisiniz! Ümit ederim ki benim zehâbım doğru çıkmaz. Bâkî-ül-intizâr eşedd-i min-el-nâr

Nemide

Yazdıklarını bir kere daha gözden geçirdi. Hissiyâtını bundan daha vâsıh yazamayacağına kanâat hâsıl ederek mektubunu dadısına teslim etti, gönderdi.

Mâba'dı var

E. S.

(s.6-7)

Nr. 78

ŞİİR

Paul Virginia Romanındaki Virginia'ya

Ne kadar ağladım teesürle

Sana ben ey nümûne-i ismet!

Hâl-i bedbahtını tefekkürle

Kanar elân cerîha-i rikkat.

Ne kadar ağladım tahassürle
 Sana ben ey şeb-i azmâ-yı hayat!
 Cism-i nevâr ü pâkına heyhât
 Koyu zulmetler oldu bir hâle.

Ne kadar ağladım teessürle
 Sana ben ey şükûfe-i rikkat!
 Çektiğin saht ü nâ-revâcla
 Dehr için verdi kalbime nefret!

O yaman hissi nerede gizlerdin?
 Ne kadar harikaydı ah bu hiss...
 Oluyorken bütün cihân müflis
 Hırs ü kâde ser su serpersin!

Seni ey aşkın en sezâvârı!
 Kalbim, en gizli köşesinde Madam
 Gizlemek istiyor... Bu gülzârı
 Çiğne... Ez... Ömrün eylesen ârâm.

Ey siyeh-baht-ı müstedîm. Ey kız!
 Sendin en zinde kısmı ailenin
 Havl-i kabrinde onlar efgânsız
 Bir nigezbânın oldu şimdi senin

Bunu derk eyleseydin ağlardık
 Ey vefâkâr saf-dil ol!
 Senmişsin binâsı anlardık
 Her safânın, saâdetin ekmel.

Sendedir ref-i pâk-ı hissiyât!
 Sendedir sende safvet-i âmâl;

Görmedin şart-ı ömrünü heyhât
Ey eser! Ser eylemedin ikmâl.

Açmıyorken cihâna kollarını
Açtın emvâca bir meserretle
Bekleyen gözler ah... Yollarımı
Ebediyen kapandı hasretle...

Sana ey tîre-i baht Virginia ben
Ettim âzürde şiirimi ihdâ!
Sen bu mertebe-i felâketten
Müteessir olur musun aeaba?

Ne kadar ağladım teessürle
Sana ben ey nümûne-i ismet!
Hâl-i bedbahtımı tefekkürle
Katar elân cerîha-i rikkat.

Fehmi

(s.1-2)

Metrûkât-ı Şebâbım'dan

Hasta

Hasta ruhum, hasta bir vicdânın zebûn-ı âlâmı olarak hamûş hamûş girye-nesâr olur.
Hasta kalbim, hasta bir hiss ile bî-mecâlâne darb-ân eder.
Hasta dimağım, sahâyif-i münsiye-i şebâbım arasında bir nokta-i tesliyet arar.
Hasta gözlerim zaman zaman hasta bir ümidin ibtisâm-ı hayal-i nevâzişine karşı hasta hasta nigerân olur.

Hasta vücûdum; hasta, mütevirrim bir nihâl-i zevâl-i resîde gibi nevmîd nvmîd sallanır.

Hasta bir tulû', hasta bir sehâbenin altından hasta bir emel gibi gâh, bî-gâh manzûr olur.

Hasta bir bahar, hasta bir kız gibi hazin hazin gülümser.

Hasta bir nefha, hasta bir gencin enfâs-ı vâpesini ile telakki eder. Hasta yapraklar:

Hasta bir şâirin hayatı gibi!..

Lerzân lerzân zemîn-i fenâya hubût eyler.

Semâ semâ yükselen hasta bir enin-i matem tabiata mersiye okur.

Gül-handen ile ruhumu tenvîre şitâb et Allah için olsun bana bir kere hitap et.

Dil-hasteki... Sen bûseyle mest-i şitâb et.

Hitâbesi – Hasta bir sadâyla hevâ-yı nesimi-i mübhemiyet içinde tekerrür eder.

Hasta bir bakışın, hasta bir tebessüm, hasta bir aşkın subh-ı bî-reng-i ihtizârını selâmlar.

Vodinelî A. Remzî

(s.2)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nemide

-A. Hüsniye Hanımefendi'ye-

İki hafta sonraydı. Nemide teyzesine gitmiş; Nejad'la aralarında geçen vak'ayı anlatmış, tavassut etmesini ricâ etmişti. Teyze Hanım Nejad'ın serveti olmadığı cihetle bu izdivâcî men' etmiş, Nemide'yi adeta ta'zîr etmişti.

Nemide sevk-i me'yûsiyet ile teyzesine karşı asâletin servet demek olmadığını, servet bir vâsita-i teshilât olup asâlete hiçbir şumûlu olmadığını, hulâsa umûm-ı zihninden, kalbinden geçen muâlemâtı arz edince bir sadâ-yı bârid ile: "Senin Nejad'la izdivacın olmaz olmayacaktır." Hitâb-ı pür itâbı kalbine bir rahm-ı zehr-i ânîn gibi girmiş bî-çâre kızı benliğinden çıkarmıştı. Enzâr-ı hışmını teyzesine dikmiş, yalnız bakıyor; güya ki enzârıyla "Sizden serveti saâdetle fakrî mezellet addetmeyi hiç ümit etmezdim." Demek istiyordu.

Nemide parkesini almış teyzesine resm-i vedâ' ifâ etmeyerek dadısıyla hânesine avdet etti. Hemen yatağı üzerine serildi. Cereyân-ı dumûuna müsâade etmiş, göz yaşları da o vech-i ahsen üzerinde latîf izler teşkiline başlamıştı. O gece yemeğe inmedi. Ertesi akşamda bir mazeret bulup yine odadan çıkmadı. Böylece iki gün iki gece mütemâdiyen bir ıstırâb, bir keşmekeş içinde pûyân olmuştu.

Zihnini işgâl eden hep Nejad'dı. Nejad! Sen muhâkememde musîbmışsin Hiç ümit etmediğim halde teyzem şu emr-i meşrûa mûmânaat etsin. Bize bir sedd-i hâil olsun... Evet!. Asâlet.... Servet... Anlıyorum ki bu iki ehemmiyetsiz söz benim için sebep-i harâbi olacaktır. Düşünüyor, isticlâb-ı rikkat-i merhamet için teyzesine bir bir tezkire yazmayı tasavvur ediyor; fakat yine vazgeçiyordu. Kâbil değil! Servet uğrunda söz söyleyen bir kadının isticlâb-ı merhametine çalışmak muvâfık olmayacağını söylemişti. Bana bir vâlîde

olması lâzım gelen teyzem âlâmıma gayret edecek yerde engel olması “İzdivacınız olmaz ve olmayacaktır!” demesi üzerine onu rikkate getirmeye çalışmak münâsebet olmaz. Fakat o acı enzâr; o nâ-bemûsum serzeniş neydi? Nazikâne reddetmeli. Bu işin muvâfık olmayacağını söylemeliydi. Bir edâ-yı mütehekkimâne ile hitâb-ı insanı itâattan; terbiyeden, nezâketten çıkarıyor. Doğru ya! Şiddet-i tahakküm. mûcib-i tehekkümdür, benim Nejad’la izdivâcım kâbil değilmiş, öyle mi? Teyze! Teyze! Serzenişkârâne hitâbın ma’nâsını lâyıkiyla anlamalısın? Şu söz bir zehirli ok gibi kalbimi tesmîm etti.

Acaba Nejad ne haldedir? Bî-çâre böyle bir sedd-i âhenine tesâdüf edeceğini biliyormuş; bu tefekkürât zihnimi târ u mâr, müfekkiremi perişan ediyor. Düşünmeden söylenilen bir söz bâdî’-i izdiyâd-ı ıstırâb oluyor. Bâ-husûs şu hitap en sevgili bir karîbden elirse!...

Nemide yine tefekkürün zebûnuydü. Düşünüyor; bir çâk çâk-ı elîm içinde olan zihni, ıstırâb-ı tefekkürden usanıp da feryâd-ı kalbini dinlemeye başlayınca karşısında kâmeti uzuna mâil; vücûdu yakışıklı, bakışı mânidâr; tebessümü latîf, kelâmı müesser, edâsı mütevâzi velhâsıl hakikaten nekâyıs-ı tabîiyesi görülmeyecek derecede güzel bir vücûdu, Nejad’ı görürdü.

Nejad yirmi yaşındadır. Âlem-i maîşete yakın vakitte girmiş, keşmekeş-i hayattan bî-haber; fitraten zekî, müsteîd; ciddi, tedbîr-i musîb, hakikat-perver bir delikanlıdır. Birinci tesâdüf üzerine kalbinde teâlî eden bir hiss “Sen mesût olmak için yaratılmışsın, kendine intihâb edecek refîka-i yegânen şudur. Onu bir hiss-i ulvî ile sev, perestîş et” demişti. Bu sevda-yı saf Nejad’ın faydasız olduğunu, Nemide zengin kendiyse fakir bulunduğunu tefekkür eyledi. Şu tefekkür ne fenâ tesir hâsıl etti?

Nejad tahammül-güzâr bir darbe-i felâkete uğramış –mecrûh bir esir gibi- meş’ûm düşünce dedi. Hiddetten gözleri kararmış olduğu halde bir kanepeye geçti. Bâlâda gördüğümüz mektubu tahrîre başladı. Mektubun cevabı tehhür etmedi. Artık Nejad mutmain olmuştu. Bir hafta sonra Nemide’den aldığı bir tezkirede evvelâ teyzesine mürâccat lüzûmunu görünce işi Nemide’ye bırakmıştı. Nemide’ye teyzesinden gördüğü muâmele-i bâride üzerine daima ağlar, ağlamakla müteselli olmaya çalışırdı. Bir hafta daha azap içinde geçti. Gözleri evvelki letâfetini kaybetmiş, yanakları birer sarı güle benzemiş hulâsa bir hafta evvel bir bahar çiçeği olan Nemide şimdi bir berg-i hazana benzemişti.

Günden güne zaafi tezâyüd ediyor, bu hâl familya arasında kıyl ü kâle mûcib oluyor, şu tebeddül herkesi bîzâr ediyordu. O lâkayt görünen, müsâmahakâr, mühmel, safiye olan peder; şimdi bir ateş-pâre kesilmiş, şu tebeddülün esbâbını taharri ediyordu. Nemide artık

hayatından bîzâr olmuştu. Çünkü Nejad yalancı çıkmış, onu aldatmıştı. En son bir hatıra olmak üzere mektupları, Nejad'dan gelen mektupları tekrar okudu. Bir nâliş-i medîdi müteâkib "Nejad! Sana bir hatıra... Bir eser bırakmalıyım. Ben seni igfâl ettim. Lâkin ihtiyârım elimde değil. Teyzem olacak kadın..." sözünü ikmâl edemedi. Şedîd bir şahîka beynini yıkacak derecede ıstırâb vermeye başladı. Kâğıdı eline aldı. Nejad'ın mektupları gelişi güzel yazıhâne üzerinde duruyordu. Nemide yazmaya başladı. Yazıyor, o derece mütefekkirâne yazıyordu ki kapının hafif hafif açılıp pederinin odaya girdiğinden haberdar olamadı.

Pederinin tavrı cedîd, rengi uçuktu. Hafif adımlarıyla takarrüb etti. Garibi şurasıdır ki gayet hafif bastıkça sadâ daha ziyâde hâsıl oluyordu. Fakat Nemide hâlâ mütefekkirîdi. Bir müddet kızının yazdıklarını okudu. Pet müteessir oldu. Teyzesine salâhiyetle müdâhele ediyor, pedere suâl etmek lâzım gelen bir meselede tahakküm gösteriyordu.

Mâba'dı var

E. S.

(s.7-8)

Nr. 79

ŞİİR

Kumlu Sahilde

Bütün hayatımı mahmûre-i keşâyîşle

Kesîf gölgeli enginde hep düşündürürüm.

O gölgeler lekesiz bir sükûn verir emele

O gölgelerde temâsil-i hülya görürüm.

O gölgelerde benim ruh-ı fâtım dolaşır

Görür semâ gibi hiss ü hayalimi yemde

Terennümât-ı ganîmiyle daima karışır

O mavi fûshâtın ahengi ufk-ı mübhemde..

Ufk olunca hayalât-ı âşıkânesi

Nazargahımda bilâ-kayd itinâ serper;

O dem derin duyarım maneviyetin seni

Eder denizde mesâi-i bî-tüvân rahat,
Denizde ruh-ı hayalât hasbihâl eyler;
Eser denizde teselli havası her saat!

Yavaş yavaş geliyor muânakaya
Bu kumlu sahili sermesti-i muhabbetle,
Gören sanır ki henüz başlamış muâşakaya
Safâ-perest iki dildâde şerem ü safvetle

Verir hararet-i sevdâyı nagehân çekilir
Bu dalgalar ne kadar kayıtsız, vefâsızdır
Zavallı sahil-i gamnâkı muttasıl çağırır
Kaçar uzaklara: Bir yâr-ı bî-vefâ gibidir.

Zavallı sahile emvâç vurunca şiddetle
Nizâr olan sadet-i aşkı inkisâr eyler:
O demde hisseder insan nühüfte bir nâle

Denizde fark edilir hep bu bî-vefâlıklar
Pînde dalgalar nâ-şekib ve gam-perver
Vefâ! Vefâ! Diyerek daima bir aşık ağlar.

Fehmi

(s.1)

Makber-i Cananda Yek Dem-i Tefekkür:

Ey hâb-gâh-ı dilber!
En saf, en samimi hissiyâtımla seni severim, takdir ederim.
Ey hâk-i muattar!
En ma'sûmâne gözyaşlarım buraya serpilir.
Ey ruh-ı münevver!..
Sermedi bir aşk ile bütün kalbinle seni severim
Ey tehî-i makber!

En âlî, en şâirâne tefekkürâtım senin şâiriyet-i ulviye,
 mübhemiyet-i ezeliyenî mebhût mebhût istiksâ, leb-i maneviyetim senin dâmân-ı sükût –
 perverinde- nesîm-i seherinin mûceb-hiş bûişlerle ihtizâz eyleyen –jaledâr, mesti-fezâ
 çimenlerden mahsûr mahsûr bûse-çîn oldukça bütün ruhum semâ semâ itilâ eder ve lisân-ı
 hâlim bu yolda muhâtabaya başlar:

Ah... Ey zâir-i hafâ-perver!
 Burada her emel sükût eyler!
 Pek sönüktür, melâl-perverdir
 Burada reng-i ibtisâm-ı seher
 Burada bir veremli kız gibidir
 Fecr-i evvel, bahar-ı feyz-i âver!
 Aynıdır: Bir ümid-i muhtazırın
 Burada mihr-i nev tulû'-ı kamer
 Burada ağlıyor gibi görünür;
 Encüm-i handever, şeb-i mukmir!
 Aldı âmâlini bütün, gitti
 Bu mezarın içindeki ahter
 Remz ya! Cümle-i şebâbımdır:
 Bu hazin yer, bu uhrevî manzar
 Islanır daima sirişkimle
 Kalelerin üzerindeki beyaz güller!

A. Remzi

(s.1-2)

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nemide

A. Hüsniye Hanımefendi'ye

Nemide mektubu bitirince kalemi elinden bıraktı. Başını arkasına çevirince gözleri karardı; yanakları kızardı, umûm-ı ezâsındaki kanlar beynine hüçûm etti. Şedîd bir lerzeyi müteakib kanepeden yuvarlandı. Bu hâl pederine pek fenâ tesir etti. Biraz su alarak Nemide'nin yüzüne serpti. Alnını hafif hafif ovmaya başladı. Nemide ayılıyordu. Pederi çekmece üzerindeki mektupları toplayarak dışarı çıkmış; Nemide'nin yanına dadısını

göndermişti. Mektupların mütâlaasından bütün vukûâtın haberdârı olmuştu. Düşündü. Acaba bu Nejad kim oluyor? Bunu yarın ... Evet, yarın tahkîk etmeli, kısmın hayatını kurtarmalıyım, serveti yokmuş; madem ki gençtir, çalışır; istikbâlini temin eder. Teyze Hanım acaba serveti daimimi zannediyor. Acaba saâdet servetle mi kâimdir? Maa-mâ-fih bu mesele bana yalnız... Bana aittir. Nejad'ı; tahkik edip bulmalıyım. Teyze Hanım'ın zannettiği gibi asâlet servet ile kâim değildir. "El-şeref-i bi'l-edeb lâ-bi'l-niseb"; mülâhazâtını ikmâl ettiği zaman kubbe-i semâ hafif bir setre-i siyah ile istitâra başlamıştı.

Nemide ayılınca ilk işi çekmece üzerindeki mektupları aramak oldu. Mektupların; hayatından muazzez addettiği o kıymetli yadigârların alındığını görünce ikinci bir galeyân-ı dem-i sadmesine tutuldu. Umûm vücûdundaki kanlar bir cereyân-ı şedîd ile dimağına hücum etti. Gözleri medârından hârice fırlamış, kaşları da birbiri içine girmişti. Bir lerziş-i şedîdi müteâkib "Ay!.. Mektuplarım... Çalınmış..." diyerek yerlere serpildi. Dadı çalışıyor; elinden gelen her türlü müdâvâtı icrâ ediyordu. Fakat faydasını göremeyince pederden istimdâd etti. Derhal tabib geldi. Nemide şedîd bir hummanın ilk tesir-i eliminden halâs edildi. Zavallı peder adeta mecnûndu. Lâkaytlığının mesûliyet-i şedîdesi gözleri önünde tecessüm etmiş duruyordu. Mektupları bıraktıktan sonra çekildi. Beş saat sonra Nemide de sükûnet alâmetleri görülmeye başladı. Yastıklara itkâ ederek başını kaldırdı. "Hoş kadem! Benim mektupları ne oldu? Pederim... Evet... Pederim aldı. Demek ki pederim her şeye vâkıf olmuştu. Ah ne felâket!" dedi yine ağlamaya başladı.

Dadının bârid-i sadâsı: "Nemide kendine gel! Bu gizli ağlamaların sonu ne olacak? Her gece, her vakit bir feryât içinde bulunmak, düşünmüyor musun ki hayatına susamaktır. Allah'tan korkmaz mısın? Bunlardan vazgeç! Sonra ben, efendiye ne cevap veririm? Sıkılma!... Sen Nejad'ı seviyorsun! Nejad hakikaten sevilecek bir vücûttur. Ben senin mahremi değil miyim? Fakat vâlidinin vasiyeti de hâlâ kulağım içindedir. Korkma... Sıkılma... Mektupları pederin almadı. Ben hıfz ettim. Hayatına kast Nejad'a da kast değil midir?"

Bu sözler Nemide'nin ta a'mâk-ı kalbine tesir etmiş; onu cerîha-dâr eylemişti. İşte düşünülecek mühim bir mesele!... Nejad ne olacak? Bu mütâlaa Nemide'yi çâr nâr-ı çâr itâata mecbûr etti.

Nasf'ül-leylden sonra bu iki mahrem-i râz yataklarına çekilip hâb-ı nâmı verilen o mestî-i isticrâba daldılar.

Sabah oymuş; iş'â'-i hûrşîd her tarafa istilâ etmişti.

Mukbil Bey (Nemide'nin pederidir) balkonda seherin letâfeti karşısında garibâne düşünüyor. Nejad'ın kim olduğunu nasıl tahkik edecekti. Ziihnini işgâl eden hep bu meseleydi. Eğer tasavvurâtı netice-pezîr olmazsa kızının hayatı ne olacaktı? Lâkaytlığının bütün ıstırâbına bir çare-i tamir bulmak lâzım geliyordu. Nihayet bir itimât-ı kat'î ile dadıyı çağırdı.

- Dikkat et! Gayet ince bir mesele üzerine sana mürâcaat ediyorum. Nejad kimdir? Sanatı nedir? Ahlâkı nasıldır? Dadı pederin maksatını anlayarak:

- Benim Nejad hakkında tam malumâtım yoktur. Fakat (...) dairesi yine senden olduğu cihetle tahkiki müşkül değildir sanırım.

Mukbil Bey tahkik için siir ser-i reşte bulmuştu. Şeehre geldiği gibi Nejad'ı tahkik için münasib mahallere mürâcaat eyledi. Na'm-ül-tesâdüf her mürâcat ettiği mahalde Nejad tahsîn ve tevkîrlerle takdim edilmiş; hüsn-i ahlâk sahibi edîb, halûk velhâsıl afif bir delikanlı olduğu tahakkuk etmişti. Bu kadar teminât acaba kâfi miydi? Düşündü. Nejad'ı şahsen görmek için reh-güzârında bekledi. Hakikaten Bey beğendi. Daire müdürü de âşinâlarındandı. Son defa da ona mürâcaatta (Nejad) hakkında istediği şitâyîşlerden pek memnûn olarak yalıya avdet etti...

Bir hafta sonra teyze hanımın bütün ısrarlarına, tehdîtlerine rağmen Nemide'yle Nejad'ın nikâhları akdedilmişti.

Nemide'ye bu (akd-i nikâh) devası ne kadar hüsn-i tesir hâsıl etmişti.

Üç ay zarfında herhâl tebeddül etti. Yalı içinde her şey gülüyordu. Düğün pek şa'saalı değilse de pek kibarâne oldu. Bu sayede bir iki fakir kızı da cehâzlanmıştı. Mukbil Bey'in yalısı çoktan beri kaybettiği hayat-ı mesûdâneyi bu yeni aileyle yeniden elde edebilmişti.

E. S

Hitam

(s.6-7)

Nr. 80

ŞİİR

Gazel

Edîb-i meâli-perver Abdülhalim Memdûh Beyefendi'nindir.

Ey zekâ, oldu ser-i yerin bir semâ-yı herc ü merc
Ey felek, olsun senin bu i'tilâ-yı herc ü merc

Keşti-i azmim harap afâk-ı maksat pür zalâm
Bâdebân-ı pür çîde sabit nâ-Hüdâyı herc ü merc

Sever bulunmaz kalp veren kabr-i mamûrunda ah
Bir bekâdır namım ama bir bekâ-yı herc ü merc

Öyle nâlânım ki hâk olsam da hâk-i kabrimin
Neşreder her cüz'-i ferdi bir sadâ-yı herc ü merc

Girse eflâk ü zemin zabt eylemez bir tûdesin
Sîne-i zâr öyle bir fûshat-serâ-yı herc ü merc

İzmir – 27 Kânûn-ı Sâni sene 313

(s.1)

Sular Çekildikten Sonra

Demin denizle bu gam-hâr sahil uğraşıyordu
Ne bî-huzûrdu aşkın elemli darbelerinden
Sükûn ile mücerred derin derin düşünürken
Demin denizle bu sahil niçin kucaklaşıyordu?

Bu şüst ü şû-yı gazûbânedен vücûdu dem-â-dem
Derin derin nefes almakta, kalmamış mecâli,
Senin bu hâlini gördükçe ey kezâre-i mahrem!
Derin nefes alıyor şiirim de hasta hayali.

Seninle dertleşelim gel seninle hem hâlim
Gel ey refik-i felâket-i nasibim, ey sahil!
Seninle gel kanasın bolca kalb-i âmâlim.

Yarın döner sanırım ben bu müfteris-i mevcât;

Yarın döner sanırım ben ki bî-meâl değil

Bu medd ü cezr-i dem-â-dem, bu medd ü cezr-i hayat!

A. Fehmi

(s.1)

Metrûkât-ı Şebâbımdan

Şiir-i Perişan

Gönlüm ister ki: Bu köhne cihân daima bahar olsun.

Gönlüm ister ki: Semâ-yı şarkîde pembe bulutlar arasında nazan nazan hırâmân olan hûrşîd-i nev-tulû' tâb-ı melâhatı, reng-i bekâreti ile daim şevk-âver nesîm-i bî-karar olsun!

Gönlüm ister ki:

Mevczen gözlerinde nur-ı emel

Hande-pîrâ lebinde şiir-i şebâb

Sarışın, bir seher edâlî güzel

Arz eder şâirâne bir mehtâb!

Şiirini ilhâm eden bir nâdire-i hüsn, bir gonce-i nev-şükûfte-i sevda ki

Ruhumun mahrem-i serâiridir!..

Daima pîş-i enzârımda mahmûr mahmûr hande-nesâr olsun.

Gönlüm ister ki: Harîm-i hissiyâtım, nedîm-i teessürâtım olan bir kızın sâye-gâh-ı âğûşunda daima hafî hafî giryebâr olsun.

Gönlüm ister ki: Şiir, mûsikî, mevcâ mevc, kalbi bir sadâ, bir terâne-i emel, nevâz-ı daima cûşîş-fezâ-yı ruh-râz olsun.

Gönlüm ister ki: Bu mücâzebe-i kalbiyye, ilk sevda, hayat-ı şebâbım, bu mestî-i garâm, dâima, ilelebet pâydâr olsun.

Gönlüm ister ki: perişan bir dalga gibi ihtizâz eden bir penperih-i nâz-perver, saf bir sinede bir bûse-i dil-cû gibi daima lerzedâr, tavafgâh-ı uşşâk-ı nâlekâr olsun.

Gönlüm ister ki: Bu hâk-i fenâ. Daima mehâsin-i fatrından, umûmi bir ahvetten, melekietten, şevk ü şetâretten ibaret bir âlem-i pür-mesâr olsun.

Gönlüm ister ki: Kırlara, çiçeklere âvâre âvâre nakl-i hissiyât eyleyen bir hânende-i tabib, sevimli bir kuş daima bana gam-güsâr olsun.

Gönlüm ister ki: Bütün bu maâdât, bu âgrâz-ı şahsiye temelinden korusun ve tesâvî-i âmâl husûlüyle beşeriyet bu mübâreze-i daimededen vazgeçsin de herkes gam-kâr, bütün

emel-cû nazarların perde-i imâsı ref' olunsun da bütün enzâr-ı iştiyâk o nur-ı sermediyeti müşâhede ile daima bahtiyar olsun.

Fakat heyhât!.. Bütün bu şeyler:

Bir perişan hayal-i şiidir.

A. Remzi

(s.2)

Nr. 81

Mecbûri Bir Cevap

Şu altı nüsha evvel Mütâlaa'da derc edilen "Âsâr-ı Edebiyye Ne Yolda Tenkit Edilir?" makalesi üzerine Ma'lûmât gazetesinde biri imzasız, diğeri imzalı iki müdâfaa görülmüş ve şimdiye kadar bu gibi ta'rîzâta gösterilen sükût-ı muhakkirânenin teşdîd-i cür'ete hâdim olabilmesi melhûz olduğundan itâ-yı cevaba mecbûriyet hâsıl olmuştur.

Fazıla-i tafsilâtta ictinâb ederek zât-ı meseleye gelelim.Esas şundan ibaret. Mütâlaa gazetesinde Naci şâyân-ı teferrüt bir sûrette tahkir edilmiş, buna Ma'lûmât gazetesinin hamiiyeti kâil olmamış. Müdâfaa ediyor. İmzasız bir makale ile diyor ki: En ufak hizmeti eden muharrirlere Avrupa'da yaptıkları gibi hürmet lâzımdır. Bâ-husûs Naci gibi vefât etmiş olursa. Halbuki bu ta'rîz eden muharrir Naci'nin yüzünü görmemiştir. Eserlerini okumamıştır, şöyledir, böyledir, bunu da mahazâ tabasbus için yapıyor.

Şimdi bunlar birer birer tedkik olunsun.

1- "Naci, Mütâlaa gazetesinde tahkîr edilmiş." Acaba bu sahih mi? Naci'ye ait olarak mezkûr meselede şu satırlar okunuyor: "Merhûm-ı muazzam, mağfûrla, o üstâd-ı edeb, o dâhi-i erb, o câmi-i gül-şey, o vakf-ı hiçbir şey, o büyük Naci ile istişhâd ederim." Vâkıâ bir adamı liyâkat-ı fevkinde medhetmek bir tahkîrdir. Binâenaleyh "Üstâd-ı Edeb", "Dâhi-i Erb", "Câmi-i Gül-şey" sıfatları dahi Naci için bir tahkîr add olunabilir, fakat ibtidâ bu tahkîr Naci'yi üstâd tanımakla kendilerine de edebiyattan bir hisse düşebilecek taraftarlarından vâki' oldu. Naci olsa olsa iyi bir sarf muallimi olmak derecesini geçemeyeceği halde kimisi onu garb-ı meşâhîr-i hâile-nüvîsânı derecesine is'âda kimisi edebiyat-ı cedîde-i Osmaniye müessisleri olan Kemaller, Hâmidler, Ekremlerle hem mertebe tutmaya kalkıştı. İşte ifrâta vardığı için gülünç olan bu sitâyişlerin gülünçlüğünü epeyce anlatmak âsâr-ı edebiyyenin ne yolda tenkit edilmesi lâzım geleceğini değil, bilakis hakikat-i tenkit ve edebden gâfil adamlar elinde zavallı tenkidin nasıl sûi-istimâl edildiğini östermek üzere o makalayı yazan muharrir bu sıfatları yan yana dizmiş ve nihayetinde de

bu gülünçlüğü bütün bütün ihsâs için “Vakf-ı hiçbir şey” sözü kendiliğinden söylenivermişti. Zaten makalenin yukarıdan beri gelişine, terkinin yanlışlığına bakan bir adam bunun bir alay ve Naci’ye ait olmaktan ziyâde Naci körükçülerine ait bir alay olduğunu anlayabilir. Bugün en cahil add olunanlarda bile türlü hünerler bulunmasına nazaran tabîi Naci’de de birçok şeylere vukûf olmak zarûridir. Bâ-husûs o makalede Naci’ye dair yukarıki lakırtılardan başka bir şey bulunmaması onun Naci hedef-i tahkîr-i ittihâz edilerek yazılmamış olduğunu isbata kâfidir ki bu halde gösterilen telâş-ı müdâfaayı, müdâfaanın zâtına ait, fakat şüphesiz ki alenen reddine kâdir olamayacağı cihetle böyle bir siper tantında mukâbeleye kıyam ettiği bir sebebe atf etmek zarûridir.

2- “Ma’lûmât gazetesinin hamîyyeti Naci’ye gösterilen tahkîre tahammül edemiyor.” Erbâb-ı edebe hürmet lâzım geleceğinin Ma’lûmât sütûnlarında görülebilmesi dünya da tasavvur olunabilecek tezatların pek gariplerindenidir. Edebiyat-ı Osmâniye’nin mâ-bih-il-iftihârı olan esâtize-i izâmdan Recâizâde Ekrem Beyefendi Hazretlerine karşı Ma’lûmât’ta yazılan sözleri unutmamış kâriînin şimdi bu iddiayı okuyunca epeyce şaşırılmış olmaları iktizâ eder. Birgün ayaklaraltına alınan bir kâide-i ahlâfiyenin yarın tahaffuz için siper ittihâz edilmesi mesleksizliğin en büyük delilidir. Erbâb-ı edebe hürmet lâzım geleceğini ibtidâ “Ma’lûmât” öğrenmelidir. Hele muharrirlere Avrupa’da gösterilen muâmeleyi kimsenin Ma’lûmât sütûnlarında öğrenmeye ihtiyacı yoktur. Eğer Avrupa ahvâl-i edebîyesi bugün garp üdebâsının doğru dürüst isimlerini bile okuyamayan Ma’lûmât’ın muharrirleri vâsıtasıyla bize ma’lûm olsaydı pek garip bir fikir peydâ etmemiz lâzım gelecekti.

3- “Naci’ye ta’rîz eden muharrir merhûm-ı muazzamın yüzünü görmemiştir. Kitaplarını okumamıştır.” Fi’l-hakîka ellerindeki vâsita-i tabîi ağrâz-ı şahsiyeleri için alet etmekten başka bir şey düşünenler için bir zâtın yüzünü görmediği ve aralarında şahsi bir münâferet bulunmadığı bir muharrire itiraz etmesi garip gözükmeğe lâzım gelir. Diğer taraftan bir muharrir tenkit edilmek için mutlaka yüzünün görülmesine ihtiyaç bulunmaya hükm olunmak da erbâb-ı fehm ü izâna arip gözükür. Tenkit makalesi muharririnin âsâr-ı Naci’ye okumadığını bilmek müdâfaa-i meşrûa muharririnin böyle fal açmak kâbilinden ma’lûmâtlarda pek haiz-i iktidâr olduğunu gösterir ki şâyân-ı tebriktir!

**

“Müdâfaa-i Meşrûa”nın intişârından bir hafta sonraki Ma’lûmât’ın kabînhda birkaç satırla bir kıta, içinde de “Halil Edib” imzalı bir mektup yine bu meseleyi tazeliyordu.

Hayatı tehâşî eyleyen etfâl-i nâ-meşrû'

Mezarın taşıyorlar şimdi Naci' -i sühendânın ilh.

Halil Edib Beyefendi bu zâde-i ta'-i şâirânelerinibüyük bir marifet gibi rast geldiğine okuduğu halde gazete sayfalarında görüleceği zaman nasılsa utanarak ismini vermemiştir. Bir kere Naci'yi tahkîr etti add olunan muharrir "Vâhid" olduğu halde "etfâl-i nâ-meşrû'" terkihiyle başka birtakım zâtlarında işe idhâl edebilmesi Halil Edib Bey nazarında olmasa bile herkes indinde kaybolmak üzere telakki edileceği tabîdir. Çünkü bir adama cevap verirken etrafa çerkâb sıçratmanın ma'nâsı yoktur. Şimdi "Etfâl-i nâ-meşrû'" terkihiye gelelim. Bunda ma'nâ ya hakîkidir, ya mecâzidir. Eğer hakîki itibâr etmeniz lâzım gelirse nasbla iftihâr câiz olmamakla beraber hepimizin ailesi, ma'rûf ve muteber, mevcût olduğunu kemâl-i iftihâr ile söyleyeceimizden bu tahkîri biz kabul etmeyiz.

Yok mecâzi ma'nâ verilerek "Yeni Üdebâ-yı Cedîde"nin âbâ-i edebiyyeden mahrûmiyetlerine ta'riz add olunmak icâb ederse bu tahkîrine kendilerine râcidir. Çünkü Kemal, Hâmid ve Ekremlerle yenileşen edebiyata yine o üstâdların semere-i feyziyle bugün "Yeni Üdebâ-yı Cedîde" halef olmaya çalışıyor. Buna da en büyük, en celî şahit Hâmidlerin, Ekremlerin hâlâ "Yeni Üdebâ-yı Cedîde" arasında bulunmaları, onları teşvik, takdir, teşcî' etmektedirler. Ekrem Bey'in, Hâmid Bey'in hep Servet-i Fünûn'dan, nüsha-i mümtâzesinden bilâ-hicâb ve hilâf-ı tenbîye aşırılmış eserlerinden başka acaba Ma'lûmât gazetesinde bir satır yazıları görülmüş müdür ve görülmek ihtimâli var mıdır? Bu niçin? Çünkü o vâ-misâli mecmûaların edebiyatla bir münâsebetleri yoktur. Âbâ-i edebiyyeden mahrûm olanlar "Yeni Üdebâ-yı Cedîde" değildir. Belki o hâ-serin-i edebdir ki edebiyatın daima dışından bakarak her güzel şeye ta'riz etmişlerdir. İşte Naci'nin açtığı tarz-ı tenkit hep bu arzın sümûmunu neşr etmekle mükelleftir.

Naci'nin hayatında tehâşî eyleyip de şimdi vefâtından sonra itirâza cesaret etmek isnâdına gelince: burada Halil Edib Bey tarafından kendimiz sıkılarak cevap verelim ki bu, yalandır. Çünkü Naci vefat edeli zannederim dört buçuk sene olduğu halde muharririn ikmâl-i tahsili ile kâmil en edebiyata vakf-ı iştigâl etmesi iki sene olmamıştır. Binâenaleyh muharririn Naci'nin hayatından tehâşî eyleyecek bir sebebi yoktu. Muharrir tehâşî etmek lâzım gelseydi Naci'ye ait olmayan makalesinin göreceği ta'rizden korkması lâzım gelirdi. Halbuki muharrir yalnız vicdânının düçâr-ı tevbihi olmaktan korkarak bütün düşündüklerini kemâl-i safvet ve cesaretle sylemiştir. Öyle ne tabasbusa, ne celb-i sitâyîşe ihtiyacı vardır. Muharrir, Halil Edib beyefendi gibi zaten ma'rûf olmadığı halde bütün bütün unutulmuş eser namını verdiği buz kitleleri içinde haşerât-ı müstehânesi gibi

senelerden beri metrûk duran nâm-ı edibânelerinin Tercümân-ı Hakikat'ta "Meşâhir-i Üdebâ-yı Osmâniye'den..." takdiriyle tezkir edilmesi için Emil Zola aleyhindeki iftirâlara miskinâne iştirâk etmemiştir; düşündüğünü söylemiş, siper-i sâika aramamıştır. Ve vicdânen kâil olmadığı bir şeyi filân hekime hoş görünmek için yazmaz.

Ma'lûmât'ın dört sene tab' edilen mektuba dahi Halil Edib Beyefendi kendi aczine hîn-i hâcette muâvin peyda etmek maksadıyla bir hayli temliklerle başlayarak cahil Paris Esrarı müterciminin kendisi olmak lâzım geleceğini itirâf ile buna ehemmiyet vermediğini beyândan sonra Mütâlâa'da Naci aleyhinde en hissiz adamların bile tekerrüründen haya edecekleri yolda vukûa gelen tahkîrâta tahammül edememiş. İşte bunun için o mektubu yazmaya başlamış olduğunu söyleyerek muharrer makaleyi "Bî-edeb" lik ile tavsîf etmiştir. Naci aleyhinde add edilen sözleri yukarı nakletmiştik. Bir adam hakkında "Bir şey bilmiyor" demenin nasıl olup da en hissiz adamların bile tekerrüründen haya edecekleri bir tahkîr teşkil edeceğini anlayamıyoruz. En hissiz adamların bile bu "Bir şey bilmiyor" sözünü tekrardan utanmalarına mukâbil Halil Edib Beyefendi'nin muharrir hakkında "Bî-edeb" sözünü ittiyândan çekinmemesi taaccüb olunacak şeylerdendir.

Fakat maksat bu değildir işte. Riya var, maksat o makaleyi görmemiş adamların fikrini böyle mübhem bir lakırtı ile kendi tarafına celb etmektir ki bunun da işte şu hicâbla hiç hükmü kalmamıştır. Muharrer makale Naci'ye "Bir şey bilmiyor!" dediği için "Bî-edeb" olursa acaba Halil Edib Beyefendi muharrire "Bî-edeb" dediği için ne olmak lâzım gelir?

Bundan sonra Halil Edib Beyefendi bahsi yine kendilerine isnâd olunan "cehl" maddesine nakl buyurarak şimdiye kadar yazdıkları eserlerin yirmiye mütecâviz bulunduğunu, hele Paris Esrarı gibi bazılarının daha hacimiyle herkesi korkutabileceğini söylüyorlar. Bu kâğıt yığınının içinde eser denilebilecek bir sayfaya tesâdüf etseydik cehl isnâd ettiğimize nedâmet eylerdik. Hem bu kadar telâşa ne lüzûm var? Eğer herkesçe fazl ü irfânları ma'lûmsa kendilerine cehl isnadının hükmü olmamak lâzım gelir. Yok, bu cihet bî-hakkın meşkûk ise böyle mügâlâtalarla vakit geçireceklerine bu kıymettar zamanı tahsîl-i ilm ü hünere haasr ederek hç olmazsa "cehl-i mürekkebi"likten kendilerini kurtarmalıydılar. Matbûât âleminde bugün bu kadar cahil varken niçin vâhid-i kıyası olarak Paris Esrarı müterciminin irâe olduğu, Paris Esrarı müterciminin cehli neyle sâbit bulunduğu sorulursa buna pek kolay bir cevap var ki her sahib-i vukûf, derece-i sıhhatini bilâ-müşkülât takdir edebilir. Bursa'da çıkan Fevâid gazetesinde Emil Zola için bir manzume-i takdiriye derc edildi. Halil Edib Beyefendi'nin bu manzûme üzerine Tercümân-ı Hakikat'a yazdığı makaleye mürâcaat buyurulsun.

Garp edebiyatına derece-i vukûfları, hiçbir şey bilmedikleri halde her nedense Zola aleyhinde bulunanların hoşuna gitmek için neler yaptıkları el-hâsıl mâhiyet-i fikriyeleri o makaleden anlaşılır. İşte Tercümân-ı Hakikat'ta o makale görülmesi üzerine Halil Edib Bey nâm-ı efkâr-ı münevvere ashâbı indinde cehalet husûsunda bir mikyâs, bilmediği şeye karışanlar hakkında bir misl olduğu için muharririn tenkit makalesinde o münâsebetle irâd edilmişti. Yoksa başka bir ehemmiyetleri bulunmasından neş'ât etmemiştir.

Kendilerini biraz medhettikten sonra Halil Edib Beyefendi muharririn aczine, cehline geçiyor. Bu, cevaptan müstağnidir. Çünkü biraz evvel söylediğimiz vecihle muharrir cahilse ve yazdığı şeyler bunu gösteriyorsa beyhude temdîhlerin hiç hükmü olmaz. Cahil değilse bu sözün ehemmiyeti kalmaz. Bu öyle bir davadır ki vicdân-ı kâriinde fasl olunacaktır. Ve delil ister. Halil Edib Beyefendi, muharririn evvelce yine Mütâlaa'da tab' edilen "Sükût" ünvanlı hikâyesini medâr-ı bahs ü makâl ederek zâhiri zarâfetler, sitâyişler altında bunu takbîh ediyorlar. Bu tabiidir. Bir mekteb-i âlide ders görmemiş, muntazam tahsilden mahrûm bir adamın bir eserin künhüne vâkıf olamayarak zâhiren anladığı hafif bir meâl ile hüküm vermesinden tabîi bir şey var mıdır.

Şimdi şu gürültüleri hulâsa etmek istersek:

Mütâlaa'da "Âsâr-ı Edebiyye Ne Yolda Tenkit Edilir?" ser-lehası altında tenkidin bazı ellerde nasıl sûi-istimâl edildiğini gösterecek bir makale yazıldı. Buna eğer cevap verilebilecekse denilmek iktizâ ederdi ki: Sen yalan söylüyorsun. Çünkü isnat ettiğin şu ve şu halleryoktur; adem-i vücûdunu da işte şu delâil ile ispat ediyorum. Halbuki buna mukâbil ne yapıldı? Evvelâ "Şâyân-ı nefret, kaba, cahilâne bir makale" denildi. Fakat bir kuru, bir delilsiz sözlerle onun kıymet-i hicviyyesi tenezzül etti mi? O bir hakikattır ki böyle akvâl-i zâtiyeden ibaret kalan bir iki kelime ile değil sıhhati ispat edebilecek berâhin ile düçâr-ı tezelzül olabilir. İkinci derecede Naci müdâfaa edildi. Buna da hâcet yoktu. Çünkü esas mesele bu değildir. Üçüncü derecede muharrer makalenin vesâir zâtların şahsına tarruza başlandı. Bu yaygaralarla bir hayli sayfalar karalandı. Fakat bunların hepsi sadetten hariç, nâ-be-mahal gürültülerdir ki muharirin kendilerine isnat ettiği ahvâli bir kere daha ispat etmekten başka bir şeye yaramaz. Eğer ellerinden gelirse Mütâlaa'da münderic makaleyi alsınlar, satır satır reddettiler, cevap versinler. Hakk kendilerindeyse biz de kabul edelim. Vâlâ sussunlar!

İstanbul – 30 Kânûn-i Sâni 313 – Hüseyin Câhid

(s,1-3)

Nr. 82
ŞİİR

Tahmîs

Görünürse nerede mâh-ı rûyân gözüme
 Görünür mü o vakit mâh-ı der-huşân özüme
 Fer verir hâsılı her nazene-i hûbân gözüme
 “Bakıyor mu diye dil-haste-i hicrân gözüme”
 “Bakıyor can alıcı gözü yan yan gözüme”
 Etme firkât-zede artık bu dil-i mahzûnu
 Tutmasın âşık-ı bî-çâre de Mecnûn’u
 Ağlatırken gece gündüz dil-i gam-ı meşhûnu
 “Çeşm-i hûnhârını yâd eylemeden ey hûnî”
 “Ağlaya, ağlaya fâr geldi bu giryân gözüme”
 Etti teshîr gönül meleğini hûnî dil-dâr
 Eder elbette visâlin bana bezl ü isâr
 Edemem merhamet ve lûtfunu asla inkâr
 “Etti tebşîr-i kudûmu komadı dilde gubâr”
 “Doğrusu girdi gubâr-ı reh-i canan gözüme”
 Ya da almış yine ağyâr-ı seyr-i makdûmu
 Olmuş ağyâr o şûhun niçin memdûhu
 Tutamam doğrusu (vicdânı) reh-i makbûhu
 “Ederim kendimi firkatle helâk ey (Rûhi)”
 “Dem-i hicrinde görünmez o mehin-i can gözün”

Görice – Sadık Vicdâni

(s.1)

Yazmadan Evvel

Bir çîn ü şikensiz, lekesiz, hâreli sâhe
 Âfâk-ı hayalât uzar eb’âd ile kat kat;
 Mecnâ-yı vüzân onda var envâ’-ı reyyâha,
 Hâbîde-i ferdâ-yı tezahhür o, bu saat!

Fevâre-i sevda katrâtında ayıltır
 Tirâje-i renginini bir şems-i nihânın
 Renginde sefîdi-i pür envârı bayıltır.
 Her hüsnü tersîm eder en gizli cihânın

Bazen bu uzun sâhe kımıldar da yerinden
 Her noktası bir ses verir; en ince nikâtı
 Eyler yine ince lisânlarla müzeyyen!

Dikkatle temâşâ-ger-i hassas-ı mehâsin
 En ince ziyâlarda bu elvân-ı hayatı
 Tedkîk ederek şiirini eyler metlûn

A. Fehmi

(s.1)

Victor Hugo'dan Mütercem Muhabbet Mektuplarım

Ey mevsim-i şebâbımın, ömrümün en lezzetli en saâdetli zamanlarımın yadigârı, kalbimi envâr-ı füyûzât-ı aşk ile şa'saa-nesâr eden sevda ve muhabbetin hatıra-i hazini olan sevgili mektuplarım!

Çeşmân-ı zaaf-âverim parıltınızla münevver oluyor değil mi? Ben -o zamandan beri, binlerce günler, binlerce dil-sûz vak'alar, binlerce acı saatler geçirdiğim halde- el'ân size müşâhede ve didârinizla sermest-i şerâb-ı neşâtım! Sizin -zânu bezmîn-i tebcîl olduğum halde- mer'ât-ı mütâlaama aks-i endâz-ı şitâret olmanızı isterim.

Evet, ıstırâbâtım müşâhedenizce sükûnet-pezîr oluyor; nazar-ı ribâ-yı vicdân olan pertev-i didârinizla bana mevsim-i şebâbımı -velev cüz'î bir zaman için olsun- îade eyliyorsunuz. Her kim olursanız olunuz, ey insanlar! Muhâlefet göstermeyin, bırakınız ki, ben de- geçmiş olan âyâm-ı latîfemin bir kısmını- hararetili bir kalbin tercümân-ı hissiyât-ı âteşîni olan mektuplarımla der-hatır ederek, harfiyen eşk-rîz-i şevk ü neşât olayım.

Ah! Hatırı bile insanı dücâr-ı elem ve ıstırâb eder:

Evet! Ben, şu mektupları yazdığım zaman henüz on sekiz, yirmi yaşında, tîr ü taze, bir gül kadar latîf, bir duhter-i melâhat-güster kadar nazik bir nev-cevândım.

Evet, o vakit ben o tıfl-ı nâzikter idim ki bugün manzara-i pîrânesi, beyaz sakallı, nûrânî çehresi önünde her insanın mahcûbiyetinden yanakları bir reng-i âl peyda eder.

Ey kalbimi garîk-i envâr eden hayalât-ı latîfe! Ey girye ne demek olduğunu bilmeksizin daima hande-rîz-i neşât olduğum zamanlar! Ey tesir-i aşk ile –mehtâbın parıltısı kadar parlak- tebessümler ederek mes'ût olduğum tatlı dakikalar! Sizin yâd-ı tahatturunuz ne kadar ruh-âver, ne mertebe sevimlidir.

Her akşam sabahlara kadar müsâmere ve balo kapıları önünde serâpâ beyazlara bürünmüş bir ilahe-i hüsn ü ânın vürûduna intizâr etmek, bir nazik eli setr etmek şerefiyle müşerref olup da kazâen yere düşmüş olan bir eldiveni binlerce defalar bûs ile gözyaşlarıyla yıkamak, bütün müddet-i hayatımızda daima feyz-i aşk, şân ve şöhrat arzu ve hevesinde bulunmak; safvet-i vicdân, azimet ve ismet, namus ve hamîyyet, ulûvv-i fikr, metânet-i kalp ile tezyîn ü iftîhâr eylemek! Her pâkdâmına inanmak, her vaada emniyet! Ben şimdiye kadar bunların cümlesini birer birer hüsn etmekle mütelevviz, müşâhede ile şirin-mezâk bilmekle müftehir oldum.

O halde açılırken sâmia-çâk bir sadâ-yı ah ü enîn çıkaran bâb-ı saâdetimi açmak üzere yanıma, bugün, evvelkinden daha az hayalât-ı latîfe gelmesinin bence ne ehemmiyeti olabilir?

Ah! İçinde bulunduğum bu harâretli, dil-sûz sen visâl –ki bana bir düzeh kadar dehşetli, bir leyle-i matem kadar mazlûm ve mahûf görünmektedir. Beni hilâvet-perver gölgesi altında muhâfaza eden ayâm-ı saâdetin yanında vicdânına pertev-efşân oluyor.

Ey mvsim-i latîf-i şebâbım! Deryayı ye's ve elemde –düşman kurşununa tutulmuş bî-çâreler gibi- uğraşıp dururken, bir memnûniyet-i kâmile içindeymişim zanneyle. Benden bu derece s'ûratle tebâada seni mecbûr edecek ne harekette bulundum?

Heyhât! Beni latîf kanatlarınız üzerine alıp da tekrar uç bâlâ-yı saâdete isâle gayr-ı muktedir olduğunuz halde bu kadar melâhat ve letâfetle bana görünmek ve a'sâb ve urûkumu, hissiyât-ı hasûdânemi tahrîk eylemek için ne yaptım?

Ne vakit ki lekesiz, saf olan bu aheng-i şebâb-ı aşk ve muhabbet rabt ü bend edilmiş olan beyaz elbiseleriyle güzergâhımızdan geçip de gözlerimizi iş'aa-i dil-ârâsıyla kamaştırır, işte o zaman, insan onun üzerine teslim-i hevesât eyler. Sonra da, ey hissiyât-ı kalbiyemin cevelângâhı olan mekâtîb! Ne kadar acı gözyaşları varsa sizin üzerinize yapışır, kalır.

Madem ki mevsim-i rebî-i hayat tamamen mün'adim olmuştur, Âyâm-ı mâziye-i şebâbı hatırdan çıkaralım. O saâdet-i fevkalâdeyi, o en tatlı avân-ı ömrümüzü kollarımız arasından

çekip ayıran, telâkisi gayr-ı kâbil bir mesâfeyle bizden teb'îd eyleyen zamanı bizi de –her şeyi pây-ı kahr-ı altında ezdiği gibi- zalâm-ı dehşetle memlû bir ufk-ı tenhâîye götürmesine mümânaat etmeyelim. Çünkü dünya da hiç birimiz bekâ-pezîr olamayız. Bizim cihânda bıraktığımız âsâr-ı mesâi hep netice-pezîr olmuş mesâilden ibarettir. Zirâ bir hayal-i serseri telkîbine sezâ-vâr olan nev'i beni insan ağaç dallarının etrafa sarkmasıyla husûle getirdiği kadar olsun vücûdundan bir gölge bile bırakmaksızın geçip gider.

Abdi Tevfik

(s.2)

Nr. 83

ŞİİR

İncimâd-ı Ruh

Artık ne teessür, ne ümit... İşte hayatım
Bir nazra-i sengîn ile mevkûf-ı temâşâ
Âfâk-ı şühûdu;
Artık ne muhabbet, ne keder... Hep hevesâtım
Donmuş gibi; donmuş gibi ruhum bile hatta,
Farketmiyor asla
Âlâm-ı vücûdu.

Ey firkat-i serdi figen-i kalp ve hayalim!
Karşında emellerle, heveslerler yanan ben.
Bak şimdi ne câmid
Bir kitle-i ye'sim... Oku, tasvir-i melâlimi:
“Ezerde leb-i neşe, dil-i efserde-i şûn,
“Melbûs ve melûn”
“Bir heykel-i bârid!”

İstanbul – Tevfik Fikret

(s.1)

Emel

-Subhi Bey Birâderime-

-1-

Vaktâ ki doğar nîr-i nevâr-ı letâfet

Dem-beste olur zevk-i behiştî ile âlem!
 Kırılarda... Çayırlarda... Bayırlarda hazâret
 Eyler dili hırâm!

-2-

Nüzhetine olur fikr-i safâ-pîşeye her bâr;
 Bir meşcerenin sâye-i ârâm-ı kâribini.
 Teshire-i kifâyet eder i'zân ile ezhâr;
 Bir kalb-i hazini

-3-

Râkid denizin manzara-i neşve-i fezâsı;
 Ulviyet-i efkâra olur menbâ'-ı sâfî!
 Dehrin o celf safha-i eşvâk-ı nemâsı;
 Tenşitime kâfi!

-4-

Vaktâ ki eder garba güneş mely ü azîmet;
 Âlem kararır bir hüzn ile, masvetler içinde!...
 Meftûn temâşâ-yı gurûbum, bu ne hikmet?
 Rikkatler içinde!

-5-

Kuşlarla, çiçeklerle... Denizlerle serâser;
 Hem fikrimi... Hem gönlümü ihyâ ederim ben!
 Ümidimi... Âmâlimi neşvemle beraber;
 A'lâ ederim ben!
 Der-saâdet'ter Tevfik İsmet

(s.1)

Terâne

Şâir-i Şehîr Sa'di Efendi Hazretlerine

Nereden gelip sana ıstırâb
 Seni kim eder bu kadar harap
 Kadrin kevser o da bir azap
 Emelin nedir onu kim bilir?

Yine ey gönül bu kadar ikâb
 Beşerin nedir bu eziyeti?
 Onu kim bilir! Kim eder hesap
 Geliriz bir gün, gideriz yarın
 Bu gamûm ile oluruz türâb
 Ararız günü sorarız yeri
 Bu suâle kim verecek cevap
 Görürüz zemher sarıyor bizi
 Ne cihetlere edelim şitâb?
 Kaçalım deriz yine yerdeyiz
 Bu ne incizâb bu ne intisâb
 Bilir misin a zavallı dil
 Kime karşıdır bu kadar hitâb
 Biri devr eder biri müstekir
 Biri mâh-tâb biri âf-tâb ..
 Sönecek gibi görülür zemin
 Yine gün gelir alır iltihâb
 Yine şenlenir yine pür hayat
 Ne bu inhisâf ne bu inkılâb
 Yeni gün doğar azalır ömür
 Tükenir nefes kesilir hesap
 Çekilince ruh kalıyor ceset
 Yine ilk gubâr oluyor türâb

Eczacı Edhem İsmail

(s.1)

Edebiyat-ı Atîka – Edebiyat-ı Cedîde

Yenileri – Eskileri

“Eski edebiyat-ı atîka”nın tarzını muhâfaza ederek eskilik içinde bir yenilik izhârına muktedir olanlar ender olmakla beraber zamanımızda bu yoldaki erbâb-ı iktidârı taklit fikriyle o gibi âsârı benimseyerek mahâret-i teceddüt-perverlerini tamircilikte gösterenler çoktur. Bunların, o meydan-ı edebiyatta semend-i hâme-i şikeste eylese gerek gidenlerin âsârına “Yeni edebiyat-ı atîka” namı lâyük değil midir?

Bu usûlü takip edenler Pazar germî-i ebde numûnesi geçen hafta irâe olunan -sözde-eş'âr gibi değersiz emtîa-i edebiyeyi köhne-fürûşâne bir edâ, soğuk bir nevâ, çatlak bir sadâ ile satmak istiyorlarsa da kendilerinden başka erbâb-ı rağbete tesâdüf edemiyorlar; bununla beraber bu kesâddan gözleri yılmayan o tehî destan el ele vererek mûgâlatât ile setr-i iflasa çalışmakta; ve meydana koydukları üstü yaldızlı yumurtanın içi boş olduğunu belli etmemeye cenâh-ı gayretlerini güşâde eylemektedirler.

Başta edîb-i muhterem Üstâd Ekrem ve Abdülhak Hâmid Beyefendileri hazerâtı bulundukları halde tarz-ı cedîd-i edebde bir mevki'-i mümtâz ihrâz eden Tevfik Fikret, Cenâb Şehâbeddin, İsmail Safâ, Hâlid Ziyâ, Nâdir H. Nâzım, Hüseyin Suâd, Sîret, Hüseyin Câhid, Mehmet Raûf Beyler gibi erbâb-ı iktidârın himmetleriyle “Yeni Edebiyat-ı Cedîde” bugünkü merteye-i terakkiye vâsıl olmuştur.

Bunlar bi'l-hakkın taklit ve tenzîr edilecek yerde sermayesiz Bursa simsarları gibi hevâ-i ma'lûmât, birtakım beyhude itirâzât ile saydığımız edebiyat-ı hakîkiye müntesiblerinin kıymettar eserlerinin tenkis-i behâlarına yeltenenlere artık ehemmiyet verecek hâlimiz, söyleyecek kâlimiz kalmamıştır.

“Yeni Edebiyat-ı Atîka” üslûb-ı aliyyeden büsbütün hâli, numûnesi gösterilen metâ'-ı fersûde gibi elfâz ve efkâr-ı hâyîde ile mâlî olduğu cihetle “Eski Edebiyat-ı Atîka”ya beenzetilememiş ve “Eski Edebiyat-ı Cedîde” ise buna rağmen “Yeni Edebiyat-ı Cedîde” nâmını alarak bir devre-i nigâhla varmakta bulunmuştur.

“Yeni Edebiyat-ı Atîka”yı bilmem ki tamamıyla tarif edebildim mi? Edememişsem, işte bir mektubun bazı parçaları ki... “Yeni Edebiyat-ı Atîka”nın bir misâlidir.

Mâbad-ı var

M. M.

(s.2)

Nr. 84

ŞİİR

Difteri

Vâlîde... Mükedderâne:

Yavrum niyedir aceb figânın?

Söyle: Aman aç! O gül dehânın

Ağırır mı başın? Hararetin var!

Söyle güzelim! Ne zahmetin var?
 Mağmûm bakışın a nazlı dilber!
 Bak anneni eyliyor mükedder.

Kendi kendine:

Ya Rab! Bağışla her kusurum
 Birdir çocuğum! Bu nazlı yavrum!

Çocuk mağmûmâne bir hâl ile:

Söz söylemeye mecâlim asla
 Yok! Bak nefesim tılandı hayfa!
 Boğmakta bu dert aman! Ay!..
 Evlâdını anne gayrı yok say...

Eliyle boğazını göstererek:

İşte yine ağrıyor boğazım!
 Bir çâre: Aman a çare-sâzım

Vâlîde dehşet ve telaşla:

Kim var orada... Bakın... Gelin ah!..
 Bir çâre! Aman! Tükendim eyvah
 Haydi gidiniz tabibe şimdi.
 Bî-çâre çocuk! Elimde; bitti.

Bir tanemi bu gamsûn bu zâlim!
 Yazık, koruyor bu nev-nihâlim.

Çocuk titreyerek ve özlerini açarak yorgun bir sadâyla

Ah anneciğim! Verin biraz su.
 Öldüm.. bu ne hâl... Aceb nedir bu...
 Kesti sesini... tükendi tâbım!
 Artmakta dem-â-dem ıstırâbım! --

Ağlayarak

Sevmez mi acep beni sevenler!
 Bilmem niye gelmiyor gidenler...
 Gel, sar beni; öp ısıt teninle...
 Ümitleneyim yine seninle...

Vâlîde

Doktor. Geliniz... Tıkandı... Gitti...
 Bir taneciğim bu anda bitti.

Çocuk bî-tâb bir halde ve vâîidenin koynunda

Anne bana bak! Aman. Ah, ah!
 Yok! Kalmadı... Dikkatim de eyvah! Eyvah!

Doktor kemâl-i ciddiyetle

Artık bu telâşa yoktur hâcet
 İşte bu (serum) size saâdet.

Eczacı Edhem İsmail

(s.1)

Nr. 85

Nazire

Gezerim gülşen köyün diye sahra, sahra
 Bezm-i vaslın -görünür çeşmime feyfâ, feyfâ
 Bir şeb-i mükmirdi... Hande ederdî encüm
 Ah!.. Ağlattı fakat hüzn ile ferdâ, ferdâ
 Hani! Ol âlem-i sevda... O gülüşler, o safâ
 Ederim yâd ile aşkıımı ihyâ, ihyâ
 Ey siyeh-pûş-ı emel, şiir-i hüzn-i sevda!
 Gam-ı sevda ile oldum- yine şeydâ, şeydâ!
 Bir yetimhâne tefekkürle, tesirle medâm

Dinlerim! Cûları, bûlbûlleri تنها, تنها
 An dilsûz-ı garibânemi takrir ediyor!
 Bu , yerin dağları, sahraları güya -güya-
 Yâr-ı matemiz de... Mağmûm-ı simâ, her vadi
 Bir hafi-i hüzn ile ağlar bana: Hâlâ, hâlâ
 Bir hazin yâd, bir hazin girye, hamûşâne figân
 Ta bî-mahşer edecek ruhumu ebnâ, ebnâ
 Varmış! Fecri, baharı, seheri, mehtâbı,
 Bana: Heyhât!.. Gelir cümlesi rüya, rüya
 Varmış! Bezm-i cemî, cümle-i gehî, gülzârı
 Beni aldattı bu zen-i kahiyesi: Dünya, dünya
 Oldu pâ-mâl-i hazân... Mezhere-i âmâlim
 -Gül nâzân-ı şebâbım gibi- Hayfa, hayfâ!
 Subh-ı ömrümde bana âlem-i târ etti felek,
 -Hatırım eyledi azerde- O resvâ resvâ
 Mihr-i ikbâline, a'lâişine aldandım!..
 Diyorum şimdi -fakat- vâ esfâ, vâ esfâ
 Bu perişanlığı, giryânlığı bahs-i vârun
 Etti bir şâm-ı garibânede: İhdâ ihdâ
 Aldı ârâm ü sebâtım dahi nikrengi-i çerh
 Teneknâdır bu hazin ruhum: Pihnâ pihnâ
 Görmedim bir seheri neşesini dünyanın
 Her günüm sanki: Benim bir şeb-i yeldâ, yeldâ
 Daimi nâle-i ye's içre güzâr etti hayat
 Kıldı meftûr! Hazîn kalbimi sevd, sevda
 Hülyadır! Emeli, neşve-i dûşînesi hep
 Etme ümid-i vefâ dehrden asla, asla
 Bu emel-zâr-ı fezâ köhne serâb-ı ümit
 Eyledi ömrümü -bir va'ded ile- efnâ, efnâ
 Sonu: Bir ah-ı tahassür, acı bir nâleymiş!
 Kâm alan var mı? Bu gamhâne de âyâ âyâ
 Ne emel kaldı, ne sevda... Ne şebâbet-i vâveyl!
 Ne zaman öldürecektir beni? Mevli, mevli

Remzi yâ! Hazret-i Sa'di gibi eş'arımdan
 Böyle mebnî-i nagemât olmada peyda peyda.
 Vodîneli Remzi

(s.2)

Nr. 86
Şiir

Gazel

Şikenç gönül anber-i şiken mahzûn ben mahzûn .
 Dil-i bî-kaydımın kaydın çeken mahzûn ben mahzûn
 Meğer reng-i mizâcım akseden levh-i bahar üzere .
 Çimen, gülşen, hezâr-ı nâlezen mahzûn ben mahzûn
 Temâşâ eylesem âlem olur çeşmimde şiven-gâh
 Otursam kûşe-i beyt'ül-hüzn mahzûn ben mahzûn
 Neşât-ı ümit edip en zevk-perver meclise gitsem .
 Olur sâki ü mutrib, encümen mahzûn ben mahzûn
 Simâ-yı sünbüliden renk alır geçtikçe ilhâmât.
 Zemin şiir-i hüzn-âver sahn mahzûn ben mahzûn

Cudî.

(s.2)

Bir Münevverenin Feryadı

Öyle bir talihle geldim ki cihân-ı mihnete
 Gam değil, binlerce nekbet hasbihâl oldu bana
 Gül gibi soldurdu bahtım, gonçe-i âmâlimi;
 Zevk-i âlem şimdi bir vehm ü hayal oldu bana
 Vakt-i gülde andelib-i hoş-nevâ âvâzesi;
 Giryeye-i matem karışmış bir sadâ oldu bana.
 Gamlı gamlı çağlayan bir cûybârın hâli de;
 Yâd-ı mâziden... Birer levh-i hayal oldu bana.
 Kalbimin bilmem nedir? Bu darbesi her bir zaman .
 Ömre dâl oldu bana.

Pek harap oldu vücûdum.
 Çareşi tahlis bir emr-i muhâl oldu bana.
 Ben kenar-ı kabre düştüm elveda, elveda.
 Senin makber ber-enîs bî-makâl oldu bana
 İstanbul – M. Sabri Eyyûbî

(s.2-3)

Ninni

Uyu... Ey duhter-i ferşite-likâ!
 Uyu... Ey ahter-i zemin-pirâ!
 Uyu... Ey gam-güsâr-ı ruh-efzâ!
 Uyu... Ey zübde-i hayatım uyu!
 Vermesin kalb-i safına kasvet,
 Ra'd ü bârân... Şu leyle-i zulmet!
 Gelmesin ruh-ı pâkına haşyet,
 Uyu... Ey zübde-i hayatım uyu!
 Severim ben pamuk ayaklarını,
 Koklarım gül gibi... Yanaklarını,
 Uyu... Ey zübde-i hayatım uyu!
 Sen benim ber-güzâr-ı ömrünsün
 Neşve-i hande-zâr-ı ömrünsün
 Uyu... Ey zübde-i hayatım uyu!

Der-saâdet'ten M. Tevfik İsmet.

(s.3)

Münâcât

Şafak söküyor, şems-i tâbânın hâbkâhından hurûçla semt ü semâya urûc ederek âleme
 şa'saa-pâş olmasına az bir zaman kaldı. O nur-ı âlem-ârâ bir müddet sonra bütün cihânı
 müstağrik-i envâr edecek, bense zânûzede-i niyâz olduğum halde huzûr-ı gufrân-neşve-i
 kudsiyetinde hâlâ mutazarrı' bulunuyorum. Âtîfet-i ilahiyyeden ümit varım.

İçine düşmüş olduğum girdâb-ı hata ve günahdan tahlîs-i nefis için senin bâr-gâh-ı
 ulûhiyetine ilticâdan başka çare-i necât bulamıyorum.

İlahi! Beni sen halkettin, emelimin ne olduğunu sen bilirsin. Bu gönül senin sun'-ı ilahindir. Şâd ü âbâd ile!

Ruhamâ! Günahım büyüktür. Lâkin senin rahmetin ondan azimdir. Kulunu affeyle. Merhametine mazhar, lûtf ü ihsânına nâiliyetle mesrûr kıl, ey Hâlik-i melekût! Her işimde sana sığınırım. Gerek şâd ve gerek nâ-şâd hâlimde sana ilticâ eder, yalvarırım. İstersen ibrâ edersin. İstersen müstehakk-ı nâr-ı cehîm kıalarsın!

Ey meded-res-i bî-çaregân! Beni âlûde-i çirk-i günah olanlardan maazhar-ı affın olanlar meyânına idhâl ederek nâil-i gufrân eyle!

İlahi! Şayeste-i cennetsem inâyet-i sübhâniyene şükr ü senâ ederim. Müstehakk-ı esfel-i sâfilinsem merhamet-i samidâniyene ilticâ eylerim. Ben ancak senin lûtf-ı bî-nihâyenden ümitvar bulunuyorum.

İstanbul – M. Remzi

(s.3)

Nr. 87

ŞİİR

-Ali Nusret Bey'e-

Gül Şeklinde Aşk

Güller saçayım ben sana ey hüsn-i musaffâ

Güller saçayım şevk ile gül-zâr-ı şefkatten

Güllerle bütün ben sana bir lâne-i zîbâ

Teşkil edeyim... Sen gülüp amâl eyle eğlen

Güller saçayım ben sana tefsîde ü hoş-bû...

Etsin bütün amâlini sermest ü muattar;

Yağsın sana benden gene bin tuhfe-i dîl-cû

Yağdır bana her dem görerek pest ü muhakkar.

Güller saçayım ben bana... Şebnem ile giryân

Zahmetle çalınmış bütün ağûş-ı seherden;

Güllerden ayır kendine bir bûse-i reyyân

Kürsi-i cemâlinde bu güllerle eteklen.

Güller saçayım ben sana... Bir bûse-i
 Uçsun mütehâlik... Sana güllerle beraber;
 Ser karşıla pür hande-i berrâk ile her an...
 Olsun bütün âmâ-i muhabbet de müzehher

Güller saçayım dest-i hulûsumla dem-â-dem...
 Sen zemzeme-i aşk ile al onları benden!
 Pîşimde, gıyâbımda sen ey duhter-i gül-fem
 Hep zemzeme-i aşk ile hep gülleri sevilen!

Ey şiir-i müzehher sen bana bin deste-i âmâl
 Bir deste-i rengin saçayım: Hüsnüne esfer!
 Renginde, şemîninde olur dil sana meyyâl!
 Bin deste-i rengin ki bütün aşkıyı söyler!

F. Y.

(s.1)

Zavallı Feride

Hazan sabahının mağmûm sisleri yavaş yavaş dağılıyor. Semâ ağlarken, yapraklar dökülürken, hasta titrek bir sadâ şu sözleri tekrar eyledi.

Seni seviyorum!

Feride iri, siyah gözlerini yere indirdi. Bu anda o çehreden, o hande-zâr melânetten pembe bir bulutun uçtuğunu hissettim.

Mahbûbe-i şevk sırma saçlarını ufkun ağûş-ı iştîyâkına tevdî' ederek nâzân nâzân yükseliyor!

Hâfi'nin denizde: Nağme-i şiir, bir gözyaşı taharri eden çeşmân-ı tahassürü şimdi bir mevc-i tahassürle, beligâne bir sükût ile ruhun bütün serâirini, bütün giryanlığını ilân ediyor...

Bu iki âvâre-i şebâb her gün buraya gelir. İhtisâsât-ı ruhiyelerini döker:

Pek derin bir cerihadır. Sevda! Gibi bir hasbihâl-i âşıkânede bulunurlar.

Hâfi on sekiz yaşlarında, narin yapılı, sevimli bir gençtir. Nâtıkası bir kadını meshûr edecek derecede belâgat-perverdir... Şâir tabiatında şarâtılmış olan bu nev-nihâl hayat anlayışsız bir pederin tensîbiyle mekteb-i tıbbiyeye devam ediyor. Tiptan memnun değil! O ahvâl-i kalbiye tabibi olmak istiyor! Fakat mümkün mü? İnsanın her arzusu husûl-pezir olsa dünyada kimse bedbahtlığından şikayet etmezdi.

Hâfi mesleğini beğenmediğinden bahsettikçe Feride'nin

Leb mağrûr-ı şafak renginde

Ah! Bir nur-ı emel pinhândır! Beyti ile tasvir ettiğim gül-gûn

dudakları arasından bilâ-ihtiyâr bu şiir-i rengin dökülüyor:

“Tabibe gönlümü verdim; devâ bahâ diyerek”

“Devâ gözümde değil de tabib gözümde!”

O zaman genç doktorun koltukları bir neşve-i gurûr ile kabarır!

Müstakbele ait pek ciddi teminât ile teâtî olunan bir gül-bûse-i muhabbet iki mahmûr-ı sevdanın hassas gönüllerinde bir tufan-ı hissiyât husûle getiriyordu.

Verem bir bûse, bir damla gözyaşıyla başlar!

*

Aradan üç sene geçti.

Hâfi diplomasını almış, yüzbaşı formasını takmış olduğu halde şanlı bir istikbâle âğûş açıyor, Feride'nin o serv-i revânın, o şevk-i hırâmânın, o hûr-ı nâzânın nurdan mahlûk-ı hayali pîş-i nigâhında pervâz ediyor!

Bu muhakkak! İlk hatıra, ilk bûse-i şebâb; kalbin ilk darbesi unutulmaz!...

Hâfi amîk bir tefekkür içinde –Fransızca bir kalemle- şu satırları yazdı:

“Ferdi Beyefendi!

Kerimenizin dest-i izdivâcını talep etmek üzere diğer bir vâsıta aramaya lüzûm görmedim. Dem-i sabâvetimde mehâsin-i manevîyesini alâim-i vechîyesinden istinşâf ettiğim o nâdire-i iffetin refâkat-ı ebediyyesi bendenizi gerçekten bahtiyar edecektir. İki gençin hayatını bağışlamak, mesût bir aile teşkil etmek arzusunda bulunuyorsanız eminim ki bu mürâaatımı red buyurmazsınız. Bâkî: İhtirâm!”

Ferdi Bey'in nâsiyesinden bir keder gölgesi uçtu. Koca ihtiyar düşünüyordu.

Kızının hayatını, bir ailenin, iki gencin maîşet-i müstakbelesini düşünüyordu.

Ferdi Bey meektubu okuduktan sonra konsülün üstüne bıraktı. Bu sırada zehirelerden güzel meleklerden ma'sûm Feride – Daimi bir tebessümle iş'a-nesâr-ı letâfet olan- enzâr-ı

humâr-ı âlûdundan pertevler saçarak içeriye girdi. Pederini endiş-nâk bir halde görünce dedi ki:

Bey Baba!

Niye mahzûn duruyorsun öyle?...

Mektuba ma'nâlî bir nazar fırlattı, sonra cevap verdi:

Hiç!...

Şûh bir nigâh, karârî bir tebessüm Feride'nin simâ-yı seher-i hayyizinde bir mevc-i handâ hand peyda etti.

Feride, o yazının eski âşinâsıdır.

*

Ebr-i hazân pare pare kefenler teşkil ediyor. Güneş garbın gühsâr-ı azimetinden son su'lesini serpiyor, bu neşe-i humârına değmeyen bir günlük hayata karşı gülüyordu!

Ferdi Bey muhâkemât-ı fikriyesini ileriye götürdü. Kendi kendine:

Kızım, dar'ül-muallimât-ı edebiyat muallimi Hâfi Bey ale'l-effrenciye mütehassıslarından bir tabib! Maddiyâtla uğraşanlar, maneviyâta dalıp gitmiş olan eâlî ile rabt-ı kalb etmesi; karı koca olması müsteb'id, belki muhâldir! Şâir şâireyi sevebilir! Bu pek doğru! Dedi.

Bu zât, Hâfi'nin ruhunu tedkîk etmemiş, hayat-ı maneviyesinden haberi yok!...

Feylesofâne bir fikir, fakat müdekkikâne değil!...

Ferdi Bey bu iki genci tedkîk ettikten sonra bu hükmü yürütmeliydi. İnsanın maîset sevkiyle bulunduğu mesleğe bakılırsa aldanmak tabûdîr. Bir şâirin, bir edibin evrak kalemi "Dosya" memurluğuyla iştigâl ettiğini söylersem iztiğrâb etmezsiniz ya!

Alçak para! Sîne-i insaniyyete -kabul-i müdâvât etmeyecek- derin yaralar açmıştır.

Ferdi Bey güç nazarâne bir mütâlâa üzerine mektubun altına:

Olamaz!... İşaretini karaladı.

*

Hâfi, bu halûk, terbiyeli genç Feride'yi, ilk sevdasını, ilk vaadini unutmamış, vazîfesini ifâ etmişti.

Peder yahut o zâlim kader bu iki sevdalı ruhun mülâkâtını sahrâ-yı ebediyete bırakmış!

Hâfi başka bir aileye intişâb etti. Bir nev-bahar-ı hüsn bu genç doktorun kalbinde mâzi manına birikmiş olan teessürâtı imhâya çalışıyordu.

*

Feride, daha üç hazân gördükten sonra hafî hafî ağlamaktan sesi kısılmış, hasta bir enîne, feryâd-ı ruha benzeyen bir öksürük o nermîn sineyi vakit vakit muztarib etmeye başlamış, bu kız için artık bütün âmâl-i şebâb mahv olmuş, ye's henüz inkişâf eden bu hatayı karartmıştır.

Yazık!...

Şimdi bu kızı gören:

O gamlı, hasta nigâhın uçuk ziyâsı mıdır? Hazân bulutları üstünde titreyen bir nur! O, çehreden bana bir nev-gurûb olur manzûr! Hazân bu hasta kızın manevi likâsı mıdır? Kıt'asını okuyarak, jâle-bâr-ı teessür olarak:

Zavallı Feride!... Der!

A. Remzi

(s.2-3)

Nr. 88

ŞİİR

Onun Kalbini

-İsmail Safâ Bey'e-

Ben onun daimi itâbıyla
Düşünürken önünde devr ü dırâz
Etsin elhâz pür hitâbıyla
Benim ezerde gönlümü iğzâz!

Versin elhâz-ı tâbnâkıyla
Bir ümid-i siyaha reng-i şafak;
Meşher etsin nigâh-ı tebcîle
Beste bir çeşm-i nâgehân açarak!

Beni elhâz-ı firkat-engîzi
Soruyorken elem bucaklarına
Yine elhâz-ı davet-âmîzi
Beni yıksın beyaz ayaklarına

Ben onun darbe-i nigâhıyla

Alıyorken bütün elemelerini
 Alsın elhâz-ı cezbe-gâhıyla
 Benden âlâm-ı aşkımı borçlu gibi...

Düşünürken dizinde pür halecân
 Elinin bir temâs-ı nermiyle.
 Versin âmâl-i mevt-i besteme can;
 Sonra süzsün nigâh-ı şermiyle

Ona ben bir neşîde-i şüyûn
 Okurken kesik kesik, bî-tâb
 O da nazm eylesin teessürden
 Affa dair bir âşıkâne cevap

Hâl ederken neşîdemi görsün
 Bütün elfâzı aşkımı nâlân:
 Arz-ı mâfi'üz-zamir için düşkün
 Nükteler eylesin içinde figân!

Elbet etsin neşîdemi ezber
 Beni üzdükçe eylesin tekrar;
 Af için arzu ederse eğer
 Ona versin cevabını her bâr.

Bir elinden bütün ağır darbât
 Bir elinden hafif nevâzişler
 Alayım... Onda saklanan cezbât
 Olsun âmâle bir sıcak ahker!

Olsun elfâz-ı tesliyet sazı
 İnfiâlâta bir sıcak ahker
 Kubbe-i tesliyetle âvâzı
 Uzasın mevcden olup yer yer

İşitirken o... Bir hazin şekvâ
 Dinlesin kalb-i pür teessürümü
 Lerze-i teble eylesin ifâ
 Yaşlı kirpiklerim teşekkürünü!

Tesliyet isterim bütün ondan
 Tesliyet eylesin de öldürsün!
 Ben niyâz eylerim bu gün ondan
 Ağlarken biraz da güldürsün.

H. V.

(s.1-2)

Nr. 89
 ŞİİR

Riyâh

Hangi leyl ü nehârdan geçerek
 Geldiniz ey riyâh-ı rengâ renk?
 Veriyor şâhbâlmız geçerek
 Bana binlerce nev-zemîn-i ahenk!

Avuturken bir ağlayan kalbi
 Bir gülen bahtıyarı ağlatmak
 Sizce bir sâde hâl ü vak'a gibi,
 Hepiniz kayıtsızsınız mutlaka!

Sizdedir âlemin her ahengi
 Siz ziyaret edersiniz bari
 Şeb-i hicrânda şahs-ı dil-tengî!

Esiniz ey şikeste beste-i riyâh
 Fakat ikrâh edin beni beşeri

Her zaman ey letâif-i ervâh

Geziniz izsiz, ıssız ormanda
Bağırın, gürleyin, şemâtet edin
Canavarlar sesiyle bazende
Dehri meydan-ı rezme davet edin!

Ulu, rüya-i nevâz ağaçlardan
Gasp edin heybet ve mehâşâtı
Demeyin bir vakit bahar ve hazân
Ürkütün âlem-i şuûnâtı!

Nagehânlıklar öğretin... Hış-mîn
İhtilâfâtı bildirin ra'nâ!
Beşeriyet de bundan olsun emin.

Siz fakat ey riyâh-ı pür tehdît
Bir muhabbet esirini asla
Etmeyin dil-şikeste ve nevmîd!

(s.2)

Nr. 90

Mülk-i Yemin

Dâim ediyor kalbimi pâ-mâl ü muazzib
Bir şey ki esiri ve hayali; kaçıyor tez
Ruhumdaki a'mâk-ı hafâyâyı müzehhib
Oh ka'r-ı nihânındaki güller gibi nev-hîz
Bir cismi değil ah, o bir şey ki girizân
Şeyda, mütemevvic ki cenâhinane sarı
Hislerle hayalimde uçar; kalbimi pinhân
Bir darbe-i bâl ile sıkar; kalbimi bârî
Bir lems-i huşûnetle sıkıp parçalayaydı!

Of ben ne bu meş'ûm sözü ağzıma aldım
 Yarabbi benim çeşm-i alîlim yaşayaydı
 Bir hiss-i mukaddesle, ki nâfız, mütelâtım
 Bir lem'a-i beyaz gibi etseydi tecelli
 Gönlündeki alâm-ı hayatiyeme karşı
 Bir şiir-i samimi bana olsaydı teselli

Der-saâdet – Abdullah

(s.1)

Bitmeyen Aşk

Seni bilmem ki hangi cereyân
 Benden ey yâr ilelebet aldı?
 Götürürken bütün emellerimi
 Bende rüyaların nasıl kaldı?
 Sorarım şimdi bir garip gibi
 Bana sen mukaddem-i hayatında
 Şimdi bilmem olur musun nigerân?
 Bir yerim var mı hatıratında?
 Sen açıldıkça ben yakınlaşıyorum;
 Bin meşakkatle, bin tahassürle
 Ezilen ruhumunda üstünde
 Aşk-leb-i neşemi bütün taşıyorum.
 Şimdi bir gölge, bir dumansın sen,
 Ah her halde bir cihânsın sen!
 Eski rüyaları tefekkürle
 Yeni rüyalarımda yaşlar akar
 Nazarım her dakika, her saat
 Yedi yıl önceki hayata bakar.
 Yedi yıl... En aziz bir tarih
 Ki firâk-ı hayat bunda durur;
 Yedi yıl... Hep divide bir meydan;
 Yedi yıl en şikeste bir teşrîh!
 Zâde-i aşkın işte sinni budur.
 Bir çekilsekte âşiyânemize

O yaşar, daima yaşar: Yaşarız;
 Bir adım. Hem de bir adım ileri
 Her zaman, her dakika biz koşarız ...
 Sürsün, isterse geçmesin ezmân!
 Yaşıyorsan bu an içinde eğer
 Anıyorsan demin bütün beni sen!
 Geçti fark eylemeksizin yedi yıl
 Ayrı ben senden, ah sen benden.
 Her zaman, her dakika, her saat
 Gececek galiba bütün seneler!
 Kaldı âlâm içinde velhâsıl
 Zâde-i aşkımızda sahipsiz;

Yazarım ben acıklı mersiyeler
 Ona bir köşesinde hicrânın;
 Her zaman, her dakika, her saat
 Bir girizân-ı hayallete inşâd
 Ederim ta şekîb-i gam-perver...
 Bu girizân-ı hayalet pür yâd
 Ah sensin... Hayalet olmuşsun!
 Her zaman, her dakika, her saat
 Sorarım kendi kendime seni ben:
 Sesi yok, kendi yok, demek o yâren
 Benden eyvah çok uzaklaşacak
 Diyerek daima mırıldanırım.
 Fikrim ayrılmaz ey peri senden ...
 Her zaman, her dakika, her saat
 Ben hayalinle sanki aldanırım...
 Ne olur gelsen ah bir gelsen
 Seni görmekle kalbim ağlarken
 Bunları içli içli bir okusak!

Şiirlerim seni her yerde cüş ü cû eyler

Senin en ummadığın âşiyânelerde bütün
 Gezer durur sana arz-ı muhabbet etmek için;
 Senin hayaline her yerde ser-fürû eyler.
 Masanda belki durur şimdi şevksiz, düşkün:
 İlelebet meyne-i destinden ihtizâz ister;
 Günün birinde açarken soluk sayfaları
 Tesâdüfen göreceksin de belki didelerin
 Şiirlerimde biraz kayıtsızca dinlenecek...
 Biraz bakıp geçeceksin ilelebet ey yâr!
 Fakat o dem kanayan ruhumun neşideleri
 Acıklı darbe-i destinle bil ki inleyecek.
 İşit de bunları ey bî-vefâ! Şiirlerimi
 İlk başında... O sevinmiş muhabbetinle oku.
 Sönük sönük sana bir hande eylerim tesyâr
 O dem de ben kapamışsam uyûn-ı bî-ferîmi
 Hayallerine geçecek mürde... Pîş-i didemden;
 Tahattur eyle ki bunlar nişânedir benden!

İhtimâl sen benim bu şiirimi de
 Göreceksin dirîğ... Bilmeyerek
 -İhtimâl mürde, ihtimâl zende!-
 Edeceksin men' eylesende kıyâm!
 O zaman sen düşün ki mâzide
 Gözümün nuru gel canım diyerek
 Sevdığın tıfl-ı fâtr ü nâ-kâm
 Şimdi de yaş döküp ağlar
 Şimdi sen şimdi ah nerdeysen
 Olmadan pür-şitâb gönderirim
 Yedi yıl sonra bir hediye gibi
 Sana nâlân olan bu şiirimi ben!
 İşte sor yâdigârımı veririm.
 Fakat ey yâr-ı gaibim bazen
 Beni şiirimle yâd edersin ya!

Onu sen hıfz eder misin acaba?
Ah bir kere şiirimi okusan...

Sen benim şeklimi unuttunsa
-O kadar bî-vefâlık etmezsin-
Beni şüphem mi var tanırsın sen
Verdiğim şerm-nâk resmimden
Süzüyorken uyûn-ı fâtıramı
-Sen eğer aşkını avuttunsa-
Nazar-ı ceşt ü cû edip gezsın...
Eski sevginle, eski hâlinle
Göreceksın hayalini, hem de
Sana bir hâtfin sadâsı
Bir şey ityân edip mırıldanacak!
Belki kalbimde bir pişmanlık
Titrer ey yâr-ı gaibim o zaman...
Müteselli olur dilin ancak
İhtimâl aşka intikâlinle
Fakat ey yâr-ı gaibim beni sen
Tanımazsın eğer bugün görsen

Tanımazsın sokakta görsen de...
Ya geçersin bakıp ya bakmazsın;
Bilemezsin ki ben oyum... Yine ben...
Ben ki bir iştigâli var sende!
Çevirirken de bilmeden başını
Bende hiçbir amel bırakmazsın;
O dem ağlar bir aşık-ı âzerde
Sana eyler isâle göz yaşını
Sana gelsem de ben desem bir dem;
Ey benim yâr-ı gaibim seni ben
Görecektim miydi ah... Hiç böyle?
Şaşırsın, tanır mısın bilmem?

Seni ben serzenişlerimle o dem
 İsterim, isterim biraz sıkmak!
 Heyecanlar içinde ben ancak
 Yedi yıldır bu anıya geliyorum.
 Tanımazsın evet bugün beni sen
 Ne değiştim ben ah sen bilsen!

Eski mahbûb-ı şekl ü heyetimi
 Eyledim terk ilelebet sende;
 Senin aşkın da yâdigâr gibi
 Kaldı hüsnünle akıbet bende!
 Sen benim ömr-i evvelînim için
 Bir muhabbet-i firâz-ı şahitsin;
 Ben senin ömr-i evvelîninden
 Cezbâtımla daima gül-çîn
 Kimi ettin vedîa sen ey yâr
 Ömr-i bâkını devr-i firkatta?
 Yoksa buldum mu ben rekâbetkâr
 Sana cuşân olan muhabbette?
 Yaşıyorsan bu an içinde eğer
 Arıyorsun değil mi hep beni sen?
 Geçti fark eylemeksizin yedi yıl
 Ayrı ben senden, ah sen benden...
 Her zaman, her dakika, her saat
 Gececek galiba bütün seneler!...

3 Kânûn-i Sâni sene 313

(s.1-3)

Bir Leyl-i Mukammerde

-M. Remzi Bey Birâdireme-

Bir leyl-i mukammer, ki letâfetle bedîdâr
 Ebkâr-ı hayalimle müzeyyen

Tasvir edemem ben

Lerzân oluyor pîş-i nigâhımda dem-â-dem
Envâr-ı safâdâr-ı letâfet
Bahşâyîş-i fitrat.

Derya, o bedîi, o güzel sâhe-i emvâc
Mehtâb ile revnak da enzâr
Pür hande-i envâr

Ben, pencerede serbîd, şahit ve menâzır
Üftâde-i mehtâb-ı münevver
Me'yûs ve mükedder

Envâr-ı kamer öpmeye ruhsârını şimdi
Hâbîdeyken sahilinde
Ben halet-i gamda

Ben hiss-i rekâbetle kamerden müteezzi
Meşgûl-i hayalât-ı gam-âver
Bir mûrg-i siyehper

Pîşimde uçar talih menkûsuna benzer
Gâhi müterennim, gehi seyyâr
Bâzîce-i efkâr

Bir nevm-i meşûş, ki beni eyledi mahcûr
Âmâlimi sormaktayken ben
Envâr-ı kamerden

Der-saâdet'ten 17 Nisan 314 – M. Tevfik İsmet

Nr. 91

ŞİİR

Sensiz

Sevdalarınla söylediğin âşiyâne

Mazide pür heves

Bekler...

Bekler senin vürûdunu, bekler kıyâmını

Semt-i firâktan

Bin nâ-şenide ses

Hep iştiyâktan

Titrer önünde... Bestelenirsen hırâmını!

Hep reh-güzâr-ı pâkına baygın şükûfeler

Sevdalı bûylar

Serper...

Serper bütün hayatını hep reh-güzârına

Meftûn ve mütebessim!

Lâkin ne şüphe var?

Baygın muhabbetim

Hoş âmedeyi böylece tebrik eder sana.

Sevdalarınla söylediğin âşiyâneler

Bom boş... Bütün seni...

Bekler...

Bekler muhabbetimle yek-âvâz isticâ

Bilmezken ah sen...

Sevdaların beni

Emr-i muhâlden

Eyler nasibedâr-ı hayalât daima!

Seyr eylerim harâbe-i ömrümde muhteriz

Âsâr-ı hicrini

Sensiz...

Sensiz âyân olur bana her şeklini nekbetin

Sen müsterihken;

Aşkın ezer beni.

Kâbuslarla sen

Takip ederken eserini bir hoş hayalenin

Boşluk içinde ben gezerim şimdi muhteriz

Bir nâtüvân gibi

Sensiz...

Sensiz boşaldı ka'r-ı hayatım... Edince sedd

Rüyâmı firkatın

Lâkin bu dem beni

Terk etmiyor niçin

Terk ettiğin muhabbetin ey yaralı alâ bed?

Ferdaların içinde gezer dîde-i muhteriz

Bir ecnebi gibi

Sensiz...

Sensiz yabancı oldu bütün âşinâlarım

Sensiz, tefekkür et

Ey mâh-ı gaybî

Aşkın tenvîr et...

Âtiye doğru ve parlasın artık semâlarım!

Sislerde gördüğüm şeb-i hicrânda dideler

Müneffiz açar sana,

Bekler...

Bekler senin hayalini, bir zıll-ı târikini

Sen bir hayalken!

Her dem uçar sana

Bir nazm-ı pür hüzn:
Bin nâ-şenîde fem sana söyler sana hisârını...

Boşlukta ellerim uzanır, muttasıl arar
Binlerce gölgeyi
Yoklar...
Yoklar mekûnâtı... Serâpâ geçişlere
Tersîm eder seni;
Lâkin asıl şeyi
Bulmaz; bulur gibi
Oldukça sadmeler verecektir mezâhine!

Bilmem ki hangi şeylerin ey yâr-ı kalbisin?
Bunlar niçin seni
Sevsin?...
Sensin dedikçe isterim açmak bu şeylere
Bir yâre-i mazi
Teskin eder beni
Bir çâre-i mazi:
Rûz-ı muhabbetimle düşer hepsi neylere!

Sen dururken... Bu teşne melâhâtan bütün
Ayrılmam derim
Bir gün...
Bir gün eğer şükûfe-i sevdana serpmesem
Âb-ı hayatımı
Sızlar bu ellerim...
Derk et sebâtımı!
Bir bûy-ı meskür almıyorum ben fakat bu dem!

Fehmi

(s.1-2)

Felsefe Kırıntıları

Tecelliyât-ı ilahiyyenin ne büyük bir garâbetidir ki “Felsefe Kırıntıları” muharriri hâkirini pek çok feylesoflarla bir vapurda bulundurdu. Beni Selânîk’ten Trabzon’a isâl eden vapura feylesof denilse terkiibinin garâbetiyle beraber hakikat tasvir edilmiş olur.

Şimdiye kadar yazdığım kırıntılarda takip ve tedkik eylediğim meslek-i has’ül-hasın nâciz zerrelere mevcûttu. O hakikatlara karşı bî-kaydâne duranlar; yahut handezen-i istihzâ olanlar “Hikmet” lafz-ı celilinden bîgâne kalanlardır ki o gibilerin haline acımak değil; ağlamak icâb eder. Ancak şu yazmakta olduğum kırıntılarda hususi olarak hiçbir fikir yoktur.

Yaptığım, yapacağım ma’rifet-i nâ-kaleliğinden ibarettir. Selânîk’ten Trabzon’a kadar felsefeye ait işte duyduğum sözler:

“Akıl bilir ki var bir Allah”

“Mâhiyeti anlaşılmıyor ah”

- Avâlimi maddiye ve maneviyete kâbil-i taksim ve teczî’ değildir. Var olan birdir. Birden başka var olmak muhâldir.

- Uzun sözler. Benim bildiğime itimât buyurulursa: Hikmet; bedâyet ve nihayeti olmayan vâcib’ül-vücûddur. Zâhiriyât ve bedîhiyâttan olmayan şeyi kabule mecbûriyet yoktur. Kendi mevcûdiyetimden başkası için tereddüt edebilirim.

- İnsan nefisini anlamaya kâdir değildir. Allah’ın öğretmediğini öğrenmek mümkün olamaz.

- Her mevcût ma’lûmun asıl ve menbâ’ı mevcût-ı mutlaktır.

Şu mühâvere cereyan eylediği müddetçe sükût etmekteydim. Her feylesofun kendi fikr-i hikmetini diğerine kabul ettirmek için keşmekeşlere uğradığını müşâhede edince: Yahu! Siz kimsiniz? Biz neredeyiz? Suâlinde bulundum. Etraftan: Ejofera, “Sokrat”, “Tales”, “Fisagoros”, “Ksenofen” ve müteakiben “Farabî”, “İbn-i Sina”, “Fahredden” daha sonraları “Pascal”, “Bacon”, “Ruslo”, “Voltairre” isimleri sefine-i derûnunda tanîn-i endaz olmaya başladı. İhtiyârım elimden gitti. Dünyada mıyım? Yoksa âlem-i ukbâda mıyım? Buralarını fark ve temeyyüz edemeyecek bir hâle geldim. Güya hâl-i münkalib-i mâzi olmuş da ne kadar geçmiş feylesoflar varsa hayat nev bulmak bizim vapur içinde ictimâ’ etmiş, ne gibi bir hissin sevkiyle olduğunu bilemem. Bilâ-ihitiyâr-ı hakikat! Hâkîka! Diye feryat ettim. Bu feryat üzerine çehre züğürtî tabîrine lâyıık, fakat bir ruh-ı latîfe, evet bir ruh-ı rakîka mâlik biri: Sükût ediniz. Çünkü söyleyecektir. Emeliniz= Dedi.

Şu hutbeyi irâd eyledi.

“Ben hükemâya mürâcaat ettim. Kitaplarını karıştırdım. Fikirlerini hâde-i tedkîkten geçirdim. Cümlesini anlamaktan âciz kaldım. Çünkü bunlar birbirinin reyini hariç ve iddiâlarında müstebid ve fakat müdâfaa da tabânsız bir alây-ı cahil ve müstehzîdir. Cümlesinin delil ve büvhânları kendi fikirleri gibi batıldır. Emin olmalıdır ki rûy-ı zemini tenvîr ve ihyâ eden bu gibi hikmet-i fâside değil din ve şeriattır. “Bu hutbe üzerine her fert ihtiyâr-ı sükût etti. Vapur da Trabzon’a vâsıl oldu.

Ahmed Enverî

(s.2-3)

Nr. 92

ŞİİR

Kadın Kahkahası

Şimdi şu hâne pür safâ-i nigerân
Şimdi endişe karşısında harap...
Bana eyler bu hoca-i irfân
En mülevven şiirler istiktâb

Şimdi ayna karşısında tebâh...
Söylenir: Çirkinim evet çirkin!
Bir girîzân-ı cemâli istiknâh
Ederek sonra vazgeçer gam-gîn

Bu muattar, bu taze zehire-i kâm
Bir sıcak sine-i muhabbette
İster etsin bütün bütün ârâm
Titresin nağmelerde perverde!

Bu mükevkeb semâ-yı istiğrâk
İstiyor her dem inkişâf etmek!
İstiyor aşk söylesin âfâk,
İstiyor böyle aşk söyletmek!

Bu musaffâ neşîde-i sevda

Fem-i hânendegânda titremeli...
 Bize şâm ü seher bu bâd-ı sabâ
 Bir muâşık hikâye söylemeli...

Bu dilâvîz-i pertev-rîzân
 İster âmâlî her zaman süzmek
 Mültefit, müşteki, şen ve handân
 İster üzme, fakat biraz üzme!
 Şimdi sürûrî var, gamı var...
 Şimdi mutlak derin derin düşünür...
 Bir muazzez hayal-i teşne arar,
 Sonra müskir lavantalar sürünür!
 Hisseder: Mültefit eteklerine
 Dest-i sevda temas eder lerzân!
 Lâne-i hülya döşeklerine
 Serilir sanki bir niyâz-ı nihân;
 Sanki leb bir leb-i muhabbettir
 Daima bir hayal-i mûnisle
 Bir fem-i aşk okur durur fâtır
 Ona her dem nûşide bir nâle.

Aşkî termîm eder nikâtıyla
 En perişan hayaller... Mektûm...
 O harisâne kahkahatıyla
 Bu mülevven hayat olur mahtûm.
 Tarf-ı ihsâsıdır bu kahkahalar
 Bir teselli simâsı ma'kesidir.
 Bir münâsib zaman bulunca kaçar:
 Bu mülevven hayat muhibbesidir!

Bu hayatın bu hisli kahkahalar
 Mebde-i muntehâsıdır: Pür an!
 İşte bunlarla şevkler başlar,

İşte bunlarla hep söner efgân!

Fehmi

(s1-2)

Gül-bün-i Ra'nâ

Ey gül-bün-i müzehher ve ra'nâ ü dil-firîb
Ezhâr-ı dil-firîb ile yaprakların ki var
İhfâ eder dikenleri sinende târ-mâr

Vahşi o târ-ı mavi mübhem-i misâldir
Kalbimde ihtirâsıma fikrimde vahşete
Hûnumda iğbirârıma hırsımda şiddete

Hüsn-i müzehherinden uçarken şemîm-i saf
Bir dest-i nâzenine açar zahm-ı zehr-nâk
Ben belki etmişim gibi her kalbi çâk çâk

Dest-i hazân eder seni üryân ü pâ-y-mâl
İnsanı, ah ruhunu bir dest-i iktidâr
Üryân edip hazân gibi kılsaydı yadigâr!

Abdullah

(s.2)

HANIMLARA MAHSUS KISIM

Bir Muallimenin Son Vedâ

Bu gün veda edip giden muallime sizi sever
Gözü gibi sizi sever bakın ne giryeler döker
Gelin bana, öpün beni, sevin beni, sarın beni
Ararsınız, tararsınız, yarın beni, yarın beni
Kader ayırdı. Neyleyim göründü başka bir kaza
O yerde var mıdır safâ, o yerde var mıdır balâ
Bilir miyim nedir? O dem bilir miyim nedir zaman
Bilir miyim nedir o hâl nedir figân-ı cihân

Bilir miyim o âlemi o neşeyi o handeyi
 Bilir miyim o lezzeti o gizli gizli perdeyi
 Tabiatın o emri beni bu firkâta sürer
 O yerde var mıdır aceb, seni seven beni seven
 O yerde var mıdır elem! O yerde var mı ihtiyaç
 O yerde var mı imtizâc, o yerde var mı ibtihâc
 O yerde bekleyen nedir; keder midir, sitem midir?
 Sevinç midir? Belâ mıdır, mihen midir, elem midir?
 Elem... Yeter! Bu yaşta çok gelir vücûduma aman
 Keder!.. Ne!.. Off yeter! Git off aman figân aman figân!
 Sevinç görün, yetiş yetiş gönül o halde şâd-mân
 Yeter felek! Yeter! Bana kaderle böyle imtihan
 Tahattur eyledim bu gün sâvtın zamanını
 O hoş vakit ademdedir, bulur muyum? Bir anını!

Muallime Atiye

(s. 6-7)

5. SONUÇ

Kütüphanelerimizin tozlu, karanlık ve kuytu köşelerinde yalnız birkaç kültür avcısının dikkatini çeken birçok kültür hazinesi bulunmaktadır. Bu hazineleri gün ışığına çıkarmak için, öyle sanıldığı gibi eşsiz sırlar çözmeye ve çok büyük zahmetler çekmeye de gerek yoktur. Yalnızca geçmişin bize ait olduğunu ve her şeyiyle bizim olduğunu düşünmek, geçmişi biraz merak etmek ve sevmek yeterlidir. Bu kültür hazinelerini, bizi bizden daha çok merak eden ve bizi bizden daha iyi araştıran yabancı araştırmacılara da hepten bırakmamak gerekmektedir.

Kültür hazinelerimizin çok değerli parçalarından olan mecmualar hakkında hazırlanan monografiler ve tahlîlî fihrist çalışmaları Türk kültür ve basın tarihi açısından çok değerlidir. Ayrıca kütüphane imkânları ve zamanı kısıtlı araştırmacılar için de yol gösterici bir kılavuz niteliği taşımaktadır.

Bu anlayışla ele alıp araştırmaya başladığımız **Mütâlaa** mecmuası, bir asrı aşkın bir süre önce, 1894-1896 yılları arasında Selânik'te neşredilen edebî bir mecmuadır. Döneminin ve gelmiş geçmiş edebiyat tarihimizin en güçlü yayın organı Servet-i Fünûn mecmuası çizgisinde, siyasetten ve güncel hayattan uzak bir neşir hayatı geçirmiştir. II. Abdülhamid döneminde Selânik'te çıkmış olmanın verdiği avantajla sansürden uzak kalmış ve Servet-i Fünûn edebiyatçılarının ikinci bir soluğu olmuştur. Neşir hayatı boyunca sansürle ilgili hiçbir problem yaşamayan **Mütâlaa**, aynı zamanda II. Abdülhamid döneminde sansür kararıyla tatil edilmeyen ve kapatılmayan Türk basın tarihindeki ender mecmualardandır. Edebî muhtevası son derece geniş olan mecmuanın yazar kadrosu da genelde İstanbul ve Selânik'tendir. Edebî metinler genelde şiir, roman ve o dönemde edebiyatımızda henüz yeni yer edinen kısa hikâyelerden oluşmaktadır. Edebî tenkit, makale ve fıkralarda bir hayli yer işgal etmektedir. Ayrıca sayfalarını genç ve tecrübesiz isimlere de açarak edebî tecrübe kazanmalarında etkili olmuştur. Kadına ve kadınlara verdiği değer açısından da övgüye lâyıktır ve genel kültürü arttıracak içeriğiyle bir kültür hamlesi gerçekleştirecek niteliktedir.

Mecmuanın sahibi Osman Tevfik Bey'in dünya görüşü etrafında şekillenen **Mütâlaa**, kültür tarihimiz içinde altın bir sayfa işgal etmeye değer kıymettedir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

a. Kitaplar

- AKSUN, Ziya Nur :Osmanlı Tarihi, IV-V.Cilt, Ötüken Neşriyat A.Ş., İstanbul, 1994
- AKTAŞ, Doç. Dr. Şerif :Ahmet Rasim, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987
- AKYÜZ, Kenan :Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1997
- BEKİROĞLU, Nazan :Şâir Nigâr Hanım, İletişim Yayınları, İstanbul, 1998
- İMLÂ KILAVUZU :Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları, Nr.525, Ankara, 1988
- DEVELİOĞLU, Ferit :Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Genişletilmiş 13. Baskı, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 1996
- DUMAN, Hasan :İstanbul Kütüphaneleri Arap Harfli Süreli Yayınlar Toplu Katalogu, 1828-1928, İstanbul, 1986
- İNAL, İbnülemin Mahmut Kemal :Son Asır Türk Şairleri, I-IV.Cilt, Dergah Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 1988
- İSKİT, Servet :Türkiye’de Matbuat İdareleri ve Politikaları, Başvekâlet Basın ve Yayın Umum Müdürlüğü Yayınları, [y.y.], 1943
- KABAKLI, Ahmet :Türk Edebiyatı, III.Cilt, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul, Eylül 1990

- KAPLAN, Prof. Dr. Mehmet :Tevfık Fikret, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1986
- LEWIS, Bernard :Modern Türkiye'nin Doğuşu, Çev: Prof. Dr. Metin KIRATLI, Türk Tarih Kurumu, 6. Baskı, Ankara, 1996
- OKAY, Orhan :Sanat ve Edebiyat Yazıları, Dergâh Yayınları, Haziran, 1990
- ORAL, Fuat Süreyya :Türk Basın Tarihi, 1728-1922, 1. Kitap, Yeni Adım Matbaası, Ankara, 1968
- SÂMÎ, Şemseddin, :Kâmûs-ı Türkî, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1989
- ŞAPOLYO, Enver Behnan :Türk Gazetecilik Tarihi, Güven Matbaası, Ankara, 1976
- ŞAYLAN, Pınar :Mirsad Mecmuası, KTÜ-SBE, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon, 1998
- TOKGÖZ, Ahmed İhsan :Matbuat Hatıralarım, İletişim Yayınları, İstanbul, 1993
- TUNCER, Yrd. Doç. Dr. Hüseyin :Servet-i Fünûn Edebiyatı, Akademi Kitabevi, İzmir, 1995
- _____ :Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, I-VI.Cilt, Dergah Yayınları, İstanbul, 1977-1986
- UNAT, Faik Reşit :Hicrî Tarihleri Milâdî Tarihe Çevirme Kılavuzu, 7.Baskı, TTK Basımevi, Ankara, 1994

ÜZÜMERİ, M. Ekrem,

DİNÇER, Selâmi,

KAZANCI, Sadi,

:Türkiye Ansiklopedisi, I-VI.Cilt, Yıldız Gazetecilik ve
Matbaacılık T.A.Ş., 1956-1958

YALMAN, Ahmed Emin

:Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim, IV.Cilt,
[y.y.], [t.y.]

YAZAR*, Bilge ve diğerleri

:Büyük Türk Klasikleri, Söğüt Yayıncılık LTD. ŞTİ.,
IX-XI.Cilt, Ötüken Neşriyat A.Ş., İstanbul, 1989-1992

YAZAR*, Zehra ve diğerleri

:İstanbul Kütüphanelerindeki Eski Harfli Türkçe Kadın
Dergileri Bibliyografyası, Metis Yayınları, İstanbul,
Nisan, 1993

EKLER

Ek 1: MÜTÂLAA MECMUASININ TEZDEKİ SAYFA NUMARALARI

Metnin İsmi

Sayfa Nr.

Numara: 1

EDEBİYAT

....., Arz-ı Şükrân ve Tahdîs-i Ni'met,176

Ve-mine't-Tevfik, İfâde-i Merâm,177

....., “Edebiyat”,180

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ali Remzi), Mektup Cüzdanı,182

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye Bint-i Cevdet, İfâde-i Mahsûsa,186

Emine Semiye, Mükâfât-ı İlahiyye,187

....., Öksüz,189

Numara: 2

EDEBİYAT

Latîf, Edeb ve Edebiyat,190

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ali Remzi), Mektup Cüzdanı,194

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, Mükâfât-ı İlahiyye,198

Selanik Feyz-i Sıbyân Mekteb-i Muallimlerinden Şemsi Efendi Kerimesi Yekta,199

M. K., Öksüz,200

Numara: 3

EDEBİYAT

Ali Ulvî, Mehtaplı Bir Gecede Deniz Perileri,202

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ali Remzi), Mektup Cüzdanı,203

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, Mükâfât-ı İlahiyye,205

Edibe, Küçük Melek,207

Numara: 4

EDEBİYAT

Recaizâde Ekrem, [Mektup],207

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ali Remzi), Mektup Cüzdanı,208

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, Mükâfât-ı İlahiyye,209

Numara: 5

EDEBİYAT

Sadî, Terâne-i Hayat,213

Hikâye ve Roman Kısmı

....., Hikâye-i Müntahabe-Nedâmet,216

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, Mükâfât-ı İlahiyye,218

Numara: 6

EDEBİYAT

N. Vecdî, İstiğrâk,220

Hikâye ve Roman Kısmı

Ahmed Melik, Nedâmet,221

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, Mükâfât-ı İlahiyye,222

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ali Remzi), Mektup Cüzdanı,	233
Feyz-i Sıbyân Muallimelerinden Nüzhet, İki Su Örneği İle Yine Suda Yaşayan Bir - Kaplumbağa,	235
Emine Semiye, Mükâfât-ı İlahiyye,	236

Numara: 9

EDEBİYAT

Cudi, Gazel,	238
....., Diğer,	238

Hikâye ve Roman Kısmı

Osman Adil, Hikâye-i Müntahabe-Gözlük,	239
--	-----

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, Mükâfât-ı İlahiyye,	244
---	-----

Numara: 10

EDEBİYAT

Cenâb Şehâbeddin, [Mektup],	246
Cenâb Şehâbeddin, Mütâlaa,	247
Cudi, Nev'-i Latif,	249
Faik, Bir Hüsn İçin,	251

Hikâye ve Roman Kısmı

İbnü'l-Emin Mahmud Kemal, Bir Yetimin Sergüzeşti,	252
---	-----

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nigâr Bint-i Osman, Takvim,	255
Emine Semiye, Mükâfât-ı İlahiyye,	257

Numara: 11

EDEBİYAT

Çorum'dan Osman Hilmi, Bir Manzara,	259
Leskovikli Rauf, Bûy-ı İsmet,	260
N. Vecdi, Hüsn-i Zî-hayât,	261
Rahmetullah, Lisân-ı Edeb Hakkında Birkaç Söz,	262

Hikâye ve Roman Kısmı

....., Noksan Terbiye,264

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, Mükâfât-ı İlahiyye,265

Numara: 12

EDEBİYAT

H. Remzi, Nağme-i Teessür,267

H. Remzi, O Bîgâne-i Sevda,269

Hüseyin Hüsnü, İmlâ Bahsi,269

Hikâye ve Roman Kısmı

İbnü'l Emin Mahmud Kemal, Bir Yetimin Sergüzeşti,271

E. M., Noksan Terbiye,274

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Ser Muharrire Emine Semiye Bint-i Cevdet, Şu Asr-ı Terakkide Muharrirât-ı Fâzılâtımızın En Kıdemlisi,275

Makbule Leman, Fazıla-i Âlî-nazar Efendim,277

Emine Semiye Bint-i Cevdet , Mefhar-ı Nisvân-ı İslâm Olan Fâzılam Efendim,278

Emine Semiye, Mükâfât-ı İlahiyye,279

Numara: 13

EDEBİYAT

Sadî, Terâne-i Ruh,281

Sabih Nuri, [Mektup],284

Hikâye ve Roman Kısmı

İbnü'l- Emin Mahmud Kemal, Bir Yetimin Sergüzeşti,287

E. M., Noksan Terbiye,289

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Ser-muharrire Emine Semiye Bint-i Cevdet, Mazrûf-ı Elem-Ser-i Bâlîn-i İztırâb Olan Bir Zevce Lisânından,291

Emine Semiye, Mükâfât-ı İlahiyye,293

Numara: 14

EDEBİYAT

Recaizâde M. Ekrem, Koparma,	294
Agâh Paşa, Âlem,	296
Hâfız Âtîf Bey, [Gazel],	297

Hikâye ve Roman Kısmı

Cenâb Şehâbeddin, Te'sir-i Muhitât,	298
İbnü'l- Emin Mahmud Kemal, Bir Yetimin Sergüzeşti,	301
Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ali Remzi), Mektup Cüzdanı,	303

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Ser-muharrire Emine Semiye, Müstağrak Neşât (Saâdet-i İzdivâciyenin Avuc-ı Âlâsında Bulunan Bir Zevce Lisânından),	304
--	-----

Numara: 15

EDEBİYAT

Hâkî, Tarih-i Edebiyata Bir Nazar,	306
Ali Remzi, Hazîn,	308
N. Vecdî, İlk Bûse,	308
Ahmed Enverî, Elvâh-ı Hayât,	309

Hikâye ve Roman Kısmı,

Cenâb Şehâbeddin, Te'sir-i Muhitât,	310
İbnü'l- Emin Mahmud Kemal, Bir Yetimin Sergüzeşti,	314
Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ali Remzi), Mektup Cüzdanı,	316

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, Mükâfât-ı İlahiyye,	318
---	-----

Numara: 16

EDEBİYAT

Sadî, Nevehât,	321
Ali Remzi, Gazel-Aceb Kimdir?,	322
Hâkî, Tarih-i Edebiyata Bir Nazar,	323

Hikâye ve Roman Kısmı

İbnü'l- Emin Mahmud Kemal, Bir Yetimin Sergüzeşti,325

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ali Remzi), Mektup Cüzdanı,328

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nigâr Bint-i Osman, Zevâl-i Ümit,329

Emine Semiye, Mükâfât-ı İlahiyye,330

Numara: 17

EDEBİYAT

F. K., İntikâd,332

Ahmed Enveri, Bu Bir Hayal Değil Hakîkattı,334

N. Vecdi, Bûse-i İftirâk,336

Ali Ulvi , Uzlet Perisi,336

Hikâye ve Roman Kısmı

Hüseyin Vassâf, Cezâ-yı Amel,339

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, Mükâfât-ı İlahiyye,346

Numara: 18

EDEBİYAT

Sadî, Gaflet,348

N. Vecdi, Ninni,349

....., Felsefe,350

Hikâye ve Roman Kısmı

Rauf Zâti, Felsefe,364

Hikâye ve Roman Kısmı

İbnü'l- Emin Mahmud Kemal, Bir Yetimin Sergüzeşti,367

Emine Semiye, Mükâfât-ı İlahiyye,370

Numara: 20

EDEBİYAT

....., Şiirin Feryadı,373

N. Vecdi, Yanıldı,375

Nermi, Şedâid-i Dehre Uğramış Bir Genç Lisânından,376

....., Mütâlaa,377

Zaimzâde Hasan Fehmi, Tıfl-ı Nâim,378

....., Mütâlaa,379

Sadî, Lisân Tahsili Ne İçindir?,380

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ali Remzi), Mektup Cüzdanı,382

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, Mükâfât-ı İlahiyye,384

Numara: 21

EDEBİYAT

....., Takrîzât,386

T. Fikret, Haluk'un Sesi,387

....., Mütâlaa,388

Leskovikli Rauf, Sanatkâr,389

Sadî, Birleyiş,391

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ali Remzi), Mektup Cüzdanı,392

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Rukiye Hatice, Mütâlaa Cerîde-i Ferîdesine "Bir Perişan Musâhabe",394

Emine Semiye, Mükâfât-ı İlahiyye,396

Numara: 22

EDEBİYAT

Fikri, Bana Öyle Gelir,	398
Nuri, Gazel,	399
....., Vanda,	399
Hamdibeyzâde Osman Adil, Vanda'nın Mukaddimesi,	400

Hikâye ve Roman Kısmı

İbnü'l-Emin Mahmud Kemal, Bir Yetimin Sergüzeşti,	403
Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ali Remzi), Mektup Cüzdanı,	406

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, Mükâfât-ı İlahiyye,	408
---	-----

Numara: 23

EDEBİYAT

Cenâb Şehâbeddin, Şitâ,	410
N. Vecdi, Son Bûse,	411
Sadî, Düşün,	412

Hikâye ve Roman Kısmı

İbnü'l-Emin Mahmud Kemal, Bir Yetimin Sergüzeşti,	413
Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ali Remzi), Mektup Cüzdanı,	415

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nigâr Bint-i Osman, İnfi'âl,	416
Emine Semiye, Mükâfât-ı İlahiyye,	417

Numara: 24

EDEBİYAT

Fikri, Garâbet-i Hiss,	419
....., Fuzûli'ye Peyrevlik,	420
N. Vecdi, Tahattur Et!,	420
....., Muhabbet,	421

Hikâye ve Roman Kısmı

İbnü'l-Emin Mahmud Kemal, Bir Yetimin Sergüzeşti,	425
---	-----

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, Mükâfât-ı İlahiyye,	427
---	-----

Numara: 25

EDEBİYAT

Hâverî, Nazîre,	428
....., Muhabbet,	429

Hikâye ve Roman Kısmı

İbnü'l-Emin Mahmud Kemal, Bir Yetimin Sergüzeşti,	433
Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ali Remzi), Mektup Cüzdanı,	434

Numara: 26

EDEBİYAT

M.Mâcid, Aşk,	436
Sadî, Ahlâkî Kıtalar,	437
N. Vecdi, Mestî-i Nûşîn,	437
....., Muhabbet,	438

Hikâye ve Roman Kısmı

İbnü'l-Emin Mahmud Kemal, Bir Yetimin Sergüzeşti,	442
---	-----

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye Bint-i Cevdet, [Mektup],	444
---	-----

Numara: 27

EDEBİYAT

T. Fikret, Geçmişte,	446
N. Vecdi, Muâşaka-i Dihkânî,	447

Hikâye ve Roman Kısmı

Yanya Adliye Ser-müstantiki Mazhar, Hikâye-i Müellime,	447
--	-----

Numara: 28

EDEBİYAT

Recaizâde Ekrem, Nakş-ı Nağmekâr,	449
Leskovikli Ali Remzi, Açıl,	450
Mükerrem, Gidiş O Gidiş,	451

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ali Remzi), Mektup Cüzdanı,	452
Mazhar, Hikâye-i Müellime,	454

Yegâne, Hemşireme,	456
--------------------------	-----

Numara: 29

EDEBİYAT

T.Fikret, Belki... Hayır!,	457
Mehmed Necdet, Bir İki Doğru Söz,	458
Gustave Tevene, (Çev. Ali Remzi), İki Nâmzet,	461

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ali Remzi), Mektup Cüzdanı,	463
Mazhar, Hikâye-i Müellime,	465

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nâdire, Çocuğuma,	467
-------------------------	-----

Numara: 30

EDEBİYAT

T. Fikret, Sabah Ezanında,	468
N. Vecdi, Teâküs-i Enzâr,	468
A. Rıfki, [Şiir],	469
A. Şevki, Sefâlet,	470

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ali Remzi), Mektup Cüzdanı,	473
Mazhar, Hikâye-i Müellime,	474

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nigâr Bint-i Osman, Gâib,	476
Nâdire, Vefâ,	477

Numara: 31

EDEBİYAT

T. Fikret, Hayal-i Hodbîn,	478
N. Vecdi, Şâir,	478
....., Musâhabecik,	480
A. Şevki, Sefâlet,	482

Hikâye ve Roman Kısmı

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ali Remzi), Mektup Cüzdanı,485

Mazhar, Hikâye-i Müellime,487

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nâdire, Vefâ,489

Numara: 32

EDEBİYAT

T. Fikret, Nâdim-i Hayat,490

Hikâye ve Roman Kısım

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ali Remzi), Mektup Cüzdanı,490

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nâdire, [Şiir],492

Nâdire, Vefâ,493

Numara: 33

EDEBİYAT

T. Fikret, Küçük Aile,494

Hikâye ve Roman Kısım

Mazhar, Hikâye-i Müellime,494

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ali Remzi), Mektup Cüzdanı,496

Numara: 34

Sadî, Bir Babanın Son Sözleri,498

N. Vecdi, Mehcûr-ı Emel,500

Hikâye ve Roman Kısım

Alexsandre Dumas Fils, (Çev. Ali Remzi), Mektup Cüzdanı,501

Mazhar, Hikâye-i Müellime,504

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nigâr Bint-i Osman, Ta kil,505

Nâdire, Vefâ,507

Numara: 35

Hikâye ve Roman Kısmı

Mazhar, Hikâye-i Müellime,508

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nâdire, Vefâ,510

Numara: 36

EDEBÎYAT

K.T., Bir Hatıra-i Sabâvet,510

Vehbizâde M. Rüşdü, Bir Emel,512

Sadî, Gurbetzedde,513

Abdi Tevfik, Seyf ü Kalem,514

Hikâye ve Roman Kısmı

Ali Remzi, Hata-yı Mâder,515

Numara: 37

EDEBÎYAT

T. Fikret, Bahar-ı Mağmûm,517

Sadî, Kitâbe-i Seng-i Mezar,518

Hikâye ve Roman Kısmı

Paul Bourge (Çev. Abdi Tevfik), Fedâkâr-ı Muhabbet,519

Ali Remzi, Hata-yı Mâder,521

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nâdire, Keşkûl Pedest Bir Ma'sûm,523

Nâdire, Vefâ,524

Numara: 38

EDEBÎYAT

Tevfik Fikret, Kılıç,525

Hikâye ve Roman Kısmı

Abdi Tevfik, Fedâkâr-ı Muhabbet,526

Ali Remzi, Hata-yı Mâder,530

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nâdire, Vefâ,532

Numara: 39

EDEBİYAT -

Tevfik Fikret – İsmail Safâ, Teşyî’den Avdette,533

Hikâye ve Roman Kısmı

Hata-yı Mâder,535

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Ser-muharrîre Emine Semiye, Hissiyât-ı Mukaddese,537

Nâdire, Vefâ,539

Numara: 40

Tevfik Fikret, Yenişehir Gazilerine,540

Hikâye ve Roman Kısmı

Hata-yı Mâder,541

Numara: 41

EDEBİYAT

Tevfik Fikret, İki Bayram,543

Hâki, Bir Muharririn Vazîfesi Nedir?,544

Hikâye ve Roman Kısmı

Ali Remzi, Hata-yı Mâder,546

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nigar Bint-i Osman, Cerîha-dâr,548

Nâdire, Vefâ,549

Numara: 42. -Nüsha-i Fevk-al-âde-

Recâizâde Ekrem, Şehid-ü’l-ezel Rahmet-ullahi Aleyh,550

İsmail Safâ, “Mîlone” Değil “Abdû’l-ezel” Geçiti,552

A. Nadir, Bir Tazmîn,554

Cenâb Şehâbeddin, Sevmek İstedikçe,555

Tevfik Fikret, Timsâl-i Cehalet,556

Sîret, Son Katre,	557
Hüseyin Suâd, Ma'şûka-i Hayâlîme,	558
Emine Semiye, Bir Gecelik Gelin,	559

Numara: 43

EDEBİYAT

Tevfik Fikret, Ah O Geçen Devre-i Hayat,	563
Hüseyin Câhid, Bizde Edebiyat,	563

Hikâye ve Roman Kısmı

Ali Remzi, Hata-yı Mâder,	568
---------------------------------	-----

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nâdire, Vefâ,	571
---------------------	-----

Numara: 44

EDEBİYAT

E.E., Bir Saatlik Bir Sergüzeşt "Edebî",	572
--	-----

Hikâye ve Roman Kısmı

Ali Remzi, Hata-yı Mâder,	574
---------------------------------	-----

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nâdire, Vefâ,	577
---------------------	-----

Numara: 45

EDEBİYAT

Tevfik Fikret, Metrûke,	578
-------------------------------	-----

Osman Hasib, Gözler ki,	579
-------------------------------	-----

Hikâye ve Roman Kısmı

Ali Remzi, Hata-yı Mâder,	580
---------------------------------	-----

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Nigar Bint-i Osman, Müesser,	582
------------------------------------	-----

Numara: 46

EDEBİYAT –

Talebe-i Ulûmdan İbn-ül-Seyyid Galib, Osmanlıca Lisânımız Türkçeleşemez mi?,583

Hikâye ve Roman Kısmı

Ali Remzi, Hata-yı Mâder,584

Numara: 47

EDEBİYAT

Sîret, Yalnızca,588

M. Rüşdü., Terennüm-i Rûh,588

Hikâye ve Roman Kısmı

Mehmed Raûf, Yarıda Bırakılmış Bir Romanın İlk Bâbı,589

Numara: 48

EDEBİYAT

Ekrem Recâi, Bahar-ı Bî-karar,591

Halil Ulvî, Bir Muhâvere,592

Hikâye ve Roman Kısmı

Mehmed Raûf, Yarıda Bırakılmış Bir Romanın İlk Bâbı,594

Numara: 49

EDEBİYAT

Tevfik Fikret, Ey Hâb!,596

Tevfik Fikret, Neşesiz,596

Hikâye ve Roman Kısmı

Mehmed Raûf, Yarıda Bırakılmış Bir Romanın İlk Bâbı,597

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Emine Semiye, Kuru Bir Menekşe Demetçiği Yahut Afif Bir Kızın Hissiyât-ı Âşıkânesi, ..600

Numara: 50

EDEBİYAT

Cenâb Şehâbeddin, Bade'l-Gurûb,604

Zaimzâde H. Fehmi, Serdâbe-i Nisyân,605

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Vesime Bint-i Ahmed, Mehcûre,	606
....., Tashîh,	608

Numara: 51

EDEBÎYAT

İbn-ü'l-Kemal Giritli Süleyman Nüzhet, Şühedâmıza,	608
İbn-ü'l-Seyyid Gâlib, İntibâh,	609
....., Edebiyat "Müteahhirîn",	610
Cenâb Şehâbeddin, Yeni Ta'bîrât,	610

Numara: 52

EDEBÎYAT

Hamdi Bey-zâde Osman Adil, Musâhabe-i Edebiyye,	614
Ahmed Enverî, Felsefe Kırıntıları,	620
Hikâye ve Roman Kısmı	
Mehmed Raûf, Şemsiyenin Altında,	621

Numara: 53

EDEBÎYAT

Hüseyin Suâd, Uzaktan,	623
Zaimzâde A. Fehmi, Zalâm,	624
....., Musâhabe-i Edebiyye,	625
Hikâye ve Roman Kısmı	
Mehmed Raûf, Şemsiyenin Altında,	627

Numara: 54

EDEBÎYAT

Zâimzâde A. Fehmi, Kalp Kalbe,	629
Musâhabe-i Edebiyye,	630
Ahmed Enverî, Felsefe Kırıntıları,	635
Hikâye ve Roman Kısmı	
Mehmed Raûf, Şemsiyenin Altında,	636

Numara: 55

EDEBİYAT

....., Musâhabe-i Edebiyye-Ta’bîrât-ı Ecnebiyye,638

Leskovikli Ali Remzi, “Üstâd Ekrem’e Nazire” Muhammes,640

Hikâye ve Roman Kısmı

Mehmed Raûf, Şemsiyenin Altında,641

Numara: 56

EDEBİYAT

T. Fikret, Zer Rişte,643

Hikâye ve Roman Kısmı

Mehmed Raûf, Şemsiyenin Altında,644

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Feyz-i Sıbyan Mezunlarından Sabire Bint-i Halim, Bir Öksüz Kızın Saâdeti,646

Numara: 57

EDEBİYAT

İbn’ül-Seyyid Galib, Tebrik-i Cûlûs Meyâmin-i Me’nûs Sultan Abdülhamid Han Sâni-i

Bî-müdânî,648

Mehmed Serhad, Muhabbetin-1-,649

Ahmed Enverî, Felsefe Kırıntıları,650

Hikâye ve Roman Kısmı

Mehmed Raûf, Şemsiyenin Altında,651

Numara: 58

EDEBİYAT

Nâzım Paşa, Tevhîd,652

İsmail Safâ, İlhamî’nin Şiiri,654

Mehmed Serhad, Ona-2-,656

Hikâye ve Roman Kısmı

Hüseyin Câhid, Mühlik İncizâblar,657

Numara: 59

EDEBİYAT

İbn'ül-Kemal Giritli Süleyman Nüzhet, Kanaryaya,	659
....., Musâhabe-i Edebiyye,	660

Hikâye ve Roman Kısmı

Hüseyin Câhid, Mühlik İncizâblar,	662
---	-----

Numara: 60

EDEBİYAT

Cenâb Şehâbeddin, Ba'de't-telâkî,	664
Ahmed Enverî, Musâhabe-i Edebiyye,	665

Hikâye ve Roman Kısmı

Gelibolulu Halil Ulvi, Fedakâr Kız,	668
---	-----

Numara: 61

EDEBİYAT

Ulvî, Mütâlaa'ya Bir Nazar,	670
-----------------------------------	-----

Hikâye ve Roman Kısmı

Gelibolulu Halil Ulvi, Fedakâr Kız,	672
---	-----

Numara: 62

EDEBİYAT

Leskovikli-Ali Remzi, Üstâd Ekrem'e Nazire,	673
---	-----

Hikâye ve Roman Kısmı

Gelibolulu Halil Ulvi, Fedakâr Kız,	675
---	-----

Numara: 63

EDEBİYAT

....., Allâme-i Bi'l-heves,	676
Sadî, Küçük Bir Mezarın Altında,	677
Ahmed Enverî, "Cahil, Âlim!",	678

Hikâye ve Roman Kısmı

Gelibolulu Halil Ulvi, Fedakâr Kız,	681
---	-----

Numara: 64

ŞİİR

Giritli Süleyman Nüzhet, Sanadır Ey Gaddârı Ebr-i Seher,683

Hikâye ve Roman Kısmı

Gelibolulu Halil Ulvi, Fedakâr Kız,683

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Fatma Fahrû'n-nisâ, Yazık Değil Mi?,684

Numara: 65

Recâizâde M. Ekrem, [Mektup],688

Sadık Vicedâni, Şiir,689

Mehmed Serhad, Aliye ile Pederi,689

Hikâye ve Roman Kısmı

Gelibolulu Halil Ulvi, Fedakâr Kız,693

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

A.Hüsniye, Yüz Dilberliği Adel,694

Numara: 66

ŞİİR

Sadî, Bir Köylü Kızın Gönüllü Olarak Harbe Gitmiş Olan Yavuklusuna,695

Ulvî, Söyleniş,696

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

A. Hüsniye, Yüz Dilberliği Adel,699

Numara: 67

ŞİİR

İbn-ül Kemal Giritli Süleyman Nüzhet, Sana! Sana! Sana!,701

Hüseyin Fehmi, Sahra-i Süryân,701

Hüseyin Câhid, Sükût,703

Hikâye ve Roman Kısmı

Gelibolulu Halil Ulvi, Fedakâr Kız,708

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

A.Hüsniye, Yüz Dilberliği Adel,709

Numara: 68

ŞİİR

Şerif Necmi, Harap Olmuş Bir Vücûd, Tûrâb Olmuş Bir Ceset, Yeni Doğmuş Bir Kevkeb, 711

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

Bint-i Kemal Giritli Fatma Şevket, Düşündüğüm, 713

Numara: 69

ŞİİR

Recaizâde Ekrem, Şiir-i Metrûk, 714

Tevfik Fikret, İnanmak, 715

Numara: 70

ŞİİR

Giritli Süleyman Nüzhet, Temenn-i Muhabbet, 716

N. Vecdi, Hüdâ'nın İmdâdı, 716

Numara: 71

Mehmed Emin, Şehit Yahut Osman'ın Yüreği, 717

Nr. 72

Osman Adil, "İstilâ" Üzerine Bir İki Söz, 718

Numara: 73

İbn'ül-Kemâl Giritli Süleyman Nüzhet, İstilâ'ya Bir Nazar, 721

Numara: 74

Hüseyin Câhid Âsâr-ı Edebiyye Ne Yolda Tenkit Edilir?, 722

Ahmed Enverî, Yine Fiil-i İstilâ, 724

Mehmed Enisî, Genç Gemici, 725

Numara: 75/1

ŞİİR

T. Fikret, Karlar, 729

A. Remzi, Bütün Bunlar Bir Şiirdir,730

Numara: 75/2

ŞİİR

Hüseyin Fehmi, Senin Büsen,732

Numara: 76

ŞİİR

İbn'ül-Kemâl Giritli Süleyman Nüzhet, Şarkı,734

Fehmi, Sarı Tül İçinde,734

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

E.S., Nemide,735

Numara: 77

ŞİİR

Ali Remzi, Metrûkât-ı Şebâbım'dan Bir Gazel,737

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

E.S., Nemide,738

Numara: 78

ŞİİR

Fehmi, Paul Virginia Romanındaki Virginia'ya,739

Vodineli A. Remzi, Metrûkât-ı Şebâbım'dan Hasta,741

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

E.S., Nemide,742

Numara: 79

ŞİİR

Fehmi, Kumlu Sahilde,744

A.Remzi, Makber-i Cananda Yek Dem-i Tefekkür,745

HANIMLARA MAHSÛS KISIM

E. S., Nemide,746

Numara: 80

ŞİİR

Abdülhalim Memdûh, Gazel,	748
A.Fehmi, Sular Çekildikten Sonra,	749
A.Remzi, Metrûkât-ı Şebâbımdan-Şiir-i Perişan,	750

Numara: 81

Hüseyin Câhid, Mecbûri Bir Cevap,	751
---	-----

Numara: 82

ŞİİR

Sadık Vîcdânî, Tahmîs,	756
A. Fehmi, Yazmadan Evvel,	756
Victor Hugo, (Çev. Abdi Tevfik), Muhabbet Mektuplarım,	757

Numara: 83

ŞİİR

Tevfik Fikret, İncimâd-ı Ruh,	759
Tevfik İsmet, Emel,	759
Eczacı Edhem İsmail, Terâne,	760
M.M., Edebiyat-ı Atîka – Edebiyat-ı Cedîde, Yenileri – Eskileri,	761

Numara: 84

ŞİİR

Eczacı Edhem İsmail, Difteri,	762
-------------------------------------	-----

Numara: 85

Vodinelî Remzi, Nazire,	764
-------------------------------	-----

Numara: 86

ŞİİR

Cudî, Gazel,	766
M. Sabri Eyyûbî, Bir Münevverenin Feryadı,	766
M.Tevfik İsmet, Ninni,	767

M. Remzi, Münâcât,767

Numara: 87

ŞİİR

F.Y., Gül Şeklinde Aşk,768

A.Remzi, Zavallı Feride,769

Numara : 88

ŞİİR

H.V.,Onun Kalbini,772

Numara: 89

ŞİİR

....., Riyâh,774

Numara: 90

Abdullah, Mülk-i Yemin,775

....., Bitmeyen Aşk,776

M. Tevfik İsmet, Bir Leyl-i Mukammerde,780

Numara: 91

ŞİİR

Fehmi, Sensiz,782

Ahmed Enverî, Felsefe Kırıntıları,785

Numara: 92

ŞİİR

Fehmi, Kadın Kahkahası,786

Abdullah, Gül-bün-i Ra'nâ,788

HANIMLARA MAHSUS KİŞİM

Muallime Atiye, Bir Muallimenin Son Vedâi,788

Ek.2: MÜTÂLAA MECMUASINDAN ÖRNEK SAYFALAR

نومرو (۱۸)

امور اداره و تحریریه متعلق خصوصیات

ایچون سینه سارالده ۵۲ نومرویه

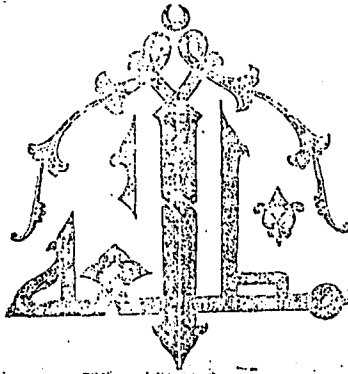
سراجمت اولنور

.....

صاحب امتیاز و مدیری

عثمان توفیق

برنخدهسی ۱ غروشدر

برسندهلی سالیك ایچون ۵۰ غروش

القی ایانی » » ۲۵ »

برسندهلی سارخانی » » ۶۲ بیقی »

القی ایانی » » ۲۲ »

.....

اعلامات ایچون ایرتید اکلاشیایر

برنخدهسی سارخانی ایچون ۱٪ غروشدر

مسکرمه موافق اهدا اولان آثار مع الافتخار قبول

ودرج اولنور . نشر ایلمیان اوراق اعاده اولنور

13.50

۲۲ تموز ۱۳۱۲

(هر هفته صالی کونلری نشر اولنور فنون و ادبیاتین باحث عثمانلی خزنه سیدر)

۲۳ صفر ۱۳۱۴

عرض شکران و تحذیر نعمت

بتون عثمانلر ایچون مبداء فیض و ترقی اولان بوم جلوس . میاسمن . آنوس حضرت پادشاهیدن بری . مظهر بایله . مباهی اولدینمز انواع
نعم و الطاف جلیله دن هیچ رینک . هیچ بروقتده شکرینی ایفایه قادر اوله . یه جعفری اعتراف ایلرز .
شرق و غربک مفادیر شناسان اهل عرفانی وجودیه هم کونلری بر موهبه الیه اولان . ذات علویت سمات حضرت تاجگذاری به
شاخوان اولمقده درلر .

سوکلی پادشاهن سلطان غازی بیوک عبدالجید ثانی افندمنز حضرت تلیک ترقی . معارف خصوص مننده . تمام آبراز و ابذل بیورد کلدگری
تسهیلات و تشویقاتی عیون شکران الیه کوره رک . افکار منوره . جناب ظل اللهدین اقتباس فیض مساعی الیه . او اثر جلیله امتالی و نطائف
محمدتدن علم ایده رز .

حضرت پادشهمک آجدی جلوسی ملکه

یکی بر دور ترقی . یکی بر دور سرور

ترقیات حاضرده عثمانیه مرکز براهین مشکوره مندن بری ده ملک هر چه مننده انوار علوم و فنونک ضرور منقشه ده واسطه نشر و تعمیمی
اولان جرائد و رسائلک طبقات سافله بی یله تنور ایده چک صورتده زب آور ساحة انتشار اولنمیدر .

« مطامنه » نامیله بو کون عالم نشر یاتده عرض وجود ایده چک اولان شورساله ده معارفه عاجزانه بر وسیله خدمت اولیق مقصدیله
تأسس ایتشدر .

انوار توجهات قدسیت آیات حضرت ظل الاهی الیه مستغیر اولمی ایچون آمال و نیات جهاندازی به موافق بر صورتده ترقیسته
غیرت ایدیه چکی کی . نشری خصوصه لطفاً مساعده سینه حضرت پادشاهی شرف سنوح بیورلمسندن طولانی عهده عیدانه مزه ترب
ایدن فریضه محبت و شکرانی حمیله اذایه کند منزه اقتدار و استطاعت مقنود اولدیندن رضای میامن ارتضای حضرت ولی التعم اعظمی به
موافق مائر صداقت ابرازینه سنی الیه استزاده فیض نظر هایون ملوکانه به موقیتمیزی جناب فیاض حقیقین استعدا و داننا ورد زبان
صداقت نشانمز اولان دعوات بالخیر ازدیاد عمر و عافیت جهان قیمت پادشاهی بی روجه آتی زمزمه اخلاص اتقا الیه عرض بار کاد اقدس
خدا ایلرز .

پادشاهم تحت علی بختک اوزره دائم اول : ایلک نشر معارفه بوملکی مستغید

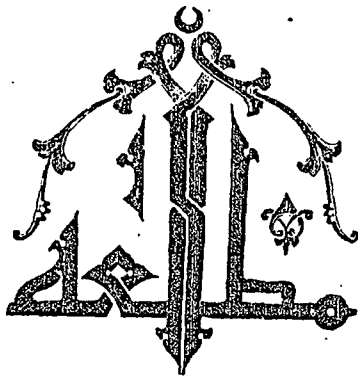
آسمانده لمه پاش اولدچه نور آفتاب : ایلک بسط عوارفله بو خلقی فیضیاب

امور اداره ونجر بریده متعلق خصوصیات
ایچون سینده سالوده ۵۲ نوسرویه
مراجعت اولتور

صاحب امتیاز ومدبری
شمان توفیق

مسکرمه وانق اهدا اولان آثار معارفه قبول
ودرج اولتور . نشر ایلمیان اوراق اعاده اولتور

درماده محل توزیعی باب عالی جاده سنده
۳۲ نوسرولی رؤف بك كنفخانه سیدر

برسندلکي سلايك ايچون ۵۰ غروش

التي آياتي » ۲۵ »

برسندلکي سائر شلار » ۶۲ يتي »

التي آياتي » ۳۲ »

مجدد اوان طقوز غروش حسابيله
برسندلکي سلايك ايچون (غروشدر)

» سائر شلار » ۱٪ »

۷ کانون ثاني ۱۳۱۲

(هر هفتد صال کونری نشر اولتور فنون وادياتدن باختر)

۱۳۱۴ شهبان

بتون قلوب عثمانيان سايه علسن پيرايه ظل الله برنده داتا
مستظل اوله کلدکری عواطف مالانهايه دن طولاني ليريز شکران
ومتندر . حسيات شکر ومحمدت . قلوبدن چهره لره عکس ايتيش .
خنده ريز شطارتدر .

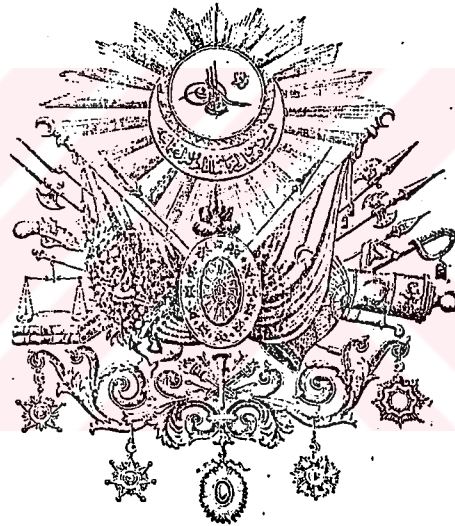
دلار نيجه مشحون محمدت ومنه . چهره لر فصل لمه نثار برور
وبهجت اولسون که اومهر منير خلافتک آفاق عثمانيه به داتا نشر
ایلمیکی نور نوار عدالتدر . اشعه فیضا فیض اشفاق ومر حمتدر .

اومطاع عرفان و ذکارتک افاضه ايتديکی فیوض نامتساهی ايله
ملکت عثمانيه سراپا برکزار معرفت . برهشت آباد عمران ومدنيتدر .
اوت . غربک خزان کالاتی شرق ارباب فضيلتک آغوش عرفانه
تسلیم ایدن اول خارقه علوهتدر .

علو اوصاف و کالاتی دائرة توصيفه صيفيه جق درجه ده بی
حدوغايتدر .

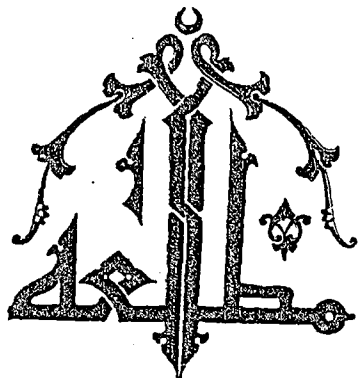
اواقاب علويتدن اقتباس فیض مسامحي ايدرك يقينده برکسوه
نوين ايله مطالبينه عرض اندام ايچون توسيع امتيازينه تشب
ايدن وبی عداد آثار منوره هايونلری اراسنده برزوه ناجير اولان
(ظالعه) نك . که از سر نو امیدوار عاطفت ولی نعمتدر . مقصد
خاص الخاصی اوبادشاه محم الا حسناتک ادعیه خیریه خلافتناهيلى
ايچون مرفوع اولان ايداي شکران آره سنده درود خالصت نمودی
تحديککارانه اصال اجابتگاه کبریا پناه ايله عرض وجائب عبوديتدر .

پادشاهم چوق يشا

ولادت باهر السعادت جناب ظل اللهی
بوکون که او خورشيد خلافتک مشرق شان وشو کتدن طلوع ايتديکی
يوم اقدس ولادتدر . بتون عثمانيلر ايچون بر عيدهنير سعادتدر .
جلوس هايونلری کالات عثمانيه مزك مبدأ ترقیاتی اولدینی کی .
ولادت باهر الميمنت ولی نعمت اعظمیلری بوبله بر دور حضور
ورفاهينک کشاد اوله جفته براعت استهلال اولان برلمه بدایتدر .
شهنشاه ارحم و اشرفه بتون سلاطين عظامه باعث فخر ومباهات
اولان برنادره فطرتدر . پيرايه فضائل اولان علوه فطرت خدا
بستنداهلری کنجینه عدالت وحکمتدر . (عثمانلی) عنوان علویت
نشانی اسکی شمشه اقبال وشو کتته رشک آور اوله جق برمرتبه
حال العالمه اصال ايله برآورده اله تهظيم ايتدين او خورشيد مشرق
آرای شوکتدر .

امور اداره و تحریریه منعقد
خبروات ایون سینه مسالده
۵۲ نوسریه مراجعت اولور
صاحب امتیاز و مدیری
عنان توفیق
ملکزه موافق اولورق اهدا یور
رله جق مقالات مع الانتشار درج
اولور

مجیده ۹۹ حسابیه
برسته لک سالیکی ایون ۰۵ آتی
آبانی ۲۵ غروشدور
سائر محلات ایون
برسته لک ۶۲ بیق ۰ آتی آبانی
۳۲ بیق غروشدور
سالیکی داده دره خانه مردن الدیرنی
اوزره سینه لک ۰ آتی آبانی
۲۰ اوج آبانی ۱۰ غروشدور
آبونه بیل پشینا آدور

ایکینجی سینه
عدد ۱۶۱

MUTALIA

نسخه سی ۱ غروشدور

۲۴ بابل ۱۳۱۳

هر هفته چهارشنبه کونلری نشر اولور

۱۰ جمادی الاول ۱۳۱۵

اوبیات

مطالعه به بر نظر

۶۰ نومرولی مطالعه بی جدی بر نظر
اسوده بر فکر ایله مطالعه ایتدم . جناب
شهاب الدین بکت شعری (پهاده اغر) یوکده
یکنی (اشیا کی قولایجه نقل اولمش . مطالعه به
سرنامه مباحثات اولمش .. دیمک که بکتملش .
بو یوکده اشعار غایت کوزل ، نظریه .
قور دلارله ترین ایدلمش . ظریف بوکتره
نشیه ایتهم منبه مشبه به توافق ایدر نلسن
ایدورم .

ایله یا ! .. بر بوکندن هرکس استعداد
و تمایلاته کوره ذوقیاب اولور . او
نباتیوندن برینک اته دوشرسه علامه تدقیق
ایدیلور .

الوان و اظهاردن منالر استخراجی قید
نده بولتان ظرفایه عرض ایدیلور ایسه ذوق
اشنایانه تاویلایده بولور .. ویا ، بالکیزجه
مشامنی تلذیذ ایتک ایستایانور و بریلور ایسه
بوی لطافتدن ، آهنگ انتظا مندن مستفید
اولور ، مدید حریصانه بر نسله قوقلامق
ینه قوقلامق استر ..

فکرجه جناب بکت ، فکر ک بکت ،
دها بوکی اقتدار جدی به اسلوب نویسه مالک
اولانلرک آثارنده — تقلیدینه موفق اوله .
میانلر حسدن متولد — بر بوی سقامت

حسن ایدیلورلر . لکن آنلرک مشای ذکام
غرضله منحرف الحس بولندیندن کندی
مشاملر ندمکی سقامتی اثردن قانع ظن ایدیلورلر .
یلمم . تشبیه طوغریتی . فرقه متجدد
دهنک یازد قلمی آثار مطالعیه اینه اعطاف
اولیلور . اوراده هرکس کندی کوریور .
کوردیکی کی اداره فکر ایله اوصافی تصویر
ایدیلور .

اعتراف ایدرم ، آثار جدیدیه اولشان
اعتراضات ایتدمه ادله مقنعه تصادف
ایتمک که تعقیب اولشان بوی انحراف ایدیرمه
بیله جک بر حقیقی محتوی اولسون .

شعردن مکره (مصاحبه ادیه) نظر
استفاده معروض اولدی . احمد انوری بک
کوزل یازانلر ایتدمه بر موقع احراز ایدم جک
اقتداری حاضردر . بونمکله برا بر بعض
ذمهده محاکمتدم یاکلیور . کندی فکرینی
کندی سوزلرله جرح ایدیلور . ایراد ایله .

یکی دلایله ، اقوالی معارض بولیلور .
یازد قلمی مصاحبهده : معترضلرک اوصافنه
دائر اولان ذکر بک طوغریدر . بو یابده کی
محاکات حقیقت اوزرینه ایتا ایدلمش . صاف .
پاک بر قلبک فریادی آندریور . چوق
بکندم ؛ لکن (عصر) له جریان ایدن ، یلمم نهدن
ایسه یاریده قالان مصاحبه زمین اولان تبریک و
الواح حیاتی بر خیل کفنگونی موجب
اولمشدی . حقیقه اومباحه انوری بکت

شعری آرزوی کی بر دائر ده دوران
ایتدی . یاخود او زمان فکری شعری فکر
ینه مابین ایدی . والحاصل ایجه شخصیاتله
اوغراشلدی . جسامت ویرینی سوزلر نهایت
معتزلی بارد برلسان . اوصافدیر بیجی بر فغان
ایله درد آکلافه مجبور ایتدی . استند
اکرمک حیاتی تحریک ایلدی . بو صره ده
انوری بک ایتدی بی تمیز ایشدیره جنت بعض
امارات ظهور ایدرک بحث بر نتیجه اقراران
ایده مدی .

او بحث نتیجه لسون ، نتیجه لسون ،
حاله مرور زمان ایله حکم کندن اسقاط
ایدلمشیدی . بومصاحبهده معترضلرک اوصافی
تقلید آشموالی سوزلرله اسک بر محادله بی
تکراره ، سوتش بر آتشی اوبلدریمفه وسیله
اوله جق یولده بیان معلله ایلمی ، ده
طوغریسی کندی اثرلرینه اعتراض ایدنلری
تجلیل ایدرکن (رجهیل مرکب خلاصه سندن)
بشقه بر شی اولدیفنی اعتراف ایدرک بویله
واضح و معین سوزلرله جواب انتظا برینه
عمل اولدیفنی افهام ایلمی محاکمتدمکی قضائی
ارائه ایدیلور . ایراد ایله یکی دلایله ینه کندی .
ینک معارض بولندیفنی اثبات ایتوری ؟
رائف بک کلتجه . فلسفه قریلرینک
تکین جوع حقیقت ایده میسه جک درجهده
اولدیفنی . کوسرتمک استیلان حفاقتک دستور
طولدیفنی بیاندن مکره . جبهه مؤدابه
اکا اعتراض ایدیلور . سؤال استخراجی

Ek.3: OSMAN TEVFİK BEY ve AİLESİNDEN BİRKAÇ RESİM

Osman Tefik Bey ve eşi Hasibe Hanım.

Osman Tefik Bey, eşi ve çocukları.

ÖZGEÇMİŞ

Oğuzhan Davut İSLAMOĞLU, 1974 yılında Trabzon'un Tonya ilçesi İskenderli köyünde dünyaya geldi. İskenderli Köyü İlkokulu'nda başlayan tahsil hayatı babasının memuriyeti nedeniyle Düzköy Merkez İlkokulu ve Düzalan Köyü İlkokulu'nda devam etti. İlk öğrenimini okul birinciliğiyle bitirdikten sonra 1985 yılında Devlet Parasız Yatılılık ve Bursluluk Sınavını kazanarak girdiği Samsun-Lâdik Akpınar Öğretmen Lisesi'nde orta öğrenimini sürdürdü. Orta öğrenimini 1991 yılında okul ikinciliğiyle bitirerek, aynı yıl Uludağ Üniversitesi Balıkesir Necatibey Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü'nü kazandı. 1995 yılında Uludağ Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü'nden mezun oldu ve aynı yıl Ankara Güdül ilçesi Yeşilöz İlköğretim Okulu'na Türk Dili ve Edebiyatı / Türkçe öğretmeni olarak atandı. 1996 yılında Düzköy Asliye Hukuk Mahkemesi'nde açtığı 1996/51 Esas ve 1996/82 Karar nolu İsim ve Soy İsim Tashihi davasını kazanarak aslında Davut Esmer olan ismini Oğuzhan Davut İSLAMOĞLU olarak değiştirdi. Bir yıl öğretmenlik yaptıktan sonra 1996 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün açtığı Yüksek Lisans sınavını kazandı. Trabzon Cumhuriyet Ortaokulu ve Maçka İmam-Hatip Lisesi'nde birer yıl çalıştıktan sonra halen Akçaabat Abdullah Fazıl Ağanoğlu İlköğretim Okulu'nda öğretmenliğe devam etmektedir. Üniversite yıllarında Davut Esmer ismiyle hazırladığı "Anlatım Bozuklukları" adlı bir de mezuniyet tezi bulunan Oğuzhan Davut İSLAMOĞLU bekâr olup İngilizce bilmektedir.